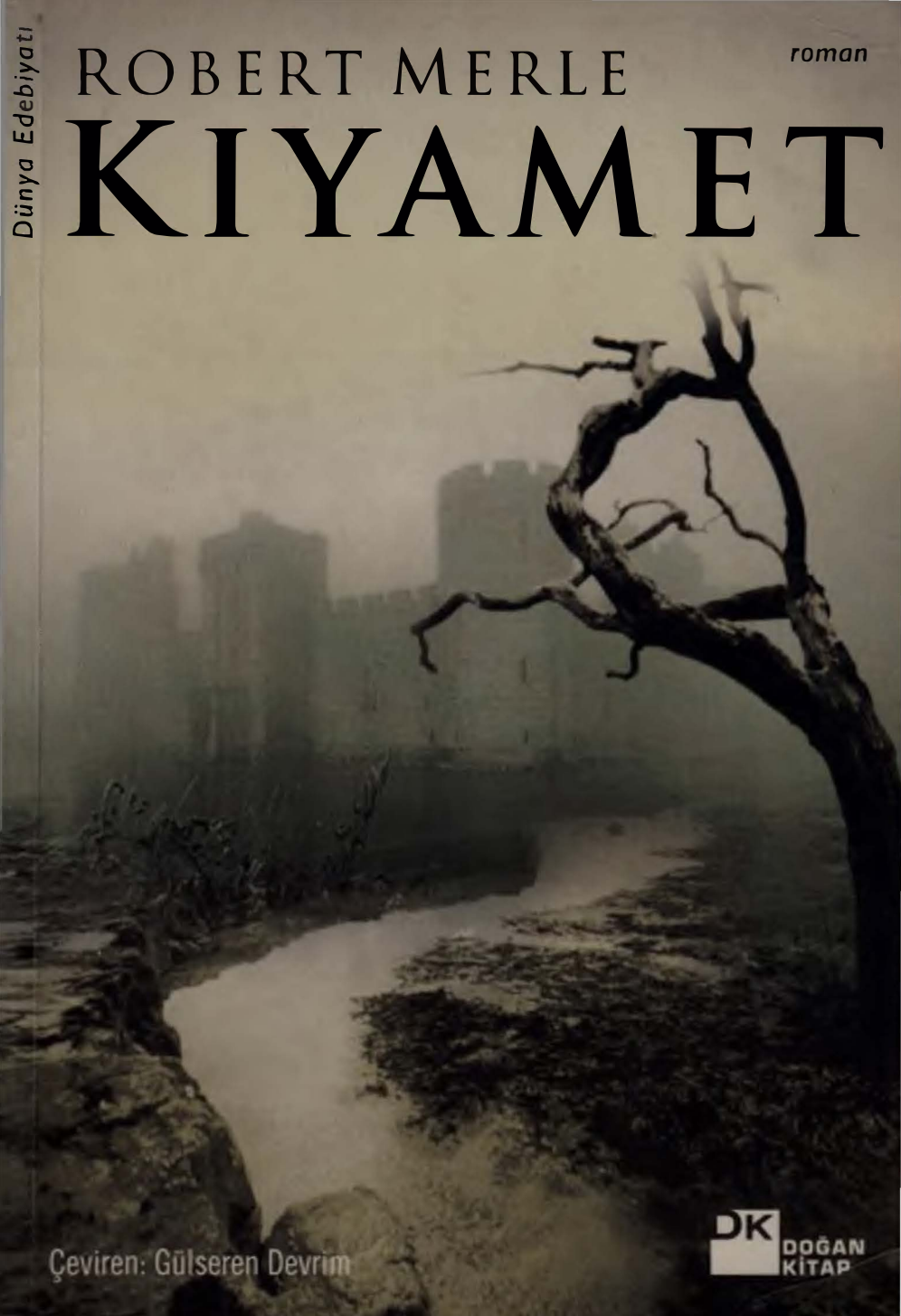
Dünya Edebiyatı

ROBERT MERLE

roman

KIYAMET

Çeviren: Gülseren Devrim

DK DOĞAN KİTAP

Bu kitap Fransız Kültür Bakanlığı ve
Ulusal Kitap Merkezi'nin desteğiyle yayımlanmıştır.

KIYAMET

Orijinal adı: *Malevil*
© Éditions Gallimard, 1972
Yazan: Robert MERLE
Fransızca aslından çeviren: Gülseren Devrim

Türkçe yayın hakları: © Doğan Kitapçılık AŞ
1. baskı / nisan 2002 / ISBN 975-6612-94-0

Kapak ve kitap tasarımı: DPN Design
Baskı: Altan Matbaacılık

Doğan Kitapçılık AŞ Hürriyet Medya Towers, 34544 Güneşli-İSTANBUL
Tel. (212) 677 06 20 - 677 07 39 Faks (212) 677 07 49

Kıyamet

Robert Merle

Çeviren: Gülseren Devrim

DK DOĞAN KİTAP

Eğitim Fakültesi'nde, Proust'un madlenlerine[1] âşık bir hocamız vardı. Onun etkisiyle ben de ünlü metni hayranlıkla inceledim. Ama yıllar sonra, bugün, bu çok yumuşamış duygusallık bana fazla abartılı geliyor. Evet, bir tadın, bir ezginin bizi bir anda geçmişe götürüverdiğini bilirim. Ama bu birkaç saniye sürer, sonra perde iner ve yaşadığımız an, tüm zorbalığıyla geri döner. Keşke sıcak süte batırılmış bir çörekle bütün bir geçmişi geri getirmek mümkün olabilseydi!

Geçen gün Proust'un madlenlerini hatırladım, çünkü bir çekmenin dibinde, kuşkusuz amcamın orada unuttuğu bir paket pipo tütünü buldum. Colin'e verdim. Bunca zaman sonra sevgili zehirine kavuşmanın sevinciyle hemen piposunu doldurdu, yaktı. Ona bakıyordum ve ilk tütün dumanıyla, birden, amcam ve geçmişteki dünya bütün gerçekliğiyle çevremde oluşuverdi. Kalbim duracak sandım. Ama rüya çok kısa sürdü.

Ve Colin hastalandı. Bünyesi tütünü çoktan unutmuştu ya da tütün çok eskiydi; kim bilir!

Şimdi düşündükçe Proust'u kıskanıyorum. Onun geçmişini bulabileceği sağlam dayanakları vardı: güvenli bir "bugün", kesin ve tereddütsüz bir "gelecek". Oysa bizler için geçmiş, iki kez geçmiş şimdi, kaybedilmiş zaman, iki kez kaybedilmiş: biz, geçmişimizle birlikte, onun içinde akmış olduğu evreni de kaybettik. Zaman koptu, korkunç bir uçurum açıldı. Yüzyılların geleceğe akışı durdu. Geleceğin neresinde olduğumuzu ve hâlâ bir geleceğimiz olup olmadığını bilmiyoruz.

1. Marcel Proust: *Geçmiş Zaman Peşinde*. (ç. n.)

Bu durumda, korkularımızı sözcüklerin ardında gizlemeye çalışıyoruz. O büyük kopuştan söz ederken, dolaylı sözcükler kullanıyoruz. Önce Meyssonnier'nin deyişiyle *"G günü"* dedik; ama savaşı çağrıştırıyordu. Sonra Menou'ya, onun köylü doğallığına borçlu olduğumuz çok daha iddiasız, basit bir yakıştırmayı kullanır olduk: *"olay günü"*. Daha az acı veren bir formül bulunamazdı!

Gene hep sözcüklerle, yaşadığımız kaosa bir düzen verdik, hatta, zamana yeni bir çizgisel akış kazandırdık: *"olay gününden önce"-"olay gününden sonra"* diyoruz. İşte dil yardımıyla başvurduğumuz aldatmacalar bunlar. İkiyüzlülükleriyle bize bir ölçüde güven sağlıyorlar. Çünkü *"sonra"* dediğimizde, hem belirsiz, güvensiz bugünümüzü, hem de artık varsayımdan başka bir şey olmayan geleceğimizi ifade ediyoruz.

Kaybettiğimiz dünyayı, madlenler olmadan da, tütün kokusu olmadan da hatırlıyoruz; sürekli! Konuşurken, birbirimiz üzerinde bir denetim uyguluyoruz, böylesi geri dönüşlerin, hayatta kalabilme savaşımıza hiçbir yararı yok. Elimizden geldiğince bu geçmişe kaçışları azaltmaya çalışıyoruz.

Ama yalnızken... O zaman başka! Kırk yaşımı henüz geçtiğim halde, *"olay günü"*nden beri ihtiyarlar gibi uykusuzluk çekiyorum. Ve geceleri... Hatırlıyorum. Fiili tamlamasız kullandım, çünkü tamlamalar, bir geceden ötekine değişiyor. Bu kaçak mutluluklardan dolayı kendimi affedebilmek için, kaybettiğim dünyanın artık sadece anılarımda yaşadığını, eğer sürekli düşünmezsem tümüyle yok olacağını söylüyorum kendime.

Bir süreden beri, gelip geçici anılarla sürekli tekrarlananları ayırt etmeye başladım. Sürekli anılar benim kimliğimden emin olmamı sağlıyor, bütün nirengi noktalarının kaybolduğu belirsiz bir *"sonra"*da buna ihtiyacım var. Uykusuz gecelerimde böyle yapıyorum: bu iki kez, bu iki misli geçmiş olan geçmişte, bu çölde, bu her şeyi yutan, yok eden kumların yaptığı sahradan kaybolup gitmediğimden emin olmak için, sınır taşlarının birinden ötekine atlamaya çalışıyorum. *"Kaybolmak"* derken, *"kimliğimi kaybetmeyi"* de kastediyorum.

1948 yılı bu sınır taşlarından biri. On iki yaşındayım. İlkokul bi-

tirme sınavlarında bölge birincisi oldum, benim için tarif edilmez bir mutluluk. *Grange Forte*'un mutfağında öğle yemeği yerken, sofrada, annem ile babamı, bir kısım ormanı açarak tarla yapmak konusunda ikna etmeye uğraşıyorum. Bu çok akla yakın bir öneri. Çünkü kırk beş hektarlık toprağımızda – buradaki herkes gibi – sadece on hektar otlak ve tarlamız var. Geri kalanı orman; artık kestane para etmiyor ve şarap fıçıları için de tahta kullanılmadığına göre, bu orman tümüyle yararsız.

Benimkiler, beni dinler görünmüyorlar. Sanki bir duvarla konuşuyorum. Zaten, esmer tenleri ve siyah saçlarıyla, isten kararmış bir duvara benziyorlar. Ben de öyleyim, sadece gözlerim Samuel amcamınkiler gibi mavi.

Bugün, çok ötelerden, yetişkin bir insanın gözleriyle tekrar görüyorum sahneyi, daha iyi anlıyorum ve bana hiç hoş görünmüyor.

Annem mesela... Sürekli sızlanan, sürekli, hep aynı şeyleri tekrarlayıp yakınan annemin, basit insanlara özgü bir kusuru daha var: hep suçlamak! Sıradan bir kafanın bahanesi de hazır: her şey hep kötü olduğuna göre parmağını oynatmaya ne gerek var... Benim tarla açma fikrim onu öfkelendiriyor.

– Hangi parayla? diye alay ediyor. Buldozerin gündeliğini sen ödeyeceksin herhalde!

Sesindeki aşağılamayı hissediyorum, oysa bankada her ay biraz daha değer kaybeden bir para var. Değer kaybettiğini biliyorum, amcam söyledi. Ben de anlatıyorum, amcamdan hiç söz etmeden. Ama boşuna bir gayret...

Babam dinliyor, cevap vermiyor. Anlattıklarım daha da fazla öfkelendiriyor annemi. Bütün sözlerim seyrek saçlı kalın kafasının üstünden geçip gidiyor. Bana bakmıyor bile. Babama söylüyor:

– Bu oğlan, diyor, tıpkı kardeşin Samuel. Her haltı biliyor! Aklı bir karış havada. Okulu bitireli büsbütün çekilmez oldu.

Küçük kız kardeşlerim, Paulette ve Pélagie kıkırdıyorlar, bana en yakın olana masanın altından bir tekme atıyorum, çığlığı basıyor.

– Üstelik kötü, diye tamamlıyor annem, taş yürekli.

Taş yüreğimi bir süre daha dinleyeceğiz. Şarap katılmış iki tabak çorbayı içip bitirmeye yetecek zaman süresince... Suçlarım, her yeni suçla yeniden, inceden inceye dökülüp saçılır çünkü. Cezalandırılmış olmaları hiçbir şeyi değiştirmez. Suçlarım affedilmez, unutulmaz, hep aynı ağırlıktadır.

Bu yakınmalar, nefret ettiğim ağlamaklı bir sesle yapılıyor, pamuklara sarılmış kötülük! Pélagie uluyor, elimi bile sürmediğim Paulette ağlıyor. Ve son perde: Pélagie eteğini kaldırıyor, bacağı kızarmış. Annemin öfkeli sesi bir perde daha yükseliyor:

– Simon, oğlunun dersini vermeyecek misin?

Çünkü, hiç kuşku yok, ben babamın oğluyum, onun değil. Babam hâlâ susuyor. Bu evdeki rolü bu! Hiç kimsenin fikrini kabul etmeyen, mantık denen şeyden haberi olmayan annem, onun ne söylediğini dinlemez bile. Sırf bu kapanmak bilmeyen çenesiyle babamı suskunluğa, hatta köleliğe mahkûm etmiştir.

– Simon, beni duyuyor musun?

Çatal bıçağı masaya bırakıp, tokada karşı hazırlıklı olmak için sandalyeden yarı kalkıyorum. Ama babam kımıldamıyor. Bunun bir cesaret işi olduğunu düşünüyorum, çünkü babam böylece, bu gece yatakta bu kez kendi suçlarının sayılıp dökületeceği bir ahlak ve erdem vaazı dinlemeyi göze alıyor.

Ama, korkak bir cesaret bu. Ben amcamı gördüm –müthiş bir manzaraydı!– ayağa kalktığını, kükrediğini ve anneme çok benzeyen karısını –iki erkek kardeş, iki kız kardeşle evlenmişti– ezip geçtiğini gördüm. Kendi kendime hep sormuşumdur: bu ailede bütün kadınları böyle kuru, sert, ekşi, hep suratsız, hep ağlamaklı yapan nedir?

Teyzem uzun süre dayanamadı, kırk yaşında, hayata duyduğu nefret yüzünden öldü. Ve amcam acısını çıkardı, her saçı uzunun peşine takıldı. Onu ayıplamıyorum, erkek olma yaşına gelince ben de aynı şeyi yaptım.

Rahatlıyorum. Baba yönünden gelecek tokat yok, anneden de. Annem istemiyor değil, ama kısa süre önce, görünüşte saygıyı elden bırakmadan, koluna dirseğimle vurarak kendime bir savun-

ma alanı yarattım. Hem, pasif bir savunma da değil, dirseğimi koluna doğru var gücümle uzatıyorum.

Annem biraz düşünüyor, sonra:

– Bu akşam turta yemeyeceksin, diyor. Bu sana küçük kardeşlerine kötülük etmenin ne demek olduğunu öğretir.

Babanı, ağzının içinden bir "tsı... tsı... tsı..." yapıyor. Başka bir şey söylemeyecek. Onurlu bir suskunlukla karşılık veriyorum. Babamın kederli yüzünü tabağa eğmesinden ve annemin, saatlerden beri kısık ateşte tıkırdayan yemeği getirmek için sofradan kalkmasından yararlanarak, ağlamaklı Pelagie'ye yüzümü buruşturuyorum. Derhal ulumaya başlıyor ve sınırlı konuşma yeteneğiyle annesine *"ona baktığımı"* söylüyor.

– Ne yani, diyorum, masum gözlerle etrafa bakarak (iki misli masum, çünkü gözlerim mavi üstelik), artık bakmak da mı yasak?

Sessizlik. Annemin nefis yemeğini yapmacık bir isteksizlikle yiyorum. Âdet yerini bulsun diye bir kaşık daha koymak istediğinde, reddedecek kadar cesur davranıyorum. Ve sofradakiler ziyafeti sürdürürken, büfenin üstündeki sinek pislikleriyle lekelenmiş resme bakıyorum: *Müsrif Oğulun Dönüşü* bu.

Hayırlı oğul, resmin bir köşesinde, çok keyifsiz görünüyor. Haksız da değil! Babası için durmadan çalışıp yorulduğu halde, arkadaşlarına ikram etmek istediği bir kuzuyu vermemişler. Oysa her şeyini sokak kadınlarıyla yiyip bitirdikten sonra eve dönen küçük serseri kardeş için bir dana kesilmiş.

Dişlerimi gıcırdatarak düşünüyorum: kız kardeşlerimle ben, aynı şey. Tembel, mızmız ikisi de. Ama annem hep onlarla, el bebek gül bebek, kokular sürülür, sıcak maşayla bukleler yapılır. Yandan yandan eğleniyorum onlarla. Geçen pazar yavaşça arkalarından sokulup, o güzelim buklelerine örümcek ağı yapıştırdım.

Bakışlarım *Müsrif Oğul*'dan aşağı kayıp, kokusunu duyduğum ve büfenin üzerinde güzel altın sarısı yuvarlağını gördüğüm kayısılı turtaya takılınca, ümitsizliğe kapılmamamı için geçen pazarın anısı yeterli olmuyor. Aynı anda annem kalkıyor, bir tören havasıyla turtayı masanın üzerine, burnumun dibine koyuyor.

O an sofradan kalkıyorum, ellerim cebimde, kapıya yöneliyorum.

Babam, uzun süredir konuşmamışların pürüzlü sesiyle:

– Nereye, diyor, turtanı yemiyor musun?

Teşekkür edecek değilim, çok gecikmiş bir yardım denemesi bu.

Ellerimi cebimden çıkarmadan, kuru bir sesle cevap veriyorum:

– Hayır, aç değilim, diyorum.

Annem hemen atılıyor:

– Şuna bak! Babanla nasıl konuşuyorsun sen?

Arkadan gelecekleri dinlemek için orada kalamayacağım. O sonu gelmez lafları. Babamın turtasını da burnundan getirecek, benimkini yasakladığı gibi.

Grange Forte'un bahçesine çıkıyorum ve sıkılmış yumruklarım hâlâ ceplerimde, dolaşıyorum. Malejac'ta babamın, has ekmek kadar iyi olduğunu söylerler. Evet, içi dolu, kabuğu ince bir ekmek!

Düşünüyorum, içimde öfke ve kırgınlık! Bu cadıyla (kullandığım sözcük bu) adam gibi konuşulmaz. Hep onurumu kırıyor, o iki salağın önünde hem de, o salaklar da gülüyor bana, yetmezmiş gibi bir de ceza veriyor. O turtayı hayatım boyunca unutmayacağım. Yemediğim için değil, aşağılandığım için! Daha o yaşta epey geniş olan omuzlarımı dikleştiriyorum, öfkeyle sıkılmış yumruklarımla bir aşağı bir yukarı gidip geliyorum. Bölge okulları birincisi olmuş birini cezalandır, tatlı yedirme!

Bu, bardağı taşıran o ünlü damla oluyor. Ben de içimden taşıyorum, öfkeyle; isyan ediyorum. Sanırım, sevgisizlik karşılıklı, ben iyi bir Oidipus değilim. İokaste[2] için hiçbir tehlike yok, düşlerimde bile. Bir kompleksim var elbette, ama benimkinin hedefi Adelaide'le ilgili, bizim bakkal kadın. Kahkahası her an patlamaya hazır, olmaz demeyi bilmeyen, üstelik müthiş göğüsleri olan, sağlıklı bir sarışın. Bense kendimi amcamla özdeşleştiriyorum –babamla değil kuşkusuz– ve sonradan öğreniyorum, amcam

2. İokaste, Oidipus'un annesi. (ç. n.)

Adelaide konusunda benden önce davranmış. Böylece, gönlümde boşandığım ailemin dışında gerçek bir ailem var, ama farkında değilim.

Gerçekte benim için çok değerli olan bir başka aile daha var, kendi kurduğum: *Dernek.* Malejac'taki (401 nüfuslu yerleşim, XII. yy'dan kalma kilise) okulda kurduğum, yedi üyesi olan, çok, çok gizli bir dernek. Babasıyım o derneğin; böylece, babamda eksik olan atılım yeteneğimle her yana el atıyorum; yumuşak görünüşüm altında çok kararlıyım ben, kararlı ve inatçı.

Şimdi de kararımı verdim: burada hor görülmektense kendi kurduğum "aileye" sığınacağım. Babamın öğle uykusu için odasına çıkmasını ve annemin eteğine yapışık saçı bukleli yavrucuklarıyla bulaşığa başlamasını bekliyorum. Çatı arasındaki odama çıkıyorum, sırt çantamı (amcamın armağanı) dolduruyorum, kapatıyorum, penceremin altındaki odun yığınının üzerine atıyorum. Gitmeden önce masama iki satırlık bir mektup bırakıyorum; zarfa, tumturaklı bir dille: M. Simon Comte, çiftçi, La *Grange Forte*, MALEJAC, diye yazıyorum.

> Sevgili babacığım,
> Ben gidiyorum. Bu evde bana hak ettiğim gibi davranılmıyor.
> Seni çok öpüyorum.
>
> Emmanuel

Ve zavallı babam, gelecekte çiftliğinin sahipsiz kalacağından habersiz kapalı kepenklerin ardında uyurken, ben, sırtımda çantam, kızgın güneşin altında Malevil'e doğru pedal çeviriyorum.

Malevil, XIII. yy'da yapılmış koca bir şato, neredeyse harabe halinde, küçük Rhunes Vadisi'ne bakan dimdik bir kaya kütlesine yaslanmış. Sahibi şatoyu kaderine terk etmiş, bırakıp gitmişti; kule mazgallarından birinden kopan bir taş blok bir turisti öldürünce, şatoya giriş de yasaklandı. Anıtlar Kurulu pankartlar yapıştırdı, Malejac belediye başkanı da tek çıkış yolunu dikenli telle kapattı. Şimdi böğürtlenler her yıl çoğalarak bu dikenli tellere yeni dikenler ekliyor ve belediyeden hiç yardım görmeden, yalı-

yarlar ile Malevil'in görkemli bedenini amcamın çiftliği *Sept Fayards*'dan ayıran tepe arasındaki eski yol boyunca, elli metre uzunluğunda geçilmesi imkânsız bir duvar yapıyor.

İşte orada, bana gelen bir ilhamın yol göstermesiyle *Dernek* bütün tabuları yıktı. Dikenli tellerde gizli bir kapı yaptık, dev böğürtlenlerin altında, yoldan görülmesin diye sert bir dirsekle dönen bir tünel açtık. Kulenin birinci katında çökmüş zeminin bir bölümünü onardık, amcamın sundurmasından aldığım birkaç eski suratlı kalası kullanarak bir geçit yaptık. Böylece o koskoca salonun bitimindeki küçük bir odaya ulaşabildik; daha o yaşta babasının dükkânında her işe koşan Meyssonnier odayı bir pencere ve üzerine asma kilit taktığımız bir kapıyla tamamladı.

Kule yağmurdan etkilenmiyor. Silme damarlı tonoz yüzyıllara dayanmış. Sığınağımızda bir şömine, çuval örtülü bir somya, bir masa ile tabureler var.

Sırrımızı saklamayı başardık. Büyüklerin bilmediği bu sığınağı yapalı bir yıl oldu. Okullar açılıncaya kadar orada saklanabilirim. Yolda Colin'e söyledim, o Meyssonnier'ye söyleyecek, o da Peyssou'ya ve ötekilere haber verecek. Yola tayfasız ve kumanyasız çıkmıyorum.

O günün öğle sonunu, o geceyi ve ertesi günü hücremde geçirdim. Umduğum kadar keyifli olmadı; temmuz ayı, çocuklar tarlada yardım ediyor, onları ancak akşam görebilirim. Ve Malevil'den çıkmaya cesaret edemiyorum, *Grange Forte*'ta jandarmayı çoktan peşime takmışlardır.

Saat yedide, sığınağın kapısı vuruluyor. Bana yemek getirecek olan Peyssou'yu bekliyorum. Asma kilidi açmıştım; sert somyaya uzanmış halde, elimde kanlı bir macera romanı, sesleniyorum: "Girsene, öküz!"

Gelen Samuel Amcam. Amcam Protestan, İncil'den alınmış Samuel adının nedeni bu. İşte, gerçekten karşımda: sırtında, açık yakasından boynunun güçlü kasları görünen kareli gömlek, bacağında eski bir binici pantolonu (askerliğini süvari olarak yapmış). Ve alçak kapı boşluğunda durmuş, başı taş lentoya değiyor, gülen gözleri ve kırıştırdığı alnıyla bana bakıyor.

Bu görüntüyü donduruyorum. Çünkü o somyanın üzerindeki çocuk benim. Kapının eşiğinde duran amcam da ben... Samuel Amcam o sırada, bir yıl eksiğiyle şimdi benim olduğum yaştaydı ve herkes benim tıpkı amcama benzediğimi söyler. Pek az sözcüğün sarf edildiği bu sahnede, geçmişte olduğum o erkek çocuğuyla gelecekteki yetişkin Emmanuel karşı karşıya duruyorlarmış gibi gelir bana.

Samuel Amcamın resmini yaparken kendiminkini de çizmiş oluyorum. Ortanın üstünde boylu, yapılı, ama kalçaları dar bir erkek, kare bir yüz, güneş yanığı yüzünde simsiyah kaşlar, mavi gözler. Malejac'ta insanlar, sabahtan akşama, akar çeşme gibi durmadan konuşurlar. Oysa amcam, gerçekten söylenmesi gereken bir şey yoksa konuşmaz. Ve konuştuğunda kısa konuşur, lafı uzatmaz, doğrudan konuya girer. Hareketleri de öyle, ancak gerektiği kadar.

Onda en çok sevdiğim şey, kararlılığı. Çünkü benim tarafımda herkes, ana, baba, kardeşler, hepsi gevşek, tutarsız! Akıllar karışık, düzensiz. Konuşmalar öfkeli, dursuz duraksız.

Amcamın girişimciliğine hayranım. Topraklarından geçen Rhunes'ün bir kolunu böldü, alabalık yetiştiriyor. Yirmi kadar arı kovanı var. Hatta çevredeki volkanik tepelerde uranyum bulunabileceğini düşünerek bir Geiger cihazı getirtti. Sonra, her yanda binicilik kulüpleri ve "ranch"lar mantar gibi bitmeye başlayınca, ineklerini elden çıkararak at satın aldı.

– Seni burada bulacağımı biliyordum.

Ağzım bir karış açık, ona bakıyorum. Ama biz, ikimiz, birbirimizin dilinden anlıyoruz. Suskunluğuma cevap veriyor:

– Kalaslar, diyor. Geçen yaz sundurmadan aldığın kalaslar; taşıyamamışsın, sürüklemişsin. İzleri takip ettim.

Biliyormuş, demek. Bir yıldan beri. Ve hiç kimseye söz etmemiş, bana bile.

– İyice baktım, diye devam ediyor. Tonozları sapasağlam, düşecek başka taş yok.

İçim minnetle dolup taşıyor. Amcam güvenliğim için kaygılanmış, ama uzaktan, bana söylemeden, rahatsız etmeden. Ona bakı-

yorum, bakışlarını kaçırıyor, yumuşamak istemiyor. Taburelerden birini çekiyor, sağlam olup olmadığına bakıyor, oturuyor, bacaklarını ata biner gibi iki yana açarak. Sonra dosdoğru konuya giriyor:

– Dinle Emmanuel, kimseye bir şey söylemediler, jandarmaya da haber vermediler.

Kısaca gülüyor:

– *Onu* bilirsin, herkes ne der, hikâyesi! Bak sana ne öneriyorum. Tatil sonuna kadar benimle kalırsın. Okul açılınca, sorun yok zaten, La Roque'a yatılı okula gideceksin.

Sessizlik.

– Peki hafta sonları? diyorum.

Amcamın gözleri parlıyor. Onun gibi ben de kısa konuştum. Zihnimde şimdiden okula başlamışsam, demek ki tatili onunla geçirmeyi kabul ediyorum.

Elinin şöyle bir hareketiyle çabukça cevap veriyor:

– Bana gelirsin... Tabiî istersen.

Kısa bir sessizlik.

– Arada bir *Grange Forte*'a yemeğe gitmek şartıyla.

Tam gerektiği gibi, tatlı anneciğim, görünüşü kurtarmaya yetecek kadar. Evet, bu yeni düzende herkes kazançlı.

Birden ayağa kalkarak:

– Oldu, diyor. Tamam diyorsan, çantanı topla, arkamdan gel. Rhunes kıyısındayım. Hayvanların otunu yükleyeceğim.

O gitti bile, ben hemen çantamı kapıyorum.

Böğürtlenlerin altındaki tünelden ve dikenli tellerdeki gizli kapıdan çıktıktan sonra, Malevil'in sarp yamacını amcamın yumuşak eğimli arazisinden ayıran kuru dere yatağı boyunca pedal çeviriyorum. Sığınağımdan çıktığım için mutluyum. Yıkık duvarlar arasında bitmiş ağaçlar etrafı büsbütün karartıyor ve sonunda, ışıklar içindeki Rhunes Vadisi'ne vardığımda rahat bir nefes alıyorum.

Günün son ışıkları, saat altı ile yedi arasındaki güneş, günün en güzel saati. Amcam gösterdiğinden beri biliyorum ben de: havada yumuşacık bir şeyler var, çayırlar daha yeşil, gölgeler daha

uzun ve ışık altın yaldızlı... Amcamın kırmızı traktörüne doğru gidiyorum. Ardında römork ve kocaman, sarımsı yeşil ot yığını. Daha uzakta, ötelerde Rhunes kıyısı boyunca yan yana dizilmiş, gümüş ışıltılı, kıpır kıpır yapraklarıyla kavaklar. Çıkardıkları sesi seviyorum: ürkek, çocuksu bir sağanak bu.

Amcam, tek söz etmeden bisikletimi otların üzerine atıyor ve bağlıyor. Traktörün direksiyonuna oturuyor, ben çamurluğa tünüyorum. Konuşmuyoruz. Başını çevirip bakmıyor. Ama direksiyonda hafifçe titreyen ellerinden, sıska teyzemden çocuk sahibi olamamış olan amcamın, evine, *Sept Fayards*'a bir oğul götürmekten ne kadar mutlu olduğunu anlıyorum.

Menou, çırpı kollarını yassı göğsünde çaprazlamış, mumya yüzünü buruşturan bir gülümsemeyle kapıda bekliyor beni. Bana olan düşkünlüğü, anneme duyduğu nefretle daha da artıyor. Ve teyzeme olan nefreti, o hayattayken... Menou'nun amcamla yattığını sanmayın. O hizmetçi filan da değil, kendi toprağı var. Amcam onun topraklarını ekiyor, o da onun evine bakıyor ve evde kendi evindeymiş gibi yaşıyor.

Menou bir sıskalık simgesi, ama onunki mutlu bir sıskalık, hayat dolu. Sızlanmaz, aksine sivri dillidir. En çok kırk kilo herhalde, siyah giysisiyle birlikte! Ama çukura kaçmış, küçücük, kara gözleri pırıl pırıl! Çok genç olduğu yılları saymazsak, pek çok erdemi var: tutumluluk en başta. Öyle bir tutumluluk ki, üzerine oturacak kıçı kalmayıncaya kadar hep dişini sıkmacasına, diyor amcam.

Ve bir iş canavarı. Kolları çırpı gibi ama bağbozumuna giriştiğinde yaptığı iş, inanılır gibi değil. Yanı sıra, tek oğlu Momo (on sekizine geliyor), "düt düt" sesleriyle ipin ucundaki oyuncak treni yürütüyor.

Amcamla, sabahtan akşama kadar bir kavgayı sürdürüyor Menou, hayatının tuzu biberi bu, aslında amcam onun tanrısı. Ben de doğal olarak bu tanrısallığın uzantısıyım. Beni *Sept Fayards*'da görkemli bir sofrayla karşılıyor. Ve ziyafeti, muzip bir tatlıyla tamamlıyor: kocaman bir kayısılı turta.

Bir film yapımcısı olsam, bu turtayla bir yakın plan çekimi ha-

zırlardım. Ve bir fondüyle, bir yıl öncesinin yazına flash-back yapardım. Bir yıl önceki yaza. Bir başka "sınır taşı"!

On bir yaşındayım. Adélaïde'e âşık oluyorum. *Dernek* olarak Malevil şatosuna yerleşiyoruz ve dinî konulara değişik bir gözle bakmaya başlıyorum.

Malejac'taki kadın bakkalın cinsel uyanışımdaki rolünden söz etmiştim. Adélaïde otuz yaşında ve olgunluğuyla beni büyülüyor. İtiraf etmeliyim ki, bugün bile, birçok olumsuz deneyime rağmen, gönül zenginliği ile beden zenginliğinin bir arada olacağına inanırım. Ve, kimin sayesinde olduğunu söylememe gerek yok, beden kuruluğu ile yürek kuruluğunun... Yazık ki bu benim inceleme konum değil şimdi. Tüm o cömert yuvarlaklıklar için duyduğum heyecanları anlatmak isterdim. Köyümüzün papazı Lebas, bedenimizin bazı özel bölgeleriyle neler yaptığımızı öğrenme kaygısına kapıldığından beri, din derslerinde "etin günahlarından" dem vuruyor. Oysa ben, sözü edilen etin, benim sırf sinir ve kastan oluşmuş kendi etim olduğunu düşünmüyordum bile. Bu sözlerle Adélaïde'in kastedildiğine inanıyorum ve "günah" bana harika bir şey olarak görünüyor.

Bazı ölçütlere göre hayli tombul olan ilkgençlik aşkımın, hafif olarak bilinmesi bana dokunmuyor. Hatta, ilerisi için ümit verici buluyorum. Ama yazık ki bu horoz palazının gerçek bir horoz olmasına daha çok var.

Bu arada, en çok da yazın, çok işim oluyor. Savaşlarda kan gövdeyi götürüyor. Protestanların cesur komutanı Emmanuel Comte, dindaşlarıyla birlikte Malevil'e sığınmış; şatoyu Kutsal Birlik'in şefi kötü Meyssonnier'ye karşı savunuyor. Kötü, diyorum, çünkü niyeti şatoyu ele geçirmek ve sapkın Protestanları –kadın, çocuk demeden– kılıçtan geçirmek. Kadınları, büyücek çalı çırpı demetleri, çocukları biraz daha küçük demetler temsil ediyor.

Zaferin kimin olacağı önceden belli değil, kılıçların ustalığına bağlı. Mızragın ya da okun ucu ya da bir taş parçası birine değerse, göğüs göğüse çarpışırken kılıcın ucu dokunuverirse, o dövüşçünün "Ben öldüm?" diye bağırarak yere yuvarlanması gerekiyor.

Çarpışmanın sonunda yaralıları gırtlaklamak, hatta bir kadını bile öldürmek doğal bir hak, ama koca Peyssou'nun bir gün yaptığı gibi ırzına geçmek için irikıyım bir çalı demetine saldırmak kuraldışı. Bizler, atalarımız gibi acımasız, ama namusluyuz. Yani, hiç olmazsa, âlemin gözü önünde, ortalık yerde...

Bir öğleüzeri, kalenin burcundan aşağı, Meyssonnier'nin bağrına bir ok gönderiyorum. Meyssonnier düşüyor. Başını mazgaldan çıkarıp, yumruğumla havayı döverek haykırıyorum: "Geber, alçak Katolik!"

Bu korkunç çığlık, aşağıdakileri şaşırtıyor, donup kalıyorlar, aklanmıyorlar bile, oklarımızla onları delik deşik ediyoruz.

Ağır adımlarla kaleden çıkıyorum, subaylarım Colin ve Giraud'ya, Dumont ve Condat'ın hesabını görme emrini verdikten sonra, kılıcımla Meyssonnier'nin boğazını kesiyorum.

Koca Peyssou'ya gelince, onun o çok övündüğü organlarını kesip alıyorum, sonra kılıcımı göğsüne saplayıp, bir ileri bir geri oynatıyorum ve *"soğuk bir sesle"* ona bunun hoşuna gidip gitmediğini soruyorum. Koca Peyssou'yu hep en sona bırakıyoruz, çünkü boğuk hırıltılarla çok güzel ölüyor.

Bu sıcak gün de bitti. Kuledeki sığınak odamızda son birer sigara içmek için masanın çevresinde toplanıyoruz, sonra birer de çiklet atacağız ağzımıza, kokuyu yok etmek için.

Tam o anda, çenesini oynatışından belli oluyor, Meyssonnier'nin memnun olmadığını fark ediyorum. Kısa kesilmiş saçlarının altında dar alnı kırışmış, birbirine yakın gri gözlerini kırpıştırıyor.

Yumuşak bir sesle soruyorum:

– Hey, Meyssonnier, neyin var? Bir şey mi oldu?

Gözkapakları daha da çok çırpınıyor. Beni eleştirmeye çekiniyor, çünkü genelde o yenilgiye uğrar bu durumlarda. Ama görev duygusu ağır basıyor.

Sonunda, bir nefeste:

– Bana "Alçak Katolik" dememeliydin! diyor.

Dumont ve Condat başlarıyla onaylıyorlar. Colin ile Giraud bana bağlılıkları sebebiyle susuyorlar, ama tutuklukları gözümden

kaçmıyor. Sadece Peyssou, yusyuvarlak, geniş yüzünü bir boydan bir boya ikiye bölen bir gülümsemeyle soğukkanlılığını koruyor.

– Ne? diyorum hayretle. O bir oyundu! Ben oyunda Protestandım, tabiî ki bizi öldürmeye gelen Katolikler için güzel şeyler söyleyemezdim.

Meyssonnier inatla devam ediyor:

– Oyun olması her şeyi affettirmez. Oyunun da bir sınırı vardır. Mesela, Peyssou'nun o şeylerini kesmiş gibi yaparsın, ama kesmezsin!

Peyssou keyifle gülüyor.

Meyssonnier, hep masanın bir köşesine bakarak:

– Hem, diyor, birbirimize hakaret edeceğimizi de söylememiştik oyuna başlarken.

Dumont:

– Hele din konusunda, diye ekliyor.

Dumont'a bakıyorum, çok alıngan olduğunu biliyorum zaten.

Onu Meyssonnier'nin safından ayırmak için:

– Ben sana hakaret filan etmedim, diyorum. Ben Meyssonnier'yle konuşuyordum.

– Aynı şey, diyor Dumont, ben de Katoliğim çünkü.

İsyan ediyorum:

– Ne yani, ben de Katoliğim!

Meyssonnier sözümü kesiyor:

– Evet! Onun için de kendi dinin hakkında kötü söz söylememen gerekirdi.

O zaman koca Peyssou, "Bunları saçma sapan laflar. Katolik, Protestan hepsi aynı kapıya çıkar!" diyerek söze karışıyor.

Bir anda dört yandan saldırıyor hepsi. Onun işi bilek gücü, bir de sululuk! Orada dur bakalım! Dine mine burnunu sokma!

Meyssonnier:

– Sen On Emir'i bile ezbere bilmezsin, diyor küçümsemeyle.

– Hayır efendim, bilirim, diyor koca Peyssou.

Ayağa kalkıyor, din dersindeymiş gibi heyecanla saymaya başlıyor, dördüncüde kalıyor. Yuhalıyorlar, oturuyor, utançtan kıpkırmızı.

Peyssou olayı, bana düşünme fırsatı vermiştir.

Peki, diyorum, uslu bir çocuk yumuşaklığıyla. Diyelim ki yanlış bir şey yaptım. Bir kere ben, içinizden bazıları gibi, kusurumu inkâr etmem, hatta hemen kabul ederim. Evet, tamam, hata ettim, oldu mu? Memnun musun?

Meyssonnier, hınçla:

– Hata ettim demekle her şey hallolmaz, diyor.

Bıkkınlıkla soruyorum:

– Eh, ne yapmamı istiyorsun peki? Oyunda sana alçak dedim diye diz çöküp özür dileyeceğimi sanmıyorsun herhalde?

– Bana alçak demen umurumda değil, o lafı sana aynen iade ederim. Ama sen *"Alçak Katolik"* dedin.

– Gördün mü bak, ben sana hakaret etmemişim ki, dine söylemişim o lafı.

– Bak bu doğru, diyor Dumont.

Meyssonnier yandaşlarından birini kaybetmiş görünüyor.

Colin, birden, Meyssonnier'ye dönüyor:

– Haydi haydi, diyor, vızırtı bütün bunlar. Comte hatasını kabul etti, daha ne istiyorsun?

Meyssonnier ağzını açmak üzereyken, Peyssou, tekrar konuşma fırsatı bulduğu için mutlu, kolunun geniş bir hareketiyle:

– Bunların hepsi boş laf, diyor.

– Dinle bak, Meyssonnier, diyorum, haksever bir insan edasıyla. Ben sana alçak dedim, sen bana alçak dedin, ödeşmiş olduk.

Meyssonnier kıpkırmızı oluyor:

– Ben sana alçak demedim, diyor, canı sıkkın.

Dernek üyelerine bakıyorum, başımı sallıyorum kederle, cevap vermiyorum.

Giraud:

– "O lafı sana aynen iade ediyorum" dedin ya, diyor.

Meyssonnier, kuşkusuz, doğrudan yapılmış bir hakaretle böyle dolaylı bir sözün aynı şey olmadığını biliyor ama anlatamıyor ve sadece:

– Aynı şey değil, diyor.

– Mızıkçılık ediyorsun Meyssonnier, diyorum.

Meyssonnier son bir hamleyle:

– Olabilir, diyor. Ama sen gene de dine sövdün.

- Ben inkâr etmiyorum ki, diyorum ellerimi iki yana açarak. Daha iki dakika önce itiraf ettim.

- Doğru, diye bağrışıyor *Dernek* üyeleri.

– Eh, mademki dine hakaret ettim, diyorum, gidip gerçek hak sahibinden af dilerim. ("Hak sahibi" amcamın bir lafıdır.)

Üyeler birden kaygıyla yüzüme bakıyor:

– Bana bak, Papaz Lebas'yı işe karıştırmayacaksın herhalde, diye bağırıyor Dumont.

Çünkü köyümüzün papazı Lebas, kafasının içi karınca yuvası gibi kuşku kaynayan bir adam. Günah çıkarırken bütün günahlarımızı çerçöpmüş gibi küçümseyerek dinler, biri hariç.

Diyalog şöyle yürür: –Peder, çok kibirli olduğum için suçluyum. –Tamam tamam. Başka? –İnsanlar hakkında kötü şeyler söyledim. –Tamam tamam. Başka? –Öğretmenime talan söylediğim için suçluyum. –Anladık. Başka? –Annemin çantasından on frank çaldığım için suçluyum. –Tamam tamam. Başka? –Ayıp şeyler yaptığım için suçluyum. –Ah ah, diyor papaz. Gene aynı yere geldik!

Ve engizisyon başlıyor: Bir kızla mı? Bir erkek çocukla mı? Bir hayvanla mı? Tek başına mı? Giyinik mi, çıplak mı? Yatakta mı, ayakta mı? Tuvalette mi? Ormanda mı? Aynanın önünde mi? Kaç kez? O sırada ne düşündün? (Ne düşüneceğim, yaptığım şeyi tabiî, diyor Peyssou.) Kimi düşünüyorsun, bir kızı mı? Bir arkadaşını mı? Senden büyük bir kadını mı? Bir akrabanı mı?

Dernek kurulduğunda ilk yemin ettiğimiz şey, papaza bu konuda en ufak bir ipucu vermemek oldu, çünkü büyüklerin bilmediği bir yerde toplanan gizli bir derneğin masum olabileceğine asla inanmazdı. Oysa, papazın bu sözcükle kastettiği anlamda *Dernek* gerçekten masumdu.

Omuz silkiyorum:

- Tabiî ki papaza bir şey söylemeyeceğim. Bir sürü tantana etsin diye mi? Deli miyim ben? Gerçek hak sahibi olandan af dileyeceğim. Hemen gidiyorum.

Kalkıyorum, işin önemine yakışır bir yüzle, kısaca:

– Colin, geliyor musun? diyorum.

Colin, seçildiği için mutlu:

– Geliyorum diyor.

Ve benim tören günlerine özgü tavrımı benimseyerek arkam sıra yürüyor. *Dernek* üyelerini şaşkınlıklarıyla baş başa bırakarak çıkıyoruz.

Bisikletler böğürtlenlerin arasında, Malevil'in girişinde saklı.

Kısaca:

– Malejac'a, diyorum.

Yan yana, konuşmadan pedallara basıyoruz, düzlükte bile konuşmuyoruz. Küçük Colin'i seviyorum. Okulun ilk yıllarında onu epey korudum, on iki yaşında traktör sürmeye başlayan irikıyım oğlanların yanında bir susineği gibi hafif ve dayanıksızdı, canlı, muzip kahverengi gözleri, kalkık kaşları, yüzünden hiç eksilmeyen gülümsemesiyle.

Kiliseyi boş bulacağımızı ummuştum, ama daha sıralardan birine oturmamıştık ki Papaz Lebas, kamburlaşmış sırtıyla, ayaklarını sürüyerek geliyor. Yarı karanlıkta, bir sütunun yanında beliriveren uzun, sivri burnunu, çift çenesini görünce keyfim kaçıyor.

Bu alışılmadık saatte bizi kilisede görür görmez, sıçan görmüş çaylak gibi üstümüze geliyor ve gözlerini gözlerimize dikerek sertçe soruyor:

– Siz ikiniz, ne yapmaya geldiniz buraya?

Gözlerimin en masum mavisiyle bakıyorum, ellerimi uslu bir çocuk gibi kavuşturmuş olarak:

– Dua etmeye geldim, diyorum.

Sonra içtenlikle ekliyorum:

– Siz dua etmemizi söylemiştiniz.

Colin'e dönerek öfkeyle soruyor:

– Ya sen?

Colin, muzip gülümseyişi ve ışıl ışıl gözlerinin biraz hafiflettiği bir ciddiyetle:

– Ben de öyle efendim, diye cevap veriyor.

Papaz, kuşkuların büsbütün karartt koyu renk gözleriyle bir ona, bir bana bakıyor.

Bana dönerek:

· Siz günah çıkarmaya geldiniz bana kalırsa, diyor.

– Hayır peder, diyorum tereddütsüz. Geçtiğimiz cumartesi günah çıkarmıştım.

Hırsla doğruluyor ve çok şey ifade eden bakışlarıyla:

– Yani, diyor, geçen cumartesiden bu yana hiç günah işlemediğinizi söylüyorsun, öyle mi?

Duraksıyorum. Yazık ki Adelaïde'e duyduğum günahkâr tutku papazın bilmediği bir şey değil. Günahkâr bir tutku, daha doğrusu papaz bana, "Utanmıyor musun? Anan yaşında kadın" dediğinden beri günahkâr oldu. Bir de, neden olduğunu anlayamadım, şöyle ekledi: "Üstelik kilosu seninkinin iki katı!" Aşkta kilonun ne önemi olabilir ki? Zaten söz konusu olan sadece "ayıp düşünceler..."

– A, evet, diyorum, ama önemsiz şeyler.

Sabırsızlıkla ellerini birleştirip, açarak:

– Önemsiz şeyler ha? diyor. Mesela ne?

– Babama yalan söyledim.

– Başka?

Yüzüne bakıyorum. Kilisenin ortasında, üstelik Colin'in yanında ona suçlarımı itiraf edeceğimi mi sanıyor?

Kesin bir dille:

– Başka bir şey yok, diyorum.

Papaz Lebas içimi okumak ister gibi bakıyor bana, ama bakışları, gözlerimin saydam maviliğinden geçemiyor ve uzun burnunun ucuna doğru iniyor çaresiz.

Bu kez Colin'e dönüyor:

– Ya sen?

– Ben de öyle, diyor Colin.

Rahip alayla:

– Sen de öyle ha? diye soruyor. Sen de babana yalan söyledin ve bunu önemli bulmuyorsun!

– Hayır Peder, ben anneme yalan söyledim, diyor Colin, dudak uçları neredeyse kulaklarına kadar çıkarak.

Papaz Lebas'nın sonunda patlayacağını ve bizi kiliseden kova-

cağını düşünerek korkuyorum. Ama kendini tutmayı başarıyor.

Hep Colin'e bakarak korkutucu bir sesle soruyor:

– Demek, kiliseye gidip bir dua edeyim, diye düşündün, öyle mi?

Cevap vermek için ağzımı açarken papaz susturuyor beni:

– Sen sus, Comte, seni biliyorum. Her soruya cevabın hazırdır! Colin cevap versin.

– Hayır peder, diyor Colin, ben düşünmedim, Comte'un fikriydi.

– Ya, demek Comte'un fikriydi ha? Güzel, çok güzel! Bu daha da inandırıcı! Peki, bu fikir aklınıza geldiğinde neredeydiniz?

– Yoldaydık, diye anlatıyor Colin. Hiç kötülük düşünmeden bisikletle gidiyorduk, bir ara Comte bana, gel kiliseye gidip dua edelim, dedi. Öyle, içimizden geldi, dedim ya! Ve ağzının kulaklarına kadar yayılmasına engel olamıyor gene.

Papaz Lebas, devam eden öfkesiyle Colin'i taklit ederek:

– "Haydi, kiliseye gidip bir dua edelim" ha? diyor. Sonra bir kılıç darbesi indirir gibi soruyor:

– Peki, bisikletle nereden geliyordunuz?

– *Sept Fayards*'dan, diyor Colin, tereddütsüz.

Bu Colin açısından gerçekten dâhice bir fikir; çünkü köyümüzün papazının Malejac'ta hesap soramayacağı tek insan, amcam.

Papazın öfkeli bakışları benim saydam gözlerimden Colin'in kayık gibi yayılmış gülümseyişine gidiyor. Kuşkusuz kendini, düello yaparken kılıcı beş adım öteye fırlayan bir silahşor gibi hissediyor şu anda. Daha doğrusu ben az sonra *Dernek*'te hikâyeyi böyle anlatacağımı hayal ediyorum.

Sonunda, acı bir gülüşle:

– Pekâlâ, diyor, dua edin bakalım. İkinizin de duaya çok ihtiyacı var.

Sırtını dönüp yürüyor, bizi şeytana havale etmiş gibi. Kambur sırtıyla, ayaklarını sürüyerek kutsal eşya odasına giriyor, kapıyı çarparak kapatıyor.

Ortalık sessizleşince kollarımı göğsümde kavuşturuyorum, kutsal dolabın küçük ışığına bakarak, alçak sesle, ama Colin'in

duyabileceği gibi, dua ediyorum:

– Tanrım, dinime saygısızlık ettiğim için senden af diliyorum.

Eğer o anda, kutsal dolabın kapakları ışıklar saçarak açılsa, kalın ve güzel bir erkek sesi, bir radyo spikeri gibi, bana, "Çocuğum, seni bağışlıyorum, bunun için on Pater duası okuyacaksın" dese, pek de şaşırmayacağım galiba. Ama hiçbir şey olmuyor ve sonunda, kendi hükmümü onunkinin yerine koymak zorunda kalıyorum, kendime on Pater okuma cezası veriyorum. Bir an, denge sağlamak için, on tane de Kutsal Meryem duası okumayı düşünüyorum, ama hemen vazgeçiyorum; çünkü, eğer Tanrı Protestansa Kutsal Meryem'i onunla aynı hizaya koymamdan belki hoşlanmaz, diyorum kendi kendime.

Daha üçüncü Pater'i bitirememişken Colin dirseğiyle dürtüyor:

– Ne yapıyorsun be? Gitmiyor muyuz?

Başımı çevirerek sertçe bakıyorum:

– Bekle biraz. Bana verdiği cezayı tamamlamam gerek.

Colin susuyor. Sonra da susmaya devam edecek. Şaşırmadan. Soru sormadan.

Ben, şimdi, o an yaptığım şey içten miydi, diye düşünmüyorum. On bir yaşındaydım çünkü, o yaşta her şey oyundur, böyle bir soruyu sormak bile anlamsız. Beni asıl şaşırtan şey, papazı atlayarak doğrudan Tanrı'yla ilişki kurmaya kalkışmaktaki cüret!

Nisan 1970, bir sonraki sınır taşı. Yirmi yıllık bir sıçramayla. Kısa pantolondan vazgeçip uzun erkek pantolonu giymekte epey zorlandığımı hatırlıyorum. Şimdi otuz dört yaşındayım, Malejac okulunun müdürüyüm. Amcam karşımda, mutfakta, oturmuş pipo içiyor. At yetiştirme işi iyi gidiyor, hatta fazla iyi gidiyor. Amcam genişlemek için yeni topraklar arıyor ve kime başvursa, –çevrede herkes onu çok zengin biliyor– hemen iki misli fiyat istiyor.

– Berthaud mesela, diyor, Berthaud'yu tanırsın. İki yıldır oyalıyor beni. Sonra da anasının nikâhını istiyor. Zaten Berthaud'nun çiftliği bir boka yaramaz! Oldum olası bir boka yaramaz! Yok, yok! Bak Emmanuel, sana söyleyeyim, bana gerekli olan Malevil.

- Malevil!

Evet, diyor amcam, Malevil.

Şaşkın:

– Ama, diyorum, Amca, orada yıkıntıyla ormandan başka bir şey yok.

– Dur bakalım, diyor amcam, Malevil'in ne olduğunu anlatayım sana. Malevil altmış hektar birinci sınıf toprak, o baltalık olsa olsa elli yıllık. Malevil, dedemin zamanında yörenin en iyi şarabının yapıldığı üzümleri yetiştiren toprak. Hepsi, her şey yeniden dikilecek, ama o canım toprak orada duruyor. Malevil, çevrede eşi benzeri olmayan bir şarap mahzeni: kubbeli, serin, bir okul avlusu kadar geniş. Malevil, ek yapıların rahatça yaslanabileceği kalın, sağlam bir sur bedeni; ahırlara, atların bokslarına gerekli olan işlenmiş, hazır taşları eğilip yerden alabilirsin, satın almana gerek yok! Üstelik, yanı başımızda. *Sept Fayards*'la kapı komşu. Ve amcam, tuhaf bir gülüşle ekliyor: sanki aynı toprağın devamı, eskiden çitfliğin malıymış gibi.

Bu konuşma, akşam yemeğinden sonra geçiyor. Amcam mutfak masasının başında değil yanında, piposundan arada bir duman savurarak oturuyor, pantolon kemeri gevşetilmiş.

Ona bakıyorum, keşfettiğimi anlıyor:

Haklısın, diyor, her şeyi berbat ettim.

Piposundan bir duman daha savuruyor.

- Grimaud'ya ağzıma geleni söyledim.

Grimaud?

– Kontun avukatı. O herif kontun eli ayağı ve kont Paris'te yaşadığı için de ona sormadan hiçbir şey yapmıyor... İşe bak ki sen, adam tutup avanta istedi benden. Buna da "anlaşma için ödenti" diyor.

Zarif bir ifade biçimi.

Öyle, diyor amcam.

Piposunu emiyor.

– Çok mu?

İki milyon.

Daha neler!

– Az sayılmaz. Ama pazarlık edebilirdik. Öyle yapacağıma konta yazdım ve kont da, beyinsiz herif, mektubu Grimaud'ya vermiş. Grimaud geldi, bana sitem etti.

Pipo dumanlarına karışan bir göğüs geçirme...

– İkinci hata ve bu kez düzeltilmesi imkânsız: Grimaud'ya bağırıp çağırdım. Görüyorsun ya insan altmışında bile aptalca şeyler yapabiliyor. İş hayatında hiç kimseyle kavga etmemeli, Emmanuel, bu sözümü unutma. Çünkü bir üçkâğıtçının bile onuru vardır, ne olursa olsun. Grimaud o günden sonra bana bütün kapıları kapadı. Konta iki mektup yazdım, cevap vermedi.

Sessizlik. Kendi kendisiyle hesaplaştığı zamanlar konuşmayacak kadar iyi tanıyorum amcamı. Acınmaktan hiç hoşlanmaz. Zaten omuz silkiyor, bacaklarını uzatıp ayaklarını bir sandalyeye koyuyor, başparmağını kemerine sokarak devam ediyor:

– Olmadıysa olmadı. Sonuç olarak, Malevil'siz de yaşayabilirim. Yaşıyorum da, hem de iyi yaşıyorum. İyi kazanıyorum ve en önemlisi, istediğim işi yapıyorum. Tepemde ya da yanımda kafamı şişirecek kimse yok. Hayatın, yaşanmaya değer olduğunu düşünüyorum. Sağlığım da yerinde olduğuna göre, daha yirmi yıl böylece götürebilirim bu işi. Daha ne isteyebilirim.

Anlaşılan, bu istedikleri bile fazlaymış. Bu konuşma bir pazar akşamı oldu. Bir sonraki pazar günü, La Roque'taki bir futbol maçından dönüşte, amcam, annem ve babamla birlikte, bir otomobil kazasında öldü.

Malejac ile La Rouqe'un arası sadece on beş kilometre, ama bu kısacık mesafe, bir otobüsün küçük Renault 4'ü bir ağaca savurarak parçalamasına yetmişti. Aslında amcamın maça arkadaşlarıyla birlikte Peugeot arabasıyla gitmesi gerekirdi, ama araba tamirdeydi; atları taşımakta kullandığı Citroën kamyonet de pazar olduğu halde teslimat yapılmasında ısrar eden bir müşteriye gitmişti. Ben onlarla Renault'da olacaktım, ama öğrencilerimden biri sabah ağır bir mobilet kazası geçirince öğleden sonra hastaneye, onu görmeye gittim.

Papaz Lebas hayatta olsaydı, bana, "Tanrı seni korumuş Emmanuel" derdi. Evet, belki, ama niçin? Bütün bu söylenilenlerin

en acı yönü şu ki, hiçbiri gidenleri geri getirmiyor! En iyisi hiç düşünmemek. Ama mümkün değil. Bu olup bitenler öylesine saçma ve her şeye rağmen bir açıklama bulma isteği öylesine güçlü ki!

Parçalanmış üç bedeni *Sept Fayards*'a getirdiler. Menou'yla başlarında bekliyoruz. Kız kardeşlerim gelinceye kadar. Gün, tek damla gözyaşı dökülmeden, tam bir sessizlik içinde geçiyor. Momo, odanın bir köşesinde oturmuş, her soruya "hayır" cevabı veriyor. Akşam geç saatte atlar kişnemeye başlıyor. Onları yemlemeyi unutmuş. Menou ona bakıyor, ama Momo başını öfkeyle "hayır" anlamında sallıyor. Kalkıyorum, gidip yemleri dağıtıyorum.

Yeniden odaya döndüğüm anda kız kardeşlerim de arabadan iniyor. Bu kadar çabuk gelebilmelerine ve en çok da matem giysilerine şaşıyorum. Baştan aşağı siyahlar giymişler, sanki ana babalarının ölümüne çoktan hazırmışlar gibi. *Sept Fayards*'a vardıkları an, daha şapkalar ve siyah tüller çıkarılmadan, gözyaşları ve acılı sözcükler fışkırıyor. Ve kavanoza hapsolmuş arılar gibi vızıldamaya başlıyorlar.

Kardeşlerimin, beni çok rahatsız eden bir alışkanlıkları var. Biri, diğerinin yankısı sanki. Paulette bir şey söylerse Pélagie hemen aynı şeyi tekrarlar, Pélagie'nin sorduğu soruyu Paulette tekrar sorar. Bundan daha iç sıkıcı bir şey olamaz, aynı budalalığı iki kez dinlemek zorunda kalırsınız.

Birbirlerine benzerler de, sarı bukleleriyle; lapacı, mızmız, her an yalancı bir erdem gösterisi içinde... Yalancı diyorum, çünkü koyun bakışlarının gerisinde açgözlülük ve hırs eksik değildir.

Paulette hemen:

Annemizle babamız neden *Grange Forte*'ta, kendi yataklarında değiller? diye meliyor.

Pélagie:

– Üstelik, diyor, zavallı babam yaşasaydı kendi yatağında ölmek isterdi.

– Evet, diyorum, ama kendi yatağında ölmedi, kaza anında, Renault 4'ün içinde kazada öldü. Ve onları beklemek için de ikiye bölünemezdim, yarım *Grange Forte*'ta, yarım burada!

– Ama, gene de, diyor Paulette.

– Ama gene de diye tekrarlıyor Pélagie, babacığım burada olmayı istemezdi, annem de...

Üstelik, diyor Paulette, annemin zavallı amcamızdan pek hoşlanmadığını bilirsin.

Ne büyük nezaket! Ama "zavallı amcamız" lafı sinirlendiriyor beni, onlar da analarından çok sevmezlerdi "zavallı" amcayı.

Üstelik, diye yineliyor Pélagie, bu kadar zaman *Grange Forte*'ta hayvanlara bakacak kimse yok.

– Babamın inekleri, diyor Paulette, atlardan daha önemlidir herhalde.

"Amcanın atları" diyemiyor, çünkü amcamın parçalanmış bedeni orada, gözlerinin önünde.

– Peyssou ilgileniyor ineklerle, diyorum.

Birbirlerine bakıyorlar.

– Peyssou, diyor Paulette.

– Peyssou, diyor Pélagie. Peyssou ha? Çok güzel!

Öfkeyle sözlerini kesiyorum:

Evet, Peyssou! Ne olmuş?

Ve önemsiz bir şey söylermiş gibi devam ediyorum:

- Siz ikiniz eskiden Peyssou hakkında çok da kötü şeyler düşünmezdiniz, yanlış hatırlamıyorsam.

Cevap vermiyorlar. Hıçkırıp ağlamakla meşguller şimdi. Hıçkırma faslı bitince, dramatik bir burun ve göz silme sahnesine sıra geliyor. Sonunda saldırıyı Pélagie başlatıyor, kız kardeşiyle anlamlı bir bakış alışverişinden sonra:

– Biz burada otururken, diyor, Peyssou *Grange Forte*'ta yalnız, yani ne isterse yapabilir.

– Yapar tabiî, diyor Paulette. Peyssou dolapları, çekmeceleri karıştırmadan durabilir mi dersiniz?

Omuz silkiyorum. Susuyorum. Hıçkırıklar, burun silmeler, sızlanmalar gene başlıyor. İkili yeniden saldırıya geçinceye kadar sessizlik sürüyor. Sonra tekrar başlıyorlar:

– Zavallı hayvanlar için üzülüyorum, diyor Pélagie. Oraya kadar bir gidip baksak mı?

– Peyssou orada ama, acaba hayvanlara gerçekten de baktı mı bakalım?

– Ha, öyle ya, Peyssou... diyor Pélagie.

O an kardeşlerimin beyninin içini açıp baksalar, *Grange Forte*'un anahtarının gerçek boyutlarda bir resmi görülürdü kuşkusuz. İkisi de anahtarların bende olduğunu tahmin ediyor, ama hangi bahaneyle isteyecekler? Hayvanlara bakmak için değil herhalde.

Ama ben, birden, bu sürekli sızlanmalardan usandığımı hissediyorum. Sesimi yükseltmeden cevap veriyorum:

- Babamı bilirsiniz. Her yanı kilitlemeden futbol maçına bile gitmezdi. Buraya getirdiklerinde anahtarları üzerinde buldum.

Sonra her sözcüğün üzerine ayrı ayrı basarak devam ediyorum:

– Anahtarlar bende. Ve annemle babamı buraya getirdikleri an'dan beri buradan bir yere ayrılmadım, bunu herkes söyleyebilir . *Grange Forte*'a gitmeye gelince... Öbür gün birlikte gideriz, törenden sonra.

Siyah tüllerini uçuşturarak, el kol hareketleriyle itiraz ediyorlar:

Ama biz sana inanıyoruz Emmanuel! Seni tanımaz mıyız? Böyle bir şey düşündüğümüzü sanmıyorsun herhalde! Hele böyle bir zamanda.

Tören sabahı Menou, Momo'yu yıkamak için beni yardıma çağırıyor. Bu banyo fasıllarına daha önce de katıldım. Öyle kolay bir iş değil. Momo'yu hiç beklemediği bir anda yakalamak gerek hızla sırtındaki giysileri çekip çıkarmak, onu banyo teknesine sokmak ve orada zapt etmek; kolay değil, deliler gibi çırpınırken bar bar da bağırıyor: *"Babeyiyao! Babeyi!"* (Bırak beni yahu! Bırak beni!)

Bu sabah, her zamankinden daha kesin bir inatla direniyor. Tekne avlunun taşları üzerinde, nisan güneşinde sıcak suyun buharı tütüyor. Momo'yu koltuk altlarından yakalıyorum, Menou pantolonuyla donunu birlikte çekip çıkarıyor. Ayağı tekrar yere değer değmez Momo bana bir tekme savuruyor yere yuvarlanıyorum. Sonra zayıf bacaklarıyla inanılmaz bir hızla, çırılçıplak koşarak uzaklaşıyor, çayırın alt yanındaki ağaçlardan birine tır-

manıyor, elimizin değemeyeceği yükseklikteki dallardan birine tünüyor.

Momo'nun peşi sıra oradan oraya koşacak halim yok. Menou nefes nefese arkamdan yetişiyor. Momo'yla konuşuyorum. Ondan altı yaş küçük olduğum halde beni amcamla aynı yere koyuyor, üzerindeki otoritem biraz baba otoritesi gibi.

Gene de olmuyor, başaramıyorum. Karşımda aşılmaz bir duvar var. Momo her zamanki *"Babeyiyao!"*larla bağırmıyor. Hiç cevap vermiyor. Bana tepeden bakıyor; yemyeşil yaprakların arasında kara gözleri hüzün dolu, ince ince seslerle inliyor. Sonra *"İttemiyo!"* (İstemiyorum!) diyor. Alçak sesle ve elleri, kolları, bütün gövdesiyle, başını sallayarak istemediğini tekrar ediyor. Israr ediyorum:

– Ama Momo, düşünsene, kiliseye gitmek için yıkanman gerek.

– *İttemiyo!*

– Kiliseye gitmek istemiyor musun?

– *İttemiyo!*

– Neden ama? Sen kiliseye gitmeyi severdin.

Dallardan birine oturmuş, meşenin tazecik cilalı yaprakları arasında ellerini sallıyor. Başka cevap alamayacağım, sadece o hüzün dolu bakış.

Giysilerini getirmiş olan Menou, çamaşırları ağacın dibine bırakıyor:

– Bırak, başka çare yok. Kalsın. Biz gitmeden ağaçtan inmeyecek.

Dönüp yürüyor bayırdan yukarı doğru. Saate bakıyorum. Vakit gelmiş bile. Önümde, hissettiklerimle hiçbir ilgisi olmayan o uzun, "toplumsal" tören! Momo haklı... Ağlamış yüzlü kız kardeşlerimle o sahte ve gülünç kederli evlatlar gösterisine katılacağıma, beni de bir ağacın tepesinde inlemeye bıraksalar...

Bayırı tırmanıyorum. Yokuş zor geliyor. Ayaklarıma bakıyorum ve birden, hayretle, çayırın yemyeşil ve taptaze otlarla donanmış olduğunu görüyorum. Birkaç günlük güneş yetmiş, yeşillik, inanılmaz bir bollukla fışkırmış bile. Bir aya kalmaz, amcamla otları biçeriz, diye düşünüyorum.

Bu, beni her zaman çok mutlu eden bir düşünce ve şaşılacak şey, içimde bir mutluluk kıpırdıyor gene. Sonra, birden, acı yıldırım gibi iniyor. Çayırın ortasında duruyorum. Gözyaşlarım yanaklarımdan akıyor.

2

Olaylar hızlanıyor. Bir sonraki sınır taşı öncekine çok yakın. Kazadan bir yıl sonra Noter Gaillac beni arayarak, kentteki bürosuna davet ediyor.

Randevuya gittiğimde noter ortada yok. Kâtip beni boş büroya alıyor. Orada bekleyerek *dinlenmemi* söylüyor, oturuyorum; benden önce kim bilir kaç kişinin, her şeyini kaybetmek korkusuyla dizlerinin titrediğini belli etmemeye çalışarak oturduğu deri koltuklardan birine.

Zaman duruyor. Ölü. Bakışlarım büroda dolaşıyor. Çok iç karartıcı buluyorum. Noter Gaillac'ın yazı masasının arkasında, tavandan yere bütün duvarı kaplayan bir sürü küçük çekme var, kuşkusuz çoktan ömrünü tüketmiş kâğıtlarla dolu. Bir kolumbaryumda ölülerin küllerinin saklandığı küçük kovuklara benziyor. Bu her şeyi düzenleyip, yerleştirme takıntısı...

Perdeler koyu yeşil, duvarlar yeşil kumaş kaplı, evrak dolapları yeşil ve yazı masasının üstü yeşil maroken kaplı. Ve üzerinde, sarı madenden anıt gibi bir mürekkep hokkasının yanında, her gelişimde, tüylerimi ürperttiği halde gözlerimi ayıramadığım cam blok ve o saydam blokun içinde hapsolmuş ölü fare.

Herhalde, dosyalardan birini kemirirken suçüstü yakalanmıştı; ceza olarak onu, o saydam zindanın içine sonsuza dek hapsettiler... Eğilip yerinden alıyorum ölü fare ile hücresini. Oldukça ağır. Şimdi, otuz yıl önce amcamla birlikte notere gittiğimiz bir gün, Gaillac'ın babasının fareli bibloyu, uçmasın diye kâğıtların üzerine koyduğunu hatırlıyorum. Sonsuza dek oraya mahkûm edilmiş olan küçük kemirgene bakıyorum. Noter Gaillac da baba-

sı gibi bir köşeye çekilince, onu da, kolumbaryumun çekmeleri ve deposundaki dosya mezarlığıyla birlikte kendi oğluna devredecek. Ne kadar hüzün verici, bu aynı ölü fareyi elden ele geçiren noter kuşakları... Neden bilmem, birden, ölümü yanı başımda hissediyorum.

Oğul Noter Gaillac sonunda geliyor. Esmer, uzun boylu, benzi yeşil sarı ve saçlarına şimdiden ak düşmüş. Beni, biraz yorgun bir nezaketle selamlıyor. Sonra, sırtını bana dönerek, küçük çekmelerden birini açıyor, bir dosya çıkarıyor, içinden bir zarf alıyor. Mühürlü bir zarf, kaçamak bir el hareketiyle yokluyor zarfı, bu kadar ince oluşuna şaşmış gibi.

– Buyurun, Mösyö Comte.

Ve heyecansız bir sesle uzun ve tümüyle gereksiz bir açıklama yapıyor; gereksiz, çünkü zarfın üzerinde amcamın özenle yazdığı cümleyi okuyorum: "Ölümümden bir yıl sonra, düşündüğüm gibi *Sept Fayards*'ın işletmeciliğini üstlendiği takdirde, yeğenim Emmanuel Comte'a verilecektir."

Dönmeden önce kentte yapmam gereken alışveriş var; bütün öğleden sonra, amcamın mektubunu ceketimin cebinde gezdiriyorum. Ancak akşam, yemekten sonra, *Sept Fayards*'ın üst katındaki küçük çalışma odasında açıyorum. Zarfı, amcamın armağanı olan hançer biçimindeki kâğıt kesecekle açarken elim hafifçe titriyor.

Emmanuel,

Bu akşam, hiç sebepsiz, çünkü sağlığım yerinde, ölümümü düşündüm ve sana bu mektubu yazmaya karar verdim. Bu satırları, benim hayatta olmadığım ve atlarla artık senin meşgul olduğun bir gün okuyacağını düşünmek garip geliyor bana. Hep dendiği gibi, bir gün ölmek gerekir! İnsanın ne kadar budala olduğunun bir delili de bu laf, çünkü neden ölmek zorunda olalım ki?

Sana bıraktığım sadece *Sept Fayards* değil, *Kitabı Mukaddes* ve on ciltlik *Larousse* sözlüğüm de var.

Tanrı inancını kaybettiğini biliyorum (Suç kimin?) ama, beni anmak için ara sıra *Kitabı Mukaddes*'i oku! İçindeki öyküler önemli değil, önemli olan bilgeliktir.

Ben hayattayken, benden başka kimse *Larousse* ciltlerini açmadı. Sen açıp baktığında sebebini anlayacaksın.

Son olarak, Emmanuel, sana söylemek istediğim bir şey var: sensiz, hayatım bomboş olacaktı, beni mutlu ettin.

Evden kaçışından sonra, seni Malevil'de bulduğum günü hatırlıyor musun? Yanaklarından öperim.

Samuel

Bu mektubu tekrar tekrar okudum. Amcamın gönül yüceliği karşısında utandığımı hissediyordum. Hayatı boyunca bana her şeyi vermişti ve şimdi teşekkür eden gene kendisiydi. Yazdığı *"beni mutlu ettin"* cümleciği, insanın yüreğini ezen bu sözler... Kısacık, iddiasız bir cümle, ama ardında gizli olan nihayetsiz sevgiye layık olabilmek için ne yapmalıydım, ne yapabilirdim?

Mektubu üçüncü defa okudum ve "Suç kimin?" sözlerini düşündüm. Burada da amcamın, pek az sözle çok şey anlatmayı seven ifade biçimini görüyordum. Sorunun karşısına konulabilecek "nokta nokta"ları doldurmak için cevabı seçme hakkını bana bırakıyordu. Suç, yanlış dini seçmiş olan babamın mıydı? Yüreğinin cimriliğiyle annemin mi? Yoksa, cinsellik engizisyonu yüzünden Papaz Lebas'nın mı?

Amcamın, evden kaçışım sırasında Malevil'deki sığınağıma geldiği günü neden hatırlatmak istediğini anlayamıyordum. Kendisini *"mutlu ettiğim"* günlerden birini anmak mı istemişti? Ya da zihninin gerisinde, açıkça söylemek istemediği bir düşünce, bir niyet mi vardı? Amcamın, üstü kapalı sözlere tutkusunu bildiğimden, bu soruya kesin bir cevap veremiyordum.

Cebimden amcamın anahtarlığını çıkardım ve meşe dolabın anahtarını buldum. O anahtarı görür görmez tanırdım, yassı ve kenarı girintili çıkıntılıydı; dolabın kapısını ve alttan üstten kapayan uzun, madenî bir çubuğu hareket ettiriyordu. Dolabı açtım, dosyaların yerleştirildiği rafların arasında, kendi başlarına bir rafta yan yana duran *Larousse* ciltleri ile *Kitabı Mukaddes*'i gördüm, on dört cilt bütün bir rafı kaplanıştı; kahverengi, pütürlü deri ciltli *Kitabı Mukaddes* çok büyüktü: dört ciltti. Aldım, masa-

nın üzerine koydum, peş peşe sayfaları karıştırmaya başladım. Resimler dikkatimi çekti. Çizgilerde adeta bir yücelik vardı.

Sanatçı kutsal kişileri güzel gösterme telaşına düşmemişti. Aksine, aşiret reislerine özgü haşin, hatta vahşî çizgileri muhafaza etmişti. İri kemikli, zayıf, kabaca yontulmuş, çıplak ayaklı bu insanlar sanki koyunlarının yapağı kokusuyla, develerinin gübresi ve yaşadıkları çölün kumlarıyla birlikte var oluyordu. Çevrelerinde yoğun ve güçlü bir yaşamın kalp atışları vardı. Tanrı'nın kendisi de, sanatçının gözüyle, zenginliklerini çocuklarının ve sürülerindeki hayvanlarının sayısına dayandıran bu sert, kaba göçebelerden farklı değildi. Daha iri, daha haşindi ve bu görünüşüyle onun, insanları *"kendisine benzeterek"* yarattığını anlıyordu insan.

Kitabı Mukaddes'in son sayfasında, amcamın el yazısıyla ve kurşunkalemle yazılmış uzun bir liste halindeki birtakım sözcükler garip göründü bana. Bu listenin hesaplı ve hiç de doğal görünmeyen sıralanışı hemen dikkati çekiyordu. *Larousse*'un birinci cildini aldım, listedeki ilk sözcüğü, "actodrome" sözcüğünü açtım. Ve orada, sayfanın ortasına, yapıştırıcı bantla tutturulmuş on bin franklık bir Hazine bonosu gördüm. Değişik değerlerde başka bonolar da, on cildin sayfaları arasına, amcamın listesindeki ender rastlanır sözcüklerin bulunduğu sayfalarda bantla yapıştırılmış olarak saklanmıştı.

Bonoların toplam değeri –315 000 frank– beni sevindirmekten çok şaşırtmıştı. Bu inanılmaz bağış bana, bu büyük paranın sahibi olduğum duygusunu vermedi. Bu sermayenin emanet edildiği kişiydim ben, tıpkı *Sept Fayards* için olduğu gibi ve bu emaneti nasıl kullandığım konusunda, kendi gönlümde amcama hesap vermek zorundaydım.

O kadar çabuk karar verdim ki, sonradan, acaba bu karar yaptığım keşiften önce de zihnimde hazır bekliyor muydu, diye düşünecektim. Hemen harekete geçtim. Kol saatime baktığımı hatırlıyorum. Saat dokuz buçuktu, telefon etmek için çok da geç olmadığını anlayınca çocuk gibi sevindim. Amcamın adres defterinde Grimaud'nun numarasını buldum ve aradım:

· Mösyö Grimaud?

Benim.

– Ben Emmanuel Comte, Malejac Lisesi'nin eski müdürü.

– Buyrun efendim, bir arzunuz mu vardı?

Sesi sıcak ve iyi niyetliydi, hiç de beklediğim gibi degildi yani.

– Sizden bir şey öğrenmek istiyordum Mösyö Grimaud. Malevil Şatosu hâlâ satılık mı?

Bir sessizlik, sonra aynı ses, ama bu kez mesafeli, durgun, hatta biraz kuru:

– Evet, bildiğim kadarıyla öyle, diye cevap verdi.

Bu defa ben sustum, bekledim, sessizlik biraz sürdü, sonra Grimaud:

– Size bir şey sormama izin verin Mösyö Comte, dedi, *Sept Fayards*'ın sahibi Samuel Comte'la akrabalığınız var mı?

Bu soruyu bekliyordum ve cevabım hazırdı:

– Yeğeniyim, ama sizin amcamı tanıdığınızı bilmiyordum?

Grimaud aynı haşin ve ihtiyatlı ses tonuyla:

– Evet, tanıyorum, dedi. Telefon numaramı size amcanız mı verdi?

– Amcam vefat etti.

– Ya, bilmiyordum, dedi Grimaud, sesi değişmişti.

Konuşmasını bekleyerek sustum, ama sözlerine devam etmedi, ne başsağlığı, ne bir nezaket cümlesi. Ben konuştum:

– Sizinle bir konuda görüşmek istiyordum Mösyö Grimaud.

– Tabiî, ne zaman isterseniz mösyö, diye cevap verdi, sesi baştaki sıcak yumuşaklığı kazanmıştı yeniden.

– Yarın, öğleye doğru?

O sıralar çok meşgul olduğunu söylemeye kalkışmadı.

– Evet evet, buyrun gelin, hangi saatte isterseniz. Ben hep buradayım.

– Saat on birde?

– Gayet tabiî, ne zaman isterseniz. Sizi bekliyorum. On bir diyorsanız on bir olsun.

Ve birden o kadar nazik ve saygılı davranmaya başladı ki, iki cümlede bitecek bir konuşma en az beş dakika sürdü.

Telefonu kapadım ve amcamın çalışma odasının pencerelerini örten kırmızı perdelere baktım. Birbiriyle çarpışan iki zıt duygunun etkisindeydim: kararımdan dolayı çok mutluydum ve göze aldığım işin büyüklüğüyle sersemlemiştim.

Hiç ortalarda görünmeyen bir mal sahibi, onun üçkâğıtçı has adamı ve kararlı bir alıcı: sekiz gün sonra Malevil el değiştiriyordu. Ardından gelen altı yıl, bin türlü karmaşık ve zor işle nefes nefese yaşanacaktı.

Birçok cephede birden savaşa girişmiştim: *Sept Fayards*'ın işletilmesi, Malevil topraklarının açılması, şatonun restorasyonu. Bu son iki projeyi başlattığımda otuz beş yaşındaydım, tamamlandığında kırk bir yaşımı geçmiştim.

Erkenden kalkıp, çok geç yatağa girdiğim o günlerde, tüm işlere gönlümce yetişebilmek için birkaç hayatı birden yaşayabilmeyi isterdim. Ve bütün bu çalışmaların ortasında Malevil, bana verilmiş bir ödüldü, aşkımdı, çılgınlığımdı. İkinci İmparatorluk döneminde, para babalarının özel dansözleri olurmuş. Benim Malevil'im vardı. Dansözüm de vardı ama, ondan ileride söz edeceğim.

Aslında Malevil'i satın almak çılgınlık değil, bir gereksinimdi tabiî, eğer amcamın işini yaşatmak, genişletmek istiyorsam... Çünkü aile içi anlaşmazlıklar beni, kız kardeşlerimin hisselerini verebilmek için *Grange Forte*'u satmak zorunda bırakmıştı. Ve *Sept Fayards*'da her gün sayıları artan atlarımı koyabileceğim yeterli yer yoktu: yetiştirdiğim atlar, büyütüp satmak için satın aldıklarım ve bakımları için bir süre bize emanet edilen atlar. Malevil'i satın alırken niyetim, atlarımı ikiye ayırmaktı: hayvanların bir bölümünü, Menou ve Momo'yla birlikte şatoya yerleştirecektim, ben de, tabiî, şatoda kalacak ve geri kalan atları da yardımcım Germain'e emanet ederek *Sept Fayards*'da bırakacaktım.

Bu nedenle Malevil'in restorasyonunun, bu Ortaçağ mimarî eserinin kurtulması için yapılmış bir hizmet olduğunu iddia edemem.

Zaten Malevil'in, ben ona gönülden bu denli bağlı olsam bile, güzelliğiyle ünlenmiş bir şato olduğu söylenemez. Bu özelliği

onu, yöredeki benzerlerinden, hepsi de makul boyutları ve göz okşayan yuvarlak çizgileriyle doğal çevreleriyle pek iyi kaynaşmış o güzel şatolardan ayırır.

Çünkü burada manzara, serin derecikleri, yumuşak yamaçları, kestane ağaçlarının süslediği yemyeşil tepeleriyle güler yüzlüdür. Bu tatlı, şefkatli yuvarlak çizgiler arasında Malevil yükselir dimdik ve vahşî.

Ortaçağ'da geniş bir ırmak olan Rhunes'ün kıyısındaki bir yalıyara yaslanan şato, kuzey yönünde yükselmeye devam eden bu dev kaya duvarla korunur. Yalıyara hiçbir yönden ulaşma imkânı yoktur ve hiç kuşku yok batıdaki tek giriş, üzerine şatoyu ve köyü inşa etmeyi düşünenler tarafından, yüksek kaya düzlüğe ulaşmak için toprak doldurularak yapılmıştır.

Rhunes'ün öte yakasında, Malevil'in karşısında Rouzies Şatosu yükselir. O da bir Ortaçağ yapısı ama ölçülü çizgileriyle, zarif bir derebeylik şatosu. Surlar üzerine yerleştirilmiş, çok yüksek olmayan, göz okşayan kuleler ve mazgallar bile süs gibi.

Rouzies'yi gören, karşısındaki Malevil'in "buralı" olmadığını hemen anlar; yapısındaki taşlar çevredeki ocaklardan getirilmiş olmalıdır, ama mimarî stil "ithal" edilmiştir. Malevil İngiliz'dir. Yüzyıl Savaşları sırasında topraklarımızı işgal edenler tarafından yapılmıştır, Kara Prens'in saklandığı inlerden biridir.

İngilizler adalarının sislerinden uzakta, parlak güneşi, şarabı, esmer kızlarıyla bu ülkeyi sevmiş olmalılar. Burada kalmak istemişler. Bu niyet her yerde görülür bu çevrede. Malevil, bir avuç silahlı adamın bütün ülkeye hükmedebileceği bir kale olarak yapılmıştır.

Hiçbir yuvarlaklık, bir zarif çizgi yoktur. Sadece gerekli olanlar. Giriş, mesela. Rouzies'ye, iki küçük kulenin arasındaki kemerli bir girişle ulaşılır; uyumlu ölçüler ve uyumlu çizgiler. İngilizler Malevil'de, kale bedeninde dümdüz bir kapı açmışlar: bir yanında iki katlı, dörtgen tabanlı bir ek yapı yükseliyor; çıplak, somurtkan ve saldırgan duvarlarında ince uzun mazgal delikleriyle. Malevil büyük, köşeli ve herhalde asker gözüyle kusursuz. Şatonun ve kale duvarlarının dibinde, kayaya, Rouzies'dekilerin

iki katı derinliğinde ve genişliğinde hendekler oyulmuş.

Ana kapıdan geçtiğinizde, doğrudan şatoya girmiyor, köy evlerinin sıralandığı, elli metreye otuz metre boyutlarında bir iç avluya ulaşıyorsunuz. Burada bir kurnazlık söz konusu: şato köyü koruyor, ama aynı zamanda köy tarafından korunuyordu. Giriş kapısından geçmeyi başarabilen bir düşman, köyün daracık sokaklarında başı sonu belirsiz bir savaşı göze almak zorunda kalıyordu. Düşman bu savaşı kazansa bile, çilesi bitmiyordu: önüne, şatonun dış bedeni gibi dimdik yükselen ikinci bedenle karşılaşıyordu, bu duvar asıl şatoyu koruyordu, bugün de koruyor.

Bu ikinci kale bedenini oluşturan duvarlar dış duvarlardan daha yüksek ve çevresindeki hendek daha derin. Ve dış surlar gibi bir köprüyle saldırgana kolaylık sağlamıyor, aksine küçük, dört köşe bir kulenin altında yer almış çekme köprüyle bir engel daha oluşturuyordu.

Bu küçük, dört köşe kule zarafetten yoksun sayılmaz ama İngilizler bunu özellikle yapmamışlar kuşkusuz. Çekme köprünün çarkları için bir kapalı mekân gerekmiş. Şansları varmış: boyutlar uyumlu olmuş.

Çekme köprüyü indirdiğinizde (mekanizmayı onarttım) solda, kırk metre yüksekliğinde görkemli bir burç ve üzerindeki gene dört köşe kule karşınıza çıkar. Bu kule sadece savunmayla görevli değildir, aynı zamanda su deposudur, çünkü yalıyardan beslenir; suyun fazlası da hendekleri doldurmaktadır, yani hiçbir şey ziyan edilmemiştir burada.

Sağda, amcamı büyülemiş olan o muazzam mahzene inen merdiven basamakları ve ortada, kale burcuyla dik açı yapan –ve şaşılacak şey!– çok güzel, tek katlı bir bina ve içinde merdivenin kıvrıldığı yuvarlak, şirin bir kule görülür. Bu bina Kara Prens zamanında yokmuş. Çok sonra, daha mutlu günlerde, Rönesans'ta bir Fransız derebeyi tarafından yaptırılmış. Ama ahşap bölümlerini ve yassı taş kaplanmış çatısını elden geçirtmek zorunda kaldım, çünkü zamana, kale burçlarının tonoz çatıları gibi karşı koyamamıştı.

Malevil böyledir: dik çizgileriyle bir İngiliz. Onu olduğu gibi, bu

haliyle seviyorum. Amcam için ve *Dernek* günlerimde benim için ayrı bir değeri de vardı. Din Savaşları sırasında, bütün bir ömür güçlü Katolik Birliği'ne kafa tutmuş Protestan bir komutanla silah arkadaşlarının barınağı olmuştu. İnancını ve bağımsızlığını ölümü göze alarak savunan bu komutan, benim kendimi özdeşleştirmeye çalıştığım ilk kahramanım olmuştur.

Dış surların içindeki yerleşmeden geriye, taşlardan başka bir şey kalmadığını söylemiştim. Hâlâ birçoğu duran bu taşlar çok işime yaradı. Onları kullanarak, güney yönünde, aslında kendi kendini çok iyi savunan dimdik bir uçurumu koruyan surlara bir ek ve kuzeyde atlarıma, yalıyara yaslanan bölmeli ahırlar yaptırdım.

Yalıyarda dış surların hemen de ortalarına rastlayan büyük ve derin bir çöküntü var. Mağarada, Tarihöncesi'nde içinde insanların yaşamış olduğunu gösteren izlere rastlanıyor. Bilimsel araştırmalara konu olacak kadar önemli değil kuşkusuz, ama Malevil'in, daha şato inşa edilmeden önce de insanlar için bir sığınak oluşturduğunu kanıtlamaya yetiyor.

O mağarayı kullanılır hale getirdim. Enine ortadan ikiye böldüm, üst kata samanımın büyük kısmını depo ettim. Mağaranın tabanına, ötekilerden ayırmak istediğim hayvanlar için bölmeler yaptırdım: çifte atan huysuz bir at, dik başlı bir dana, yavrulamak üzere bir domuz, doğumu yakınlaşmış bir kısrak veya bir inek. Mağaradaki bu serin, havadar ve sineksiz bölmelerde doğum bekleyen analar çok olduğundan, biraz ileride sözünü edeceğim ve kesinlikle mizah yeteneğinden yoksun olduğunu sandığım Birgitta buraya *Doğumhane* diyordu.

İngiliz sağlamcılığının şaheseri olan kale burcunda bana, sadece taban tahtalarını değiştirmek ve sonradan Fransızlar tarafından açılmış pencerelere, kenarları lehimli küçük camları olan kareli çerçeveler taktırmak kalmıştı. Üç katın –giriş katı, birinci ve ikinci katlar– planları aynıydı: on metreye on metre kocaman bir salona açılan, beş metreye beş metre boyutlarında iki oda. Giriş katında bu küçük odalardan birine kalorifer kazanını koyduk, ikinciyi kiler-ambar arası bir depo haline getirdik. Birinci kattakiler, bir banyo ile bir yatak odası oldu; ikinci kattakilerse iki yatak odası.

Rhunes Vadisi'ne bakan pencerelerindeki güzel manzara nedeniyle, aynı zamanda çalışma odası olarak da kullandığım yatak odam için ikinci katı seçtim; banyonun birinci katta, *Dernek*'in eski toplantı odasında olmasının yarattığı kullanışsızlığı göze alarak. Colin bana dört köşe kulede biriken suyun, kendi gücüyle ikinci kata çıkamayacağını söyledi, ben de Malevil'i bir hidroforun sinir bozucu uğultusuna mahkûm etmek istemedim.

Birgitta 1976 yazında, şatonun ikinci katında, benim odamın yanındaki odada kaldı. Bu benim sondan bir önceki sınır taşım, uykusuz gecelerimde sık sık o günlere geri dönüyorum.

Birgitta birkaç yıl önce *Sept Fayards*'da amcam için çalışmıştı, 76 ilkbaharında bana bir mektup yazarak iş istedi, temmuz-ağustos aylarında çalışmaya hazır olduğunu söylüyordu.

Burada, samimî bir açıklama yapmak isterim. Benim asıl arzum ve eğilimim, seveceğim bir kadınla, gerçek bir ilişkiyi sürdürmekti. Bu konuda başarısızlığa uğradım. Evet belki de, çocukluğumda yakından tanık olduğum iki mutsuz evlilik –babamın ve amcamın evlilikleri– bu başarısızlıkta rol oynamıştır. Her neyse, üç kez, işler evliliğe doğru giderken yarıda kaldı. İlk ikisi, benim hatalarımdı, sonuncu, 1974'teki, evleneceğim kızın yüzünden.

1974: bu da bir sınır taşı olabilirdi, ama bellegimden söküp attım. Bu korkunç kız, uzun süre bütün kızlardan nefret etmeme neden oldu; şimdi hatırlamak istemiyorum.

Sözün kısası, Birgitta Malevil'de göründüğünde, ben iki yıldır bir çölde yaşıyordum. Ona âşık olmadım. Yok, hayır! Söz konusu bile değil! Kırk iki yaşındaydım, çok tecrübeliydim, ama aynı zamanda, bu çeşit duygulara açık olamayacak kadar çok zedelenmiştim. Zaten Birgitta'yla olan ilişkim bütün bu duygusallıklardan uzak olduğu için bana iyi geldi. Birisi, bilmiyorum kim, ruhun tensel duyularla iyileştirilebileceğini söylemiş, doğrudur; kabul ediyorum, çünkü kendim yaşadım.

Birgitta'nın önerisini kabul ettiğim gün, böyle bir tedaviyi aklıma bile getirmemiştim. O *Sept Fayards*'a ilk geldiğinde birkaç deneme yapmıştım, ama burun kıvırmıştı. Sonra ben de manevralarıma devam etmedim, çünkü amcamın av alanına girdiğimi an-

lamıştım. Ama 76'nın baharında bana mektup yazdığı zaman, ona beklediğimizi bildirdim. Profesyonel açıdan çok işe yarayacağı kesindi. Atlarla iyi anlaşan kusursuz bir biniciydi ve at eğitimine sabır ve disiplin getirdiğini biliyordum.

Şunu da söylemeliyim, beni şaşırttı: daha ilk günden bana pas verdi, bunu öylesine açıkça yapıyordu ki, Momo bile etkilendi. Sevgili kısrağı Aşkım'a seslenmek için pencereyi açmayı bile unuttu ve Menou, çorba kâsesini kaldırırken, Patua'yla:[3] "Önce amca, şimdi yeğen!" diye söylendiği zaman, gülerek haykırdı: "*Ditatet, Emamuel!*" (Dikkat et, Emmanuel!)

Birgitta, kask gibi başına oturmuş sapsarı kısa saçlı, soluk mavi gözleri küçük, çenesi oldukça iri bir Bavyeralıydı. Yüzü hiç de çekici değildi, ama sağlık fışkıran bedeni güzel ve diriydi. Karşımda oturuyor, yolculuğundan hiç de yorulmuşa benzemiyordu; bakışlarıyla beni yiyerek, tabaktaki jambon dilimlerini peş peşe ağzına atıyordu. Her şeyi kışkırtmaydı: bakışları, gülümsemeleri, iç çekişleri, parmak uçlarıyla ekmek içini yoğuruşu ve arada bir bedenini gererek arkaya atışı.

Eski terslenişimi hatırladığım için, ne düşüneceğimi bilemiyordum, daha doğrusu, aptalca şeyler düşünmekten korkuyordum. Ama, bu tarz çekingenliklerle işi olmayan Menou, yemeğin sonunda Birgitta'nın tabağına kocaman bir parça turta koyarken zayıf yüzünde tek bir kas bile kımıldamadan gene Patua'yla fikrini söyledi: "*Kafes yetmedi, kuşu da istiyor!*"

Birgitta'ya ertesi sabah *Doğumhane*'de rastladım. Deponun kapağından içeri saman balyaları atıyordu. Tek kelime konuşmadan yürüdüm, kollarıma aldım (hemen de benim kadar uzundu). Bu Arî ırktan sağlık abidesini okşamaya başladım. Coşkuyla karşılık verdiğini fark edince şaşırdım, çünkü onun bunu esnafça bir alışveriş gibi algıladığını sanıyordum. Öyleydi de aslında, iki konuda. Okşayışlarımı daha da ileri götürüyordum ki, Momo bizi yakaladı; depoda balyaların arkasının gelmediğini görünce merdiveni tırmanıp, başını kapaktan çıkarmıştı; "*Ditatet, Emamuel!*" diye bağırarak gülmeye başladı. Bir anda gözden kayboldu, kapıya doğru

3. Taşrada konuşulan dil. (ç. n.)

koştuğunu duydum, kuşkusuz annesine işlerin nereye vardığını anlatmaya gitmişti.

Birgitta, üzerine düştüğü saman balyasından doğruldu, başındaki altın sarısı kask kımıldamamıştı bile, küçük, soğuk gözleriyle bana baktı ve çalışkan bir dilbilgisi öğrencisinin özeniyle konuştu:

– Evlenme konusunda sizin gibi düşünen bir erkekle yatmam!

– Amcam da benim gibi düşünürdü, dedim, şaşkınlığım biraz geçtikten sonra.

– Aynı şey değil, dedi, Birgitta, utançla başını çevirirken. Amcanız yaşlıydı.

Demek ki ben, onunla evlenecek yaştaydım. Birgitta'ya baktım ve ses çıkarmadan, bu kadar açık bir pazarlık karşısında birden keyiflendim.

– Evlenmeye niyetim yok, dedim, kararlı bir sesle.

– Benim de sizinle yatmaya niyetim yok, diye karşılık verdi.

Cevap vermedim. Ama soyut fikirlerine çok da önem vermediğimi belli etmek için, bir kez daha okşamaya başladım. Yüzü hemen yumuşadı ve kendini bıraktı.

Sonraki günler onu razı etmek için hiçbir şey yapmadım. Ama fırsat buldukça onu okşuyordum, onun yakında kendini bana ikram edeceğini hissediyordum, çünkü fırsatlar sıklaşmaya başlamıştı. Buna rağmen, bir numaralı kararından vazgeçip, ikinci kararı uygulaması için üç hafta beklemek gerekti. O zaman bile bu, düzensiz bir geri çekiliş olmadı, plana uygun olarak, belli bir zamanlamayla yapıldı.

Odasına gittiğim bir akşam (artık bu noktadaydık) bana:

– Yarın seninle yatacağım Emmanuel, dedi.

Hemen sordum:

– Neden şimdi değil?

Bu soruya hazır değildi anlaşılan, bir an şaşırdı, hatta tereddüt etti. Ama plana olan sadakati ağır bastı.

– Yarın, dedi kararlı bir sesle.

– Saat kaçta? diye sordum, alayla.

Ama bu gizli alayı algılaması imkânsızdı Birgitta'nın, ciddî bir yüzle cevap verdi:

– Öğle uykusunda.

O öğle uykusundan sonra (1976 temmuzuydu, hava çok sıcaktı) Birgitta şatonun ikinci katına, yatak odamın yanındaki odaya taşındı.

Birgitta bu yan yana oluşa çok sevinmişti. Sabah ortalık ağarırken odama, yatağıma geliyordu, öyle uykusu sırasında, saat ikiden gece geç vakitlere kadar. Onun odama gelişlerinden çok memnundum, ama hastalanıp gelemediği günler daha da mutlu oluyor, keyfimce uyuyordum.

Birgitta'nın insanı rahat ettiren yanı buydu: her şeyin bu kadar basit, sıradan olması. Bir çocuğun pastayı istemesi gibi benden zevklerini istiyordu. Aldığı zaman nezaketle teşekkür ediyordu. Özellikle de vücudunu okşadığımda ona verdiğim zevkten söz ediyordu: *"Ahh! Emmanuel, ellerin!"* Bu minnettarlığı anlayamıyordum, çünkü olağanüstü bir şey yaptığım yoktu.

Bu ilişkinin en rahatlatıcı yanı şuydu ki, ellerim, cinsel organım ve cüzdanım dışında, Birgitta için yoktum. Cüzdanım diyorum, çünkü kente indiğimizde, amcamın deyimiyle "çerçöp" dolu vitrinlerin önünde duruyor, küçük yavru domuz gözlerini biraz olsun büyüten bir iştahla istediği şeyleri gösteriyordu.

En basit insanın bile karmaşık bir yanı vardır; Birgitta zeki değildi, ama beni çok iyi anlamıştı, incelikten yoksun olduğu halde zevksiz değildi. Böylece, arzularını nerede frenlemesi gerektiğini biliyordu ve aldıkları da çirkin şeyler değildi.

Başlangıçta, ahlak anlayışı konusunda bir karara varamamıştım. Ama bu düşüncelerin yersiz olduğunu çabuk anladım. Birgitta ne iyi, ne de kötüydü. Birgitta, Birgitta'ydı. Aslında bu da yeterliydi benim için. İki kez mutlu ediyordu beni: önce, kollarıma aldığım zaman! Ve sonra, ayrıldığımda, çünkü onu hemen unutuyordum.

Ağustos sonu geldi ve Birgitta'dan bir hafta daha kalmasını istedim. Reddederek beni şaşırttı.

– Ailem var benim de, dedi.

– Ailen umurunda değil!

– Aa! dedi Birgitta, çok şaşırmıştı.

– Tek satır mektup yazmadın.

– Mektup yazmayı sevmem de ondan.

Dediği doğru değildi, sonra gördüm bunu. Ama kararlaştırılmış bir tarih, değişmez! Karar karardır! 31 ağustosta gidecekti.

Son günler, Birgitta melankoliye kapıldı. Malevil'de herkes tarafından beğeniliyordu. Yardımcısı oğlan sürekli yağ çekiyordu ona. İki işçi, özellikle de Germain, beden ölçülerine hayrandılar, Momo, elleri ceplerinde, ona baktıkça ağzının suyu akıyordu. Menou bile, cinsellik konusundaki açgözlülüğüne duyduğu öfkeye rağmen, onu beğeniyordu. Güçlü kuvvetli, diyordu, iyi iş çıkarıyor.

Birgitta da burada mutluydu. Güneşimizi seviyordu. Mutfağımızı, şaraplarımızı, çerçöpleri ve ellerimi seviyordu. Kendimi en arkaya koyuyorum: güzel şeyler sıralamasındaki yerimin nerede olduğunu bilmiyorum. Ama bütün bunlar, onun değerler dengesini bozamazdı. Karıştırmamak gerekti: bir yanda Fransız cenneti, öbür yanda Almanya'daki geleceği. Ve bir yerlerde, onunla evlenmek isteyecek bir bilmem ne doktoru!

28 ağustos bir pazardı ve valizlerini en son dakikaya bırakacak bir kadın olmayan Birgitta eşyalarını yerleştirmeye başladı. Birden korkuya kapıldı: benim verdiğim armağanların hepsini valizine yerleştirmesine imkân yoktu. Pazar-pazartesi, dükkânlar kapalıydı. Valiz almak için salıyı –yani son günü– beklemek gerekiyordu, korkunç bir durum!

Valizlerimden birini vererek onu kurtardım. Ve onun ısrarla istemesi üzerine. sarı bir pelür kâğıdı üzerine, daha doğrusu elime geçen ilk kâğıda, bir gece önce, lokantada, Malevil'e dönüşünde onunla nasıl sevişeceğime dair anlattıklarımı teker teker yazdım. Bitirince ona verdigim yazının pek bir edebî değeri yoktu herhalde, ama gözleri parlayarak, yanakları kıpkırmızı, okudu. Almanya'ya dönüşte, haftada bir kere yatağına yatıp okuyacağına söz verdi. Ondan bu sözü istememiştim. Bir iki damla gözyaşıyla kendiliğinden söz verdi ve sarı kâğıdı özenle katlayarak, götüreceği bir kitabın sayfalarının arasına, diğer hediyelerimin yanına koydu.

Birgitta Noel'de gelemedi ve ummadığım kadar hayal kırıklığı-

na uğradım. Aslında Noel, benim için, pek de mutlu bir gün olmazdı zaten. Peyssou, Meyssonnier ve Colin aileleriyle kutluyorlardı Noel'i. Ben atlarımla baş başa kalıyordum. Üstelik Malevil, ilave ettiğim bütün çağdaş imkânlara rağmen insanın içini ısıtan bir yer değildi. Dekoru romantik bularak kalın duvarlar arasında birbirine sokulacak genç bir çift için, belki...

Ruh halimden tek söz etmedim Menou'ya, ama o hissetti ve sofrada, karlı Noel sabahında, amcamdan sonra en sadık dinleyicisi olduğum "bekârlık" konferansına başladı bir kez daha.

Teptiğim bütün o fırsatlar! Hele Agnès! Agnès'e rastlamıştı bu sabah Adélaïde'in dükkânında; Noel'i anası babasıyla geçirmek için Malejac'a gelmişmiş, beni sormuş Menou'ya, La Roque'taki kitapçı kocasına rağmen. Agnès sağlam kızdı, güvenilir; sana çok iyi bir eş olabilirdi. Neyse! Olan oldu! Şimdi bunu düşünmenin faydası yok. Her şey bitmedi daha. Başka fırsatlar çıkar. Malejac'ta bir sürü güzel kız var. Yaşına rağmen birini seçebilirsin, hem artık zenginsin, hem de hâlâ yakışıklı. Aslında insan kendi memleketinden bir kız almalı, bir Alman değil! Evet, Birgitta işinin başında *domuz* gibiydi; ama Almanlar, biliyor musun, rahat durmazlar! Baksana, üç kez bizi işgal ettiler. Hem, benim Fransızım o Alman katırı kadar iyi olmasa bile, sonunda evlilik zevk için yapılmaz, çocuklar için yapılır, şimdi bu durumda niye çalışıyorsun ki! Çalış çalış, sonra kime kalacak?

Sonraki aylarda, evlenmemiş, ama iyi bir dost bulmuştum. Yirmi beş yaşındaydı, adı Thomas la Coultre'du. Ona *Sept Fayards*'ın ormanında rastladım, ayağında kot pantolon, yanında koca bir Honda motosiklet, dizleri çamur içinde, elindeki çekiçle bir kayaya vuruyordu. Doktora tezi için taşları inceliyormuş. Malevil'e davet ettim, amcamın Geiger cihazını verdim, sonra La Roque'taki pansiyonda rahat olmadığını öğrenince, şatodaki odalardan birinde kalmasını önerdim. Kabul etti. O günden beri bizden ayrılmadı.

Thomas, mantığının sağlamlığıyla hoşuma gidiyor. Taş parçalarına olan tutkusunun tadına varamasam da, dürüst ve açık karakterini seviyorum. Fizik görünüşünü de seviyorum: Thomas çok yakışıklı ve en güzeli, bunun bilincinde değil. Bir Yunan hey-

kelinin çizgilerine, sadece çizgilerine değil, sakin ve ciddi ifadesine de sahip... Hatta, hareketsizliğine bile.

Nisan 1977. Son sınır taşı.

Bugün geriye dönüp baktığımda, önümüzde yaşayacağımız üç dört haftalık bir gelecek kalmışken, o günlerde eski *Dernek* üyeleri için, hatta benim için en önemli meselenin, en hayatî sorunun, tutkuyla sarıldığımız en geniş kapsamlı projenin Malejac (nüfus 412) belediye başkanını devirmek ve yerini almak olduğunu görüyorum; gülünç ve yüreğimi burkan bir anı. Hayır, kendi çıkarımız için değil, toplumun yararınaydı bu gayret.

Nisanda, belediye seçimleri yaklaşırken, heyecanlı bir hazırlık içindeydik. Ayın 15'i ya da 16'sında, her neyse, bir pazar sabahı, öğretmen Mösyö Paulat okulda toplanmanın bazı sakıncaları olduğunu söylediğinden, muhalefet cephesini şatonun büyük salonunda toplantıya çağırdım.

Salonun döşenmesi yeni bitmişti. Doğrusu, salonumla iftihar ediyordum. Arkadaşları beklerken bir aşağı bir yukarı dolaşarak keyfini çıkarabilirdim. Ortada, on iki yüksek arkalıklı sandalyeyle çevrili, sekiz metre uzunluğunda, bir manastırdan gelme kunt masa var. Küçük kare bölmeli camlarıyla iki büyük pencerenin arasında duvarda eski, tarihî silahlar asılı. Karşı duvarda camlı evrak dolabı duruyor, iki yanında, *Grange Forte*'tan getirdiğim iki XV. Louis konsol. Meyssonnier de ayaklarını değiştirdi, kapaklarını onardı. Mathilde Meyssonnier özenle cilaladı konsolları, cevizin sıcak, koyu renk ışıltısı, duvarın sarımsı beyaz taşlarına çok yakıştı. Yerde, Menou'nun yeni yıkadığı kocaman döşeme taşları pırıl pırıl. Ve renkli küçük camlardan cömertçe içeri dolan güneşe rağmen Menou, "havanın gene de biraz soğuk" olduğunu bahane ederek ve sanırım aslında dekora ilave bir ağırbaşlılık vermek için, karşılıklı iki duvardaki görkemli iki şöminede ateş yakmıştı.

Menou'dan, *Dernek*'ten arkadaşların arabaları girişteki park yerine geldiğinde çanı çalmasını istemiştim. Momo dış kaledeki kapı mekanizmasının yanında nöbetteydi ve arkadaşlarım görü-

nür görünmez, derhal çekme köprüyü indirme talimatı almıştı.

Bütün bu hazırlıklarda biraz tiyatro havası vardı, itiraf etmeliyim, ama söz konusu olan herhangi bir şato ve gelenler sıradan arkadaşlar değildi, benim için.

Çan sesini duyar duymaz koşarak şatodan çıktım. Momo'nun manivelayı çevirdiği dört köşe kulenin merdivenlerini çifter çifter tırmandım. Her şey kusursuz işliyordu, güzelce yağlanmış zincirler, bir tiyatro gösterisindeki gibi boğuk gıcırtılarla, uçlarında köprüyü taşıyan öbür zincirleri ağır ağır indiren ahşap kolları rahatça hareket ettiriyordu. Bir makarayla bir karşı-ağırlıktan oluşan mekanizma, yükselirken kolaylık sağlıyor, inişte fren görevi yapıyordu ve Momo, yüzü ciddi, sıska bedeni öne eğilmiş, ona öğrettiğim gibi, köprünün yere, hendeğin kenarına yumuşakça oturmasını sağlamak için, bocurgatın kollarına bütün dikkatiyle yapışmıştı.

Dört köşe açıklıktan, üç arkadaşımın, dış kaleden elli metre ötedeki hendeklere doğru, peş peşe yürüdüklerini görüyordum, gözlerini kaldırmış bize bakarak. Onlar da ağır ağır, konuşmadan ilerliyorlardı, bu piyeste oynadıkları rolün bilincindeymişler gibi.

Zaten sahnede, iki yanlı bokslarında bekleyen atların, kapılarının üstünde görünen kafalarıyla gerçeklik kattığı bir tören havası vardı, zincirlerin gıcırtısını dinleyerek, güzel gözleriyle çekme köprüye bakıyordu hepsi.

Köprü yere inince, arkadaşlarıma kapıyı açmak için aşağı indim, daha doğrusu, büyük ana kapının sağ kanadına yapılmış küçük kapıyı açmaya.

– Ne karşılamaydı ama! dedi Colin, ışıl ışıl gözlerinde muzip bir bakışla gülümseyerek.

Koca Peyssou, ablak suratında bir kulaktan öbürüne yayılan bir gülümsemeyle, hareketli ahşap kolları, zincirlerin kalınlığını, köprünün, demir çiviler çakılı tabanını inceliyordu. Meyssonnier hiçbir şey söylemedi. Komünist Parti üyesi Meyssonnier'nin kuralcı yüreğinde çocukça eğlencelere yer yoktu.

Peyssou hemen küçük dört köşe kuleye çıkarak, çekme köprüyü kendisi kaldırmak istedi, bütün kaslarını harekete geçirerek

yaptı bunu, oysa gereği yokmuş, çünkü yarı yolda devralmak için ısrar eden Colin, hiç de zorlanmadan işi bitirdi. Çekme köprü kaldırılmıştı, oysa tabiî tekrar indirmek gerekiyordu, Mösyö Paulat daha gelmemişti. Ama burada Momo enerjik bir itirazla, "*Bılagın unu be!*" (Bırakın şunu be!) diye bağırarak, işini geri almak için araya girdi. Meyssonnier de arkamızdan gelmişti, tek kelime konuşmadan: feodal mimarîye gösterdiğimiz coşkulu ilgi midesini bulandırmıştı.

Şatoda, kocaman, görkemli masanın çevresinde oturur oturmaz, Peyssou Birgitta'dan haber soruyor: "Senin o güzel fıstığı ne zaman göreceğiz, ha?" "Paskalya'da." "Paskalya'da mı? Bana bak, onu çok ortalarda bırakma, beygirin tepesinde ormanda gezerken yakalarsam hatırını sormayı ihmal etmem, ha! 'Matmazel' derim, çok nazik, 'galiba atınızın bir nalı düşmüş.' 'Sahi mi?' der o da, çok şaşırır, attan iner. O zaman da, yakaladığım gibi, haydi yere, otların arasına! Botları bile ayağında!" "Mahmuzlara dikkat et!" diyor Colin.

Gülüyoruz. Meyssonnier bile gülüyor. Birgitta'yla ilgili bu şaka yeni olduğu için değil. Ne zaman bir araya gelsek bu şakayı yapar Peyssou. Oysa, Peyssou artık, orta yaşlı ve karısına çok sadık bir çiftlik sahibi. Ama *Dernek* yıllarında ona yakıştırdığımız havaya sadık kalıyor ve bundan dolayı minnettarız ona.

Konuşma, okulda benim yerime müdür olan Mösyö Paulat gelince birden ciddileşecektir. Siyahlar giymiş Paulat; yanakları çökük, cildi sapsarı, sağlıksız, ceket yakasında üniversite rozeti. Nezaketle karşıladık onu, bu da onu bizden biri gibi benimsemediğimizi gösteriyordu. Bizim güneyli şivemizin (Orta Fransa şivesine yakındır) aksine, kupkuru konuşma biçimi rahatsız ediyordu bizi, sönük, tatsız, tekdüze Fransızcası. Üstelik, çabalarımıza katılıyor görünse bile, bize karşı birtakım art düşünceleri ve peşin hükümleri olduğunu biliyorduk.

Meyssonnier hakkında mesela; elini sıkıyordu, ama parmaklarının ucuyla. Meyssonnier Komünist Parti üyesiydi, yani bir şeytan! Partisi kesin zaferi kazandığında bedenen ortadan kaldıracağı günü beklerken, arkadaşlarını kendi cephesine çekerek, onlar

farkına bile varmadan ruhlarını zapt edebilirdi. Colin, evet, dürüst bir adam, ama nihayet bir tesisatçı. Peyssou cahil ve oldukça kafasız bir çiftçi, bana gelince, at yetiştirmek için okul müdürlüğünü bırakmak...

– Beyler, diye başladı Paulat, öncelikle kendim ve sizler adına, bizi konuk etme lütfunda bulunan Mösyö Comte'a teşekkür etmek isterim; çünkü toplantımızın, bakımı için belediyeye muhtaç olan okulda yapılması doğru olmazdı sanırım.

Sustu, kendinden memnun. Biz o kadar memnun değildik ama. Çünkü, küçük nutkunda her şeyin sahte olduğunu düşünüyorduk, içeriğin ve söyleniş biçiminin. Mösyö Paulat cumhuriyetin çok önemli bir ilkesini unutmuş görünüyordu: laik bir okul, herkesindir. Bu nedenle Paulat'nın, halkın gözü önünde belediye reisiyle iyi ilişkisini sürdürürken, el altından muhalefeti desteklediğinden kuşkulanıyorduk.

O konuşurken arkadaşlarıma bakıyordum. Meyssonnier dar alnını ve bıçak gibi ensiz yüzünü masaya eğmişti. Birbirine yakın gözlerini göremiyordum, ama şu anda karşısındaki adam hakkında ne düşündüğünü çok iyi biliyordum.

Peyssou da, iyilik akan kocaman yüzünden apaçık okunuyordu, o da hiç memnun değildi. Mösyö Paulat haklıydı, Peyssou okumamıştı, çok zeki de değildi. Ama sanırım Paulat'nın bilmediği çok değerli bir niteliği vardı: bütün bu eksik incelikleri karşılayacak derin bir duyarlık. Müdürün, hem nalına hem mıhına taktiği gözünden kaçmıyordu, üstelik onun kendisini küçümsediğinin de farkındaydı. Colin'e gelince, bakışlarımız karşılaştığında, gözleri parlamaya başlıyordu.

Ağır bir sessizlik oldu. Mösyö Paulat'nın anlamını kavrayamadığı bir sessizlik. Çünkü tekrar konuşmaya başladı:

– Burada, Malejac'ta bir süre önce yaşanan olayları tartışmak ve bu konuya açıklık getirmek için toplandık. Ama öncelikle gerçekleri saptamak gerekiyor; çünkü mesela, ben, olayın iki ayrı açıklamasını dinledim ve gerçek olanı öğrenmek istiyorum.

Böylece kendisini karmaşanın üstüne çıkaran ve hakem rolünün avantajını yakalayan Paulat, belediye başkanını suçlayarak

elini taşın altına sokma onurunu "başkalarına" bırakmış oluyor. Bu "başkaları" Paulat'nın, "gerçek olanı öğrenmek istiyorum" derken dönüp anlamlı bir şekilde baktığı Meyssonnier kuşkusuz; Meyssonnier'nin anlattıklarının, bir komünistin ağzından çıktığına göre, dürüst bir adamda peşin şüpheler uyandırması çok doğalmış gibi.

Meyssonnier bunların hepsini anladı. Ama onun zekâsında, diline de yansıyan bir katılık vardır. Ve cevabında, neredeyse karşısındakine hak verdirecek bir öfke hissedildi:

– Olayın iki açıklaması yok, dedi haşin bir sesle, bir tek gerçek var ve herkes onu biliyor. Tescilli bir gerici olan belediye başkanı, Malejac'a bir papaz atanması için piskoposluğa başvurdu, kimseye danışmadan. Piskopostan cevap geldi: "Göndeririz, ama bir şartla: papaz evini onarmanızı ve eve su getirmenizi istiyoruz." Başkan, hemen emirlere uydu. Su yolu kazıldı, uzaktaki bir kaynaktan eve su getirildi ve onarım için avuç dolusu para harcandı. Ve bütün bu harcamalar, bizim cebimizden yapıldı tabiî!

Mösyö Paulat, gözleri yarı kapalı, dirseklerini masaya koyarak parmak uçlarını birbirine dayadı, başparmaklarını da. Böylece dengeyi ve düzeni simgeleyen duruşunu tamamladıktan sonra, başını hafifçe öne arkaya sallayarak, ezici bir özgüvenle konuştu:

– Buraya kadar anlatılanlarda büyük *günah* sayılacak bir şey yok.

"Günah" derken, papazların sevdiği bu sözcüğe çok da değer vermediğini gösterircesine sinsi bir gülümsemeyle bize bakıyor.

– Mösyö Nardillon'un arkasında –aslında oldukça zayıf bir destek de olsa–, bizim devirmeyi umduğumuz bir Katolik çoğunluk var. Başkan, bugüne kadar hep La Roque'unkini paylaşan Malejac'a, tamamen kendisine ait olacak bir papaz getirerek, Katolik çoğunluğu memnun etmek istiyor. Aslında papaz evi, taş oymalı pencereleri ve alınlıklı kapısıyla XVII. yüzyıldan kalma tarihî bir yapı, onun harap olmasına seyirci kalmak da yazık!

Meyssonnier kızardı ve keskin hatlı yüzü, saldırıya hazırlanır gibi öne eğildi. Ona konuşma fırsatı vermeden atıldım:

– Mösyö Paulat, dedim nazikçe, eğer Malejac'ta çoğunluk, köy-

lerinde yaşayacak bir papaz talep ediyor ve papaz evinin de onarılmasını istiyorsa, ben de sizinle aynı fikirdeyim: bunda *"günah"* sayılacak bir şey yok (burada bakışarak birbirimize gülümsedik). Öte yandan, bir belediyenin, bakımıyla yükümlü olduğu binaların yıkılmasına izin vermemesinin de görevi olduğuna inanıyorum. Ne var ki bazı önceliklere önem verilmesi gerekir. Papaz evi yıkılma tehlikesi göstermiyordu. Hatta çatısı sapasağlamdı. Malejac'ın tüm çocuklarını, siyasî eğilimleri ne olursa olsun, bütün çocukları barındıran okulun teneffüshanesinin onarımından önce, papaz evinin taban tahtalarının değiştirilmiş olması, üzülünecek bir şeydir. Aynı şekilde, çoktan yapılması gerektiği halde, Malejaclıların evlerine, şebeke suyu bağlanacak yerde, ondan önce papaz evine su getirilmiş olması üzülünecek bir şeydir. Ve en acısı, dul bir kadının kuyusu ve sarnıcı olmayan evinin önünden, papaz evine giden su yolunun geçirilmesi ve belediye başkanının, o beş çocuklu dul kadını uzaktaki kuyuya gitmekten kurtaracak küçük bir su borusunu kadının evine bağlamayı düşünmemiş olmasıdır.

M. Paulat gözleri yerde ve parmak uçları birbirine dayalı, başını arada bir sallayarak:

– Doğru! diyordu dinlerken.

Meyssonnier söze karışmak istedi, ama ona susmasını işaret ettim, M. Paulat'ya açıkça ve hepimizin önünde yapılanı onaylamadığını belli etmesi için vakit bırakmak istedim. Ama, başını üzgün bir ifadeyle sallayarak aynı sözleri tekrarlamakla yetindi:

– Doğru! Doğru!

– En kötüsü, dedi Colin, gülümseyişinin yalanladığı bir saygıyla, papaz evi için yapılan bütün harcamalar boşa gitti. Çünkü La Roque'un yaşlı papazı gidince, bir hafta oluyor, piskoposluk, her zaman yaptığı gibi La Roque ve Malejac'ta oturması talimatını vermiş. Ama yeni papaz La Roque'ta oturmayı tercih etti.

– Bu hikâyeyi kimden duydunuz? diye sordu M. Paulat Colin'e, soğuk gözlerle bakarak.

– Yeni papazın kendisinden, rahip Raymond'dan, dedi Colin. Belki biliyorsunuz, M. Paulat, ben Malejac'ta oturuyorum, ama La

Roque'ta mütevazı bir işyerim var. La Roque belediye başkanı oradaki papaz evinin onarımı için benden yardım istedi.

M. Paulat kaşlarını çattı:

– Yani, bu bilgileri yeni atanan papazdan aldığınızı mı iddia ediyorsunuz?

– İddia etmiyorum, M. Paulat. İfade yanlış! Onun sözlerini aynen size naklediyorum.

Bu sert sözler, nazik bir gülümsemeyle, ses yükseltilmeden söylendi. Ama M. Paulat'nın zayıf, sağlıksız yüzünde asabî bir titreme gördüm.

Colin devam etti:

– Bana anlattığına göre, ev konusunda Malejac ile La Roque arasında seçim yapması istenirken, Malejac üzerinde durmuşlar. Ama rahip Raymond, biliyorsunuz, Malejac ölü bir yer, La Roque'ta gençlik var hiç olmazsa, ben de yerimin gençlerin yanı olduğunu düşündüm, dedi.

Kısa bir sessizlik oldu.

– Doğru, dedi M. Paulat.

Konu burada kapandı. Sonra, Meyssonnier, olaya verilecek "cevap" konusunda konuşmaya başladı, ben de artık onu dinlemez oldum, çünkü "cevabı" çoktan hazırlamıştım ve bu M. Paulat'yı epeyi şaşırtacak bir cevaptı. Şimdi ortaya atmak için tartışmanın aralanmasını bekliyordum, bunun için de yarım kulakla dinlemek yeterliydi.

Mutlu gözlerle Colin'e bakıyordum. Müdüre iyi bir ders verdiği ve "iddia etmek" fiiliyle denediği oyunda onu yendiği için memnunum.

Meyssonnier konuşurken, parmaklarımla masaya vurarak düşünüyor ve biraz da pişmanlık duyuyorum. M. Paulat gelmeden önce her şey çok açıktı: belediye seçimlerinde, muhalefet, başkanın listesinin karşısına İlerici Cephe'nin monojen listesiyle çıkacak ve kesinlikle seçimi kazanacaktı. Colin, Peyssou, Meyssonnier, ben ve fikirlerimizi paylaşan iki çiftlik sahibi belediye meclisi üyesi olacak ve Meyssonnier'yi başkanlığa getirecektik.

Partiye olan bağlılığına rağmen Meyssonnier çok iyi bir beledi-

ye başkanı olabilirdi. İşine dönük, asla çıkar peşinde koşmayan, hiçbir satımı olmayan ve göründüğünün aksine, hoşgörülü. Onunla Malejac'ta evlere su getirebilir, sokak lambaları dikebilir, gençler için bir futbol sahası yapar ve Rhunes'e, çiftçilerin tütünü ve mısırı sulamaları için bir pompalama istasyonu kurabilirdik.

Geçici olarak bile olsa, M. Paulat bu planları bozuyordu. Politikada, kentlilere özgü kavramlara bağlıydı ve gizliden gizliye, merkeziyetçi bir yönetim peşindeydi. Her iki cephede birden oynamak, solun desteğiyle kazandığı seçimden sonra, yönetimde sağla işbirliğine gitmek... Malejac'ta biz böyle ahlaksız değildik.

M. Paulat karşımda oturduğundan, tartışmalar sürerken ona bakıyordum. Cildi sağlıksız bir sarı, burnu kısa, yassı ve yandan bakıldığında bütünde bir gevşeklik, bir cansızlık görülüyordu. Dili, ağzına göre fazla iriydi herhalde: sürekli kalın dudakların arasında görünüyor, o yüzden sözleri anlaşılmaz hale geliyor, sürekli tükürük saçıyordu konuşurken. Ağzının çevresindeki derin çizgiler, bozuk bir sindirimi ele veriyordu ve ensesinde, gömleğinin üstünde derisi, küçük çıbanlarla yer yer kızarmıştı. Onunla tartışmamız bittiğinde birkaç çıban daha çıkaracaktı, kuşkusuz.

Öte yandan, ona acıyordum da. Böyle sarı suratlı, midesi, barsağı iyi çalışmayan, boyuna çıbanlar çıkaran adamların genelde mutlu olmadıklarını bilirim. Gösterişe tutkundurlar, yani, kendilerine gerçekten mutluluk verecek şeylerin değil, başkalarının gözünde önemli olan şeylerin peşinde koşarlar.

Bazı anlar vardır, insanları dinlemek gerekir, ama bazen kulak gereksiz olur, bakmak yeter: Colin, bakıldığında, iyi bir şarap gibi kıpır kıpırdı. M. Paulat salyangoza benziyordu. Meyssonnier, orduların ve siyasî partilerin gücünü oluşturan ciddi ve "kesin kaideci" savaşçıların simgesi gibiydi. Peyssou, o kocaman gövdenin içindeki ruhuyla, küçük bir kız gibi kırılgandı. Ne var ki şu an, kırılgan görünmüyordu. XIII. Louis sandalyesine iki büklüm oturmuş, başparmaklarıyla burun deliklerini okşadığına göre, ölesiye sıkılmıştı ve tartışmanın, ölü noktaya geldiğini anladım.

Konuşmalardan yakalayabildiğim üç beş cümle de bu tahmini doğruladı.

– Ama bir şeyler yapmak gerek, diye söze karıştım, bu olayı kendi haline bırakıp, geçiştiremeyiz. Benim bu konuda bir önerim var, oylarınıza sunacağım.

Bir an durdum, bekledim, sonra devam ettim:

– Belediye başkanına bir mektup yazmayı öneriyorum. Mektubu hazırladım ve izin verirseniz, sizlere okumak istiyorum.

Ve istediğim izni beklemeden hemen mektubu cebimden çıkararak okudum.

– Hayır! Hayır! diye bağırdı M. Paulat öfkeden titreyen sesiyle ve elleriyle geniş hareketler yaparak. Mektup olmaz! Mektup olmaz! Bu biçim bir girişime kesinlikle karşıyım!

Tükürükler saçıyor, kekeliyordu, kendini kaybetmişti. Evet, kuşkusuz, yazılı bir belge. özellikle de belediye başkanının aleyhinde yazılmış bir belge, bir kere imzalandı mı, inkâr edilemez.

M. Paulat o zaman, bir buçuk saat sürecek bir geri çekilme savaşına başladı, sonunda yöntemle ilgili itiraza sığınarak, tartışmamızın başka bir güne bırakılmasını istedi. Bu noktada bir oylama yapılmasını istedim. M. Paulat, derhal, bu oylamanın usule uygunluğu konusunda oylama talebinde bulundu. İki kez yenilgiye uğradı.

– Bakın, M. Paulat, dedim, barışçı bir tavırla, bu mektupta onaylamadığınız noktalar hangileri?

Şiddetle itiraz etti. Onu sıkıştırıyordum. Bıçağı boğazına dayıyordum. Bu bir zorbalıktı.

– Üstelik, diye ilave etti, bunu şu an söylemem imkânsız. Mektup uzun, okumam gerek!

– Alın, bir kopyasını size verebilirim, dedim, masanın üzerinden kolumu uzatarak. Pelür kâğıdı sarıydı ve hararetle tartışmayı sürdürdüğüm halde bir an zihnim Birgitta'ya gitti.

M. Paulat birden, tiyatro sahnesindeymiş gibi inanılmaz bir oyun sergiledi.

– Hayır! Hayır! diye bağırarak, sesiyle, başıyla, omuzlarıyla karşı çıkarken, uzattığım kopyayı, önce eliyle iterek, elimden aldı.

Sabırsız bir sesle ilave etti:

– Ben önceden hazırlanmış metinleri sevmem! Siyasî partilerin, özellikle de Komünist Parti'nin bu yöntemi nasıl kullandığını

ve nelere alet ettiğini biliyoruz.

Meyssonnier'ye, bu kışkırtmaya kapılmamasını işaret ettim. Aslında, M. Paulat'nın söyledikleri de pek yanlış sayılmazdı.

– Bu mektup, dedim, alçakgönüllülükle, birlikte yüz kere tartıştığımız konuların bir özeti. Kolayca anlaşılabilir, uzun değil, ılımlı bir dille yazılmış bir metin, içinde yeni hiçbir iddia yok. Bu nedenle, metinde neyin hoşunuza gitmediğini anlayamıyorum.

– Ben hoşuma gitmediğini söylemedim, dedi M. Paulat sabırsızlıkla. Genelde, size katılıyorum.

– Ee? O halde oylamayı kabul edin, diye atıldı Meyssonnier, sesi haşindi, az önce M. Paulat'nın Komünist Parti'yle ilgili sözlerini affetmemişti.

M. Paulat bu müdahaleyi küçümseyerek duymazdan geldi.

– Haydi, M. Paulat, diye yumuşak bir gülümsemeyle ısrar ettim, hangi konularda bizden ayrıldığınızı söylemeyecek misiniz?

M. Paulat kol saatine bakarak:

– Herhalde öğleyin saatin bir buçuğunda değil! dedi. Mösyöler, diye devam etti sonra, sesi öfkeyle titriyordu. Görüyorum ki, gösterdiğim titizliğe şiddetle karşılık vereceksiniz. Pekâlâ! Ama bu durumda, size bildirmek zorundayım ki, benden oy alamazsınız.

Bir sessizlik oldu.

– Tamam. O halde oylayalım dedi Colin. Ben kabul ediyorum.

– Kabul, dedi Meyssonnier.

– Kabul, dedi Peyssou.

– Kabul, dedim.

M. Paulat'ya baktık. Sapsarı ve gergindi. Dudaklarını sıkarak cevap verdi:

– Oylamayı reddediyorum.

Koca Peyssou, hayretle ona baktı, sonra pek iyi yontulmamış geniş yüzünü bana dönerek, gözleri iri iri açılmış, sordu:

– Bu ne demek şimdi, oylamayı reddetmek?

– Oy vermeyi reddediyorum, o kadar! dedi M. Paulat buz gibi bir sesle.

– Onun böyle bir şey yapmaya hakkı var mı? diye tekrar sordu Peyssou, M. Paulat burada değilmiş gibi "onun" diyerek.

Başımı salladım.

– Bu M. Paulat'nın en doğal hakkı.

– Bence, dedi Peyssou, biraz sonra, oylamayı reddetmekle ret oyu kullanmak aynı şey.

– Kesinlikle değil! Kesinlikle değil! diye bağırdı M. Paulat telaşla. Birbirine karıştırmayın. Ben bu metne karşı değilim. Oylamayı reddediyorum, çünkü tartışmak için bana yeterince zaman bırakılmadığını düşünüyorum.

Peyssou ağır ağır döndü ve sessizce ona baktı, düşünüyordu.

– Her neyse, dedi, kabulden yana değilsiniz. Öyle olsa, oy verirdiniz.

M. Paulat, heyecanın etkisiyle büsbütün tükürük saçarak:

– Ne reddediyorum, ne kabul ediyorum, dedi. Ben oy vermeyi reddediyorum. Bu büsbütün başka bir şey!

Peyssou, hayret dolu gri gözleri M. Paulat'nın üstünde, düşünüyordu. Meyssonnier sandalyesinde kıpırdadı, bir şey söylemeye hazırlanır gibi, ona susmasını işaret ettim. Dinliyordum. Colin de dinliyordu. Meyssonnier de bize uydu. Hepimiz arkadan geleceği bekliyorduk. Nitekim arkası geldi.

– Anlayamadığım bir şey var, dedi Peyssou, tane tane konuşarak. Kabul etmiyorsunuz, reddetmiyorsunuz, ne evet, ne hayır! O halde neden bizimle birlikte buraya geldiniz?

M. Paulat bembeyaz oldu, ayağa kalktı.

– Varlığım sizi rahatsız ediyorsa, derhal giderim! dedi, zor anlaşılabilir bir konuşmayla, kendi diliyle boğuluyormuş gibi.

Ben de kalktım:

– Rica ederim, rica ederim M. Paulat, Peyssou öyle demek istemedi, vb...

Ve bu minval üzere, en az beş dakika gidişi çok tatsız olmasın diye dil döktüm. Bu arada, bana cevap verirken M. Paulat'nın, belediye başkanına yazılan mektubun kopyasını dörde katlayarak cebine koyduğunu fark ettim. Hemen "arşivlerim" için geri istedim kopyayı. Bir anlık bir tereddüt geçirdi, hemen kendini topladı ve isteksiz bir gülümsemeyle geri verdi. Bu isteksiz gülümseme, onda göreceğim son şey olacaktı.

M. Paulat gittikten sonra arkadaşlarımı dış kalenin önündeki araba parkına kadar geçirdim, tek kelime konuşmadık. Belki de uzun süren tartışmadan yorulmuştum, tatsız bir ruh hali içindeydim. Bütün bunlar aslında küçük, çok küçük, saçma hikâyelerdi! 1977 yılı başlarında yurttaşlarımızı o kadar heyecanlandıran belediye seçimleri bizim hikâyemizden daha önemli değildi. Ve aynı günlerde hükûmetimizi meşgul eden ve ona, kaderlerimizi elinde tuttuğu izlenimini veren bütün o sorunlar da ne kadar önemsizdi gerçekte.

Malevil'in önündeki küçük park yerinde teknik bir arıza oldu. Colin'in Renault'su yürümedi. Colin bir an paniğe kapıldı. Karısıyla çocuklarını 14.52 treninden almak için kente gitmesi gerekiyordu. Oysa pazardı, hiçbir tamirci açık değildi ve kente kadar olan altmış kilometre yolu alabilmek için ancak vakti vardı. Kısa bir tartışma oldu. Sonunda arabamı aldım, Colin'i istasyona götürdüm.

Duruyorum, yazdığım cümleyi tekrar okuyorum ve yüreğime bir hançer yemiş gibi hissediyorum kendimi. Tabiî, böyle bakıldığında, bu sözlerde şaşılacak hiçbir şey yok. "Arabamı aldım ve Colin'i istasyona götürdüm." Bundan daha doğal ne olabilir? Ama, yazdıklarımı okuduğum zaman hissettiğim, korkunç bir yokluk duygusu. Oysa, hayatımızın iki bölümünü birbirinden ayıran uçurum öylesine aşılmaz ki, şimdi, bir zamanlar bu inanılmaz şeyleri yapabilmiş olduğumu düşünemiyorum bile: otomobilimi garajdan çıkarmak, depoyu doldurtmak için bir benzin istasyonunda durmak, bir arkadaşı istasyona götürmek ve iki saatte yüz yirmi kilometre yol yaptıktan sonra –arabamı fazla hızlı sürmekten başka hiçbir tehlikenin söz konusu olmadığı bir yolda– öğleüzeri evime dönmek. Bütün bunlar bana ne kadar uzak görünüyor şimdi! Ve bütün bunların yapılabildiği bir dünya, inanılmayacak bir hayal!

Tanrı'ya şükür, bunları hiçbir zaman düşünmüyorum. Daha doğrusu, bazı bir anıyla bir anda geri dönüverdiğim anlar dışında. Ya da, şimdi yaptığım gibi, öncenin dünyasını yazmaya başladığımda: o inanılmayacak kadar korunmuş, kolay, öylesine çocuksu dünyayı.

3

Hayır, yanılmışım. Öncenin dünyasından son anım, Colin'le istasyona yaptığımız küçük yolculuk değil. Gece, birden bir başkası belleğime geri geldi. Ve onu "unutmayı" neden tercih ettiğimi de biliyorum.

Salı günü, Birgitta'dan bir mektup alıyorum. Düzenli bir insan olarak, her pazar yazıyor. Basit, gramer kurallarına uygun, bazen yanlış yerlerde kullandığı deyimlerle dolu, çocuksu bir Fransızca'yla.

Diziliş, hep aynı. Kısa birkaç cümleyle benim hatırımı sorduktan sonra, dört sayfa kendini anlatıyor. Ve üçüncü bölümde, erotik konulara geçiyor.

O da hiç değişmiyor. Cumartesi akşamı, yatmadan önce, sarı pelür kâğıdını bir kere daha okumuş, çıplak yatmış, çarşaflarına sarınıp beni düşünmüş ve sarı kâğıda yazdıklarımı, okşayışlarımı (*Ahh! Emmanuel, ellerin!*); öylesine uyarılmış ki, zor uyumuş.

Neden cumartesi akşamı? Çünkü pazar günü çalışmayacak Birgitta, yani ertesi günkü randımanını tehlikeye sokmadan uykusuz kalmayı göze alabilir.

Burada Birgitta'nın görev bilincini görüyorum. Mektubu okuyorum, bir daha okuyorum, daha doğrusu erotik bölümleri okuyorum, bunları önceden bildiğim halde, aslında beni eğlendirdiği halde, gene de üzerimde inkâr edemeyeceğim bir etki yapıyor. Pekâlâ! Ben de görev bilinciyle çalışmaya başlamalıyım artık. Kalkıyorum ve tam mektubu ötekilerin yanına koyacağım an, sondaki iki satırı fark ediyorum.

Birgitta apandisit ameliyatı için pazartesi günü kliniğe yatıyor,

bana adresi veriyor ve ona yazacağımı umuyor.

Birgitta'nın apandisiti bana, benim de ameliyat olmam gerektiğini hatırlatıyor – "Büyük bir ihmal" diyor doktor– kendi kendime söz veriyorum, paskalyadan sonra, çok önemli işlerim olsa bile, sekiz gün sırtüstü yatmayı göze alacağım. Birgitta'ya da yazıyorum ve Münih'teki kliniğe bir şişe Chanel 5 göndermeleri için kentteki bir eczaneye telefon ediyorum.

Bir hafta hiç haber gelmiyor. Ameliyatta bir tatsızlık olmasından korkarak tekrar yazıyorum ve cevap on beş gün sonra geliyor.

Birgitta'nın bütün mektupları çok yalındır. Bu son mektup, yalınlığın şaheseri. Tamamı on satır:.

> Birgitta klinikte kendisine hemen âşık olan bir genç adamla tanıştı. O da genç adamı seviyor. Onunla evlenecek. Kuşkusuz, okşayışlarını özleyecek, çünkü bu konuda kendisini çok şımarttığım bir gerçek ve Emmanuel, hediyeler için de çok teşekkür ederim. Çok çok öpüyorum seni. Birgitta P. S. – Çok mutluyum.

Mektubu katlıyorum, zarfına koyuyorum ve yüksek sesle, "Exit Birgitta!" diyorum. Ama bu hafife alma gösterisi işe yaramıyor, koltuğuma oturuyor ve çok kötü birkaç dakika geçiriyorum. Boğazım kupkuru, ellerim titriyor, korkunç bir kaybetme, bir yenilgi duygusu içindeyim, bir şeylerim eksilmiş gibi. Birgitta'yı sevmiyorum, ama gene de aramızda bir bağ vardı. Sanırım Hıristiyanlığın getirdiği, aşk-şehvet ayrımının kurbanı oldum. Birgitta'ya âşık olmadığımdan, ona olan bağlılığımı önemsiz farz ettim.

Bu doğru değil. Ahlak kalıpları yanlış ve beni aldatmış. Gerçek bir acı diyebileceğim bir çöküntü hissediyorum ruhumda. Ve bu kez kendi oyunuma geldim, çünkü arızasız bir yolda yürüdüğümü sanıyordum: aşk, hayır, dostluk belki, saygı, çok sınırlı (sevmeyi bilmeyen yüreği yüzünden). Belli bir mesafede durarak, biraz küçümsemeyle ve bol bol hediyeyle yürüdü ilişkimiz.

Rahip Lebas, "şehvet" derdi buna, "tenin tutkusu". Hiçbir şey bilmiyordu Rahip Lebas. Nereden bilebilirdi ki, zavallı, eskimiş

bakir adam? Ten tutkusu çok güçlü bir bağ, madem koptuğunda bu kadar acı verebiliyor! Masadan kalktım, yatağıma uzandım, berbat haldeyim. Korkunç dakikalar yaşıyorum. Ama hâlâ, düşünmeye çalıştığım zaman ruh ile beden arasındaki ayrıma saplanıyorum, oysa yanlış, ben de görüyorum. Beden, evet, beden de düşünüyor. Düşünüyor ve ruhun bütün müdahalelerine rağmen, hissediyor. Şimdiden sonra Birgitta'ya âşık olacak değilim, hayır. Bir duygusuzluk anıtı o kız! Onu küçümsüyorum ve öpüyorum. Ve şu anda, yumuşak bedenini bir daha kollarımın arasına alamayacağımı bilmek, yüreğimi burkuyor. Romanlardaki gibi sözcükler kullandım ama neler hissettiğimi biliyorum.

Bugün, bu büyük acıyı düşününce hepsi bana ne kadar komik geliyor. Küçük, önemsiz bir hayatın, küçük, önemsiz ölçüdeki kederi ve olacaklarla kıyaslanacak olursa gerçekten gülünç.

Tüketim toplumunda insanın en çok tükettiği besin, iyimserlik. Gezegenimiz, onu yok etmek için gerekli –hatta, belki, yakındaki başka gezegenleri de– bütün araçlarla tıka basa doldurulduktan sonra, nihayet, rahat bir uykuyu hak ettiğimizi düşündük. Gariptir, korkunç silahların ortaya çıkması ve bunları ellerinde bulunduran ulusların sayılarının artması, güven verici faktörler olarak kabul edildi. 1945'ten bu yana hiçbirinin kullanılmamış olması, hiç kimsenin bunlara başvurmaya cesaret edemeyeceği, artık böyle bir tehlike kalmadığı inancını güçlendirdi. İçinde yaşadığımız bu sözde güvenlik ortamına bir isim ve bir yüksek strateji görünümü yakıştırıldı. Buna *"dehşet dengesi"* dendi.

Şunun altını çizmek istiyorum: o günden, o kıyamet gününden önceki haftalarda, böyle bir şeyi akla getirecek hiç, ama hiçbir şey olmadı. Savaşlar, açlık ve soykırımlar vardı. Şurada burada dehşet verici olaylar yaşanıyordu. Bazıları göz göre göre azgelişmiş ülkelerde ve bazıları gizli kapaklı Hıristiyan toplumlarda. Ama hiçbiri şu son otuz yılda hiç görmediğimiz şeyler değildi. Zaten hepsi de bizi rahatsız etmeyecek bir mesafede, uzak ülkelerde olup bitiyordu. Dertleniyorduk, üzülüyorduk tabiî, bildiriler imzalıyorduk, hatta bazen, biraz para verdiğimiz de oluyordu. Ama aynı zamanda o insanlar adına, vekâleten yaşadığımız bu

üzüntülerden sonra, kendi kendimizi rahatlatıyorduk. Ölüm, hep başkaları içindi.

O günler, medyada –*le Monde*'un son sayılarını saklamıştım, geçen gün hepsini okudum– tehlikeyi işaret eden hiçbir şey yoktu. Ya da tehlike vardı belki, ama çok çok uzaklarda. Çevre kirlenmesi, mesela. Kırk yıl sonra bu nedenle gezegenimizin yokluğun eşiğine gelebileceği söyleniyordu. Kırk yıl! İnanılır gibi değil!

Bu bir gerçek, küçümsemeyle söylemiyorum, küçümsemek çok kolay çünkü: gazete, radyo, televizyon, bizi bu kadar iyi bilgilendiren –ya da, bol bol bilgilendiren, diyelim– bu dev iletişim organları, olacakları göremedi, hiçbir anında ve hiçbir şekilde. Ve felaket dünyanın üzerine çöktükten sonra da haberi veremedi: hepsi yok edilmişti.

Belki de olayı önceden kestirmenin imkânı yoktu. Kurmaylarının, "nihaî silahı" elinde tuttuğuna inandırdığı bir devlet adamının yaptığı hesap yanlışlığı mı? Bir yetkili ya da bir memurun, çok mütevazı bir görevdeki kişi bile olabilir, birden çıldırarak sonradan hiç kimsenin geri çeviremeyeceği bir emir vermiş olması mı? Peş peşe, zincirleme nükleer patlamalar meydana getirerek, karşı tarafın da silahını kullanmasına yol açan ve kesin imhaya kadar gidecek bir savaşı başlatan, aslında basit bir teknik kaza mı?

Kuramları çoğaltabiliriz. Ama gerçek hiçbir zaman öğrenilemeyecek: öğrenmemizi sağlayacak araçlar yok edildi.

Karanlık, tarihin durduğu o paskalya günü başladı. Tarih durdu, çünkü akışını anlattığı uygarlık sona ermişti.

Sabah sekizde, mektuplarımı almak için, Menou ile Momo'nun oturduğu, girişteki küçük kuleye gittim. Her sabah olduğu gibi, postacı Boudenot'yu gördüm; bir çiftlikten ötekine içtiği şaraplarla şimdiden biraz kızarmış, biraz peltekleşmiş kıvırcık saçlı, yakışıklı Boudenot, mutfak masasında oturmuş benim şarabımı içiyordu. Beni görünce saygı gösterisi olarak kıçını sandalyesinden kaldırır gibi yaptı, kalkmamasını söyledim. Mektuplarımı aldım. Menou dolaptan bir bardak aldı, bana şarap koydu. İstemedim ve Menou "*ziyan olmasın diye*" şarabı içti.

Sonra, şarapla daha da canlanmış olarak ciddi bir konuya geçti. Bu sabah şarap çekmemiz gerek, Emmanuel, hiç çaresi yok, üç gün sonra şarapsız kalacağız! Sabırsızlıkla omuz silktim. O halde hemen başlayalım, saat 10'da Germain'le La Roque'a gitmek zorundayım. Ben artık gideyim, dedi Boudenot, kalkarken. Siyah kıvırcık saçlarını yüzümdeki mutlu gülümsemeyi, keyifli gözlerini gördüm ikinci kez elini bana uzattığında. Bacakları üzerinde sağlamca duran gencecik bir adam, midesinde içini ısıtan şaraplar, her sabah birçok insanla sohbet ettiği, küçük sarı PTT arabasındaki ön koltuğa rahatça yerleşmiş, dudaklarının arasına sıkıştırdığı sigarasıyla keyfince dolaşabildiği için mutlu: posta havalelerini öderken hiç hata yapmayan, okumuş yazmış bir genç adam için güzel bir meslek, hele ileride, emeklilik hakkını da kazanacağına göre. Dönüp yürüdü Boudenot, alçak kapıdan çıkan geniş sırtını gördüm.

Sarı 2CV'yi, çok sonra teşhis ettiler, eğrilip, bükülmüş, kapkara bir demir yığını. Boudenot'dan geriye hiçbir şey kalmamıştı, bir kemik parçası bile.

Bir yün kazak almak ve *Sept Fayards*'a telefon etmek için odama çıktım. Germain'e La Roque'a gitmek için 10.30'dan önce gelemeyeceğimi söyledim. Kuleden çıkınca ikinci avluda Menou'ya rastladım ve mahzen epeyi serin olduğundan, üzerine sıcak tutacak bir şey almasını söyledim. "Yok, hayır, ben üşümem" dedi. Momo, o, çok üşür. Konuştuğu sıra, çok kısa boyu yüzünden, tepeden görüyordum onu. Ve görünüşünde, saçma bir ayrıntı gözüme takıldı. Giyile giyile parlamış, dar, siyah bir elbise vardı sırtında ve kare biçimindeki yakasından, doğrudan cildinin üzerinde, sadece tepeleri meydanda kalmış bir sıra çengelliiğne gördüm, şaştım, iğnelerin ne işi vardı orada ve neye tutturulmuştu, sutyene değil herhalde, sutyenin içine konulacak ne vardı ki! "Sen de bir şey al, Menou" dedim, bakışlarım çengelliiğnelere takılı. "Mahzen soğuk, hasta olmanın anlamı yok." "Hayır hayır, ben hasta olmam" dedi Menou, öfkeyle mi, kendini beğenmişlikle mi, kestiremedim.

Adamakıllı keyifsiz, Menou'dan yirmi adım öteye şarap çekme

hortumunu koydum, tabureye oturdum. Mahzen çok büyük, "bir okul avlusu kadar geniş". Nişlerin içine yerleştirdiğim ampullerle aydınlanıyor ve bir elektrik kesintisi olduğunda da, apliklerdeki kocaman mumlarla. Ne kuru, ne fazla nemli, yaz kış hep aynı sıcaklığı koruyor, su deposunun üstündeki termometrenin de gösterdiği gibi, artı on üç derece. Buzdolaplarının en iyisi diyor, Menou, konservelerimiz orada ve etlerimiz, sucuklar, salamlar, hepsi, tonozlara asılı.

Menou "gereçlerini" su deposunun yanına koymuş: bir musluğa bağlı hortumdan su alan şişe yıkama düzeneği, süzek ve otomatik tıpalama makinesi. Hevesle yapıyor her şeyi ve ruh hali benimkinin tam tersi, onun için, ki çok fazla içmez, şarap şişelemek bir çeşit kutsal tören, bir ayin, eski çağlardan kalma bir şenlik, bolluğun kutsanışı, gelecek mutluluklara bir hazırlık. Benim için bir angarya. Bu işleme iki kişi yeterli aslında, biri şarabı doldurmak, öbürü şişeleri tıpalamak için, ama bu iki kişiden hiçbiri Momo olamaz. Dolumu yapacak olursa, şarabın gelip gelmediğine bakmak için her seferinde hortumu şişenin ağzına sokmadan önce kendi ağzına sokuyor. Tıpalama işindeyse, kapatmadan önce her şişeden koca bir yudum şarap içiyor.

Böylece şişeleri ben dolduruyorum. Menou tıpalıyor ve Momo, taşıma işini yapıyor, sırayla, önce boşları, sonra doluları. Böyleyken bile olaylar eksik olmuyor. Arada Menou'nun bağırdığını duyuyorum: "*Momo şimdi kıçına bir tekme geliyor!*" Başımı kaldırmama gerek yok. Momo'nun, üstünden içilmiş şişeyi acele tel sepete bıraktığını biliyorum. Çünkü aynı anda, görgü tanığının suçlamasını hiçe sayarak, öfkeyle bağırıyor: "*Benbise apmadım!*" (Ben bir şey yapmadım!)

Dolum sırasında şarap şişede o kadar hızla yükseliyor ki, sürekli dikkat gerekiyor. Ve, gerçekten şaşılacak bir şey, böyle elle, bedenle yapılan bir iş, bunun kadar tekdüze bile olsa, önemli bir şey düşünmenize imkân vermiyor. Şu da var ki, Momo'nun verevine boynuna astığı transistorlu radyonun (Menou'nun armağanı, talihsiz bir seçim!) sürekli zırıltısı da kafamı toplamama yardımcı olmuyordu.

İlk anlardaki kötü ruh halim dağılıyordu, ama hâlâ isteksiz çalışıyordum. Şarap doldurma, keyif verici bir iş değil, sadece Momo için, belki. Ama yapmak gerekiyordu. Benim şarabımdı bu. Kalitesinden memnundum, Menou'yla birlikte çalışmaktan memnundum. Momo'dan ve o aptal müzikten rahatsızdım. Kısaca, hayatımın, renksiz, birbiriyle çelişkili, kapkaç duygularla yaşanan günlük akışı içindeydim, beni pek de heyecanlandırmayan düşünceler ve biraz önceki bozuk ruh halimden arta kalan biraz tatsız bir tortuyla.

Birden, Shakespeare trajedilerindeki gibi, kapı yumruklandı ve Meyssonnier, ardında Colin ve koca Peyssou'yla, hiç de dramlara yakışmayan bir giriş yaptı. Canının çok sıkkın olduğu, gözlerini sürekli kırpıştırmasından belliydi.

– Her yerde seni aradık, diyerek yanıma kadar geldi, öbür ikisi peşinde.

– Senin burası epeyi büyükmüş, dedi sonra. İyi ki Thomas'yı gördük de burada olduğunu öğrendik.

– Ne, Thomas daha gitmemiş mi? dedim, omzumun üstünden sol elimi uzatarak, gözüm, her an dolabilecek olan şişede.

– Hayır, güneşte oturuyordu, kulenin merdivenlerinde, elindeki taşları okumaya uğraşıyordu.

Meyssonnier, bunları sesine garip bir anlam vererek söyledi, vaktinin çoğunu çakıl taşlarını seyrederek geçiren genç bir adam onda bazı kuşkular uyandırıyordu.

– Saygılar, kont hazretleri, dedi Colin, şatoyu satın aldığımdan beri bana böyle hitap ederek eğleniyordu.

– Selam, dedi koca Peyssou.

Onlara bakmıyordum. Gözüm şişenin içinde hızla yükselen şaraptaydı. Bana, biraz tedirginlik izlenimi veren bir sessizlik oldu.

– Ey, dedi koca Peyssou, tedirginliği hissederek, senin Alman'dan ne haber, ne zaman geliyor?

Neyse, sorun çıkmayacak bir konu. Daha doğrusu, Peyssou öyle düşündü kuşkusuz.

– Gelmeyecek, dedim, neşeli bir sesle. Evleniyor.

– Bana söylemedin, dedi Menou, sesinde belirsiz bir öfkeyle.

Şuna bakın! Evleniyor ha! diye devam etti sonra, alayla.

Bir ahlak konferansı vermek istediği belli oldu, ama sonra kendisinin kocasıyla nasıl evlendiğini düşünerek sustu, sanırım.

– Vay be! dedi koca Peyssou. Evleniyor ha? Ah ah, çok üzüldüm, ona yapmayı tasarladığım şeyi düşününce.

– O işte yaya kaldın, dedi Colin.

Meyssonnier'yi görmek için dönüp bakamıyordum, şişe çok çabuk doluyordu. Ama hiç ağzını açmadığının farkındaydım.

– Ayın sonunda üç yeni yardımcı gelecek, dedim, biraz sonra.

– Kız mı, erkek mi? diye sordu Peyssou.

– Bir erkek, iki kız.

– İki kız, dedi Peyssou, ama devam etmedi ve sessizlik geri geldi.

– Menou, dedim, konuklar için üç bardak getirsene.

– Ne gereği var, dedi Peyssou, dudaklarını yalayarak.

– Momo, koş, bardakları getir, dedi Menou, görüyorsun, işim var.

Gerçekte, konuşma ilgi çekici konulara geleceği sırada mahzenden ayrılmak istemiyordu.

– *Gimidem!* (Gitmeyeceğim!) dedi Momo.

Menou, korkutucu bir tavırla kalkarak:

– Şimdi kıçına tekme geliyor, dedi öfkeyle.

Momo bir anda yerinden fırlayıp, uzağa gitti, öfkeyle tepinerek bağırdı:

– *Gimidem!*

– Gideceksin, dedi Menou, ona doğru bir adım atarak.

– *Momo gimidek!* diye isyanla bağırdı Momo, eli kapının elinde, fırlayıp kaçmaya hazır.

Menou aralarındaki uzaklığı bakışıyla bir ölçtü, sonra telaşsızca yerine oturdu.

– Eğer gidersen, dedi, sakin bir sesle, otomatik tıpa makinesinin kolunu indirirken, akşama patates kızartırım sana.

Momo'nun sakalı uzamış yüzü birden iştahla parladı, küçük, kara gözleri, pırıl pırıl çocuksu hayvan gözleri güldü.

– *Yapdanmı?* (Yapıcan mı?) diye sordu heyecanla, bir eliyle,

kapkara, gür saçlarını karıştırır, öbür eliyle pantolonunun önünü çekiştirirken.

– Yapacağım, söz! dedi Menou.

– *Gidiom*, dedi Momo, mutlu bir gülümsemeyle. O kadar çabuk gitti ki, ardından kapıyı kapamayı bile unuttu. Postallarındaki kabaraların merdivenin taşlarında çıkardığı ses duyuldu bir iki saniye.

Koca Peyssou, Menou'ya döndü.

- Senin oğlan epeyi uğraştırıyor seni, dedi tatlı bir sesle.

– Ee, istemediği şeyi yaptıramazsınız ona, dedi Menou, sesinde küçük bir övünme hissediliyordu.

– Haydi bakalım, şimdi akşama ona patates kızartman gerekecek, dedi Colin.

Menou'nun mumya yüzü bir gülümsemeyle kırıştı:

– Yok canım, dedi Patua'yla, bu akşam zaten patates kızartması yiyecektik. Ama hatırlamadı, koca kafa!

Bu sözler Fransızca yerine, Patua'yla söylenince neden daha komik oldu, bilmiyorum. Belki söylenişteki dalgalanmadan.

– Kadınlardan korkulur, dedi Colin, kayık gibi gülümseyişi bir kulaktan ötekine yayılırken. İnsanı burnunun ucundan tutar, götürürler.

– Başka bir şeyin ucundan da dedi Peyssou.

Hepimiz güldük, üçümüz de, Peyssou'ya baktık, yumuşak bakışlarla. Koca Peyssou! Hep aynı! Her an bir sululuk!

Sonra gene sustuk. Acele edilmez Malejac'ta, ağırdan alınır. Konuya ha deyince girilmez.

– Siz konuşurken ben şu işi bitirebilir miyim? dedim sonunda.

Colin'in Meyssonnier'ye konuşması için işaret ettiğini gördüm. Ama susuyordu. Meyssonnier, bıçak gibi ensiz yüzü daha da uzamış görünüyor, gözkapakları sürekli kıpırdıyordu.

– Peki, dedi Colin. Sana olanları anlatalım, burada Malevil'de her şeyden uzak kalıyorsun. Başkana yazdığımız mektupla epeyi iş gördük. Elden ele dolaştı ve insanlarda bayağı tepki uyandırdı. Bu açıdan, iyi gidiyoruz. Rüzgâr dönüyor. Terslik Paulat'da.

– Paulat sansarı bir işler mi çeviriyor?

– Sanırım öyle. Özellikle de havanın başkan aleyhine döndüğünü anladığından beri. Her yerde, mektup için, onayladığını söylüyor. Hatta kendisinin yazdığını bile iddia ediyormuş.

– Daha neler!

– İmzalamamış, çünkü adının bir komünistin imzasının yanında görülmesini istememiş!

– Ama, buna rağmen, dedim, seçim listesinde o komünistle birlikte yer alabilir, tabiî, komünistin liste başı olmaması koşuluyla.

– Tamam! dedi Colin. Tam dediğin gibi.

– Ve o liste başı, ben olacağım, kuşkusuz. Ben belediye başkanı olacağım, Paulat başkan yardımcısı, ben işlerimin çokluğu yüzünden meşgul olamayacağım için, Paulat istediği gibi oynayacak.

Dolum işini bir an durdurup onlara bakıyorum.

– Tamam! Peki ne olmuş? Paulat'nın çevirdiği dolaplar bizi niye ilgilendiriyor? Duymazlıktan geliriz, olur biter.

– Ama insanlar epeyi kararlı görünüyor, dedi Colin.

– Neye kararlı görünüyor?

– Sana oy vermeye.

Gülmeye başladım.

– Epeyi kararlı ha?

Yani, sözün gelişi. Aslında hepsi istiyor.

Meyssonnier'ye bakıyordum, bir yandan dolum işine başlamıştım yeniden. Malejac'ta, 1970'te, amcamın işine devam etmek için okul müdürlüğünden istifa ettiğim zaman hepsi bunun çok ihtiyatsız bir hareket olduğunu söylediler. Ve Malevil'i satın alınca, iyice anlaşıldı, okumuş olmasına rağmen Emmanuel de en az amcası kadar deli! Ama altmış beş hektar baltalık yemyeşil otlaklara dönüştü. Ama Malevil'in üzümleri yeniden dikildi, nefis şaraplar vermeye başladı. Ama şatoyu gezmeye gelenlerden "avuç dolusu para" kazanacak duruma geldim. Ve özellikle de, Malejac geleneğine geri döndüm: inekler satın aldım. Yani, böylece, altı yılda hızlı bir başarıyla köyümün kamu vicdanında temize çıktım. "Deli" olan adım, "işini bilir"e dönüştü. Kendi işlerini bu kadar iyi yürüten biri, belediyeninkileri niye yürütmesin?

Malejac, gerçekte, iki kez yanılıyordu: ilkinde, bana deli diye-

rek yanılmıştı. İkinci kez, bana belediye yönetimini vermek istediği zaman yanılıyor. Çünkü iyi bir belediye başkanı olmam, olamam, çünkü ilginç bulmuyorum bu işi. Ve çok iyi bir başkanı, her zamanki gibi gözleri perdeli olan Malejac görmüyordu, gözünün önündeydi ve görmüyordu.

Ardında iki kapıyı da açık bırakarak –ama haklıydı iki eli de dolu çünkü– Momo geldi, üç değil altı bardakla, unutulmaya razı olmayacağını göstermek istercesine. Altısı birbirinin içinde ve kirli parmakları en üstteki bardağın içinde. Yerimden kalktım.

– Ver bana, dedim aceleyle, bardakları elinden alarak en üsttekini ona bıraktım.

Bir şişe 75 ürünü şarap çektim, bence şaraplarımın en iyisi. Geleneksel, hayır merci'ler ve protestolar arasında herkese dağıttım. Şarabımı bitiriyordum ki, Thomas geldi, ama o, tabiî, iki kapıyı da arkasından kapadı ve kesinlikle, hiç gülümsemeden, her zamankinden de fazla bir Yunan heykeli haliyle, siyah bir motosiklet kaskı ve siyah bir yağmurluk giydirilmiş bir Yunan heykeli haliyle yanımıza geldi.

– Bir bardak şarap al, dedim, kendi bardağımı uzatarak.

– Hayır, teşekkür ederim, dedi Thomas. Sabahları içmiyorum.

– Tekrar günaydın, dedi koca Peyssou, nazik bir gülümsemeyle.

Ve Thomas, ne selamına, ne gülümseyişine karşılık vermeden, öylece bakınca, tedirgin, ilave etti:

– Bu sabah görüşmüştük.

– Yirmi dakika önce, dedi Thomas, yüzünde tek bir çizgi kımıldamadan. Besbelli, yeniden günaydın demek gereğini duymuyordu, az önce bir kere dediğine göre.

– Haber vermeye geldim, dedi sonra, bana bakarak. Bu sabah yemeğe gelemeyeceğim.

– Şu zırıltıyı kıs biraz, diye bağırdım Momo'ya. Kafamızı şişirdin.

– Emmanuel'in dediğini duydun! diye bağırdı Menou da.

Momo birkaç adım geriye gitti, transistorunu korkutucu bir yüzle sol kolunun altına sıkıştırdı, sesi alçaltmadan.

– Noel'de güzel bir hediye aldın Momo'ya! dedim Menou'ya.

– Zavallı çocuk, dedi Menou, hemen taraf değiştirerek. Senin

ahırlarını temizlerken biraz eğlenmeye hakkı vardı, değil mi?

Ona baktım, tek söz söylemeden. Sonra kaşlarımı hafifçe çatarak gülümsedim, böylece, sanırım, otoritemden ödün vermeden Menou'nun kazandığı puanı kabul etmiş oldum.

– Sana, yemeğe gelemeyeceğimi söylüyordum, dedi Thomas.

– Tamam, dedim ve Thomas dönüp yürürken, Meyssonnier'ye, Patua'yla:

– Seçimleri kafana takma, dedim, haydi, Paulat sansarına dersini vermenin bir yolunu buluruz.

Belleğimde her şey tam o anda donup kalıyor, Grevin Müzesi'nde tarihî kişilerin, günlük davranışlarının bir anında sonsuza kadar donup kaldıkları gibi. Ortada, Meyssonnier, Colin, koca Peyssou ve ben, ellerimizde bardaklar, yüzlerimiz heyecanlı, dördümüz, dört milyar insanın yaşadığı bir dünyada, 412 nüfuslu bir köyün geleceğini tartışıyoruz.

Grubumuzdan ayrılmış, arkasını bize dönmüş uzun adımlarla yürüyen Thomas. Thomas'yla bizim aramızda Momo, bana hâlâ öfkeyle bakıyor, bir elinde çoktan yarısını içtiği şarap bardağı, öbüründe, hâlâ aptal bir piyasa şarkıcısının en üst perdeden bağırdığı transistorlu radyo. Onun yanında, onu korumak ister gibi ve ondan ne kadar küçük bir Menou pörsümüş bir elma gibi kırış kırış ama gözleri hâlâ bana karşı kazandığı zaferin sevinciyle parlıyor. Ve nihayet çevremizde, başlarımızın üstünde bu büyük çok büyük mahzen; altlarından aydınlatılmış kaburgalarıyla görkemli tonozlar ve yayılan yumuşak ışık.

Dünyanın sonu, daha doğrusu o güne kadar içinde yaşadığımız dünyanın sonu, en basit ve olağan bir biçimde geldi. Elektrik söndü. Ortalık kararınca gülüşmeler oldu, biri, "Elektrik kesildi" dedi, bir çakmak peş peşe iki kez çakıldı ve sonunda yandı, Thomas'nın yüzünü aydınlatarak. "Mumları yakar mısın?" dedim, ona doğru yürüyerek, "Ya da çakmağı ver, ben yakarım. Apliklerin yerini biliyorum." "Karanlıkta bile ağzını bulabilirim" dedi Peyssou. Birisi, sanırım Colin, "Eh, epeyi büyük, tabiî bulursun" dedi alçak sesle. Çakmağın alevi elimde sallanarak Momo'nun önünden geçerken transistorun böğürmediğini fark ettim, kadranın ışığı par-

lıyordu. En yakındaki iki apliğin dört mumunu yaktım, mahzenin büyük bölümü hâlâ karanlık olduğu halde zifirî karanlıktan sonra bu aydınlık iyi geldi. Aplikler, tonozların biçimine uyularak epeyi alçağa konulmuştu, bu yüzden gölgelerimiz duvarlara koskocaman aksetti. Çakmağını Thomas'ya geri verdim, yağmurluğunun cebine koydu ve kapıya doğru yürüdü.

– Neyse, transistorunu susturdun, dedim Momo'ya.

– *Ben bieyapıpadım* (Ben bir şey yapmadım), dedi Momo, suçlar gibi bakarak, radyosunu ben bozmuşum gibi. *İttemiyo!* (İşlemiyor!)

– İşlemiyor mu? diye bağırdı Menou, canı sıkkın. Yepyeni radyo! Daha dün La Roque'ta pillerini değiştirttim.

– Öyle şey olmaz, dedi Thomas, bize doğru gelirken aydınlıkta yüzü tekrar meydana çıktı. Az önce çalışıyordu.

Sonra:

– Bir yerleriyle oynamış olmayasın? diye sordu.

– Yo yo! dedi Momo.

– Ver bir dakika şunu, dedi Thomas, elindeki tabletleri bir tabureye bırakarak. Momo'nun transistoruna yapışıp, bırakmayacağını sandım ama hemen Thomas'ya uzattı, hasta bebeğini doktora emanet eden kaygılı bir anne gibi. Thomas kadranın ışığını söndürdü, yaktı, ses düğmesini maksimuma getirdi ve ibreyi ağır ağır bütün istasyonlarda dolaştırdı. Kulak tırmalayan hışırtılar duyuldu, ama hiç ses gelmedi.

– Elektrik söndüğü zaman düşürmedin ya? Ya da bir yere çarptın mı?

Momo başını, hayır anlamında iki yana salladı. Thomas cebinden kırmızı bir çakı çıkardı, en küçük tırnak törpüsüyle kapağın vidalarını söktü. Kapak çıkınca, apliğin yakınına giderek radyonun içindekilere baktı.

– Hiçbir anormallik görmüyorum, dedi. Her şeyi sapasağlam.

Vidaları birer birer yerine taktı. Radyoyu Momo'ya verip gideceğini sandım, ama kımıldamadı. Öylece durdu yüzü kapalı, kaygılı, radyonun ibresini istasyonlar boyunca yürütmeye devam etti.

O korkunç, o inanılmaz gürültü koptuğunda, biz hepimiz, yedi-

miz de susmuş, transistorun –deyim yerindeyse– sessizliğini dinliyorduk; gürültüyü anlatabilmek için ancak, hepsi de bana gülünç gelen benzetmeler yapabilirim: gökgürültüsü, kompresörlü çekiç, korkunç canavar düdükleri, ses duvarını aşan uçak, deli gibi giden lokomotifler. Evet, gürleyen, şaklayan, yırtan, parçalayan, en yüksek perdede tiz ve en yüksek perdede boğuk, kulağın algılama gücünün çok çok ötesinde bir şey. Bilmiyorum gürültü, gücünün doruğuna çıktığında öldürebilir mi? Sanırım öldürürdü, devam etseydi. Ellerimi ümitsizce kulaklarıma yapıştırdım, eğiliyor, iki büklüm oluyordum ve başımdan ayaklarıma kadar titrediğimi fark ettim. Bu çırpınırcasına titreme, eminim, organizmamın çok zor dayanabildiği gürültünün yoğun baskısına karşı psikolojik bir tepkiydi. Çünkü o sırada henüz korkmaya başlamamıştık. Bir fikirde yoğunlaşamayacak kadar sersemlemiş ve şaşkındım. Bu gürültünün, iki metre kalınlığındaki duvarlardan geçerek bir kat yerin altına gelebilmek için, ne kadar, ne kadar büyük olması gerektiğini düşünmüyordum.

Ellerimi şakaklarıma yapıştırmış, titriyor ve başımı patlayacakmış gibi hissediyordum. Aynı anda, saçma fikirler gelip geçti aklımdan. İki metre ötemde, yere düşmüş şarap bardağını kim devirmiş diye sordum kendi kendime. Momo'nun neden, karnüstü, yerde, taşların üzerinde yattığını düşündüm yüzü yere yapışmış, elleriyle ensesini tutmuş ve Menou'nun, neden onu omuzlarından tutup sarstığını ve ağzını açıp kapadığını sürekli, hiç sesi çıkmadığı halde.

"Gürültü, korkunç sesler, gökgürültüsü" derken, sesin dehşet verici büyüklüğü konusunda en ufak bir fikir verebilmiş değilim. Ne kadar sürdü bilemiyorum, sonra kesildi. Birkaç saniye, sanırım. Artık titremez olduğum ve Colin –o saniyeler boyunca sağımda yerde oturuyordu –kulağıma sokularak anlayamadığım bir şeyler fısıldadığı zaman bittiğini anladım. Aynı anda şikâyetçi inlemeler duydum. Momo'ydu.

Ellerimi korka korka kulaklarımdan çektim, Menou'nun Patua'yla sıraladığı azarlarla karışık inlemeleri daha net duymaya başladım. Sonra inlemeler kesildi, Menou sustu ve katlandığımız

cehennemî gürültüden sonra mahzene öyle derin, öyle alışılmadık, öyle azap verici bir sessizlik çöktü ki, çığlık çığlığa bağırmak bağırmak geldi içimden. Sanki gürültüye sarılmıştım bütün gücümle ve gürültü kesilince, boşlukta asılı kalmıştım. Aynı zamanda, kımıldayamayacağımı hissediyordum ve görüş alanım daralmıştı: önümde yere uzanmış Menou ve Momo'dan başka kimseyi görmüyordum, sonradan, yanımdan hiç ayrılmadığını söyleyecek olan Colin'i bile.

Sessizlikle ilişkisi var mı bilmiyorum ama birden dehşete kapıldım. Aynı anda, nefes alamadığımı ve vücudumdan ter boşandığını hissettim. Mahzene inmeden giydiğim dik yakalı kazağı çıkardım, parçaladım attım daha doğrusu. Ama hiç fark olmadı. Ter alnımdan fışkırmaya, yanaklarıma akmaya, koltukaltlarımdan, sırtımdan inmeye devam etti. Müthiş bir susuzlukla kıvranıyordum, dudaklarım kurumuştu, dilim damağıma yapışıyordu. Bir süre sonra, ağzımı açık tuttuğumu, köpekler gibi hızlı hızlı, kesik kesik soluduğumu fark ettim, ama boğuluyormuşum izlenimi hiç hafiflemiyordu. Ve inanılmaz bir yorgunluk hissediyordum, yere oturmuştum, sırtım fıçıya dayalı, kımıldamaya, hatta konuşmaya gücüm yoktu.

Kimse konuşmuyordu. Mahzen mezar gibi sessizdi, kesik kesik soluklardan başka ses duyulmuyordu. Arkadaşlarımı görebiliyordum bayılacakmışım gibi müthiş bir güçsüzlük ve mide bulantısıyla karışan silik imgeler halinde. Gözlerimi kapadım. Çevreme bakmak için harcadığım çaba gücümü tüketiyordu. Hiçbir şey düşünmüyordum, hiçbir soru sormuyordum kendime, hatta neden boğulmak üzere olduğumu bile. Can çekişen bir hayvan gibi köşeme büzülmüş, kıpırdamadan, nefes almaya çabalıyor, terliyor ve dayanılmaz bir korkuyla azap çekiyordum. Ölecektim, bundan emindim.

Gözümün görebildiği yerde, önümde Thomas'nın yüzünü fark ettim, yavaş yavaş belirginleşti. Belden yukarısı çıplaktı, bembeyazdı, terden pırıl pırıldı. Fısıldar gibi, "Üstündekileri çıkar" dedi bana. Daha önce akıl etmediğime şaştım. Gömleğimi, atlet fanilamı çıkardım, Thomas yardım etti. Tanrı'ya şükür binici çizmele-

rim yoktu ayağımda, olsa, onun yardımıyla bile çıkaramazdım. En küçük hareket beni bitkin düşürüyordu. Pantolonumu üç kerede çıkarabildim, Thomas'nın yardımıyla. Bir kez daha, ağzını kulağıma yaklaştırarak, fısıldadı:

– Termometre... Su deposunun üstünde... Yetmiş derece.

Net bir şekilde duydum söylediklerini, ama onun, su deposunun üstünde asılı termometreye bakarak, mahzende sıcaklığın, on üç dereceden yetmiş dereceye çıkmış olduğunu gördüğünü birkaç saniye sonra anlayabildim ancak.

Birden rahatladım. Anlaşılmaz bir hastalıktan değil sıcaktan ölüyordum. Ama benim için bunların hepsi sadece birtakım sözlerdi. Bir an bile sıcaklığın daha da yükselerek öldürücü olabileceğini düşünmedim. Geçmiş deneyimlerimde, hiçbir şey bana insanın bir mahzende sıcaktan ölebileceği olasılığını doğrulamıyordu.

Sonunda dörtayak üzerine gelmeyi başardım ve korkunç bir çaba harcayarak, şişelerin yıkandığı büyük tahta kovanın yanına gidebildim. İki elimle tutunarak, kalbim göğüs kafesimde güm güm atarken, bulanık gözlerle, neredeyse boğulmuş olarak, ayağa kalkmayı başardım, kollarımı ve başımı suya soktum. Su bana olağanüstü bir serinlik hissi verdi, herhalde, henüz içerdeki sıcaklığa uyum sağlayamamıştı. O kadar uzun süre öylece kaldım ki, kovanın dibine dayanan ellerim çıkmak için bana yardımcı olmasa boğulabilirdim belki de. Ve şişeleri yıkayan musluktan buraya akan bu pis ve şarapla karışık suyu içtiğimi fark ettim. O zaman, ayakta durabildim ve arkadaşlarıma baktım. Colin'den başkasının – herhalde o Thomas'nın bana söylediklerini duymuştu – giysileri sırtlarındaydı. Peyssou'nun gözleri kapalıydı, uyuyor gibiydi. İnanılmaz bir şey, Momo'nun kalın kazağı hâlâ üzerindeydi. Hareketsiz yatıyordu, başı Menou'nun dizlerinde. O da giyinikti, gözleri kapalı, fıçılardan birine yaslanmış, zayıf yüzünde hiçbir yaşam belirtisi olmadan. Meyssonnier, ümitsizlik ve çaresizlik dolu bakışlarını bana dikmişti. Su içtiğimi gördüğünü, onun da içmek istediğini, kovaya sürünecek kadar bile gücü olmadığını anladım.

– Üstünüzdekileri çıkarın, dedim.

Otoriter bir sesle konuşmak istemiştim ama sesim beni şaşırttı. İnce, tekdüze, zayıf bir ses çıktı dudaklarımdan. Üstelik, gülünç bir nezaketle devam ettim:

– Lütfen.

Peyssou kıpırdamadı. Menou gözlerini açtı, Momo'nun kazağını çıkarmak için davrandı, ama oğlunun omuzlarını kaldıramadı, tekrar geriye, fıçının üzerine devrildi, ter içinde. Dehşet verici bir görünümle ağzını açıp kapıyordu, ölmekte olan bir balık gibi. Meyssonnier bana baktı ve parmakları gömleğinin düğmelerini çözmeye başladı, ama o kadar yavaş hareketlerle ki, hiçbir zaman sonuna kadar gelemeyeceğini anladım.

Ben de, tahta kovanın yanına, yere çöktüm tekrar nefes nefese, ama gözlerim Meyssonnier'nin ümitsiz bakışlarında ve gücümü toplayabilsem ona yardıma gitmek kararıyla. Dirseğime yaslanırken, Momo'nun annesiyle benim aramda gidip gelirken kullandığı altı gözlü tel sepetlerden birine çarptım. Altı şişe saydım. Ve zihnim o kadar kötü çalışıyordu ki, doğru sayabilmek için iki kez yeniden başladım. Bana en yakın şişeyi aldım. Elime çok ağır geldi, ama zorlanarak dudaklarıma götürdüm ve içtim, etrafımda bu kadar şarap varken pis suyu içtiğime şaşarak. Şarap ılık ve kekremsiydi. Şişenin yarıya yakınını içtim. O kadar terliyordum ki, kaşlarım, ki çok kalındır, tanecikleri tutamıyordu. Sürekli gözlerime damlıyor, kör ediyordu beni. Ama gene de biraz güçlenmiş hissettim kendimi, Meyssonnier'ye doğru gittim, dörtayak üzerinde değil, soluma yaslanıp sürünerek, yarım dolu şişeyi sağ elimde taşıdığımdan.

Kalçamın altında taşların çok sıcak olduğunu hissediyordum. Soluklanmak için biraz durdum, ter tanecikleri yüzümden, bütün vücudumdan süzülüyordu, banyodan yeni çıkmışım gibi. Gözlerime damlayanlardan kurtulmak için başımı geriye attım ve başımın üstünde tonozların kaburgalarını gördüm. İyi göremiyordum, mumların zayıf ışığı yüzünden ama hepsinin sıcaktan, akkor haline getirilmiş gibi ışık saçtığını gördüm. Ve o anda, şaşkın, soluk soluga, bacaklarımı yakan taşlara damlayan ter taneciklerine bakarak fırına konulmuş piliçler gibi kızarmak üzere bu

mahzene kapatılmış olduğumuzu düşündüm, derileri şişmiş, yer yer kabarmış, erimiş içyağıyla pırıl pırıl piliçler gibi. O an bile, duruma oldukça gerçekçi bir tanım getiren bir düşünceye ulaşmış olduğum o an bile, bu fikir sadece bir görünüm olarak kaldı benim için ve bir saniye bile dışarıda neler olabileceğini düşünmedim. Aksine, eğer küçük koridordaki iki kapıyı açacak gücüm olsaydı, merdiveni tırmanıp dışarı çıkabilecek gücüm, hemen yapardım, bir saat önce dışarıda bıraktığım serinliği gene orada bulacağımdan emin olarak.

Meyssonnier'ye ulaştım sonunda, şişeyi uzattım ama tutacak gücü olmadığını gördüm. Şişenin ağzını kurumuş, birbirine yapışmış dudaklarının arasına soktum. Önce içemedi, ağzı ıslanır ıslanmaz dudakları camı daha sıkı kavradı ve yudumları hızlandı. Şişenin boşaldığını fark edince rahatladım, çünkü ağzının önünde tutmak çok büyük güç harcamayı gerektiriyordu ve şarap bitince şişeyi yere bırakacak gücü zor bulabildim. Meyssonnier başını bana çevirdi, konuşmadan ama öyle çocuksu ve yüreğimi sızlatan bir minnetle baktı ki, bütün dayanma gücünü kaybetmiş ruh halimle ağlamak üzere olduğumu hissettim. Aynı zamanda, yardımına gidebilmiş olmam bana cesaret verdi. Soyunmasına yardım ettim. Giysilerini çıkarınca hepsini katlayarak, kızgın taşlardan korunabilmek için onun ve benim altımıza, yere koydum ve başım, onunkinin yanında fıçıya dayalı, birkaç saniye baygınlık geçirmiş olmalıyım, çünkü birden ben neredeyim, ne yapıyorum, diye sordum kendi kendime. Önümde her şey bulanık ve belirsizdi, terin gözlerimi kör ettiğini sandım. İnanılmaz bir çaba harcayarak elimi gözlerimin üzerinden geçirdim, ama bulanıklık birkaç saniye daha sürdü: görme uyumunu sağlayacak kadar bile gücüm yoktu.

Gözlerim eski haline dönünce, Colin ile Thomas'nın Peyssou'yu soymak ve biraz şarap içirmek için çabaladıklarını fark ettim ve başımı zorlukla sağa çevirdiğimde Momo ile annesini gördüm, yan yana ve çıplak, Menou gözleri kapalı ve tümülüslerdeki İlkçağ'dan kalma iskeletler gibi iki büklüm. Soyunacak ve özellikle de oğlunu soyabilecek gücü nasıl bulabildiğini sordum ken-

di kendime ama düşüncemin arkası gelmedi çünkü olanca gücümü toplamam gereken bir şey yapmaya hazırlanıyordum: tahta kovaya kadar sürünmek ve bütün vücudumla içine girmek. Oraya kadar nasıl gidebildim, bilmiyorum, çünkü yerdeki taşlara el değmiyordu, ama şimdi kendimi, tahta kovanın yanında gözümün önüne getirebiliyorum: ayağa kalkabilmek için ümitsizce çabaladığını, sol elimin avucunu duvara dayadığımı ve kızgın bir demire dokunmuşum gibi hemen geri çektiğimi. Ama başardığım muhakkak, çünkü kendimi kovanın içinde oturmuş buluyorum, dizlerim çeneme değiyor ve suyun dışında kalan başıma dayanak görevi yapıyor. Sonradan düşündüğümde, bunun, o güne kadar girdiğim en sıcak banyo olduğundan emin olacağım, ama o anda içtiğimi de hatırlıyorum. Bir ara uyuklanuş olmalıyım, çünkü birden mahzenin kapısının açılmasıyla sıçrayarak uyanıyorum ve içeri birisi giriyor.

Bakıyorum. İlk adımı atıyor içeri doğru ve ayakta, öne arkaya sallanıyor. Çıplak. Saçları ve kaşları yok, vücudu uzun süre kaynar suda tutulmuş gibi kıpkırmızı ve kabarmış; bana en korkunç gelen, beni dehşet içinde bırakan, göğsünden, böğründen, bacaklarından sarkan kanlı et parçaları. Ve buna rağmen, nasıl bilmem, ama ayakta duruyor, bana bakıyor, yüzü kandan ibaret olduğu halde, gözlerinden tanıyorum onu: Germain o, *Sept Fayards*'daki yardımcım.

– Germain! diyorum.

Aynı anda, sanki bu çağrıyı bekliyormuş gibi, çöküyor, arkaya doğru devriliyor, sırtüstü, kolları iki yana açılmış, bacakları önde, hareketsiz kalıyor. Ve açık bıraktığı kapıdan üstüme doğru öyle yakıcı bir sıcak geliyor ki, kovadan çıkmaya ve kapıyı kapamaya karar veriyorum ve inanılmaz bir şey, oraya kadar gidebiliyorum, sürünerek ya da dörtayak üzeri, hatırlamıyorum, ama bütün vücudumla ağır meşe kapıyı itiyorum, sonunda nihayet kımıldıyor ve kanadın gürültüyle yerine oturduğunu duyarak rahatlıyorum.

Çok zor nefes alıyorum, ter her yanımdan akıyor, yerdeki taşlar ateş gibi, önleyemediğim bir panikle kovama kadar gidebilecek miyim diye soruyorum kendi kendime. Dirseklerimle dizlerimin

üzerinde durmaya çalışıyorum, başım aşağı sarkmış, Germain'den iki üç metre uzaktayım ancak ve ona kadar gidecek gücüm yok. Ama gereği de yok. Biliyorum. O öldü. Ve birden, orada, başımı kaldıracak bile gücüm kalmamışken, taşlar dirseklerimi, dizlerimi kavururken, oracığa kendimi bırakıvermek ve ölmek arzusunu yenmeye çalışırken, Germain'in cesedine bakıyorum ve ilk kez, bilimcimde ani bir aydınlanmayla, birden insan, hayvan, bitki ne varsa, hepsinin, her şeyin kül olduğu bir ateş okyanusunun bizi çepeçevre kuşattığını anlıyorum.

4

Yazdıklarımı okudum ve bu öyküyü yazmadan önce gözümden kaçmış bazı şeyler aklıma takıldı. Mesela Germain'in, alevler tarafından çırılçıplak soyulmuş –derisinden bile, zavallı çocuk– ölmek üzereyken bize kadar gelebilecek gücü nasıl bulabildiğini sordum kendi kendime. Zannederim, bir müşteriden acil bir mesaj almış, benim şarap mahzeninde olduğumu ve telefonla ulaşamayacağını bildiği için motosikletine atlamış, tam Malevil'e geldiği sırada, yalıyarın alevlerden bir ölçüde koruduğu bir yerde felakete yakalanmış olmalı. Bu kuram doğruysa onu, yıldırım hızıyla kuzeyden güneye inen o muazzam alev dalgasının sadece kenarı yalayıp geçmiş olabilir. Bu durum, Germain'in, pek çoğundan geriye sadece bir avuç kül ve kavrulmuş üç beş kemik parçası kalmış olan Malejac'lılar gibi ilk anda yok olup gitmemiş olmasını açıklayabilir.

Germain, şatonun avlusuna birkaç saniye önce girebilmiş olsaydı, hayatı kurtulurdu belki. Şato çok fazla etkilenmedi çünkü, kuzeyde yaslandığı görkemli yalıyar, cehennem ateşiyle arasına girerek onu korudu.

Dikkatimi çeken bir şey daha var: mahzende o inanılmaz gürültünün (bu sözcük, bir kez daha ne kadar yetersiz görünüyor bana) kopmasıyla ve ardından gelen korkunç sıcakla, arkadaşlarımın da, benim de, bütün bedenimizle, konuşma hatta düşünme yeteneğimizle felce uğramış gibi olmamız. Çok az konuştuk, çok az hareket ettik ve en şaşılacak yanı, Germain'in ortaya çıkışına kadar, dışarıda olup bitenler hakkında belirli hiçbir şey gelmedi aklıma. Hatta ondan sonra da, bulanık birtakım fikirlerle düşün-

meye devam ettim, elektriğin kesilmesinden, radyo istasyonlarının inatçı suskunluğundan, o inanılmaz, o insanlıkdışı gürültüden ve ardından sıcaklığın olağanüstü yükselişinden bile hiçbir sonuç çıkarmadım.

Düşünme yeteneğimle birlikte, zaman kavramını da kaybetmiştim. Bugün bile, elektriğin söndüğü an ile kapının açıldığı ve Germain'in içeri girdiği an arasında ne kadar zaman geçmiş olduğunu kestiremiyorum. Bunun nedeni sanırım, bilincimin zayıflaması, arada bir gidip gelmesi yüzünden belleğimde oluşan boşluklar.

İnsanca duygularımı da kaybetmiştim. Hemen değil herhalde, çünkü Meyssonnier'ye yardım edebilmek için çok çaba harcadım. Ama bu, sanırım, son parıltı oldu. Bir tek kova suyumuz olduğu halde ona el koyarak, içine girmenin ve uzun süre orada öylece kalmanın hiç de insanca bir davranış olmayacağını düşünmedim bile. Ama öte yandan, öyle yapmasaydım, Germain'in açık bıraktığı kapıyı kapamak için, dizlerimle dirseklerimin üzerinde oraya kadar gidebilir miydim? Sonradan, arkadaşlarımın, gözlerinde acı dolu ifadelerle kapıya baktıkları halde kımıldayamadıklarını fark ettim.

Dörtayak üzerinde, başım öne sarkmış, Germain'den ancak bir metre ötede olduğum halde, kendimde ona kadar gidecek gücü bulamadığımı söylemiştim. Oysa "cesaret" demek daha doğru olurmuş, çünkü tahta kovaya gidebilecek gücü buldum. Aslında, hâlâ, onu ilk kez gördüğüm zamanki korkunun etkisindeydim, onun yanmış, haşlanmış, kanlı bedeniyle gözümün önünde belirdiği andaki korkum; kavga sırasında parçalanmış bir gömlek gibi, kopmuş, ama bedeninden ayrılmamış, sarkan kanlı et parçalarıyla. Ben çökmüş, kendi üzerime kapanmıştım; Germain boylu ve yapılıydı ama, belki de duvarlara vuran gölgesi mum ışığında ölçülere sığmayacak kadar büyüdüğü için, bana çok büyük ve çok korkunç göründü; sanki ölümün kendisi içeri girmişti, kurbanlarından biri değil. Üstelik, ayakta duruyordu, oysa güçsüzlüğümüz bizi yerle bir etmişti. Üstelik, keskin, mavi bakışlarını üzerimden ayırmadan, öne arkaya sallanıyordu ve sanki bu bakışlar-

da beni ezip yok etmek için üstüme yıkılacağı tehdidi saklıydı.

Tahta kovaya kadar gidebildim ve elimi soktuğum suyun çok sıcak olduğunu anlayınca içine girmekten vazgeçtim nedense. Bu izlenimin bir yanılgı olduğunu ve mahzendeki sıcaklığın azaldığı anlamına geldiğini düşünmüş olmalıyım, ama su deposunun üstündeki termometreye bakmayı düşünmedim. Tek bir şey düşünüyordum: yerdeki taşlara değmeyeceğim bir yere kaçmak. Birbirine bitişik iki şarap fıçısına epeyi zorlanarak tırmandım. İki yuvarlak karnın ortasındaki boşluğa yerleştim, gövdem bir yanda, bacaklarım bir yanda yukarı kalkmış olarak. Tahta, bir an bir serinlik ve rahatlama duygusu verdi ama çok sürmedi bu duygu, ıstırap içindeydim, ıstırabın şekli değişmişti sadece. Daha az terliyordum artık, boğulma hissi kalmamıştı, rahat nefes alıyordum ama avuçlarım, dizlerim, kalçalarım, kaba etlerim, kısaca vücudumun yerdeki taşlara değen her yeri acıyordu. Etraftan ince ince inleme sesleri duyuyordum, birden arkadaşlarım için kaygılandım ve inleyenin ben olduğunu utanarak fark edinceye kadar ürktüm onlar için. Çok sonra anladım. Can acısı ne kadar sübjektif bir şey, şu sırada hissettiğim şey o acıya neden olan hafif yanıkla kesinlikle orantılı değil. Biraz kuvvetlenip, hareketlendiğimde unuttum zaten.

Yanıkların önemli olmadığı besbelli, çünkü uyuyakaldım, epeyi uyumuş olmalıyım: uyandığımda apliklerdeki kocaman mumların bittiğini ve birisinin, biraz ötedeki mumları yakmış olduğunu gördüm. O an bütün vücudumda dondurucu bir soğuk hissettim, özellikle de sırtımda. Titriyordum. Gözlerimle üzerimden çıkardıklarımı aradım, göremedim, başka bir şey geldi aklıma, termometreye bakmak için fıçıdan inmeye karar verdim. Bu hareket çok ıstıraplı oldu. Bedenim kaskatı kesilmişti, avuçlarım acıyordu. Termometre otuz dereceyi gösteriyordu, kendi kendime mahzenin hâlâ sıcak olduğunu, soğuktan titremem için hiçbir neden bulunmadığını ısrarla tekrarladım ama haklı olmam, titrememe engel olmuyordu. Arkamı dönünce, Peyssou'yu gördüm, ayaktaydı, bir fıçıya yaslanmış, giyiniyordu. Sadece onu gördüm, oysa öbür beşi de oradaydı. Sanılır ki gözlerim, yorgunluktan, birden

fazla cismi algılamayı reddediyordu.

– Giyiniyor musun? diye sordum, aptal gibi.

– Evet, dedi, zayıf bir sesle, ama çok doğal bir tavırla ekledi. Eve gidiyorum, Yvette merak etmiştir.

Ona bakıyordum ve birden, Peyssou karısından söz ettiği an, her şeyi apaçık gördüm. O gördüğüm şeyin, garip ama, bir rengi, bir sıcaklığı ve bir biçimi vardı. Bembeyazdı, buz gibi soğuktu ve bir hançer gibi yüreğime saplandı. Giyinmeye çalışan Peyssou'yu seyrediyordum ve ilk kez, yaşamakta olduğumuz felaketi anladım.

– Bana niye öyle bakıyorsun? dedi Peyssou, saldırgan bir sesle. Ne var?

Başımı öne eğdim. Neden bilmem, ama karşısında kendimi suçlu hissediyordum.

– Hiçbir şey yok, dedim, alçak sesle.

– Yok yok, bana baktın, dedi Peyssou, aynı öfkeli sesle, pantolonunu giymeye çalışırken.

Cevap vermedim.

– Bana baktın, inkâr edemezsin, diye yineledi, gözleri nefret dolu, zayıflığı içimi sızlatan öfkeli sesiyle.

Susuyordum. Konuşmak istiyordum, ama söyleyecek bir şey bulamıyordum. Yardım arar gibi etrafıma bakındım. Ve o zaman arkadaşlarımı gördüm. Ya da daha doğrusu, birer birer gördüm, birbirinin peşi sıra, başımı döndürdükçe kusma ihtiyacı duyacak kadar zorlanarak.

Menou oturuyordu, bembeyazdı, Momo'nun başı dizlerinin üzerinde, zayıf parmaklarıyla oğlunun kirli saçlarını okşuyordu. Meyssonnier ve Colin yan yana oturmuşlardı, donup kalmış, şaşkın, suskun, gözleri yerde. Thomas ayaktaydı, bir fıçıya yaslanmış, bir elinde Momo'nun transistorlu radyosu, öbür eliyle inanılmayacak kadar yavaş hareketlerle ibreyi istasyonlarda dolaştırıyordu sürekli, boş bir ümitle bir insan sesi duymak için dünyayı araştırıyordu. Dikkat kesilmiş yüzü şimdi bir heykelin sadece çizgilerini değil, rengini hatta neredeyse katılığını bile almış gibiydi.

Hiçbiri bakışlarıma cevap vermedi. Şimdi çok iyi hatırlıyorum, o sırada, ben de Peyssou'nun bakışlarında okuduğuma benzer bir

nefretle doluydum. Bir bebeğin, dünyaya geldiğinde, ciğerlerine havanın dolduğu an acıyla haykırarak ağlaması gibi, o kadar uzun süre kendi üzerimize kapanarak yaşamıştık ki biz de, şimdi yeniden öteki insanlarla ilişkiye girmek çok zor geliyordu.

Peyssou'yu istediğini yapmakta serbest bırakmak geldi bir an içimden. Kendi kendime, kabaca: "Madem öyle düşünmek istiyor, pekâlâ, istediği gibi olsun. Canı isterse!" dedim. Sonra, aynı anda, böylesine bir alçaklığa kendim de şaştım, bu kez aksi yöne döndüm, ağlamak geldi içimden: Peyssou'cuğum, vah benim arkadaşım!

Başımı öne eğdim. Tam bir şaşkınlık içindeydim. Tepkilerim hep çok abartılıydı, hiçbiri bana benzemiyordu.

Garip bir utançla, bir şeylerin suçlusuymuşum gibi:

– Şimdi hemen dışarı çıkmak tehlikeli olabilir, dedim.

Daha sözlerimi bitirmeden bu cümle bana neredeyse komik geldi, gerçeği o kadar hafife alıyordu ki. Ama bu kadarı bile Peyssou'yu sinirlendirdi, dişleri kenetlenmiş, öfkeli ama hep aynı zayıf sesle:

– Tehlikeli mi? dedi. Neden, ne tehlikesi? Nereden biliyorsun tehlikeli olduğunu?

Üstelik, söyleyişi öylesine sahte bir öfkeyle doluydu ki. Komedi oynuyor gibiydi. Oynadığı oyunun ne olduğunu anlamıştım ve ağlayacak gibi oldum. Başımı önüme eğdim. Bir kez daha yorgunluktan, ümitsizlikten, her şeyi oluruna bırakmak geldi içimden. Bana engel olan, başımı kaldırdığımda gördüğüm Peyssou'nun bakışları oldu. Öfkeliydi ama gizlice yalvarıyordu. Bana, hiçbir şey söylememem, onu mümkün olduğunca bu kör karanlıkta bırakmam için yalvarıyordu, sanki sözlerimin, uğradığı o korkunç felaketi bir anda bütün gerçekliğiyle göz önüne serecek bir gücü varmış gibi.

Şimdi emindim, anlamıştı –Colin gibi, Meyssonnier gibi. Ama onlar, dehşet verici kayıplarından, şaşkınlık ve hareketsizliğe sığınarak kaçmaya çalışıyorlardı, oysa Peyssou ileri doğru atılarak kaçıyordu, her şeyi reddederek ve gözleri kapalı, kül yığınına dönüşmüş evine çılgın gibi koşmaya hazır.

Kafamda birçok cümle kurmaya başladım, bir tanesine karar verebildim sonunda: "Biliyor musun, Peyssou, burada bile sıcaklığın kaç dereceye kadar yükseldiğini düşünecek olursak..." Hayır, böyle bir şey söyleyemezdim. Çok fazla açıktı bu. Tekrar başımı eğdim, inatçı bir ısrarla tekrarladım:

– Şimdi çıkıp gidemezsin.

– Öyle mi, yoksa sen mi engel olacaksın bana? dedi Peyssou, kafa tutar gibi; aynı anda, omuzlarını dik tutabilmek için acınacak bir çaba harcıyordu.

Cevap vermedim. Burnumda ve genzimde, midemi bulandıran garip, yavan bir koku vardı. Her birinde ikişer mum olan aplikler sönünce, birisi belki Thomas'nın yanındaki apliği yakmıştı, öyle ki mahzenin şimdi bulunduğum köşesi, su deposunun yanında, büyük bölümüyle karanlıkta kalmıştı. Beni rahatsız eden kokunun, kapının yanında yatan, zor görebildiğimiz Germain'in cesedinden geldiğini anlamam zaman aldı.

Evet, onun var olduğunu bile unutmuştum. Gözleri bir an bile gözlerimden ayrılmayan Peyssou, hep o nefret ve yalvarma dolu bakışlarıyla bakışlarımı izledi ve cesedi gördü, bir an, öylece donup kaldı. Sonra hemen gözlerini kaçırdı, utançla, gördüğünü inkâr etmeye hazır. Şimdi içimizde tek giyinik oydu ve kapıya giden yol açık olduğu ve ben, onun yolunu kesebilecek kadar güçlü olmadığım halde, kımıldamıyordu.

Ben, güçsüz sesimle, tekrarladım:

– Yapma Peyssou, şimdi kalkıp gidemezsin.

Ama konuşmakla hata etmişim, çünkü Peyssou, biraz gayret edebilmek için sözlerimden güç almış gibi, bize bütünüyle arkasını dönmeden, ama geri geri de gitmeden, kapıya doğru, yanlamasına bir iki ürkek ve kararsız adım attı.

O anda, en az beklediğim yerden yardım geldi. Menou gözlerini açtı ve mahzende, taşların üzerinde çıplak ve yüzü bembeyaz oturacak yerde, girişteki kalede, mutfak masasının başındaymış gibi çok rahat bir sesle, Patua'yla:

– Emmanuel haklı, koca adam, dedi, böylece kalkıp gidemezsin. İki lokma bir şey yemen gerek.

– Hayır hayır, dedi Peyssou, o da Patua'yla. Teşekkür ederim. Acıkmadım. Teşekkür ederim.

Ama durdu, ricalar ve retlerle uzayıp giden o karmaşık köylü ikram törenine kapılmıştı.

– Evet evet, dedi Menou, adım adım geleneksel töreni sürdürerek, hiç de fena olmaz bir lokma bir şey yersen. Siz de tabiî, Mösyö le Coultre, diye devam etti Fransızca, Thomas'ya bakarak, çakınızı bana verir misiniz?

– Ama acıkmadım diyorum, dedi Peyssou, bütün bu sözler ona inanılmaz bir rahatlık vermişti, Menou'ya çocuksu bir minnetle bakıyordu, ona ve temsil ettiği tanıdık ve güvenilir dünyaya sarılıyordu bakışlarıyla.

– Yersin yersin, dedi Menou, Peyssou'nun kabul edeceğini bilmenin sakin güveniyle. Haydi bakalım, dedi sonra, dizlerinde yatan Momo'nun başını itti hafifçe, çekil artık, kalkacağım ve Momo, şikâyetçi sesler çıkararak dizlerine sarılınca, haydi haydi, bitti, kalk, koca bebek, dedi Patua'yla, yanağına bir tokat patlatarak. Bu gücü nereden buluyordu, bilemiyorum, çünkü ayağa kalktığında, çıplak, ufacık, iskelet gibi, bir kez daha kırılgan görünüşüne bakarak şaştım. Ve hiç kimsenin yardımı olmadan, başımızın üstünde sarkan jambonlardan birinin bağlı olduğu naylon ipi kesti, jambonu aldı, ipinden ayırdı, Momo, yüzü bembeyaz, korku içinde, küçük bir bebek gibi ona bakarak ağlamaklı sesler çıkarırken. Menou geri geldiği ve jambonu soymak için Momo'nun yaslandığı fıçıya koyduğu zaman, ağlamayı kesti ve parmak emmeye başladı, sanki bir anda bebeklik evresine geri dönmüştü.

Sıska parmaklarıyla sımsıkı tutarak fıçıya dayadığı jambondan, epeyi zorlanarak kalınca dilimler kestiği sırada Menou'ya bakıyordum. Daha doğrusu, vücuduna bakıyordum. Önceden tahmin ettiğim gibi, sutyen takmamıştı ve memelerinin yerinde yassı ve kırış kırış iki küçük deri torba vardı. Doğurganlığını çoktan kaybetmiş karnının altında kalça kemiklerinin çıkıntısı görünüyor, kürekkemikleri dışarda ve bir dişi maymununkine benzeyen kaba etleri ancak irice bir yumruk kadar. Genellikle, Menou

dediğim zaman bu, ilişkimizin özeti olan bir sevgi, saygı, beğeni ve didişmeyi ifade eden bir isimdi. Ve bugün, ilk kez onu böyle çıplak gördüğümde "Menou"nun aynı zamanda bir beden olduğunu fark ettim, belki de hayatta kalmış olan tek kadının bedeni ve onun yaşlı, yıpranmış, her şeyiyle tükenmiş olduğunu, sınırsız bir kederle düşündüm.

Menou jambon dilimlerini iskambil kâğıtları gibi sağ elinde topladı, dağıtıma benden başlayarak Momo'da bitirdi. Momo payını vahşî bir çığlıkla kaptı, bütünüyle ağzına sokarak parmaklarıyla itti. Aynı anda mosmor oldu ve eğer annesi çenelerini zorla açarak küçük elini gırtlağına kadar sokmasaydı kuşkusuz boğulacaktı. Sonra, Thomas'nın bıçağıyla, tükürükle ıslanmış jambon dilimini ufak parçalara ayırdı ve teker teker ağzına vererek Momo'ya yedirdi, parmaklarına dişini geçirdiği her seferinde azarlayarak ve bir tokat patlatarak.

Bu sahneyi dalgın gözlerle ve hiç tiksinmeden seyrediyordum. Jambonu elime aldığım an, tükürüğüm ağzıma doldu ve payıma düşen dilimi iki elimle tutarak, Momo'nunkinden çok az farklı bir açgözlülükle, dişlerimle parçalayarak yemeye başladım. Çok tuzluydu, bu tuzu ve içine karışmış olduğu domuz etini yemek bana inanılmaz bir haz verdi. Arkadaşlarımın da, Peyssou dahil, hepsinin aynı açgözlülükle yemeye başladığını gördüm, birbirlerinden biraz uzakta ve haşin gözlerle etraflarına bakarak, paylarının ellerinden alınmasından korkar gibi.

Ötekilerden önce bitirdim ve dolu şişe kasalarını gözlerimle aradım, hepsinin boş olduğunu gördüm. Demek susuzluğunu giderebilen sadece ben değilmişim, buna sevindim, çünkü tahta kovayı o kadar uzun süre işgal etmiş olduğum için vicdan azabı duymaya başlamıştım. İki boş şişe aldım, dolum hortumuna gittim, iki şişe doldurdum, bardakları tekrar dağıttım, bu kez Momo'nun hangisine parmağını soktuğunu düşünmeden, herkese şarap doldurdum. Arkadaşlarım, yerken tek kelime konuşmadıkları gibi içerken de ses çıkarmadılar; çukura kaçmış gözlerini kırpıştırarak, Menou'nun fıçının üzerine koyduğu jambona bakıyorlardı. Menou bakışlarının anlamını fark etti, ama anlamazlıktan

geldi. Şarabını bitirir bitirmez, kararlı hareketlerle jambonu sardı ve başlarımızın üstündeki yerine, el değmeyecek bir yere astı. Peyssou dışında hepimiz çıplaktık. Çıplak, ayakta, suskun, yorgunluktan omuzlarımız çökmüş, obur gözlerimiz karanlık tonozda asılı jambona dikili, Malevil'e yakın Rhunes'deki mamut mağarasında, primatlardan henüz insana geçildiği çağlarda yaşamış olan atalarımızdan çok da farklı değildik.

Dizlerim ve avuçlarım hâlâ acıyordu, ama güç ve bilinç aynı zamanda geri dönüyordu bedenime ve ne kadar az konuştuğumuza ve olaydan ne kadar az söz açtığımıza dikkat ettim. Aynı anda ve ilk kez, çıplaklığımdan tedirgin oldum. Menou da aynı şeyi hissetmiş olmalı, çünkü, alçak sesle, kendi kendini ayıplar gibi:

– Şu hale bak, nasıl geziyorum! dedi.

Fransızca konuşmuştu, resmî ve nazik konuşmaların diliyle. Hemen giyinmeye başladı ve giyinirken, bu kez Patua'yla, yüksek sesle ve başka bir tonlamayla devam etti: "Gösterilecek bir şeyim varmış gibi!"

Giysilerimi sırtıma geçirirken, kaçamak bakışlarla Colin ile Meyssonnier'ye bakıyordum, gözlerimi Peyssou'dan yana çevirmemeye çalışarak. Meyssonnier'nin yüzü büsbütün uzamış gibiydi, yorgun, çökmüş, sürekli gözlerini kırpıştırıyordu. Colin'in yüzünde kayık gibi gülümseyişi duruyordu hâlâ yapay, cansız ve gözlerinde okuyabildiğim korkunç ümitsizlikle hiçbir ilgisi olmayan. Peyssou'ya gelince, şimdi yediğine içtiğine göre, hâlâ orada durması için hiçbir neden yoktu, harekete geçirmemek için ona bakmıyordum. Kalın, çocuksu dudakları titriyordu; geniş yanaklarında tikler oluşmuş, kolları sarkık, dizleri bükülmüştü; iradesiyle birlikte bütün ümitleri yok olup gitmiş görünüyordu. İkide bir Menou'ya baktığını fark ettim, sanki onun kendisine ne yapması gerektiğini söylemesini bekliyor gibi.

Thomas'nın yanına gittim. İyice göremiyordum, mahzenin bu bölümü karanlıkta kalıyordu.

Alçak sesle:

– Sence, dedim, dışarı çıkmanın tehlikesi var mı?

– Sıcaklık bakımından demek istiyorsan, hayır. Epeyi azaldı.

– Başka bir tehlike de mi var?

– Tabiî. Radyoaktif serpintiler.

Yüzüne baktım. Serpintileri hiç düşünmemiştim. Thomas'nın, olayın ne olduğu konusunda hiçbir kuşkusu kalmadığını görüyordum.

– O zaman, dedim, bir süre beklemek mi gerekiyor?

Thomas omuzlarını silkti. Yüzünde hiçbir yaşam belirtisi kalmamış gibiydi, sesi duygusuzdu.

– Serpintiler bir ay, iki ay, üç ay devam edebilir.

– O halde?

– Dolabından, amcanın Geiger cihazını almama izin verirsen, durumu anlarız. Hiç olmazsa şu an için.

– Ama dışarı çıkacaksın!

Yüzü, bir taş blok kadar ifadesizdi.

– Biliyorsun, dedi aynı tekdüze, mekanik konuşmayla, hayatta kalma şansımız çok az. Öyle ya da böyle! Ne flora, ne fauna... Çok uzun sürmeyecek.

– Yavaş, dedim, arkadaşlarımın yaklaşmaya cesaret edemeden duymaya çalıştıklarını görerek.

Başka bir şey söylemeden cebimden dolabın anahtarını çıkarıp uzattım. Hemen, çok yavaş hareketlerle yağmurluğunu giydi, motosiklet kaskını başına geçirdi, gözlüğünü taktı, eldivenlerini giydi. Böyle giyinmiş haliyle korkunç görünüyordu, yağmurluğu ve kaskı simsiyah...

– Koruma önlemi mi? dedim, elimle dokunarak.

Camların ardında gözleri durgun, ifadesiz bakmayı sürdürdü, donup kalmış yüzünde bir gülümseme belirip kayboldu.

– Diyelim, çıplak gitmekten iyidir.

Thomas gider gitmez Meyssonnier yanıma geldi.

– Ne yapacak? dedi alçak sesle.

– Radyoaktiviteyi ölçecek.

Meyssonnier, çukura kaçmış gözleriyle bana baktı. Dudakları titriyordu.

– Bomba olduğunu mu düşünüyor?

– Evet.

– Sen?

– Ben de.

– Ya! dedi Meyssonnier ve sustu.

Bir "Ya!" sesi ve suskunluk, sadece o kadar! Gözlerini kırpıştırmıyordu artık, önüne bakıyordu. Uzun yüzü sapsarıydı. Colin ile Peyssou'dan yana kaçamak bir göz attım. Bize bakıyor, ama yanımıza gelmiyorlardı. Gerçeği bilme ihtiyacı ile daha kötüsünü öğrenme korkusu arasında felce uğramış gibiydiler. Yüzlerinde hiçbir anlam yoktu.

Thomas on dakika sonra döndü, kulaklıkları takılı, Geiger cihazı elinde. Kısaca anlattı:

– İç avluda negatif. Şimdilik.

Sonra Germain'in yanında çömeldi, cihazı üstünde dolaştırdı:

– Negatif, dedi.

Arkadaşlarıma döndüm, emreder gibi konuştum:

– Thomas ile ben kuleye çıkıp ne olup bittiğine bakacağız. Buradan bir yere kımıldamayın. Birkaç dakikaya kadar döneriz.

Öbür üçünün itiraz etmesini bekledim, ama öyle bir şey olmadı. Komut verir gibi söylenmiş bütün emirlerin hemen kabul edilebileceği bir şaşkınlık ve bitkinlik içindeydiler. Mahzenden bir yere gitmeyeceklerinden kuşkum yoktu.

Kule, çekme köprü ve Rönesans pavyonu arasında kalan küçük avluya çıkacağımız zaman Thomas, durmamı işaret etti ve Geiger cihazını dikkatle yerde dolaştırmaya başladı. Onu seyrediyordum, boğazım kupkuru, mahzenin girişinde bekleyerek. Sıcak hemen yüzüme çarpmıştı, aşağıdakinden çok daha fazla bir sıcak. Ve neden bilmem, yanımda getirdiğim termometreye bakmak aklıma gelmedi.

Gökyüzü kurşun renginde ve aydınlık çok azdı. Saatime baktım: 9'u 10 geçiyor! Sersemlemiş, kafam karmakarışık, kendi kendime, "'O' günün akşamında mıyız ya da ertesi sabahın dokuzu mu?" diye sordum. Saçma bir soru, bana epeyi zor gelen bir düşünme gayretinden sonra anladım: Paskalya günü, akşam saat 9'da çoktan ortalık kararmıştı, geceydi. Yani şimdi "o" günün ertesi sabahındaydık: mahzende bir gün, bir gece geçirmiştik.

Başımızın üstünde ne bir mavilik, ne bir bulut görüyorduk; bir kapak gibi üzerimize inmiş koyu gri, kesintisiz, kalın bir örtü... Kapak sözcüğü, göğün bende uyandırdığı izlenime çok uygundu: loş, ağır ve boğucu. Gözlerimi kaldırdım. Şato, gördüğüm kadarıyla, çok etkilenmemişti, sadece kulenin, yalıyardan biraz daha yüksek olan bölümünde taşlar kızarmıştı.

Ter yüzümden akmaya başlamıştı gene ve sonunda termometreye bakmayı akıl ettim. Elli dereceyi gösteriyordu. Thomas'nın Geiger'i gezdirdiği yüzlerce yıllık kaldırım taşlarının üzerinde yarı kömürleşmiş kuş ölüleri yatıyordu: saksağanlar ve güvercinler. Kulenin her günkü ziyaretçileri. Ben bazen onlardan yakınırdım, güvercinlerin kuğurmalarından, saksağanların çığlıklarından. Artık şikâyet edecek şey kalmamıştı. Her şey sessizdi, sessizlik, sadece, dikkatle dinlersem duyabildiğim uzak ve sürekli çıtırdılar ve ıslıklar.

- Negatif, dedi Thomas, bana doğru gelirken, yüzü terle ıslanmıştı.

Anladım, ama nedense, konuşmasındaki kuruluk sinirime dokundu. Bir sessizlik oldu, o kımıldamadığı için, dikkatle cevabımı bekler gibi, sabırsızlıkla:

– Devam ediyor muyuz? diye sordum.

Thomas, karşılık vermeden gökyüzüne baktı.

– Tamam, haydi gidiyoruz, dedim, zor hâkim olabildiğim bir öfkeyle. Bu sinirlilik, sanırım, aşırı yorgunluk, gergin ruh halimiz ve korkunç sıcak yüzündendi. İnsanları dinlemek, konuşmak, hatta sadece onlara bakmak bile dayanılmaz bir yüktü. Ekledim:

– Uğrayıp dürbünü alalım.

Odamda, kulenin ikinci katında boğucu bir sıcak vardı ama her şey, sanırım, yerli yerindeydi, sadece pencerenin küçük dört köşe camlarındaki kurşun erimiş akmıştı. Bütün çekmeleri açıp kapayarak dürbünü aradığım sırada Thomas telefonu açtı, kulağına götürerek levyeyi birkaç kez indirdi. Ter yanaklarımdan akarken, öfkeyle baktım, bunu yaparak bana bir iki saniyelik bir ümit verdiği için ona kızmıştım sanırım.

– Ses yok, dedi.

Öfkeyle omuzlarımı silktim.

– Gene de bakmak gerekiyordu, dedi Thomas, öfkeye benzer bir sertlikle.

– Buldum, dedim, biraz utanarak.

Ama, öbür insanlara duyduğum hırçın ve çaresiz öfkeye hâkim olamıyordum. Dürbünü kayışından boynuma astım, arkamda Thomas, döner merdivenin son basamaklarını tırmanmaya başladık. Sıcak boğucuydu. Aşınmış taş basamaklarda birkaç kez sendeledim, sağ elimle tırabzanı yakaladım, avucum yanmaya başlamıştı. Dürbün göğsümün üstünde sallanıyordu. Kayışın koynumdaki ağırlığı dayanılır gibi değildi.

Kulenin döner merdiveni bitip açık havaya çıkıldığında hiçbir şey görünmez, dört köşe terası yerden iki metre yüksek bir duvar boydan boya çevirir. Duvara bitişik korkuluğu olmayan taş basamaklar sizi bir metre genişliğinde, gene korkuluksuz bir barbataya[4] çıkarır. İşte geniş bir manzaranın göründüğü bu dar düzlüğü amcam on iki yaşında olduğum yıllarda benim için tehlikeli bulduğundan yasaklamıştı.

Biraz soluklanmak için durdum. Gökyüzü diye bir şey yok. Aynı kurşun rengi kapak ufka kadar dünyayı örtmüştü. Hava gerçekten kavurucuydu, son basamakları tırmanırken bütün gücümü harcıyordum, sık sık nefes alarak. Alnımdan akan terler yere, taşların üzerine damlıyordu. Barbataya çıkmadım. Sağlamca ayakta durabileceğimden emin değildim. Son basamakta durdum, Thomas arkamda, sondan bir önceki basamakta.

Çepeçevre etrafa baktım ve gözlerime inanamadım. Sendelemiş olmalıyım, çünkü sırtımdan iterek beni duvara yaslayan Thomas'nın kolunu hissettim. Çökmüş çatılar, yıkılmış kapılar, pencereler, hiçbir şey görünmüyordu. Sadece, kararmış birkaç duvar vardı ayakta kalmış, göğün kurşun renginin önünde ve şurada burada, topraktan çıkmış gibi kavruk, yanık ağaç kütükleri. En ufak bir esinti yoktu. Yıkıntılardan simsiyah, yoğun bir duman yükseliyordu, dimdik ve yer yer, toprağın yüzünde peş peşe koşan alevler, sanki alttan alta fışkırıyormuş gibi, bazen birden yükseliyor, sonra sönüyordu.

4. Kale ya da istihkâm duvarlarının üzerinde yer alan siperli korkuluk duvarı. (ç. n.)

Biraz daha ötede, sağımda, Malejac'ı tanımakta zorluk çektim. Çan kulesi yok olmuştu. Postane de. Çok rahat görünürdü genelde, çünkü tek katlı çirkin bina yamaçta La Roque'a giden yolun kenarındaydı. Bütün köy, dev bir yumrukla bir anda ezilerek toprağa karışmış gibiydi. Tek bir yeşil yaprak yok! Tek bir kiremitli çatı! Her şey kül rengi, siyah ve gri, sadece –o da hemen ölüvermek üzere– bir an parlayan bir alev şurada burada.

Dürbünü gözlerime götürdüm ellerim titreyerek ayarladım. Colin ve Meyssonnier'nin evleri oradaydı, biri köyün içinde, öbürü biraz daha uzak, Rhunes'e inen yamaçta. İlkinin izini bile bulamadım, ama ikinciyi çatının ayakta kalabilmiş bir parçasından tanıdım. Peyssou'nun çiftliğinden ve çiftliği çevreleyen güzel köknarlardan geriye yerde siyahımsı bir kül yığını kalmıştı.

Dürbünü indirdim ve alçak sesle:

– Hiçbir şey kalmamış, dedim.

Thomas cevap vermeden başını öne eğdi.

"Hiç kimse kalmamış" demem gerekirdi aslında, çünkü ilk bakışta anlaşılıyordu, küçük grubumuzun dışında, etrafımızda tüm ülke, tüm insanlarıyla birlikte, ölmüştü. Yukarıdan bakıldığında görülen manzara, evet, iyi tanırdım, çoktan beri hem de. Amcam dürbünü bana ilk kez verdiğinde, *Dernek*'tekilerle orada harika bir öğleden sonra geçirmiştik, barbatanın üzerinde yüzükoyun yatmış (bugün bile çıplak bacaklarımda taşların tatlı sıcaklığını duyuyor gibiyim) tepelerdeki çiftlikleri keşfe çalışmıştık. Ve bu, kuşkusuz bağırışmalar, küfürler, erkeksi iddialar, böbürlenmelerle. Bak bakalım, dangalak, Favelard mı, değil mi, Bories ile Volpiniere'in arasındaki! Kör müsün be? Var mısın, bir paket Gauloise'ına? Orası Favelard! Cussac mı? Göt herif, neresi Cussac? Cussac nerede, bak! Nah, solda, Galinat'nın yanında, sundurmasından tanıdım. Şimdi, hep orada olduklarını bildiğim o çiftliklere bakıyordum: Favelard, Cussac, Galinat, Bories, Volpiniere sonra daha uzaklarda, adını duyduğum, sahiplerini tanımadığım ötekiler ve şu anda kararmış yıkıntılardan ve hâlâ alev alev yanan ormanlardan başka bir şey göremiyordum.

Bizim buralarda orman eksik değildir. Yazın, kulenin tepesin-

den bakıldığında, kestane ormanlarının yemyeşil, taze okyanusunun ufka kadar uzandığı görülürdü, şurasından burasından yükselen çamlar ve meşeler ile gelecek günler için dikilmiş kavaklar, o günleri beklerken zarif düşey çizgilerle tabloyu süslerdi. Provence servileri gibi, serviler, çiftlik evlerinin yanında, tek başına yükselirdi, çünkü pahalı ağaçtı, oraya zevk için ve soyluluğun simgesi olarak dikilirdi.

Ve şimdi, kavaklar, serviler, meşeler, çamlar, hepsi yok olmuştu. Bütün tepeleri, tepecikleri örten, sadece dorıklarda, yumuşak yamaçlarda otlaklar ve evler için biraz yer bırakan, görkemli ve bereketli kestane ormanlarından, şu anda sadece alevler ve alevlerin arasında, mahzenden çıktığımda duyduğum çatırtılar ve ıslık sesleriyle ölmekte olan kararmış kütükler görülüyordu. Aynı anda, humusun üzerine devrilmiş ağaç dalları da alev alev yanmaya devam ediyordu, öyle ki, tepelerin yamaçlarından tırmanan alevlerle toprak, toprağın kendisi yanıyordu sanki.

Rhunnes yolunda yıkılmış, simsiyah duvarlardan ibaret kalmış Rouzies Şatosu'nun biraz aşağısında ölmüş bir küçük köpek fark ettim. Yol yakın olduğu ve dürbünüm iyice büyüttüğü için bütün ayrıntılarıyla görüyordum. Bana, bunca insan hayatını kaybetmişken, bir köpek, diyebilirsiniz! Doğru, ama insanın bildikleriyle, gördükleri arasında bir fark var. Malevil'in etrafında yüzlerce köyün ve çiftliğin çıra gibi alev alev yandığını biliyordum, ama bu köpek, avludaki kuşlardan sonra gördüğüm ilk ölüydü ve ölüm biçiminde, bana dehşet veren bir ayrıntı vardı. Zavallı hayvan bulunduğu yerden çıkıp kurtulmak için her gün gelip geçtiği yola fırlamış olmalıydı, ayakları şosenin erimiş katranına batmış ve oracıkta, yere yapışmış olarak kavrulmuştu. Dürbünümün camlarından bastığı yerlerde iç içe halkalar oluşturmuş kapkara hamuru ve köpek battığı sırada ayaklarının çevresinde oluşarak onu hapseden katran tepeciklerini net olarak görebiliyordum.

Thomas'ya bakmadan, hatta onun orada olduğunu unutmuş –sanki, bütün bu olanlardan sonra insanlarla ilişki olamazmış gibi–, alçak sesle tekrarlıyordum kendi kendime: "Korkunç, korkunç, korkunç!" Durduramadığım, hastalıklı bir sayıklamaydı bu.

Boğazım bir mengeneyle sıkılmış, ellerim titreyerek, akan ter gözlerimi yakarken, duyduğum dehşet dışında zihnim bomboştu. Birden bir rüzgâr esti. Derin bir nefes aldım ve aynı anda, iğrenç bir koku, bozulmakta olan ölü ve yanık et kokusu öylesine kuvvetle üzerime saldırdı ki, kokunun benim bedenimden yayıldığını sandım bir an. İğrençti, korkunçtu! Sanki, kendi cesedimin içinde yaşıyordum. Yavan, baygın, çürümüş, bozulmuş bu koku bana, içime yerleşiyordu ve ben onu sonuna kadar içimde taşıyacaktım. Dünya bir toplu mezardan ibaretti ve ben, beni, kader arkadaşlarımla birlikte, ölüleri gömmem ve onların kokusuyla yaşamam için, bu ölüler âleminde yalnız bırakmışlardı.

Saçmalamaya başlıyordum, kendim de fark ettim herhalde, çünkü arkama döndüm ve Thomas'ya, inmek istediğimi anlattım işaretle. Ve kulenin taşlarına ayak bastığımızda etrafımızı kuşatan yüksek duvar yüzünden dışarıdaki cehennemi göremez oldum, topuklarımın üzerine çöktüm, hemen oraya, zihnim bomboş, hareketsiz. Bu şimdiden ölüme benzeyen yarı saygınlık halinde ne kadar kaldım bilmiyorum. Bu, bilincimi büsbütün kaybetmediğim halde, irademin ve reflekslerimin tamamen yok olduğu, psişik bir komaydı.

Omzumda, Thomas'nın omzunu hissettim ve başımı, beni bile hayrete düşüren bir yavaşlıkla ona çevirdim. Bana dikilmiş gözlerini gördüm. Kendimi zorlayarak dikkatimi ona yoğunlaştırabildim ve o zaman bakışlarının ne söylemek istediğini anladım; benimle aynı durumdaydı, bitkindi ve konuşamadığı için duyguları bütün yoğunluğuyla gözlerinde toplanmıştı.

Thomas'nın dudaklarına baktım. Kanı çekilmişti, kupkuruydu ve konuştuğu, bir tek kelime söyleyebildiği zaman birbirinden ayırmakta zorluk çekti:

– ... Çare...

Gözlerimi güçlükle açarak, kendimi ona bakmaya zorluyordum, çünkü her an o yarı baygınlık haline dönebileceğimi hissediyordum. Sözcükler zorla geliyordu bogazımdan, sesimin güçsüzlüğüne kendim de şaşarak:

– Ne... Çaresi?.. dedim.

Cevap o kadar geç geldi ki, Thomas'nın kendinden geçtiğini sandım. Ama omzuma yaslanan omzunun gerginliğinden, konuşmak için bütün gücünü toplamaya çalıştığını anladım. Söylediğini çok zor duyabildim:

– Çıkıp...

Bunu söylerken, titrek bir el hareketiyle, zorlanarak, bükülü işaretparmağıyla korkuluk duvarını gösteriyordu. Nefes verir gibi devam etti:

– Atlamak... O kadar...

Hâlâ ona bakıyordum. Sonra gözlerimi çevirdim. Yeniden o bitkin hareketsizliğe gömülüyordum. Karmakarışık düşünceler geliyordu aklıma, başsız sonsuz. Ama birden, bunların arasında daha belirgin bir fikir oluştu, beni etkiledi. Colin gibi, Meyssonnier gibi, Peyssou gibi bir karım ve çocuklarım olsaydı, şu anda yaşıyor olacaklardı, insan ırkı yok olmaya mahkûm olmayacaktı, kimin için mücadele edeceğimi bilecektim. Ve şimdi, mahzene dönmek, arkadaşlarıma, kendi kadınlarını, çocuklarını kaybettiklerini söylemek ve onlarla birlikte, insan neslinin yok olmasını beklemek zorundaydım.

– Evet? dedi Thomas, ancak duyulabilen bir sesle.

Başımı salladım.

– Hayır.

– Neden? dedi Thomas'nın dudakları, hiç ses çıkmadan.

– Ötekiler.

Bunu epeyi net bir şekilde düşünerek söylemek iyi geldi. Boğulurcasına öksürmeye başladım ve birden, içine düştüğümüz bu şaşkın bitkinlik, belki ruhsal çöküntü kadar, ciğerlerimize çektiğimiz onca dumanın etkisiyle de olabilir, diye düşündüm. Bütün gücümü toplayarak kalktım.

– Mahzen, dedim.

Thomas'yı beklemeden, sendeleyerek daracık döner merdivene gittim, aşağı indim, daha doğrusu, sürüklendim. Neyse ki, Malevil'i gezmeye gelen turistler için merdivenin yuvarlak duvarına demir bir tırabzan yaptırmıştım, tökezlediğim an tutundum ve her seferinde avucumun içi yandı. Kulenin önündeki küçük avlu-

da Thomas arkamdan yetişti, bana, "Atlarım" dedi. Başımla, hayır, dedim, boğazımda düğümlenen bir hıçkırığı tutmaya çalışarak, adımlarımı hızlandırdım. Onları görme düşüncesi dehşet içinde bırakıyordu beni. Hepsinin öldüğünden emindim. Tek bir düşüncem vardı: bir an önce inime sığınmak.

Mahzene girdiğim zaman ürperdim, çok soğuk geldi birden, ilk işim kazağımı alıp, omzuma atmak ve kollarını boynumda bağlamak oldu. Colin şarap çekmekle meşguldu, Meysonnier dolu şişeleri Menou'ya götürüyordu ve Menou tıpaları yerleştiriyordu. Fikir, Menou'dan gelmişti, emindim, başlanmış işi yarım bırakmak için hiçbir neden yok, demişti kuşkusuz. Her neyse, onları böyle bir şeylerle uğraşır görmek beni memnun etmişti. Onlara doğru yürüdüm, bir şişe aldım, içtim, Thomas'ya verdim, ürperdiğim halde hâlâ alnımdan süzülen teri kazağımın koluyla silerek bir fıçıya yaslandım. Düşüncelerim yavaş yavaş yerli yerine oturuyordu.

Biraz sonra, arkadaşlarımın, tek söz söylemeden, korku ve hatta yakarmayla dolu gözleriyle baktıklarını gördüm, hiç kımıldamadan. Zaten neler olduğunu biliyorlardı. Meyssonnier'nin, Colin'in, Peyssou'nun, soru soracak cesareti bile bulamaması bunun deliliydi. Sadece Menou, anlıyordum, anlatacaklarımı dinlemek istiyordu, ama gözleri üç arkadaşın üstünde, kendini tutuyordu, kuşkusuz, ısrarla susuşumun, onlar için ne anlama geldiğini anlamıştı.

Ne kadar sürdüğünü söyleyemeyeceğim. Sonunda, böyle susmaktansa, konuşmanın, söylemenin daha az zalimce olacağına karar verdim ve alçak sesle, onlara bakarak:

– Çok uzağa gitmedik, dedim. Kuleye çıktık.

Ve boğazım kupkuru, devam ettim:

– Tahmin ettiğiniz gibi. Her şey yok olmuş.

Bunu bekliyorlardı, ama ağzımı açtığım an, gene de silah çekip vurmuşum gibi oldum onları. Tek tepki veren, Peyssou oldu, gözleri yuvalarından fırlamış, üç adımda yanıma geldi, sendeleyerek ve kazağımın kollarına yapışarak olanca sesiyle bağırdı:

– Yalan söylüyorsun!

Cevap vermedim. Cevap verecek cesareti bulamadım kendimde. Ama, kazağımın kollarına yapışmış ellerini yakalayarak açmaya çalıştım. Bu debelenme sırasında kazak çözüldü, boynumda taşıdığım dürbün göründü. Peyssou da gördü dürbünü, tanıdı, gözleri hüzünle takıldı dürbüne. O saniye, hepsi geri döndü, eminim, kulede, çevreyi keşfederek geçirdiğimiz o geçmiş öğle sonrası, her şeyiyle geri döndü. Korkunç bir ümitsizlik doldu gözlerine, elleri çözüldü ve başını omzuma koyarak ağlamaya başladı, hıçkırarak, bir çocuk gibi.

O zaman mahzende bir şey oldu, bir hareket, hiç kimsenin başlatmadığı, herkesin katıldığı, beni etkileyen müthiş bir heyecanla ve sanırım, bana kaybettiğim yaşama şevkini geri veren bir şey. Koca Peyssou'nun boynuna kolumu doladım (benden bir baş yüksekliği daha uzundu) ve hemen Colin ile Meyssonnier ona sarıldılar, biri elini omzuna koydu, öteki ensesinden tuttu, sade ve erkekçe sözlerle onu avutmaya çalıştılar. Kendileri de her şeylerini kaybetmişlerdi ve arkadaşlarını avutmaya çalışıyorlardı. Aynı anda, neden bilmem, Colin ile benim Peyssou'yu son kez böyle yakaladığımızda, on iki yaşında olduğumuzu hatırladım, Meyssonnier "ağzını burnunu dağıtabilir" diye ikimiz tutuyorduk onu. Ama bu anı, heyecanımı söndürecek yerde, gözlerimi yaşarttı. Üçümüz gene bir aradaydık, o koca ayının etrafında, onu itip kakıyorduk, omzunu yumrukluyorduk, küfrediyorduk. Haydi haydi, koca bebek! Yeter ama, bitti! Peyssou, gözyaşları arasında minnetle bakıyordu. Gidin başımdan, rahat bırakın beni! Kimseye ihtiyacım yok!

Hıçkırıklar yavaş yavaş kesildi ve grup çözüldü.

– Gene de gidip bir bakmak gerek, dedi Meyssonnier, yüzü sapsarı, gözleri çukura kaçmış.

– Evet, dedi Colin kendini zorlayarak. Gidip bakmalı.

Ama ikisi de kımıldamadı.

– Bilmem gidebilir misiniz? dedi Thomas. Orman hâlâ yanıyor. Ve buradan Malejac'a yol, sadece orman, iki yanlı. Radyoaktivite sorunu da var. Çünkü avlu ne de olsa korunmuş bir yer. Bir risk olabilir.

– Risk mi? dedi Peyssou, ellerini yüzünden çekerek. Ben yaşayacağım da ne olacak?

Bir sessizlik oldu.

– Peki ya biz? dedim, ona bakarak.

Peyssou omuzlarını silkti, ağzını açtı, vazgeçti, sustu. Omuzları, suskunluğuyla aynı şeyi söylemiyordu: ne olsa, kıyaslanamaz, değil mi? Ama susuyordu, çünkü biliyordu, biz de vardık.

O an Menou söze karıştı. Her zamanki konuşması gibi değil: kendi kendine konuşur gibi, bir monolog öncelikle, sonra başkaları için –ya da bir konuşmanın arasına sıkıştırılan, Patua'yla söylenmiş bir cümle. Kendisi için nutuk sayılabilecek bir konuşmaydı bu kez ve Fransızca, konuya verdiği önemin delili, üstelik, şişeleri tıpalamaya devam ederken:

– Bak oğul, dedi Peyssou'ya dönerek, ölecek miyiz, yoksa yaşayacak mıyız, bunun kararını verecek olan biz değiliz. Eğer yaşıyorsak, bu, yaşamaya devam etmek içindir. Hayat, tıpkı iş gibidir. Zor gelince bırakmak olmaz, bitirinceye kadar çalışmak gerekir.

Sonra, levyeyi indirdi ve mantar sessizce şişenin boğazına yerleşti. Peyssou ona baktı, ağzını açtı, vazgeçti, sustu. Menou sözlerini bitirdi sanmıştım, ama levyenin altına yeni bir şişe daha yerleştirdikten sonra devam etti:

– Belki şöyle düşünüyorsun: Menou bir şey kaybetmedi, onun Momo'su var. Doğru, haklısın, bir bakıma. Ama Momo'yu kaybetmiş bile olsaydım (levyeyi bıraktı ve istavroz çıkardı) senin dediğini demezdim. Yaşıyorsun, çünkü yaşıyorsun, koca oğlum. Daha fazlasını karıştırmamak gerekir. Ölüm, ne olsa, insanın dostu değildir.

– Haklısın anacığım, dedi Colin.

Ana, evet, anası olabilirdi, yaşı düşünülecek olursa. Ama hiç kimse düşünmemişti şimdiye kadar.

– Haydi gidelim, dedi Meyssonnier, kapıya doğru iki adım atarak.

Yolunu kestim ve bir kenara çekerek:

– Colin ve sen, dedim alçak sesle, Peyssou'yu yalnız bırakmamaya gayret edin. Anlıyorsun, değil mi? Üçünüz hep yan yana olun, en iyisi.

– Ben de aynı şeyi düşündüm, dedi Meyssonnier.

Thomas yanımıza gelmişti, Geiger aygıtı elinde.

– Ben de sizinle geliyorum, dedi Meyssonnier'ye, peşinde Peyssou ile Colin kapıya doğru geldiği sırada.

Üçü de durup, Thomas'ya baktılar:

– Bizimle gelmeye mecbur değilsin, dedi Colin, hele bir risk de varsa! O güne kadar Thomas'ya, siz diye hitap ettiğini unutmuştu.

– Bana ihtiyacınız olacaktır, dedi Thomas, Geiger'i göstererek.

Bir sessizlik oldu, sonra Meyssonnier, boğuk bir sesle:

– Germain'in cesedini de götürelim, dedi, dış kalenin girişine bırakırız, gömülene kadar orada dursun.

Yarım ağızla bir teşekkür ettim, oysa, kendisi kaygı içinde olduğu halde Germain'i düşündüğü için ona gerçekten minnet duymuştum. Giderlerken arkalarından baktım. Thomas, dinleyiciler boynuna takılı, kullanılmaya hazır, aygıt elinde, önlerinden yürüdü. Germain'i zorlukla taşıyan Meyssonnier ile Peyssou onun arkasındaydılar. Sıranın sonunda Colin yürüyordu, her zamankinden daha küçük, daha kırılgan.

Kapı kapandı ve önünde, orada durdum, onlar için kaygı duyuyordum, peşlerinden gitsem mi, diye düşündüm bir an.

Menou, arkamdan, sakin bir sesle:

– Burada hiç dolu şişe kalmadı, dedi. Birkaç şişe daha doldurabilirsin belki.

Tabureme geri döndüm, oturdum, şarabı çekmeye başladım. Çok acıkmıştım, ama mal sahibi gibi davranarak ve kendi jambonlarımdan yiyerek disiplinsizlik örnegi olmak istemiyordum. Menou erzaka el koymuştu, iyi de etmişti. Adil davranacaktı, kuşkum yoktu.

– Haydi, Momo, dedi yanında boş şişe olmadığını fark ederek.

Ve Momo kalkarak tel sepeti doldurduğu sırada, Menou sesini yükseltmeden, ama kararlı, ekledi:

– Getirirken içmemeye de dikkat et, çünkü şimdi, fazladan içtiğin her yudum başkalarının hakkı olacaktır.

Momo'nun bu ihtara aldırış etmeyeceğini sandım, ama aldanmışım. Çok dikkatle uydu. Ya da annesinin sesinden, durumu anlamıştı.

Bir süre sonra:

– Bu sabah jambonda çok cimri davrandın, dedim Menou'ya. Onları öyle boş mideyle göndermek içime sinmedi.

Elimle tonozları göstererek devam ettim:

– Üstelik burası jambon doluyken.

– Yedi kişiyiz, dedi Menou, bakışlarıyla elimin hareketini izleyerek. Burada asılı olanlar bittikten sonra bir daha domuz eti yiyebilecek miyiz, bilmiyorum. Ya da şarap içebilecek miyiz? Hatta, ürün alabilecek miyiz?

Ona bakıyordum. Yetmiş altı yaşındaydı Menou. Açlıktan ölme olasılığını bütün gerçekliğiyle görmüştü, ama yaşama iradesi sapasağlamdı.

Mahzenin kapısı gürültüyle açıldı, Thomas'nın başı göründü ve onda gerçek bir heyecanı belli eden bir sesle bağırdı:

– Emmanuel! Hayvanların hepsi ölmemiş!

Ve kayboldu. Ayağa kalktım, şaşkın, iyi duyup duymadığımı sordum kendi kendime. Menou da kalktı, bana baktı, sonra Patua'yla sordu, sanki Thomas'nın Fransızcası'nı iyi anlamamış olmaktan korkuyordu.

– Hayvanların hepsinin ölmediğini mi söyledi?

– *Gidiom!* (Gidiyorum!) diye bağırdı Momo ve kapıya doğru koştu.

– Bekle bekle! Dur! dedim. "Beni bekle!" diye bağırdı Menou arkasından koşarak. Sıska bacakları o kadar hızla çırpınıyordu ki, yaşlı bir fareye benziyordu koşarken. Merdivende Momo'nun postallarının sesi duyuldu. Ben de koşmaya başladım, Menou'yu geçtim, tam çekine köprüyü geçip dış avluya gireceği sırada Momo'yu yakaladım. Thomas'yla ötekiler çoktan gözden kaybolmuştu. Thomas bana haber vermek için dönmüş, sonra koşar adımla Malejac yolunda ötekilere yetişmiş olmalıydı.

Yaklaştıkça kişneme, böğürme, homurdanma karışımı zayıf sesler duyulmaya başlandı. Birgitta'nın doğumhane dediği mağaradan geliyordu.

Bütün gücümle koşmaya başladım, Momo'yu geçtim ve nefes nefese, ter içinde, kalbim kaburgalarımı parçalayacakmış gibi

çarparak oraya ulaştım. Mağaranın içinde yapılmış bölmelerde Aşkım vardı, Momo'nun on dört yaşındaki sevgili kısrağı, çoktan boynuna sarılmıştı zaten, yanında, gübrelerin içinde yuvarlanıyor, neredeyse kişniyordu onunla birlikte. Başı yattığı samanlara uzanmış Algülüm, boksuna girdiğim an davrandı, burnunu parmaklarıma doğru uzattı kokumu almak için. Menou, giysilerini gübrelere bulaştıran Momo'yu paylamayı bile düşünmeden Prenses'in yanına koşmuştu, çömelmiş, elliyor, okşuyordu. (Vah, benim güzelim! Vah benim kızım!) Sonra dişi domuzun yanına gitti, çok sokulmadan, domuz huysuzdu.

Otomatik suluklara baktım. Su çok sıcaktı ama suluklar çalışır haldeydi.

– *Apaalim!* (Arpa alayım!) dedi Momo, yemleri depoladığım üst bölmeye çıkan merdivene koşarak.

– Hayır hayır! diye bağırdı Menou. Arpa olmaz! Hepsine suyla karıştırıp kepek vereceğiz, biraz şarapla. Çekil oradan, koca kafa, pantolonun bok içinde, Adelaide'den beter, leş gibi kokacaksın!

Algülüm'ü bırakıp doğumhaneden çıktım, bütün cesaretimi toplayıp öbür bokslara bakmaya gittim. Koku, görmeden durumu anlamama yetti, öylesine kuvvetliydi ki mendilimle burnumu kapadım. Bütün hayvanlarım ölmüştü, hepsi, yanmamıştı, sıcaktan ölmüştü. Yalıyara yapışık ve onun kocaman kütlesiyle korunmuş olan bokslar alev almamıştı. Ama üstlerini örten büyük yassı taşlar çok ısınmıştı kuşkusuz, çünkü altlarındaki kalın kalaslar – demir kadar sertleşmiş, kullanılmış, eski meşe keresteler– hepsi, en azından yüzeyleri, kavrulmuş, kapkara olmuştu.

Menou iki şişe şarapla geldi, su ve kepekle karıştırarak bir manca yaptı, hayvanların yemliklerine bölüştürdü. Hâlâ yerde yatan Algülüm'ün boksuna girdim, bir avuç manca alarak burnunun ucuna yaklaştırdım. Kokladı, üstüne bir iki nefes verdi, isteksizce dudaklarını kıvırarak, yavaş yavaş ve iştahsızca yedi. Bitirdiğinde, bir avuç daha aldım, uzattım. Çok az alıyordu ağzına ve çok yavaş yiyordu. Kaderin oyunu bu, diye düşündüm; beğenmediği o mancayı, evet o kadar açtım ki, yiyebilirdim belki de. Bir yandan da, Momo'nun, Aşkım'ı yedirebilmek için sıraladığı sevgi

sözcükleriyle küfürleri ve Menou'nun Prenses'e gayret vermek için alçak sesle mırıldandığı sözleri duyuyordum. Menou, yem çanağını domuzun burnuna doğru itmişti ve çıkan seslere bakılırsa, yemeğe hakkını veren sadece oydu.

– Oluyor mu, Menou? diye seslendim.

– Çok zor, ya seninki?

– Aynı! Sen, Momo?

– *Bunudövüdem!* (Bunu döveceğim!)

– Onlara anlatamazsın ki, dedi Menou. Gene de okşamak, sevmek lazım, iyi gelir. Prenses'i al, mesela. Karnı aç zavallının, ama öyle bitkin ki açlığını bile fark edemiyor.

Topuklarımın üzerine oturmuş, Algülüm'ün, verdiğim ikinci avuç yemi bitirmesini bekliyordum, her tarafım tutulmuştu. Aynı anda kendimi sevgi sözcükleriyle onu azarlarken yakalayarak kendime şaştım. Evet, biliyordum, hayatta kalabilmemiz bu hayvanlara bağlıydı. Hatta atlar, benzin ve motorin olmayacağına göre, toprağı onlarla sürecektik.

Algülüm reddediyordu beni. Yanağını aklıma hiç de iyi şeyler getirmeyen bir bitkinlikle yere, otların üzerine bırakmıştı. Kulaklarının arasındaki perçeminden yakalayıp kafasını kaldırmaya zorlayarak avucumdaki mancayı burnuna uzattım. Almadı, hüzünlü, sevgi dolu, kocaman gözleriyle baktı sadece, bana, "Beni rahat bırak, niye sürekli rahatsız ediyorsun?" der gibiydi. Yerinde duramayan Menou, kararlı adımlarla dolaşıyordu, domuza bakıyor, Prenses'e gidiyor, kendisi için ve benim için, kendi kendine konuşuyordu durmadan.

– Şu Adélaïde karısına bak sen, yemini yaladı yuttu, daha istiyor! Bu hayvanlar domuz gibi, domuz, adı üstünde. Doğuramayıp da ölen güzelim ineklerimi düşünüyorum da! Ya senin atların, bir avuç fazla yonca ya da iki yaprak porsuk yüzünden az mı hayvanın öldü. Öyledir, atlar karınlarından gider, inekler kıçlarından! Bir de şu domuza bak, öldürebilirsen öldür bakalım. Memelerine bakmak yeter, şundaki gücü kuvveti görüyor musun? Hayvan değil, abide! Kimsenin ruhu duymadan bir düzine yavru yapar, bakarsın. Bir keresinde on altı yavru yaptı, tam tamına on altı!

Algülüm için çok korkuyordum, ama Menou'yu duymak, böyle, onun, sanki hiçbir şey olmamış gibi rahat, kaygısız, her günkü gibi konuştuğunu duymak bana iyi geldi. Momo'nun Aşkım'la daha başarılı olduğunu anlıyordum, öfke ve tehditlerin ardından tatlı sözlerin ve kişnemelerin gelmesinden anlaşılıyordu. Menou boksun kapısından başını uzatarak sordu:

- Oluyor mu Emmanuel?

– Hayır, hiçbir şey yemiyor.

Bir an Algülüm'e baktı Menou.

– Ona şekerli suyla şarap vereceğim. Sen Prenses'le meşgul ol.

Prenses'in boksuna geçtim. Amcamın inekler konusundaki peşin hükümleri beni de etkilemiştir, ama bu kocaman, dost hayvanı görmek beni heyecanlandırdı. Sabırla, bir ananın sabrıyla yatıyordu, koca karnı ve bizi besleyecek olan memeleriyle, orada yan yatmıştı. Sadece görmek bile –midem açlıkla kazınırken, bacaklarım titreyerek ve dermansız– dayanılmaz bir süt özlemi veriyordu. Daha doğurmadığını biliyordum, bu olmayacak düşünceyi zihnimden attım. Açlığın şaşırttığı kafamla kendimi, Prenses'in altına yatmış, dişi kurdu emen Remus ile Romulus gibi, boğazıma sıcacık sıvıyı fışkırtacak dolgun memeyi dudaklarımın arasında sıktığımı hayal ediyordum.

Ben bu rüyaları görürken Menou elinde, kahverengi ambalajıyla hemen tanıdığım bir kilo şekerle şatodan döndü. Evet, tabiî, hayvanlar için cimrilik etmiyordu. Kalktım ve büyülenmiş gibi yanına gittim. Su kovasına atmak için sıska ve kara eline aldığı beyaz, pırıl pırıl şekerlere gözlerimi dikmiş bakıyordum, tükürüğüm bir anda ağzıma dolmuştu. Menou fark etti:

– Vah Emmanuel, oğulcuğum karnın aç!

– Ee, biraz.

– Ötekiler dönmeden sana bir şey veremem.

– Ben bir şey istemedim, dedim, hiç inandırıcı olmayan bir tokgözlülükle, o da aldırmadı zaten, hemen kabul ettiğim üç parça şekeri uzattı. Momo'ya da üç şeker verdi ve Momo üçünü birden ağzına attı. Ben özenle hepsini, teker teker ortadan ikiye kırdım, ziyafeti mümkün olduğunca uzatmak için. Menou'nun kendisi

için almadığını fark ettim.

– E, sen, kendin Menou?

– Bana bakma, dedi, ben ufak tefeğim, sizin kadar ihtiyacım yok.

Şarap katılmış şekerli sıcak su Algülüm'ün hoşuna gitti, iştahla içti, ondan sonra kepekli mancayı yedirebildim. Avuç avuç uzattıklarımı yediğini görmek bana inanılmaz bir mutluluk verdi. Aynı anda, şimdi tekrar hatırlıyorum, köylerde bile hayvanlara, ki oralarda hayvanlar sevilir, sanki orada olmaları, bizi taşımaları, hizmet etmeleri, bizi beslemeleri çok doğal bir şeymiş gibi, hak ettikleri kadar önem verilmez, diye düşündüm. Algülüm'e ve yanında biraz beyazıyla ürkek, kara, pırıl pırıl gözbebeğine bakıyordum ve düşünüyordum: onlara yeteri kadar minnet duymuyoruz, teşekkür etmiyoruz.

Ayağa kalktım. Saate baktım. Üç saattir oradaydık. Güçsüz bacaklarımla bokstan çıktım, ötekiler dönmeden Germain'i gömmeye söz verdiğimi hatırlamıştım. Menou ile Momo da geldiler.

– Şimdi daha iyi, sanırım, dedi Menou.

"Hayvanlar kurtuldu" demeyecekti, hiçbir zaman. Tanrı'yı ya da şeytanı, şu aralar, fazlaca ümitlendikleri zaman insanları hemen cezalandıracak olan hangisiyse, bu sözlerle kışkırtmaktan korkacaktı.

5

Öğleden sonra, saat birde döndüler, gözleri çukura kaçmış, dalgın, şaşkın, elleri, yüzleri kapkara. Peyssou'nun belden yukarısı çıplaktı. Gömleğine evlerinde bulabildikleri kemikleri, kemik parçalarını sarmış, bohça yapmıştı. Hiçbir şey söylemediler, sadece Meyssonnier benden tahta, çekiç ve çivi istedi; altmış santimetre uzunlugunda, otuz santimetre genişliğinde küçük bir tahta kutu yapıp bitirmeden yıkanmak, yemek istemediler. Meyssonnier, işi bittikten sonra, kemikleri birer birer alıp kutuya koyarkenki yüzlerini bugün tekrar görür gibiyim.

Kalenin önündeki araba parkına, kayanın bitip toprağın başladığı yere, Germain'in mezarının yanına gömmeye karar verdiler. Peyssou, toprağı soluna doğru atarak altmış santimlik bir çukur kazdı. Tahta kutu yanında duruyordu. Küçücük görünüşünde bile yürek parçalayan bir şey vardı. Bu ufacık tabutta üç aileden kalanların yattığına inanmak mümkün değildi. Ama sanıyorum arkadaşlarım kemiklerin etrafındaki külü almak istememişler, yanan eşyanın külüne karışmış olmasından korkmuşlardı.

Kutuyu çukura indirdikten sonra Peyssou'nun, üzerine büyük taşlar yerleştirdiğini fark ettim, kazıp çıkarabilecek köpeklerden ya da tilkilerden korumak ister gibi. Bütün fauna yok olduğuna göre, gereksiz bir önlem. Çukuru tekrar doldurduktan sonra Peyssou kalan toprakla dikdörtgen bir tepecik yaptı, kenarları kazmanın ağzıyla düzgün bir çizgi haline getirdi. Sonra bana döndü.

– Onların böyle gitmelerini istemiyorum. Dua etmemiz gerek.

– Ben, ben dua bilmem, dedim. Şaşırmıştım.

– Duaların yazılı olduğu bir kitabın vardır herhalde.

Başımla, evet, işareti yaptım.

– Gidip getirebilir misin?

Alçak sesle:

– Bu konudaki fikirlerimi biliyorsun, dedim.

– Hiç ilgisi yok. Onlar için okuyacaksın, kendin için değil.

– Dualar! dedi Meyssonnier alçak sesle, burnuna doğru bakarak.

– Senin Mathilde'in pazar ayinine gitmez miydi? dedi Peyssou Meyssonnier'ye dönerek.

– Gene de...

Bütün bu konuşmalar alçak sesle yapılıyordu, uzun suskular arasında.

– Benim Yvette'im, dedi Peyssou, gözleri toprağa dikili, her pazar kilise, her akşam Göklerdeki Babamız ve Selam Sana, gece, yatarken, yatağın ayak ucunda, gecelikle, diz çökerek (bölme anlatılınca, geçmiş o kadar yoğun geri döndü ki birden, sesi boğazında düğümlendi, birkaç saniye donup kaldı devam etmeden). Her neyse, dedi sonra, eğer kendisi inanıyor idiyse, ben o giderken onu duasız gönderemem. Çocukları da.

– Hakkı var, dedi Colin.

Menou ne düşünüyordu, kimse öğrenemeyecekti, çünkü tek kelime söylemedi.

– Gidip miseli[5] getireyim, dedim birkaç saniye sonra.

Sonradan, benim yokluğumda Peyssou'nun, Meyssonnier'den, tahtalardan bir haç yapmasını istediğini ve Meyssonnier'nin itiraz etmeden buna razı olduğunu öğrendim. Aşağı indiğimde Peyssou:

– Çok teşekkür ederim, dedi, eğer sana zor gelecekse, Colin ya da ben, birimiz okuyabiliriz.

– Hayır, dedim, okuyacağım. Madem sen, bunun onlar için yapıldığını söylüyorsun!

Menou'nun bu konudaki fikrini, sonra, yalnız kaldığımızda öğrendim. Kabul etmeseydim, Emmanuel, sana hiçbir şey söylemeyecektim, çünkü, dinî şeyler biliyorsun, çok nazik konulardır,

5. Katoliklerde kilise duaları kitabı. (ç. n.)

ama sana hak vermeyecektim. Üstelik, çok da güzel okudun, lafları ağzında geveleyen papazdan çok daha güzel, onun okuduklarından kimse bir şey anlamaz, hep aklı başka yerde. Sen, duyarak okudun Emmanuel.

Gece için hazırlanmak gerekiyordu. Thomas'yı odamdaki kanepeye buyur ettim, böylece yandaki oda Meyssonnier'nin yatması için serbest kaldı. Birinci kattaki odayı Colin ile Peyssou'ya verdim.

Yatağıma uzanmış, bitkin yatıyordum, uyku gelmek bilmiyordu, gözlerim açık. Gece, doğal haliyle, iç içe geçmiş açıklı koyulu grilerin karışımıdır; bu, mürekkep gibi kapkaraydı. Hiçbir şey görünmüyordu, herhangi bir şekil, hayal meyal; gözlerimin iki üç santim yakınında tuttugum kendi elimi bile göremiyordum. Yanımda, pencerenin altında Thomas, yatağında dönüp duruyordu. Onu duyuyordum. Görmüyordum.

Birden kapı vuruldu. İrkildim. "Giriniz" diye kurulmuş makine gibi bağırdım. Kapı açılırken gıcırdadı. Karanlıkta bütün sesler alışılmadık biçimde büyüyordu.

– Benim, dedi Meyssonnier.

Sesinin geldiği yöne döndüm.

– Gelsene. Biz de uyumuyoruz.

– Ben de, dedi Meyssonnier, hiç gereği olmadığı halde.

Eşikte durdu, girmeye karar veremeden. Daha doğrusu, öyle tahmin ediyordum, çünkü hiçbir şey görmüyordum. Öbür dünyadan gelmiş hayaletler olsaydık, bu kadar görünmez olabilirdik ancak birbirimizin gözünde.

– Otursana. Yazı masamın koltuğu tam karşında.

Yaptığı gürültüden hareketlerini izliyordum. Yalınayak olmalıydı, alçak sesle küfretti. Sonra koltuğun eskimiş yaylarının, ağırlığı altında gıcırdadığını duydum. Bir gölgeden ibaret değildi, demek ki. Onun da bir bedeni vardı, benim gibi, iki korkunun arasına sıkışmış: ölüm korkusu ve şimdi artık daha az dehşet verici olmayan, yaşama korkusu.

Meyssonnier'nin konuşacağını sanmıştım, ama hiçbir şey demedi.

Colin ve Peyssou birlikteydiler, birinci kattaki odada, ben ve Thomas burada, ikinci kattaki odadaydık. Meyssonnier, Birgitta'nın odasında yalnızdı. Aynı anda, karanlığa, uykusuzluğa ve yalnızlığa daha fazla katlanamamıştı.

O an, Mathilde'i ve onunla tartışmalarını hatırladım, kendimi suçlu hissettim: oğullarının adını hatırlayamıyordum. Meyssonnier nasıl yaşayabiliyordu hâlâ anlamaya çalışıyordum. Benim, Malevil ve işim dışında, hayatım zaten bomboştu. Ama o! Bütün sevdiklerinin küçücük bir kutunun içinde toprağa gömülmüş olması nasıl bir duygu uyandırırdı insanda?

Yatağımda çıplak yatıyordum ve terliyordum. Pencereyi açıp açmamakta tereddüt etmiştik. Öyle boğucuydu ki odanın duvarları, sonunda açtık. Ama o korkunç yanık kokusuna dayanamadık. Dışarıda tabiat bütün yüzyılların en büyük ateşinde yanmış, ağır ağır tütüyordu. Artık alev de yoktu, olsa aydınlatırdı belki. Pencereden sadece kömürleşmiş kırların ölüm kokusu geliyordu. Bir dakika sonra, Thomas'dan pencereyi kapamasını istedim.

Odanın mutlak karanlığında, üç insanın soluklarından başka bir şey yoktu ve dışarıda, kızgın duvarların ötesinde, ölü bir gezegen! Onu, tam ilkbahara girerken öldürmüşlerdi, tomurcuklar yeni yeni belirmeye başlanuş, tavşan yavruları yuvalarında yeni doğmuşken. Ne bir kuş. Ne bir böcek. Toprak yanmış. Evler kül yığını. Şurada burada, çırçıplak, kararmış kütükler, bir zamanlar ağaçken kara çalılara dönüşmüş... Ve bütün bunların ortasında bir avuç insan. Hayatta kalmışlar acımasız bir deneyin tanık-kobayları! Havsalaya sığacak şey değildi. Bu korkunç, sınırsız toplu mezarın ortasında havayı pompalayan üç beş akciğer. Kanı pompalayan üç beş kalp. Ve hâlâ çalışan birkaç beyin. Ne için çalışan?

Konuştumsa, bu, sanırım Meyssonnier içindi. Onun masamın başında, karanlıkta oturmuş, tek başına düşündüklerini düşünmeye daha fazla dayanamamıştım.

– Thomas?

– Evet?

– Radyoaktivite olmamasını neyle izah ediyorsun?

– Belki bir lityum bombasıydı, dedi Thomas.

Zayıf bir sesle, ama çok net ve tamamen duygudan yoksun bir söyleyişle, ilave etti:

– Temiz bir bomba.

Meyssonnier'nin koltukta kımıldadığını duydum.

– Temiz! dedi tekdüze bir sesle.

– Radyoaktif serpinti yapmayan anlamında, dedi Thomas'nın sesi.

Anladım, dedi Meyssonnier.

Sessizlik, yeniden. Sadece nefesler, o kadar. Avuçlarımla şakaklarımı bastırıyorum. Atılan temiz bir bombaysa, demek ki onu kullanan, o toprakları işgal etmek istiyordu. Edemeyecek. Çünkü kendisi de yok oldu: radyo istasyonlarının tamamının suskunluğu bunu gösteriyor. Ve Fransa'nın, savaşa girmeye bile vakti olmamıştı, kuşkusuz. Global bir strateji içinde atılan ilk adım olarak yok edildi Fransa. Ya da karşı cephenin atacağı adıma engel olmak için. Küçük bir önleyici taktik. Oyunun başında feda edilen küçük bir piyon. Kısaca, askerlerin dediği gibi, bir "imha" hareketi.

– Sence, bir tek bomba yetti mi, Thomas?

"Bütün Fransa'yı yok etmeye" diyemedim. O anladı.

– Paris'e dikey bir çizgide, kırk kilometre yükseklikte patlayan bir tek büyük bomba.

Sustu, devam etmeye gerek görmemişti. Duygusuz bir sesle, dura dura anlatıyordu, öğrencilerine bir problemi açıklayan öğretmen gibi. Ben, öğretmen olduğumda, böyle bir problem sorabilirdim. Yüksek irtifada hava yoğunlugunun azalması nedeniyle yayılmanın az olacağı ama buna karşılık ısının, patlama noktasının yüksekliğiyle orantılı olarak artacağı düşünülerek, bilmem kaç megatonluk bir bombanın, Strasbourg, Dunkerque, Brest, Biarritz, Port-Vendres ve Marsilya'yı yok etmesi için, Paris üzerinde kaç kilometre yükseklikte patlaması gerekir? Değiştirerek de sorabilirdim. Bir tek x yerine iki bilinmeyen de olabilirdi: gerekli yüksekliği ve kaç megaton gerektiğini bulunuz.

Sadece Fransa değil, dedi birden Thomas. Bütün Avrupa. Dünya. Aksi halde, başka radyo istasyonlarını duyabilirdik.

O an, Thomas'yı görür gibi oldum, mahzende, Momo'nun transistorlu radyosu elinde, aydınlık kadranda sürekli ibreyi dolaştırırken. Hayatını bu kurtarmıştı, araştırmacı dikkati. Radyo istasyonlarının anlaşılmaz suskunluğu olmasa, dışarı çıkacaktı.

– Gene de, dedim, farz edelim, termik ışınlarla aramda bir ekran var. Bir dağ ya da bir yalıyar, Malevil'deki gibi.

– Evet, dedi Thomas, yerel olarak.

Bu "yerel olarak" Thomas'nın zihninde, bir azlığı, çok azlığı ifade ediyordu. Benim için öyle değildi. Baştan beri düşündüğüm şeyi destekliyordu. Büyük olasılıkla, Fransa'da, şurada burada, felaketten korunabilmiş yerler, sağ kurtulmuş insanlar vardı. Neden bilmem ama birden sıcacık bir ümidin yüreğime dolduğunu hissettim. "Neden bilmem" diyorum, çünkü insanlar, yaşamayı hak ettiklerini gösterecek hiçbir şey yapmamışlardı ve birlikte olunduğunda mutluluk verdikleri söylenemezdi.

– Ben yatmaya gidiyorum, dedi Meyssonnier.

Geleli ancak yirmi dakika kadar olmuştu ve üç kelime söylememişti. Yalnızlığından kurtulmak için yanımıza gelmişti, oysa, yalnızlığı onun içindeydi. Yalnızlık, peşi sıra odamıza gelmişti ve şimdi onu birlikte odasına götürecekti.

– İyi geceler, dedim.

– İyi geceler, dedi Thomas.

Meyssonnier cevap vermedi. Kapanan kapının gıcırtısını duydum. On beş yirmi dakika sonra kalktım, gidip onun kapısını vurdum.

– Thomas uyudu, diye yalan söyledim. Rahatsız etmiyorum ya?

– Hayır hayır, dedi, cansız bir sesle.

Birgitta için oraya koydurduğum yazı masasına doğru yürüdüm el yordamıyla. Bir şey söylemiş olmak için:

– Amma karanlık ha! dedim.

Ve Meyssonnier, aynı cansız sesle ve sesinde garip bir ifadeyle:

– Yarın güneş doğacak mı, bilmiyorum, dedi.

Birgitta'nın küçük koltuğunu tanıdım ellerimle ve bu dokunuşla birden hatırladım. En son burada oturduğumda Birgitta çıplak, ayakta, bacaklarının arasındaydı, onu okşuyordum.

Bilmem bu anı yüzünden mi, ama oturacak yerde, ayakta kaldım, koltuğun arkalığına dayanarak.

– Burada çok mu yalnızsın Meyssonnier? Colin ile Peyssou'nun yanında yatmak ister miydin?

– Hayır, sağ ol, dedi aynı donuk, ifadesiz sesle. Peyssou'nun sürekli çocuklarından söz etmesini dinlemek için mi? Teşekkür ederim. Benim kafamın içi yeterince dolu zaten.

Bekledim, ama arkası gelmedi. Biliyordum: hiçbir şey söylemeyecekti. Ne Mathilde, ne oğulları hakkında. Ve o an, birden adlarını hatırladım: Francis ve Gérard. Altı yaşında ve dört yaşında.

– Nasıl istersen, dedim.

– Teşekkür ederim, çok naziksin Emmanuel, dedi ve bu karşılıklı nezaket alışkanlığı o kadar güçlüydü ki, alışılmış sözleri söylerken, sesi birden birkaç saniye geçmişteki normal tınısına dönüverdi.

– Pekâlâ, ben de gidiyorum, dedim.

– Sana git, demiyorum, dedi, aynı geleneksel nezaketle. Burası senin evin.

– Senin de, dedim hemen. Malevil hepimizin evi.

Bu sözlere karşılık vermedi.

– Peki, haydi, sabah görüşürüz.

– Biliyor musun? dedi sonra, sesi gene sönmüştü. Kırk yaş, pek de fazla sayılmaz.

Sustum, ama devam etmedi.

– Ne için yaşlı sayılmaz? dedim birkaç saniye sonra.

– Yani, dedi, eğer yaşarsak, önümüzde en az otuz yıl var. Otuz yıl, hiçbir şeysiz, hiç hiç...

– Kadınsız mı, demek istiyorsun?

– Sadece o değil!

"Çocuksuz" demek istiyordu, ama söyleyemiyordu, söyleyemedi.

– Haydi, ben gidiyorum.

El yordamıyla elini buldum, sıktım. İsteksizce karşılık verdi.

Hissettiklerini, bir çeşit bulaşmayla, neredeyse bedenimde, yüreğimde hissediyordum ve o kadar korkunçtu ki, odama döndü-

ğüm zaman derin bir nefes aldım. Ama orada bulduğum da en az onun kadar korkunçtu. Biraz daha gizlenmiş, biraz daha utangaç.

– İşler kötü mü? dedi Thomas, alçak sesle, Meyssonnier'ye gösterdiği ilgi için minnet duydum ona.

– Tahmin edersin, dedim.

– Evet, dedi Thomas.

Devam etti:

– Paris'te yeğenlerim vardı.

Ve iki kız kardeşiyle annesi babası, biliyordum. Hepsi Paris'te. Anlattım:

Meyssonnier'nin iki oğlu vardı. Oğullarına bayılıyordu.

– Karısı?

– Pek değil. Siyasî görüşü yüzünden mesele çıkarıyor, onunla tartışıyordu sürekli. Bu yüzden müşterilerini kaybettiğini söylüyordu.

– Öyle miydi gerçekten?

– Evet, öyleydi. Zavallı Meyssonnier Malejac'ta iki cephede birden savaşmak durumundaydı. Belediye başkanı ve papazlar takımıyla. Evde de karısıyla.

– Anlıyorum, dedi Thomas.

Bunu, kuru ve gergin bir sesle söylemişti. Sanki yüreğinde, Meyssonnier için duyacağı merhamete yer yoktu. Ben, merhamet duyabilirdim ancak ve Menou, yakınlarımızı kaybetmedigimiz için. Kız kardeşlerimi yakınım olarak kabul etmiyordum.

Thomas karanlıkta susmaya devam ederken, ben de uykusuzlugumdan yararlanarak, biraz ümitlenebilmek için kendimi zorluyordum. La Roque'u düşünüyordum. Düşünüyordum çünkü, bizden on beş kilometre kadar mesafede küçük bir yer olan La Roque, Malevil gibi bir yalıyar tarafından korunan, kuzeyinde bir tepeye yaslanmış eski bir müstahkem mevkiydi. Bu sabah, kulenin tepesinden o yönde hiçbir şey görememiştim. La Roque aslında Malevil'den ancak havanın çok uygun olduğu günlerde seçilebilirdi. Durumu anlamak amacıyla La Roque'a yürüyerek gitmek içinse, Thomas ile ötekilerin Malejac'a kadar olan bir buçuk kilometreyi gidip gelmek için harcadıkları zamanı düşünecek olursak, evet, La Ro-

que'a yürüyerek gidebilmek için epeyi beklememiz gerekecekti.

– Metro, yer altındaki otoparklar, dedi birden, Thomas.

Sesinde hissedilen, Meyssonnier'nin sesinde de. belki benimkinde de, acı ve ıstırap değildi, duygudan uzak bir şaşkınlıktı. Ve benim, bu şaşkınlığın dışında hissettiğim, dağınık, tuhaf bir uyuşukluktu. Zihnim bulanıktı, çok yavaş düşünüyordum. Düşüncelerimi birbirine bağlayamıyordum. Ve Thomas'nın ne demek istediğini anlayabilmem için birkaç saniye geçmesi gerekti.

– Champs-Elysees'deki yer altı otoparkını biliyorsun değil mi? dedi Thomas, aynı güçsüz, ama çok iyi anlaşılan konuşmasıyla.

– Evet.

– Çok küçük bir olasılık, dedi Thomas. Otoparklarda ya da metrolarda bulunan insanlar, evet, belki kurtulmuşlardır. Ama sonra?

– Nasıl sonra?

– Kapana kısılmış fareler gibi. Bir çıkıştan ötekine koşarak... Hepsi de yıkıntılarla kapanmıştır.

– Belki hepsi değil, dedim.

Sessizlik yeniden ve uzadıkça, karanlığın daha da yoğunlaştığı duygusuna kapılıyordum. Bir süre sonra, Thomas'nın bir avuç Parislinin kurtulma şansından söz ederken, kendi ailesini düşünmüş olabileceği aklıma geldi.

– Belki hepsi kapanmış değildir, diye tekrarladım.

– Öyle farz edelim, dedi Thomas. Ama bu, soruna sadece biraz vakit kazandırır. Kırsal bölgelerde siz, otarsiyle[6] yaşıyorsunuz. Her şeyiniz var: sucuk, salam, tahıl, bol bol konserve, reçel, bal, fıçı dolusu yağlar, hatta tuz, hayvan yemi için. Paris'te ne var?

– Paris'te yiyecek satan büyük mağazalar var.

– Yerle bir olmuş ya da yanmış, dedi Thomas, sesinde beklenmedik bir sertlikle, hiçbir ümit kapısı bırakmamaya kararlıymış gibi.

Sustum. Evet, haklıydı. Yerle bir olmuş, yanmış ya da yağmalanmış. Birbirini boğazlayan insan sürüleri tarafından yağmalanmış. Ve birden yok edilmiş büyük kentlerin korkunç manzaraları

6. İktisadî alanda kendi kendine yeterli olma. (ç. n.)

geldi gözümün önüne. Tonlarca beton yıkıntısı. Kilometreler boyunca çökmüş binalar. Hiçbir şeyin, hatta bir sokağın bile bulunamadığı bir kaos. Yıkıntıları yüzünden adım atmanın bile imkânsız olduğu... Bir çöl, sessizlik, yanık kokusu. Ve yıkılmış, çökmüş binaların altında cesetler, milyonlarca...

Champs-Elysées otoparkını biliyordum. Geçen yaz Birgitta'yı iki gün için Paris'e götürdüğümde arabamı orada park etmiştim. O haliyle bile epeyi korkunç bir yerdi. Ve şimdi ışıksız, kapkaranlık olarak görüyorum hayalimde, insanlar bir çıkış bulmak için yerin altındaki koridorların birinden öbürüne koşuyor ve bütün çıkışlar kapalı.

Bunları düşünürken, bilmem, nasıl oldu, yorgunluk ağır bastı herhalde, uyumuşum ve korkunç rüyalar gördüm, karabasanlar, Champs-Elysées otoparkı metroyla karışıyordu, metro, kanalizasyonla ve fare sürüleri vardı. Ben de bir fareydim ve aynı zamanda, bedenimden çıkmış, korkuyla kendimi seyrediyordum.

Momo ertesi sabah kapılarımızı vurarak bizi uyandırdı. Sabah kahvaltısı için Menou bize bir sürpriz hazırlamıştı. Uzun yemek masasına, birkaç yerinden onarılmış Bask işi çok renkli, güzel bir örtü yaymış (teyzemin dolabında duran ve Menou'nun sanki yüz yıl yaşayacakmışım gibi benim için, büyük bir kıskançlıkla sakladığı on iki örtüden, en az yeni olanı) ve örtünün üzerine şarap, bardaklar, tabaklarımıza birer dilim domuz pastırması ve jambon –Adélaïde yakında doğuracağı için Menou kısıntı uygulamasını biraz hafifletmişti– ve tabakların yanında, üzerine domuz yağı sürülmüş kocaman ekmek dilimleri, "küflendirip çöpe atmaktansa" ekmeği yemek daha iyidir. Üç günlük ekmek, kaskatıydı. Tereyağı da yoktu, elektriği kesilen buzdolabında erimişti.

Herkes gelince oturdum, hepsi kendi yerini seçsin diye. Thomas sağıma oturdu, Peyssou soluma. Karşımda Meyssonnier. Sağında Colin, solunda Momo ve Momo'nun solunda, masanın ucunda Menou. Bilmiyorum, alışkanlık daha ilk anda başladı mı, ama bu sıra, hiç değişmedi, daha doğrusu Malevil'de sadece yedi kişi olduğumuz sürece.

Menou'nun sabahları Boudenot'ya verdiğinden çok da farklı

olmayan bu kahvaltı bana rüyada yaşadığım hissini verdi bir an, bir sandalyede oturmuş temiz bir örtünün üzerinde, çatal bıçakla kahvaltı ediyorduk yaşadıklarımızı hatırlatacak hiçbir şey olmadan, pencerelerdeki renkli, küçük camların eriyip akmış kurşunları ve tavan kirişlerindeki gri toz ve kül tabakası dışında. Menou yerin kocaman taşlarını süpürüp yıkamış, ceviz eşyayı özenle ovmuş parlatmıştı, sanki yaşama cesaretini ve hayatla bağını yeniden güçlendirmek iradesiyle. olayı hatırlatacak bütün izleri silmek istemişti.

Ama arkadaşlarımın yüzlerine yerleşen ifadeyi silememişti. Üçü de, hiç kimseye bakmadan, konuşmadan, hatta hareket etmeden yiyorlardı. Bir bakışın, bir hareketin kendilerini acılarını uyuşturan şaşkınlıktan uyandırmasından korkuyorlardı sanki. Uyanışın korkunç olacağını ve onlarda –özellikle de Peyssou'da– yeni bir ümitsizlik bunalımına yol açacağını kestirebiliyordum. Thomas'yla konuşmalarım ve sonrasındaki karabasanların ardından bütün gece düşündüm ve onları bekleyen şoku atlatmalarına yardımcı olmanın tek yolunun, hemen bir işe koyulmalarını sağlamak olduğuna karar verdim; kendim de birlikte çalışmak koşuluyla tabiî. Yemeklerini bitirmelerini bekledim, sonra:

– Bakın çocuklar, dedim, yardımınıza ve önerilerinize ihtiyacım var.

Başlarını kaldırdılar. Ne kadar donuk, cansız bakışları vardı. Ama buna rağmen çağrıma ilgi duyduklarını görüyordum. *Dernek* günlerinden beri yapmadığım bir şeyi yapmış, onlara "çocuklar" demiştim. Bunu yaparken, o günlerdeki rolüme geri dönüyor, onlardan da aynı davranışı bekliyordum. Ayrıca, "bakın çocuklar" birlikte güç bir şeylerin yapılacağı anlamına da geliyordu. Bu, birincinin arkasına saklanmış ikinci bir çağrıydı.

Devam ettim:

– İlk sorun. Birinci avluda yirmi bir hayvan ölüsü var: on bir at, altı inek, dört domuz. Kokudan söz etmiyorum, duyan sadece ben değilim herhalde, ama bu durumda yaşamamız mümkün değil. Sonunda biz de gebeririz bu yüzden. Şimdi, birinci ve en önemli sorun: bu tonlarla hayvan leşinden kurtulmak için ne yapacağız?

("Ton" sözcüğünü altını çizerek söyledim.) Şans eseri, doğumhanede bıraktığım traktöre bir şey olmamış. Motorinimiz var, çok değil, ama var. Halat, hatta kablomuz var. Evet? Ne yapacağız?

Canlandılar. Peyssou "zavallı hayvanları" Malejac'ın yakınındaki çöp atma alanına kadar götürüp, orada bırakmayı önerdi. Ama Colin, yöremizde rüzgârların çoğunlukla doğudan estigine, kokuyu sürekli bize getireceğine dikkat çekti. Meyssonnier, çöp atma alanı yamacın dibinde olduğuna göre orada bir ateş yakılmasının mümkün olduğunu ileri sürdü. Ama ben yirmi bir hayvanı yakacak büyük bir ateşe razı olmadım, çok fazla odun gerekecekti. Oysa, bu kış ısınmak ve yemeğimizi pişirmek için oduna ihtiyacımız vardı. Ve kuşkusuz, en zor işlerimizden biri çevrede, genellikle epeyi uzaklarda yanmamış kütükleri bulmak ve buraya kadar taşımak olacaktı.

Rhunnes'deki kum ocağını akıl eden Colin oldu. Bize yakındı. Yolu bayır aşağı iniyordu, bu da işimizi kolaylaştırırdı. Ve hayvanları ocağın ortasına bir yere bırakırsak yükseğindeki yalıyardan, leşleri tamamen örtecek kadar kumu kürek kürek üzerlerine atabilirdik.

Biri, kim olduğunu hatırlamıyorum, işin çok uzun süreceğini söyledi. Thomas bana dönerek sordu:

· Sen bana, Malevil'e elektrik getirmek için, Germain'le ikinizin kablonun geçeceği kayalık bölgelerde çukuru dinamitle açtığınızı söylememiş miydin?

– Evet, tabiî.

– O dinamit çubuklarından kaldı mı sende?

– Bir düzine kadar var.

– Çok bile, dedi Thomas. Küreğe gerek yok. Ben, kum ocağındaki şevi hayvanların üzerine yıkabilirim.

Birbirimize baktık. Sorun, teorik olarak çözülmüş görünüyordu, ama uygulamanın çok korkunç olacağı kimsenin gözünden kaçmıyordu.

– Alınması gereken bir karar daha var, dedim, hem de çok çabuk, tarlalar konusunda. Sorun şu, bakın: şimdi riski göze alarak ekime başlamalı mıyız? Epeyi arpamız var, kuru ot da. Zaten, ge-

lecek hasada kadar yirmi hayvan için gerekli yemimiz vardı. Düşünebiliyor musunuz, 77 ürününe kadar!.. Ama şimdi, sadece üç hayvanımız kaldığına göre, arpamız ve otumuzla 78'e kadar dayanabiliriz. Domuz için de öyle, şimdilik sorun yok. Sorun, bizlerle ilgili.

Ve devam etti:

– Bizim sorunumuz, ekmek. Buğdayım yok, sadece tohumluk olacak kadar.

Birden, gergin bir hava oldu, yüzler gölgelendi. Onlara bakıyordum. Bu, ekmek yiyicinin, yüzyıllık bir geçmişten geri gelen büyük korkusuydu. Çünkü kendileri bu yoksunluğu hiç yaşamamışlardı, anaları babaları da, savaş yıllarında bile. Bizim buralarda, amcam anlatırdı, 40'larda, eskiden kalma fırınlar yakılmış, Vichy'ye ve karnelerine inat, bol bol ekmek çıkarmışlar. Zor günlermiş, evet, dedem anlatırdı o günleri, derdi Menou. Ama, biliyor musun, Emmanuel, ekmek bulamadıklarını hiç duymadım.

Besbelli, uzak geçmişin kuşaktan kuşağa anlatılan açlık öyküleri unutulmuştu artık, ama köylünün bilinç altında o uzak açlığın korkusu yaşıyordu.

– Bu yılın ürünü için kaygılanmakta haklısın, dedi Peyssou. Dün, Malejac'tan dönerken, buğday ektiğim tarlaya bir sopanın ucuyla şöyle bir baktım (yaşadıklarından sonra bu refleks, iyiye işaretti). Ve hiçbir şey bulamadım, dedi iki avucunu masaya yapıştırarak. Hiçbir şey! Toprak pişmiş.

– Senin şu tohumluk buğday, ne kadar? diye sordu Colin.

– İki hektara yetecek kadar.

– Eh, gene de... dedi Meyssonnier.

Menou ayakta, biraz geride duruyordu kararı erkeklere bıraktığını belli eder gibi, ama yüzü gergin, gözleri kaygılı, bütün dikkatiyle dinliyordu. Sofrayı kaldırmıyordu, bizden uzağa gitmemek için. Ve Momo kocaman ayaklarıyla masanın etrafında dolaşarak "tut tut tut" diye sesler çıkarmaya başlayınca ona bir tokat attı, Momo somurtarak köşeye çekildi.

– Bence, dedi, Meyssonnier, bir yarım hektarı sürüp ekebilirsin, değil mi? Ne ' ıybedersin?

– Ne mi kaybeder, dedi Peyssou, ona sitemle bakarak. Yarım hektara yetecek tohumluk kaybeder. Bu önemli değil mi sizce, sayın marangoz? (İnsanlara meslekleriyle hitap etmek *Dernek*'e özgü bir alışkanlıktı, bu, alay olduğu kadar da sevgi ifadesiydi.) Sana ben söylüyorum, bu toprakta, bu haliyle bütün yaz bir sap hindiba bile bitmez. Sulasan bile.

Elinin ayasıyla masaya vurdu, sonra parmaklarının uzantısındaki bardağı yakalayıp bir dikişte bitirdi, sözlerini noktaladığını belli etmek için. Ona bakıyordum: tartışmada bir an eski Peyssou'yu bulmuştum.

– Peyssou'nun hakkı var, dedi Colin. Paskalya'da zararlı otların yaktığın toprak bütün yaz kel kalır. Yeniden yeşermesi için, bir sonraki ilk baharı beklemen gerekir. Oysa, şu anda toprağın yaşadıklarının yanında, üç beş otun yakılması nedir ki?

– Gene de, dedi Meyssonnier, adamakıllı derin sürecek olursan, iyice altüst edersen, toprağın ürün vermemesi için bir neden kalmaz.

Dinliyordum ve seyrediyordum onları. Karar vermeme, Meyssonnier'nin sözleri sebep olmadı. Onlara ailelerini geri getiremezdim. Ama oyalanabilecekleri bir iş ve bir amaç verebilirdim. Aksi halde, hayvanlar gömüldükten sonra, boş kaldıklarında kendi kendilerini yiyeceklerdi.

– Dinleyin, dedim. Peyssou ile Colin'in dediklerine esasta ben de katılıyorum. Ama gene de, denemiş olmak için ("deneme" sözcüğünü bastırarak söyledim) bir şey yapabiliriz. Tohumluğumuzu çok da ziyan etmeden.

– Ben de onu söylüyordum, dedi Meyssonnier.

Devam ettim:

– Çok iyi, Rhunes'ün orada küçük bir toprağım var, beş dönüm, ancak o kadar ırmağın yalıyara en yakın kolu üzerinde, ama amcan mükemmel bir drenaj yapmıştı, çok iyi bir topraktır. Geçen sonbahar gübreledim, sürdürdüm. Orada şansımızı deneyebiliriz, tekrar sürüp buğday ekebiliriz. Beş dönüm, çok bir tohum da istemez. Üstelik, ilkbahar çok kurak giderse, rahatça sulayabiliriz de, Rhunes yanımızda.

– Başka bir konu daha var, dedim, hayvanlar gömüldükten sonra tarlayı sürmek için yetecek kadar motorin kalır mı, bilmiyorum, şüpheliyim. Bir saban yapmayı (burada Meyssonnier ile Colin'e baktım) ve Algülüm'ü sabana alıştırmayı düşünmemiz gerekecek (bu sözleri Peyssou'ya bakarak söyledim, çünkü bağlarını atla sürüyordu).

– O tarla için, dedi Peyssou, ihtiyatlı bir yaklaşımla, sonucu merakla bekleyeceğim. Sen eğer tohumluk buğdayının bir kısmını kaybetmeyi göze alıyorsan...

Ona baktım:

– "Sen" deme, Peyssou. "Biz" de!

– Ama ne olsa Malevil senin.

– Hayır, dedim, başımı sallayarak. Bütün bunlar geride kaldı. Farz et ki ben yarın bir hastalıktan ya da kazayla öldüm. Ne olacak? Yargıç mı var, noter mi? Veraset ilamı mı alınacak? Mirasçı nerede? Hayır Peyssou, Malevil, orada yaşayıp çalışanlarındır.

– Ben de seninle aynı fikirdeyim, dedi Meyssonnier, söylediklerimin ilk kez kendi ilkeleriyle uyuştuğunu görerek.

– Evet ama... dedi Peyssou, ikna olmamıştı.

Colin bir şey demiyordu, ama bana, eski gülümseyişini hatırlatan bir ifadeyle bakıyordu. "Tamam, anladık, ama bu neyi değiştirir ki?" der gibiydi.

– Karar mı, dedim, anlaştık mı? Hayvanlar gömüldükten sonra sabanı yapıyoruz ve Rhunes'deki tarlayı ekiyoruz.

Onaylama belirten mırıldanmalar oldu, kalktım, Menou, hoşnutsuz bir yüzle sofrayı toplamaya başladı. Malevil'in herkesin olduğunu söyleyerek onu herkesle ortak bir düzeye getirmiş, geminin, benden sonraki ikinci kaptanı olarak sahip olduğu gücü ve ayrıcalıkları elinden almıştım. Ama, sonraki günlerde, Malevil'deki kolektivizmin, konukları rahat ettirmek için söylenmiş bir sözden ibaret olduğunu anlayacak, rahat edecekti.

Hayvanların gömülüşünü anlatmak istemiyorum. Çok korkunçtu. En zoru da atları bokslardan çıkarmak oldu, çünkü şişmişti hepsi ve duvarları yıkmak zorunda kaldık.

Giyecek sorununu da düşünmek gerekti. Colin, Peyssou ve

Meyssonnier, olay günü beni görmeye geldiklerinde üstlerinde olan iş elbiseleriyle kalmışlardı. Amcamdan sakladıklarımla Meyssonnier'ye bir gardırop ayarladım. Colin sorun oldu. Menou'yu, kocasının yirmi yıldır naftalinde bekleyen elbiselerini vermeye razı etmek çok zor oldu. oysa çok daha iri olan Momo'nun bunları giyme ümidi yoktu. Olabilir, bu, elbiseleri vermek için bir neden değildi! Colin'e bile! Sonunda çıkarıp vermesi için hepimizin birlik olup bağırıp çağırmamız, bu yarım yüzyıllık elbiseleri zorla almakla tehdit etmemiz gerekti. Ama gene de, yarısını. Çünkü verdiklerini Colin'e göre düzeltti, Colin onun adamından en az beş santim daha kısaydı. Bunu keşfetmek Menou'yu heyecanlandırdı. Kısa adamla ufarak kadın arasında dayanışma olmalı, diyordu, ben, gördüğün gibi, Emmanuel, 1,45 m'den uzun olmadım hiç, o da dik durursam.

Peyssou'ya gelince, onun durumu ümitsizdi. Meyssonnier'yle benden bir baş daha uzundu ve ceketlerimi giymesine imkân vermeyecek kadar iri yapılıydı. Bu yüzden zavallı koca Peyssou'muz günün birinde anadan doğma dolaşmak zorunda kalacağından korkuyordu. Neyse, şansı bu kez yardım etti, sorun halloldu, nasıl olduğunu ileride anlatacağım.

Menou. yoksun kaldığı kolaylıklar yüzünden. sabahtan akşama homurdanıp duruyordu. Günde on kez elektrik düğmelerine saldırıyor ya da alışkanlıkla kahve değirmeninin fişini prize sokuyor (deposunda birkaç kilo çekirdek kahve vardı) ve her seferinde ağlamaklı bir yüzle küfrediyordu. Bulaşık makinesine, ütüsüne, ekmek kızartma makinesine, yemek yaparken sürekli dinlediği (ya da dinlemediği) radyosuna ve her akşam, bitinceye kadar, program ne olursa olsun seyrettiği televizyonuna çok bağlıydı. Otomobile bayılıyordu, amcamın zamanında bile, hafta içinde La Roque'a gitmek için olmayacak bahaneler uydururdu, cumartesileri kurulan pazara gitme dışında tabiî. Doktorların bile –hiçbir zaman gitmemiştir– yokluğundan yakınıyordu şimdi. Anasının rekorunu kırarak, "yüzü geçme" hayalinin bu yüzden tehlikeye girdiğini düşünüp sızlanıyordu her gün. Solcuların, tüketim toplumu konusunda anlattığı zırvaları düşünüyorum da, diyordu

Meyssonnier. Menou'yu dinle bak! Onun için, tüketilecek hiçbir şeyin bulunmadığı bir toplumdan daha beter ne olabilir?

Ya da parti gazetelerinin bulunamadığı bir toplum. Çünkü gazetelerini çok arıyordu Meyssonnier. Ve iki kampa bölünmüş dünyayı: hayata tadını tuzunu veren buydu; sosyalist ve kapitalist, birinci, gerçek için savaşırken, ikinci yanlışlıklar içinde boguluyordu. İkisi de yok edilmişti şimdi ve Meyssonnier tam bir şaşkınlık içindeydi. Bütün militanlar gibi iyimserdi ve hayatını zafer şarkılarının söyleneceği yarınları bekleyerek yaşamıştı. Oysa zafer şarkıları söylenemeyecekti artık, söyleyecek kimse kalmamıştı.

Meyssonnier sonunda kalorifer kazanının yanında eski tarihli bir *le Monde* koleksiyonu buldu. (1956, Cumhuriyetçi Cephe yılı!) Ve küçümseyerek aldı onları: *le Monde! Le Monde*'un tarafsızlığı için ne düşündüğümü biliyorsun! Gene de hepsini okudu, teker teker, heyecanla, birinci sayfadan sonuncu sayfaya kadar. Hatta bize de okumak istedi. Ama Colin, kabaca bağırdı: "Senin Guy Mollet'nden bize ne! Cezayir Savaşı ndan da... Bunlar olup biteli yirmi yıl oldu!" "Benim Guy Mollet'm!" dedi Meyssonnier, isyanla benden yana dönerek.

Odalarında Colin ile Peyssou arasında işlerin yolunda gitmediğini Menou'dan öğrendim, sonra yavaş yavaş, ikisi de gelip yakınmaya başladılar.

Peyssou acısını biraz fazla dile getiriyordu: bitmek bilmeyen hikâyeler, hatıralar Colin'i çileden çıkarıyordu. Colin'i bilirsin, diyordu Peyssou da, zaten huysuzdur, şimdi artık barut, boyuna koca kafa, koca surat! Üstelik o zıkkım sigaralarını da içemiyor, her an saldırmaya hazır, her şeye kızıyor, çok uzunum diye kızıyor bana. Sanki benim elimdeymiş gibi.

Meyssonnier'den. Colin'in yerine Peyssou'yla yatar mısın, diye sordum. Çünkü bu konuda kesin kararlıydım: Peyssou'nun yalnız kalmaması gerekiyordu.

– Her zaman feda edilen ben olurum, dedi Meyssonnier. Daha *Dernek* zamanında en boktan işler bana verilirdi. Peyssou, yeterince zeki değil, Colin sorumsuz. Ve senin, kumanda etmekten

başka işlere vaktin yoktur! Ötekilerin lafını bile etmiyorum. Sonunda angarya bana verilir!

- Haydi haydi, dedim gülümseyerek, Parti'nin hücre sekreteri olarak angaryalara alışmış olman gerekir.

İtiraz etmedi.

– Şunu da söyleyeyim, dedi, Colin'i hep tepene çıkartmışsındır, ama Peyssou, Colin'den sekiz gömlek daha iyidir. Colin, nazik olabilir, ama bazen de yılan gibi sokar insanı. Peyssou'nun altın gibi kalbi vardır. Ama gene de, eğer Peyssou'nun odasına gideceksem, ona, anılarını biraz daha az anlatmasını söylemen gerekecek. Çünkü anılar... Benim kafam da anılarla dolu.

Birden donup kaldı, gözlerini kırpıştırmaya başladı, dudaklarının uçları büküldü, yüzünün bütün çizgileri aşağı sarktı.

– Bak, Emmanuel, dedi, hele biri var ki, şimdi sana söyleyeceğim, bir daha ağzıma almayacağım. Tekrar tekrar anlatmak istemiyorum. Olay gününün sabahı, Francis benimle Malevil'e gelmek istiyordu, şatoyu görmek için ve ben söz vermiştim ona, Mathilde, birden, olmaz, dedi, bu yaşta oğlumu senin o pis politika oyunlarına karıştırmana izin veremem, dedi. Tereddüt ettim. Evet, kendimi görüyorum şimdi. Tereddüt ettim. Çünkü oğulcuğum, çok üzülmüştü. Ama bir gece önce gene politika yüzünden Mathilde'le atışmıştık, kadınları bilirsin, dır dır dır dır, surat bir karış... Neyse. Birden, bıktım usandım bu laflardan. Peki, dedim, al, oğlun senin olsun, yalnız gidiyorum. Korkakça davrandım yani, korkakça! İşte bu! Francis kaldı. Gözyaşları yanaklarından süzülerek, bana bakıyordu. Ve ben bu kadar korkak olmasaydım, anlıyor musun, Emmanuel, o şimdi burada olacaktı, yanımda, Francis burada olacaktı.

Bu sözlerden sonra, upuzun bir dakika suskun kaldı. Ben de öyle. Ama sanırım bu acıyı benimle paylaşmak ona iyi geldi gene de. Ardından, nelerden söz ettik bilmiyorum ama konuştuk. Ve ben bir yandan da koca Peyssou'ya bu kadar çok konuşmamasını nasıl söyleyeceğimi düşündüm. Çünkü aslında haklı olan oydu. Meyssonnier de az önce bunu kanıtlamıştı.

Adélaïde doğurmak için bizim mezarcılık görevimizin bitmesi-

ni bekledi. Bir düzine yavru yaptı. Aslında şu sıra büsbütün yanına yanaşılmaz olduğundan gerçekte on beş olduğunu ancak ayağa kalktığında öğrenebildik. Kendi rekorunu kıramamıştı, ama gene de hatırı sayılır bir başarıydı. Haberi veren Momo oldu, öğle yemeği sırasında, saçı başı dağınık, içeri daldı, kolları havada, bağırıyordu: *"Emmamuel, Abebaib doduğu!"* (Emmanuel, Adelaïde doğurdu!) Tabaklarımızı öylece bırakarak fırladık, doğumhaneye kadar bir nefeste koştuk, Adelaïde'in, yattığı yerde, homurdanarak, bir anda tahta kapının üstünde geveze ve açgözlü yedi kafanın sıralandığını gördüğü boksuna kadar. Öfkeyle homurdandı önce, hiçbir şey olmadığını görünce işe başladı, yavrularını birer birer yaladı, temizledi. Ve biz, çenelerimiz kapıya dayalı (yerden 1,50 metre yükseklikte, çünkü atlar için yapılmıştı, Menou, yetişebilmek için üst üste koyduğu iki tuğlanın üzerine çıkıyordu), hemen, beslenmesi gereken bu yeni ağızları ve onlara uygulanacak en akılcı formülü tartışmaya koyulduk. Çünkü ne yazık ki on beş domuzu beslememize imkân yoktu. Bu yüzden, emzirme süresi biter bitmez birkaçını feda etmek gerekecekti. Bu kararı, üzülüyormuş gibi yaparak, sahte bir tarafsızlıkla aldım, oysa körpe domuz yavrusunu şöminedeki ateşin önünde, şişe geçirilmiş kızarırken düşünmek bile ağızlarımızın sulanmasına yetmişti. O zaman bir kez daha fark ettim ki bu yemek tutkusu bizde hastalıklı bir hale dönüşmüştü. Eskiden olduğu gibi hayatın zevklerinden biri değildi. Gelecek kaygımızın bilinçsiz bir dışavurumuydu. Geçmişteki yemekli eğlenceler, ziyafetler, sohbet konularımızın başında geliyordu, bu da gösteriyordu ki yoksun kalma korkusu içimizde yaşıyordu hâlâ.

İki gün sonra Prenses bir erkek yavru dünyaya getirdi ve gelecekteki ahlakdışı bir ilişki pahasına ırkının devamı için ümit verdi. Doğum kolay olmadı, duruma el koyan Menou, Peyssou'yu yardıma çağırdı. Ama Peyssou istemedi. Kendi çiftliğinde de bunu yapacak cesareti bulamazdı hiçbir zaman, ineğe Yvette yardım ederdi ve iş kötüye giderse "aslan Colin" çağrılırdı. "O halde Colin gelsin" dedi Menou. Herkes oradaydı, geceydi, boksun içinde, topuklarının üzerine oturmuş olan Menou'yu aydınlatmak için,

mahzenin kocaman mumlarından birini elimde tutuyordum, eriyen mum parmaklarıma akıyordu. Heyecandan ter içinde kalmıştım, biraz da o sevmediğim keskin inek kokusundan. Doğum dört saat sürdü, hepimiz korku içinde, susmuş, bekliyorduk. Bir süre sonra, mumdan, en çok da hayvanın kokusundan rahatsız olarak nöbeti Meyssonnier'ye devrettim, mum, on beş dakikalık nöbetlerle elden ele dolaştı. Momo yardım edecek halde değildi, tek ineğimizi, hatta belki doğumu yaklaşan Aşkım'ı da kaybetme korkusuyla ağlıyordu sürekli. Yüksek sesle sızlanıyordu, bir çeşit ilahî gibi, Menou birkaç kez başını kaldırıp azarladı, her zaman yapmadığı kadar sertlikle, çünkü kendisi de korkuyordu. Momo hissetti, ama anasının tehditlerine aldırış etmedi, sanki doğuran kendisiymiş gibi ince ince seslerle sızıldanmayı sürdürdü. Küçük boğa, bir karış çayırın bulunmadığı bir dünyaya geldiği zaman, hayal gücü epeyi verimsiz olan Menou ona Prens dedi.

Ananın çabucak iyileşmesi ve yavrunun cinsiyeti kaygılarımızı azaltmıştı, bir ümit ışığı yanar gibi oldu. Ne yazık ki birkaç gün sonra Aşkım hiç sorunsuz ama bir dişi yavru doğurunca ümitlerimiz bir kız daha kırılacaktı.

Aşkım on dört yaşındaydı, Algülüm, üç. Ve Çapkın (Momo ona bu adı taktı, belki de bizi hayal kırıklığına uğrattığı için), bir günlük. Farklı yaşlarda, farklı niteliklerde, ama üçü de soyunu devam ettirecek bir yavru bırakmadan ölecek üç kısrak.

O gece çok hüzünlü bir akşam yemeği yedik.

Hayvanların gömülmesi işi son damla motorinimizi de bitirmişti, hemen ardından, elimizdeki benzini –ne olur ne olmaz düşüncesiyle ayırdığım beş litrelik bir bidon dışında– biçki makinesinde kullanmaya karar verdim. Meyssonnier ile Colin, dünkü kadar traktörün çektiği sabanı, atın çekebileceği hale getirmekle uğraşırlarken, Peyssou ve Thomas'yla birlikte kışlık odun tedarikine başladık, özsularının hâlâ var olabileceğini düşündüğümüz kütüklere, çırçıplak kalmış bile olsalar, el sürmemeye özen gösteriyorduk.

Algülüm, binek hayvanıyken olduğu kadar koşum hayvanı olarak da yumuşak başlı ve uyumluydu; Meyssonnier'nin saban ya-

pımına başlamadan önce römorka eklediği araba kollarının arasına sorun çıkarmadan girdi. Orada burada, çoğu Malevil'den epeyi uzakta üst üste yığdığımız yanmış, kararmış ağaçlar şatoya kadar taşındı ve ön avludaki bokslardan birine istif edildi. Bu kadar çabuk yanıveren bu ağaçları bu boya getirmek için tabiatın ne kadar uzun zamana ihtiyacı vardı; bizim bu konuda korkmamız gerekmiyordu, başka tüketici yoktu ve çevrede geniş bir alandan yararlanabiliyorduk. Ama, gene de tedbirli davranmak ve arkadaşlarımı da işsiz bırakmamak için, bütün boksu, hatta yandakini de tamamen doldurmadan işi bırakmak istemedim. Bir tek ateş yakmak ve yemeği de orada pişirmek koşuluyla, iki kış yetecek odun stoklamış oluyorduk.

Olay sabahından beri başlarımızın üstünde, koyu gri, kurşun gibi ağır bir gök kımıldamadan duruyordu. Hava soğuktu. Güneş bir daha görünmemişti. Yağmur da yağmamıştı. Kuraklık yüzünden, külle örtülü toprak toza dönmüştü, en ufak bir esintide yerden yükselen kara bulutlar ufku daha da karartıyordu. Malevil'de, yüzlerce yıllık duvarlarla dış dünyadan korunmuş masanın çevresinde birbirimize sokularak bir parça hayat buluyorduk. Ama odun getirmek için şato duvarlarının dışına çıktığımızda duyduğumuz acı ve hüzündü. Simsiyah bir dünya, ağaçların yanmış, kararmış iskeletleri, başımızın üstündeki kurşun örtü, ölmüş ovaların suskunluğu, hepsi, her şey bizi eziyordu. Çok az ve alçak sesle konuştuğumuza dikkat ettim, bir mezarlıktaymışız gibi. Kurşun rengi biraz hafiflediği zaman, güneşin geri geleceğini ümit ediyorduk, ama o koyu gri daha da koyulaşıyordu yeniden, sabahtan akşama bulanık bir alacakaranlık bizi kuşatıyordu.

Thomas atom infilakından sonra stratosferi önemli ölçüde dağılmış olan nükleer tozların güneş ışınlarını engellediğini söylüyordu. Ama ona göre, uzunca bir süre yağmur yağmamasını dilemeliydik. Çünkü eğer arada pis bombalar da atıldıysa, Fransa'dan çok çok uzaklarda patlamış bile olsa, yağmur radyoaktif elementleri toprağa indirebilirdi. Malevil'den uzaklara gittiğimizde, her seferinde römorkta yağmurlukları, eldivenleri, botları ve başımıza giyeceklerimizi de bulundurmamızı istiyordu, bütün bunların ye-

tersiz olduğunun da altını çizerek.

Akşamları, şatodaki salonumuzda, mevsime hiç uygun olmayan öyle acı bir soğuk oluyordu ki, dev şöminelerden birinde bir ateş yakıyor, yan yana, yarım daire çizerek biçimde oturuyorduk karşısında ve "*hayvanlar gibi güneşle yatmamak için*" (Menou) bir süre konuşuyorduk.

Bazen bu konuşmalara katılıyor, bazen de alçak bir tabureye oturup, sırtım şöminenin yan dikmesine dayalı, kitap okuyordum, alevlerin ışığından yararlanmak için yana eğilerek. Menou bir köşede oturuyor, alevler azalmaya yüz tutunca, kütükleri düzeltiyor ya da aralarına, oturduğu tahta sıranın altına sakladığı çalı çırpıyı sokuşturuyordu.

Amcam, ezbere bildiğim son mektubunda, bana, *Kitabı Mukaddes*'i okumamı öneriyordu; "Ayrıntıların üzerinde durma, önemli olan bilgeliktir" diyordu. Ölümünden bu yana, Malevil'le ve hayvanlarla öylesine meşguldüm ki, istediğini yapmaya "vakit bulamadım". Ama şimdi, hemen de eskisi kadar çok çalışmak zorunda olduğum halde, zaman kavramı tuhaf bir biçimde değişmişti, şimdi daha rahat hâkim olunabiliyordu zamana, istediğim an onu "bulabildiğimi" fark ediyordum.

Aşkım'ın Çapkın'ı dünyaya getirdiği gün –adının etkisi olduğunu düşünmek istemiyorum ama, bu kadar yumuşak huylu bir anadan, bu kadar hırçın bir tay doğduğunu görmemiştik– çok hüzünlü bir gece geçirdik. Önce yemekte, elle tutulacak kadar yoğun bir sessizlik oldu. Sonra, sandalyeler ateşin çevresinde dizildi, Menou ile Momo, tam karşısındaki sırada, ben, sırtım şöminenin yan dikmesinde, kitap okurken, sessizlik o kadar uzun süre devam etti ki, Colin, yirmi beş yıl sonra bir tek at olmayacağını söylediği zaman neredeyse ona teşekkür edecektik.

– Yirmi beş yıl mı? dedi Peyssou. Biraz abarttın! Ben kendi gözlerimle gördüm, Giraudlar'da, Volpiniere'deki değil, Cussac'dakinde, yirmi sekiz yaşında bir at gördüm, gözü iyi seçmiyordu, yürürken romatizmadan eklemleri biraz gıcırdıyordu, ama Giraud'nun bağını pekâlâ da sürüyordu.

– Pekâlâ, diyelim otuz yıl, diye cevap verdi Colin sabırsız bir

sesle. Beş yıl eksik, beş yıl fazla! Otuz yıl sonra Çapkın ölmüş olacak. Algülüm de. Zavallı Aşkım öleli de yıllar geçmiş olacak.

– Sus, dedi Menou, karşısında, sıranın üzerinde oturmaktan çok yatmış, Aşkım'ın gelecekteki ölüm haberiyle ağlamaya başlayan Momo'ya. Yarın olacak bir şey değil, otuz yıl sonrasından söz ediyoruz. Otuz yıl sonra sen kendin nerede olacaksın, taş kafa?

– O kadar da değil, dedi Meyssonnier, Momo kırk dokuz yaşında. Otuz yıl sonra yetmiş dokuz olacak. O kadar da ihtiyar sayılmaz.

– Ona bakarsan, dedi Menou, sana söyleyeyim. Annem doksan yedi yaşında öldü, ama ben o kadar uzun yaşayabileceğimi sanmıyorum, hele şimdi, ne doktor, ne ilaç. En ufak bir gripte gidersin.

– O hiç belli olmaz, dedi Peyssou, köylerde, kimse kalkıp doktora gitmez, bilirsin, ama çok uzun yaşayan insanlar vardır. Benim dedem, mesela.

– Pekâlâ, elli yıl diyorum, dedi Colin, sesinde açık bir sinirlilikle. Elli yıl sonra hepimiz gitmiş olacağız, belki sadece Thomas, o zaman yetmiş beşinde olacak. Eh, arkadaş, diye devam etti sonra, Thomas'ya bakarak, Malevil'de tek başına kaldığında iyi eğleneceksin.

O kadar yüklü bir sessizlik oldu ki başımı kitabımdan kaldırıp baktım, zaten bir satır bile okuyamamıştım aslında, Çapkın'ın doğumundan beri çaresiz bir ümitsizliğe kapılmıştık. Arkamda kalan Menou'yu göremiyordum, duman ve alevler, sıraya uzanmış yatan Momo'yu görmemi de engelliyordu. Ama tam karşımda oturan dört erkeği, dört arkadaşımı rahatça görebiliyordum, çünkü sırtım ateşe dönük oturuyordum, sıcağı ve ışığı sadece sağ yanımdan alıyordum, sol yanım o kadar üşüyordu ki, az sonra taburemle kitabımı alıp, vücudumun öbür yarısını ısıtmak için şöminenin karşı köşesine geçecektim.

Thomas'nın yüzü, her zaman olduğu gibi, ifadesizdi. Peyssou'nun ay dede suratında, kocaman ağzı, iri burnu biraz fırlak, kocaman gözleri ve daracık alnıyla –o kadar dar ki, saçlarının nasıl olup da kaşlarıyla birleşmediğine şaşılır– hüzün ve ümitsizlik apaçık okunuyordu. Ama Colin'in yüzündeki acı ifade galiba en kötüsüydü. Çünkü bir kulaktan bir kulağa giden gülümsemeye do-

kunmadan, yüzdeki bütün ışığı alıp götürmüştü. Meyssonnier, bir çekmede unutulmuş soluk bir eski fotoğrafa benziyordu. Gene aynı bıçak gibi yüzdü, birbirine çok yakın gri gözleri, dar ve yüksek alnı, kısa kesilmiş fırça gibi saçlarıyla. Ama ateş sönmüştü.

– Çok da kesin değil, dedi Peyssou, Colin'e dönerek. Thomas'nın, en gencimiz olduğu için, en sona kalması gerekir, diye bir şey yok. Öyle olsa, Malejac'taki mezarlıkta sadece ihtiyarlar olurdu, öyle değil, biliyorsun. Seni üzmek için söylemedim Thomas, dedi sonra, ona doğru eğilerek, alışılmış nezaketiyle, özür dilerim.

– Önemli değil, dedi Thomas, heyecansız bir sesle. Benim için sorun yok, yalnız kalırsam, kuleye çıkarım, hoop aşağı!..

Herkesin tam bir ruhsal çöküntü içinde olduğu sırada bunu söylediği için kızdım ona.

– Oysa ben, delikanlı, dedi Menou, senin dediğini demem. Ben, eğer tek başına kalan ben olursam, Malevil'de bakılması gereken hayvanlar olduğu sürece, çıkıp gitmem.

– Doğru, dedi Peyssou, hayvanlar var.

Hemen ardından ve bu tonla söylediği için ona minnet duydum.

– Hayvanlar, diye başladı Colin, evvelce sözlerinde hissedilen canlı, coşkulu yaşama sevincine hiç benzemeyen acı bir sabırsızlıkla, sen olmadan başlarının çaresine bakabilirler. Şimdi, hemen değil tabiî, ama otlar bitince, Adélaïde ile Prenses'in kapılarını aç, karınlarını doyuracak bir şeyler bulurlar.

– Evet ama, dedi Menou, hayvanlar gene de can yoldaşı olur insana. Bak mesela, Pauline'i hatırlıyorum, kocası traktörden düşüp beyin kanamasından öldüğü, oğlu da Cezayir Savaşı'nda vurulduğu zaman, çiftliğinde tek başına kalmıştı. Bana inanmayacaksın ama Menou, demişti, bütün gün hayvanlarımla konuşuyorum.

– Pauline ihtiyardı, dedi Peyssou, insan ihtiyarladıkça daha çok yaşamak ister. Neden, bilmem.

– O yaşa gelince nedenini anlarsın, dedi Menou.

– Senin için söylemedim, dedi koca Peyssou her zamanki gibi kimseyi kırmamaya özen göstererek. Pauline, yerinden kalkamıyordu. Sense sabahtan akşama kadar koşturup duruyorsun.

– Öyle ya! dedi Menou, koşturup duruyorum! Öyle çok koştu-

ruyorum ki sonunda mezarlığı bulacağım! Sus, benim koca kafa oğlum, diye ekledi sonra Momo'ya bakarak, hemen yarın olacak diye konuşmuyoruz.

– Benim, dedi Meyssonnier, bir şey dikkatimi çekti, Adélaïde ile Prenses'in yavruları olduğundan beri bunu düşünüyorum. Elli yıl sonra, yeryüzünde hiç insan kalmayacak ama domuzlarla inekler çoğalıp duracaklar.

– Doğru, dedi Peyssou, güçlü kollarını iki yana açtığı bacaklarına dayayarak ateşe doğru eğildi. Ve bunu düşünmek hiç hoşuma gitmiyor, Meyssonnier: Malejac, ormanları, çayırları, ineklerıyle olduğu gibi ve hiç insan yok.

Uzun bir sessizlik oldu, bütün yüzler, donuk bir şaşkınlıkla ateşe dönmüştü, sanki gelecek, ancak Peyssou'nun anlattığı gibi düşünülebilirdi: Malejac, ormanları, çayırları, inekleriyle ve hiç insan yok! Arkadaşlarıma bakıyordum, onlarda kendimi görüyordum. İnsan, kendi ölümünü düşünebilen ve bundan acı duyan tek canlı türü! Ne garip bir ırk: çılgınca kendi kendini yok etmeye çalışan ve var olmayı sürdürmek için çılgınca savaş veren...

– Hem, dedi Peyssou, uzun sürmüş bir düşüncenin sonunu ifade eder gibi, sadece hayatta kalmak yetmez. Seni ilgilendirmesi için, senden sonra da devam edeceğini bilmen gerekir.

Bunu söylerken, Yvette'le iki çocuğunu düşünmüş olmalı, çünkü birden yüzü dondu, kolları dizlerine dayalı, ağzı açık, dalgın gözlerle ateşe bakarak, öylece kaldı.

– Sağ kalanların sadece biz olduğumuz kesin değil ki, dedim, biraz sonra. Malevil'i koruyan, kuzeyle aramızdaki yalıyar. Aynı biçimde korunmuş başka yerler de olabilir, hatta buralarda, çok uzak olmayan bir yerlerde.

Ama La Roque'tan söz etmek, onları ümitlendirmek istemedim, hayal kırıklığına uğramalarından korkuyordum.

– Gene de, dedi Meyssonnier, Malevil gibi korunmuş bir mahzen kolay kolay bulunmaz.

Başımı salladım:

– Hayır, mahzen değil, yalıyar. Doğumhanedeki hayvanlara bak, hemen hepsi kurtuldu.

– Doğumhane, dedi Colin, bir mağara, hem de çok derin; tavandaki, yanlardaki taşın kalınlığını düşünsene. Üstelik, hayvanların bizden daha dayanıklı olmadığını kim söyleyebilir?

– Olabilir, dedim, ama bizim irade gücümüz çok daha önemli.

– Bence, dedi Thomas, olay onları daha az etkiledi. Doğumhane'de sıcak dalgası daha korkunçtu belki, ama daha kısa sürdü. Hava daha çabuk soğudu. Bizim, mahzende yaşadığımız o fırın kâbusunu yaşamadılar.

Gözlerime bakarak ekledi:

– Ben de seninle aynı fikirdeyim. Her yerde sağ kalmış insanlar olabilir. Kentlerde bile.

Birden sustu, daha fazlasını söylemesine engel olmak ister gibi dudakları kapandı sımsıkı.

– Pekâlâ, ama ben buna inanmıyorum, dedi Meyssonnier başını sallayarak.

Colin tekrar kaşlarını kaldırdı ve Peyssou omuzlarını silkti. Aslında, ıstıraplarına gömülmüşlerdi ve başka hiçbir şey duymak istemiyorlardı, sanki acıları, tehlikeye atmak istemedikleri bir sığınaktı onlar için.

Çok uzun bir sessizlik oldu. Saatime baktım: ancak dokuz olmuştu. Ateş daha günlük odun payımızı yakıp bitirmemişti. Bu güzel sıcaklığı ziyan etmek ve şimdiden buz gibi odalara gidip yatmak yazık olurdu. Tekrar kitabıma döndüm, ama uzun sürmedi:

– Ne okuyorsun Emmanuel oğlum? diye sordu Menou.

– Eski Ahit, dedim.

Anlattım:

– Kutsal tarih, daha doğrusu.

Çünkü emindim, Menou *Kitabı Mukaddes*'ten, okulda din derslerinde verilen, özetlenmiş ve tatsız tarafları törpülenmiş bilgilerden öte hiçbir şey bilmiyordu.

– Ha, tamam, dedi Menou, kitabı tanıdım şimdi, amcanın elinde çok görmüştüm.

– Nasıl, dedi Meyssonnier, sen bunu mu okuyorsun?

– Amcama söz vermiştim, dedim kısaca.

İlave ettim:

– Hem, ilginç de geliyor bana.

– Hey, Meyssonnier, dedi Colin, eski gülümsemesini andıran bir yüz ifadesiyle, okulda din derslerinde hep sınıf birincisi olduğunu unuttun galiba.

– Bir de ineklerdi ki, bizim Meyssonnier, dedi Peyssou, bir an yanıp sönen bir neşeyle. Kitaptakileri olduğu gibi sayıp dökerdi.

Bir an durdu, devamı etti:

– Ben, en çok, ağabeylerinin köle gibi sattığı çocuğu hatırlıyorum. Zaten, dedi, biraz durup düşündükten sonra, adamın başına ne gelirse kendi soyundan sopundan gelir.

Bir sessizlik oldu.

– Yüksek sesle okusan da biz de dinlesek, dedi Menou.

– Yüksek sesle mi? dedim, şaşkınlıkla.

– Bana sorarsan, dedi Peyssou, bütün o öyküleri tekrar dinleyebilirim, hepsini çoktan unuttum gitti.

– Emmanuel'in amcası, dedi Menou, o kadar iyiydi ki, bazı akşamlar kitabından bölümler okurdu bana da.

– Haydi Emmanuel, dedi Colin, nazlanma.

– Haydi, dedi Peyssou.

– Ama içinizi sıkabilir, dedim, Thomas'ya bakmamaya çalışarak.

– Hayır hayır, dedi Menou, olur olmaz şeyleri konuşmaktan ya da susup hep kafamızın içindekileri düşünmekten daha iyidir.

İlave etti:

– Hele şimdi, televizyon da olmadığına göre.

– Çok haklısın, dedi Peyssou.

Sırayla bir Meyssonnier'ye, bir Thomas'ya baktım ikisi de bakışlarıma karşılık vermedi.

– Eğer herkes kabul ediyorsa, dedim, birkaç saniye sonra.

Ve ikisi hâlâ susmakta ve ateşi seyretmekte direndikleri için, sordum:

– Meyssonnier?

Böyle doğrudan bir saldırı beklemiyordu. Omuzlarını dikleştirdi ve sırtını oturduğu koltuğun sırtına yapıştırarak:

– Ben materyalistim, dedi, ciddi bir sesle, ama Tanrı'ya inanmam için bana baskı yapılmadığı sürece, Yahudi halkının tarihi-

nin okunmasına karşı çıkmam.

– Thomas?

Thomas, dalgın, elleri ceplerinde, bacakları upuzun uzanmış, bakışları ayakkabılarının burnunda, susuyordu:

– *Kitabı Mukaddes*'i içinden okuyordun zaten, dedi sonunda, o halde yüksek sesle de okuyabilirsin, ne değişir?

Belirsiz bir cevaptı, ama onunla yetinecektim. Bu okumanın arkadaşlarıma iyi geleceğine inanıyordum. Gündüz, oyalanıyorlardı, ama gece kötü bir zamandı, ev sıcaklığının yoksunluğunu çok şiddetle hissediyorlardı. Çok zor katlanılabilecek suskunluklar oluyordu ve bu suskunluklar sırasında zihinlerinin, hayatlarının korkunç boşluğu içinde dönüp durduğunu hissediyordum. Üstelik, Eski Ahit'teki ilkel toplulukların hayatı, bizim şu andaki hayatımıza benzemiyor değildi. İlgi duyacaklarından emindim. Ve Yahudilerin yaşamak için verdikleri mücadeleden ders alacaklarını da düşünüyordum.

Kapadığım kitabım ve taburemle, şöminenin öbür tarafına geçtim, sol yanımı ısıtmak istiyordum, Menou bana daha fazla ışık sağlamak için ateşe kuru dallar attı. Eski Ahit'in ilk sayfasını açtım ve Tekvin'i okumaya başladım.

Okudukça, istihzayla karışık bir hayranlık duymaya başladım. Hiç kuşkusuz, bir şiir kadar güzeldi. Dünyanın yaratılışını anlatıyordu, bir şarkı gibi ve ben onu, yok edilmiş bir dünyada, her şeyini kaybetmiş insanlara okuyordum.

Thomas'nın notu

Bazı ayrıntılar henüz okuyucuların belleğindeyken, Emmanuel'in öyküsündeki iki yanlışa dikkat çekmek istiyorum.

1. Emmanuel'in mahzende birkaç kez bilincini kaybettiğini düşünüyorum, çünkü yanından hiç ayrılmadım, ama o çoğu zaman beni görmedi, konuştuğumda karşılık vermedi. Her neyse, bir şeyden eminim: *şişelerin yıkandığı tahta kovaya kesinlikle girmedi.* Ve benim gibi, hiç kimse de böyle bir şeyi görmedi. Emmanuel, bilinçsiz uyuşukluğu içinde böyle bir hayal görmüş olmalı, sonradan duyduğu "vicdan azabı" da aynı hayalin bir parçası.

2. Germain'in içeri girdiği o "dehşet verici" andan sonra kapıyı kapayan Emmanuel değildi. Meyssonnier'ydi. Yarı bilinçli hali içinde Emmanuel, kendini Meyssonnier'nin yerine koymuş olacak ve inanılmaz bir şey onun hareketlerini, kendi yaptıklarıymış gibi eksiksiz anlatıyor: özellikle de Meyssonnier'nin kapıya kadar dörtayak üzerinde gidişini, Germain'e yaklaşmadan.

Burada bir noktanın üzerinde durmak istiyorum:

Ate olduğum halde Kilise'ye karşı değilim ve eğer, gece, Emmanuel'in *Kitabı Mukaddes* okumasını hoş karşılamadımsa nedeni, bu törenle –belki doğru sözcük bu değil ama, daha uygununu bulamadım– zaten var olan bir olgu yönünde daha da ileri gidileceğini düşünmemdendi. Emmanuel'in arkadaşları üzerindeki mistik diyebileceğim etkisinden söz ediyorum. Ve Emmanuel duygu dolu, kalın, güzel sesiyle Eski Ahit'i okudu. Emmanuel'in, hayal gücü çok kuvvetli bir insan olduğunu ve coşkusunun, anlatımdaki güzellikten kaynaklandığını söylemem gerekir. Benim de asıl tehlikeli bulduğum buydu: bazı kavramların birbirine karışması.

Emmanuel gibi, Tekvin'e "bir şiir kadar güzel" demek, metnin, bilimsel yanlışlarla dolu olduğunu görmezden gelmek değil midir?

6

Olaydan sonraki birkaç haftadan bende kalan izlenimler, öncelikle bir yarı karanlık, dışımızda olduğu kadar, yaşayışımızda da –gizliden gizliye– bitmeyen bir acı, şaşkınlık ve bir kör dövüşü, ufuksuzluk, verimsiz çabalar. Çünkü çok çalışıyorduk, hiç sevmediğimiz ve kural gereği yaptığımız işlerde ve çünkü, yaşama şevkimiz kalmadığı halde, yaşayışımızı düzene sokmaya uğraşıyorduk.

Meyssonnier ile Colin, Algülüm'ü koşabileceğimiz sabanı bitirmek üzere oldukları sırada biz de, Thomas, Peyssou ve ben, daha az acele, ama uzun vadede en az onun kadar önemli olacak bir işe soyunmuştuk: madenî her şeyi –ilk bakışta hiç gereksiz görünen ama bir daha yapılmasına imkân olmadığından, bizim için paha biçilmez olan küçücük bir çiviyi bile– toplamak, sayımını yapmak ve özel bir bölmede depolamak.

Kuşkusuz, tarım aletleri ve el aletlerinden başladık. Bunlardan yana çok titiz değildim doğrusu, çünkü otların arasında unutulup paslanmış, kaybedilmiş bir pensenin yerine yenisini almak o kadar kolaydı ki o zaman. Bundan böyle, şunu unutmamak gerekiyordu: böyle bir savrukluk cinayetti.

Kulenin giriş katında, şimdi yok olmuş bir elmalıktan gelen elmaları saklamak için yaptırdığım bir bölmeyi depo haline getirdik. En değerli aletleri kutulara koyduk ve oybirliğiyle Thomas'yı depo sorumlusu olarak görevlendirdik. Bu demekti ki, bundan böyle, alanın adının ve geri vereceği tarihin yazılı olduğu bir kâğıt olmadan hiç kimse oradan herhangi bir şey alamayacaktı.

Bu iş bitince, Malevil'in onarımı sırasında, ön avluda boş bir

boksa şöminede yakmak niyetiyle, çivi dolu eski keresteleri koyduğumuzu hatırladım. İnanılmaz bir fikir! Böylesi savurganlıklara yer yoktu artık, bitmişti! Hiçbir şeyi atamazdık: bir kâğıt parçası, bir karton kutu, boş konserve kutusu, plastik şişe, halat ya da ip, paslanmış, eğrilmiş bir çivi; hiçbir şeyi. Hurdalıklar boş kalmaya mahkûmdu.

Bokstan eski kalasları çıkardık. Çivileri çekiç ve kerpetenle, başlarına zarar vermemeye özen göstererek söktük. Birer birer yassı bir taşın üzerine dizdikten sonra, büyüklüklerine göre depodaki bölmelere yerleştirdik. Kalasların çürümüş, dağılmış uçlarını (sadece bunlar yakılabilecekti) benzini ziyan etmemek için, bıçkı makinesiyle değil, testereyle kestik. İki yüzündeki alçı ve çimento kalıntılarını temizledik, tahtaları boylarına göre istiflendik ve kış aylarında rutubetten bel vermesin diye üzerlerine tuğlalar koyduk. Turistler gelecek, düşüncesiyle, kocaman mumlar almıştım. Açılmamış paketlerde iki düzinesi duruyordu ve mahzende, apliklerde hiç kullanılmamış dört tane ve yarı yarıya yanmış iki tane mum daha vardı.

Mumları çok idareli kullanmamız gerekiyordu, hâlâ iki fıçı dolusu sıvı yağımız olduğundan, Colin, yuvarlak konserve kutularından yağ kandilleri yaptı. Önce penseyle üst kenarın bir yanını bükerek bir gaga oluşturdu, buraya, kenevirden bir fitil yerleştirdi, sonra, gaganın karşısına, kapaktan kesilmiş metal bir kulp ekledi. Bu kandillerden, her oda için bir tane yapmıştı (o sırada Malevil'de dört yatak odası vardı). Yatma vakti gelince, herkes odasına gidebilmek ve karanlık gecede yatağını bulabilmek için, kandilinin fitilini alevli bir çalıyla tutuşturuyordu. Yağ dağıtımını Menou üstlenmişti, çünkü şu anda kullanılmadığı halde ileride yemek yapmak için kullanılacak olan ikinci sıvı yağ fıçısının sorumluluğu da ondaydı.

Meyssonnier, beyazlatıp rendelediği bir çatı tahtasıyla dereceli bir çubuk yaptı, bu sayede, iki haftanın sonunda tükettiğimiz yağın çok az olduğunu gördük. Thomas'nın yaptığı hesaba göre, bu düzenle fıçı altı yıl sonra boşalacaktı. Sonra başka bir ışık kaynağı bulmamız gerekecekti çünkü florayı yok eden kıyametten

hiçbir ceviz ağacı kurtulamamıştı.

Elimde, çok az kullanılmış pilleriyle iki el feneri vardı. Birini, sadece beklenmedik bir durumda kullanma koşuluyla girişteki kulede oturan Menou'ya emanet ettim, ikinciyi ben sakladım.

Thomas, su deposunun altındaki taşların üzerine üç kısrağın gübresini yığarak banyoda biraz konfor yaratmayı düşündü. Bu kocaman taşların altından soğuk su boruları geçiyordu. Ve Thomas, gübrenin için için yanarak, suyu ısıtacak kadar sıcaklık vereceğine inanıyordu. Başlangıçta hepimiz öneriye kuşkuyla baktık, ama deney başarıyla sonuçlandı. Ve bize sağladığı rahatlığın da ötesinde, içine yuvarlandığımız ilkel hayat şartlarında ilk ileri adım, ilk zafer oldu. Küçük Colin, eğer La Roque'taki dükkânı elinin altında olsa, bu kuramdan hareketle şatoda kalorifer tesisatı bile kurabileceğini iddia ediyordu.

Peyssou odasını Meyssonnier'le paylaşmaktan çok mutlu oldu, ama öte yandan Colin'i Birgitta'nın odasında yalnız yatmaya razı etmek için epeyi diplomasi gerekti. Onun istediği, sanırım, benim odamda, Thomas'nın yerini almaktı. Arkadaşlarım beni hep Colin'i "tepeme çıkarmakla" suçlamışlardır. Onun bazı kusurları olduğunu bilmez değildim. Biliyordum, Thomas kadar sakin, saygılı ve sessiz bir oda arkadaşının yerine Colin'i almak, kötü bir alışveriş olurdu.

Hem sonra, Thomas, bu haliyle de çok yalnızdı: gençliğiyle, kent kökenli oluşuyla, düşünce tarzıyla, karakteriyle, hatta Patua bilmemesi yüzünden, aramızda yabancı gibiydi. Peyssou ile Menou'ya, anadillerini –Fransızca onlar için ikinci dildi– çok fazla konuşmamalarını hatırlatmam gerekiyordu, çünkü sofrada ikisi, yörenin diliyle konuşmaya başlıyorlar, birer birer bizler de onlara katılıyorduk ve Thomas, birden, kendini yalnız hissediyordu.

Şunu itiraf etmeliyim ki Thomas, arkadaşlarımızla uyum sağlayamamıştı. O güçlü olduğu kadar da katıydı. Davranışları soğuktu. Kısa ve çok net konuşuyordu. Çok zor ilişki kuruyordu. Hatta, inanılmaz ölçüde mizah yeteneğinden ve mizah anlayışından yoksun olduğu için, çok zor ve çok az gülüyordu. Bizlerde çok az rastlanan o hiç vazgeçmediği ciddiliği, kibir olarak algılanıyordu.

Thomas'nın en göze görünür nitelikleri bile takdir edilmiyordu. Şunu söyleyeyim ki Menou onu hiç beğenmiyordu (oysa güzel erkeklere zaafı vardır, postacı Boudenot gibi, mesela). Çünkü Thomas yakışıklı olsa bile, bize göre değildi. Bir Yunan heykeli, kusursuz yüz çizgileri, bize hiçbir şey demez! Zararı yok, varsın, çarpık bir burun olsun, kısa bir çene olsun, yeter ki ardında yaşama coşkusu bulunsun. Biz kocaman, iriyarı, kahkahası bol, şakadan anlar biraz da fiyakacı erkekleri severiz.

Sonra, Thomas, bir "yeni"ydi. *Dernek*'ten değildi. Ortak anılarımızın dışında kalıyordu. Ve, Malevil'deki yalnızlığını çok hissetmemesi için onunla ayrıca ilgilenmem kıskançlıklara yol açıyordu, özellikle de Colin, sürekli iğneliyordu onu. Oysa Thomas, sözlü bir pingpong maçında topu geri fırlatma konusunda kesinlikle yetenekli değildi. Çok yavaş ve çok ciddiye alarak düşünüyordu. Çoğu kez karşılık vermiyordu. Suskunluğu küçümseme olarak algılanıyordu ve Colin, saldıran kendisi olduğu halde, ona kızıyordu. Bu konuda da işe karışmak, Colin'e baskı yaparak durumu düzeltmek bana düşüyordu.

İncil okumayı sürdürüyordum, korktuğumdan çok daha az tekdüze oluyordu gecelerimiz, çünkü heyecanlı sözlerle sık sık kesiliyordu. Peyssou, mesela, Kabil'in, Tanrı'nın ayrımcılığı yüzünden bu kadar acı çekmesine isyan etti.

– Sen bunu doğru buluyor musun? dedi bana. Bir oğlan var sebze yetiştireceğim diye anası ağlıyor, haydi belle, haydi sula, haydi çapala, uğraş dur, herhalde sekiz tane koyunu gezdirmekten daha zor, değil mi? Ondan sonra Tanrı onun getirdiği armağanlara bakmıyor bile. Peki öteki ana kuzusu, ne yapmış koyunların kıçında dolaşmaktan başka? Ondan sonra hep lütuflar, onurlar ona.

– Tanrı belki de Kabil'in Habil'i öldüreceğinden şüphelenmişti? dedi Menou.

– Daha iyi ya, dedi Peyssou, o zaman bu haksızlıkları yapıp iki kardeşin arasına büsbütün fitne sokmaması gerekmez miydi?

Meyssonnier ateşe doğru eğildi, dirsekleri dizlerine dayalı, gizli bir hoşnutlukla konuştu:

– O her şeyi bilendir, değil mi? dedi. Cinayeti de bilmiş olması gerekir. Eğer biliyor idiyse, neden engel olmadı?

Ama bu hınzır mantık, arkadaşlarda yankı bulmadı: fazla soyuttu.

Peyssou düşündükçe, kendini büsbütün Kabil'in yerine koyuyordu.

– Bu iş böyledir, dedi, nereye gidersen git, bir el bebek gül bebek bulunur. Öğretmen Le Coutellier'yi al, mesela, okulda: Colin en ön sırada, sobanın yanında. Ben, tabiî, soğukta, sınıfın en arkasında, ellerim arkamda çapraz! Ne yapmışım peki? Hiç!

– Haydi haydi, uydurma, dedi Colin, birden eski günlerdekine benzer bir gülümsemeyle. Le Coutellier seni en arka sıraya gönderiyordu, çünkü elin cebinde, şeyinle oynayıp duruyordun boyuna.

Bu güzel anıyla herkes güldü.

– Hatta ellerini arkana koydurması da bu yüzdendi, diye anlattı Colin.

– Ne olursa olsun, dedi Peyssou, hep böyle horlanmak insanı kötü insan yapar. Bak, havuç yetiştiren, sonra da havuçlarını Tanrı'ya götüren zavallı Kabil, mesela! Ama yoo! Yüzüne bile bakan yok! Bak sen! dedi sonra, birden sesinde acı bir ifadeyle. O zaman bile iktidar çiftçiyle ilgilenmiyormuş.

İktidar şimdi yok olup gitmiş olduğu halde bu sözler herkesçe alkışlandı. Sonra sessizlik geri geldi, okumaya devam ettim. Ama Kabil'in karısıyla tanışmasına ve Enoh adlı oğlunun doğmasına sıra geldiğinde Menou atıldı:

– Bu kadın da nereden çıktı? dedi birden.

Arkamda, sıranın üzerinde oturuyordu, karşısında Momo, yarı uykuda, yarı uyanık.

Omzumun üstünden başımı yana çevirerek sordum:

– Hangi kadın?

– Kabil'in karısı.

Birbirlerine baktılar birden, şaşırmışlardı.

– Belki de Tanrı dedi Colin, başka bir yerde, başka bir Âdem ile Havva daha yapmıştır.

– Hayır hayır, dedi Meyssonnier, her zamanki düzen alışkanlığıyla, öyle olsaydı kitapta yazılı olurdu.

– Kız kardeşiydi o zaman! dedi Colin.

– Kimin kız kardeşi? dedi Peyssou, Colin'i daha iyi görebilmek için eğilerek.

– Kabil'in kız kardeşi.

Peyssou Colin'e baktı, sustu.

– Herhalde, öyle olması gerek, dedi Menou.

– Ama, nasıl olur? dedi Peyssou.

Kısa bir sessizlik. Gariptir, çok rahat belden aşağı konuştukları halde, aile içi ilişki konusunda ağızlarını açmayacaklardı.

Tekrar kitabıma döndüm, ama çok da uzun okuyamadım.

– Enoh, dedi Peyssou birden, Yahudi adı. Bilgiç bir tavırla devam etti: askerde Enoh adında bir arkadaş tanımıştım, Yahudi'ydi.

– Bunda şaşılacak bir şey yok, dedi Colin.

– Neden şaşılacak bir şey yok? dedi Peyssou, bir kez daha eğilerek Colin'e bakarken.

– Çünkü Enoh'un anası babası Yahudi'ydi.

– Yahudi miydi? diye hayretle sordu Peyssou, gözlerini koskocaman açarak, elleri dizlerinde.

– Büyükannesi ile büyükbabası da!

– Ne? dedi Peyssou. Âdem ile Havva Yahudi miydi?

– Ne var bunda? dedi Colin.

Peyssou'nun ağzı bir an açık kaldı, kıpırdayamadı, gözleri Colin'in gözlerindeydi.

– Ey, biz de Âdem ile Havva'dan geliyoruz, dedi sonra.

– Tabiî.

– O halde, biz de mi Yahudi'yiz?

– Belki, dedi Colin, baştan savma.

Peyssou, geriye giderek koltuğun arkalığına bıraktı kendini.

– İşe bak sen, dedi, hiç aklıma gelmezdi.

Bu yeni bilgiyi birkaç saniye zihninde evirip çevirdi, sonra, uğradığı haksızlıkların başka bir kanıtını daha bulmuş gibi, birden:

– O halde, dedi, Yahudiler ne diye bizden daha fazla Yahudi olduklarını iddia ediyorlar?

Herkes güldü, Thomas'dan başka. Ağzı sımsıkı kapalı, kollarını göğsünde kavuşturmuş, bacaklarını upuzun öne uzatmıştı, ötekileri güldüren konuşmalarla ve okuduğum metinlerle hiç ilgisi olmadığı belliydi. Eğer bütün gün çalıştıktan sonra, o da bizim gibi biraz insan sıcaklığına ihtiyaç duymasaydı, eminim. yemekten sonra hemen yatmaya giderdi.

Akşam yemeğinden sonraki bu saatlerde bazen böyle gülebilmemiz beni önce şaşırtmıştı. Ama sonra, amcamın, Almanya'daki esir kampında geçirdiği günler hakkında anlattıklarını hatırladım: "Doğu Prusya'da, sobanın çevresinde oturup ağlaştığımızı zannetme, Emmanuel. Aksine. Neşemizle odun kafalı Almanları şaşırtıyorduk. Hikâyeler anlatıyorduk, şarkı söylüyorduk, gülüyorduk. Ama aslında, bu, hiçbir şey demek değildi Emmanuel, senin anlayacağın, ağlanacak halimize gülüyorduk. Bu neşenin altında hiçbir şey yoktu, bomboştu. Arkadaşlar, geride bıraktıklarımızın yerini tutmuyordu."

Evet, ağlanacak halimize gülmek, doğrusu bu! Ben de dizlerimin üstünde *Kitabı Mukaddes*'in 1. kitabı, arkadaşlarımın konuşmalarını dinlerken böyle düşünüyorum. Sol tarafım buz kestiği için (mayıs ayında bu nasıl soğuk!) taburemle kitabımı alıp şöminenin karşı köşesine geçiyorum, ama orada çok kalamayacağım, Momo'ya fazla yakınım, sıcak, kokusunu daha da artırarak bana kadar getiriyor. Ertesi sabah yıkanma angaryası için Menou'yu harekete geçirmeye karar veriyorum.

Arkadaşlarımın ardında (Thomas'yı da onlarla birlikte saymakta zorlanıyorum, o kadar farklı ki) gölgeleri tavanın görkemli kirişlerine kadar uzanıyor, salonun ucunu göremiyorum, fazla büyük, ama alevler bir an parlayınca, solumda, eski silahların asılı olduğu duvarın beyaz taşları görünüyor. Peyssou'nun arkasında Menou'nun özenle parlattığı bir manastırdan alınmış büyük masa, sağında *Grange Forte*'un koca göbekli iki konsolu. Ayaklarının altında, mahzenin tavanını oluşturan kocaman dört köşe taşlar.

Ağırbaşlı, soylu bir dekor: yerde taş, duvarlarda taş, ne perde, ne halı, ne en ufak bir sıcaklık, bir kadının varlığını gösteren hiçbir şey yok. Kendisini devam ettirecek çocuklar bırakmadan öle-

ceği günü bekleyen yalnız erkeklerin dünyası. Bir manastır. Her şey var: çalışma, yoksunluklar, hatta okunan kutsal metinler!

Nasıl oldu bilmiyorum, söz, "bizden daha fazla Yahudi olduklarını iddia eden Yahudiler"den, La Roque'ta hayatta kalmış insanlar olup olmadığına geldi. Her akşam bundan söz ediyoruz. En yakın zamanda gitmeyi düşünüyoruz, ama bu kolay bir iş değil. Malevil'den Malejac'a kadar, alevlerin yakıp devirdiği kütükleri çok büyük zorluklarla kaldırarak yolu açtık, ama La Roque'a kadar sık kestane ağaçlarının arasından geçen, inişli çıkışlı yol, on beş kilometre. Gördüğümüz kadarıyla, yangından arta kalanlarla geçilemez duruma gelmiş olmalı, motorinimiz de kalmadığına göre temizlenmesi imkânsız. Eskiden, normal olarak La Roque'a yürüyerek üç saatte ancak gidebilirdik. Bugün bu yanmış ormanların arasından geçmeye kalkışsak, oraya bir günde zor gideriz, Malevil'e dönmek de bir günümüzü alır: kırk sekiz saat, şu an için –tarlanın ekimi bitinceye kadar– bu kadar uzun zaman kaybetmeyi göze alamayız.

Daha doğrusu, benim savunduğum fikir bu. Kocaman kitabım dizlerimin üzerinde, arkadaşlarımı dinliyorum, hiç söze karışmadan. La Roque'ta yaşayan insanlar bulma ümidini onlarda ben uyandırdım. Ve akşamları konuşula konuşula bu ümit iyice arttı. Ama onlar ümitlendikçe benim coşkum sönüyor. Oraya bir keşif yolculuğu yapma planlarına katılmıyorum. Aksine. Meyssonnier ile Colin sabanı tamamlamaya uğraştıkları sırada ben öbür ikisiyle Malevil'de kalıp, eski kalasların çivilerini sökmeyi ve malzeme deposunu düzenlemeyi tercih ediyorum.

Gitgide içime kapandığımı, dışımdaki olaylara ilgimin azaldığını fark ediyorum kendim de. Her gün biraz daha gömülüyorum kendi içime, şimdiden yarı keşiş gibiyim. Ve şöminenin taşına ensemi dayayarak yarım kulakla arkadaşlarımı dinlerken –sürekli onları kollama alışkanlığımın gereği– bir yandan kendi kendimle konuşuyorum, gerçekten iman sahibi olsaydım, ne değişirdi? Kuşkusuz, cevap arayacağım yeni sorular olurdu benim için: Tanrı, yarattığı insanın, bütün yaratılmışları yok etmesine neden izin verdi? Soyut düşünceleri bir yana bırakalım! Ama hiç olmazsa

ruhuma huzur verir miydi? Bilemiyorum! Sanmıyorum. Bütün bunlar o kadar uzak ki bana. Ve o kadar belirsiz ki! Rüyalarıma giren, Tanrı değil, hayır!

İki tür rüya görüyorum, biri uyanıkken, kendi istediklerim, uykusuz gecelerimde; öteki, uyurken, irademin dışında. Uyuyamadığım zaman, yatağa yapıştırdığım göğsümle, karnımla, bacaklarımla Birgitta'yı yaratıyorum hayalimde. Ve sonunda onu kollarımın arasında capcanlı, sıcak, ipek gibi hissettiğim an, ona saldırıyorum, okşuyorum, dişlerimi geçiriyorum bedenine. Dişlerimi geçiriyorum, demek yetersiz, onu yiyorum, içiyorum. Ve sanırım bu yüzden o kadar çabuk kayboluyor ve onu canlandırmakta gitgide daha çok zorlanıyorum.

Öteki rüya, ilki gibi, acı bir yoksun kalmışken duygusuyla sona ermiyor, onu uyurken görüyorum ve hep aynı sahne tekrarlanıyor: Nice'te, Cimiez'de aydınlık bir sabah merdivenden iniyorum. Merdiveni çok iyi tanıyorum, oysa gerçek hayatta sadece bir kez görmüştüm. Geniş ve apaydınlık; güneş, yüksek pencerelerden içeriye doluyor. Ve rüyamda, merdivenden inerken, genç bir kız bana doğru koşarak çıkıyor basamakları, saçları savrularak, kolları zarif bir bükülüşle iki yanında. Güzel göğüsleri inip kalkıyor. Ve bana ulaşmak için iki kat arasındaki düzlüğe geçerken güneş saçlarını yaldızlıyor. Son basamakları çıkıyor, başını yukarı kaldırmış, onu tanımıyorum, ama gözleriyle, dudaklarıyla, her şeyiyle gülümsüyor bana. O kadar! Burada bitiyor. Ama ben bu hayalle –nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum– kendimi, leylak salkımları koklamışım gibi, tazelenmiş, yıkanmış hissediyorum.

Önceki gece bu rüyadan hemen sonra uyandım ve gerçeğe dönüş korkunç oldu. Aynı anda, tarifsiz bir hüzün ve müthiş bir sıkıntı hissettim. Göğüs kafesim daralarak kalbimi hapsetti sanki ve iki duygu birbiriyle ilişkiliymiş gibi, dayanılmaz bir yalnızlık duygusuna kapıldım. Şöyle anlatabilirim yalnızlığı, göğüs boşluğumdaki öldürücü bir sancıymış gibi hissettim. Yatağımda oturdum, nefes almaya çalıştım ve şaşırarak, hiçbir sıkıntı olmadan havayı içime çektiğimi fark ettim. Kalp, akciğerler, hepsi görevini yapıyordu ve hiçbir ağrı duymuyordum, sadece boğazım dü-

ğümlenmiş gibiydi ve içimde bir şeyin kabardığını, büyüdüğünü hissettim, sonra birden gözyaşlarım akmaya başladı. Yaşlar sessizce yanaklarımdan akarken, aynı kahredici sözler, bir nakarat gibi kafamda tekrarlanıp, duruyor: evlenmedim, çocuklarım olmadı! İnsan türünün sonu yakın. Ben bu sonu göreceğim. Çünkü, neden bilmem birden, bütün arkadaşlarımın, on beş yaş küçüğüm Thomas'nın bile, beni tek başıma bırakarak benden önce gideceklerini düşündüm. Kendimi yaşlanmış, kamburu çıkmış, Malevil'in kocaman, bomboş mekânlarında, mahzende, yemek salonunda, kuledeki odamda, yüksek tavanlarda yankılanan ayak seslerimi dinleyerek, yapayalnız dolaşırken gördüm.

Olay gününden sonraki ilk aydınlık gece bu, belki de sabah oldu. Köy töresince çok yüksek yapılmış yatağımın yanındaki kanepede, benden epeyi alçakta Thomas'nın yüzünü görebiliyorum, gözleri kapalı, yanağı pencereden gelen soğuktan korunmak için çarşafını çenesine kadar çekmiş. Bir kez daha kusursuz yüz çizgilerini beğeniyle seyrediyorum: Yunan heykellerine özgü burnunu, dudaklarının kıvrılışını, yanaklarını. Uykuda, uyanıkken yüzüne hâkim olan katılık yok olmuş. Aksine, bu yüzde çocuksu ve savunmasız bir teslimiyet var. Sarı sakalı çok sık değil, iki günde bir tıraş oluyor. Ve dün sabah tıraş olduğu için yüzünde sakalın gölgesi yok. Cildi yumuşak ve pürüzsüz görünüyor, dudaklarının uçlarında, bu ana kadar hiç fark etmediğim küçük bir gamze var. Onu ilk kez ormanda gördüğümde kısa kesilmiş olan sarı, kıvırcık saçları epeyi uzamış şimdi ve ona kadınsı bir hava veriyor.

Ani bir hareketle arkamı dönüyorum yatağımda ve bugünlerde yatak odalarında yeni bir düzenleme yapmam gerektiğini düşünüyorum, belli aralıkla bir değişim olmalı, özellikle Thomas sürekli benim odamda kalmamalı, çünkü en rahat oda benimki. Aynı anda, karışık düşünceler, belirsiz rüya kırpıntılarıyla tekrar uykuya dalmama engel olan garip, sıkıntılı bir suçluluk duygusu hissediyorum. Rüyalar, öyle korkunç ve aşağılayıcı kâbuslarla dolu ki, sonunda davranıp kalkıyorum, sandalyenin üstünden giyeceklerimi alıyorum, odadan çıkıyorum, bir kat aşağıdaki banyoya giriyorum. Ama orada da, tıraşım bitinceye kadar, çirkin ve

utanç verici hayaller devam ediyor. Duşun altına giriyorum, uzun uzun yıkanıyorum. Bana, rüyalarımın kirli tortusundan temizleniyormuşum gibi geliyor.

Kuleden iç avluya indiğimde, kolumdaki saate göre, saat sabahın beşi. Olay gününden bu yana her gün olduğu gibi hava soğuk ve puslu. Malevil'de uyanmış tek insan benim. Ayak seslerim taşlarda yankılanıyor. Görkemli kule, surlar, iç kale bütün ağırlıklarıyla üzerime abanıyor sanki. Kahvaltıya kadar önümde iki uzun saat var.

Çekme köprüden geçiyorum, oradan doğumhaneye yürüyorum. Aşkım uyuyor, kulunu da, ama çenemi boksun kapısının üstünden uzattığım an Aşkım'ın küçük kulakları kımıldıyor, gözlerini açıyor, beni görüyor, dostça kişniyor alçak sesle. Bana doğru bir adım atıyor, küçük kulun da, uykuyla uyanıklık arasında incecik, kırılgan bacaklarının üzerinde sendeleyerek, anasının hâlâ şişkin, kocaman karnına yaslanmak için ilerliyor birlikte. Aşkım kafasını tahta kapıdan uzatarak omzuma koyuyor, yanağını okşarken kuluna bakıyorum. Bir hayvan yavrusu her zaman duygulandırır beni, insan yavrusu da. Çapkın aynı annesi gibi, güzel bir doru ve alnında aynı beyaz akıtma var, o da beni seyrediyor, güzel, çocuk gözleriyle. Boksa girip okşamak istiyorum, ama Aşkım bundan hoşlanır mı, bilemiyorum, onun için vazgeçiyorum. Aşkım yanağını, sonra burnunu boynuma dayıyarak "Phütt!" diye ılık nefesini veriyor. Besbelli, çok mutlu! Hepimiz tarafından seviliyor, iyi bakılıyor ve yanında yavrusu var. Bunun son yavrusu olduğunu ve türünün, tıpkı bizimki gibi, yok olmaya mahkûm olduğunu bilmiyor.

Gün, tekdüze işlerimizle geçiyor. Ve akşam, şimdi görür gibi oluyorum, dirseklerim *Kitabı Mukaddes*'e dayalı, başım ellerimin arasında oturuyorum, arada bir, La Roque'la ilgili sözler çalınıyor kulağıma. Ateş sönmek üzere, sıranın üzerinde uyuklayan Menou sonunda ayağa kalkarak, yatma vaktinin geldiğini belli ediyor. Sandalyelerin, masanın etrafına dizilişi sırasında sesler, gürültüler duyuluyor. Menou, maşayla, sabah sönmemiş bir kor bulabilecek biçimde ateşi örtüyor. Ben, kolumun altında *Kitabı*

Mukaddes'le, ayakta, arkadaşlarımla gevezelik ediyorum, hatta gülüşüyoruz; aslında, hapishane avlusunda volta atan mahkûmlar gibi kafamın içinde dönüp duran tatsız düşüncelerle baş başa kalacağım soğuk yatağıma gitmekten korkuyorum.

O akşamı ve geçireceğim yeni bir uykusuz gecenin düşüncesiyle ruhuma dolan korkunç sıkıntıyı çok iyi hatırlıyorum.

Yunan trajedilerinde olduğu gibi, olay, işaretlerle, simgelerle, önsezilerle geleceğini haber verecekti. O sabah önceki günler gibi gökyüzü kapalı, ufuk çizgisi belirsiz ve hava soğuktu. Prens doğalı beri sabah kahvaltılarında biraz süt içiyorduk, herkese bir fincan dolusu değil kuşkusuz, o da Thomas'nın, sağlığımız açısından, herkesin içmesi gerektiğini söyleyerek ısrar etmesi sonunda, çünkü ne Meyssonnier seviyordu, ne Colin, ne Peyssou. Momo, aksine, bayıla bayıla içiyordu. Kirli parmaklarıyla fincanı yakalayarak ve daha içmeden keyifle homurdanarak, dudaklarına götürmeden önce kar beyazı sıvıyı seyrediyor, sonra boğazından gluk gluk sesleri çıkararak o kadar telaşla içiyordu ki, ağzının iki kenarından, on beş günlük bir sakalın arasından kirli boynuna kadar süt akıyordu.

Fincanını masaya bıraktığı sırada:

– Menou, dedim Momo'ya bakmadan, senin veliahdın acil bir bakıma ihtiyacı var.

Başarısı, ilgili kişinin son dakikaya kadar hiçbir şeyden şüphelenmemiş olmasına bağlı olan bir baskın hareketi için, sözcükleri çok dikkatle seçmiştim.

– Ben de aynı şeyi düşünüyorum, dedi Menou, ilgisiz bir tavırla ve Momo'ya bakmadan. Ama yalnız olacak şey değil, biliyorsun.

Sonra ekledi:

– Ne zaman istersen.

– Çok iyi, o halde kahvaltıdan sonra. Peyssou Algülüm'le tarlayı sürmeye gittiğinde. Dört kişiyle hallederiz.

Eminim, Momo, ne "veliaht" sözcüğünün anlamını biliyordu, ne de "acil bakım"la neyi kastettiğimi anlamıştı, zaten bu nedenle bu sözcükleri kullanmıştım, ama o yanılmaz önsezisi onu uyardı. Bir bana, bir annesine baktı, birden, sandalyesini devirerek

fırladı, kalktı, öfkeyle bağırdı: *"İttemiyom! İkanmidam!"* (İstemiyorum! Yıkanmayacağım!) Sonra tabağındaki jambonu avuçlayarak kapıya koştu, dışarı çıktı.

– İyi atlattı sizi, dedi Peyssou, gülerek. Bugünkü program suya düştü.

– Hayır, dedi Menou. Bilmiyorsun. Bir düşünce kafasına bir yerinden girdi mi, hemen öbür yanından çıkar. Onun için hiç üzüntü çekmez. Hatırlamaz çünkü!

– Eh, çok şanslıymış, dedi Colin, eski gülümseyişini hatırlatan bir dudak hareketiyle. Çünkü benim kafam bin tane düşünceyle dolu. Hepsi beynimin içinde dönüp duruyor. Keşke ben de geri zekâlı olsaydım.

– O geri zekâlı değil, dedi Menou, heyecanla. Emmanuel'in amcası söylerdi: Momo'nun zekâsı yerinde. Sadece konuşamıyor. Bu yüzden zihnini bir şeylere veremiyor.

– Bağışla beni, seni kırmak istememiştim, dedi Colin, nezaketle.

– Kırılmadım, dedi Menou, Colin'e bakarak gülümsedi, zayıf boynunun üzerindeki mumya yüzünde gözleri capcanlı, pırıl pırıldı. Sofradan kalktığımızda onu nerede bulacağız, biliyor musun? Aşkım'ın boksunda, sarmaş dolaş! Dışarı çıkmasını bekleriz, ondan sonra tamam! Dört kişiyle çocuk oyuncağı!

– Çocuk oyuncağı mı? dedim. Ne oyuncak ama! Hele ayakları! Ayaklarına dikkat etmek gerek. Meyssonnier ile ben birer kolundan tutup yere yatırırız. Sen Colin, sağ ayağını yakalarsın, Thomas, sen sol ayağını. Dikkat edin, tekme atabilir. Bacakları çok güçlü.

– Ah, ah! dedi Peyssou, yusyuvarlak yüzünde bir kulaktan ötekine yayılan gülüşüyle. Unutmadım, o zaman beni de böyle yakalayıp suya atmıştınız, kalleş herifler!

Gülmeye başladık ama gülüşmeler yarıda kesildi: salonun kapısı gürültüyle açıldı, Momo göründü, sevinç ve coşkuyla çılgına dönmüş, kolları havada, hoplayıp zıplayarak bağırdı:

– *Gaga va! Gaga va!*

Artık annesi kadar ben de onun dilinin uzmanı olduğum halde, anlamadım. Menou'ya baktım, o da anlamamıştı. Momo "Ka-

kam var!" demezdi herhalde, zaten bu sevinç de bu sözlere uymuyordu.

– *Gaga* mı? dedi sonunda Menou ayağa kalkarken, nedir o gaga?

– *Gaga, uş!* diye bağırdı. Momo, sözlerini anlamadığımız için bu kez öfkeyle elini kolunu sallayarak:

– *Gaga!* diye daha da yüksek perdeden bağırdı, sanki böylece daha iyi anlayabilirmişiz gibi. *Gaga!*

Yarı heyecandan, yarı derdini anlatamamanın isyanıyla çığlıklar atıyor tepiniyordu, gözlerinde yaşlarla. Çok kolay heyecanlandığını bildiğimiz halde, şaşkınlıkla ona bakıyorduk.

– *Gaga!* diye bağırdı gene. Sonra birden kollarını havaya kaldırarak yukarı aşağı sallamaya başladı, uçar gibi.

– Karga mı? dedim, laf olsun diye.

– *Ha! Ha!* dedi Momo, yüzü sevinçle aydınlandı: *"Aşa Emamuel!"* (Yaşa Emmanuel!) Eğer tam zamanında kolumu uzatıp onu tutmasaydım, sarılıp öpecekti kuşkusuz.

– Momo, gerçek mi, Malevil'de karga mı gördün?

– *Ha! Ha!*

Birbirimize baktık, şaşkın, kararsız. Olay gününden bu yana kuşlar bir daha ötmemecesine susmuştu, ölmüştü hepsi.

– *El! El!* diye bağırdı Momo, onu uzakta tutmak için uzattığım elime yapışarak. Elimi çektim, döndü, koştu. Kabaralı pabuçlarının taşlarda yankılanan sesini izleyerek ben de koştum, bütün arkadaşlarım peşimde, tabiî Menou da. iç avluya çıktığımızda hemen arkamızda olduğunu fark ettim.

Momo'nun çekme köprünün üzerinde durup, hareketsiz kaldığını gördüm. Oradaydı, yirmi metre kadar ötemizde, doğumhanenin karşısında, hiç de yaralanmışa, hatta zayıflamışa benzemiyordu, mavimsi kara tüyleri pırıl pırıl, kocaman gagasıyla şuradan buradan bir şeyler bularak, yavaş hareketle, ağır ağır yürüyordu. Bizi görünce durdu, kara, keskin bakışlı gözüyle bakmak için başını çevirdi, doğruldu, ama hâlâ, elleri arkasında, kamburu çıkmış bilge bir ihtiyar adamı andırıyordu, başı biraz yana eğilmiş, düşünceli. Hiç kimse kımıldamıyordu, ama bu hareketsizlik bile onu korkuttu, koyu lacivert kanatlarını açtı, bir tek "Kakoo!"

sesiyle, alçaktan uçarak uzaklaştı, sonra yükseldi, girişteki kalenin çatısına kondu, bacanın arkasına saklandı, birkaç saniye sonra kocaman gagası ve bize çevrili kara, parlak gözü bacanın kenarından göründü.

Başlarımız yukarıda, bakışlarımız, görmemize izin verdiği kadarıyla ona dikili, yürüdük.

– İşe bak! dedi Peyssou. Günün birinde karga gördüğün için sevineceksin descler, inanmazdım.

– Hem de bu kadar yakından, dedi Menou. Tanrı bilir ya, öyle akıllıdır ki bunlar, çok da kurnaz, yüz metre sokulamazsın, anında uçup gider.

– Tabiî, eğer arabada değilsen, dedi Colin.

"Araba" sözcüğü birden gergin bir hava estirdi, çünkü önceki dünyaya ait bir sözcüktü, ama tatsız hava, yaygın mutluluğun, laf kalabalığıyla kendini belli eden coşkulu mutluluğun arasında çok çabuk dağıldı. Şu fikirde birleşildi, olay günü, bir rastlantıyla ya da önseziyle, yalıyarda çok sayıdaki mağaradan (Din Savaşları sırasında "parpayo"ların[7] gizlendiği mağaralar) birine girmişti. Sonra orada, derinlere giderek saklanmış ve kıyamet sırasında dışarı çıkmama akıllılığını göstermişti. Hava serinleyince de leşlerle, kim bilir belki bizim ölmüş atlarımızla beslenmişti. Ama sıra, hayvanın, yakınımıza gelmek isteyişini açıklamaya gelince, tartışma çıktı.

– Ben, şunu derim ki, dedi Peyssou, insanları bulduğuna memnundur, çünkü insanın olduğu yerde, yiyecek de vardır.

Ama bu materyalist iddia çok da hoşumuza gitmedi ve gariptir, ilk karşı çıkan Meyssonnier oldu.

– Tabiî ki yiyecek arıyordur, dedi, bilgiç bir tavırla bacakları iki yana açık, elleri ceplerinde, burnu havada. ama sadece bu, onun böyle dostça davranışını izah etmez. Doğumhanede etrafa saçılmış o kadar arpa varken –Algülüm, mesela, öyle döke saça yiyor ki, yemin en az dörtte biri yere gidiyor– gece gelip istediği kadar yiyebilir.

– Haklısın, dedi Colin. Karga sürü halindeyken insandan kaçar,

7. Provence dilinde bir çeşit beyaz kelebek; Din Savaşları'nda, silahlarını sardıkları kelebeğe benzer beyaz kılıftan dolayı Protestan savaşçılara verilen ad. (ç.n.)

çünkü onunla savaştığımızı bilir. Ama yalnızken, istediğin gibi evcilleştirebilirsin. La Roque'ta, hatırlamıyor musun, kunduracı...

– *Ha! Ha!* diye bağırdı Momo, kunduracıyı hatırlamıştı.

– Çok akıllı hayvandır, dedi Menou. Bir keresinde Emmanuel'in amcası mısırları kuruttuğumuz ambara yere çatapat atmıştı, öyle çok mısırımızı yiyorlardı ki. Sonra, sabahtan akşama bir gürültü, çata pata! Ve ne oldu biliyor musun, aldırış bile etmez oldu bizim kargalar! Rahat rahat gagalayıp, durdular.

Peyssou gülmeye başladı.

– Ah, namussuzlar! dedi, sesinde açık bir beğeniyle. Az anamı ağlatmadılar! Bir kez, sadece bir kez birini vurabildim. Emmanuel'in 22'lik çiftesiyle.

Bu sözlerden sonra hep bir ağızdan, karga övgüsü başladı; zekâsı, uzun ömürlülüğü, insanla yakın ilişkisi, konuşma yeteneği... Ve Thomas, biraz da bu övgülere şaşarak, onun, nihayet bir "zararlı" olduğunu söylediğinde, bu yersiz sözlere kimse katılmadı. Çünkü, evet, geçmişte, onlarla mücadele edilirdi ama öfke ve nefret duymadan, hatta çoğu kez kurnazlıklarını seyredip gülerek ve aslında, her canlının bir şeylerle beslenmeye hakkı olduğunu kabul ederek. Ve üstelik, bu karga, bize, başka bir yerlerde başka canlıların da hayatta kalmış olduğu ümidini vermek için gelmişti, o kutsaldı, dokunulmazdı, ona her sabah yemden payını verecektik, o artık Malevil'indi.

Sohbete son veren Peyssou oldu. Önceki gün, akşama doğru Meyssonnier ile Colin'in yaptığı sabanı Rhunes kıyısındaki küçük tarlaya götürmüştük, şimdi artık onun Algülüm'le gidip sürmeye başlaması gerekiyordu. Peyssou bokslara doğru yürüyünce Meyssonnier'ye gözümle bir işaret yaptım ve daha ne olduğunu anlamadan yakalandı Momo, kolları, ayakları sımsıkı tutulmuş olarak, sonra kocaman bir bohça gibi havaya kaldırıldı ve Menou yanımız sıra sıska bacaklarıyla koştururken kuleye kadar uçar gibi götürüldü; oğlu "*İttemiyom! İkanmidan!*" diye bağırıp çırpınırken, mutlu bir gülümsemeyle tekrarlıyordu Menou: "Yıkanman gerek, pasaklı herif!" Onun için, altını temizlediği ilk günden bu yana, neredeyse yarım yüzyıldır Momo'yu yıkamak angarya

değildi, yakınır görünse bile değildi, aksine, oğlunun elliye varan yaşına rağmen ana yüreğini ısıtan bir küçük ayindi.

Sabah arkadaşlarımdan duş yapmamalarını istemiştim; banyoyu ılık suyla doldurup Momo'yu içine sokabildik, Meyssonnier hemen sakalını kesmeye girişti. Zavallı Momo, sayı üstünlüğü karşısında teslim olmuştu, sesi çıkmıyordu. Colin'e arkamdan kapıyı kilitlemesini söyleyerek –beklenmedik bir firar girişimine karşı– çıktım. Odama uğrayıp dürbünü aldım, kuleye tırmandım.

İç avluda konuştuğumuz sırada, yoğun gri gökyüzünde daha açık gri bir çizgi fark etmiştim, La Roque'u görebilmeyi umuyordum. Ama boş bir ümit! İlk anda anladım. Dürbün de bunu doğrulayacaktı. Kurşun gibi bir gök, görüş sıfır, tek ışık, tek renk yok. Tek bir yeşil otun hayatta kalmadığı tarlalar bir uçtan bir uca gri bir tozla örtülü. Eskiden kentli konuklar, çevreyi görmek için kuleye çıktıkları zaman Malevil'in sessizliğini överlerdi. Oysa, bu, Tanrı'ya şükür, sadece kentliler için sessizlikti, bizler için değil! Rhunes yolundaki uzak bir otomobil, tarlada çift süren traktör, bir kuşun ötüşü, bir horoz, öfkeli bir köpek ve yazın, tabiî, çekirgeler, ağustosböcekleri, yabanîasmalarda arılar... Şimdi, evet, şimdi sessizlik vardı. Sessizlik, yerde ve gökte, sadece kurşun rengi siyah ve gri. Ve hareketsizlik. Doğanın kadavrasıydı bu. Ölü bir gezegen.

Gözlerimi dürbüne yapıştırarak La Roque'u seçebileceğim yerleri tarıyor ve sadece gri bir örtü görüyordum. Bu grinin, toprağın mı, yoksa kurşun bir kapak gibi üzerimize abanmış göğün mü rengi olduğunu bile ayırt edemeden. Peyssou'nun Algülüm'le toprağı sürdüğü tarlaya doğru indirdim dürbünü. Orada biraz hayat bulabilecektik. Öncelikle kısrağı aradım, en kolay o görülürdü ve bir türlü göremediğim için sinirlenerek dürbünü gözlerimden çektim. Çıplak gözle, tarlanın ortasında hareketsiz duran sabanı ve yanında yerde yatan Peyssou'yu gördüm o an, yüzüstü, kolları iki yana açık. Algülüm ortada yoktu.

İki kat merdiveni deliler gibi indim, banyonun kapısına koştum, kilitli olduğunu unutarak açmaya davrandım, kalın tahta kanadı bütün gücümle yumruklayarak haykırdım, çabuk gelin,

Peyssou'ya bir şey olmuş!

Onları beklemeden koşmaya başladım. Tarlaya varmak için, aşağıdaki düzlüğe kadar yalıyarın üzerindeki yoldan geçmek, bir U çizerek sola dönüp, şatonun eteğinden Rhunes'ün koluna kadar kuru dere yatağını izlemek gerekiyordu. Bütün gücümle koşuyordum, şakaklarım zonklayarak ve olanlara bir açıklama bulmaya çalışıyordum koşarken. Algülüm o kadar söz dinler, öyle yumuşak huylu bir hayvandı ki, kaçıp gitmek için Peyssou'ya kötülük yapması mümkün değildi. Zaten nereye kaçacaktı, dünya yüzünde tek yeşil ot kalmamışken? Malevil'de doyasıya yiyeceği arpa ve saman vardı.

Biraz sonra, arkamda, bana yetişmeye çalışan arkadaşlarımın taşlı zeminde yankılanan ayak seslerini duymaya başladım. Rhunes'deki küçük tarlaya varmaya yüz metre kalmışken, uzun adımlarla çok hızlı koşan Thomas beni geçip gitti. Uzaktan onun Peyssou'nun yanında diz çöktüğünü, yavaş hareketlerle çevirdiğini ve başını hafifçe kaldırdığını gördüm.

– Yaşıyor! diye bağırdı bana dönerek.

Ben de çömeldim, nefes nefese, bitkin. Peyssou gözünü açtı, ama bakışı bulanıktı, görmeye çalışıyor, göremiyordu. Burnu, sol yanağı toprağa bulanmıştı ve ensesinde bir yara kanıyordu, çok kanıyordu, kucağında yattığı Thomas'nın gömleği kan içindeydi. Colin, Meyssonnier ve Momo –çırılçıplak, saçlarından sular akarak– o sırada geldiler, yaraya bakıyordum, büyüktü, ama derin değildi. En son Menou yetişti, girişteki mutfaktan bir şişe kiraz rakısı alacak vakit bulmuş ve gelirken benim bornozunu da getirmişti, Peyssou'ya bile bakmadan Momo'ya giydirdi.

Yarasına biraz kiraz rakısı döktüm, Peyssou homurdandı. Sonra koca bir yudum içirdim, mendilimi ıslatıp yüzündeki toprakları temizledim.

– Bunu yapan Algülüm olamaz, dedi Colin. Yerde yatış biçimine bakılırsa...

– Peyssou, diyordum, şakaklarını kiraz rakısıyla ovarak, beni duyuyor musun? Neler oldu? Sonra, kendi kendime konuşur gibi: Algülüm olamaz dedim, o çifte atmaz insana.

– Ben de fark ettim, dedi Menou. Oyun için bile olsa tekme attığını görmedim.

Peyssou'nun bakışı netleşiyordu artık, alçak sesle ama anlaşılacak şekilde:

– Emmanuel, dedi sonunda.

Bir yudum içki daha verdim, şakaklarını ovmayı sürdürüyordum.

– Neler oldu? diye sordum bir kez daha usul usul yanaklarına vurarak, bakışlarımla tekrar dalıp gitmeye hazır bakışlarını yakalamaya çalışıyordum.

Colin, çömeldiği yerden kalkarken:

– Kötü bir darbe yemiş, dedi. Ama çabuk toparlanacak, bak, az öncekinden daha iyi şimdi.

– Peyssou! Peyssou, beni duyuyor musun!

Başımı kaldırdım.

– Menou, çabuk bornozun kuşağını ver.

Kuşağı uzunluğuna dizime koydum, mendilimi dörde katladım, alkollü içkiyle ıslattım, dikkatle yaranın üstüne kapadım, Menou'ya kompresi orada tutmasını söyledim, sonra kuşağı alnından dolayarak sıkıca bağladım. Menou her söylediğimi sessizce yapıyordu ama gözü, öylece soğuğa fırlayarak hiç kuşkusuz "şifayı kapmış" olan oğlunun üstündeydi.

– Bilmiyorum, dedi Peyssou birden.

– Ne olduğunu mu bilmiyorsun?

– Hayır.

Gözleri kapanıyordu, yanaklarına vurmaya devam ettim.

– Emmanuel, bir dakika gel! dedi Colin.

Sabanın yanındaydı, sırtı dönük, ama omzunun üstünden başını çevirmiş, bize bakıyordu, yüzü altüst, gözleri gözlerimde.

Kalktım, yanına gittim.

– Şuna bir bak, dedi alçak sesle.

Algülüm'ü ilk kez sabana koştuğumuzda, kolu tutan kolanın tokalarından birinin eksik olduğunu görmüştük. Onun yerine bir naylon ipi tahtaya birkaç kez dolayarak sorunu hallettik. Şimdi o ip kesilmişti.

– Bunu bir insan yapmış, dedi Colin.

Yüzü sararmıştı, dudakları kupkuruydu.

Anlattı:

– Bıçakla kesilmiş.

İpin iki ucunu gözlerime yaklaştırarak baktım. Kesik çok düzgün ve pürüzsüzdü. Tek kelime söylemeden başımı salladım. Konuşacak halde değildim.

– Algülüm'ü çözen her kimse, diye devam etti Colin, paldımın tokalarıyla karın altındaki kolanın sol tokasını açmış, sonra sağdaki naylon ipi çözemeyince sinirlenip bıçakla kesmiş.

– Ama, dedim sesim titreyerek, önce Peyssou'ya saldırmış.

Menou, Meyssonnier, Momo yanımıza gelmişlerdi, gözleri üzerimizdeydi. Thomas bana bakıyordu, dizinin biri yerde, yukarı kaldırdığı öbür diziyle Peyssou'yu göğsüne yaslamış.

– Aman Tanrım! Aman Tanrım! diye mırıldanıyordu Menou, Momo'yu kolundan yakalamış, kendine çekmişti, korkuyla etrafa bakıyordu.

Kimse konuşmadı birkaç saniye. Şaşırmıştım, korkmuştum ve birden acı bir hayal kırıklığı hissettim. Tanrı biliyor, nasıl bir özlemle, iştiyakla, çılgın bir ümitle, bizler gibi hayatta kalabilmiş başka insanların da bulunması için içimizden gizli gizli dua etmiştik. Eh, şimdi emindik artık: evet, kıyametten kurtulmuş başka insanlar vardı.

Amcamın hediyesi 22 kalibrelik tüfeğimi aldım. Thomas çifteyi tercih etmişti. Ötekilerin av tüfeğimle şatoda kalmaları konusunda anlaştık. Av tüfeği cılız bir silahtı ama Malevil'in kale duvarları, mazgalları, hendekleri vardı.

Malevil'den Rhunes'e giden yolun kesin bir U çizerek dönen sapağına geldiğimizde bir kartal yuvası gibi yalıyara tünemiş şatoya uzun uzun baktım, Thomas'nın da gözlerini ayıramadığını görüyordum. Duygularımızı anlatmamıza gerek yoktu. Her adımda kendimizi biraz daha çıplak, biraz daha savunmasız hissediyorduk. Malevil bizim sığınağımız, kayalardan yapılmış yuvamızdı. Şu ana kadar bizi her şeyden, hatta teknolojinin ulaştığı olağanüstü güçten bile korumuştu. Şimdi ondan uzakta olmak bir kâbustu, peş peşe yürüdüğümüz bu yol bir kâbustu. Kül rengi gökyüzü, kül rengi toprak, yanmış, simsiyah ağaç iskeletleri; hareketsiz, sessiz, ölmüş bir dünya. Ve hayatta kalabilmiş bir avuç insan bu yolun sonunda, öldürmek için bizi bekliyordu.

Hiç kuşkum yoktu; kısrağın, tozlu kupkuru toprakta silinmesi imkânsız izler bırakarak alınıp götürülmüş olması, hırsızların peşlerine düşmemizi istediklerini gösteriyordu; kavrulmuş çıplak arazinin bir yerlerinde bize pusu kurmuşlardı. Ne var ki seçme şansımız yoktu. Bizlerden birinin saldırıya uğramasını ve atımızın çalınmasını karşılıksız bırakamazdık. Susup kabullenmek istemiyorsak, saldırganın oynadığı oyuna katılarak cevap verecektik.

Peyssou'yu Rhunes'deki tarlada hareketsiz, yatar gördüğüm an ile Malevil'den çıkışımız arasında yarım saatten fazla zaman geçmemişti. Saldırgan, Algülüm'le uğraşırken epeyi vakit kaybet-

miş olmalıydı. Kısrağın ayak dirediği, karşı koyduğu, gitmek istemediği izlerden belliydi. Ne kadar yumuşak başlı olursa olsun, ahırına, Malevil'e, yanındaki boksta, parmaklıklardan her an gördüğü Aşkım'a bağlıydı. Üstelik, çok genç bir hayvandı, her şeyden, bir su birikintisinden, ayağına takılan taştan, sulama hortumundan ya da rüzgârın savurduğu bir gazete parçasından korkuyordu. Toynak izlerinin yanındaki ayak izlerinden belliydi, saldırgan ata çıplak binmeye cesaret edememişti. Genç İngiliz-Arap'ın taşkınlığı onu korkutmuştu, demek ki usta binici değildi. Anlaşılması zor olan, Algülüm'ün sonunda gene de onunla gitmiş olmasıydı.

Her an tetikteydim, tüfeğim omzuma asılı değildi, elimdeydi, sürekli bakıyordum. Thomas'yla konuşmuyorduk. Hava serin olduğu halde, gergin sinirlerim yüzünden ter içindeydim, en çok da avuçlarım terliyordu ve Thomas da benim kadar sakin göründüğü halde, kolumu dinlendirmek için tüfeğimin namlusundan tutarak omzuna vurduğumda, silahın gövdesine yaslanmış olduğu yerin ıslak olduğunu fark ettim.

Algülüm'ün izleri Rhunes'den ayrılıp, bir tepeyle bir yalıyarın arasından doğuya yöneldiğinde, bir buçuk saatten beri yürüyorduk. Arazi yapısı Malevil'inkine benziyordu: kuzeyde yalıyar ve yalıyarın dibinde, Malevil'e geldiğinde kaybolacak olan ama burada hemen toprağın üzerinde, coşkulu ve hızlı akan bir dere. Besbelli, dere yatağını genişletmek için hiçbir şey yapılmamıştı ve su, tepeyle yalıyar arasında kalan ancak kırk elli metre genişliğindeki daracık vadiyi, taşkınlarıyla gerçek bir bataklığa dönüştürmüştü. Çok iyi hatırlıyorum, amcam, bu yüzden, *Sept Fayards*'daki atlarını buraya gelmesini yasaklamıştı. Aslında biz de, *Dernek* zamanında bile, hiçbir traktör lastiğinin değmediği bu batak araziye girmeye cesaret edemezdik.

Orada, birkaç penceresi olan bir duvarın kapattığı bir mağarada kimlerin yaşadığını biliyordum. Kaba saba, çevreleriyle ilişkileri olmayan, özel hayatlarında bazı çirkinlikler olduğundan ve komşularının, özellikle de Coutellier'lerin topraklarında kaçak olarak avlandıklarından şüphe edilen insanlar. Yaşadıkları yer-

den dolayı onlara "troglodit"ler[8] deniyordu, *Dernek* yıllarımızda çok pışlandığımız bir ad. Ama Malejac için onlar sadece "yabancı"ydılar ve daha da güzeli, "baba" kuzeyden gelmiş olduğu için, "Romanlar". En ürkütücü yanı, bu adamların hiçbir zaman Malejac'ta görülmemiş olmalarıydı: alışverişlerini Saint-Sauveur'de yapıyorlardı. Böylece, haklarında hemen de hiçbir şey bilinmiyordu, hatta kaç kişi oldukları bile. Babanın (amcam onun Cro-Magnon insanına benzediğini söylerdi) iki kez hapse mahkûm olduğu söyleniyordu: bir kere darp ve yaralama yüzünden, bir kere de kızına tecavüz ettiği için. Bu kızın adı Catie'ydi, aileden yalnız onu (sadece adıyla) biliyordum, La Roque belediye başkanının evinde çalıştığını duymuştum. Bakışları pervasız, güzel bir kız olduğu ve davranışlarıyla epeyi dile düştüğü söyleniyordu. Gerçekten tecavüze uğramışsa bile, bu yüzden erkeklerden nefret etmediği kesindi.

Trogloditlerin çiftliğinin, *Dernek* yıllarımızda bize çok tuhaf gelen bir adı vardı: "*Gölcük*". Tuhaf geliyordu, çünkü göl filan yoktu orada, sadece, dimdik bir yalıyarla bir tepe arasına sıkışmış, balçık gibi bir toprak parçası. Ne yol, ne elektrik. Hiç kimsenin gelip geçmediği, rutubetli, suratsız bir boğaz. Hiç kimse geçmezdi, postacı bile, ayda bir kez, mektupları *Cussac*'a, tepenin üzerindeki güzel çiftliğe bırakırdı. Böylece, postacı Boudenot'dan, adlarını öğrenmiştik: Wahrwoorde. Genel kanı, bunun bir Hıristiyan adı olmadığı yönündeydi, Boudenot, baba Wahrwoorde'un gerçek bir vahşî olduğunu, ama hiç de sanıldığı gibi yoksul olmadıklarını söylerdi, aksine, hayvanları ve yamaçta geniş toprakları vardı.

Thomas'ya yetiştim, kolundan tutup durdurdum. kulağına eğilerek, alçak sesle:

– Burası! dedim. Ben öne geçiyorum.

Çabucak çevreye göz gezdirdi, saatine baktı, o da alçak sesle itiraz etti:

– Nöbetim bitmedi.

– Olsun, ben buraları iyi bilirim.

8. Bir mağarada ya da kayaya oyulmuş barınakta yaşayan kimse. (ç. n.)

Sonra ilave ettim:

– Sen on metre arkadan beni izle!

Önüne geçtim, birkaç adım yürüdüm, sağ elimi açarak kalçam hizasında durması için işaret ettim ona, kendim de durdum. Dürbünü kılıfından çıkardım, gözlerime yapıştırdım, çevreyi inceledim. Ensiz bir çayır, tepeyle yalıyarın arasından geçerek yamaca tırmanıyordu, bir çalılık ve kaba taşlardan bir duvar, çayırı enine ikiye bölmüştü. Tepe, şimdiye kadar gördüklerimiz gibiydi, yanmış, kararmış çırçıplak. Ama çayır, kuzeyde yalıyar tarafından korunduğu, bir ölçüde de çukurda olduğu için cehennemin alevlerinden çok fazla zarar görmeden kurtulabilmişti. Bitki örtüsü yanmış ama kömürleşmemişti, belki de arazi felaketten bir gün önce tümüyle su altında bulunduğu için toprak her yerde olduğu gibi o gri ve tozlu görünümü almıştı sadece. Hatta şurada burada, herhalde otlardan geri kalmış, sapsarı yığınlar ve yanmış, kavrulmuş, ama ayakta kalabilmiş ağaç iskeletleri vardı. Dürbünü kılıfına koydum, dikkatli adımlarla yürümeye başladım. Ama beni başka bir sürpriz bekliyordu: zemin sertti, ayaklarım batmıyordu. Olay günü, yeraltı suyu, sıcağın etkisiyle, çaydanlıkta kaynayan su gibi topraktan fışkırmış olmalıydı. Ve o gün bu gündür yağmur yağmadığı için de bataklık kurumuştu.

Beynim, bütün bu ayrıntıları büyük bir netlikle değerlendirirken, bedenim bana oyunlar oynuyordu: avuç içlerimi sırsıklam yapan ter, delirmiş gibi atan kalbim, zonklayan şakaklarım; hatta dürbünü kılıfına koyarken hafifçe titreyen parmaklarım, ki şu an ateş etmem gerekse beni zorda bırakacağı kesindi. Adımlarımın ritmine uyarcasına, telaşsız, dikkatli ve soğukkanlı düşünmeye çalışıyordum, bakışlarım kâh ayaklarımın dibinde yerde, Algülüm'ün izlerinde, kâh önümde uzanan düzlükte. En küçük bir esinti yok, hiç ses çıkmıyor, çok uzaklardan gelen bir ses bile duyulmuyor. Önümde, on metre kadar önümde kaba taşlardan alçak bir duvar.

Her şey çok çabuk oldu. Bana taze izlenimi veren küçük bir dışkı yığını gördüm. Durdum, yakından bakmak için eğildim, daha doğrusu, sıcak olup olmadığını anlamak için elimin tersiyle

dokunacaktım. Aynı anda bir ıslık sesi duyuldu ve başımın üstünden bir şey geçti. İki saniye sonra Thomas'yı yanımda gördüm, iki büklümdü, elindeki oku gösteriyordu. Okun siyah ve ustaca sivriltilmiş ucu çamurluydu.

O an, ilki kadar keskin ikinci bir ıslık sesi duydum. Kendimi yere attım ve taş duvara doğru sürünmeye başladım. Çok çabuk hareket için Thomas'yı arkamda bıraktığımı sanmıştım, ama tüfeğimi yere, yanıma koyduktan sonra dönüp sola baktığımda onun az ötemde boylu boyunca toprağa uzanmış, çevredeki dağınık taşları alçak duvarın üzerine dizerek kendine bir mazgal yapmaya uğraştığını gördüm. Şaşılacak şey: oku da getirmişti sürünürken. Oradaydı, yanında, yerde, ucundaki sarı ve yeşil tüyler kül rengi topraktaki tek canlı rengi oluşturmuştu. Oka bakıyordu. Ve gözlerime inanamıyordum! Troglodıtler bize okla saldırıyorlardı!

Çabucak alçak duvarın üstünden baktım. Bizden elli metre uzakta, dar, uzun vadiyi enine kesen ikinci ve yüksek bir taş duvar daha vardı. Tam ortada, dev bir ceviz ağacı, kavrulmuş, ama ayakta. İyi bir mevzi, ama yanlış taktik uygulamışlardı: bizim alçak duvarı geçmemizi beklemeli ve sonra açık arazide hücuma geçmeliydiler. Erken saldırmışlardı, kuşkusuz, benim gübre yığınını görerek bir an hareketsiz kalmamdan cesaret almışlardı.

Yeni bir ıslık sesi duydum ve neden bilmem, birden dizlerimi bükerek büzüldüm. Şanslı bir tepki olmuştu bu, çünkü topraktan fışkırmışa benzeyen ok, ayaklarımın elli santim ötesinde toprağa saplandı. Bu ok, istenilen eğimi verecek şekilde ustaca fırlatılmıştı. Ve düşmanın hedefi, hemen anladım, Thomas'nın mazgalıydı. Thomas'ya beni izlemesini işaret ettim ve duvar boyunca sürünerek sola doğru birkaç metre kaydım.

Az önce ayrıldığımız mazgal yönünde, bir öncekinden bir metre uzağa, ıslık çalarak bir ok daha geldi. Toprağa saplandığı andan başlayarak yavaş yavaş saymaya başladım: bir, iki, üç, dört, beş. Beşte, yeni bir ıslık sesi daha; demek ki oku almak, yerleştirmek, nişan almak ve yayı çekmek için atıcıya beş saniye gerekiyordu. Ve iki yay değil bir tek yay vardı. Oklar birbirinin peşinden geliyordu, birlikte değil.

Tüfeğimden dürbününü çıkardım. Hedefi büyüttüğü kadar da nişan almayı yavaşlatıyordu. Alçak sesle Thomas'ya, "Mazgalın öbür yanında mevzi al" dedim, "ben iki kez ateş edince sen derhal duvarın üstünden çiftenle ateş et. hemen yerini değiştir". Uzaklaştı. Bakışlarımla onu izledim. Yerine varır varmaz, tüfeğin emniyetini açtım, yüzüm neredeyse değecek kadar toprağa yakın, iki elimle tuttuğum karabinam taş duvara paralel olarak dizüstü çöktüm. Birden ayağa kalktım, aynı anda tüfeği omuzlayarak belimden yukarısıyla döndüm, ceviz ağacının ardında yayın ucunu görür gibi oldum, iki el ateş ederek aynı hızla duvarın önüne, yere çöktüm. Hemen ardımdan, ben süratle yer değiştirirken, Thomas'nın tüfeğinin peş peşe iki "Bum! Bum!" sesini duydum, benimkinden daha güçlü ve tok iki silah sesi.

Karşılığı bekledim. Gelmedi. Birden, hayretten büyüyen gözlerimle, benden on metre kadar ötede, Thomas'nın ayağa kalktığını gördüm, büyük bir rahatlıkla, kalçasıyla duvara yaslanmış, silahı kucağında. Alçak sesle haykırmak mümkünse, ben haykırdım:

– Yat aşağı! Yat!

– Beyaz bayrak gösterdiler, dedi, başını benden yana çevirerek, inanılmaz bir sükûnetle.

– Yat aşağı! diye bağırdım öfkeyle.

Söz dinledi. Mazgalla kadar süründüm, karşı duvara baktım. Bu kez yay açıkça görünüyordu, tutan el görünmeden ve ucunda beyaz bir mendil sallanıyordu. Dürbünü gözlerime yapıştırdım ve duvarı bir uçtan bir uca inceledim. Hiçbir şey göremedim. Dürbünü bıraktım, iki elimi ağzımın iki yanına koyarak, Patua'yla bağırdım:

– Beyaz mendil asmışsın, ne istiyorsun, söyle?

Cevap gelmedi. Bu kez soruyu Fransızca olarak tekrarladım.

Genç bir ses:

– Teslim oluyorum! dedi, Fransızca.

Bağırdım:

– Yayını ensene koy, iki ucundan iki elinle tut, buraya gel!

Bir sessizlik oldu. Tekrar dürbünle baktım. Yay ve ucundaki

beyaz bayrak kımıldamamıştı. Thomas usulca yer değiştirirken ayağını bir yere çarptı. Rahat durmasını işaret ettim, bütün dikkatimle dinliyordum. Çıt çıkmıyordu.

Uzun bir dakika bekledim, sonra, dürbün hep gözlerimde, bağırdım:

– Hey, ne bekliyorsun?

– Ateş etmeyeceksiniz, değil mi? diye bağırdı ses.

– Tabiî etmeyeceğiz!

Birkaç saniye daha geçti, sonra adamın duvarın ardından çıktığını gördüm, dürbünümde koskocaman göründü, yayı ensesinde, başının arkasında, elleri ondan istediğim gibi yayın uçlarını tutmuş olarak. Dürbünü bırakıp, karabinamı elime aldım.

– Thomas?

– Evet?

– Buraya geldiği zaman mazgaldan etrafı gözle. Gözünü karşı duvardan ayırma.

– Tamam.

Adam yavaş yavaş büyüdü görüş alanımızda. Hızlı adımlarla yürüyordu, neredeyse koşar gibi. Şaşkınlıkla, çok genç olduğunu fark ettim, kızıla çalan sarı saçları dağınıktı. Tıraş olmamıştı.

– Silahını bir tarafa at, duvardan atla, gel, ellerini ensene koy ve diz çök. Unutma, şarjörümde sekiz kurşun var.

Söz dinledi. Uzun boylu, güçlü bir genç adamdı, solmuş bir blucin, kareli gömlek vardı üzerinde, kahverengi ceketinin omzu söküktü, ceplerinden biri de sökülmüş, sarkıyordu. Gözleri yerde, yüzü bembeyazdı.

– Başını kaldır! Bana bak!

Başını kaldırdı, baktı ve gözlerini görünce şaşırdım. Kesinlikle beklediğim gibi değildi. Hayır, sinsi değildi, haşin de... Aksine. Altın benekli kahverengi bir çift göz, neredeyse bir çocuğun gözleri, yüzün yuvarlak çizgilerine, yassıca buruna, kalın dudaklı yayvan ağıza uygun gözler. Kurnaz da değildi. Bana bakmasını söylemiştim: bakıyordu. Utançla, ürkerek: azarlanmayı bekleyen bir çocuk gibi. İki metre ötesinde yere oturdum, tüfeğimin namlusu ona dönük. Sesimi yükseltmeden sordum:

– Yalnız mısın?

– Evet.

Cevap çok çabuk gelmişti.

– Dinle beni. Tekrar soruyorum: yalnız mısın?

– Evet. (Evetten önce belli belirsiz bir duraksama.)

Birden konu değiştirdim:

– Daha kaç okun vardı?

– Orada mı?

– Evet.

Düşündü.

– On-on iki kadar, dedi tereddütle. Sonra ekledi:

– Belki daha az.

Tuhaf bir okçu, kaç oku olduğunu bile saymamış!

– Diyelim, on tane! dedim.

– On tane, evet, herhalde on tane.

Durup, yüzüne baktım, sonra birden, sert bir sesle, çabucak sordum:

– Ey, madem on tane okun daha varmış, neden teslim oldun?

Kıpkırmızı oldu, ağzını açtı, gözleri korkuyla büyüdü, sustu. Böyle bir soru beklemediği belliydi. Hazırlıksız yakalanmıştı. Öylece kaldı, şaşkın, verecek cevap bulamadan, konuşacak gücü bulamadan hatta. Sert bir sesle:

– Arkanı dön, ellerini başının üzerine koy! dedim.

Dizlerinin üzerinde ağır ağır döndü.

– Topuklarının üstüne otur!

Sonra devam ettim:

– Şimdi, dinle beni. Sana bir soru soracağım. Tek bir soru. Yalan söyleyecek olursan, beynini dağıtırım.

Karabinanın namlusunu ensesine dayadım.

– Anladın mı?

– Evet, dedi, zor duyulan bir sesle.

Ensesinin, silahımın ucunda titrediğini hissediyordum.

Bir an durdum, bekledim sonra aynı sert sesle, birden sordum:

– Duvarın arkasında, seninle birlikte kim vardı?

Zor duyulan sesiyle cevap verdi:

– Babam.
– Başka?
– Hiç kimse.
Namluyu ensesine bastırarak tekrar sordum:
– Kim vardı başka?
Tereddütsüz tekrarladı:
– Hiç kimse.
Bu kez yalan söylemiyordu, emindim.
– Babanda bir yay daha mı var?
– Hayır. Onun tüfeği var.
Thomas'nın hayretle dönüp baktığını gördüm. Gözetlemeyi sürdürmesi için elimle işaret ettim, ben de inanamamışçasına bir kez daha sordum:
– Babanın tüfeği mi var?
– Evet, bir av tüfeği var, bir çifte.
– Babanın tüfeği vardı, sende de okla yay, öyle mi?
– Hayır. Benim hiç silahım yoktu.
– Neden?
– Babam tüfeğe el sürmeme izin vermez.
– Peki okla yaya?
– Okla yaya da.
– Neden?
– Güvenemez bana.
Ne güzel bir baba-oğul ilişkisi! Zihnimde bir troglodit imgesi şekillenmeye başlıyordu.
– Teslim olmanı baban mı söyledi sana?
– Evet.
– Ve yalnız olduğunu söyleyecektin, öyle mi?
– Evet.
Ve biz, tabiî, savaş sona ermiş, tehlike kalmamış, Algülüm'ü geri almak için, duvarın arkasında elinde tüfeğiyle bizi bekleyen babanın tuzağına doğru yürüyecektik iç rahatlığıyla. Sonra iki el ateş! Adam başına bir kurşun!
Dişlerimi sıktım ve sert bir sesle:
– Kemerini çıkar! dedim.

Söz dinledi. Sonra kendiliğinden, benim söylememi beklemeden ellerini başının üzerine koydu. İtirazsız boyun eğişi yüreğimi burkuyordu gene de: iri gövdesine, geniş omuzlarına karşın, bir çocuk. Babasından korkan bir çocuk, şimdi de benden korkuyordu. Ellerini arkasına götürmesini söyledim, kendi kemeriyle bağladım ellerini. Ancak bu işi bitirdikten sonra cebimdeki ipi hatırladım: onunla da ayaklarını bağladım, sonra yayın ucundaki mendili çözdüm, ağzına tıkadım. Bütün bunları çabuk çabuk, tereddütsüz yapıyordum ve aynı zamanda ikiye bölünüyordum, bir filmde rol yapan aktörmüşüm gibi kendi yaptıklarımı seyrediyordum sanki.

Sonra Thomas'nın yanına giderek diz çöktüm.

– Duydun mu?

– Evet.

Başını çevirip baktı, sararmıştı. Alçak sesle, onda heyecanlı sayılabilecek bir sesle devam etti:

– Teşekkür ederim.

– Ne için?

– Az önce bana, yere yat, dediğin için.

Cevap vermedim. Düşünüyordum. Baba, tuzak planının suya düştüğünü anlamıştı kuşkusuz, ama bu yüzden vazgeçecek değildi. Ve biz, ne burada kalabilir, ne geri dönebilirdik.

– Thomas, dedim, fısıldayarak.

– Evet?

– Duvarı, yalıyarı ve tepeyi gözetlemeye devam et. Ben tepeyi dolanıp ona ulaşmaya çalışacağım.

– Ama açık arazide olacaksın.

– Başta değil! Sen de burada, en ufak bir kuşkulu şey görür görmez, bir namlunun ucu mesela, derhal ateş et. Ateşe devam et, onu başını eğmeye mecbur etmek için en azından.

Duvarın dibini izleyerek tepeye doğru sürünmeye başladım. Birkaç metreden sonra karabinayı tutan elim terlemeye, kalbim hızlı hızlı çarpmaya başladı. Ama trogloditin oyununu bozduğum için memnundum. Kendime güvenim geri gelmişti.

Tepe, paralel iki duvar arasındaki "no man's land"daydı, ete-

ğinden başlayan dik bir yükselti yukarıda doruğa ulaşıyor ve tepe öteki yüzünde, yumuşak bir duvarla sona eriyordu. Yukarıdan bakabilmek için tepeye tırmanırken bu yükselti beni babanın gözünden saklayacaktı. Ama tırmanışın zorluğunu hesap etmemişim. Dik yükselti çok çetin, yüzeyi taşlı ve kaygandı, bitki örtüsü yok olduğundan tutunacak hiçbir şey bulamıyordum. İki elimi de kullanabilmek için tüfeğimi verevine boynuma asmıştım. İki dakikaya kalmadan vücudumdan ter boşandı; bacaklarım titriyordu, nefes almakta zorlanınca, durup, bir saniye dinlendim. Dimdik, iki elimle ve büyük bir çabayla yapışarak duruyordum, ayak uçlarım toprağa değerek. Birkaç metre yukarıda, başımın üstünde dik yükseltinin sonunu, daha doğrusu tepenin girinti çıkıntısı içinde kaybolduğu yeri görüyordum. O yere ulaştığımda, duvarın arkasına mevzilenmiş olan adam beni görebilecekti artık ve korkuyla, dengemi kaybetmeden silahımı omzumdan çıkarıp nişan alacak ve ateş edecek zamanı bulabilecek miyim, diye düşünüyordum.

Orada duruyordum, gözlerim ter damlalarıyla görmez olmuş, kollarım, bacaklarım harcadığım güçle bitkin, titreyerek, göğsüm hızla inip kalkarken, birden öylesine ümitsizliğe kapıldım ki, her şeyden vazgeçip geri dönmeyi düşündüm. Ve o an, neden bilmem, kanım şakaklarımda zonklarken, Germain'i hatırladım. Daha doğrusu onu, *Sept Fayards*'ın avlusunda, kolları sıvalı, odun keserken görür gibi oldum. Boylu, iri yapılıydı Germain ve nefes darlığı çektiği için çok zorlanarak bir iş yaptığında solukları değişirdi, garip, kesik kesik, hışırtılı soluklar alırdı, boğulur gibi. Ve benim nefeslerim sonunda sakinleştiği, şakaklarım zonklamaz olduğunda, birden, Germain'i neden düşündüğümü anladım. Germain'in soluklarını duyuyordum şu anda. Hayır, benim kendi nefeslerim değildi duyduğum, başta zannettiğim gibi. Açıkça, netlikle işitiyordum şimdi, yükseltinin öteki yüzünden geliyordu bu ses, aramızda birkaç metrelik bir taş toprak yığını vardı. Baba, yükseltinin karşı yüzünde, benim izlediğim yolu izliyordu.

Bir anda başımdan ayağıma kadar ter boşandı. Baba benden önce tepeye ulaşırsa beni görecekti. Sonum gelmişti. Burada sı-

kışıp kalmıştım, aşağı inecek vaktim de yoktu. O an, hayatımın, iki üç saniye kadar kısa bir zamana bağlı olduğunu anladım, tek şansım, yukarı fırlamak ve adamın üzerine atılmaktı. Çılgın bir hızla tırmanmaya başladım, ayaklarımın altından yuvarlanan taşlara aldırmadan, adam kendi soluklarının gürültüsü arasında bu sesi duyamazdı.

Tepeye ulaştım, korkunç bir ümitsizlikle, adamı orada, silahı bana doğrulmuş, beni beklerken bulacağımı düşünüyordum, demirci körüğü gibi hışırdayan nefesi o kadar yakınımdaydı ki. Başımı uzattım. Hiçbir şey göremedim. Bir anda sanki tonlarca ağırlıkta bir yük üzerimden kalktı. Ve orada inanılmaz bir şansın daha beni beklediğini gördüm: bir metre kadar yakınımda sol dizimi dayayabilmeme ve böylece meyilli zeminde dengemi sağlamama imkân verecek, sağlam bir ağaç gövdesi vardı, sağ bacağımı da boylu boyunca uzatarak ayağımı bir taşa dayadım. Kayışını başımdan geçirerek karabinayı elime aldım, emniyeti açtım, omuzlamaya hazır, bekledim. Gitgide yaklaşan hışırtılı, boğuk solukları duyuyordum, gözlerim, adamın başının meydana çıkacağı noktaya dikili ve aşağıya, Thomas'nın, duvarın ardında beklediği yere bakmak için duyduğum arzuyu frenlemeye çalışıyordum. Bütün dikkatimi bir noktaya toplayarak sakin olmam, nefes alıp verişimi düzenlemem gerekti.

Sanırım ancak birkaç dakika süren bekleyişim bana bitmeyecek gibi geldi, kütüğün üzerindeki dizim kaskatı kesilmişti ve bütün kaslarımda, yüzümdekilerde bile, sanki hızla taş bir heykele dönüşüyormuşum gibi bir katılaşma hissediyordum.

Baş göründü, sonra omuzlar, sonra gövde. Belki dikkatini yaptığı işe verdiği ya da ayağını dayayabileceği bir yer aradığı için başı öne eğilmişti, beni görmedi. Silahı omzuma aldım, dipçiği kürek kemiğimin çukuruna sağlamca yerleştirerek yanağımı dayadım ve bekledim. O an, hiç beklemediğim bir şey oldu. Tam kalbi hizasına nişan almıştım. Bu mesafeden isabet ettireceğim kesindi. Ama parmağım tetikte öylece duruyordu. Çekemiyordum.

Baba başını kaldırdı, göz göze geldik, görülmemiş bir hızla tüfeğine davrandı. Peş peşe birkaç kuru silah sesi duydum ve kur-

şunların gömleğine saplanarak kumaşı yırttığını gördüm. Kan, inanılmaz bir güçle fışkırdı yaradan, gözbebekleri kaydı, ağzı, havayı emmek istercesine kocaman açıldı, sonra gövde bütünüyle arkaya devrildi. Az önce tırmandığı yamaçtan, birlikte sürüklediği taşların gürültüsü arasında yuvarlandı ve sesler, daracık boğazda uzun uzun yankılandı.

İndiğimde Thomas'nın duvardan atladığını, tüfeği kolunun altında, cesede bakmak için küçük çayırı verevine geçerek yaklaştığını gördüm. Düzlüğe varınca önce oğulun elini ayağını çözmeye gittim. Beni gördüğünde şaşkınlık ve korkuyla gözleri büyüdü. Babasının yenilmezliği kafasında o kadar sağlam yer etmişti ki, beni yaşıyor gördüğü halde gözlerine inanamıyordu. Babasının öldüğünü söylediğimde de inanmadı. "Peki öyleyse, gel kendin gör" dedim, tüfeğimin namlusuyla önüm sıra itip, yürüterek.

Cesede doğru yürüdüğüm sırada, Thomas incelemeyi bitirmiş, bana geliyordu, karşılaştık. Babanın fişekliği ile tüfeğini almış, sağ omzuna asmıştı, sol omzunda kendi tüfeği vardı. "Tam kalbine yemiş" dedi, yüzü solgundu biraz. "Bütün kurşunlar aynı yere!" Thomas konuşurken karabinamdan şarjörü çıkardım. Boştu. Demek beş el ateş etmiştim. Ama Thomas, "Kurşunların göğsüne saplandığını gördüm" dediğim zaman başını sallayarak itiraz etti. Namludan çıkış hızları, gözle takip etmeme imkân vermezdi. Hayır, sadece, kurşunlar girdiğinde yırtılan gömleği görmüş olabilirdim. "Artık düşünme bunları" dedi sonra, "adam hemen ölmüş." İlave etti: "Benim okları toplamam gerek. Depo sorumlusu olduğumu unutma!" Bunları söyledikten sonra, pek de başarılı olmayan bir gülümseme denemesi yaptı, gitti.

Sarsılmıştı, besbelli, ben de cesedi gördüğümde sarsılacaktım. Korkunçtu! Ve yüz, bütün kanı boşalıp gitmiş, bembeyaz: asla unutamayacağım bir görünüş! Parmağımın tetikteki o küçük hareketiyle bu dehşet verici yıkım arasında akıl almaz bir oransızlık vardı. Atom saldırısı başlatmak için düğmeye basan o köpek de, beton sığınağında sağ kalabildiyse eğer, aynı şeyi düşünmüş olmalıydı.

Troglodit elli yaşlarında vardı herhalde. İri yapılı, sağlıklı! Kah-

verengi çok pis kadife pantolon ve aynı renkte partal bir ceket giymiş, kızıla çalar sarı saçlı kocaman bir adam. Bu her yanından yaşama gücü fışkıran ve şimdi yaşamın çoktan bırakıp gittiği gövdeye bakıyordum. Oğluna da bakıyordum. Kesinlikle üzülmüyordu. Aptallaşmış, şaşkın ama rahatlamış görünüyordu. Birden, bana döndü, ürkek bir saygıyla baktı bir an, sonra sağ elimi yakalayarak öpmek için eğildi. İttim hemen. Hayır, babanın yerini almak niyetinde değildim. Ama yüzünde bilinen korku ve hayal kırıklığını görünce, adını sordum. Adı Jacquet (Jacques'ın bir başka söylenişi). "Jacquet" dedim, heyecansız bir sesle, "Thomas'ya okları toplaması için yardım et."

Uzaklaşmasının tam zamanıydı. Sanırım, bayılmak üzereydim. Bacaklarım titriyor, gözlerim bulanıyordu. Yamaçta, yere çöktüm, troglodittten iki üç metre ötede, sonra, fenalık hissi geçmediği için boylu boyunca uzandım, gözlerimi kapadım. Ardından bir ter boşandı. Birden inanılmaz bir serinlik duygusuyla ferahladım. Hayata dönüyordum. Hâlâ güçsüzdüm, ama bu ölümün değil yeniden doğuşun dermansızlığıydı.

Bir süre sonra davranıp oturdum, troglodite baktım. Amcam onu Cro-Magnon insanına benzetirdi. Doğruydu. İri çenesi önde, dar alnında kaşları hizası çıkıntılı. Ama buna rağmen, yıkanmış, tıraş olmuş, elleri tırnakları bakımlı ve temiz, saçları kısa kesilmiş, güçlü bedenine sıkıca oturmuş yepyeni bir üniformanın içinde, bir komando birliğinin birinci sınıf komutanlarından biri olabilirdi. En az onlar kadar zeki. Ve en az onlar kadar, savaş sanatı denilen o hayvanî içgüdüler birikimine sahip: ahmaklara hazırlanan tuzak. Pusu. Sözde teslim olma oyunu. Düşmanını sağdan (ya da soldan) vurmak için ortaya çekme taktiği.

Ayağa kalkıyorum ve ötekilerin yanına gidiyorum. Yaşadığım kötü dakikaları fark etmediler. Durup bir nefes almak istediğimi sandılar. Thomas yayı uzatıyor, elime alıp inceliyorum. En az 1,70 metre boyunda bir yay. Bana, benim Birgitta'ya hediye ettiğim yaydan çok daha geliştirilmiş bir silah olarak göründü.

Thomas okların hepsini toplamış. Naylon iple birbirine bağlıyor.

- Orada, dedi Jacquet, gözlerini kaldırmadan, Algülüm'ü kastederek.

Uzun, ensiz çayırda bayır yukarı yürüyoruz, yer yer sapsarı, yanmış otlar var, sapsarı olsalar da onları görmek iyi geliyor insana. Jacquet'ye bakıyorum, kocaman, sarışın kafasına, çocuksu yüzüne. Ürkek gözlerini yüzümden ayırmıyor. Dediğim gibi, bu gözler altın pırıltılı bir kahverengi, ama, garip şey, renkli kısım gözün hemen de tamamını kaplıyor, beyazı çok az, böylece, yukarı kalkmış kaşlarıyla, bir köpeğin hüzünlü, itaatkâr ve sevgi dilenen gözlerini hatırlatıyor bana. Kabahat işlemiş, affedilmeyi bekleyen bir köpek. İyi niyetle, sunulmaya hazır bir sevgiyle dolu, her istenileni yapmaya hazır görünüyor. Ve bütün varlığından sağlık ve inanılmaz bir güç fışkırıyor, herhalde kendisinin bile bilincinde olmadığı bir güç, güneş yanığı ensesinden, geniş omuzlarından ve rahatça bükebilmesine engel olan büklüm büklüm kaslarıyla uzun, kalın kollarından. Kollarının ucunda, görünmeyen bir şeyi tutar gibi kıvrık duran kocaman ellerinden. İki yana sallanarak Thomas'yla benim aramızda yürüyor, bir ona, bir bana bakarak, ama özellikle de bana, çünkü aşağı yukarı babasıyla aynı yaştayım.

Sağ elimde tuttuğum yayı göstererek, Fransızca (Patua'yla konuşmadığını biliyorum) soruyorum:

– Baban ok atmayı nereden biliyordu?

Ona bir şey sorduğum için o kadar mutlu oluyor ve bana gerekli bilgiyi vermeyi o kadar istiyor ki, bir an kekeliyor. Biraz tekdüze bir Fransızcası var, yerel ağızın sıcaklığından, renginden yoksun. Ne kuzeylilerin ağzı bu, ne buranın. Babanın ve okul çevresinin etkisi bu garip karışımı yaratmış. Yani, özetle, buralıların dediği gibi, bir "yabancı"!

- Kuzeyde öğrenmiş, diyor, sözcükleri yuvarlayarak. Bir okçuluk kulübünde. Şampiyonmuş, öyle söylüyordu.

Sonra ekliyor:

– Okları kendisi yapıyordu, uçlarını yani –avlanmak için.

Hayretle bakıyorum yüzüne:

– Avlanmak için mi? Okla mı avlanıyordu? Neden tüfeği kullanmıyordu?

– Tüfek ses çıkarır, diyor Jacquet, bir başarıyı paylaşırcasına çocuksu bir gülümsemeyle. Av meraklısı olmadığımı ve ormanlarımın bütün avcılara açık olduğunu biliyordu kuşkusuz.

Hiçbir şey demiyorum. Trogloditlerin günlük hayatlarını görür gibiyim: dayak, yaralama, aile içinde cinsel saldırılar, kaçak avlanma, yani, kısaca, yasaları hiçe sayma. İnanılması güç olan, şu ok! Bir tuzaktan çok daha güvenli, çünkü tuzak kalıcıdır, korucu görür, oysa ok iki saniyede ve sessizce öldürür, avı ürkütmez, çevredekilerin dikkatini çekmez. Ve çevredekiler, av mevsimi açıldığında, ormanlarında avlanacak bir şey bulamazlar. Bulamıyorlardı da kuşkusuz!

Sustuğumu görünce Jacquet, bu suskunluğun hoşnutsuzluk ifade ettiğini anlıyor, kendisini, Malevil'in hiç aç kalmamış efendisine acındırmak ister gibi:

– Öyle yapmasaydık, orada hiç et yiyemezdik, diyor.

Bol bol et yemişler, besbelli! Ona şöyle bir bakmak yeter! Babanın kaçak avcılığından keyfince yararlanmış. Ama, gene de zihnimi kurcalayan bir şey var: koşan bir tavşanı okla vurmak!

Jacquet övünerek açıklıyor:

– Babam uçan sülünü bir okla yere indirirdi.

Evet, amcamın sülünlerinin nereye gittiğini şimdi anlayabiliyorum. Her yıl ormana birkaç çift sülün koyuverir ve zamanı gelince hiçbirini bulamazdı, ne ana babaları, ne yavruları.

Coşkusuna kapılan oğul, devam ediyor:

– Biliyor musunuz, babam attığı ilk okla sizi öldürebilirdi.

Kaşlarımı çatıyorum, Thomas öfkeyle söze karışıyor:

– Bu övünülecek bir şey değil!

Artık konuşmayı sohbet havasından çıkarma zamanının geldiğini düşünüyorum.

– Jacquet, arkadaşımızı yaralayıp Algülüm'ü çalan sensin değil mi?

Kıpkırmızı oluyor, kocaman, sarışın başını öne eğiyor, yürürken sağa sola yalpalanmaya başlıyor, üzüntüyle:

– Babam istedi öyle yapmamı, diyor.

Sonra çabucak ekliyor:

– Ama o arkadaşınızı öldürmemi söylemişti, ben öldürmedim.

– Neden?

– Öldürmek günahtır, onun için.

Beklenmedik bir cevap, ama altını çiziyorum. Jacquet'yi sorgulamayı sürdürüyorum.

Baba hakkındaki düşüncelerimin gerçeğe uyduğunu anlıyorum: önemsiz görünen küçük olaylarla bizi tuzaga dogru çekerek beşimizi de öldürmek ve Malevil'e el koymak! Korkunç bir şeydi bu, inanılmaz bir şey! O kıyamet gününden sonra, bütün Fransa'ya sahip olabilirdi, ama o, Malevil'i istiyordu –bu uğurda beş cinayet işlemek gerekse bile. Çünkü, oğulun dediğine göre, "hizmetçileri" öldürmeyecekti. Benim "Alman"ı da.

– Hangi Alman?

– Atla ormanlarda gezen.

Bir an durup ona bakıyorum. İstihbarat servisinin küçük bir hatası. Ve planın bir başka hedefi. Şato ve şatodaki kadın. Senyörün kılıçtan geçirilmesiyle sonuçlanan "kanlı saldırı" ve senyörün kadınına tecavüz! Senyör ya da senyörler! Çünkü Thomas, Colin, Peyssou, Meyssonnier ve ben, baba için "Malevil'deki adamlar"dık, Jacquet'den öğrenmiştim, çünkü hep bizden söz ediyordu, biz onun yüzünü bile görmemiştik, o bizden söz ediyordu öfkeyle, nefretle. Onun emriyle oğul bizi gözlüyordu. Bir an susup Jacquet'ye bakıyorum, soruyorum:

– Bütün bu cinayetlere engel olmak için bizi uyarmayı hiç düşünmedin mi?

Önümde duruyor, başı öne eğik, elleri arkasında, acı bir utanç ve pişmanlık içinde. Biraz daha sıkıştırsam, gidip kendini öldürebilir, diyorum kendi kendime.

– Çok düşündüm, diyor alçak sesle, ama babam hemen anlar ve beni öldürürdü.

Çünkü, tabiî, "baba" sadece yenilmez değildi, her şeyi bilendi aynı zamanda. Ona bakıyorum hâlâ: cinayet teşebbüsünde suç ortaklığı, arkadaşlarımızdan birine saldırı ve yaralama, hayvan hırsızlığı.

– Ee, Jacquet, biz seni ne yapacağız şimdi?

Dudakları titriyor, yutkunuyor, ürkek, yumuşak, çocuk gözleriyle yüzüme bakıyor, şimdiden kaderine boyun eğmiş, cevap veriyor:

– Bilmem. Beni öldüreceksiniz herhalde.

– Bunu çoktan hak ettin, diyor Thomas, yüzü öfkeden bembeyaz, dudaklarını kısarak. Ona bakıyorum. Yamaca tırmandığım sırada benim için çok korkmuş olmalı. Ve şimdi beni fazla hoşgörülü buluyor.

– Hayır, diyorum. Seni öldürmeyeceğiz. Çünkü, öncelikle, öldürme bir günahtır, senin de dediğin gibi. Ama seni Malevil'e götürecek ve orada seni tutsak edeceğiz bir süre.

Thomas'ya bakmıyorum. Çünkü onun "günah" gibi kilise ve papaz kokan bir kavramdan söz ettiğim için ne kadar sinirlendiğini tahmin edebiliyorum. Oysa, Jacquet'yle, onun anlayabildiği bir dille konuşmaktan başka ne yapabilirdim?

– Yalnız beni mi? diyor Jacquet.

– Ne demek, yalnız beni mi?

– Yalnız beni mi Malevil'e götüreceksiniz?

Ve şaşkın gözlerle ona baktığımı görünce, ilave ediyor:

– Çünkü, büyükanne de var, sonra...

Daha da sayacağı izlenimini alıyorum, ama devam etmiyor.

– Büyükannen de bizimle gelmek isterse, onu da götürürüz.

Onu rahatsız eden bir şey var, hissediyorum. Özgürlüğünü kaybetme düşüncesi değil, çünkü bütün duygularının apaçık okunduğu yüzü gölgeleniyor, evet, öldürülmeyi beklediği anlardan da daha fazla gölgeleniyor şimdi. Yürümeye başlıyorum, sorularımla onu sıkıştırmaya hazırlanıyorum ki, sararmış otlar arasında şurada burada kapkara ağaç iskeletlerinin görüldüğü çıplak ve hüzünlü bir boğazdan geçerken, çok yakınımızda bir yerden bir at kişnemesi duyuluyor sessizlikte.

Sıradan bir kişneme değil. Algülüm'ünkü de değil. Bu, bir kısrağı aşmadan önce onu tahrik etmek, hazırlamak, amcamın deyişiyle "yola getirmek" için çevresinde dönüp duran genç bir aygırın, zaferini ilan eden, güçlü sevgi dolu ve coşkulu seslenişi.

– Bir atınız vardı demek?

– Evet.

– Ve iğdiş etmediniz?

– Hayır. Babam buna karşıydı.

Dönüp Thomas'ya bakıyorum. İnanılmaz bir şey! Sevinç içindeyim. Bu kez, bravo diyorum babaya. Çocuklar gibi koşuyoruz. Üstelik, koşmamı engelleyen kocaman yayı Jacquet'ye uzatıyorum, birden yüzü aydınlanıyor. Thomas her zamanki gibi, uzun adımlarla bizi geçiyor, her saniye biraz daha açıyor arayı, sonunda nefes alabilmek için yavaşlıyorum.

Barınak orada. Bir-bir buçuk metre yüksekliğindeki direklerin –yanmış ama devrilmemiş kalın kestane dalları– arasına gerilmiş iki sıralı dikenli telle, "trogloditlerin mağara evi"nin önünde (3/4 mağara, 1/4 ev) bin metrekarelik bir açık barınak yapılmış. Ve ortasındaki bir ağaç iskeletinde bağlı benim sevgili Algülüm'ü görüyorum. Heyecanlı, ama isteksiz değil. Kızıl ışıltılı zarif bedeni ürpertiler içinde, sarı renkli yelesini cilveli bir sabırsızlıkla sallıyor. Böylesine bir "haddini bilmezliği" sevinçle seyredeceğimi söyleseler kesinlikle inanmazdım! İrkıyım sıradan bir araba atının, zarif bir İngiliz-Arap'la çiftleşmeye kalkışması! Hayır, bu proleter damat çirkin değil! Koyu gri, hemen de siyah, kocaman sağrılar, kalın, güçlü bacaklar, geniş, çok geniş bir omuz ve iki kolumla ancak sarabileceğim bir boyun. Sonuçta, buraların efendisi olan adama benzemiyor değil bu görünüşüyle. Ve şimdi Algülüm'ün etrafında dönüyor, ağır bedeninin izin verdiğince zıplayıp, kesik kesik kişneyerek ve kocaman, kara gözlerinden ateş saçarak. Kaderin ona bahşettiği bu inanılmaz onurun bilincinde olduğuna ve iri, hantal, sıradan bir dişi ile zarif bir İngiliz-Arap arasındaki farkı anlamış olduğuna inanmak istiyorum. Neslinin devamı uğruna, en güzel çağında (üç yaşında bile yok) ardında yıllar boyunca sürüp gelmiş soylu geçmişiyle kendisine sunulan güzel Algülüm.

Her neyse, coşkuyla, ama çok yumuşak aşkını ilan ediyor, hafifçe dudaklarını ısırarak, başını başına yaslayarak, dönüp kuyruğunun altını yalayarak... Sonra bir anda öbür yanına geçiyor, kocaman kafasını kısrağın zarif boynuna dayıyor, dönüyor, çekiliyor, geri gelip sağrısını sağrısına yaslıyor, kısrağı yavaş yavaş

kendi çılgın coşkusuna davet etmek için, ona, hırpalamadan, sevecenlikle, otoritesini ve gücünü kabul ettirmek için büyüleyici dansını sürdürüyor.

Algülüm'ün, karşı koymadan, direnmeden kendisini kabul edeceği anın geldiğini nasıl hissediyor? Doğruluyor, dikiliyor, güçlü art ayaklarının üzerinde bir dev gibi, dengesini kaybetmemek için ön ayaklarıyla havayı döverek ve uzun, kara yelesi savrularak böylece Algülüm'e geliyor, beceriksizce ama inanılmayacak kadar büyük bir güçle kendini kısrağın üzerine bırakıyor. Kısrak, bu yüzlerce kilo ağırlığındaki kasın basıncıyla inleyerek sarsılıyor. Ama dayanıyor, hatta, ani bir suç ortaklığıyla kuyruğunu kaldırıyor ve erkek, kalın, güçlü bacaklarıyla kalçalarını sarıyor. O an Jacquet hızla yanlarına gidiyor, dünyanın en doğal şeyiymiş gibi rahat, hayvanın kocaman organını eliyle yakalıyor ve yerine koyuyor. Algülüm, bir an, erkeğin bütün gücüyle, peş peşe ona yüklenişine dayanabilmek için ön ayakları üzerinde iki büklüm oluyor. Aygır, bir an, tam yandan görünüyor bana ve ben, burun delikleri kocaman açılmış, görmeden bakan alev alev, mağrur, kapkara gözleri ve uzun kapkara yelesiyle öne uzanmış bu görkemli baş kadar gücü ve egemenliği simgeleyen hiçbir şey görmediğimi düşünüyorum. Sahip oluşunu ispat etmek için Algülüm'ün ensesini ısırmadığını ve zaferinin doruğunda bile sevecen olduğunu görüyorum.

Cinsel alışveriş bitince hareketsiz kalıyor, art ayakları belli belirsiz titreyerek. O zaman başı, Algülüm'ün yelesine değecek kadar eğiliyor. Gücü tükenmiş gibi, uzun bir dakika süresince öylece kalıyor ve gözlerindeki ateş, yerini hüzünlü bir hayal kırıklığına bırakarak ağır ağır sönüyor. Yavaş hareketlerle kısraktan ayrılıyor, dört ayak üzerine geliyor, biraz önce kısrağa verdiği spermin birkaç damlası yere, toprağa düşüyor. Sonra baştan ayağa şiddetle silkiniyor ve kendine geliyor, barınağın çevresinde çılgın bir koşu tutturuyor, birden dörtnala üzerimize doğru yön değiştiriyor, ezmek ister gibi, bir metre kala ani bir hareketle dönüyor, mutlu, kara gözlerinde muzip bir bakışla başını bizden tarafa çevirirken, aynı hızla uzaklaşıyor. Barınaktan ayrıldığımızda topra-

ğı titreten toynaklarının sesi bir süre kulaklarımdan gitmeyecek. Bu ölü, sessiz, dilsiz dünyada bu güçlü ayak sesleri, hayatın yeniden doğuşu kadar heyecan verici.

Bir değil, yan yana iki ev var, iki troglodit evi. İlki yaşama mekânı, ikincisi tahıl ambarı, ahır ve domuzlara ayrılmış bölme, sanırım. Ustalıkla yapılmış, bir-bir buçuk metre kadar öne yürümüş bir cephe ve mağaranın ağzından başlayan bir çatı, baca burada. Ahırda, duvarın tuğlaları çıplak, öylece bırakılmış ama evin cephe duvarını epeyi özenle sıvamışlar. Önde bir giriş kapısıyla bir pencere, üst katta iki pencere yapılmış. Pencerelerin hepsinde cam var ve tahta kepenklerde bir zamanlar sürülmüş vişne rengi boyanın artıkları hâlâ görülüyor. Bütün, çok bakımlı ve yeni görünmese bile hiç de sefil değil.

Öndeki çıkmayla çatının üstünde yalıyar en az on beş metre yükseliyor. Ve üstteki bölümü, dışa taşmış bir çıkıntıyla evi kardan yağmurdan koruyor kuşkusuz ve eve bir mahremiyet veriyor. Ama yıkılıverecekmiş izlenimi veren bu doğal çıkıntı oldukça korkutucu aynı zamanda. İnsan bir anda çatırdayarak çatlamasını, kocaman kayadan ayrılarak evin önüne yuvarlanmasını bekliyor. Oysa, kuşkusuz binlerce yıldan beri bu ölümcül dengeyi koruyor. Ve vahşî Wahrwoorde, buraya yerleşirken, kısacık bir insan ömrü süresince de aynı dengeyi koruyacağını düşünmüş olmalı.

Mağaranın konumu Malevil'e benziyor (şu farkla: bizde bu doğal koruyucu çıkıntı yok) ve bu elverişli konum kıyamet günü, trogloditlerin hayatını kurtarmış.

Başka bir yapı görmüyorum çevrede, sadece bir köşede fırın olması gereken bir küçük bina var.

Birden bir bakış hissediyorum üzerimize. Evin kapısında, epeyce kirli siyah bir iş gömleği giymiş, şişman bir yaşlı kadın, gözle görülür bir şaşkınlıkla bize bakıyor. Düşmanımızın annesi olup olmadığını düşünürken, ona doğru yürüyorum, ne söyleyeceğimi bilemiyorum, kekeleyerek:

– Ne olup bittiğini anlamışsındır, diyorum. Ama ben buraya kendi isteğimle gelmedim.

Cevap vermeden başını sallıyor, o arada, yüzünde en ufak bir üzüntü belirtisi olmadığını fark ediyorum. Kısa boylu; arı sokmuş gibi bir yüz, yuvarlak, sarkık yanaklar; etli, gevşek boynu, çene altından kocaman göğüslere kadar iniyor; eşek sırtındaki un torbaları gibi, her kıpırdanışta yuvarlanan kocaman göğüsler. Bu yağ tabakalarının arasında oldukça güzel bir çift kara göz ve dar bir alnın üzerinde, kıvırcık, haşin, sık saçları beyaz bembeyazdı.

– Sen burada olduğuna göre, ne olup bittiği belli, diyor, sakin bir sesle.

Seste hiçbir heyecan yok ve garip şey, konuşma bura ağzıyla, hatta cümle kurgusu bile.

– Üzgün olduğuma inan lütfen, diyorum, başka çarem yoktu. Ya oğlun ölecekti, ya ben!

Hiç beklemediğim bir şey oluyor:

– İçeri buyur, diyor yaşlı kadın kapıdan çekilerek, bizimle bir bardak bir şey iç!

Sonra omuz silkerek Patua'yla devam ediyor:

– Tanrı'ya şükür, oğlum değildi.

Hayretle bakıyorum:

– Ama sen Patua konuşuyorsun?

– E tabiî, diyor, ben buralıyım.

"Ben onlar gibi dağdan gelmedim!" der gibi ani bir hareketle omuzlarını dikleştiriyor ve sözünü ettiğim un torbaları bir kez daha yuvarlanıyor sağa sola.

– La Roque'ta doğdum, diye anlatıyor. La Roque'taki Falvine'i bilirsin, değil mi?

– Kargasına konuşma öğreten kunduracı Falvine mi?

– O benim erkek kardeşim, diyor yaşlı kadın, açık bir övünmeyle. Haydi, içeri gel delikanlı, diye devam ediyor, burası senin evin.

Ama bir Falvine, La Roque'ta doğmuş saygıdeğer bir kunduracının kız kardeşi bile olsa, ihtiyatı elden bırakmıyorum, tüfeğime bir şarjör yerleştiriyor, kurşunu namluya sürüyorum. Sonra, kendim önden geçecek yerde –nezaket gösterir gibi– Falvine'i önüm sıra iterek, eve onun arkasından giriyorum. Elim sırtına değdiğinde, parmaklarım içyağına batmış gibi oluyor.

Kuşku duyulacak hiçbir şey yok. Yer beton, şurasına burasına çimentoyla yamalar yapılmış, mağaranın gri-beyaz kayası karşı duvarı ve yan duvarları oluşturuyor. Öylece bırakılmış, düzensiz yapısı, girinti çıkıntıları düzeltilmemiş. En küçük bir rutubet izi yok. Tavanda, üst katın kirişleri ve taban tahtaları; çıkmanın köşesindeki küçük kapıdan yukarı çıkılıyor sanırım. Cephede, dış kapı, bir pencere ve ocak. Duvar, içeriden sıvanmamış, tuğlaların arasından taşmış harç görünüyor. Ocakta tatlı bir ateş yanıyor. Pencerenin altında, çizmelerin dizili durduğu bir etajer. Rüstik bir XV. Louis dolap, kocaman; "İzninle" diye mırıldanarak açıyorum. Sağda çamaşırlar, solda tabak çanak. Odanın ortasında, Parislilerin "çiftlik masası" dedikleri o büyük masalardan biri, ama onlar, daha "şairane" olsun diye masanın iki yanına, uzun tahta sıralar koyarlar, bizler iskemlenin rahatlığını tercih ederiz. Odada yedi hasır iskemle sayıyorum, dördü masanın dört yanında duruyor. Ötekiler köşelerde. Koltuk yerine kullanılıyor anlaşılan. İlginç bir ayrıntı mı, bilmiyorum. Ama dikkatimi çekiyor. Masanın başına geçiyorum. Baba herhalde burada oturuyordu. Oturuyorum, karabinam dizlerimin üzerinde, sırtım mağara duvarına dönük. Böylece iki kapıyı da görebiliyorum. Thomas'ya, sağ yanıma oturması için işaret ediyorum, böylece kapıları görmeme engel olmuyor ve Jacquet, kendiliğinden, masanın alt başına oturuyor, alçakgönüllükle, arkasını aydınlığa dönerek.

Cebimden, Menou'nun yola çıkarken bize verdiği küçük jambon paketini alıyorum ve Falvine, hakarete uğramış gibi bir çığlık atarak koşuşturmaya başlıyor etrafımda. Bir dakika, tabak verecek, tahta masanın üzerinde yiyecek değiliz, herhalde! Bir de yumurta pişirecek, jambonla iyi gider. Bir kadeh şaraba itiraz etmezsiniz, değil mi? Her şeye peki, diyorum, biraz buruk olacağını düşündüğüm şarabın dışında, yerine süt rica ediyorum. Çiçekli bir fincana sütü cömertçe doldururken bir yandan da konuşuyor: danayı olay gününden bir gün önce satmışlar, şimdi süt o kadar çokmuş ki, ne yapacaklarını bilemiyorlarmış, tereyağı yaptıkları halde domuzlara verecek bol bol süt kalıyormuş.

Gene de, masanın üzerine tereyağı ile kocaman bir somun ek-

mek koyduğunu görünce gözlerime inanamıyorum.

– Ekmek! Ekmeğiniz var demek?

– Biz burada ekmeğimizi hep kendimiz yaptık, diyor Falvine, Wahrwoorde acaip adamdı, biliyor musun? Bütün yıla yetecek buğday ekerdi, daha bile çok. Buğdayı hâlâ taş değirmende övütüyorduk, çiftlikte elektrik yoktu çünkü, tereyağı da aynı, el yayığında. Wahrwoorde hiçbir şeye para harcamak istemezdi.

Herhalde babanın hayattayken yaptığı gibi ekmeği, masanın bir kenarındaki çekmeye sıkıştırarak keserken ben, onun bu anlattıklarını düşünüyorum. Özetle, şu Wahrwoorde yabanîsi kendi köşesinde, kendi olanaklarıyla, otarşi içinde yaşamak istemişti. Hatta evlilik dışı cinsellik bile ev içinde yaşanıyordu, aile içinde.

Ama Catie konusuna değindiğimde Falvine kesin konuşmaktan kaçındı.

– O dediğin, dedi, sıkılarak, evet, öyle bir şey oldu. Ama benim Catiem de kışkırtıyordu. Öte yandan, aslında, kendi kızı değildi. Miette de değildi. Ölen kızım Raymonde'un kızları onlar.

Miette adı geçtiği an, Jacquet birden başını kaldırıp, Falvine'e bakıyor. Bir anlık bir bakış, öyle ki, acaba yanıldım mı, diye düşünüyorum.

Ekmeğin ucundan koparıyorum sadece. Vaat edilen yumurtayı bekliyorum. Ama gene de tereyağlı ekmeğin tadı (ve *Etang*'da tuzlamışlar tereyağını, son yıllarda, hâlâ evlerinde yağlarını çıkaran tek tük çiftliklerin aksine) bana nefis, ama aynı anda hüzün verici geliyor, öylesine yoğunlukla geçmişi hatırlatıyor ki...

– Ekmeği kim pişiriyor burada? diye soruyorum, minnettarlığımı belli etmek için.

– Son günlere kadar Louis pişiriyordu, diyor Falvine göğüs geçirerek. Onun ölümünden beri, Jacquet.

Durmadan konuşuyor Falvine, hiç susmadan, sağa sola giderek, nefes nefese, arada göğüs geçirerek, bir tek sözcük yeterliyken on kelime söyleyerek. Üç yumurta kırmak için (kendine pişirmiyor, sanırım, evde yalnız olduğunda bir şeyler atıştırmaya alışmış, "bir kadehçik şarapla" birlikte) en az bir yarım saat gerekiyor ona, öyle ki, karnım doymasa bile, çünkü jambonumu yemek için

yumurtayı bekliyorum, epeyi şey öğreniyorum ondan.

Menou'yla tek benzerliği, soyağacına olan merakı. Kızı Raymonde'un ilk evliliğinden iki kızı –Catie ve Miette– olduğunu, dul kalınca, kendisi gibi iki çocuğu olan, karısı ölmüş Wahrwoorde'la evlendiğini, bu iki çocuğun, iki oğul, Louis ve Jacquet olduğunu anlatmak için hikâyeye büyükbabasının babasından başlıyor.

- Benim bu evlilik hakkında ne düşündüğümü tahmin edebilirsin, diyor, hele benim adamım, zavallı Gaston'um öldükten sonra burada yaşamaya mecbur kalınca vahşîler gibi, elektriksiz, bulaşık yıkayacak akar su olmadan, hele bütan gazı, düşün bak, Wahrwoorde lafını bile ettirmiyordu, yüz yıl öncesi gibi kömür ateşinde yemek pişiriyordum. Başkasının ekmeği, diye içini çekiyor ve Patua'yla devam ediyor, gözlerini göğe kaldırarak, başkasının ekmeği insanın boğazından zor geçiyor. On yıldır burada, Wahrwoorde'un evinde doyasıya yemek yiyemedim hiç.

Benim, damadın zorbalığından intikamı alırmış gibi gizli gizli yenilen yemekler konusundaki düşüncemi doğrulayan sözler. Ve tabiî, kızı Raymonde da, zavallı Gaston gibi ölmüştü, kimin kötü davranışları yüzünden, tahmin edersin, karnındaki kötü bir şeylerden ölmüş, onun gidişiyle yabancının ekmeği daha da zor yutulur olmuştu.

Bütün bunları dinleyerek jambonumu, yumurtamı ve sütümü bitiriyorum, Falvine, hiçbir iş görmeden, ürkmüş tavuk gibi dolanıp duruyor, bir kez bile masaya oturmadan, az yeme gösterisini Wahrwoorde'un ölümünden sonra bile sürdürüyor besbelli. Bu kadar geveze olduğu halde hâlâ her şeyi anlatmadı bana. Bizim buralarda bir şeyleri saklamanın iki yolu vardır: susmak ya da çok konuşmak.

– Jacquet, diyorum, amcamın çakısını son lokmama sürüp temizlerken, kazma kürek al, babanı gömmeye git. Thomas sana bakacak.

Çakıyı kapatıp cebime koyarken ekliyorum:

– Botlarının yeni olduğunu gördüm. Onları da al. İleride sana olacak.

Jacquet, omuzları önde, söz dinlediğini belli eder gibi başı öne

eğik, oturduğu yerden kalkıyor. Ben de kalkıyorum, karabinam elimde, Thomas'ya sokulup, alçak sesle ona, "Babanın tüfeğini bana ver, kendi tüfeğin kalsın sende" diyorum, "o önden yürüsün, çukuru kazarken biraz uzağında dur, gözünü ayırma". Bu kısacık zamandan faydalanan Jacquet'nin Falvine'in kulağına bir şey söylediğini fark ediyorum.

– Jacquet, ne oluyor? diyorum, sert bir sesle.

İrkiliyor, kızarıyor ve hiçbir şey söylemeden, güçlü kolları sallanarak kapıya doğruluyor, ardında Thomas. Onlar çıkar çıkmaz, Falvine'e dönüyorum, ciddi bir sesle konuşuyorum:

– Jacquet arkadaşlarımızdan birini yaraladı ve atımızı çaldı. Hayır hayır, onu savunma Falvine, biliyorum, babasının sözünden çıkamadı. Ama gene de cezayı hak ediyor. Eşyasına el koyacak ve onu Malevil'e götüreceğiz.

– Peki, ya ben? diyor Falvine, şaşkın.

– Sen, evet, seçimi sana bırakıyorum. Bizimle birlikte yaşamak istersen, Malevil'e gelirsin. Ya da burada kalırsın, sana yetecek erzak bırakırım.

– Burada kalmak mı? diye bağırıyor Falvine, korkuyla. Burada ne yaparım ben?

Bunu, bir sel gibi akan sözcükler izliyor, dikkatle dinliyorum, ama ondan duymayı beklediğim en önemli sözcük gelmiyor: "tek başıma".

Çünkü onu *Etang*'da "tek başına" kalmak korkutmalıydı. Her şeyi söylüyor, sadece bundan söz etmiyor. Burnumu kaldırıyorum ve av köpeği gibi havayı kokluyorum. Sonuç yok! Ama kesin, bu ihtiyar cadı benden bir şey saklıyor. Bir şey ya da biri, bir insan. Onu işitmiyorum artık, dinlemiyorum. Koklama duyum işe yaramadığına göre, gözlerimi kullanıyorum. Odayı gözden geçiriyorum büyük bir dikkatle. Önümde, pencerenin altında, yerden kırk santimetre kadar yüksekteki etajerde sıralanmış çizmeler dikkatimi çekiyor. Falvine'in sözünü keserek, birden:

– Kızın Raymonde öldü, diyorum. Louis de öldü. Jacquet Thomas'yla birlikte Wahrwoorde'u gönüneye gitti. Catie La Roque'taydı. Doğru mu?

– Evet, diyor Falvine, şaşkın.

Yüzüne bakıyorum ve sesimi kırbaç gibi şaklatarak soruyorum:

– Peki, ya Miette?

Falvine, ağzını açıyor, soluk almaya çalışan bir balık gibi. Cevap vermesine fırsat vermiyorum.

– Evet, Miette. Miette nerede?

Gözlerini kırpıştırıyor, zayıf bir sesle cevap veriyor.

– O da La Roque'ta işe girmişti. Şimdi, Tanrı bilir...

Bir kez daha sözünü kesiyorum.

– Kimin evinde?

– Belediye başkanının.

– Catie gibi, ha? Başkanın iki hizmetçisi vardı, demek ki!

– Hayır, dur bakayım, yanlış söyledim. O küçük otelde.

Susuyorum. Gözlerimi bacaklarına indiriyorum. Bileklerine bakıyorum, inanılmayacak kadar şiş.

– Bacaklarından sıkıntın var galiba?

– Bacaklarım mı? diyor, derin bir nefes alarak, konunun değişmiş olmasından memnun. Damarlarım yüzünden (göstermek için eteğini kaldırıyor). Görüyorsun ya, varisler, şişler, hepsi...

– Yağmurlu havalarda çizme giyebiliyor musun?

– Hiçbir zaman. Nerede... Giyemem ki! Hele filibitten sonra...

Bacaklarından söz açılınca susmak bilmiyor. Bu kez, dinler gibi bile yapmıyorum. Kalkıyorum, karabinam elimde, arkamı Falvine'e dönerek çizmelerin durduğu etajere gidiyorum. Üç çift kocaman, sarı, lastik çizme var, 44 ya da 46 numara herhalde ve yanında, çok daha küçük (olsa olsa 38 numara) bir siyah çizme, yüksek topuklu. Karabinayı sol elime geçiriyorum, küçük çifti sağ elime alıyor, arkama dönüyorum, olduğum yerde durarak, başımın üstünde havaya kaldırıyorum ve tek kelime söylemeden, Falvine'in ayaklarına doğru fırlatıp atıyorum.

Falvine bir adım geri çekiliyor, saldırmaya hazırlanan iki iri yılan gibi ayaklarının dibinde, beton zeminde yatan çizmelere bakıyor. Ellerini yüzüne götürerek yanaklarına bastırıyor. Yüzü kıpkırmızı. Gözlerini kaldırıp yüzüme bakamıyor.

– Falvine, git onu buraya getir.

Kısa bir sessizlik. Başını kaldırmış, bana bakıyor. Yüzündeki ifade değişiyor. Siyah gözlerinde sinsi bir küstahlık var.

– Kendin gidip almak istemez misin? diyor anlamlı bir sesle.

Ve cevap vermediğimden, sarkık yanakları ağzının iki yanından çekiliyor, ufak ve sivri dişleri meydana çıkıyor arsız bir gülüşle. Kendi kendime, bu Falvine'den pek de hoşlanmadığımı düşünüyorum. Evet, biliyorum, olaya böyle bakması doğal! Babayı yenilgiye uğrattım ve öldürdüm. Şimdi sıra bende, baba benim! Kutsal bir saygınlığım var artık ve buradaki her şeyin sahibiyim. Miette'in de! Ne var ki şu anda ben, erdemden çok mantığın emriyle ve Tanrı biliyor ya, epeyi zorlanarak, derebeylik yasalarının tanıdığı bu haktan vazgeçiyorum.

Sesimi yükseltmeden tekrarlıyorum:

– Sana git, buraya getir dedim.

Gülümseyişi yarıda kalıyor, başını eğiyor ve gidiyor. Pelte gibi titreyerek gidiyor. Omuzlar, kalçalar, kaba etler, kocaman, şiş bilekler, hepsi sallanıyor.

Dönüp kapının karşısındaki yerime oturuyorum. Sabunlu suyla siline siline kararmış meşe agacından masanın üzerine koyduğum ellerim titriyor, kendime hâkim olmaya çalışıyorum. Şu an karşıma çıkacak olanın inanılmaz bir sevinç kaynağı ve büyük bir tehlike olacağını biliyorum. Miette'in, Momo'yu saymazsak, altı erkeğin arasında tek kadın olarak korkunç sorunlar yaratabileceğini ve benim, Malevil'de yaşanabilir bir hayatın devam edebilmesi için, en küçük bir yanlışlık yapmaya hakkım olmadığını da biliyorum.

– İşte Miette, diyor, Falvine, torununu önü sıra iterek.

Yüz tane gözüm olsa, bakmaya yetmezdi şu anda. Yirmi yaşında var yok. Ve Miette[9] adı ne kadar aldatıcı. Anneanneden kara gözlerini ve sık, canlı, parlak saçlarını almış, onunkiler kuzgunî siyah. Boy en az on santim daha uzun, düzgün omuzlar, göğüsleri dolgun, diri, kalçaları yuvarlak ve bacakları adaleli. Evet, eğer kusur bulmaya gücüm yetse, belki burnunun biraz büyük, ağzının

9. Kırıntı, küçük parça. (ç. n.)

biraz geniş ve çenesinin biraz kemikli olduğunu söyleyebilirdim. Ama hayır, yapamam, her şeyi hayranlıkla seyrediyorum, o köylü kadınlarına özgü iri hatları bile.

Ellerimi görmüyorum, ama titrediğini hissediyorum, masanın altına saklıyorum, yanağım karabinamın namlusuna dayalı, Miette'i gözlerimle yiyorum; konuşacak gücüm yok. Adem'in, bir sabah uyandığında yanı başında Yaradan'ın elinden henüz çıkmış Havva'yı görünce neler hissetmiş olabileceğini biliyorum şimdi. Hayatım boyunca kendimi hiç şu an olduğu gibi şefkatle dolu hissetmedim. Ölümle yüz yüze geldiğim gün, elimde silahım, parmağım tetikte oturduğum mağaraya Miette. ışık ve yaşama sevinci getiriyor. Yamalı bluzu yarı karanlıkta göz alıyor, dizlerini açıkta bırakan soluk kırmızı keten eteğinde güve yenikleri var. Bacakları kalın, Maillol'un heykellerindeki kadınlara benziyor ve çıplak, geniş ayaklarıyla yere basıyor, sapasağlam, sanki bütün gücünü topraktan alıyormuş gibi. Sonunda kendime hâkim oluyorum, iskemlemde doğrularak ellerimle masanın kenarına yapışıyorum, başparmaklarını yukarıda, dört parmağım masanın altında ve:

– Otur, Miette, diyorum.

Sesim, kendi kulağıma bile zayıf ve boğuk geliyor. Sonra daha rahat konuşacağım. Miette, tek kelime söylemeden az önce Jacquet'nin oturduğu iskemleye oturuyor, aramızda upuzun masa var. Gözleri çok güzel, bakışları yumuşak. Bana, hiç çekingenlik göstermeden bakıyor, çocukların eve gelen bir yabancıya baktığı gibi.

– Miette (bu adı sevdim: Miettɛ), giderken Jacquet'yi birlikte götüreceğiz.

Koyu renk gözlerinde birden beliren kaygıyı görerek, hemen ekliyorum:

– Korkma, ona kötülük yapacak değiliz. Büyükannenle sen de eğer *Etang*'da yalnız kalmak istemezseniz Malevil'de bizimle kalmak üzere gelebilirsiniz.

– Ha, diyor Falvine, *Etang*'da kalmak mı? Sonra devam ediyor, çok teşekkür ederiz, delikanlı...

– Adım Emmanuel.

– Peki, teşekkür ederiz Emmanuel.

Miette'e dönüyorum:

– Ya sen Miette, gelmek istiyor musun?

Tek kelime konuşmadan başını öne eğerek cevap veriyor. Konuşkan değil, ama bakışları onun yerine konuşuyor. Gözleri üzerimde. Yeni efendiyi ölçüp biçiyor kuşkusuz. İçin rahat etsin Miette, Malevil'de sadece sevgi ve dostluk bekliyor seni.

– Bu Miette adı nereden geliyor?

– Aslında adı Marie, diyor Falvine, doğduğunda ufacıktı, zavallı, erken doğmuştu, yedi aylık. Bu yüzden Raymonde ona "mauviette"[10] derdi hep. Katie üç yaşındaydı o doğduğunda, "Miette" dedi o da kardeşine, adı Miette kaldı.

Miette konuşmuyor, ama herhalde adıyla ilgilendiğim için, bana bakarak gülümsüyor. Hatları biraz kalın, en azından kentlilerin güzellik anlayışına göre öyle, ama gülümsediği an, bu hatlar, inanılmayacak kadar yumuşuyor, bütün yüz aydınlanıyor. Olağanüstü bir gülümseme bu, güven ve iyiniyet dolu.

Sonra kapı açılıyor, Jacquet giriyor içeri, ardında Thomas. Ve Jacquet, Miette'i görünce duruyor, yüzü bembeyaz oluyor, Falvine'e dönüyor, saldıracakmış gibi öfkeyle bağırıyor:

– Sana ne demiştim, sen...

– Hey, yavaş ol, diyor, Thomas, gardiyanlık görevini ciddiye almış olarak. Dur bakalım!

Mahkûmu zapt etmek için önüne geçiyor, o ana kadar Jacquet'nin iri bedeniyle görmesine engel oldugu Miette'i görüyor ve hareketsiz kalıyor, yıldırım çarpmış gibi. Jacquet'yi omzundan yakalamak için kaldırdığı eli yanına düşüyor.

Sesimi yükseltmeden araya giriyorum:

– Jacquet, Miette'in saklandığını büyükannen söylemedi bana. Ben kendim buldum.

Jacquet bana bakıyor, şaşkın. Bir saniye bile söylediklerimden kuşku duymamış olarak. Bana inanıyor. Daha da fazla: bir şey saklamış olduğu için utanıyor. Çünkü ben babanın yerini aldım, baba kültünü sürdürüyorum: ben yenilmezim, her şeyi bilenim.

10. Cılız, sıska. (ç.n.)

– Malevil'deki beylerden daha akıllı olduğunu sanıyordun, değil mi? diyor Falvine, öfkeyle.

"Malevil'deki beyler!" Az önceki "delikanlı" gibi! Hep yanlış kavramlar. Falvine'e bakıyorum: bütün davranışlarında bir bayağılık var, bir yaltaklanma. Ama sonra, onu mahkûm etmemem gerektiğini düşünüyorum. Trogloditin evindeki on yıllık köle hayatından sonra başka ne olabilirdi?

– Jacquet, babanı gömmeye giderken alçak sesle ne söyledin büyükannene?

Elleri arkasında, başını öne eğiyor, bakışları yere dikili, utançla cevap veriyor:

– Miette'in nerede olduğunu sordum. Ambarda olduğunu öğrenince size söylememesini tenbih ettim.

Ona bakıyorum.

– Yani, diyorum, yarın Malevil'den kaçmayı, Miette'i de buradan alıp gitmeyi düşünüyordun.

Zor işitilir bir sesle:

– Evet, diyor.

– Peki, nereye gidecektiniz? Miette'i nasıl yaşatacaktın? Nereden yiyecek bulacaktınız?

– Bilmiyorum.

– Ya büyükannen? Onu Malevil'de mi bırakacaktın?

İki erkeğin içeri girmesiyle yerinden kalkmış olan Falvine (herhalde Wahrwoorde'un korkusuyla edinilmiş bir refleks), Miette'in yanında ayakta duruyor, elleriyle masaya dayanmış.

– Büyükannem aklıma gelmedi, evet doğru diyor, Jacquet utançla.

– Aklına gelmedi tabiî! diyor Falvine, sarkık yanağından iri bir damla gözyaşı süzülürken.

Onun çok kolay ağlayacağını düşünüyorum. Ama besbelli en sevdiği torunu Jacquet, o yüzden şu anda –az da olsa– hüzünlendiğine inanıyorum.

Miette elini Falvine'in elinin üzerine koyuyor, yüzüne bakarak, ben seni unutmazdım, anlamında başını sallıyor. Miette'in sesini duymak isterim, ama konuşmadığı halde onu anlıyorum, bakış-

ları her şeyi anlatıyor. Wahrwoorde'la yaşama sorumluluğu ve onun çevresindeki herkesi susturmuş olması Miette'e böylesine anlamlı mimikler kazandırmış olabilir.

Sorgulamayı sürdürüyorum:

– Jacquet, bu plan konusunda Miette'in fikrini aldın mı?

Miette şiddetle başını sallayarak itiraz ediyor ve Jacquet, hayal kırıklığıyla ona bakıyor bir an sonra:

– Hayır, diyor, usulca.

Bir sessizlik oluyor.

– Miette kendi arzusuyla bizimle geliyor, diyorum. Büyükannen de. Ve şimdi, bu sözleri söylediğim şu andan itibaren, hiç kimsenin, "Miette benimdir" demeye hakkı yoktur, anlıyor musun Jacquet, hiç kimsenin! Ne senin, ne benim, ne Thomas'nın, ne de Malevil'deki herhangi birinin.

Jacquet başıyla, evet, diyor. Devam ediyorum:

– Miette'i neden saklamaya çalıştın?

– Sebebini biliyorsun, diyor, zayıf bir sesle.

– Onunla yatarım diye korktun!

– Hayır. Öyle değil! Eğer kendisi isterse... Bu onun hakkı!

– Ama onu benimle yatmaya zorlarım, diye düşündün, öyle değil mi?

– Evet, diyor alçak sesle.

Bu fark önemli, Jacquet açısından olumlu bence, kendisini değil, Miette'i düşünmüş olması! Ama gene de daha katı davranmam gerektiğinin bilincindeyim. Sadık köpek bakışları karşısında gevşiyorum. Bu yanlış. Eğer bizimle yaşayacaksa, bazı kurallara uyması gerektiğini anlamalı.

– Beni dinle Jacquet, diyorum. Artık anlaman gereken bir şey var. *Etang*'da öldürüyordunuz, burada tecavüz ediliyordu, insanlara saldırılıyor, komşunun atı çalınıyordu, bütün bunlar bitti artık. Malevil'de böyle şeyler olmaz.

Bu ağır suçlamayı çaresiz bir utançla dinliyor! Hayır, ben böyle vaazlar için gerekli yetenekten yoksunum, hissediyorum. Sanırım, yeterince sadık değilim: onun utancı bana haz vermiyor.

Kısa kesiyorum.

– Atının adı ne?

– Malabar.

– İyi. Şimdi Malabar'ı römorka koş. Bugün ancak bir kısım malzemeyi götürebiliriz. Yarın Malabar'la tekrar geliriz. Algülüm'ü de bizim römorka koşarız. Buradaki öteberi bitinceye kadar gidip geleceğiz.

Jacquet hemen kapıya yöneliyor, nihayet işe yarayacağı için mutlu. Thomas, ardından yürüyor, keyifsiz, yüzü asık. Geri çeviriyorum:

– Hayır Thomas, artık gereği yok. Şimdiden sonra kaçması için ne sebep var?

Thomas geri geliyor, Miette'i keyfince seyredebileceği için memnun. Bakışları ona dönüyor hemen. Büyülenmiş halini aptalca buluyorum, gülünç hatta az önce kendi yüz ifademin de böyle olması gerektiğini bile bile. Miette'se, inanılmaz güzellikteki gözlerini yüzümden ayırmıyor, daha doğrusu dudaklarımdan, söze başladığım an en küçük hareketini bile kaçırmak istemiyormuş gibi.

Tekrar söylüyorum, her şeyin kesin ve açık olması gerek.

– Miette, senden şuna inanmanı istiyorum: Malevil'de hiç kimse seni istemediğin bir şeyi yapmaya zorlamayacak.

Cevap vermediğini görerek, üsteliyorum:

– Anladın değil mi?

Sessizlik.

– Tabiî anladı, diyor Falvine.

Sabırsızlıkla:

– Bırak kendisi cevap versin, diyorum Falvine'e.

Falvine bana dönüyor:

– Veremez ki. Miette dilsizdir.

8

Malevil'e dönüş, o unutulmaz gece! Algülüm'ün sırtında, kafilenin önünde gidiyordum, karabinam omzuma asılı, namlusu verevine göğsüme yaslanmış, Miette, arkamda terkide gitmek istemişti. Rahvan gidiyordum, hızlandığım an, kısrağımı dünyanın öbür ucuna kadar takip etmeye kararlı görünen Malabar, hemen tırısa kalkıp, çektiği arabayı devirecek gibi savurmaya başlıyordu. Arabada, Falvine'in, Jacquet ve Thomas'nın yanında, çabuk bozulacak yiyeceklerle yataklar, yastıklar vardı. Ve arkada, bir iple arabaya bağlanmış, kocaman karnıyla yalpalaya yalpalaya yürümeye çalışan bir inek: doğurmak üzere olduğu için Falvine, bir gece için bile olsa ineğini *Etang*'da bırakmak istememişti.

Düzlükten ve kara bir kül yığını haline gelmiş olan Cussac'tan geçerek gittik, Rhunes'e inen yamaçla küçük ovayı ayıran kurumuş topraktan setleri arkamızdaki römorkla geçebilmemiz imkânsızdı. Jacquet, bu yolun daha uzun olduğunu, ama yanmış ağaç kütükleriyle geçilmez hale gelmediğini söylemişti, babasının talimatıyla bizi gözetlemeye geldiği günler geçmişti buralardan.

Römork, epeyi zorlanarak Cussac'a çıkan yamacı tırmandığında, asfaltlanmış yola ulaşmış olduk, hava kararıyordu, önden gidip Malevil'dekileri meraktan kurtarmayı düşündüm. Ama Malabar'ın, Algülüm'ün peşi sıra tırısa kalktığını görünce –daha doğrusu asfalt üzerinde nallarının sesini duyunca– kısrağı yavaşlatarak rahvana geçtim, üstelik, bir anda gerilen iple boğazı sıkılan inek böğürmeye başlamıştı. Zavallı hayvan römorkun arkasından tehlikeli şekilde sarkarak teselli etmeye çalışan Falvine'in tatlı sözleri-

ne rağmen uzun süre kendine gelemedi. Adının Markiz olduğunu söylemeliyim, böylece soyluluk sıralamasında bizim Prensesimiz'in bir basamak altında kalıyordu. Amcam, Büyük Devrim sırasında, soyluların kovulması üzerine, yörenin Jacquos'larının,[11] bir çeşit öç alma ve aşağılama dürtüsüyle hayvanlarına böyle adlar vermeye başladıklarını söylerdi. Az bile yapmışlar, diyordu Menou, bize yaptıkları onca kötülükten sonra, III. Napoléon zamanında bile, inanır mısın Emmanuel, La Roque'taki bir kont, itaatsizlik etti diye arabacısını, sorgusuz sualsiz astırmıştı, ne hapis, ne bir şey?

Ta eskilere, Büyük Devrim'e kadar gitmiştim ki birden, uzakta şatonun meşalelerle aydınlatılmış kulesini gördüm. İçim sıcacık oldu onu görünce. Ve Ortaçağ'da, derebeyinin, uzak topraklarda savaştıktan sonra ardında ganimetleri ve tutsaklarıyla, sağ salim ve zafer kazanmış olarak şatosuna döndüğünde neler hissetmiş olduğunu anlayabiliyordum. Kuşkusuz, aynı şey değildi. Miette'in ırzına geçmemiştim, benim tutsağım da değildi. Aksine, onu özgürlüğüne kavuşturmuştum. Ama, ganimet, küçümsenecek gibi değildi, fazladan beslenecek üç boğazın karşılığı olarak bile epeyi zengindi: iki inek, bugün yarın doğuracak olan Markiz ve buzağısıyla birlikte bizi *Etang*'da bekleyen ikinci bir inek, biri erkek, ikisi dişi üç domuz (sucuk ve sosis halinde kurumakta olanları saymıyorum), Menou'nunkilerden iki üç kez daha kalabalık bir tavuk sürüsü, ama en önemlisi çuvallar dolusu buğday –Wahrwoorde ekmeğini kendi yapıyormuş. Hiçbir şey için para harcamadıklarından çiftliğe yoksul gözüyle bakılırdı. Oysa, önce de dediğim gibi, Cussac tarafında, yaylada verimli toprakları vardı. Ben bu akşam, *Etang*'ın hazinelerinin onda birini bile taşıyabilmiş değildim. Yarın, yarından sonra, belki birkaç gün daha iki arabayla birkaç kez gidip gelmemiz gerekecekti.

Otomobilin yokluğunun, yaşama ritmini böylesine değiştirebilmesi inanılacak gibi değildi: Cussac'tan Malevil'e otomobilimle on dakikada alabileceğim yol, atla bir saat sürüyordu. Bacaklarımda eyersiz bindiğim Algülüm'ün sıcaklığı, arkamda, kollarını belime

11. Soyluların köylülere alaylı bir biçimde verdikleri ad. (ç. n.)

dolamış, yüzü ensemde ve göğüsleri sırtıma dayanmış Miette, ahenkle salınarak yol alırken neler hayal etmedim ki? Miette... Ne büyük bir armağan veriyordu bana! Ne şifa verici bir huzur! Felaket gününden bu yana ilk kez mutluydum. Hayır, tam da mutluluk değildi bu! Toprağın altındaki Wahrwoorde'u düşünüyordum, ağzı, gözleri, ciğerlerini bile tıkayan toprakla dolu ölüyü! Kurnaz, acımasız bir derebeyi! Yaşama hırsıyla dolu güçlü parya! Başka hiçbir yasayı dinlemeden, kendi yasasına göre yaşayan... Ve çevresinde erkekleri biriktiren... Çünkü bu kadar küçük bir çiftlikte bu kadar çoğu, inanılmaz bir lükstü: bir erkek domuz, bir aygır, bir boğa; bütün çiftçilerin artık sadece dişilere iltifat ettiği, ineklerimizin sunî döllemeyle aşılanan birer "bakire" olduğu yöremizde Wahrwoorde, erkeğin haklarından ödün vermeyi reddetmişti. Onun yarattığı sıradan bir otarşi değildi. Onda, neredeyse mistik bir egemen erkek kültü görüyordum. Çiftlikteki canlılar zincirinin en üst basamağındaki süper erkek olarak ailedeki bütün kadınların –üvey kızları da dahil– buluğa erdikleri andan itibaren kendi malı olduğuna inanıyordu.

Malevil'e yaklaşıyoruz, artık Algülüm'ü zor zapt ediyorum, her an tırısa kalkmaya hazır. Ama arkamızda kısa bacaklarının arasında kocaman karnını sallaya sallaya yürümeye çalışan zavallı Markiz'in hatırı için dirseklerimi böğrüme yapıştırarak var gücümle dizginleri çekiyorum. Kısrağım bugün için ne düşünüyor acaba? Kaçırıldı, bekâretini kaybetti, şimdi evine dönüyor! Evet! Tabiî ya! Şimdi anlıyorum, saldırganın peşinden neden gittiğini: aygırın düşmanın üzerine sinmiş olan kokusunu almıştı. Şimdi de Aşkım geldiğimizi hissetmiş olmalı, çünkü doğumhaneden uzak bir kişneme geliyor, Algülüm cevap veriyor ona, bu beklenmedik seslenişin ilk şaşkınlığından sonra (Vay! Bir kısrak daha!) Malabar'ın güçlü sesi duyuluyor. Gece, bir yandan bir yana gidip gelen, birbirini çağıran, birbirine cevap veren sesler, kokularla dolu. Sadece bizler, biz insanlar duyamıyoruz. En azından burnumuzla duyamıyoruz, çünkü... Miette bütün vücuduyla kalçaları, karnı, göğüsleriyle sırtıma yaslandı. Algülüm tırısa kalktığı an, elleri karnımın üzerinde sımsıkı birbirine kenetleniyor. Kuşkusuz

ilk kez eyersiz, çıplak bir ata biniyor. Bu geceyi unutmayacak. Ben de öyle! Bedeninin bütün yuvarlakları sırtımda capcanlı, kıpır kıpır, yaşıyor ve beni ısıtıyor. Kendimi sıcak bir kucağa gömülmüş, sarılıp sarmalanmış hissediyorum. Ben de kişneyebilsem, düşünecek yerde! Ve kendimi şu andaki mutluluğuma koyuverebilsem, gelecek korkusundan uzak!

Malevil'dekiler ateş yakarak müthiş bir şey yapmışlar. İki meşale kulede, öbür ikisi giriş kulesinin mazgallarında. Kalbim çılgın gibi atmaya başlayarak şatoma bakıyorum öylesine güçlü, öyle güven verici ki. Bizi duvarlarının önüne götürecek olan dik yokuşu çıkarken, meşalelerin dumanlı aydınlığında, geri planda, dimdik yükselen görkemli bedeni ve tam önümüzde giriş kulesini görüyorum, biraz ileride, uzaktan kim olduklarını seçemediğim gölgelerin kımıldadığı mazgallar. Korkuluktan bir meşale uzatıyorlar. Biri bağırıyor:

– Emmanuel, sen misin?

Üzengilerimin olmayışına üzülüyorum. Olsa Algülüm'ün üzerinde dikilip kalkabilirdim.

– Benim! Thomas arkada! Konuklarımız var!

Sevinç çığlıkları. Karışık sesler. Ağır meşe kapıların açıldığını belli eden boğuk gacırtılar duyuyorum. Kocaman demir menteşeler güzelce yağlanmıştır, yerinden oynatıldığı için böyle şikâyet eder yüzyıllık meşe kanatlar. Kapıdan giriyorum, meşaleyi tutanı görüyorum: Momo.

– Momo, ineğin ardından kapıyı kapa!

– Emanuel? Emanuel! diye çığlıklar atıyor Momo, sevinçle çıldırmış gibi.

Menou:

– İnek mi? diye bağırıyor gülerek, inek mi getirmiş?

– Bir de aygır var, diyor Peyssou, bağırarak.

Kahraman gibi karşılanıyorum. Karmakarışık sözlerle göklere çıkarıyorlar beni. Çevremde koşuşan gölgeler görüyorum. Yüzlerini seçemiyorum hâlâ. Ve Aşkım, şimdi artık birkaç metre uzağımızdaki boksunda, aygırın kokusunu almış, olanca sesiyle kişniyor, ön ayağıyla tahta kapıyı döverek gürültü ediyor, Malabar'la

Algülüm hemen ona katılıyor. Aşkım bizi görerek sakinleşsin diye bir an doğumhanenin önünde duruyorum. Atları görebildi mi, bilemiyorum, ama susuyor. Ama ben hiçbir şey görmüyorum, çünkü meşaleyi tutan Momo arkamızda kapıyı kapıyor ve Menou el feneriyle (verdiğim günden beri ilk kez kullanıyor elektrik fenerini) kafilenin sonunda ineği incelemekle meşgul. Arkadaşlarım Algülüm'ün çevresinde toplanmış, Peyssou'nun başındaki beyaz sargıyı fark ediyorum artık. Biri, Colin herhalde, boyuna bakılırsa, kısrağın dizginlerini yakalamış, hayvan başını eğdiği an sağ ayağımı boynunun üstünden geçirerek iniyorum, attan böyle inmeyi hiç sevmem –sahnede rol yapar gibi– ama sırtımda, karnımın üstünde kilitlenmiş ellerini çözerek indiğim Miette'le başka türlüsünü yapamıyorum. Ayağım yere değdiği an Peyssou yakalıyor beni, hiç çekinmeden çocuk gibi öpüyor. Ey, sulu herif! Yeter, tükürük içinde bıraktın beni! Gülüşmeler, itiş kakış, sırtıma inen yumruklar. Sonunda Miette'i hatırlıyorum. Belinden tutup attan indiriyorum. Epeyi de kilosu var! "İşte Miette!" diyorum.

O an Momo elinde meşaleyle geliyor ve Miette birden bedeninin tüm yuvarlakları ve kapkara, kıvırcık saçlarıyla karanlıktan çıkıyor. Ölüm sessizliği. Üçü de yıldırım çarpmış gibi öylece kalıyorlar. Elinde meşaleyle Momo da. Tutuşan gözler, sabit bakışlar. Soluk alışlarından gayrı ses duyulmuyor. Ve birkaç metre ötede, kervanın sonunda yabancı ineği Patua'yla, sevgi sözcükleriyle okşayan Menou'nun monoloğu: "Vah benim kızım, vah benim güzelim! Yazık sana, neredeyse doğuracaksın, ter içinde kalmışsın, kim seni bu halinle yollara düşürdü, buzağın kapıya gelmiş, baksana..."

Arkadaşların suskunluğunun sürdüğünü, hiçbirinin elini bile kımıldatamadığını görünce sonunda onları birer birer Miette'le tanıştırıyorum. "Bu Peyssou! Bu Colin! Bu Meyssonnier! Bu Momo!" Miette her seferinde elini uzatıp ellerini sıkıyor. Tek kelime konuşulmadan. Büyülenmişlerin sessizliği devam ediyor. Sonunda Momo birden harekete geçiyor, olduğu yerde dans ederek bağırmaya başlıyor: "*Memmien! Memmien!*" (sanırım, "Miette" de-

mek istiyor) ve annesine haber vermek için de elinde meşaleyle koşup uzaklaşarak bizi karanlıkta bırakıyor. Sonra Menou geliyor. Meşale, Momo'yla birlikte kim bilir nereye, belki konuk ineğin yanına gittiği için el fenerinin ışığını Miette'e çeviriyor, baştan ayağa inceliyor. Yuvarlak, geniş omuzlar, iri, dolgun göğüsler, geniş kalçalar, kalın, sağlam bacaklar, hepsi gözden geçiriliyor.

– Bak sen! diyor. Bak sen!

Başka hiçbir şey söylemiyor. Dilsiz Miette, şimdi gerçekten dilsiz. Arkadaşlarım birer heykel! Ve Menou'nun fenerinin ışığını Miette'in sağlıklı, gürbüz bedeninde uzun uzun dolaştırmasından, onu beğendiğini anlıyorum. En azından sağlamlık, doğurganlığa yatkınlık ve işgücü açısından. Bunun dışında fikrini söylemiyor. Başkaca değerlendirme yapmayacak, tek söz söylemeyecek, "Bak sen! Bak sen!" dışında. Susuyor. Burada onun kuşkuculuğunu görüyorum. Ve kendi cinsinden olanlara olan düşmanlığını. Şu anda ne düşündüğünü çok iyi biliyorum: bu memelere, kalçalara bakıp aklınızı oynatmayın, ahmaklar! Kadın, kadındır işte! İyisi de azdır.

Miette bu iki yönlü suskunluktan; hayran, şaşkın arkadaşlarınkinden ve Menou'nun saygısız, kötü niyetli suskunluğundan tedirgin oluyor mu, bilmiyorum, ama o sırada arabadan inen Thomas durumu kurtarıyor. Ve yere inince römorkta ayakta duran tutsağımızın uzattığı tüfekleri alıyor. Geliyor, elinde silahlar. Heyecanla karşılanıyor. Belki beni karşıladıkları gibi çılgınca değil. Ya da Miette'e olduğu gibi yıldırım çarpmışçasına. Ama o da kucaklanırken payına düşen yumruklara, itiş kakışa katlanıyor. Ve ilk kez arkadaşlarımın ona böyle tezahürat yaptığını görüyorum, bu artık onu benimsediklerini, kabul ettiklerini gösteriyor. Seviniyorum. O da, çok mutlu, becerebildiğince mutluluğunu göstermeye çalışarak, hâlâ biraz tutuk, biraz şaşkın, hâlâ kendini koyuverememiş bir kentlinin acemiliğiyle hep biraz gecikerek, sevgi dolu, kaba kuvvete karşılık veriyor.

– Sen nasılsın Emmanuel? diyor Menou.

Az ötemde kısacık boyuyla, derisi kemiğine yapışmış yüzünü bana kaldırmış gülümsüyor, bir gram fazlalığı olmayan küçük be-

deni dimdik. Falvine'in yağ bolluğundan sonra bu sıskalık hoşuma gidiyor.

– Neyse, diyorum Patua'yla, inekten başka bir şeyle de ilgilenebildin!

Dirseklerinden tutup havaya kaldırıyorum onu, tüy gibi, yanaklarını öpüyorum, sonra *Etang*'ı anlatıyorum ona, Wahrwoorde'dan, ailesinden söz ediyorum. Adamın kötü şöhretini o da biliyor.

– Ben gideyim, diyor sonunda. Siz arabayı boşaltırken ben yemeği hazırlayayım.

Ve hemen dönüp uzaklaşıyor, gece karanlığında kapkara, küçücük, koşar gibi yürüyor, el fenerinin yuvarlak ışığı önü sıra dans ederek ve çekme köprüyle iç kalenin önüne ulaştığında daha da küçük görünüyor. Arkasından bağırıyorum:

– Sofrayı dokuz kişilik kur! Römorkta iki konuk daha var!

Sekiz kişi, arabayı boşaltmamıza yarım saat yetiyor, getirdiklerimizi şimdilik doğumhaneye koyduk yeni gelenler için içeri götürülecek şiltelerin dışında. Her şey büyük bir düzen içinde yapılıyor, Jacquet'nin önünde durup, dizginlerinden tutarak zapt etmeye çalıştığı Malabar'ın hırçınlığını ve bizi aydınlatacak yerde el fenerini hayvanın bacak arasına tutan Momo'nun işittiği azarı saymazsak. "Neredesin Momo? Getir şu Tanrı'nın belası feneri! Kaz kafalı!" "*Una bak! Una bak!*" diye bağırıyor Momo. "Momo, feneri! Kıçına tekmeyi yiyeceksin, ha!" Ama "*Una bak! Una bak!*" diye bağırıyor hâlâ Momo. Ve çömeldiği yerden kalkarak, serbest koluyla, hayranlıkla seyrettiği şeyin büyüklüğünü işaretle anlatıyor. Peyssou'nun fikrini söylememesine şaşıyorum. Kuşkusuz Miette'in yanında olduğu için ses çıkarmıyor.

Atlara bakım yapılmış, bokslara konmuş –Malabar, olay gününden önce aygırımın durduğu, kısraklara gitmek için kapısını kıramayacağı kadar sağlam yapılmış bölümde–, iç kaleye geçiriyoruz, şilteleri ikinci kata taşıyoruz ve hemen giriş katına iniyoruz. Büyük salonda, şöminede ateş yakılmış, sofra kurulmuş ve inanılmaz bir şey, kocaman masanın ortasında, bize refahın ve mutluluğun simgesi gibi görünen eski bir gaz lambası, biz yokken

Colin bir köşede bulmuş, onarmış.

Ne var ki Menou, karşılama töreninin sıcaklığı ve aydınlığıyla uyum içinde görünmüyor. Küçük grubun önünde içeri girdiğimde dönüp bana bakıyor. Kapkara, kupkuru, dudaklarını kısmış, dişlerini gıcırdatıyor. Arkamdan gelenler birden duruyor. Yeni gelenler, dehşet içinde. Eskiler sahneyi seyrediyor dikkatle, gizli gizli eğlenerek.

– Öteki iki kişi nerede? diye soruyor Menou öfkeyle. *Etang*'daki insanlar, değil mi? Yabancılar! Sanki biz bol bol karnımızı doyuruyoruz da!

Ona açıklıyorum. Oradan getirdiğimiz bütün o zenginlikleri sayıp döküyorum, ekmeğimizi yapacağımız buğdayı ve Peyssou için giyecek: Wahrwoorde onun boyundaydı çünkü. Bilek gücü de caba. Bu söz üzerine Jacquet'yi gruptan ayırıp öne çıkarıyorum.

İlk izlenim çok iyi. Menou'nun yakışıklı erkeklere, genellikle erkek cinsine zaafı vardır. (Biliyor musun Emmanuel, erkeklerin, on erkekten en az dokuzunun hamuru iyidir, inan bana!) Hele Jacquet gibi omuzları, kolları olanlar! Miette'ten fazla ilgi göstermiyor gene de, hoş geldin demiyor. *Etang*'daki yabancılardan, ne olsa: sadece belli belirsiz başını sallıyor. Menou'nun kafasındaki kast sıralamasında uşak takımının adı bile yoktur.

– Bu da...

Ama Falvine'i tanıştıracak vaktim olmuyor, adını bile söyleyemiyorum, Menou çok çabuk görüyor onu, durduracak kadar bile zaman bulamıyorum, "yabancı"nın nasılsa anlamayacağını düşünerek Patua'yla öfkesini kusuyor:

– Aman Tanrım, bu ne Emmanuel? Başıma getirdiğin bu bela da ne? Bir bu eksikti! Bu kocakarı en az yetmişindedir. (Hatırladığıma göre, kendisi de yetmiş beş yaşında.) Genç olanı bırak, onun size ne hizmetler sunacağı malum! Ama bu ihtiyar cadı, bu şişmanlıkla kıçını bile kaldıramaz, iş yapmaktan geçtim, mutfağımda ayağıma dolanmaktan başka bir halta yaramaz, üstelik bütün yiyecekleri de silip süpürür bu! Bir de ihtiyar üstelik, şuna bak, buruş buruş suratına bakınca midesi bulanıyor insanın! Tabağa dökülmüş içyağına benziyor!

Falvine kıpkırmızı, nefes almakta zorluk çekiyor, çok iyi tanıdığım iri gözyaşları şiş, sarkık yanaklarından süzülüyor. Yürek burkan bir görüntü, ama Menou fark etmiyor, çünkü "yabancı"yı görmezden geliyor, bana bakarak konuşuyor:

– Üstelik bizim buralı bile değil, bu şişko kocakarı bir yabancı, oğlu gibi vahşînin biri. Kendi öz kızını beceren bir herif! Anasını bile becermediği ne malum?

Bu acımasız suçlama insaf sınırını öylesine aşıyor ki sonunda Falvine isyan ediyor artık:

– Wahrwoorde benim oğlum değildi! Damadımdı! diye bağırıyor Patua'yla.

Bir sessizlik oluyor. Menou, hayretle dönüp bakıyor Falvine'e, ilk kez bir insana bakar gibi.

– Ama sen Patua biliyorsun, diyor, belli belirsiz bir pişmanlıkla.

Eskiler birbirlerine bakıp gülüşüyor sessizce.

– Ne yani, tabiî biliyorum, diyor Falvine. Ben La Roque'ta doğdum. Falvine'i tanıyorsun herhalde, şatonun yanında dükkânı var.

– Kunduracı Falvine mi?

– Evet, tabiî. Ben onun kız kardeşiyim.

– Ama o benim kuzenimin oğlu! diyor Menou.

Şaşkınlık! Açıklanması gereken, Menou'nun Falvine'i neden tanımadığı, nasıl olup da birbirlerini hiç görmedikleri? Ama sıra oraya da gelecektir, yavaş yavaş. İkisine de güvenim var.

– Umarım söylediklerim için bana gücenmezsin, diyor Menou, o sözlerim sana değildi.

– Gücenmedim, diyor Falvine.

– Özellikle de şişmanlığınla ilgili olanlar, diye devam ediyor Menou. Bir kere bu senin suçun değil. Üstelik senin herkesten çok yediğin anlamına da gelmez. (Bu sözler, istenirse, kurnazca yapılmış bir uyarı olarak da alınabilir.)

– Gücenmedim, diye tekrarlıyor Falvine, bir koyun uysallığıyla.

Haydi bakalım, bizim iki ihtiyar anlaşacak sonunda. Sağlam bir hiyerarşi düzeni içinde. Kümeste yasaları kimin koyacağını, iki kart tavuktan hangisinin ötekini sürekli gagalayacağını sormaya gerek yok. Neşeyle bağırıyorum:

– Sofraya! Sofraya!

Ortaya oturuyorum ve karşımda oturması için Miette'e işaret ediyorum. Hafif bir kararsızlık havası. Kısa bir tereddütten sonra Thomas her zamanki gibi sağıma, Meyssonnier soluma oturuyor. Momo Miette'in soluna oturmaya davranıyor, Menou sertçe yanına çağırıyor oğlunu ve sağındaki sandalyeye oturtuyor. Peyssou bana bakıyor. Ona: "Ey, ne bekliyorsun koca adam?" diyorum. Sonunda, biraz şaşkın, biraz mahcup, Miette'in sağına oturmaya karar veriyor. Colin, çok daha rahat, soluna oturuyor. Jacquet hâlâ ayakta durup beklediği için Meyssonnier'nin yanındaki yeri işaret ediyorum ona, bunun onu memnun edeceğini biliyorum, çünkü böylece eğilmek zorunda kalmadan Miette'i görebilecek. Bir tek yer kalıyor geriye Peyssou'nun yanında, orayı da Falvine'e ikram ediyorum. Önceden ayarlanmış bir şey değil ama, böyle oluşu çok iyi. Her zaman çok nazik olan Peyssou ara sıra Falvine'le konuşabilir.

Kıtlıktan çıkmış gibi yiyorum, ama her zaman olduğu gibi içerken idareliyim, gün daha bitmedi benim için, yemekten sonra bir toplantı yapmamız gerek, alınacak kararlar var. Peyssou'nun yanaklarına renk geldiğini görerek seviniyorum. Utançtan felce uğramış gibi kımıldamaya korkan ve Peyssou'dan yana bakamayan Jacquet'nin yanında ensesindeki ağrının geçip geçmediğini soramıyorum. Pansumanı çıkarmak için beni bekledi kuşkusuz ama gece yastığa sürünerek kanar korkusuyla sabahı beklemeye karar veriyorum. Falvine, başı önünde ağzını bile açmıyor, bu ona çok zor geliyor olmalı ve Menou'da iyi izlenim bırakmak için tabağındaki jambonu iştahsızca didikleyerek yiyor. Boşuna gayret, çünkü Menou başını kaldırıp bakmıyor kimseye.

Çok rahat görünen sadece Miette. Gerçek şu ki sofrada dikkatlerin ve sıcak duyguların odağındaki kişi o. Ama bundan rahatsız değil ve eminim, kendine övünç payı da çıkarmıyor bu ilgiden. Tek tek herkese bakıyor, büyük bir rahatlıkla, çocuklara özgü dikkatli gözlerle. Bazen gülümsüyor. Hepimize gülümsüyor, Momo'yu atlamadan ve birden, Momo'yu daha bu sabah zorla banyo teknesine soktuğumuzu unutarak bir an onun kadar temiz görünmesine şaşıyorum.

Yemek, keyifle yense de hepimiz biraz tedirginiz, çünkü yeni gelenlerin yanında, *Etang*'da olup bitenleri anlatmak istemiyorum ve onlar da, ne kadar sessiz ve saygılı olsalar genel de biraz rahatsız ediyorlar bizi: öyle hissediyoruz ki biz bizeyken hiç düşünmeden söyleyiverdiğimiz şeyler şimdi onların yanında uygunsuz kaçacaktır. Sonra farklı alışkanlıkları olduğunu görüyoruz. Böylece, sofraya oturulduğunda üçü de istavroz çıkarıyor. Bu alışkanlığı nerede edinmişler, bilemiyorum: Wahrwoorde'un âdeti değildi kuşkusuz! Bu hareket, "yabancılar"a Hıristiyanlık öncesinin putperest vahşîleri gözüyle bakan Menou'da iyi bir izlenim bırakıyor.

Meyssonnier sol yanımda beni dirseğiyle dürterken sağımda Thomas suçlayan gözlerle yüzüme bakıyor.

Burada iki kişiden ibaret zayıf bir Tanrıtanımaz cephesi olarak –Tanrıtanımazlığı bir din gibi inatla benimsemiş iki kişi– şu an kendilerini her zamankinden daha fazla azınlıkta hissediyorlar. Colin ve Peyssou, olay gününden önce karılarıyla birlikte kiliseye gitmedikleri halde –bunu pek de erkekçe bulmadıkları için, kuşkusuz– Paskalya'da kudas ayinine gitmeyi ihmal etmezlerdi. Bana gelince, ne Katolik, ne Protestan, iki öğretinin melez ürünü olarak iki kürsü arasında yetiştim. Biri ötekini suçladı sürekli. Koca koca inanç duvarları yıkıldı içimde. Kendi kendime hep, günü gelince, geriye nelerin kaldığını anlamak için, kendimle hesaplaşmam gerekeceğini düşündüm. Bunu başarabileceğimi sanmıyorum aslında. Her neyse, bu alanda çok şüpheciyim ve sadece sahipler takımına karşı değil! Mesela, "Tanrı Baba"yı bir kalemde sildiklerini söyleyerek övünen, dinden "modası geçmiş masallar" diye söz eden ve hemen ardından en az onun kadar hayalî ve zorba birtakım felsefî martavalları yeni bir din olarak alkışlayan insanlardan da nefret ederim. Yukarıda sözünü ettiğim iç hesaplaşmayı yapamamış olduğum için atalarımın dinsel gelenekleri, alışkanlıkları beni cezp eder. Yani, göbek bağım bütünüyle kopmuş değil! Öte yandan, şunu çok iyi biliyorum: bağlılık, katılma, kabullenme demek değildir!

Meyssonnier'nin dirsek darbesine karşılık vermiyorum ve

Thomas'nın bakışını görmezden geliyorum. Malevil'de, Miette'i sahiplenme savaşının yanında bir de din savaşı mı yaşayacağız? Yeni gelenlerin, Malevil'deki Hıristiyan cepheyi güçlendireceği gerçeğini bizim Tanrıtanımazların görmemiş olması imkânsız. Ve bundan kaygı duydular, çünkü benden yana da içleri rahat değil.

Yemek bitince Jacquet'yi yukarıdaki şömineyi yakmaya gönderiyorum ve döndüğü zaman ayağa kalkıyorum:

– Bu gecelik üçünüz yukarıda, getirdiğimiz şiltelerde yatacaksınız, diyorum. Yarın kesin yerleşimi yaparız.

Falvine kalkıyor, kararsız, sıkıntılı, bize nasıl iyi geceler, diyeceğini bilemiyor ve Menou hiç yardımcı olmuyor ona, yüzüne bile bakmıyor. Miette daha rahat, belki konuşamayacağı için, ama şaşkın ve neden şaşkın olduğunu da biliyorum.

– Haydi haydi, diyorum, kollarımı öne uzatarak. Size odanızı göstereyim.

Kısa kesmek için onları kapıya doğru itiyorum ve kapıdan çıkarken hiç kimse, ne eskiler, ne yeniler iyi geceler cinsinden bir şeyler söylemiyor. Üst katta orada oluşumu açıklamak ister gibi pencerelerin sıkıca kapalı olup olmadığına ve şiltelerin ateşe yakınlığına bakıyorum. "Haydi bakalım, iyi uykular" diyorum gene kollarımı uzatarak, Miette'ten böyle resmî ve uzak bir tavırla ayrılmak beni üzüyor, bir şeyler sorar gibi yüzüme takılı duran bakışlarını görmezden geliyorum.

Dönüp gidiyorum. Ama Miette hemen terk etmiyor beni. Kulenin merdivenini inerken zihnimde onu da beraber götürüyorum. Menou'nun sofrayı kaldırıp topladığı salona giriyorum, arkadaşlarım iskemleleri ateşin karşısına çekmiş, benim yerim boş duruyor. Oturuyorum ve ilk andan, Miette'in varlığının salonu doldurduğunu ve ondan başka hiçbir şey düşünemediklerini hissediyorum. Bahse girebilirdim, evet, ilk konuşan Peyssou oluyor.

– Güzel kız, diyor, heyecansız bir sesle. Ama çok az konuşuyor.

– Miette dilsiz.

– Yok canım! diyor Peyssou.

– *O disiz!* diye bağırıyor Momo, acıyarak ama bundan böyle Malevil'de konuşma yeteneği sıralamasında sonuncu olmayaca-

ğının bilinciyle heyecanlanarak.

– Birkaç saniye kimse konuşmuyor. Miette'i düşünerek üzülüyoruz.

– *Ane! O disiz!* diye bağırıyor Momo, oturduğu sıradan kalkarak, sesinde açık bir gurur var.

Menou sıranın öbür ucunda örgü örüyor. Yün bitince ne yapacak? Penelopeia gibi, söküp yeniden mi örecek?

– Boğazını yırtmana gerek yok, diyor Menou başını kaldırmadan. Duydum. Benim kulağım sağır değil!

Sesimde belli bir öfkeyle:

– Miette sağır değil, diyorum. Sadece dilsiz.

– İyi ya, diyor Menou, zaten onunla konuşacak değilsiniz...

Cevaptaki çirkin imaya çok sinirlendiğimiz halde Menou'ya tartışma fırsatı vermek istemiyoruz. Susuyoruz. Ve suskunluk uzadığı için, *Etang*'da olanları anlatmaya başlıyorum.

Hikâyenin savaş bölümünü çabuk geçiyorum. Wahrwoorde klanı içindeki aile ilişkileri üzerinde durmuyorum. Hep, Menou'ya yeni bir sataşma bahanesi vermeme kaygısı... En çok Jacquet'den söz ediyorum, Peyssou'ya yapılan saldırıdan, pasif suç ortaklığından, babanın evde estirdiği terör havasından. Sonuç olarak, ona hürriyetini kısıtlayıcı bir ceza vermek gerektiğini söylüyorum, yaptığı kötülüğün bilincine varması ve bir daha tekrarlamaması için.

– Bu hürriyeti kısıtlama cezası nasıl uygulanacak? diye soruyor Meyssonnier.

Omuz silkiyorum.

– Zincire vuracak değiliz herhalde, diyorum. Sadece Malevil'in sınırları dışına çıkmama zorunluğunda olacak. Bunun dışında, bizden biri gibi muamele görecek.

– Dur biraz, dur! diyor Menou, öfkeyle. Bana soracak olursan...

– Ama sana sormuyorum, diyorum kesin bir tavırla.

Ona hak ettiği cevabı verdiğim için memnunum. Falvine'in odadan çıkmasını tek kelime söylemeden seyretmekle yetindiği için öfkeliyim ona. Sonuçta Falvine onun yakın akrabası. Bu te-

peden bakar tavır da ne oluyor? Ayrıca, biraz fazla rahat hareket etmeye başladığını düşünüyorum. Beni, mayasında ilahî bir yanı olan bir patron gibi görmesine rağmen, sürekli gagalamaktan da geri kalmıyor, tıpkı amcama yaptığı gibi. Tanrı'ya bile, dua ettiğinde, Tanrı'ya bile diş geçirmeye çalıştığına eminim.

– Nasıl uygunsa, benden kabul! diyor Meyssonnier.

Hepsi kabul ediyor, aynı fikirdeler. Menou'ya sert çıkışımı da onaylıyorlar, bakışlarından anlıyorum.

Jacquet'ye verilecek cezanın süresini tartışıyoruz. Süreler değişiyor. En ağır ceza Thomas'dan, benim için çok korkmuş besbelli: on yıl. En insaflı Peyssou: bir yıl.

– Kafanı çok ucuza satıyorsun, diyor Colin, eski günlerdekini andıran bir gülüşle.

O, beş yıl süre ve tüm mallarına el konulma koşulu ileri sürüyor. Oya sunuyoruz. Kabul ediliyor. Yarın Jacquet'ye cezasını tefhim edeceğim.

Öncelik güvenlik sorununda. Çevrede hayatta kalabilmiş başka insanların saldırgan niyetlerle dolaşıp dolaşmadıklarını bilemeyiz. Şimdiden sonra çok sıkı korunmamız gerek. Gündüzleri silahsız dışarı çıkmamalıyız. Gece, kapıda giriş kulesinde Menou ile Momo'nun dışında iki kişinin nöbet tutması gerekecek. Kulenin ikinci katında kullanılmayan bir oda var, boş bir oda, şömineli. İki kişiden oluşacak ekiplerle nöbetleşe orada kalabilir. Arkadaşlar ilke olarak kabul ediyor ama nöbetlerin hangi sıklıkla değişeceği ve ekiplerin kimlerden oluşacağı heyecanla tartışılıyor. Yirmi dakikanın sonunda anlaşma sağlanıyor, Colin-Peyssou ikilisi ayın çift günlerinde Meyssonnier-Thomas ikilisi tek günlerde kapı nöbeti tutacaklar. Colin, ani bir saldırıda dış kale geçildiği takdirde iç kalede savunmanın düzenlenebilmesi açısından benim iç kaleden ayrılmamam gerektiği fikrini savunuyor, ötekiler de bu fikre katılıyor.

Bir noktaya dikkatlerini çekiyorum, içimizden ikisi sürekli kapı nöbetinde olduğuna göre, iç kaledeki odalardan biri serbest kalacaktır. Birinci katta, banyonun yanındaki odayı Miette'e vermeyi öneriyorum.

Miette adı söylendiği an bir sessizlik oluyor, heyecan sönüyor. Oda –sadece Thomas bunu bilmiyor– geçmişte *Dernek*'in odasıydı. Ve *Dernek* yıllarında en çok konuşulan konu, yemeğimizi pişirmek ve "bedenimizin açlığını doyurmak" için bir kızın burada, bizimle yaşamasıydı. (Bu cümleyi ben önermiştim, bir romanda okumuştum, herkes çok beğenmişti, tam olarak ne anlama geldiğini anlayamasak da.)

– Peki ötekiler? diyor Meyssonnier sonunda.

– Bence, şimdi yattıkları odada kalabilirler.

Sessizlik. Hepsi, Miette'in aramızdaki yerinin, Falvine'den ve Jacquet'den farklı olacağını anlıyor. Ama bu yer konusunda hiçbir şey söylenmemiştir. Hiç kimse de konuya girmek niyetinde görünmüyor.

Sessizlik uzadığı için, konuşmaya karar veriyorum.

– Pekâlâ, diyorum, Miette konusunu açıkça konuşmanın zamanı geldi. Burada konuşacaklarımızın burada kalması şartıyla, tabiî.

Yüzlerine bakıyorum. Bana katılıyorlar. Ama Menou hiçbir şey duymamışçasına, burnu örgüsüne eğilmiş tepkisiz kaldığı için, ilave ediyorum:

– Sen de Menou, sen de bütün bunları kendine saklayacaksın.

Menou şişleri yumağa saplıyor ayağa kalkıyor.

– Ben yatmaya gidiyorum, diyor, dudaklarını kısarak.

– Senden gitmeni istemedim.

– Zaten yatacaktım.

– Haydi Menou, küsme!

– Küsmüyorum, diyor, sırtını dönerken, yağ kandilini yakmak için eğiliyor, anlaşılmaz bir şeyler söyleyerek; ne dediğini duyamıyorum, ama hoş şeyler olmadığı kesin.

Susuyorum.

– Kalabilirsin Menou, diyor, her zaman çok nazik olan Peyssou. Sana güvenimiz var.

Anlamlı bakışlarla bakıyorum Peyssou'ya ve susmakta devam ediyorum. Aslında gittiğine üzülmüyorum, açıkçası. O da homurdanmayı sürdürüyor. Gurur ve kuşku sözcüklerini duyabiliyo-

rum. Neden söz ettiğini anlıyorum ve suskunluğumdan vazgeçmiyorum. Bu akşam kandil yakma işinin epeyi uzadığının farkındayım. Kalması için ısrar etmemi bekliyor. Ama hayal kırıklığına uğrayacak.

Evet, öyle, öfkeli de üstelik.

– Haydi, gel Momo, diyor kuru bir sesle.

– *Ben itmek ittemiyom!* diyor Momo, ilginç konuşmayı kaçırmak istemiyor kuşkusuz.

Ah ah! Zamanlama yanlış, başkaldırma denemesi için kötü bir zaman! Menou kandili sol eline geçiriyor ve öbür eliyle, küçük, kupkuru eliyle ve bütün gücüyle bir tokat indiriyor Momo'nun yüzüne. Sonra sırtını dönüyor, Momo peşinde, onuru kırılmış olarak. Bir kez daha bu avanak, koskoca bedeniyle ve kırk dokuz yaşında, ufacık boylu anasından dayak yemeyi nasıl kabulleniyor diye şaşıyorum.

Menou, küçük grubumuzdan ayrılıp, kapıya doğru yürürken:

– Hoşça kal Peyssou, diyor. İyi uykular!

– Sana da, diyor Peyssou, bu seçmeli nezaketten biraz rahatsız.

Yürüyor, peşinde Momo'yla ve Momo, anasına olan intikamını benden alırcasına, ardından kapıyı çarparak kapatıyor. Zaten, yarın bana surat asacaktır, anası gibi. Yarım yüzyıllık hayat göbek bağını koparmaya yetmemiştir.

– Tamam, diyorum, Miette! Miette'i konuşalım. *Etang*'da, Thomas ile Jacquet, Wahrwoorde'u gömerlerken ben pekâlâ Miette'le yatabilir ve dönüşte size, "Bu benim kadınım, ona kimse dokunamaz" diyebilirdim.

Yüzlerine bakıyorum. Hiçbir tepki yok, en azından görünüşte.

– Böyle yapmadımsa, başka biri benim yapmadığımı yapsın, diye değildi, kuşkusuz. Başka bir deyişle, Miette, kim olursa olsun, herhangi birinin kadını olmamalı. Miette, kendi kendine aittir. Miette kiminle nasıl, ne zaman isterse, öyle ilişkiye girebilir, girmelidir.

Uzun süren bir sessizlik. Hiç kimse konuşmuyor ve kimse bana bakmıyor. Tekeşlilik kavramı öylesine içlerine işlemiş ki, zi-

hinlerinde öylesine karmaşık tepkilere, anılara ve duygulara hükmediyor ki, onu yok sayacak bir sistemi kabullenmelerine, hatta tartışmalarına imkân yok.

– İki olasılık var, diyor Thomas.

Hah! Seni bekliyordum Thomas!

– Ya da Miette içimizden birini seçerek ötekileri olayın dışında bırakır, böylece...

Sözünü kesiyorum.

– Hemen söylemem gerek, bu durumu kabul edemem, hatta seçilen ben olsam bile. Ve başka biri seçilmiş olursa da kesinlikle karşı çıkarım.

– İzin verir misin? diyor Thomas. Daha bitirmedim.

– Tabiî tabiî, devam et, diyorum tatlılıkla. Lafa girdim sadece, konuşmanı engellemek istemedim.

– Çok lütufkârsın, diyor Thomas.

Etrafa bakarak gülümsüyorum. Bu taktik *Dernek* yıllarında işe yarardı, bu kez de işe yarıyor: karşı iddianın sahibi benim sabrım ve kendi öfkeli cevabı yüzünden puan kaybetmiştir.

– İkinci olasılık şu, diyor Thomas, ama coşkusunu kaybetmesine sebep olduğumu görüyorum. Miette herkesle yatar ve bu son derece ahlaksızca bir hareket olur.

– Ahlaksızca mı? diyorum. Neden ahlaksızca?

– Bu çok açık, diyor Thomas.

– Hayır, hiç de açık değil. Papazlara yakışır böyle bir sözü kabul edemem.

Thomas'nın sözünü "papazlara yakışır" bulmak! Bu küçük kalleşliğin tadını çıkarıyorum hınzırca. Ama tartışma konusu olayda kendini o kadar haklı hissediyor ki, bir o kadar da genç ve tecrübesiz Thomas'mız!

– Hayır, papazlara yakışır bir söz değil, diyor, öfkeden titreyerek ve böylece büyük bir taktik hata yapmış oluyor. Aksini söyleyemezsin: herkesle yatan bir kız, düpedüz orospudur.

– Yanlış, diyorum. Orospu, para için yatan kadındır. İlişkiyi ahlaksız yapan, para! Yattığı erkeklerin sayısı değil! Birçok erkekle yatıp kalkan kadınlara her yerde rastlayabilirsin. Malejac'ta bile.

Ama kimse onlara orospu, demez.

Sessizlik. Kimse konuşmuyor. Hepimiz Adelaide'i düşünüyoruz. Küçücük yaşında Mathilde'le nişanlanan Meyssonnier dışında, hepimizin ergenlik çağına girmemize yardımcı olan Adelaïde'i. Hepimiz içimizden minnet duyuyoruz ona. Ve eminim, Meyssonnier bile, bütün o katı ahlakçılığına rağmen, küçük bir hasret duymuş olmalıdır.

Thomas, ortak anılarımızdan destek aldığını fark ettiği için, susuyor. Ve tekrar söze başlıyorum, tartışmada ağır basacağımdan kuşkum yok artık.

– Bu bir ahlak sorunu değil, koşullara uyum sağlama zorunluluğu, diyorum. Hindistan'da, Thomas, beş erkek kardeşin birlikte bir tek kadınla evlendiği bir kast vardır. Erkekler ve o kadın, çocukların babanın kim olduğu sorulmadan büyütüldüğü bir aile oluştururlar. Böyle yaparlar, çünkü koşullar, her birinin bir tek kadınla evlenmesine imkân vermemektedir. Onlar böyle bir düzene, aşırı yoksulluk yüzünden başvurmuşlar, bizim durumumuzda da, sanırım, başka bir zorunluluk var, Miette, çocuk doğurabilecek yaştaki tek kadın olduğu için.

Sessizlik. Thomas, davayı kaybettiğini hissederek tartışmadan çekilmiş görünüyor, ötekiler de bu konuyu konuşmaya istekli değiller. Gene de devam edeceğim. Soruyorum:

– Evet, ne diyorsunuz?

– Bunu hiç sevmedim, diyor Peyssou.

– Bu, dediğin ne?

– Senin o acayip sistem, Hindistan'daki.

– Sorun, sevip sevmemek değil. Bu bir zorunluluğun sonucu.

– Olabilir, diyor Peyssou, ama aynı kadını başka erkekle paylaşmak... Ben, hayır, diyorum.

Sessizlik.

– Ben de aynı fikirdeyim, diyor Colin.

– Ben de, diyor Meyssonnier.

– Ben de, diyor Thomas, sinir bozucu bir gülümsemeyle.

Alevlere bakıyorum. Başıma inanılmaz bir şey geldi: azınlıkta kaldım! Yenildim! On iki yaşında *Dernek* başkanı olduğumdan bu

yana, ilk kez yenildim. Çok çocukça bir duygu olduğunu bildiğim halde kendimi kötü hissediyorum. Aynı zamanda, belli etmek de istemiyorum, hiçbir şey olmamış gibi konuşmam, söze devam etmem, yapılacak öteki işleri tartışmam gerekiyor. Yapamıyorum. Boğazımda bir yumruk var sanki. Zihnim bomboş. Yenilmekle kalmadım, suskunluğumla yenilgiyi kabul etmiş oldum.

Durumu kurtaran –kuşkusuz istemeden– Thomas oluyor.

– Görüyorsun ya, diyor kabaca. Monogami kazandı.

Gerçeği söylemek gerekirse, onu biraz kışkırttım. "Papazlara yaraşır söz"ü unutmamış anlaşılan.

Thomas'nın sözleri soğuk bir hava yaratıyor. Arkadaşlarıma bakıyorum. Yüzleri kızarmış, şaşkın, tedirgin görünüyorlar, yenilgimden onların da rahatsız olduğunu hissediyorum. Üstelik, diyecek bir süre sonra Colin, bizim için o kadar çok şey yapmış olduğun bir günün akşamında...

Tedirginlikleri beni rahatlatıyor.

– Fikirlerinizi verilmiş bir oy olarak kabul ediyorum, diyorum. Şimdi bunun nasıl uygulanacağını konuşalım. Miette'i, içimizden birini seçmesi ve onu tek eş olarak kabul etmesi için zorlamamız mı gerekecek?

– Hayır, diyor Meyssonnier. Kesinlikle hayır. Onu zorlamayacağız. Ama o, kendisi, birimizi koca olarak seçerse, buna engel olamayız.

Tamam. Anlaşıldı. Durum açık. Ve kavramlar arasındaki fark da açık, evet. Ben "eş" dedim, o "koca" diyor. Komünist Meyssonnier'nin evlilik gibi bir küçük burjuva kavramına olan bu aşırı saygısına dikkat çekmek isterdim. Ama sinsice susmayı tercih edeceğim. Öbür üçüne bakıyorum:

– Kabul mü?

Kabul. Kutsal müesseseye saygılıyız. Yasadışı ilişkiye geçit yok! Yaşasın geleneksel ahlak! Ben bir tek kadın ve altı genç erkekten oluşmuş bir toplulukta bu sistemin yürümeyeceğine kesinlikle eminim. Ama herkese karşı haklı olunamaz. Arkadaşlarımın tercihi mantıkdışı ve gerçeklerden uzak görünüyor: kadın, sadece benim olmayacaksa, hayatımın sonuna kadar kadınsız ya-

şarım! Ne var ki, bence, hepsi gizliden gizliye, seçilecek kocanın kendisi olacağını düşünüyor, hiç kuşku yok.

Susuyorum. Gelecek için kaygılıyım. Sürtüşmelerden, kıskançlıklardan, hatta, cinayete varacak şiddet olaylarından korkuyorum. Ve, aynı zamanda, neden saklayayım, *Etang*'da, elime fırsat geçmişken, Miette'e sahiplenmemiş olduğum için pişmanlık duyuyorum. *Dernek* günlerinde kullandığımız sözcüklerle, "bedenimin çağrısına" uymadığım için ödüllendirildiğimi söyleyemem.

Ertesi sabah, çok erken, kötü geçmiş bir geceden sonra, giriş kulesindeki çanın çılgın vuruşlarıyla uyandım. Bir açık artırmada satın aldığım eski bir kilise çanı bu, konuklarla turistlerin içeri girmek istediklerinde çalmaları için büyük kapının yanındaki duvara koydurmuştum. Ama koca kampana öylesine kocaman bir ses çıkarıyordu ki –La Roque'tan bile duyulduğunu söylemişlerdi– kapıya, hemen yanına bir elektrik zili, şimdi artık işe yaramayan bir elektrik zili yaptırmıştık.

Bu kadar telaşla, böyle uzun uzun çalmaları için ne olmuş olabilir, diyorum kendi kendime. Yataktan fırlıyorum, pijamanın üzerine pantolonumu geçiriyorum, botlarımı çıplak ayaklarıma giyiyorum, karabinamı alıp çıkıyorum, Thomas da silahını kapıp peşimden koşuyor. Döner merdiveni, bir nefeste çekme köprüyü geçiyorum, dış avluya koşuyorum.

Tüm şato halkı orada, sırtlarına gelişigüzel bir şeyler geçirmiş, doğumhanenin önünde toplanmışlar. Mutlu bir haber: *Etang*'ın Markiz'i bölmesinin bir köşesinde bir yavru dünyaya getirmiş, öbür köşede ikinciyi doğuruyor. Annesinin müjdeyi bize vermekle görevlendirdiği Momo, çanı çalmayı olayın önemine daha uygun bulmuş. Şiddetle azarlıyorum onu. Konulmuş yasaklara kesinlikle uyulması gerektiğini söylüyorum. Ve Falvine'e dönerek, ineğinin iki yavrusu için kutluyorum, üstelik buzağılar dişi. Falvine kendi doğurmuşçasına gururlu, hayvanın boksunda Menou'yla konuşuyor durmadan, ikisi de hiç gerekmediği halde yardım için bir şeyler yapma peşindeler, oysa gerek yok, çünkü ikinci yavru da doğmuş, yuvarlacık, tüyleri yapış yapış, insanın öpüp okşayası geliyor. Peyssou'nun, seyrek de olsa gördüğü ya da duyduğu

böylesi ikiz doğumlar konusunda bağıra bağıra anlattığı öykülerin peşinden Meyssonnier'nin, Colin'in, Jacquet'nin anıları geliyor. Hepimiz boksun tahta bölmesine yaslanmış, çenelerimiz pervaza dayalı, bakıyoruz, Miette de aramızda.

Yataktan çıktığı gibi gelmiş Miette, saçları dağınık, hâlâ uykulu. Onu görünce kalbim çılgın gibi atmaya başlıyor; ne sersemlik! Haydi, tamam! Buzağılara bakalım. Yavrular abanoz siyahı ve öyle küçük de değiller, ikiz oldukları halde.

– Anasına bakınca, diyor Peyssou, ikiz doğuracak demezdim, biliyor musun? Karnı o kadar da büyük değildi.

– Bununkinden çok daha koca karınlı inekler gördüm ben, diye doğruluyor Menou. Bir de üstelik ikiz yaptı, hem de tosun gibiler ikisi de. Bu koca şeyleri neresinde taşımış zavallı?

– Bak bana, şanslı kadınsın, diyor Peyssou, Falvine'e. (Artık Malevil'in malı olan bir inek için ne diye Falvine'e bu kadar övgü yağdırıyoruz? Belki de Menou'nun kötü ve aşağılayıcı tavrını unutturmak için.) İkiz doğuran bir ineği satmayı düşünmezsin sanırım, diye devam ediyor Peyssou, yapma bir ciddilikle. Ama şu iki buzağı, sekiz günlük olduklarında en azından bir altmış bin papel getirir sana. Ardından alacağın onca süt de cabası. Bu inek bir altın madeni! Üstelik, her yıl ikişer buzağı yapacağını da hesap et!

– Anladık da, o buzağıları kime satacaksın şimdi? diyor Colin.

– Öyle söyledim, diyor Peyssou, laf olsun diye. Gözleri yarı kapalı, rüya görür gibi. Daha güzel bir dünyada, elektrikli sağım makineleriyle, sadece ikiz doğuran özel ineklerin bulunduğu örnek bir ahır hayal ediyor belki de. Miette'e bakmayı bile unutmuş. Aslında, gerçek şu ki, dün geceki oylamadan sonra bu sabah ona ancak kaçamak bakışlar fırlatıyoruz. Herkes, arkadaşlarının gözünde, kızı zorlar görünmekten çekiniyor.

Sayıyorum: Prenses, Markiz ve ikizleri, onlara Kontes ve Baron demeye karar verdim –*Gotha Almanağı*'nı[12] tamamlamak için. Ha! Unutuyordum: bir de *Etang* da bıraktığımız Karakız var, soylu değil, danası da yok, ama tam süt verme döneminde. Yani Malevil'in beş ineği, bir erişkin boğası ve bir erkek danası var, Prens.

12. Soylu kişileri konu alan, *Kim Kimdir* tarzında bir yıllık. (ç. n.)

Onu alıkoyacağız, tek boğaya güvenme riskini göze alamayız. At olarak, üç kısrağımız (Algülüm, Aşkım, kızı Çapkın) ve bir aygırımız (Malabar) var. Domuzları saymıyorum, sayıları şu anda hepsini beslemeye imkân vermeyecek kadar çok. Bütün bu hayvanları düşününce, içimi ısıtan bir güven duygusu hissediyorum, ama, toprağın, onları ve bizi beslemeye gücü olacak mı düşüncesi beni korkutuyor. Para yok olunca yapay ihtiyaçların da onunla birlikte yok olmuş olması ne kadar garip! Tıpkı *Kitabı Mukaddes*'in anlattıkları gibi: sadece yiyeceği, toprağı, hayvan sürümüzü ve "kabilemizi" korumayı ve savunmayı düşünüyoruz. Miette, mesela! Ona, Birgitta'ya baktığım gibi bakmıyorum. Birgitta'yla, olayın akışı içinde, cinselliği doğal sonucuyla birlikte algılamıyordum hiçbir zaman, oysa Miette, doğurgan bir dişi her şeyden önce.

İki arabayla gidip geldiğimiz halde *Etang*'ın boşaltılması dört gün sürdü. Kentliler taşınmadan yakınırlar, oysa bir çiftlikte yaşam boyu neler birikebileceğini hayal bile edemezler, hemen hepsi gerekli ve hepsi de zor taşınabilecek şeyler. Hayvanları, samanı ve yemi saymıyorum. Beşinci gün, Rhunes'deki küçük tarlanın sürülmesi işine girişebildik. Yaşadığımız olay, yeni güvenlik önlemleri almamız için bir uyarı olmuştu. Jacquet çift sürerken içimizden biri, nöbetleşe, Rhunes'e bakan tepede, elinde karabinasıyla çevreyi gözlüyordu. Nöbetçi, bir ya da birkaç şüpheli kişi gördüğü an, havaya ateş açacaktı, plan gereği, kendini göstermeyecekti; böylece, Jacquet'ye atıyla şatoya sığınacak zamanı sağlayacak ve biz silahlarımızla –Wahrwoorde'unkiyle birlikte üç tüfek bir de karabina– olay yerine koşacaktık.

Silahımız bu kadardı, çok az. O zaman, Wahrwoorde'un oklarını düşündüm, hele yakın dövüşte sessiz ve müthiş bir silah! Birgitta bana okçuluğun kurallarını anlatmıştı, ilk bakışta sanılandan çok daha zordu ve arkadaşlarımın kuşkucu tutumuna aldırmadan dış avluya giden yolda atış denemelerine başladım. Israrlı çalışmalar sonunda oldukça iyi sonuçlar elde ettim, yavaş yavaş mesafeyi uzatıyordum. Kırk metrede üç oktan birini hedef tahtasına atmayı başardığım oluyordu. Kuşkusuz bir Wilhelm Tell ya da Wahrwoorde olamamıştım ama, gene de, elli metreden son-

ra saçmalarını dört yana dağıtan bir av tüfeğinin aldığı sonuçtan çok daha kötü bir sonuç sayılmazdı. O arada, geri almak için iki elimle tutup çekmek zorunda kaldığım okun, sert, kalın hedef tahtasına saplanışındaki inanılmaz güç beni şaşırtıyordu.

Bu başarılar yarış dürtüsünü uyandırdı ve sonuçta ok talimi en sevdiğimiz uğraşlardan biri oldu. Kısa süre sonra, altmış metreden üç okunu hedefe göndermeyi başaran "küçük" Colin beni geçti ve yavaş yavaş okları on ikiye yaklaşmaya başladı.

Beşimiz arasında, Jacquet'yi de sayarsak altımız arasında. (Jacquet henüz ok eğitimine katılmıyordu.) Colin en ufak tefeğimiz ve en zayıfımızdı. Buna o kadar alışmıştık ki ufak tefekliği onun kişiliği gibiydi bizim için ve yanında bile "bizim küçük" diye söz ederdik, Colin'den. Onun bu nedenle rahatsız olabileceğini hiç düşünmemiştik, hiç itiraz etmezdi ki! Ve şimdi, birdenbire, okçuluktaki başarısıyla bizden üstün oluşunun ona verdiği sınırsız mutluluğu görünce, onun, güçsüz bedeni yüzünden ömür boyu acı çekmiş olduğunu anladım. Yayı kendisinden büyüktü. Ama eline aldığı an, çok sık oluyordu bu, çünkü hepimizden daha fazla çalışıyordu, yayını eline aldığı an, o bir kraldı. Öğle saatlerinde, yemekten sonra, büyük salonun küçük küçük çerçeveli pencerelerinden birinin önünde oturmuş, Birgitta'nın bana armağanı olan ve doğrusu, hiç açmadığım okçuluk kitabını okurken görüyordum onu. Kısacası, küçük Colin, büyük okçumuz olmuştu.

Meyssonnier'yi, birlikte üç yay daha yapmak için bir küçük işlik kurmaya razı etti sonunda. Ona kalırsa, herkesin bir yayı olmalıydı ve sürekli, La Roque'taki dükkânından (anahtarcı ve lehimci) söz edip yakındığını duyuyordum, burada olsa okların metal uçlarını yapabilirdi. Bu girişimleri cesaretlendiriyordum çünkü fişeklerimiz tükendiğinde, yenilerini yapma olanağımız da olmadığına göre şiddet ve acımasızlığın ateşli silahlarla birlikte yok olmayacağı bir dünyada boş tüfeklerimizin hiçbir işe yaramayacağını biliyordum.

Momo'nun, Markiz'in ikiz buzağılarının doğumunu çan çalarak haber verdiği sabahtan bu yana bir ay geçmişti ki, bir akşam, saat yediye doğru, *Kitabı Mukaddes*'im kolumun altında, aşağı inmek üzere odamın kapısını kilitliyorken ve Thomas, merdiven

başında durmuş bana, "Ermişlere benzedin" dediği ve benim yüzüm Thomas'ya dönük, anahtarı kilitte çevirdiğim an çan sesi bir kez daha duyuldu, bir önceki gibi çılgınca değil, iki tok, uğultulu vuruşla ve üçüncüsü alçak sesle, izleyen sessizliği daha bir gergin ve ağır yapan, daha yumuşak bir vuruşla. Dondum kaldım. Momo olamazdı bu. Bu onun çalışı değildi. Kilitlediğim kapıyı açtım, *Kitabı Mukaddes*'ı masaya bıraktım, karabinamı aldım ve tüfeği Thomas'ya uzattım.

Tek kelime konuşmadık, aşağı iner inmez uzun adımlarla önüme geçen Thomas'nın arkasından, giriş kulesine koştum. Boştu. Menou ve Momo yukarı gelmiş olmalıydılar, Menou akşam yemeğini hazırlamak için mutfakta ve Momo, bir şeyler aşırmak ümidiyle etrafında dolaşıyordu kuşkusuz. Colin ile Peyssou bu gece kulede yatacakları için, gündüz buralara uğramayı bile düşünmemişlerdir. Koşar adımla giriş kulesinin boş odalarını dolaşırken –Thomas, kapıyı gözlemek için dışarıda kalmıştı– güvenlik önlemlerimizin ne kadar yetersiz olduğunu gördüm. Dış kalenin duvarı, iç kaleninkilerden çok daha alçaktı, bir merdivenle ya da kancalı tırmanma ipiyle çok kolay aşılabilirdi. Hendeklere gelince, iç kaledeki gibi çekme köprüyle değil, kale duvarlarına yaklaşabilmelerine, hatta biz, hep birlikte iç binada yemek yerken, tırmanıp avluya girmelerine fırsat verecek sabit, sıradan bir köprüyle geçiliyordu.

Kuleden çıktım, alçak sesle Thomas'ya, merdivene dönüp yukarı çıkmasını, kapıya tepeden bakan mazgallardan konuk ya da konuklarımızı gözetlemesini söyledim. Yukarıda yerini almasını bekledim, sonra ayaklarımın ucuna basarak kapıdaki gözetleme deliğine sokuldum, kapağı iki üç milimetre çekerek gözümü deliğe yapıştırdım.

En çok bir metre ötemde, kocaman, boz bir eşeğin sırtında, kırk yaşlarında bir adam vardı –hendeğin köprüsünü geçmiş, buraya kadar gelmişti–; boynuna verevine astığı silahın namlusu sol omzunun üstünden görünüyordu. Çok esmerdi, üzerinde, toz toprak içinde, kömür karası bir giysi vardı, başı açıktı. Ve bir ayrıntı dikkatimi çekti: göğsündeki bir zincirin ucunda, piskoposların taktığına benzer gümüş bir haç sallanıyordu. Adam iri yapılı ve

güçlü göründü bana. Yüzü çok sakin ve rahattı, mazgallara bakarak Thomas'yı fark ettiğinde de bu ifade değişmedi.

Gözetleme deliğinin kapağını sonuna kadar çektim ve bağırdım:

– Ne istiyorsun?

Sesteki sertlik konuğumuzu etkilemiş görünmedi. İrkilmedi, yüzünü gözetleme deliğine çevirdi, tok ve özentili bir sesle cevap verdi:

– Ne mi? Öncelikle sizleri görmek, sonra da geceyi şatoda geçirmek! Gelirken geçtiğim yoldan gece karanlığında geri dönmek istemiyorum.

Düzgün konuştuğunu fark ettim, hatta fazla düzgün, sözcüklerin hakkını vererek, tam olmasa bile bura söyleyişini hatırlatan vurgularla. Tekrar sordum:

– Tüfeğinden başka silah var mı üzerinde?

– Hayır.

– Doğru söylemeni tavsiye ederim. İçeri girdiğinde üzerini arayacağız.

– Cebimde küçük bir bıçak var, onu silahtan saymazsın herhalde.

– Sustalı mı?

– Hayır.

– Kimsin? Adın ne?

– Fulbert le Naud. Rahibim.

Rahipliği konusunda fikrimi söylemeyecektim.

– Şimdi dinle Fulbert, dedim. Tüfeğinin sürgü kolunu çıkar, cebine koy!

Dediğimi yaparken, heyecansız bir sesle:

– Çok tedbirlisiniz, dedi.

– Haklı nedenlerimiz var. Saldırıya uğradık.

Devam ettim:

– Dinle, şimdi kapıyı açacağım. Hayvanından inmeden gireceksin, on metre sonra duracaksın ve ben "in" demeden inmeyeceksin.

– Anladım.

Seslendim:

– Thomas, gözünü ondan ayırma!

Thomas başını sallayarak, peki, dedi. Karabinamı sağ elime aldım, emniyetini açtım, kapının sürmelerini çektim, kanadı kendime doğru açıp, bekledim. Fulbert geçer geçmez hızla kapattığım kanat hayvanın sağrısına çarptı. Birden öne atıldı, durdu, az kaldı Fulbert'i sırtından atacaktı. Doğumhanedeki atlar kişnemeye başlamıştı, eşek uzun kulaklarını dikti hemen ve Fulbert dizginleri çekince bütün gövdesiyle titredi.

– İnebilirsin, dedim Patua'yla, sürgü kolunu bana ver!

Söz dinledi, demek Patua'yı anlıyordu. Sürgü kolunu cebime koydum. Bütün bu önlemlerin gereksizliğini çok iyi biliyordum, ama tedbirli olmanın da, bütün erdemler gibi vazgeçilmez bir şartı vardı: ancak istisna kabul edilmediğinde değeri olurdu.

Thomas eşeği alıp, doğumhaneye götürmek için kendiliğinden yanımıza gelmişti. Hayvanı sulamak için kovayı aldığını gördüm. Beklemek için durdum Fulbert'e döndüm.

– Nerelisin?

- Cahors'lu.

Patuamızı anlıyorsun.

– Her şeyi anlamıyorum. Gene de bir ağız farkı var.

Konu onu ilgilendiriyor olmalıydı, çünkü kendi Patuasıyla bizimki arasındaki farkları saymaya başladı. Konuşurken –çok güzel konuşuyordu– ona bakıyordum. Sandığım gibi uzun boylu, yapılı değildi, ama onu boylu, yapılı gösteren bir duruşu vardı. Yüzüne gelince... Yüzündeki anlam hakkında ne düşüneceğimi bilemedim. Dil konusundaki karşılaştırmaları bitirmesini bekledim, sonra:

– Cahors'dan mı geliyorsun? diye sordum.

Gülümsedi ve gülümseyişinin epeyi cazip olduğunu düşündüm.

– Yok, hayır, La Roque'tan geliyorum. Bombanın patladığı gün La Roque'taydım.

Hayretle yüzüne baktım.

– Yani La Roque'ta hayatta kalmış insanlar mı var.

– Evet, tabiî, dedi, var ya.

Sonra ilave etti:

– Yirmi kişi kadar.

Thomas'nın notu

Az önce okuduğunuz satırlarda o kadar önemli eksikler var ki, Emmanuel'in sözünü kesip araya girmeden edemedim. Ama ondan evvel, Emmanuel'in bazen yaptığı gibi, geriye dönüp geç de olsa olaylar hakkında açıklama yapmış olabileceğini düşünerek, bir önceki bölümü de okudum. Hayır! Tek satır yok. Sanki her şeyi unutmuş.

Ama öncelikle –madem konu Miette– Miette hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. Emmanuel'in bütün o sevgi dolu, şiir dolu satırlarından sonra bu sihirli havayı bozmaktan korkuyorum ama, Miette, her gün, her yerde rastladığımız köy kızlarından biri. Kuşkusuz, sağlıklı, güçlü ve Emmanuel'in o kadar hoşuna gitmiş olan cömert yuvarlaklıklara sahip. Ama Miette'in güzel olduğunu söylemek, biraz fazla olur bence. Emmanuel'in yatağının baş ucunda asılı olan Renoir'ın yıkanan kadınından ya da Birgitta'nın, odamızda, yazı masasının üzerindeki fotoğrafından daha güzel değil kuşkusuz. (Aslında, Emmanuel'in, evleneceğini haber verdiği o iğrenç mektuptan sonra Birgitta'nın resmini hâlâ orada tutması da anlaşılır gibi değil.)

Miette'in "zekâsı" konusunda da Emmanuel'in düşüncesini paylaşmıyorum. Miette, doğuştan dilsiz, erken doğmuş bir çocuk, bu demektir ki beyninde, konuşmasını engelleyen bir hasar oluşmuş, bunun sonucu olarak da dışındaki dünyayla alışverişi kısıtlanmış. Miette'in geri zekâlı ya da aptal olduğunu söylemiyorum, hayır, Emmanuel onun insanlarla ilişkisindeki yeteneğini gösterecek pek çok örnek sayacaktır bana. Ama bununla, Miette'in, Emmanuel'in birçok kez iddia ettiği gibi "çok zeki" oluşu arasın-

da epeyi mesafe var. (Burada da cinsel çekiciliğin etkisini görüyorum.) Miette uyanık ve kurnaz olabilir, ama oldukça saf. Tıpkı çocuklar gibi, gerçeklerin sadece bir bölümünün bilincine varabiliyor. Geri kalanı hayal ve roman, gerçeklerle örtüşmeyen bir roman.

Miette'ten hoşlanmadığımı zannedebilirsiniz. Aksine, onu çok seviyorum. Gani gönüllü, cömert, hamuru iyiliklerle yoğrulmuş bir kız, en küçük bir bencilliğini görmedim. O tehlikeli zırvalara inansam onun bir "ermiş" olduğunu söyleyebilirim, şu farklı ki, iyilikleri, genelde ermişlerin ilgilendiği konuların epeyi dışında.

Emmanuel'in, çokeşlilik projesinde azınlıkta kaldığı oturumun ertesinde Malevil'de gizliden gizliye bir gerginlik yaşandı. Herkes, kendi kendine, Miette'in, "koca" (Meyssonnier) ya da "eş" (Emmanuel) olarak kimi seçeceği sorusunu soruyordu. Öyle ki, Emmanuel'in de dediği gibi, ötekilerden önce davranır görünmek korkusundan kimse kıza bakmaya cesaret edemiyordu. Hiç utanmadan onu seyrettiğimiz önceki geceden ne kadar farklıydı şimdi her şey!

Bizdeki bu ani tedirginliği neye yordu, ne düşündü, bilemem. Anlayamadım, çünkü gözleri, bir çocuğun gözleri gibi, "şeffaf ama derinliğine inilmesi imkânsız". (Bunlar Emmanuel'in sözleri, ama bir sonraki bölümde söylüyor.) Ama, şunu da söylemek zorundayım, *Etang*'a ikinci kez gidişimiz sırasında, en açık sözlümüz olan Peyssou, kaderine boyun eğmiş bir insan edasıyla "onun" kuşkusuz Emmanuel'i seçeceğini söylemişti. Bunu, Colin ve Meyssonnier'yle yalnız olduğumuz bir sırada söyledi, ötekiler –yeniler– troglodıtlerin evindeki öteberiyi paketliyorlardı. Biz de, üçümüz, biraz da hüzünle ona hak vermiştik.

O akşam, yemekten sonra, *Kitabı Mukaddes* okuma faslı üç yeni ve coşkulu dinleyicinin de katılmasıyla –itiraf etmeliyim, erkek arkadaşlarımızın dikkatleri biraz dağınıktı– devam etti. Emmanuel şöminenin yan dikmelerinden birine sırtını dayamış, Miette, oluşturduğumuz yarım dairenin ortasında, yüzü, vücudu ocakta dans eden alevlerle aydınlanmış, pespembe. O geceyi çok iyi hatırlıyorum, bekleyişimi, bekleyişimizi daha doğrusu ve Em-

manuel'in sesinin yavaşlığıyla beni nasıl sinirlendirdiğini –oysa ses sıcak ve derindi. Bilmem, günün yorgunluğu muydu sebep, durumun belirsizliği mi, belki de ocak başının yarı karanlığının verdiği cüret, ama gündüz olduğumuz gibi çekingen değildik şimdi. Gözlerimiz, bütün doğallığıyla *Kitabı Mukaddes*'i dinleyen ve bütün yuvarlaklarını bizlere sunarak oturan Miette'e dikilmişti. Bakışlarımızı fark etmez görünmeye de çalışmıyordu. Arada bir, gözlerini kaldırarak bakışlarımızı yakalıyor ve gülümsüyordu. Hepimize gülümsedi böyle, ayrım yapmadan. Emmanuel gülümseyişinden söz etmişti, gerçekten de çok çekiciydi, herkes için aynı olsa bile.

Yatma vakti gelince çok rahat bir tavırla kalktı, Peyssou'nun elinden tuttu ve onunla birlikte salondan çıktı.

Peyssou, sanırım, çok mutlu oldu, ateş küllenmiş olduğundan büyük salon çok az aydınlıktı. Bize sırtını döndüğü, böylece yüzünü bizden saklayabildiği için de memnundu kuşkusuz. Ve Menou, seçilememişler hakkında aşağılayıcı birtakım sözler mırıldanarak yağ kandillerini hazırlarken, bizler, şaşkın ve sessiz, şöminenin önünde oturuyorduk.

Şaşkınlığımız bununla da kalmadı. Ertesi akşam, Miette Colin'i seçti. Bir sonraki akşam, beni. Dördüncü akşam Meyssonnier'yi. Beşinci akşam, Jacquet'yi. Altıncı akşam, tekrar Peyssou. Ve böylece devam etti, dediğim sırayla, Emmanuel'i atlayarak.

Kimsede gülecek hal yoktu, oysa olanlar gerçekten bir komediydi. Çokeşliliğin yılmaz savunucusu, uygulamanın dışında bırakılmıştı. Ve biz tekeşlilik partizanları, durumu tartışmasız kabullenmiştik.

Bir konuda, kesinlikle şunu söyleyebiriz: Miette tartışmalarımızdan habersiz, kimseye danışmadan, kendi kararı ve iradesiyle hareket ediyordu. Kendisini hepimize sunuyor, çünkü onu arzuladığımızı biliyordu, çünkü cömert ve iyi kalpliydi. Çünkü aşk, onu heyecanlandırmıyordu, beden arzularından uzaktı. Aşkı nasıl öğrendiği düşünülürse, buna şaşmamak gerekir.

Miette'in eşlerini hangi sıraya göre seçtiğine gelince, kısa süre sonra onun bizi sofrada oturuş sıramıza göre alıp götürdüğünü

anlayacaktık. Geriye sadece şu kocaman "Neden?" kalıyordu: Emmanuel –taparcasına sevdiği Emmanuel– neden bu davetlerin dışında kalıyordu.

Çünkü Emmanuel'i taparcasına seviyordu, evet, küçük bir çocuk gibi, utanmadan sevgisini göstererek. O salona girdiği andan sonra, ondan başkasını gözü görmüyordu. Konuşmaya başladığında, bakışları dudaklarından ayrılmıyordu. Kalkıp gittiği zaman, bakışları onunla birlikte gidiyordu. Miette'in Emmanuel'in ayaklarını kokulu sabunlarla yıkayıp, kendi uzun saçlarıyla kurulamaktan büyük mutluluk duyacağından emin olabilirdiniz! Bu sözlerimden, benim, o uzun mistik gecelerin etkisinde kaldığım sanılmasın. Bunları söyleyen Colin.

Üçüncü kez sıram geldigi akşam, odasında baş başa kaldığımız zaman, bu sırrı çözmek için Miette'e sormaya karar verdim. Miette, her şeyi anlatmaya yetecek kadar zengin bir jest ve mimik hazinesine sahip olduğu halde (üstelik yazıyla da anlatabiliyor) karşılıklı konuşma her zaman çok kolay olmuyor, çünkü herhangi bir kadın bir konuda susmayı tercih ettiğinde onu suçlayabildiğimiz halde, Miette için aynı şeyi yapamıyorsunuz. Miette'e o gün neden Emmanuel'i seçmediğini sorduğum an, yüzü birden ifadesiz bir heykel yüzüne dönüştü ve başını sağa sola sallamakla yetindi. Aynı soruyu başka başka biçimlerde sorduğumda hep aynı cevabı aldım.

O zaman taktik değiştirdim. Emmanuel'i sevmiyor muydu? Başın peş peşe, coşkuyla sallanışı, yumuşak, sevgi dolu gözlerde gözkapaklarının ısrarla inip kalkışı; dudaklar aralık ve bütün yüz ışık saçıyor sanki. Hemen sorumu tekrarlıyorum: "Peki, o halde neden?" Gözler kapanıyor, dudaklar da öyle ve bir kez daha başını sağa sola sallıyor. Sonuç alamıyorum. Yerimden kalkıyorum, depoda giren çıkan alet edevatı kaydettiğim küçük defteri cebimden alıyorum, bir sayfaya –kandilin zayıf ışığında– iri matbaa harfleriyle, "EMMANUEL'İ NEDEN ÇAĞIRMIYORSUN?" diye yazıyorum. Sonra defterle kalemi Miette'e uzatıyorum. Defteri, yukarı kaldırdığı dizlerinin üzerine koyuyor, bir iki saniye kalemi ağzında tutarak duruyor, sonra özenle yazıyor: "*İşte öyle*". Bir an dü-

şündükten sonra, *"işte öyle"*nin kesin olduğunu göstermek için.

Sebebi, daha doğrusu, Miette'in kafasındaki sebebi, bir rastlantı sayesinde, üç gün sonra öğrenecektim.

Güvenlik sorununa aşırı önem veren Emmanuel, üç av tüfeğini, karabinayı, kurşunları, iki yayı, okları odamızda saklamayı, odadan çıktığımızda kapıyı kilitleyerek anahtarı, depoda, sadece Meyssonnier'yle onun ve benim bildiğimiz bir çekmede saklamayı âdet edinmişti.

Bir öğleüzeri, üstümü değişmek için –Emmanuel'den ilk binicilik dersini almıştım, ter içindeydim– çekmeden anahtarı aldım. Kulenin döner merdiveni dikti ve ben yorulmuştum, sol elim, duvar boyunca basamakları izleyen korkulukta, ağır ağır yukarı çıkıyordum. Böylece ikinci kata vardım, bir an soluklanmak için durdum ve hayretle, iki odanın açıldığı geniş sahanlıkta, yatak odamızın anahtar deliğine kulağını yapıştırmış, bütün dikkatiyle içeriyi dinleyen Miette'i gördüm. Oysa ben odanın boş olduğunu biliyordum, aşağıda. doğumhanenin önünde ve odamızın kapısını bir buçuk saat önce, ata binmek için çizmelerimi giydikten sonra ben, kendim kilitlemiştim.

Ona doğru yürüdüm, bağırdım: "Hey, Miette! Ne yapıyorsun orada?" İrkildi, doğruldu, kıpkırmızı oldu, kaçacak yer arar gibi telaşla etrafına baktı. Hemen üzerine gittim, bileğinden yakaladım, "Miette" dedim, "neyi dinlemeye çalışıyorsun, bu oda boş!" Öylesine kuşku dolu gözlerle baktı ki yüzüme, cebimden anahtarı çıkardım, kapıyı açtım, bileğini sımsıkı tutmaya devam ederek, bütün gücüyle karşı koymasına aldırmadan yanım sıra odaya soktum. İçeri girdiği an odanın gerçekten boş olduğunu gördü, şaşkın, hareketsiz kaldı. Sonra sorularımı duymazdan gelerek kaşları çatılmış, elbise dolabını açtı, Emmanuel'in giysileriyle benimkileri tanımış olmalı ki, onun ceketini usulca okşadı. Sonra komodinin bütün çekmelerini teker teker açıp kapadı, yanaklarına renk gelmeye başlamıştı. İşi bitince soran gözlerle yüzüme baktı ve ben, bu araştırma karşısında şaşkın, sustuğum için, sağ elinin işaretparmağıyla pencerenin önündeki yatağı gösterdikten sonra, dönerek parmağını bana doğrulttu. Başımı öne eğerek,

evet, dedim. O an, hayretle açılmış gözlerini etrafta dolaştırdı, Emmanuel'in yazı masasının üzerinde Birgitta'yı ok atarken gösteren fotoğrafı gördü, öfkeyle aldı çerçeveyi, sağ eliyle bana uzatırken, sol eliyle de gösterdi. O zaman, nasıl oldu bilmiyorum, belki halinden, vücudunun bükülüşünden, başını yana eğişinden, yüzündeki ifadeden, ellerinin çırpınışından anladım. Hayır sormadı, dudaklarından en küçük bir ses çıkmadı, ama bana işaretlerle, oynayarak, hatta, neredeyse dans ederek anlattı sorusunu. Ve bu soru o kadar açıktı ki, neredeyse işittiğime inanacaktım: peki ama Alman nerede?

Her şey anlaşılmıştı. *Etang*'da, biliyoruz, Birgitta'nın hâlâ bizimle olduğunu sanıyorlardı. Bu yanlış fikir, Miette'in zihnine yer etmişti. Üstelik, Malevil'e geldikleri ilk gece Emmanuel'in kendisinden uzak duruşunu, kalbinin bir başka kadına ait olduğunun delili olarak algılamıştı. Birgitta'yı şatoda görmeyince de Emmanuel'in onu, bizlerin kötü niyetinden uzak tutmak için odasına kapattığına inanmıştı. Kapısı kilitli olan tek odanın Emmanuel'inki olması –benim aynı odada yattığımı da bilmiyordu– bu inancı beslemişti. Bu tezin imkânsızlığını gösteren elle tutulur delillerin üstünde bile durmamıştı ve o andan itibaren de, Emmanuel'in kıskanç tutkusuna saygı göstererek onu davet etmemişti.

Her neyse, hemen o akşam, gece okumasından sonra, hatasını tamir etti ve hepimizin hissettiği rahatlamanın da ötesinde hep, Emmanuel'in, bir elinde kocaman *Kitabı Mukaddes* öbür elinde Miette –bağışlayın, görüntü böyleydi– odadan çıktığını seyretmekten hınzırca bir haz duydum.

9

Fulbert'den iki güzel haber aldık. Marcel Falvine (bizim Falvine'in kardeşi) ve Miette'in kız kardeşi Catie yaşıyordu. Ve Colin in dükkânına da hiçbir şey olmamıştı, sapasağlamdı.

Onurlandırmaktan çok, garip yüz çizgilerini görebilmek için - Peyssou'yu öfkelendirme pahasına Miette'e yer değiştirterek – konuğumuzu sofrada karşıma oturtuyorum.

Bu yeni gelenin saçları simsiyah, en küçük bir dökülme belirtisi göstermeyen sık, sağlıklı saçlar. Şakaklarda ona soylu bir ifade kazandıran beyazlar ve yüzüne dökülen perçemler geniş alnını daha da çekici yapan bir çeşit kask oluşturmuş. Yaşama hırsıyla dolu, garip bakışlı iri, güzel gözler. Ama bu gözlerdeki belli belirsiz kayma bakışlarına rahatsız edici, sinsi bir anlam veriyor. Ve yüzün alt bölümünün çeneye doğru birden sivrileşmesi de bütünü bozmuş, gözlerdeki şaşılığın yarattığı o kuşku verici ifadeyi artırmış.

Ama Fulbert'deki tek şaşırtıcı özellik bu değil. Elleri mesela! Yassı, kalın parmaklarıyla kocaman, güçlü. Bir ağır işçinin elleri bunlar; güzel sesi ve özenli konuşmasıyla çevresini etkileyen bu adamla bağdaşmayan, ona ait olamayacak kadar kaba hatlı.

Ve bedenine çok garip bir biçimde dağılmış olan zayıflığı! Gözlerin altında, çocuklarda çok şirin birer yuvarlak oluşturan, bizim yanak dediğimiz, tıbbın daha az duygusal bir dille Bişa yarımküreleri adını verdiği şeyler, her neyse, yanak ya da Bişa yarımküreleri Fulbert'de tümüyle yok olmuş ve yerine, burnun iki yanında ona son evresinde bir veremli görünümü veren iki derin çukur bırakmış, sonuçta yüzüne aldatıcı bir hastalık ya da çileye çekilmiş

bir keşiş yerleşmiş. Aldatıcı diyorum, çünkü: Malevil'den ayrılacağı gün Fulbert, kuşkusuz hep çevresindekilerden faydalanarak yaşamaya alışmış bir insanın rahatlığıyla, "*kardeşliğimize*" güvenerek (sanırım, göklerdeki ortak babamızı düşünüyordu!) benden gömleklerimden birini istedi, onunki çok eskimişti. Bu kardeşliğin tek yanlı uygulamasına şaşmakla birlikte isteğini yerine getirdim. Ve Fulbert hemen orada gömleğini değiştirdi, bu sırada adaleli, adamakıllı gelişmiş, güçlü, hatta fazla besili göğsünü gördüm. Bu göğsün, o derisi kemiklerine yapışmış kafayla aynı bedene ait olduğuna inanmakta zorluk çektim.

Çok zayıf ve hasta: birlikte yediğimiz bu ilk yemekte Fulbert'in kendisini tarifi böyle oldu. Söze "*her zaman azla yetinerek yaşamış olduğunu*" anlatarak başladı, "*pek az şeye ihtiyacı vardı*" ve "*yoksulluğa alışmıştı*". Biraz sonra itiraflara sıra gelecekti: "*ümitsiz bir hastalığın pençesinde*" ama bulaşıcı değil hastalığı... (Bu da bizi ürkütmemek için kuşkusuz.) Omuz silkerek, "*bir ayağının çukurda*" olduğunu söylüyor. Bu arada, dört kişinin yiyeceği yemeği yiyor ve hayat dolu, güçlü, bariton sesiyle durmadan konuşuyor. İki lokma arasında bakışları, her fırsatta sağ komşusuna kayıyor. Ve komşunun dilsiz olduğunu öğrendiğinde ilgisinin daha da arttığını görüyorum.

Bana gelince, zihnimde Fulbert hakkında gitgide büyüyen bazı kuşkular var. Olaydan önceki hayatı hakkında anlattıklarına bakılırsa –sürekli bir şeyler anlatıyor– Fulbert, kâh rahip falancanın, kâh madam filancanın ya da bilmem ne manastırı rahiplerinin davetlisi olarak, ama hep konuk olarak bütün Orta Fransa'yı ve güneybatı bölgelerini dolaşmıştı. Korkunç patlama olduğunda sekiz gündür La Roque papazının konuğuydu ve saygıdeğer papaz gözlerinin önünde ruhunu Tanrısına teslim etmişti.

Yani dostumuz Fulbert'in belli bir yerde, bir kilisede görevi olmamıştı hiç, yoktu. Peki, neyle geçiniyordu? Her ne kadar kendisi, cömert hanımefendilerin (olmayan) ihtiyaçlarının karşılanması için yardımcı olduklarını ve konuk olduğunda sık sık armağanlar verdiklerini söylüyorsa da... Ve yakışıklı Fulbert, bunları anlamlı bir gülümsemeyle anlatıyor, çekiciliğinin bilincinde kuşkusuz.

Sırtında, epeyi eski, ama fırçalanıp süpürüldüğünde tertemiz olduğu görülen kömür karası bir ceket, yakası gerçekten de tarazlanmış –papazların giydiklerine hiç benzemeyen– bir gömlek var, koyu gri, örgü bir kravat takmış. Ama en ilginci, boynunda siyah bir kordona asılı kocaman, inanılmaz güzellikteki gümüş haç! Eminim, piskopos olmadıkça hiçbir papaz böyle bir haçı boynunda taşıyamaz.

- Cahors'lu olduğuna göre, diyorum (bütün o görkemli satımına rağmen ona "sen" diye hitap ediyorum), büyük seminerde öğrenim görmüş olmalısın?

– Tabiî, diyor Fulbert, ağır gözkapakları şehla gözlerini yarı yarıya örtmüş olarak.

– Hangi yıl başladın?

– Öyle şeyler soruyorsun ki! diyor Fulbert, gözleri hâlâ kısık, çocuksu bir sesle. O kadar uzun zaman oldu ki! Artık o günkü gencecik adam değilim, diye devam ediyor, bu kez şen şakrak bir gülüşle.

– Bir düşün, hatırlarsın, diyorum. Büyük seminere başlamak bir rahip için çok önemli bir şey olmalı!

- Gerçekten de, diyor Fulbert, etkili güzel sesiyle. Çok önemlidir.

Ve susup, cevap beklediğimi görünce, zihninin derinliklerine dalıyormuşçasına bir an düşünüyor, sonra da devam ediyor:

– Dur bakalım... Sanırım 56 olmalı. Evet, diyor, son bir kez düşünüp tarttıktan sonra, 56'da...

– Tahmin etmiştim, diyorum, mutlu bir gülümsemeyle. Büyük seminere arkadaşım Serrurier'yle birlikte başlamışsınız.

– Biliyor musun, o kadar kalabalıktık ki... diyor Fulbert. Herkesi tanımam mümkün değil.

– İlk yıl değil, kuşkusuz, diye ısrar ediyorum. Ama Serrurier gibi birinin gözden kaçması imkânsız. Bir doksan boyunda, kıpkırmızı saçlı koca bir adam.

– Ha, evet, şimdi hatırladım, sen söyleyince...

Ama sesi tedirgin ve bize La Roque'tan söz etmesini istediğimde rahatlıyor.

– Patlamadan sonra, diye anlatıyor kederli bir yüzle, çok azap verici olaylar yaşadık.

Bu "*azap verici*" tabiri dikkatimi çekiyor. Bu sözleri en çok papazlarla onların yakın çevresinden işittiğimi düşünüyorum. Azap onlarda neredeyse meslekî bir terim. Ve bıraktığı çok tatsız izlenime rağmen sözcüğü bir çeşit mutlulukla söylediklerini fark etmişimdir. Son zamanlarda genç papazların kullanmamaya özen gösterdiğini duymuştum. Dilerim, öyledir. Sahte merhamet gösterisi yüzünden bu sözcükten nefret ederim. Azap –hele başlarınınki söz konusuysa– mutluluk vesilesi olacak ve günahsız kulları alkışlamak için kullanılacak bir şey olamaz!

Fulbert, altını çizerek kullanıyor sözcüğü, "*azap verici günleri*" anlatıyor. Hayatta kalabilenler için, ölenlerden arta kalanları gömmekle geçirilen o azap verici günler... Biz de yaşamıştık bunları ve sözünü etmiyorduk.

Bizi en ufak bir ayrıntıdan bile yoksun bırakmamak ister gibi anlatmayı sürdürdüğünden, kısa kesmesi için La Roque'takilerin şimdi nasıl olduklarını soruyorum.

– Hem iyi, hem kötü, diye cevap veriyor Fulbert, başını sallayarak ve hüzünlü bakışlarını masanın çevresinde oturanlarda dolaştırarak. İman açısından, diyor gözlerini kapatır gibi yaparken, evet, iman açısından iyi, maddî açıdan çok kötü, diyor ve kocaman bir dilim jambonu ağzına atıyor. Ayinlere katılım çok iyi, bu nedenle çok mutlu olduğumu söyleyebilirim.

Meyssonnier ile bende açık bir şaşkınlık ifadesi gördüğü için olmalı (La Roque'ta sosyo-komünist bir yerel yönetim vardı) açıklıyor:

– Belki inanmakta zorluk çekeceksiniz ama, şunu bilmelisiniz ki La Roque'ta herkes düzenli olarak kiliseye geliyor ve kudas ayinine katılıyor.

Meyssonnier kaşlarını çatarak öfkeli bir sesle soruyor:

– Bunu neyle açıklıyorsunuz?

Solumda oturuyor Meyssonnier, dönüp bakıyorum. İnce uzun profilindeki haşin ifade beni korkutuyor. Duyduklarından adamakıllı sarsıldığı belli. Olay günü tüm ümitleri bir daha doğmamaca-

sına öldüğü halde Meyssonnier, dünyayı, hâlâ sol güçlerin birliğiyle kurulacak bir yönetimin kurtaracağına inanmak için zorluyor kendini. Masanın altından ayağımla ayağını dürtüyorum. Bir zaman vardır, dürüst ve açık olursunuz, bir zaman vardır, o kadar dürüst olmak gerekmez! Fulbert'e duyduğum kuşku her saniye biraz daha artıyor. Onun La Roque'ta sağ kalabilmiş olanlar üzerinde ağır bir baskı uyguladığı belli ve bu beni kaygılandırıyor.

– Felaketten sonra, diye anlatıyor Fulbert, etkili kişiliğinde büyük payı olan güzel, tok sesiyle, insanlar kendi kendileriyle bir vicdan muhasebesi yaptılar. Maddî acıları, daha da ötesinde manevî acıları o kadar büyüktü ki, bu felaketin kendi yanlışlarının, kendi günahlarının, Tanrı'ya olan ilgisizliklerinin, görevlerini, özellikle de dinî görevlerini unutmuş olmalarının bedeli olup olmadığını düşündüler. Ve şunu da söylemek gerekir ki o günlerde varlığımızı sürdürme çabamız öyle çetin bir savaşım haline gelmişti ki, Tanrımız'a dönerek onun yardımını dilemekten başka çaremiz olmadığını gördük.

Fulbert'in nutkunu dinledikçe değirmenin suyunun nereden geldiğini anlamaya başlıyorum. Fulbert din kardeşlerinde suçluluk duyguları uyandırarak kullanıyor onları. Sağımda Thomas'nın huzursuzlukla kıpırdandığını hissediyorum ve masanın altından onu da uyarıyorum. Bir noktada kesin kararlıyım: Fulbert'le din tartışması yok! Biraz şaşı da baksa, kara, kadife gözleri, çilekeş bir keşişi hatırlatan tuhaf yüzü ve "*bir ayağı çukurda bir adamın*" (öbür ayağı pençe gibi toprağa yapışıyor, eminim!) derin, güzel sesiyle iki saatten az bir zamanda üç kadını fethetmiş, Jacquet, Peyssou ve Colin'i etkilemişti.

Yemekten sonra sofradan kalkanlar ateşin çevresinde otururken Fulbert kendiliğinden sözü La Roque'taki yaşama şartlarının zorluğuna getiriyor.

İlk günler La Roque'lular geleceğe ümitle bakabilmişlerdi, çünkü Colin'in işliğine bitişik büyük bir bakkal ve şarküteri dükkânı aşağı mahalleyi kasıp kavuran yangında zarar görmemişti. Ama sonra, bu yiyeceklerin günün birinde tükeneceğini ve La Roque'un bu stoku yenileme imkânı olmadığını anlamışlar. Çünkü çevredeki

bütün çiftlikler. ambarları ve hayvanlarıyla birlikte yok olmuştur. Sahipleri Paris'te yaşayan şatoda –bu insanlar hiç kuşkusuz ölmüşlerdi– birkaç domuz, bir boğa ve beş et ile bunları bir süre besleyecek kadar ot vardı. La Roque ile Malevil arasında küçük bir yerleşim olan Courcejac'ta felaketten kurtulabilmiş beş kişi yaşıyordu ama yeni yavrulamış bir inek dışında bütün hayvanları ölmüştü. Bu kayıp, La Roque'taki iki bebek ve sağlığı tehlikeli derecede bozuk on iki yaşında öksüz bir kız çocuğu için büyük bir şanssızlık olmuştu. Bugüne kadar bakkaldaki süttozunu kullanmışlardı, ama stok tükenmek üzereydi.

Fulbert nutkunu bir sonuca bağlamadan bitiriyor. Hiç kimseden ses çıkmayınca konuğumuza birkaç soru soruyorum. La Roquelular baştan beri, La Roque ve Courcejac gibi bir yalıyarla korunmuş olan Malevil'de kurtulanlar olabileceğini düşünmüşler. Bir ay kadar önce bir sabah çanımızın sesini duyar gibi olmaları bu ümidi güçlendirmiş. Ayrıca, La Roque'ta, kendilerini savunmalarını sağlayacak silah olduğunu da öğreniyoruz: bir düzine kadar av tüfeği, bunlara ait fişekler ve birkaç karabina.

Fulbert'in bir kez daha sözünü ettiği binek atları konusunda bir şey sormuyorum. Onları biliyorum. Lormiaux'lara ben satmıştım. Lormiaux'lar, tarihî ama harap bir şatoyu çok pahalıya satın almış Parisli bir sanayici ailesiydi. Restore etmek için akıl almaz paralar harcamışlardı ve yılda bir kez, bir ay geliyorlardı. Bu bir ay içinde, şato sahibi senyörler rolünü oynamayı ve atla dolaşmayı akıllarına koymuşlardı. Üçü de çok kötü biniciydiler ama "kesinlikle" birer İngiliz-Arap için ısrar ediyorlardı, daha mütevazı bir at önermeme rağmen... Öte yandan, kıyametten önceki o mutlu günlerde, züppelerin bana ille de çok para kazandırma istemelerine de engel olacak değilim. Üç İngiliz-Arap'tan başka Lormiaux'lara iki beyaz kısrak da satmıştım, onlardan ileride söz edeceğim.

Konuşmayı çok sevdiği belli olan Fulbert'in sorularıma çok kısa cevaplar vermesi dikkatimi çekiyor. Bundan, La Roque'taki durum hakkında anlattıklarıyla bir konuyu açmak istediği, ama o küstah kendine güvenine rağmen cesaret edemediği ya da en azın-

dan uygun sözleri bulamadığı sonucunu çıkarıyorum. Susuyorum, gözlerim alevlerde.

Bir süre sonra hafifçe öksürüyor, huzursuzluğunu belli eden bir öksürükten çok, bir ayağı çukurda bir insan olarak, din kardeşlerinin sorunlarıyla ilgilenmek için bu dünyaya dönerken çektiği zorluğu belli eden bir ünlem gibi.

– Şunu söylemek zorundayım, diyor sonunda, o iki zavallı bebek ile o küçük hasta kızın geleceği konusunda çok kaygılıyım. Durum acı ve ümitsiz; ben bir çıkış yolu göremiyorum. Süt bulamazsak onları nasıl yaşatabileceğiz, bilemem?

Bir kez daha susarak sözlerinin etkisini bekliyor. Bütün gözler üzerinde, hiç kimse konuşmuyor.

– Biliyorum, diye devam ediyor. Şimdi sizden isteyeceğim şey, çok abartılı görünecek ilk anda. Ama olağanüstü şartlarda yaşıyoruz, Tanrı'nın bağışladıkları, kulları arasında adalet ve eşitlikle paylaşılmış değil ve yaşayabilmek, hayatı sürdürebilmek için kardeş olduğumuzu, birbirimize yardım borçlu olduğumuzu bir kez daha hatırlamamız gerekiyor.

Dinliyorum. Bakıldığında, söylediklerinin hepsi doğru. Ama onun ağzında bütün inandırıcılığını kaybediyor. İnsanî duygularla oynayan bu adamın aslında o duygulara hiç saygı beslemediğini hissediyorum.

– Sizden, La Roque'taki zavallı çocuklar adına bir talepte bulunacağım, diye devam ediyor. Birkaç ineğiniz olduğunu öğrendim. Bunlardan birini bize verecek olursanız size minnettar kalırız.

Ölüm sessizliği.

– Vermek mi? diyorum, sonunda. Vermek mi dedin? Yani bir takas mı öneriyorsun?

– Açıkçası, pek öyle sayılmaz, diyor Fulbert, birden tepeden bakan bir tavır takınarak. Bunu ticarî bir alışveriş olarak düşünmedim. Daha çok, bir vicdan borcunun yerine getirilmesi ya da şayet isterseniz, tehlike içindeki insanlara yardım görevi olarak gördüm.

Bu, gizli bir uyarı: reddedecek olursak Fulbert'in gözünde "vicdansız, insanlıktan uzak" insanlar olacağız!

– O halde, söz konusu olan, vermek değil, bağışlamak diyorum.

Fulbert, "evet" anlamında başını sallıyor ve Thomas dışında bizler, gerçek bir şaşkınlıkla birbirimize bakıyoruz. Köylüden, ineğini bağışlamasını istemek! Bunu ancak bir şehirli düşünebilir!

– Küçük bebekleri ve öksüz kız çocuğunu Malevil'e almak daha kolay olmaz mı? diyorum, mümkün olduğunca yumuşaklıkla. (Ama Fulbert'inki kadar okşayıcı olmayan bir sesle.)

Miette, Fulbert ile benim aramızda oturuyor ve soruyu yöneltmek için döndüğümden, sevgi dolu yüzünü görüyorum; Malevil'de bebeklere bakılması fikrinin onu sevindirdiğini anlıyorum. Bir an tartışmanın dışına çıkarak gülümsüyorum ona. Birkaç saniye çocuk gözleriyle, şeffaf, ama derinliğine inilmesi imkânsız çocuk gözleriyle bana bakıyor, sonra birden gülümsüyor. Benim gülümseyişimin yüz kez fazlasıyla karşılık veriyor sanki, tüm sevgisini bir tek gülümseyişe sığdırarak sunmak ister gibi.

– Öksüz çocuk için bu mümkün olabilir, diyor Fulbert, çünkü bizim için büyük bir sorun. On üç yaşında, ama o kadar ufak, öyle zayıf ki ancak on yaşında görünüyor, astımı var, sık sık kriz geçiriyor ve üstelik kişilik bozukluğu olduğunu sanıyorum. Söylemek biraz zor ama, La Roque'ta onunla ilgilenecek birinin bulunabileceğini zannetmiyorum.

Güzel, çile çekmiş keşiş yüzü bir an hüzünleniyor. İnsanoğlunun bencilliğini düşünüyor ve sanırım bu hüzünde bizim de bir payımız var.

– Ama bebekler için imkânsız. Çünkü anneleri onlardan ayrılmak istemiyor.

Sanki ineklerimiz olduğunu ve bebekleri, bakmak üzere buraya almayı teklif edeceğimizi önceden biliyormuş gibi, bu soruyu annelere sormuş olamaz! Bu durumda, yalan söylediğini düşünüyorum, kuşkusuz La Roque'ta süt içmekten memnun olacak olanlar sadece bebekler değil!

Onu biraz daha kışkırtıyorum:

– O zaman, bebeklerle birlikte anneleri de seve seve Malevil'de konuk edebiliriz.

Başını sallıyor:

– Bu mümkün değil, olamaz! İkisinin de kocaları, başka çocukları var. Aileleri böyle parçalayamayız.

Aynı anda, elinin sert bir hareketiyle, önerimi bir kez daha reddediyor. Ve artık susuyor. Bizi acımasız bir ikilemle baş başa bırakıyor: ya ineği verirsiniz ya da bebekler ölür. Ve susup, bekliyor.

Sessizlik uzuyor.

– Miette, diyorum, odanı bu akşamlık Fulbert'e bırakabilir misin?

– Hayır hayır, diyor Fulbert, gevşek bir sesle, kimseyi rahatsız etmek istemem. Ahırdaki bir saman balyası bana yeter.

Alçakgönüllü keşişlere yakışır bu öneriyi yapılmamış farz ediyorum.

– Uzun yoldan geliyorsun, diyorum Fulbert'e, ayağa kalkarak, dinlenmeye ihtiyacın vardır. Sen uyurken, biz de getirdiğin öneriyi tartışırız. Cevabımızı yarın sabah veririz.

O da kalkıyor, dimdik bedeniyle ayakta duruyor, garip bakışlı gözleriyle bakıyor gözlerime. Bakışlarına rahat bir gülümsemeyle karşılık veriyorum, sonra sakince başımı çeviriyorum.

– Miette, bu gece Falvine'le yatarsın, diyorum.

Başıyla, "evet" diyor. Fulbert beni gözleriyle büyülemekten vazgeçip, din kardeşlerine bir baba şefkatiyle bakıyor ve iri ellerini iki yana açarak,

– Yarın sabah duasını kaçta yapmamı istersiniz? diye soruyor.

Herkes bakışlarıyla birbirine danışıyor. Menou, 9 diyor, kabul ediyorlar –konuşmaya hiç katılmamış olan Thomas ve Meyssonnier dışında.

– 9'da, diyor Fulbert, azametli bir bakışla. Pekâlâ, sabah 9 diyelim. Saat 7.30'dan 9'a kadar, günah çıkarmak isteyenleri odamda (geçerken bu "odamda" sözcüğünün altını çiziyorum) bekleyeceğim.

Tamam. Oldu. Bizi avucuna aldı, ruhumuzla, bedenimizle! Artık gidip yatabilir.

– Miette, diyorum, Fulbert'e odanı göster. Çarşafları değiştirirsin tabiî.

Fulbert, güzel bariton sesiyle teker teker adlarımızla hitap ede-

rek "iyi geceler" diliyor. Sonra hızlı adımlarla kapıya doğru yürüyen Miette'in peşinden gidiyor. Miette'in bu gidişinden iyice keyfi kaçan biri varsa, o da Colin, bu gece onun konuğu olma sırası Colin'deydi, olamayacak, çünkü oda yok![13] Bakışlarıyla onu izliyor, biraz da Fulbert'i kıskanarak. Ben de şu anda, sofradaki bazı bakışları hatırlayarak, Miette'i konuğumuza rehber olarak vermekle hata edip etmediğimi düşünüyorum. Saate bakıyorum: 10'u 20 geçiyor. Döndüğünde Miette'e bazı sorular sormam gerektiğine karar veriyorum.

Kapı kapanınca, herkes rahat bir nefes alıyor. Fulbert'in üzerimizdeki baskısı zor dayanılır hale gelmişti. Ve Fulbert gidince kendimizi kurtulmuş hissediyoruz. Yarı yarıya kurtulmuş, daha doğrusu, çünkü olmayacak istekleri hâlâ burada.

Yüzlerde, sadece rahatlama değil, kaygıların ve karmaşık duyguların da izleri okunuyor. Meyssonnier'yle Thomas'ı bir din tartışması başlatmamak için uyarmış olduğum için kendimi kutluyorum, çünkü hiç kuşkusuz Malevil'i ikiye bölecek ve gerginliği daha da artıracaktı.

Dikkatle arkadaşlarıma bakıyorum. Menou, bir Gorgona (belki Medusa) görünümüyle oturmuş, yün örüyor, gözkapakları inik, dudakları sımsıkı kapalı. Miette gideli beri ilgileneceği hiçbir şey kalmamış olan Momo, yarı yanmış bir odunu ayağıyla itiyor ve annesi, alçak sesle ve öfkeyle ama gözlerini kaldırıp bakmadan, "Postallarını yakmadan önce kıçına bir tekme yemek ister misin?" diye soruyor. Falvine, sarkık deri katmanları arasından göğüs geçiriyor, göbeği, sola yatmış dizinin üzerinde, göğüsleri karnına yayılmış ve çenesinin altından sarkan gıdığı göğüsleriyle birleşmiş. İniler gibi sesler çıkarıyor, "Bu görülmemiş bir şey" demek istiyor belki de. Tutsak Jacquet –Colin'in takılmak için "köle" diye hitap ettiği– bir an bile peşimden ayrılmayarak, sadık bir köpeğinkine benzeyen yumuşak, pırıl pırıl kahverengi gözleriyle sürekli gözlerimi arayarak bir aya varmadan kendini bana oğlumuşçasına sevdiren tutsak Jacquet gene bana bakıyor. Düşündüğü açık ve tereddütsüz: Emmanuel ineği verecek olursa, çok hak-

13. Emmanuel'in okura, Miette'in çokeşliliğini nasıl ustalıkla ve yadırgatmamaya çalışarak anlattığına dikkatinizi çekerim. (Thomas'nın notu.)

lıdır. Yok vermezse, haklı bir nedeni vardır, kuşkusuz! Peyssou'nun yüzü acınacak halde, iri burnunun, kocaman bir patatese saplanmış bir ekmek bıçağı gibi saplandığı geniş, etli yüzü kaygılar içinde. Fulbert'e duymaya başladığı dinî saygı ile bu çok aşırı ve küstah talebi zihninde bağdaştırmaya çalıştığını görüyorum. Colin de en az onun kadar şaşkın, ama göstermiyor. Gözleri kapıdan ayrılmıyor, yukarıda sözünü ettiğim sebeplerle huzursuz, öfkeli.

Oysa Thomas'nın gözlerinde en küçük bir tereddüt yok: Fulbert alçağın biri! Üstelik, eminim, arkadaşlarımızın en kutsal bildiği bir değere yaptığı inanılmaz saygısızlığı fark etmediği halde böyle düşünüyor. Çünkü Fulbert ineğe el uzatmıştır. Tanrı'dan sonraki (belki ondan da önce) en kutsal varlığımıza! Bir inek bizim için, satış değeriyle ölçülemez. Hiçbir zaman! Şayet, el değiştirdiğinde para istiyorsak, bu, ona beslediğimiz neredeyse dinî saygıyı maddeyle ispat etmek içindir.

Meyssonnier isyan halinde, onun gözünde Fulbert iki konuda tehlike: teorik açıdan "*dinin, yani halkı uyuşturan afyonun*" temsilcisi ve üstelik bir ineğin karşılıksız verilmesini istemek gibi inanılmaz bir küstahlığı yapabilecek kadar gözü dönük bir adam. Meyssonnier'ye bakıyorum. Okul günlerimizden bugüne ne kadar az değişti! Hep aynı bıçak gibi ince, uzun yüz, fırça gibi saçlar ve heyecanlandığında kırpışmaya başlayan, birbirine yakın gri gözler. Ve olay gününden beri La Roque'taki berbere gidemediği için saçları, hep öyle taranmaya alışık dimdik uzayıp gitmiş ve uzun yüzü daha da uzun görünür olmuş.

Salonun kapısı açılıyor. Gelen Miette. Saatime bakıyorum: 10'u 25 geçiyor. Beş dakika. Yeterli zaman değil, müthiş bir güç bile söz konusu olsa (ya da güçsüzlük)! Miette salonun loşluğunda hiç yapmacıksız, salınarak bize doğru yürürken, bir sıcak dalgası önü sıra yayılıyor, bizi kuşatıyor. Teşekkürler, Miette! Colin'in yüzünden ve bir anda beliren gülümseyişinden anlıyorum, o da rahatlıyor. Eğer okçuların kralı bu gece Miette'in yanında mutlu olamayacaksa, başka hiç kimse de olamaz.

Herkes burada şimdi. Bu geceye kadar hiçbir önemli toplantı-

yı kadınlar, Momo ve "köle" varken yapmamıştık. Demokratikleşiyoruz. Bunu Thomas'ya söyleyeceğim.

Menou ateşi canlandırmak için çömeliyor, çünkü yemek biter bitmez, gazı ziyan etmemek için, büyük lambayı söndürmüştük, tek aydınlık kaynağı şöminedeki ateş şimdi. Menou, ateş çekeceği ya da maşa kullanmadan, sadece kütükleri ustaca kımıldatarak alevin fışkırmasını sağlıyor ve bu işareti bekliyormuşçasına birden patlıyor Meyssonnier.

– Papaz efendinin geldiğini görür görmez, diyor, öfkesinden Fransızca'yla Patua'yı karıştırarak, onun kara gözlerimiz için gelmediğini anlamıştım. Ama bu kadarı aklıma gelmedi! Olacak şey değil, diye devam ediyor öfkeyle, olayın inanılmaz boyutunu anlatacak başka sözcük bulamamış gibi, birkaç kez tekrarlıyor elinin ayasıyla dizine vurarak: olacak şey değil!

Sonra, artık kendini tutamıyor:

– Şurada rahatça götünün üstüne oturmuş, senden ineğini istiyor, sanırsın bizzat gökten inmiş Tanrı piposunu yakmaya kibrit istiyor, sanki! Elinde büyüttüğün inek, yıllarca günde iki kez sulamışsın, yemlemişsin, kışın muslukta suyun donmuş, mutfaktan kovayla su taşımışsın; ya veterinere ödediğin paralar! İlaç paraları! Ambarda otun, samanın bitti bitiyor diye gece uykuların kaçmış, acaba gelecek hasada yetirecek miyim diye... Buzağılayacağı zaman çektiğin korkular! Onların lafını bile etmiyorum. Sonra ne oluyor peki? Herifin biri geliyor, bir sürü maval okuyor ve ineğini alıp götürüyor! Ne iyi iş be! Bu ne bu şimdi? Ortaçağ'a mı döndük yeniden? Dönüp dolaşıp oraya mı geldik? Kiliseye âşar mı ödeyeceğiz? Oldu olacak haraç da alsınlar, hatta utanmasınlar, angaryaya da çağırsınlar!

Bu sözler, "zındıkça" bir nutuk sayılsa da en dindarlarımızı bile etkileyecek. Bu topraklarda senyörler saltanatı hâlâ unutulmamış ve kiliseye düzenli gidenler bile papaz takımına kuşkuyla bakmayı sürdürüyor. Ama gene de susuyorum. Bekliyorum. İkinci kez azınlıkta kalmayı göze alamam.

– Gene de... diyor Colin. Bebekler var.

– Evet işte, diyor Thomas. Neden Malevil'e getirmiyorlar? An-

nelerin, çocuklarını kurtarabilmek için onlardan bir süre ayrı kalmaya razı olmayacaklarını hiç sanmıyorum.

Fena değil, Thomas. Yalın ve mantıklı, ötekileri inandırma açısından biraz fazla soyut olsa da.

– Ama Fulbert bize öyle söyledi, diyor Peyssou, her zamanki sınırsız iyi niyetiyle.

Meyssonnier omuz silkerek:

– Fulbert işine geleni söyledi, diyor öfkeyle.

Meyssonnier dinleyenleri hesaba katmadan konuşuyor, bana kalırsa. Çünkü, açıkça olmasa bile Fulbert'i yalan söylemekle suçluyor ve Thomas'yla benim dışımda henüz hiç kimse böyle bir ihtimali kabullenmeye hazır değil. Bu nedenle, uzun süren bir sessizlik oluyor. Ve ben de bozmak için hiçbir şey yapmıyorum.

– İtiraf etmeliyiz ki ortada bir eşitsizlik var, diyor Menou, yün örgüsünü dizinin üzerine yatırarak ve elinin ayasıyla düzelterek, çünkü örgü kendi üzerinde kıvrılıveriyor. La Roque'takiler yirmi bir kişi ve bir boğa ile beş attan başka bir şeyleri yok, çok zor bir durum.

– Kimse senin ineğini vermene engel olmuyor, diyor Meyssonnier, sinirli.

Bunu sevmedim. Aman, dikkat! Seninki, benimki kavramları çok tehlikeli görünüyor bana. Araya giriyorum:

– Böylesi bir ifadeye katılmıyorum. Burada Menou'nun ineği, *Etang*'ın ineği, Emmanuel'in atları yok. Malevil'ın hayvanları var, o kadar. Ve Malevil'in hayvanları Malevil'e aittir, yani herkese, hepimize. Başka türlü düşünen varsa, hayvanını ya da hayvanlarını alıp istediği yere gidebilir.

Sert ve kesin bir sesle konuşuyorum ve sözlerimi sıkıntılı, gergin bir sessizlik izliyor.

– Bu ne demek oluyor Emmanuel? diye soruyor bir süre sonra Colin.

– Bu demek oluyor ki, eğer bir hayvanımız bir yere gidecekse, buna hep birlikte karar vermemiz gerekir.

"Vermek ya da bağışlamak" demiyor, "bir yere gidecekse..." diyorum ve aradaki fark kimsenin dikkatinden kaçmıyor.

– Kendimizi onların yerine koyalım, diyor Falvine ve hepimiz

şaşkınlıkla ona bakıyoruz, çünkü buraya geldiğinden beri bir aydır Menou onu sürekli gagaladığından, ağzını açmaya cesaret edemiyor. Şimdi dikkatlerimizin ona çevrilmesinden güç alarak, içinde dudaklarının zor göründüğü deri katmanları arasından derin bir göğüs geçirerek, ekliyor:

– Eğer Malevil'de on kişiye üç inek varken La Roque'taki yirmi kişiye hiçbir şey yoksa bu günün birinde kıskançlıklara yol açar.

– Benim az önce söylediklerimden farklı bir şey söylemiyorsun, diyor Menou, aşağılayan bir tavırla Falvine'e haddini bildirmek için.

Ama ben bu terörizmden usandım artık ve ben de ona haddini bildiriyorum:

– Çok haklısın Falvine!

Sarkık yanaklar titriyor, her şeyiyle aydınlanıyor sanki, etrafına bakıyor, gülümsüyor.

– Bir atımızı çaldılar diyor Peyssou, sonra iskemlesinde utançla iki büklüm olan Jacquet'yi görerek, kimseyi suçlamak için değil, diye ilave ediyor. Ama çayırda otlarken bir ineğimizi de çalabilirler pekâlâ.

– Birini mi? diyorum. Neden üç ineğimizi birden olmasın? La Roque'ta beş atları var, at binen beş kişi yeterli. Gelirler, nöbetçilerimizin kafalarına bir şey indirip bayıltırlar ve hop! Tamam! Elveda inekler.

Atları işin içine soktuğuma memnunum, neden öyle yaptığımı da biliyorum.

– Silahımız var, diyor Colin.

Yüzüne bakıyorum.

– Onların da var. Bizden daha çok. Bizim dört tüfeğimiz var. La Roque'ta on tane. Ve Fulbert'den öğrendiğimize göre, istediğin kadar da fişek. Bizde kaç tane var?

Sessizlik. La Roque ile Malevil arasındaki bir savaşı düşünüyoruz yüreğimizi deşen bir korkuyla.

– La Roque'luların böyle bir şey yapacağını düşünemem, diyor Menou, başını sallayarak. Onlar bizim insanlarımız. Onlar dürüst insanlardır.

Üç yeni geleni gösteriyorum:

– Dürüst mü? Peki onlar, onlar dürüst değil mi? Oysa olanları gördün, biliyorsun.

Patua'yla ilave ediyorum:

– Bir tek çürük elma bütün bir sepeti çürütmeye yeter.

– Dediğin doğru, diyor Falvine, az önceki desteğime desteğiyle karşılık vererek, bu arada tehlikeye girmeden Menou'nun fikrini de eleştiriyor. Ama sanırım Menou da kendine müttefik bulacak: Colin ve Peyssou.

– Çok haklısın Emmanuel, diyor Meyssonnier, bakışlarını tavana dikerek, sonra, hiç kimse üzerine alınmasın diye işaretparmağıyla başının üstünde, kuledeki bir yeri göstererek, Patua'yla tekrarlıyor: koca bir sepeti çürütmeye bir tek çürük elma yeter!

Thomas'nın Meyssonnier'ye doğru eğilerek söylediklerinin Fransızcasını sorduğunu görüyorum, dinledikten sonra başıyla onaylıyor. Bin yıllık kalıplaşmış mesellerin saygınlığı! Atasözüm çoğunluğun onayını alıyor: Fulbertistlerin ve Anti-Fulbertistlerin. Sadece çürük elmanın kimliği konusunda fikirler değişik. Kimisi için kesinlikle belli, kimileri için belirsiz.

Başarımdan sonra artık tek söz söylemiyorum. Konuşmalar dönüp dolaşıp hep aynı yere geliyor. Tartışma uzuyor, bırakıyorum, uzasın bakalım. Seslerde, tavırlarda, öfkeli çıkışlarda yorgunluğun izlerini fark ediyorum. Daha iyi, yorulsunlar: ben bekliyorum.

Çok da fazla beklemeyeceğim, çünkü uzun bir suskunluğun sonunda Colin bana dönüyor.

– Evet, Emmanuel, diyor, sen ne diyorsun bu konuda?

– Ben mi? Ben çoğunluğun kararına katılacağım.

Bana bakıyorlar. Bu alçakgönüllülük şaşırtıyor onları. Gizli bir alayla beni seyreden Thomas dışında. Ama hiçbir şey söylemeyecek. Çok ilerleme kaydetti Thomas. Çok daha tedbirli artık.

Susuyorum. Tahmin ettiğim gibi, ısrar ediyorlar.

– Haydi canım, diyor Peyssou, bir düşündüğün vardır herhalde.

– E tabiî, diyorum, bir düşündüğüm var. Ve öncelikle şunu düşünüyorum ki, bu küçük bebekler hikâyesiyle bize şantaj yapı-

yorlar (bu "yapıyorlar"dan kastedilen, çürük elma, ama hâlâ adı konulmuş değil). Çünkü, Menou, kendini bir düşün. (Burada Patua'ya geçiyorum.) Momo küçücük bir bebek, kollarında, ona verebileceğin bir damla süt yok ve sen, onu sütü olan insanlara emanet etmiyorsun, şöyle diyorsun: "Benim istediğim Momo için süt değil, ben ineği istiyorum!"

Birkaç dakika önce Thomas'nın söylemiş olduklarından farklı değil söylediklerim. Ama somut şeyler söylüyorum, elle tutulur şeyler. Çiçekler aynı, demet başka. Etkileniyorlar, yüzlerinden anlıyorum.

– Pekâlâ, diyorum bir süre sonra, La Roque'a gittiğimizde bu işin içyüzünü anlarız, annelere sorarız. Şimdi, şu sorun kalıyor. Sizin de dediğiniz gibi, bizim üç ineğimiz var. La Roque'ta hiç yok. Ve buradan hareketle, birileri onları bize karşı kışkırtabilir (bu "birileri" gene belirsiz), kafalarına bazı fikirler sokabilir, diye düşünüyorsunuz. Ve bu fikirler tatsız şeyler olabilir, çünkü onlar bizden daha kalabalıklar ve çok daha iyi silahlanabilirler.

Sessizlik.

– O zaman, diyor Peyssou kafası adamakıllı karışmış olarak. Sen, ineği verelim mi, demek istiyorsun?

Hemen bağırarak cevaplıyorum:

– Vermek mi? Asla! Kesinlikle hayır! Hele vermek, bağışlamak kesinlikle olmaz! O zaman Meyssonnier'nin dediği gibi, onlara haraç vermiş oluruz. Sanki yasal bir alacakları varmış gibi! Sanki kenti doyurmak, köylünün borcuymuş gibi!.. Yok efendim, olacak şey değil. O zaman onlar da bize saygılarını kaybederler, La Roque'lular, ineğimizi verecek kadar ahmak olduğumuzu görürlerse. Hiç kuşkum yok!

Gözler, paylaşılan bir öfkeyle parlıyor. Fulbertistler ve Anti-Fulbertistler, herkes, hepsi. Binlerce yıl öncesinden köylünün kuşaktan kuşağa gelmiş bütün birikimi beni destekliyor, beni yüreklendiriyor. Ayaklarımın altında sağlam zemini hissediyorum ve bir adım daha atıyorum:

– Bence, ineğimizin bedelini ödetmeliyiz! Hem de pahalıya. Çünkü biz satıcı değiliz. Satın almak isteyen onlar.

Bir an susup, bekliyorum. Sonra muzip bir gülümsemeyle bakıyorum onlara, bana boşuna "anasının gözü" dememişler, der gibi. Sözcüklerin üzerine basa basa,

– İneğimize karşılık, iki at, üç tüfek ve beş yüz fişek isteyeceğiz, diyorum.

Bir kez daha susup, bekliyorum, taleplerimin abartılı olup olmadığını tartmaları için. Ses çıkmıyor. Bakışlarıyla hızlı bir biçimde birbirlerine danışıyorlar. Başarı yüzdem –beklediğim gibi– epeyi düşük.

– Tüfekleri anlıyorum, diyor Colin. On tüfekleri var, üçünü alıyoruz. Onlara yedi tane kalıyor. Bizim dört tüfeğimiz var, onlardan alınacak üç taneyle yedi tüfeğimiz oluyor. Böylece eşit duruma geliyoruz. Fişekleri de iyi düşünmüşsün, çok az fişeğimiz var.

Susuyorlar. Yüzlerine bakıyorum. Hiçbiri söylemeye davranmıyorsa da, değiş tokuşun ilk bölümünü anlamadıklarını fark ediyorum. Birden kendimi yorgun hissediyorum, ama kararı hızlandırmak için gene ben başlayacağım:

– Biliyorum, şöyle diyorsunuz: "Atımız var zaten: Malabar, Algülüm, Aşkım –Çapkın'ı saymıyorum– Üç at yeterli değil mi? At süt bile vermez adama!" Peki, olabilir. Şimdi Malevil'deki duruma bir bakalım: Çapkın henüz işe yarayacak yaşta değil, Aşkım'ı da saymayın, çünkü Çapkın'ı emziriyor. Demek ki elimizde bineceğimiz ya da işe koşacağımız iki at, kesinlikle yeterli değil. Çünkü, şunu aklınıza koyun (öne eğiliyorum, kelimelerin üzerine basa basa devam ediyorum): burada bulunan herkes, er ya da geç, ata binmeyi öğrenecektir. Herkes, hepimiz. Neden olduğunu da söyleyeyim: olaydan önce, buralarda, otomobil kullanmayan adam ya da kız, bir hiçti, zavallı biriydi. Bugün, ata binmeyen, öyle bir zavallı, bir hiçtir. Savaşta olduğu kadar, barışta da. Çünkü dövüşürken düşmana yıldırım gibi saldırmak için ya da baktın yeniliyorsun, dönüp kaçmak için attan başka neye güvenebilirsin? At, bugünkü günde, her şey demek: motosiklet, araba, traktör, savaş aracı. Bugünkü günde, atın yoksa, bir hiçsin! Bitli piyadesin... Bitli piyade!

Menou ile Falvine'i inandırabildim mi, bilmem. Ama erkekleri,

evet. Savaşla ilgili kanıtlarla değil, daha çok, toplumdaki saygınlık hatırlatması ağır bastı sanırım. Atsız adamın bir zavallı olacağı sözleri. Felaketten önceki günlerde traktörsüz bir çiftçinin olacağı gibi. Ah, ah! Buralardaki o traktör çılgınlığı! On hektar toprağa bir traktör, iki üç hektara bile... Borç harç bir 50CV alınır, eski 20CV de garajda dururdu, ne olur ne olmaz diye! Oysa olan biten on hektar ekilebilir toprak, geri kalanı orman, baltalık.

Her neyse, bu çılgınlık çok da kötü değilmiş herhalde, şimdi traktörün fiyakasını at için kullanabildiğime göre.

Oylama yapıyoruz. Kadınlar bile "evet" oyu kullanıyor. Rahat bir nefes alıyorum, yorulmuşum. Ayağa kalkıyorum, ötekiler de kalkıyor. Kargaşa arasında yanlarına sokulup, Meyssonnier ile Thomas'ya, az sonra ikisini de odamda beklediğimi söylüyorum, alçak sesle.

– Peki, diyorlar.

Bir kez daha susmalarını istiyorum ve;

– Yarın sabah, diyorum, duaya ve kudas ayinine katılacağım. Ama Fulbert günah çıkarmamı isterse reddedeceğim.

Bu sözler şaşkınlıkla karşılanıyor. Bazılarında öfke yaratıyor (ama onlar duygularını belli etmiyorlar, çünkü biraz sonra benimle yalnız konuşacaklar), ötekileri sevindiriyor. Ve özellikle de Menou'yu, özel bir sebepten ötürü. Olay gününden önce, Malejac'taki papazla kanlı bıçaklı olmuştu Menou, çünkü adam, günah çıkaramadığı için Momo'ya kutsal şarap ve ekmek vermeyi reddetmişti. Şimdi Fulbert bana vermeye razı olursa, oğlu da bundan yararlanabilir.

Devam ediyorum:

– Günah çıkaracak olanlar, Malevil hakkındaki gereksiz sorulara (kimin soracağı?) çok dikkatli cevaplar vermeye özen göstersinler lütfen.

Sessizlik.

– Nasıl sorular, mesela? diyor Jacquet, kolay etkilendiğini bildiği için, tehlikeli şeyler söylemekten korkuyor şimdiden.

– Ne bileyim, silahlarımız hakkında, sonra şarap, tahıl ve yiyecek yedeğimiz hakkında...

– Peki, böyle sorular soracak olursa, ne cevap vereyim? diye soruyor Jacquet, iyi niyetle.

– Ben bilmiyorum, Emmanuel'e sormamız gerek, dersin.

. – Bak şimdi, diyor Peyssou, ay dede suratında bir kulaktan öbürüne geniş bir gülümsemeyle güçlü kolunu Jacquet'nin omzuna atarak. (Biri öbürünün kafasını yaralı beri, bu ikisi çok iyi anlaşıyorlar.) Bak şimdi, yanlış bir iş yapmamak için bütün sorulara böyle cevap vereceksin. Mesela: Fulbert sana soruyor: "Oğlum, cinsel isteğe kapılıp, günah işlediğin oldu mu?" Şöyle cevap veriyorsun: "Bunu ben bilemem, Emmanuel'e sormanız gerek!"

Herkes gülüyor. Peyssou'yla birlikte biz de gülüyoruz, şakasından o kadar memnun ki. Jacquet'ye gülüyoruz. Omzuna birkaç yumruk iniyor "köle"nin. Çok mutlu. Malevil'de her şey *Etang*'dan o kadar farklı ki.

Birkaç dakika sonra odamda Meyssonnier ve Thomas'yla hava gergin. Fulbert'in oyununa geldiğim için şiddetle kınıyorlar beni (hatta, inanılır gibi değil kudas ayinine de gidiyorum)... Bu üçkâğıtçı papaz bozuntusunu kapı dışarı edecek yerde... Durumumuzu açıklıyorum. La Roque'la silahlı bir çatışmadan korkuyorum, sorunun altında yatan gerçek bu. Ve Fulbert'e barutu ateşlemek için kullanacağı en küçük bir bahane –maddî ya da dinî– yaratmak istemiyorum. Onun silah gücünü azaltacak bir formülle ineği vermeye razı oluşum da bundan. Ve çoğunluğun inancına katılır görünmem de bundan. Bu bir aldatmaca, bir yasal hile! Senin bunu anlaman gerekir, Meyssonnier. Senin partin, bir zamanlar çok uyguladı bunu. (Gözleri şiddetle kırpışıyor Meyssonnier'nin.) Fulbert'e gelince, onun papaz olduğunu hiç sanmıyorum. O kızıl saçlı seminer öğrencisi Serrurier masalını baştan sona ben uydurdum, Fulbert hatırladı! Özetle o bir sahtekâr, maceraperest, utanmaz bir yalancı! Yani, çok tehlikeli bir herif. Şayet kafanızı kullanırsanız, siz de, sen ve Thomas, sabah duaya katılırsınız. Zaten bu gerçek bir dua olmayacak, Fulbert gerçek bir papaz olmadığına göre. Kudas ayini de ayin sayılmaz, çünkü kutsama olmayacak.

İnandırma çabalarımla daha da zorlama imkânı yok artık sanırım, içimden gülüyorum: "ayinin" sahte olduğunu savunarak on-

ları "ayine" katılmaya razı etmeye uğraşıyorum.

O arada, birisi kapıyı tırmalıyor, usulca. Vurmuyor, tırmalıyor. Birden hareketsiz kalıyorum, arkadaşlarıma bakıyorum, sonra saatime bakıyorum. Gecenin biri. Sessizlikte, tekrar tırmalanıyor kapı. Yatağımın karşısındaki duvarda Meyssonnier'nin bana yaptığı silahlıktan karabinamı alıyorum, Meyssonnier ile Thomas'ya silahlarını almalarını işaret ediyorum, sürgüyü çekiyorum ve kapıyı aralıyorum. Gelen Miette.

Orada bulacağını bildiği Thomas'yla, orada oluşuna şaştığı Meyssonnier'ye gülümsedikten sonra, hemen elleri, dudakları, gözleri, kaşları, göğsü, bacakları, hatta saçlarıyla anlatmaya başlıyor. Bu, sağır ve dilsizlere özgü –Miette'in hiç öğrenmediği– özel işaret diliyle hiç ilgisi olmayan, kendi icadı bir dil. Bana inanılmaz şeyler söylüyor. Yemekten sonra, odasını göstermeye birlikte gittiğinde Fulbert, gece, herkes yattıktan sonra ("herkes" demek için işaretparmağı havada bir daire çiziyor ve "yattıktan sonra" için iki eli bitişik, yanağına koyarak başını eğiyor) odasına gelmesini istemiş. Kuşkusuz, onunla sevişmek için. (Burada anlatamayacağım kadar gerçekçi bir işaret.) Odamda ışık görünce (bir elin serçeparmağı havaya kalkıyor, öbür el etrafında bir daire çizerek mumun ışığını tarif ediyor) gelip bana danışmak istemiş.

– Ben bir şey söyleyemem, diyorum sonunda. Sen nasıl istersen öyle yap Miette. Kimse seni zorlamıyor, ne bu yönde, ne öteki yönde.

"Peki, gidiyorum" diyor mimikleriyle, "ayıp olmasın diye!" Ama yüzü hiç memnun değil.

– Adam hoşuna gitmiyor mu Miette?

Gözünü şaşılatıyor, elleri göğsünde birleşiyor (Fulbert) sonra sağ eli kalbinin üzerinde, sonra aynı elin işaretparmağını burnunun önünde sağa sola sallıyor. Dönüyor, çıkıyor, kapıyı arkasından kapatıyor. Üçümüz hareketsiz, kapının önünde duruyoruz.

– Vay be, adama bak! diyor Thomas.

– Engel olmalıydın, diyor Meyssonnier, bakışları sert, kaşları çatık.

Omuz silkiyorum.

– Ne hakla? diyorum. Biliyorsun ki istediği gibi hareket etmekte serbest bıraktık onu.

Yüzlerine bakıyorum. Aldatılmış kocalar gibi hakarete uğramış hissediyorlar kendilerini. Bu saçma, çelişkili bir duygu, hatta biraz da gülünç, çünkü birbirimizi kıskanmıyoruz. Belki de her şey grubun içinde olduğundan, herkesin gözü önünde. Aldatmaca yok, hiçbir sapkınlık yok. Bu uzlaşmada, güven verici bir kuramsallaşma bile var, diyebiliriz. Oysa Fulbert, bizlerden biri olmadığı gibi, üstelik, inanılmaz bir sinsilikle hareket etmiştir. Thomas ve Meyssonnier, dikkatimi çekiyorlar, eğer Miette bu kadar dürüst olmasa bu "zina"dan haberimiz bile olmayacaktı... Bu sözcüğü kullanmıyorlar tabiî, çünkü gülünç olacağının bilincindeler, ama zihinlerinde buna benzer bir düşünce var. Öfkeyle için için kaynamalarından belli.

– Hayvan herif! diyor Meyssonnier, sonra Fransızca yetersiz kalmış gibi, Patua'yla tekrarlıyor.

Thomas başıyla onaylıyor, bu kez tepkisiz suskunluğundan çıkarak.

– Dur bakalım, diyor Meyssonnier, korkutucu bir sesle, sabah ilk işim Colin ile Peyssou'ya, Fulbert'in geceyi nasıl geçirdiğini anlatmak olacak... Görürüz bakalım!

Haykırıyorum:

– Hayır, söylemeyeceksin!

– Neden? diyor Meyssonnier. Onların da bilmek hakları, ne demek söyleme?

Doğru, onların da hakları, aldatıldıklarını öğrenmeleri gerek. Hele Colin, iki kez ihanete uğramış olarak.

– Jacquet'ye bile söyleyeceğim, diyor Meyssonnier, yumrukları sıkılı. Kölenin de bizim kadar hakkı var.

Bir kez daha uyarıyorum:

– Colin'e evet, ama Peyssou'ya söyleme, diyorum tehlikeyi biraz olsun azaltmak ümidiyle. Ona söylemek için Fulbert'in gitmesini bekleyelim. Peyssou'yu bilirsin, adamın suratını dağıtır!

– İyi de eder, diyor Thomas, sıkılmış dişlerinin arasından.

Miette hakkında tek söz yok, söylenmiyor eminim, en küçük bir suçlayıcı düşünce yok, aksine, Fulbert yılanının kızcağızın görev duygusundan ve konukseverliğinden faydalanmış olduğundan kuşkuları yok. Ve eminim, şu an, hemen Colin'i, Peyssou'yu ve Jacquet'yi uyandırmayı ve hep birlikte Fulbert'in kapısına yüklenip, onu eşeğiyle birlikte dışarı atmayı teklif etsem, sevinçle kabul edecekler. Böyle bir şeyi yaşamayı kesinlikle istemediğim için, sadece hayalini kurmakla yetiniyorum.

Aldatılmış altı kocanın odaya daldığını ve ortak karılarının "âşığını" yaka paça dışarı attığını görür gibi oluyorum, gülmeye başlıyorum.

– Gülünecek bir şey yok, diyor Meyssonnier, öfkeyle.

– Haydi, diyorum, git, yat. Olan oldu bir kere!

Bu basmakalıp sakinleştirici sözler hiç etkilemiyor onu, ikisini de, daha doğrusu, çünkü daha az konuşuyor olsa da Thomas da en az onun kadar öfkeli.

– Asıl iğrenç olan, diyor Meyssonnier, kızcağızın özürlü oluşundan yararlanmaya kalkışması. Kendi kendine: "Kız dilsiz, kimseye söyleyemez" dedi hayvan.

– Ve yarın ayine katılacağım, diye devam ediyor sesini yükselterek, katılacağım, sırf onun, her şeyi öğrendiğimi bile bile, günah konusunda anlatacağı zırvaları dinlemek için! Haydi, tamam, yatmaya gidiyorum, diyor sonra, sabırsızlandığımı fark ederek.

Çıkıp gidiyor, ayaklarını sürüyerek. Soyunurken, somurtuyorum, Thomas konuşmasın diye. İşi facia haline getirmiyorum. Önce, Fulbert papaz filan değil. Sonra, bir papaz bir kadınla yatmış, neden olmasın? Ve bunu gizli saklı yapmaya mecbur, zavallı... Bu da onun utancı.

Miette'i bir geceliğine bizden çaldığı için Fulbert'e kızmıyorum. Yarın, bu olayı hiç gecikmeden ona karşı kullanacağım, ama başka nedenlerle. Çünkü, kesinlikle eminim, o, Malevil hakkında kötü niyetler besleyen yüreğinde iyiliğin ve adaletin zerresi olmayan bir adam, Malevil'in ona karşı tereddütsüz birlik olmasını sağlamam gerek. O birlik ki bu gece din sorunu neredeyse onda bir yara alacaktı.

Kandili söndürdükten sonra yatıyorum, ama uyku tutmuyor. Thomas da uyuyamıyor. Kanepede bir o yana, bir bu yana dönüp duruyor. Bir konuşma denemesi yapıyor, tersliyorum. Uyuyamadığına göre hiç olmazsa sessizlik olsun.

10

Kahvaltıdan sonra, Fulbert "kendi" odasında günah çıkarmaya gelenleri dinlerken, Malabar'a binmek ve alıştırmaya devam etmek için doğumhaneye gidiyorum. Bu kocaman, ağır araba atının, kusursuz bir binek hayvanı olması için –ısrarlı çabalarıma rağmen– epeyi zamana ihtiyaç var. Ağzı henüz yeterince duyarlı değil, emirlerime canı istediğinde uyuyor ve durdurmak zor oluyor. Bacaklarımı alıştığımdan çok daha fazla açmama neden olan geniş sırtı da rahatsız ediyor beni, bu yüzden bacaklarım etkisiz.

O kadar kocaman, geniş bir hayvan ki Malabar, bindiğimde, kendimi Ortaçağ'daki bir şövalye gibi hissediyorum. Bir zırhını eksik; o da olsa Malabar'ı rahatsız etmeyecek. Bu iri, görkemli aygır benden üç kat ağır yükleri rahatça taşıyabilir. İnanılmaz bir gücü var ve dörtnala kalktığında bana hep, saldırıya geçtiğimiz izlenimi veriyor. Aslında, sırtının genişliğinden yakınıyor olsam da, sağladığı konforu inkâr edemem. İnsan kendini çok iyi hissediyor; hızın çok önemli olmadığı uzun bir yol yapılacaksa, kaba etleri hassas olanlara, Malabar'ı içtenlikle öneririm.

Jacquet ile Momo boksları yıkıyorlar, Malabar'ı eyerlemeye gittiğimde Momo'nun Aşkım'a yem verdiğini görüyorum. Öbür atların yoksun bırakıldığı anlamına gelmiyor bu, Aşkım'a verilen çok fazla. Momo'yu azarlıyorum, samanın yarısını yemlikten çıkarıyorum, bu iltimastan utanması gerek, üstelik bu yaptığı savurganlık. Bir kez daha görürsem, kıçına tekmeyi yapıştıracağımı söylüyorum öfkeyle.

Bu, tümüyle içi boş bir korkutma. Amcamdan bana miras ve onun gibi, asla uygulamaya koymadığım bir ağız alışkanlığı. Bu

kadar havada bir tehdit olduğuna göre, etkisini çoktan kaybetmiş olması gerek. Hayır, anababanın öfkesini dile getiren bir formül olarak Momo üzerindeki etkisini sürdürüyor. Mirasçısı olduğuma göre, amcamın Momo üzerindeki babaca otoritesini de ben devralmış oluyorum onun gözünde, oysa Momo benden birkaç yaş büyük.

Onu azarlarken, bir yandan da her sabah yaptığım gibi otomatik sulukların iyi işleyip işlemediğine bakmak için boksları dolaşıyorum. Malevil'de su şebekesi eğer motorla çalışıyor olsaydı, felaketten sonra elektriğin yok olmasıyla tamamen susuz kalacaktık.

Boksuna girdiğimde Algülüm her günkü cilvelerine başlıyor, kafasıyla sırtımdan itiyor beni, ıslak burnunu enseme yapıştırıyor, kolumu dişliyor. Elleri olsa, beni gıdıklardı kuşkusuz. Aynı anda, göz ucuyla boksun açık bıraktığım kapısından içeri giren bir tavuğu gözlüyor. Neyse ki tavuğu önce ben görüyorum, kısrağın sağrısına bir şaplak indirirken, aptal tüylüyü ayağımla kapının dışına itiyorum.

Fulbert'in kocaman, boz eşeğine bir göz atıyorum, daha doğrusu önündeki su kovasına, çünkü tek başına kaldığı boks, ahırda otomatik suluğu olmayan tek bölme. Sonra avucuma, daha doğrusu eski deri eldivenimin çukurluğuna –çünkü kocaman, sivri gagadan korkuyorum– biraz arpa alıyorum ve nereden anlıyor vaktin geldiğini bilmem, bizim karga, bir yerlerden çıkıp geliyor ayaklarımın dibine. En sevdiği pozda, elleri arkasında düşünen ihtiyar bir cimri pozunda dolanıyor bir süre, sonra bir anda omzuma konuyor ve keskin bakışlı gözünü yüzümden ayırmadan avucumdaki taneleri yiyor. Yemeği bittikten sonra da omzumdan ayrılmayacak, Malabar'ın boksuna girdiğim zaman bile. Malabar, diyorum, Algülüm değil, çünkü Kako bir kez bile kısrağın boksuna girmedi. Şaşılacak şey; insanlarla bu kadar dost olan Algülüm'ın kanatlılara böyle düşman olmasının nedenini anlayamıyorum.

Malabar'a gemini taktığım sırada (Kako hayvanın geniş sırtında dolaşıyor) Menou Karakız'ı sağmaya geliyor ve beni görmeden

komşu bokstan konuşuyor benimle, kimsenin kendisine yardım etmemesinden yakınıyor. Ona, Falvine ile Miette'in, mutfakta, dün akşamki bulaşığı yıkayıp kurularken, bir yandan da ahırda inek sağmalarının mümkün olmadığını, ayrıca, bir ineği her zaman aynı kişinin sağmasının çok daha iyi olduğunu söylüyorum. Bu hatırlatmaları bir sessizlik izliyor, sonra, içinde "etek düşkünleri", "güzel bir karı" ve "kıçlar, bacaklar" gibi birtakım sözler seçebildiğim bir homurdanma duyuyorum, homurdanmanın konusunun ne olduğu belli.

Cevap vermiyorum ve Menou bu kez yüksek sesle saymaya başlıyor. Falvine, benim önümde, çok az yemek yiyormuş gibi yapıyor, oysa gizlice ne bulursa silip süpürüyor. (Nasıl yiyebilir ki, her şey kilitli, anahtarlar Menou da.) Bu kadar şişmanken bu bok boğazlıkla yakında çatlayıp öbür dünyayı boylayacak... Burada, bir parantez açıyor, yakında sabunumuzun ve şekerin biteceğini hatırlatıyor; ineği götürdüğümüz gün La Roque'tan istemeliyiz, diyor. Sonra tekrar kehanetlerine geri dönüyor –Falvine'in yakın bir gelecekteki ölümü–, Menou onun oburluktan nasıl öleceğini anlatıyor ayrıntılarıyla.

Malabar'ı eyerlemiş olarak dışarı çıkarıyorum ve içerideki can çekişme betimlemesine son vermek için, "İşte Falvine geliyor" diyorum. Jacquet, yandaki boksta, her şeyi duymuştur, ama hiçbir şey söylemeyecek büyükannesine, biliyorum. Gerçekten de geliyor Falvine, beni görünce hızlanıyor, hem ne kadar hevesle çalıştığını göstermek, hem de ben ata atlamadan beni yakalayıp, biraz gevezelik etmek için. Karşılıklı selamlardan sonra, havadan şikâyet ediyor, ben de onunla birlikte şikâyet ediyorum. Uğursuz bombadan beri, kül rengi, buz gibi bir gök, bir damla yağmur yok, güneş yok. Eğer böyle devam ederse, bu her şeyin sonu olacak, diyor Falvine. Gereksiz sözler, çünkü hepimiz günde yüz kez bunları düşünüyoruz, yüzünü göstermeyen güneşi, yağmayan yağmuru. Bu, bizim, o felaket gününden bu yana bitmeyen gizli korkumuz.

O an, Menou görünerek, haşin bir sesle, sağıma devam etmesini söylüyor. "Karakız'ı sağdım" diyor, aynı sert sesle, "Prenses'i sana bıraktım. Unutma, iki üç litreden fazla sağmayacaksın,

Prens'e süt kalsın. Ben Fulbert'i görmeye gidiyorum." Ve dönüp gidiyor, küçümseyen bir bakışla. Kocaman ayaklarıyla küçücük adımlar atarak kuleye doğru koşar gibi yürüyen bu zayıf, çok zayıf kemik torbasına bakıyorum. Menou'nun, Falvine'e yaptığı o çocuksu çıkışlardan başka itiraf edecek ne günahı olabilir ki?

Falvine, hızlı hızlı yürüdüğü için hâlâ nefes nefese bakışlarımı izleyerek:

– Şu Menou, diyor, düşünsene, kırk kilo. Kırk kilo nedir ki? Hiç eti yok gibi bir şey. Diyelim, hasta oldu, doktor (hangi doktor?) perhiz verdi. Ne yapacak? Bir de buna yaşını ekle, genç değil artık. Benden altı yaş büyük, bizler için altı yaş önemlidir. Sana söylemek istemiyorum ama biz Malevil'e geldiğimiz günden bu yana bayağı çöktü Menou. Bazı bazı bir şeyleri unutuyor. Bak, sana söylüyorum, onu götürecek olan kafası! Mesela geçen gün onunla konuşuyorduk, baktım, sanki orada değil, bana cevap bile vermedi.

Bu nutuk sürerken, Malabar'ı gezdirmek ve binmeden önce sekinleştirmek bahanesiyle doğumhaneden uzaklaştım, çünkü Momo laf taşır! Hatta bu onun eğlencesidir, diyebilirim. Karşısındakinin sinirlendiğini gördükçe kara gözleri keyifle parlayarak, bire bin katarak anlatır. Benim ölümüm kafamdan olmayacak: Falvine'i dinliyorum ve arada birtakım sesler çıkararak dinlediğimi belli ediyorum. Bizim ihtiyardan birinin, öbürünün yakın ölümü hakkında kehanette bulunması ilk değil. Başta beni eğlendiriyordu. Ama artık, itiraf etmeliyim hüzün veriyor. Bir benzerinin ölümünü bu kadar rahatlıkla isteyebilen, insan denilen bu hayvan, ne garip bir yaratıktır.

Elimde Malabar, solumda bana yetişebilmek için nefes nefese kalan Falvine'le giriş kulesinden dış avluya yürürken, Miette'in çekme köprüyü geçip, bana doğru geldiğini görüyorum. Buluşmak için iki yönden kırkar metre yürüyeceğimiz o birkaç dakika çok mutlu bir zaman parçası. Üzerinde solmuş, buruşmuş, ama tertemiz bir gömlek ve çıplak bacaklarını meydanda bırakan küçük, kısa, eski ama tertemiz bir mavi yün etek, siyah lastik çizmeler. Kolları, bacakları çıplak, gürbüz, kırmızı. Miette kolay üşümez, çünkü eski binicilik pantolonumu giydiğim, sırtımda dik ya-

kalı kazağım olduğu halde ben ancak sıcağı hissetmeye başladım. Annesininkilere çok benzeyen sık, parlak, ama kapkara saçları omuzlarına dağılmış ve hayvansı bir masumlukla parlayan gözleri sevgi dolu. Karşılaştığımız an, yanaklarımı öpüyor bütün vücuduyla vücuduma yaslanarak, kendisi mutlu olmak için değil beni mutlu etmek için. Bu cömertliğinden dolayı ona minnet borçluyum, çünkü buradaki herkes gibi ben de, Miette'in, cinsel hazlardan uzak olduğunu biliyorum. Eminim, çocuk kalmış yüreğini açıp bakacak olsak, orada, erkeklerin karşı cinsten olanları sürekli mıncıklama tutkusuna duyduğu hayreti görebiliriz.

Falvine, bir saygı gösterisiyle yanımızdan uzaklaşıyor. Şimdi Miette'in elleriyle ve dudaklarıyla okşanıp sevilme sırası Malabar'ın. Bu arada, biraz da kıskançlıkla, onu ağzından öptüğünü söylemeliyim, oysa erkeklerle hiçbir zaman böyle yapmıyor. Okşamalar bitince, önümde duruyor ve mimikler başlıyor. Bana, öncelikle onun (gözler şaşı, eller göğüs üstünde birleşmiş) kendisiyle (başparmağı göğsüne dokunuyor) tıpkı tahmin ettiği gibi (işaretparmağı alnına dokunuyor) seviştiğini (anlatamayacağım bir işaret) anlatıyor. Çok canı sıkılmış (yüzünü buruşturuyor). Özellikle de bir rahibin (elleri göğüs üzerinde birleşmiş) böyle bir şey yapması... Ama onu en çok öfkelendiren (yüzü öfkeyle buruşuyor), onun (gözler şaşı, eller göğüs üstünde birleşmiş), kendisine (ayakları yürür gibi yaparken, sağ el, hayalî bir eli tutmuş) onunla birlikte (eliyle, koluyla uzak bir yeri işaret ediyor) La Roque'a gitmeyi ve (ortalık siler, bulaşık yıkar gibi hareketler) ona hizmet etmeyi önermesi. Ne utanmazlık (yumrukları kalçalarının üzerinde, dudaklar iğrenircesine bükülmüş, ayakları yerde bir yılanı ezer gibi tepiniyor)! Reddetmiş (hayır hayır, başını öfkeyle sağa sola sallıyor), onu bırakıp çıkmış (arkasını döner gibi yapıyor, kaşları çatık, sinirli). İyi etmiş mi?

Fulbert'in inanılmaz cüretiyle şaşkın, durup kaldığım için, son mimiklerini tekrarlıyor.

– Tabiî Miette, tabiî, çok iyi yapmışsın, diyorum sol elimle sık, dolgun saçlarının altından ensesini okşarken, sağ elimle de sabırsızlanmaya başlayan Malabar'ı yürütmeye başlıyorum. Acele, yü-

rürken, birkaç kez daha öpüyor beni, gelişigüzel, belki ağzımdan bile öpecek, Malabar'a yaptığı gibi. Hayır doğumhaneye yardıma gidiyor koşarak, o an Falvine çıkıyor, hantal bir gemi gibi kocaman kalçalarıyla yalpalanarak kuleye doğru yürüyor.

Bana öyle geliyor ki Fulbert, sınırları fazlasıyla zorlamış durumda ve hava onun aleyhine dönecek. Ama şimdilik bu düşünceleri bir yana bırakıp, yapmam gereken işe yoğunlaşmalıyım. Malabar'a biniyorum ve hayvanı avlunun çevresinde, peş peşe üç ayrı yürüyüşle –tam çarkı sadece dizginle yaparak– çalıştırıyorum. Malımuzlarımda dişli teker yok, ama gene de mümkün olduğunca az kullanıyorum ve huysuzlandığı, inatlaştığı zaman bile kamçıya çok seyrek başvuruyorum, çünkü canı yanmıyor ama biliyorum, kendini aşağılanmış hissediyor. Bu iri, güçlü hayvanı idare edebilmek için o kadar zorlanıyorum ki yarım saate kalmadan bütün vücudumdan ter fışkırıyor.

Avlunun etrafını dönerken Jacquet'ye gözüm ilişiyor; geniş omuzları düşmüş, kolları iki yanında hareketsiz, kuleye doğru yürüyor. Yorulmuşum, Malabar da öyle. İniyorum, hayvanı doğumhaneye götürüyorum. Colin görünüyor, müthiş öfkeli, benimle birlikte boksa giriyor, ben eyeri çıkarıp yan duvara bıraktığım sırada, tek söz söylemeden, yataklık ottan bir tutam alıp bir topak yapıyor ve hayvanın terden sırsıklam olmuş sağrılarını hırsla kurulamaya başlıyor. Ben de öbür yandan aynı şeyi yapıyorum, ama daha az öfkeli, "patlamayı" bekleyerek hayvanın yüksek omuzlarının üstünden okçular kralına kaçamak bakışlar fırlatıyorum. Ve işte, başlıyor. Meyssonnier ile Thomas'yı görmüş. *Etang*'dan gelenleri depoya yerleştirmekle uğraşıyorlarmış ve Meyssonnier ona, Miette'in geceyi nasıl geçirdiğini anlatmış. Dinliyorum şimdi. Malevil'deki en önemli görevim bu. Fırtına diner gibi olunca sabırlı olmasını istiyorum ondan. Çünkü korkmaya başlıyorum, Fulbert'in işi kötüye gidiyor. Olaysızca çıkıp gitmesi için, ortamı yumuşatabilir miyim, diye düşünüyorum.

– Peyssou'yu gördün mü? diye soruyorum.

– Hayır.

– İyi, diyorum, gördüğün zaman ona söylemeyeceksin Colin.

Anladın mı, hiçbir şey söylemeyeceksin!

İstemeye istemeye kabul ediyor, eyeri yerine yerleştirdiğim sırada Fulbert'in boz eşeği kulaklarımızı tırmalayan bir sesle anırmaya başlıyor birden. Colin ayak parmaklarının ucunda yükselerek, boksundan içeri bakıyor, "Vay vay" diyor alayla, "kendini aygır sandın da orta bacağı kaldırıyorsun, ha! Bizim kızlara sulanıyorsun demek, koca eşşek! Şimdi seni şuradan hendeğin içine fırlatıversek ne dersin ha? Patronunu da beraber! Buz gibi suya! Götünüz donsun!"

Bu ilginç öfke sağanağını gülerek dinliyorum, sonra da gülmeyi sürdürüyorum, önerinin ciddiye alınacak bir yeri olmadığını belli etmek için. "Her neyse" diyor Colin kendi komik öfkesiyle biraz rahatlamış olarak, "günah çıkarmaya gitmeyeceğimden emin olabilirsin!" Omzuna sevgiyle bir yumruk indirip üstümü değişmek için kuleye doğru yürüyorum.

Çekme köprünün önünde Menou'yla karşılaşıyorum, yüzü sıkıntılı. Duruyorum, küçük, kara gözlerinin capcanlı parladığı derisi kemiğine yapışmış yüzünü bana kaldırarak, "Ben de seni arıyordum Emmanuel" diyor, "Fulbert, günah çıkardıktan sonra bana, burada dinî vecibelerin gereğince yerine getirilebildiğinden emin olmadığını, bugünün şartlarında her pazar La Roque'a gidemeyeceğimize göre, bize, Malevil'de yaşayacak bir papaz naibi atamayı düşündüğünü söyledi".

Hayretle bakıyorum yüzüne. "Biliyorum, bu senin hiç hoşuna gitmeyecek" diyor Menou.

Hoşuma gitmek mi? Bu söz çok hafif kalıyor Menou! Bu "dinî kaygının" ardında neyin gizli olduğunu biliyorum. Az önce Colin'in başka bir nedenle yaptığı gibi öfkeden dişlerimi gıcırdatarak kulenin döner merdivenini çıkıyorum. İlk katın sahanlığında kapılardan biri açılıyor, ayakta, Jacquet sırasını bekliyor.

– Bonjur Emmanuel, diyor Fulbert, soğuk bir tedirginlikle. (Günah çıkarmayacağımı biliyor.) Duadan önce seninle iki dakika odamda görüşebilir miyim?

– Tabiî, ben seni odamda bekleyeceğim, diyorum. İkinci katta, sağda.

– Geleceğim, diyor Fulbert.

Küçük sürtüşmemiz ona satımından hiçbir şey kaybettirmiyor ve Jacquet'yi nazik bir el hareketiyle içeri davet ediyor.

– Peyssou, diyorum hemen ardından, senden bir yardım isteyebilir miyim?

– Tabiî, söyle! diyor Peyssou.

– Tüfekleri temizlemeni rica edeceğim senden, benim odamın yanındaki odayı kullanabilirsin. Tamam mı?

Sonra gülerek ekliyorum:

– Göreyim seni aslan asker, namluyu ayna gibi parlat!

Bu asker ağzı talimat hoşuna gidiyor, kabul ediyor hemen. Ben de memnunum, tüfekler temizlenecek diye değil, onlar zaten temiz, duaya kadar Peyssou'nun ortalıkta dolaşmasına engel olacağı için. İşler bu haliyle de yeterince karışık, bir de Peyssou sorunuyla uğraşmak istemiyorum.

Odamda kazağımı ve fanilamı çıkarıyorum, belden yukarım çıplak, silinip temizleniyorum. Kaygılıyım, sinirliyim, fena halde keyfim kaçık. Az sonra yapacağım konuşmayı düşünüyor, sakin olmayı telkin ediyorum kendi kendime. Çekmeleri açıyorum ve başka şeyler düşünmek için, gömlek seçmeye girişiyorum. Benim tek lüksüm, gömleklerim. İki düzine kadar gömleğim var, yün, pamuklu, poplin. Menou onlara çocuk gibi bakıyor. "*Başka birine*" verip de yıkarken rezilini çıkarmalarına ya da ütüyü yapıştırıp yakmalarına izin vermeden.

Düğmeleri henüz iliklemiştim ki kapı vuruldu. Gelen Fulbert. Jacquet'ti çabuk savmış olmalı. Giriyor, bakışları hemen açık çekmelere gidiyor –yukarıda anlattığım "kardeşçe yardımlaşma" olayı bu sırada yaşanacak.

İsteğini, çok gönülsüz yerine getiriyorum. Herkesin bir zayıf yanı var: ben de gömleklerime tutkunum. Aslında Fulbert'inki, gerçekten de. eğer başkası yoksa, epeyi eskimiş, tarazlanmış, hemen, aynı anda benimkiyle değişmekten çok mutlu olmuş görünüyor. Önce de dediğim gibi, Fulbert'i çıplak görünce çok şaşıyorum. Çünkü derisi kemiğine yapışık, soluk yüzünün aksine, göğsü, omuzları gürbüz ve yapılı. Kasları güçsüz değil Fulbert'in, sa-

dece, tıpkı zenci boksörlerinki gibi, gergin derisinin altında saklı. Her şey aldatıcı onda, görünüşü bile.

Bir saygı gösterisiyle yazı masamın koltuğunu ona ikram ediyorum, ama bu karşılığı alınan bir ikram, çünkü kanepede oturunca sırtım ışığa dönük oluyor: yüzümü netlikle görmesini engelliyorum böylece.

– Gömleğe teşekkür ederim, diyor, kibirli bir gülümsemeyle.

Gömleğin düğmelerini ilikliyor, yün örgü kravatını bağlıyor, bu arada, dudaklarındaki tatlı gülümsemeyle yumuşatmaya çalıştığı haşin bakışlarını yüzümden ayırmıyor. Çok zekî, Fulbert. Ve keskin bir zekâ bu. Bir şeylerin yolunda gitmediğini, planlarının tehlikede olduğunu ve benim, kendisi için tehlikeli bir rakip olabileceğimi anlıyor: bakışları, tüm kişiliğimi araştırmak, öğrenmek için üzerimde dolaşan birer görünmez anten.

– Sana birkaç soru sormama izin verir misin? diyor sonunda.

– Sor, diyorum.

– La Roque'ta senin dinine çok bağlı olmadığını söylediler.

– Evet, doğru. Çok bağlı değildim.

– Ve pek de örnek bir hayat sürmediğini.

Cümlesini hafif bir gülümsemeyle yumuşatmaya çalışıyor. Gülümsemiyorum.

– Peki, La Roque'ta, örnek bir hayatım olmadığını söylerken, ne kastediyorlar?

– Kadınlar açısından tabiî.

Düşünüyorum. Bunu susup geçiştirmem mümkün değil. Ama tartışma ya da bozuşma da istemiyorum. En zararsız karşılığı düşünüyorum.

– Senin de çok iyi bilmen gerekir Fulbert, diyorum, senin ve benim gibi sağlıklı adamlar için kadından vazgeçmek kolay degil.

Bunları söylerken, gözlerimi ona çeviriyor ve dikkatle bakıyorum. Cevap vermiyor. Çok sakin, çok kendinden emin. Hatta fazla sakin. Çünkü onu "*pençesine alan ümitsiz hastalık*"tan, "*bir ayağının çukurda*" oluşundan sonra sağlıklı olduğunu iddia ettiğinde şiddetle itiraz etmesi gerekirdi.

Sonra birden gülümsüyor.

– Sorularıma cevap vermek canını sıkmıyor umarım, diyor. İstemediğin halde günah çıkarıyormuşsun gibi bir durum yaratmak istemem.

Bu kez de gülümsemesini karşılıksız bırakıyorum. Biraz soğuk bir ciddilikle,

– Hayır, canımı sıkmıyor, diyorum.

Devam ediyor:

– En son ne zaman günah çıkarttın?

– On beş yaşındayken.

– Herkes senin Protestan olan amcanın etkisinde kaldığını söylüyor.

Hayır, beni kolay kolay açmaza düşüremezsin! Sapkınlık kuşkusuna şiddetle karşı çıkıyorum:

– Amcam Protestan'dı. Ben Katoliğim.

– Ama, kiliseden epeyi uzaklaşmışsın.

– Evet, o zaman öyleydim.

– Şimdi öyle değil misin?

– Bilmen gerekir.

Soğuk bir sesle konuşmuyorum; şehla gözleri kırpışıyor bir an.

– Emmanuel, diyor, en etkileyici ses tonuyla, eğer geceleri Eski Ahit'i okumandan söz ediyorsan, iyi niyetin için sana minnet duymakla birlikte, bunun, arkadaşların için çok da faydalı olduğunu söyleyemeyeceğim.

– Okumamı kendileri istediler.

– Bilmiyor değilim, diyor, gizli bir alayla.

Cevap vermiyorum, açıklama da istemiyorum. Zaten biliyorum ne diyeceğini.

– Malevil'de bir naiplik kurmayı ve izninle tabiî, buraya bir naip papaz atamayı düşünüyorum, diyor sonunda.

Çok şaşmış görünerek bakıyorum ona.

– Ama Fulbert, diyorum, sen nasıl böyle bir atama yapabilirsin, piskopos değilsin ki?

Alçakgönüllü bir tavırla gözlerini indiriyor.

– Normal olarak, evet, haklısın, böyle bir şey yapamam. Ama normal koşullarda yaşamıyoruz. Kutsal Kilise'nin devam etmesi

gerek. Yarın ben ölürsem ne olacak? Yerimi alacak kimse olmadan!

Bu öylesine bir utanmazlık ki artık harekete geçmeye karar veriyorum.

– Doğru, diyorum, gülümseyerek. Doğru, haklısın! Bugün artık, Cahors'da büyük seminerdeki derslere devam etme imkânı yok, Serrurier'yle birlikte ya da Serrurier'siz...

Burada, kendini ele veriyor. Yüzü gene kıpırtısız kalıyor ama gözleri, bir saniye, öfkeyle tutuşuyor. Korkulması gereken bir adam, Fulbert! Çünkü bu bir saniyelik bakışta zor zapt edilen bir nefret ve acımasızlık hissettim. Ve onun bir korkak olmadığını gördüm. Daha açık bir saldırıya hemen karşılık vermeye hazır olduğunu da.

– Sen de bilirsin, diyor, büyük bir sükûnetle, Kilise'nin ilk yıllarında piskoposlar, müminlerin çoğunluğu tarafından seçilirdi. Ben de bu geçmiş töreye uyarak, La Roque'ta, böyle bir oylama için bir aday gösterebilirim.

– Malevil'de, diyorum, sert bir sesle. Madem Malevil'in papazı olacak.

İtirazıma karşı çıkmıyor. Daha sağlam bir zemine dönüyor.

– Bu arada, diyor, suçlayan bir tavırla, günah çıkarmaya gelmediğini gördüm. Prensip olarak, buna karşı mısın?

Yeni bir sapkınlık tuzağı!

– Hayır, asla, diyorum kararlı bir sesle. Sadece, günah çıkarma rahatlatmıyor beni.

– Rahatlatmıyor mu? diye bağırıyor, ustaca oynanmış bir şaşkınlık gösterisiyle.

– Hayır.

Susmakta devam ettiğim için, daha yumuşak bir sesle konuşuyor:

– Lütfen, anlat bana.

– Şunu söyleyebilirim, günahlarımı itiraf etsem bile, kendi kendimi suçlamaya devam ediyorum.

Bu bir gerçek, aslında. Bütün yıkamalara karşı dayanıklı olan o inatçı vicdanlardan biri benimki de. Daha on beş yıl öncesinde,

günah çıkarmanın faydasızlığını apaçık gördüğüm olaylar hatırlıyorum. Yirmi yıl sonra bile, pişmanlığın, hemen de hiç azalmadan yüreğimde yaşadığı, çocukça ama acımasız olaylar.

Benim eskilere daldığım saniyelerde Fulbert'in din adamlarına özgü cümleler sıraladığını fark ediyorum. Bence, çok ateşli bir konuşma. Bir dinsiz papaz rolüne soyunursa, dünyadaki bütün papazlardan daha fazla papaz olur.

Fulbert benim kendisini yarım kulakla dinlediğimi fark etmiş olmalı ki birden nutkunu kesiyor.

– Özetle, diyor, günah çıkarmak istemiyorsun.

– Evet.

– O halde, diyor, senin istediğin gibi, kudas ayinine katılmanı kabul edebileceğimi sanmıyorum.

– Neden?

– Senin de bilmen gerekir, diyor, sesinde kırbaç şaklamasını andıran bir sinsi ifadeyle, bunun için bütün günahlarının bağışlanmış olması gerekir.

– Yok, sen biraz abartıyorsun, diyorum. Bu olaydan önce Fransa'da pek çok rahip, kudas ayini için günah çıkarmayı zorunlu görmüyordu.

– Ve çok da yanlış hareket ediyorlardı, diyor, kesin bir kararlılıkla.

Dudaklarını kısıyor, gözleri tutuşuyor. Şaşıyorum. Bu sahtekâr –şaşılacak şey– bir fanatik aynı zamanda. Faşist bir köktendinci!

Suskunluğumu yanlış anlıyor ve ileri gidiyor:

– Benden yapamayacağım şeyi isteme Emmanuel. Sen bütün günahlarından arınmadan sana kutsal ekmekle şarabı nasıl verebilirim?

– Pekâlâ, diyorum, gözlerinin içine bakarak, o zaman ikimiz de diz çöküp, Tanrı'dan, bizi bağışlamasını isteyelim. Ben kutsal bağışlanmadan uzak yaşadığım yıllar için ve sen, Malevil'de geçirdiğin gece için.

Bu, ipleri açıkça koparmadan indirebileceğim en ağır darbe. Ama Fulbert'in inanılmaz bir dayanıklılığı olmalı, çünkü irkilmiyor, tek söz söylemiyor. İşitmemiş görünmeyi yeğliyor. Aslında,

bu tepkisizlik onu suçluyor, çünkü, masum görünmek istiyorsa, "Malevil'de geçirdiği gece" cümlesini açıklamamı istemesi gerekirdi.

– Dua edeceğiz, Emmanuel, diyor bir süre sonra en etkileyici sesiyle. Her zaman duaya ihtiyacımız vardır. Ve ben özellikle senin, Malevil'e atayacağım yardımcımı kabul etmen için dua edeceğim.

– Ama bu kesinlikle benim kararımla olacak bir şey değil, diyorum, arkadaşların hepsinin onaylaması gerekir. Kararlar oyların çoğunluğuyla alınır, ben azınlıkta kalırsam, çoğunluğa uyarım.

– Biliyorum biliyorum, diyor, ayağa kalkarken. Saatine bakarak, ilave ediyor: ayine hazırlanma vakti geldi.

Ben de kalkıyorum ve ona, La Roque'a vereceğimiz ineğe karşılık taleplerimizi bildiriyorum. Tüfeklerden söz ettiğim an, Meyssonnier'nin odamın duvarına yaptığı silah askısına bakıyor ve boş olduğunu görerek bir an şaşırıyor, bir şey söylemiyor. Ama atlardan söz ettiğimde şiddetle karşı çıkıyor.

– İki at! diyor bağırarak. İki at! Bu çok fazla! Atlarla ilgim olmadığını sanmıyorsun herhalde? Aksine Armand'dan bana ders vermesini istedim.

Armand'ı iyi tanırım. Şatonun has adamı, el ulağıydı. Ama elini işten çok, bahşişe uzatırdı. Üstelik sinsi, kaba ve ahlaksızdır. Nasıl at bindiğini de bilirim. Şatoda üç iğdiş at ve iki kısrak vardır, ama Lormiaux'lar (ve onlar olmadığında Armand) yalnız o üç ata binerlerdi. Kısraklardan korkuyorlardı, neden bilmem.

– Benim istediğim, iki kısrak, diyorum. Kimse onlara binemedi. Zaten Lormiaux'lara satın almamalarını söylemiştim. Armand sana anlatmış olmalı. Ama, tabiî, vermek istemiyorsan, kalsın. Senin bileceğin iş.

– Gene de, diyor Fulbert, iki at! Bir tek inek için! Üstüne bir de tüfekler! Şartlarının fazla ağır olduğunu kabul et Emmanuel!

Kuru bir sesle itiraz ediyorum:

– Benim şartlarım değil, Malevil'in kararı. Dün gece oybirliğiyle alınan kararlar, değiştirmem mümkün değil. İşine gelmiyorsa takastan vazgeçeriz.

Bu biraz şantaj kokan dayatma onu etkiliyor, tereddüt ediyor bir an. Ama halinden razı olacağını anlıyorum. La Roque'a eli boş dönmek istemiyor. Ama tekrar saatine bakıyor, özür diliyor, acele adımlarla odadan çıkıyor.

Yalnız kalınca, ayine giderken, annemin dediği gibi, kendime "bir çekidüzen vermeye" karar veriyorum. (Ah! Kız kardeşlerime en güzel bukleleri yapmak için saç maşasıyla uğraştığı sabahlar!) Çizmelerimi, külot pantolonumu çıkarıyorum, Menou'nun, deyişiyle "*cenaze kıyafetimi*" giyiyorum. Gerçekten de, son yıllarda bir düğüne karşılık beş cenaze oluyordu. Evet, bombadan önce de bu memleket ölmekteydi...

Kendimden memnunum, tam da memnun olmadan. Oysa bilanço olumlu. Fulbert'in baskılarını, manevralarını boşa çıkardım, günah çıkarmadım ve buna rağmen, kudas ayinine katılmamı engellemeyecek, ötekileri de tabiî. Bu demektir ki Malevil'de La Roque'ta büyük olasılıkla yaptığı gibi kudas ayinini engizisyonu aratmayan bir sorgulamaya bağlamasına imkân vermedim. Bu kadar tehlikeli bir gücün, böylesine sorumsuz ve gözü kara bir adamın elinde neler yapabileceğini düşünerek ürktüm ve beni La Roque'ta bir sapkın, bir inançsız olarak tanıtmasına vakit bırakmadan engelledim onu.

İneğin takas edilmesi en önemli başarım sayılabilir. Atlar, tüfeklerden daha önemli. Çünkü o iki kısrağı bana verecek Fulbert, kuşkum yok. Ne kadar zeki olursa olsun, bir şehirli, köylü sezgilerinden yoksun. Onun iki kısrağını aldığım zaman, tek aygır da bende olduğuna göre, yörenin tek harasının da bende olacağını hesap edemiyor. La Roque'taki üç iğdiş at, ecelleri gelip öldüklerinde, at sahibi olmak için bana başvuracağını düşünemiyor. Ve atın hem çok önemli bir işgücü hem de vazgeçilmez bir savaş aracı olduğu bir dünyada at yetiştirme tekelini bana bağışlıyor. Sözün kısası, gücünden kaybediyor. Ben çok güçlenmiş oluyorum. Bu açıdan, kanımca, korkacağım bir şey kalmıyor. Kalleşlik dışında. Adamı düşündüğümde, bu olasılığı yok farz edemiyorum. Söylediği yalanı ve Miette'le geçirdiği geceyi yüzüne vurduğumda bakışlarında tutuşan nefreti çok iyi hatırlıyorum. Çünkü kartları-

mı açmak, kendimi ele vermek, şantajına bir karşı şantajla cevap vermek zorunda kalmıştım. Bu adamları tanırım: beni affetmeyecektir.

Kravatımı bağladığım sırada Thomas rüzgâr gibi içeri dalıyor. Yüzünde, her günkü alıştığımız sakinliğinden eser yok. Kıpkırmızı, heyecanla titriyor. Tek söz söylemeden, arkamdan geçiyor, dolabından yağmurluğunu, motosiklet kaskını, kocaman gözlüklerini, eldivenlerini ve Geiger cihazını alıyor.

– Hey, nereye gidiyorsun?

– Barometre düşüyor. Sanırım yağmur yağacak.

– Olamaz! diyorum pencereye bakarak. Yürüyüp iki kanadı birden açıyorum. Sabah, açık gri olan gökyüzü kararmış, havada yağmur öncesinin kıpırtısızlığı, o hareketsiz bekleyiş hali var. Ne var ki, patlamadan beri her gün yağmurun gelmesi için o kadar çok dua ettik ki, ama gelmedi, şimdi inanamıyorum.

Dönüp Thomas'ya bakıyorum.

– Bu aldıkların ne oluyor?

– Yağmurun radyoaktif olup olmadığını kontrol etmek için.

Yüzüne bakıyorum, nihayet heyecanıma hâkim olup konuşabildiğim zaman, kendi sesimi tanıyamıyorum:

– Olabilir mi? Patlamadan bu kadar sonra?

– Tabiî olabilir. Stratosferde radyoaktif zerreler varsa yağmur onları getirecektir. Ve bu gerçek bir felaket olacaktır, inan bana. Şatonun suyu zehirlenmiş olacak, ektiğin buğday da... Ve biz de, eğer dışarı çıkarsak... Sonuç, ölüm, birkaç ay ya da birkaç yıl içinde. Küçük küçük adımlarla gelen bir ölüm.

Hâlâ ona bakıyorum, dudaklarım kupkuru. Böyle bir şeyi hayal bile etmemişim. Malevil'deki herkes gibi, toprağa, tabiata yeniden hayat versin diye yağmuru bekliyordum. Onun, iki ay sonra, bombanın eksik bıraktığını tamamlamak için gelebileceğini düşünmemiştim.

Bu geri bırakılmış, yavaş ölüm, dehşet verici bir şey. Şu an korkuyu ta iliklerimde hissediyorum. Şeytana inanmam ama inanacak olsam, insanın iblisin ta kendisi olduğunu düşünürdüm.

– Herkesi bir araya toplamalıyız, diyor Thomas, telaşla. Ve

özellikle de yağmur başladıktan sonra kesinlikle dışarı çıkmamalarını söylemek gerek.

– Zaten hepsi içeride, toplu halde, diyorum. Büyük salonda, ayin için!

– İyi, biz de gidelim, diyor Thomas, çabuk, haydi yağmur inmeden!

Gülünecek zaman değil ama Thomas'nın böylece ayine katılacağı düşüncesi bir an zihnimden geçiyor. Çıkıyor, peşinden gidiyorum ve birinci katın merdiveninde, Peyssou'yu tüfekleri temizlediği yan odada unuttuğumu fark ediyorum. Tek başıma yukarı çıkıyorum, iki kelimeyle durumu anlatıyorum, dörder dörder atlayarak merdivenden iniyoruz. Girişte, malzeme deposunun önünden geçerken Meyssonnier'ye sesleniyorum, orada değil, hiçbir yerde göremiyorum. Thomas ona haber vermiş, beraber götürmüş olmalı. Avluyu koşarak geçiyoruz, büyük salona ulaşıyoruz, kapı açık, giriyoruz, Peyssou arkamdan çarparak kapatıyor kapıyı.

İlk bakışta herkesin orada olduğunu görüyorum ama korkumun arasında sayıyorum, tekrar sayıyorum, on bir kişi var, bir kişi fazla! Ve on birincinin Fulbert olduğunu hatırlamadan önce bir üçüncü kez daha sayıyorum.

Thomas onlara söylemiş. Hepsi bana bakıyor, tek kelime söylemeden, yüzleri bembeyaz. Yüzü bembeyaz Fulbert'in, görebildiğim kadarıyla, çünkü küçük camlı pencerelere arkasını dönmüş; sandalyelerimiz karşısında, büyük masanın öbür yanında iki sıralı dizilmiş. Kim akıl etmişse, Fulbert'in küçük, taşınabilir sunağının iki yanına, aşağıdan, mahzenin duvarlarından alınıp getirilmiş iki büyük mum koymuş, işe yarar bir fikir, çünkü hava dakikadan dakikaya hızla kararıyor, dünyanın sonunu düşündüren ölü bir aydınlık kalıyor geride.

İlk sırada, Miette'inkinin yanında boş bir iskemle var, tam oturacağım an, solumda komşumun Momo olduğunu görüyorum ve alışılmış refleks, bu dehşet dolu dakikalarda bile harekete geçiyor. Hemen başka yöne yürüyorum, ikinci sırada, Meyssonnier'nin yanına oturuyorum. Arkamdan gelen Peyssou, oturmak istemediğim iskemleye oturuyor.

Hiçbir zaman, bir ayin (Fulbert'in güzel, etkili sesi ve papaz yamağı olarak Jacquet'nin verdiği cevaplara rağmen) bu kadar az izlenmemiştir. Çünkü hepimizin bakışları, ayini yöneten papazda değil, ardındaki pencerelerde, korku ve ümit karışımı bir sabırsızlıkla dolu bakışlar... Birden vücudumdan soğuk bir ter fışkırıyor, düşünüyorum: ya hayvanlar? Bizim, hiç olmazsa içecek şarabımız olacak. Ya hayvanlar? Su deposu radyoaktif tozlarla zehirlenirse ne içerler? Ya toprak? Yüzeyine yağan radyoaktif maddeler yağmurla derinlere kadar ineceğine göre, bir daha ne zaman sağlıklı bir ürün alınabileceğini kim söyleyebilir? Thomas'nın korkularını bana asla belli etmemiş olmasına şaşıyorum. Felaket gününden beri suskunluğu bizi nasıl da aldatıcı bir güven duygusu içinde yaşatmış! Kendi kendime, artık bizi tehdit edecek tek doğal afetin, ırmakları kurutacak ve sonunda toprağı toz haline getirecek bir kuraklık olabileceğini söylüyordum. Ama her gün her an beklediğimiz yağmurun bize ölüm getirebileceğini asla düşünmemiştim.

Meyssonnier'nin yüzünü benden yana çevirdiğini fark ediyorum, ona bakıyorum ve gözlerinde korku değil, fakat sınırsız bir hayret görüyorum. Evet, onu çok iyi anlıyorum! Biz köylülerin, kötü havalara öfkelendiğimiz olur, samanımızı çürüten fazla yağışlı bir hazirana mesela, ama yağmurun dost olduğunu biliriz, bize hayat verdiğini, bizi yaşattığını biliriz, biliriz ki onsuz ne hasat olur, ne meyve, ne otlak, ne ırmak. Ve şimdi, inanılmaz olana inanmamız gerekiyor: yağmur, yaşattıklarını öldürebilir.

Meyssonnier bakışlarını pencereye çeviriyor, ben de çeviriyorum. İnanılması zor ama ortalık daha da kararıyor. Küçük tepe, Rhunes'ün ötesinde, çıplak, kavruk doruğunda göğe yükselen üç ağaç iskeletiyle karanlığın içinde bir Golgotha.[14] Soluk, yere çökmüş sanılan garip bir ışık, simsiyah kesilmiş gökten beyazımsı bir çizgiyle ayrılan yamaçları aydınlatıyor. Tepe, kendisi kopkoyu bir gri ama üstünde bulut kümeleri, şurada burada daha az karanlık çizgileriyle mürekkep rengi, mor kara. Görüntü, saniyeden saniyeye değişiyor, gitgide daha korkutucu. Büyülenmiş gibi-

14. Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği tepe. (ç. n.)

yim, gözümü alamıyorum ondan. Şaşılacak şey, dua etmiyorum, Fulbert'i dinlemiyorum, ama buna rağmen zihnimde gördüğüm şeyle sözcüklerin akışı arasında bir çeşit ilişki oluşuyor. Şu an, Fulbert'in kim olduğunu unutuyorum, sahtekârlığını, kurnazlığını, hepsini, sadece, sadece sesi var şimdi. Duaları, dinlemesem bile, bu sahte rahip çok güzel okuyor, inandırarak, coşkuyla. Dinlemiyorum, ama ne anlattığını biliyorum, neyi anlattığını evet, iki bin yıl önce yaşanmış o müthiş korkuyu, şu an bizim yaşadığımız gibi, gözlerimiz pencerelerde...

Bulutlar o kadar kara ve o kadar alçak ki, yağmurun geleceğinden kuşkum kalmadı. Sağanağı beklediğimiz dakikalar geçmek bilmiyor. Ama onun hiç acelesi yok! Ve bekleyiş öylesine bir işkence ki, artık inmesini istiyorum, yağsın artık ve bizler için her şeyin sonu gelsin, Thomas'nın cihazı ölüm fermanını okusun. Yanımda oturan Meyssonnier'ye bakıyorum göz ucuyla, âdemelmasının zayıf boynunda inip çıktığını görüyorum. Tükürüğünü zorlukla yutuyor. İskemlesi benimkinden biraz geride olduğu için Thomas'nın profilini görüyorum, birbirine yapışmış dudaklarını açmakta zorluk çekiyor, diliyle ıslatıyor kurumuş dudağını. Terin sırtından aktığı ve avuçlarının içini sırsıklam ettiği tek kişi ben değilim, anlaşılan. Hepimiz aynı haldeyiz. Eğer koku alma duyum daha fazla gelişmiş olsaydı şu hareketsiz bekleyen on bir bedenin yaydığı ter ve dehşet kokusunu alabilirdim.

Kulağımda sürekli Fulbert'in duası; sadece sesi, sözcükleri değil, çünkü sözcükleri yakalamak için çaba sarf etmiyorum. Ama konuğumuzun güzel, güçlü sesinde bir çatlak hissediyorum, belirsiz bir titreme. Eh, demek ikimizin, Fulbert ile benim ortak bir yanımız varmış. Bunu ona söylemek isterim. Bütün bu gerginliklerin, bu kin ve nefretin artık hiçbir anlamı kalmadığını ve bizi barıştıracak olan –nasıl olduğunu biliyoruz–, evet, bizi barıştıracak olan yağmurun az sonra geleceğini ona söylemek isterim.

Buna rağmen o kadar beklediğimiz yağmur nihayet başladığında, korkunç bir elektrik boşalmasıyla yerlerimizden sıçrıyoruz ve ardından gelen sessizlik daha da yoğun oluyor. Fulbert'in sesi tatlılığından bir şeyler kaybetmiş, boğuk, hatta çatlak, ama devam

ediyor. Cesaretini kaybetmiyor Fulbert, hatta imanını da. Sonraları, bu sahte kimliğin gerçekleşememiş bir eğilimin sonucu olup olmadığını düşüneceğim. Ama şu an zihnim bomboş, sadece dinliyorum. Yagmur camları öyle bir öfkeyle, öylesine korkunç ve güçlü bir öfkeyle dövüyor ki bazen Fulbert'in sesini boğuyor ama, bana ne kadar uzaklardan geliyormuş gibi görünse de, tamamen kaybolmuyor kulaklarımda, ona sımsıkı sarılıyorum, o ses karanlıkta tutunduğum dal. Çünkü ortalık karanlık, her zamankinden daha karanlık, camlar yağmurla bembeyaz göründüğü halde. Salon, kapıların altından, pencerelerden giren rüzgârın alevlerini eğip, büktüğü iki kocaman mumla aydınlanıyor sadece. Fulbert'in duvardaki gölgesi büyük, çok büyük. Duvarları süsleyen kılıçların ve mızrakların madeninde küçük bir ışık parlıyor ve her şey ölümü hatırlatıyor, hepimiz, on bir insan, başımızın üstündeki, çevremizdeki ölümden kaçabilmek için bir yer altı mezarına sığınmışız sanki.

Yağmurda bir hafifleme oluyor, sonra ilk şimşek iki pencereyi aydınlatıyor, gökgürültüsü doğudan geliyor, karşı tepenin ardından. Bizim buralarda boranlar korkunç olur. Çocukluğumdan beri çok ürkerim. Büyüdükçe, korkuyu yenmeyi değil ama daha az hissetmeyi öğrendim. Şimdi bu korku, öbürüne, fizik tezahürleriyle katılıyor. Yıldırımın zikzakları tepenin üzerinde üç iskelet ağacı aydınlattığında ve ben, ardından gelecek korkunç gökgürültüsünü beklerken, ellerimin titremesine engel olamıyorum. Aynı anda, rüzgâr çılgın gibi esmeye başlıyor. Doğu rüzgârı bu. Onu bir ara büromu taşımak istediğim yarısı yıkılmış kemerin altına girerek pencerelere, kapılara öfkeyle saldırırken çıkardığı korkunç ugultudan ve uzakta, yalıyarın oyuklarında yaptığı cehennemî gürültüden tanırım. Sonra yağmur şiddetini daha da artırıyor ve rüzgâr. damlaları on binlerce mızrak halinde camlara çarpıyor. Camlar her an paramparça olabilir diye düşünüyorum. Fulbert de, pencereler onun hemen arkasında, benimle aynı izlenimi almış olmalı ki, boynunu kıstığını ve sanki fırtına üzerine gelecekmiş gibi, sırtını öne eğdiğini fark ediyorum. Ama, gene de, iki müthiş gökgürültüsü arasında sesini duyuyorum.

Ellerimi ceplerime sokarak saklıyorum, vücudumu dikleştiriyorum. Yıldırımlar, gitgide daha acımasız, peş peşe geliyor. Gökgürültüsü değil artık bunlar, birer patlama. Malevil, kesin bir kararlılıkla yok edilmeye çalışılan bir hedef sanki, topçunun son darbeyi indirmeden önce yaptığı tanzim atışları gibi. Göğün koyu karanlığında beyaz zikzaklar, kırık çizgiler, garip şekiller görülmüyor artık, sadece pencerelerde ara ara, inanılmayacak kadar parlak, göz kamaştıran bir aydınlık oluşup, yok oluyor ve ardından çok, çok güçlü ve kuru bir şaklama, bir obüs patlamış gibi. Kulağın zor dayanabildiği yükseklikte bir ses. İnsan koşmak, kaçmak, bir yerlere saklanmak için delice bir arzu duyuyor. İki patlama arasında, fırtınanın biraz yavaşladığı dakikalarda, Fulbert'in sesi, çok boğuk, çok pürüzlü, mumların alevi gibi alçalıp yükselen sesi benim gerçek hayatımla tek bağım. Aynı anda şikâyetçi bir inleme duyuyorum, öne eğilip ne olduğunu anlamam için birkaç saniye gerekiyor, böyle inleyen Momo, karmakarışık saçlı kocaman kafası Menou'nun zayıf göğsünde, anasının iki iskelet koluyla korumaya alınmış.

Fırtına birden uzaklaşıyor. Uzak gökgürültüleri duyuluyor, az öncekilerle kıyaslandığında neredeyse artık korkutmayacak kadar güçsüz. Ve yağmur bir tufana dönüşürken, yıldırımlar ve gökgürültüleri uzaklaşıyor, araları açılıyor. Boynumun, kollarımın, omuzlarımın kasları tutulmuş, acıyor, titrememi engellemek için kendimi çok sıkmışım. Yağmur yağmıyor, şimdi kovalar dolusu sular dökülüyor gökyüzünden. Pencerelerdeki küçük kare camlar bir arabanın ön camı ya da bir geminin, dalgaların dövdüğü lombozu gibi su içinde. Yağmurun sesi camları takırdatan o düşman vuruşlar değil şimdi, Fulbert'in uzak mırıltısını ve Momo'nun ağlamaklı sızıldanmalarını duymamızı engelleyen, sağır bir gürültü. Birisinin dirseğime dokunduğunu hissediyorum: Meyssonnier. Ona doğru dönüyorum. Tek kelimesini duyamadığım bir şeyler söylediği sırada boynunda âdemelmasının nasıl zorlanarak inip çıktığını görüyorum, büyülenmiş gibi bakıyorum ona. Eğiliyorum, kulağımı neredeyse dudaklarına yapıştırıyorum ve işitiyorum: "Thomas seninle konuşmak istiyor." Ayakta oldu-

ğumdan –makine gibi, birinci sırada oturanlara uyduk ve onlar gibi biz de oturduk, ayağa kalktık– Meyssonnier'nin önünden geçerek Thomas'nın yanına gidiyorum, sokuluyorum. Dudaklarını birbirinden zorlukla ayırıyor ve konuşurken kalın, neredeyse katılaşmış bir tükürük ipliğinin iki dudağının arasında durduğunu görüyorum. Bana, "Yağmur kesilir kesilmez gidip bakacağım" diyor. Başımla, "peki" diyorum, yerime dönüyorum ve bunu bana söylemek ihtiyacı hissetmesine şaşıyorum, bu zaten önceden bildiğimiz bir şey. Thomas'nın, şimdi artık öldürücü tozları taşıdığından emin olduğum yağmura çıkmasını beklemiyordum, herhalde. Ruhumdaki kasvet öylesine yoğunlaştı ki, bütün ümitleri öldürdü.

İki pencere de hâlâ suyun altında yüzüyor gibi ama, garip şey, sanki daha aydınlık. Bir yağmur perdesinin bizi aydınlattığını sanabilirsiniz. O perdenin ardında hiçbir şey görülmüyor, sadece beyazımsı bir yoğunluk. Budalaca bir aldanışla, tufanın küçük Rhunes vadisini doldurduğu ve yalıyarın bütün çatlaklarına girerek, bizim hizamıza kadar geldiği izlenimine kapılıyorum. Birden, şaşkınlıkla ve olayın anlamını idrak edemeden, şarap dolu bir bardak ile içinde ekmek parçaları bulunan bir tabağın, sıraların arasında dolaştığını fark ediyorum. Thomas ile Meyssonnier'nin peş peşe şarabı içtiklerini görüyorum ve içimde birden hissettiğim heyecanla, farkında bile olmadan kudas törenine katıldıklarını anlıyorum. Hiç kuşkusuz, kurumuş dudaklarını bir yudum şarapla ıslatmaktan memnundurlar. Ama aynı anda, kendileri de durumu fark ediyorlar, hemen "yanlıştan" dönüyor ve şarap bardağıyla birlikte, dokunmadıkları ekmek tabağını da bana geçiriyorlar.

O an, Jacquet'nin yanımda, ayakta durduğunu görüyorum. Şaşkınlığımı görüyor, tabağı elimden alıyor. Ve şarabı açgözlü bir iştahla dudaklarıma götürdüğüm sırada kulağıma eğilerek, "Bana da bırak" diyor. İyi de ediyor, bütün şarabı içip bitirebilirdim. Sonra tabağı uzatıyor, benimkinden başka, komşularıma ayrılmış ekmek parçalarını da alıyorum ani bir hareketle. Tümüyle savunmaya dönük bir refleks: Fulbert'in, aramızdan iki kişinin kutsal

şarapla ekmeği reddetmiş olduğunu bilmesini istemiyorum. Bu refleksin hâlâ bende var olmasına şaşıyorum sonra, hâlâ geleceği düşünmüş olmama, oysa aklım, buradaki hiç kimsenin bir geleceği olmadığını söylüyor bana. Jacquet, Falvine'in geniş sırtıyla Fulbert'in gözünden sakladığı bir hırsızlama hareketi görüyor. Çocuk gözlerinde bir an şaşkınlıkla karışık bir kınama yakalıyorum, ama hiçbir şey söylemeyecek, biliyorum.

Bütün bunlar, çevremi soran garip, pamuksu bir boşlukta geçiyor sanki, camları döven yağmur beynimi de suya boğmuş gibi. Garip bir "önceden yaşamışlık" duygusu içindeyim, bütün bunları, bu sahneyi bir önceki hayatımda yaşamışım: soluk aydınlık, yağmurun yıkadığı pencereler, iki pencerenin arasında, duvarda eski silahlar, çizgilerini, çökük yanaklı yüzünü çok seçebildiğim Fulbert, büyük, ağır eski masa ve ardında biz, bizler, yan yana, suskun, yüreklerimizi kemiren korkuyla omuzlarımız çökmüş. Yok olmuş bir dünyada bir avuç insan! Jacquet yerine döndü, Fulbert duasına başladı yeniden ve Momo, fırtına geçtiği için artık ağlamaklı sesler çıkarmıyor, ama kutsal şarapla ekmeği yutar yutmaz tekrar Menou'nun sıska ve güçlü kollarına sığınmış. Bütün bunların bana böylesine tanıdık gelmesi çok garip, bu sadece, pencerelerindeki soluk ışığın ve iki mumun aydınlattığı, derebeylerden kalma büyük, görkemli mekân da tanıdık ve bana, gelecekteki mezarlarımızın başında beklediğimiz bir yeraltı gömütlüğünü hatırlatıyor. Soluk aydınlıkta Miette'in simsiyah, olağanüstü güzel saçlarında bir tutam ışık var ve birden, yüreğimde bir acıyla, onun aramıza gelişi çok da gerekli değilmiş diye düşünüyorum, hayatı geleceğe taşıyamayacak.

Ayın sonuna yaklaşıyor ve yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor hâlâ. Rüzgâr iki pencereyi bütün gücüyle saldırdığı halde açmayı başaramadı, sadece incecik bir su içeri sızarak duvarın dibinde, yerde gitgide genişleyen bir birikinti oluşturmuş. Aklıma Thomas'dan, Geiger aygıtını bu su birikintilerinin üstünden geçirmesini istemek geldi. Hemen vazgeçtim. Öğrenmek için fazla telaş edersem, sonuç kötü çıkar diye düşündüm bir an. Bu tamamen boş bir inanç. Ama gene de boyun eğiyorum. Ben ki her za-

man cesaretimle övünürüm, kendimle yalnız kaldığımda, ne saçma sapan korkulara izin veriyorum kendime! Böylece, gerçeği öğrenme zamanını geciktirmiş olarak Menou'ya dönüyorum ve sakin bir sesle ateşi yakmasını istiyorum. Çünkü her zamanki sesimle istiyorum bunu, görünüş kurtuldu, zaaflarım içerde, içimde. Zaten, gerçekten şömineyi yakmak gerekiyor. Yüksek sesle, artık hareketsiz olmadığımızdan, buranın mezar gibi soğuk olduğunu hissediyoruz, diyorum.

Alevler yükseliyor. Herkes, korku içinde ve suskun ateşin etrafına toplanıyor. Bir andan sonra, sessizliklerine katlanamaz oluyorum. Kalkıp dolaşmaya başlıyorum. Lastik tabanlarımla hiç ses çıkarmadan taş zeminde bir aşağı bir yukarı yürüyorum. Yağmur camların üzerinden öylesine yoğun iniyor ki, Malevil'in sular altında kaldığını az sonra bir gemi gibi yüzmeye başlayacağını sanıyor insan. Korkunun yarattığı gerilim o kadar güçlü ki, beni akıldışı, saçma sapan fikirlere sığınmaya zorluyor, böyle olmayacak, hepsi birbirinden saçma şey geliyor aklıma. Mesela, pencerelerin arasındaki duvardan bir kılıç çekip almak ve bir Roma imparatoru gibi böğrüne saplayıp, işi bir an önce bitirmek.

O sırada, rüzgârın şiddeti artarken, yağmur birden kesiliyor. Camlara vuran çılgın suların sesine alışmış olmalıyım, çünkü rüzgârın ıslıklarına ve pencereleri sarsarak yaptığı gürültüye rağmen, derin bir sessizlik duygusuna kapılıyorum. Ateşin çevresindekiler bir anda pencerelerden yana dönüyor, bütün bu kafalar tek ve aynı bir gövdeye aitmiş gibi. Thomas aralarından çıkıyor, tek söz söylemeden, dönüp bana bakmadan, gerekli malzemeyi bıraktığı iskemleye gidiyor. Bir profesyonelin telaşsız ve kendine güvenen hareketleriyle yağmurluğunu sırtına geçiriyor, önünü dikkatle ilikliyor, sugeçirmez gözlüklerini takıyor, sırayla kaskını ve eldivenlerini giyiyor. Sonra Geiger cihazını alıyor, alıcılar boynuna takılı, kapıya yürüyor. Yüzünün sadece alt kısmını açıkta bırakan, kocaman motosiklet gözlükleri ona, insanı yok sayarak görevini yapan, yenilmez bir robot görünümü veriyor. Yağmurluğu siyah, kaskı ve eldivenleri de.

Ateşin çevresindeki gruba katılıyorum. Sokuluyorum, bekleye-

bilmek için ona ihtiyacım var. Ateş küçük küçük alevlerle yanıyor. Menou'nun her zamanki idareli kullanına saplantısı. Ve onun küçük, cimri ateşinin çevresinde birbirimize sokulmuş, oturuyoruz, sırtımız, hakkımızdaki yargı kararının bildirileceği kapıya dönük. Menou kenarda oturuyor, ateşin öbür yanında, Momo da orada, karşısında. Bir ona, bir bana bakıyor. "Radyoaktif tozlar" sözlerinin zihninde nasıl bir çağrışım yaptığını bilemiyorum. Ama annesine ve bana güveni var korkarken. Yüzü bembeyaz. Parlak kara gözleri hareketsiz ve bütün vücuduyla titriyor. Biz yetişkinler de, kendimizi tutmayı öğrenmemiş olsaydık, titrerdik onun gibi.

Arkadaşlarımın yüzleri solgun bile değil artık, neredeyse kül rengi. Meyssonnier ile Peyssou'nun arasında ayaktayım ve hepimizin, ellerimiz ceplerimizde, sırtlarımız kambur, başlarımız eğik, kasılmış, kımıldamadan durduğumuzu görüyorum. Peyssou'nun öbür yanında, Fulbert, o da kül rengi, bakışları yere dikili, derisi kemiğine yapışık yüzünde hiçbir hayat belirtisi yok, bu haliyle büsbütün kadavraya benziyor. Falvine ve Jacquet'nin dudakları kımıldıyor, sanırım, dua ediyorlar. Küçük Colin, nefes almakta zorlanıyor gibi, sürekli kıpırdanıyor, esniyor, yutkunuyor durmadan. Miette, sadece o, çok sakin görünüyor. Belki biraz korkuyor, ama kendisi için değil, bizim için. Sırayla hepimize bakarak gülümsüyor avutmak ister gibi ve gülümseme, balmumu yüzlerimizden kayıp gidiyor.

Rüzgâr kesiliyor ve kimse tek kelime konuşmadığı ve kora dönüşmüş ateş artık çıtırdamadığı için, sessizlik hâkim oluyor birden ve bizi boğuyor. Bundan sonra olanlar o kadar hızlı yaşanıyor ki, bir durumdan ötekine geçişimizi bile netlikle hatırlayamıyorum. Bilinçli geçişler ancak kitaplarda olur. Gerçek hayatta değil. Salonun kapısı büyük bir gürültüyle, yıkılır gibi açılıyor. Ve Thomas görünüyor çılgın gibi, gözlüksüz, kasksız. Haykırıyor, zafer sevinciyle dolu: "Hiçbir şey yok! Hiçbir şey!"

Çok açık değil, ama anlıyoruz. Ve saldırıyoruz, kapıya doğru. Hepimiz aynı anda kapıya ulaşıyoruz, zorlukla çıkabiliyoruz. Çıktığımız an, yağmur yeniden başlıyor. Bardaktan boşanırcasına yağıyor, ama umurumuzda bile değil. Sadece Fulbert kulenin küçük

kapısının siperliği altına sığınıyor, Falvine ve Menou yanına gidiyorlar, biz hepimiz, yağmurun altında çılgınlar gibi gülüyoruz, haykırıyoruz. Zaten ılık ya da bize öyle geliyor. Üzerimizden akıp gidiyor ve ayaklarımızın altındaki yüzlerce yıllık kapkara taşları cilalıyor. Kulenin çıkma mazgallarından, yüzlerce yıllık bedenin taşlarını yalayarak, garip, sevimli çavlanlarla iniyor ve aşağıda daha büyük sulara karışıyor. Gök, hafifçe pembe bir uçuk gri. İki aydan beri göğü bu kadar aydınlık görmemiştik, Miette birden gömleğini çıkarıp atıyor ve hiç sutyen taşımamış genç göğsünü yağmura veriyor. Kahkahayla gülüyor, tepiniyor, sıçrıyor, kolları havada, bir eliyle saçlarını ensesinden yukarı kaldırırken, bütün vücuduyla eğilip bükülüyor. Biz de dans ederdik, hiç kuşkum yok, eğer ilk insanların töreleri kaybolup gitmeseydi. Dans edemediğimiz için, konuşuyoruz.

– Şimdi gör bak, diye bağırıyor Peyssou, buğdayımız nasıl fışkırıyor!

– Sadece yağmur yetmez, diyor Meyssonnier. Ekinin baş vermiyorsa suç sadece yağmurda değil! Ona güneş de gerek!

– Güneş mi? diyor sevinci ve ümidi sınır tanımayan Peyssou. Güneşi göreceksin yakında, hem de istediğinden çok. Yağmur onu da getirecek. Öyle değil mi, Jacquet? diye devam ediyor, dostunun omzuna bir yumruk indirerek.

Jacquet, "Evet" diyor, "çok doğru, güneş görünecek yakında", ama yumruğa benzer bir yumrukla karşılık vermeye cesaret edemiyor.

– Artık vakit, diyor, okçular kralı. Haziranın ortası oldu, hava hâlâ mart ayı gibi soğuk.

Yağmur hafiflemiyor. İlk çılgınlık dakikalarından sonra hepimiz korunaklı bir yerlere girdik. Miette dışında, ağzından tek ses çıkmadığı halde hâlâ şarkı söyleyip dans eden Miette ve ondan birkaç adım ötede, Momo, ama o kımıldamadan duruyor, başı arkaya devrik, yağmuru içmek için ağzını açmış, sular yüzünden akıp gidiyor. Menou sürekli çağırıyor onu, üşütüp hasta olacak! "Geberecekseyin, buraya gel?" (Hiçbir zaman gerçekleşmemiş bir kehanet, çünkü Momo'nun demir gibi bir sağlığı var.) Hemen gel-

mezse kıçına tekmeyi yiyecek! Oysa en az yirmi metre ötesinde, Momo, çekme köprü inik, göz açıp kapayana kadar kaçıp gidebilir ve ceza görmeyeceğinden emin, cevap bile vermiyor. Bir gözü Miette'nin çıplak memelerinde, büyük bir zevkle yağmur suyunu içiyor.

– Yahu rahat bırak çocuğu, diyor Peyssou. Sürekli tepesindesin! Üstelik biraz su iyi gelir ona. Darılma ama Menou, oğlun teke gibi kokuyor! Ayinde de yanımda her an kokusunu duydum, garibin.

– Yalnız yıkayamıyorum da ondan, diyor Menou. Çok güçlü.

– Tüh! Sahi ya! diyor Peyssou, sonra devam etmeden bir an, Falvine'in La Roque'taki kunduracı kardeşi ve torunu Catie hakkında bir şeyler sorduğu Fulbert'e bakıyor. Tabiî, şimdi hatırladım. Bu koca herif, benim –"saldırıya uğradığım" diyecekken tam zamanında susuyor. Ama herkes anlamıştır. Jacquet de. Ve yüzü acınacak halde.

– Buraya gel Momo! diye bağırıyor Menou, çaresiz bir öfkeyle.

– Boşuna çağırma, diyor Meyssonnier, Miette duşuna devam ettiği sürece onu yerinden kımıldatamazsın! Gözlerine duş yaptırıyor Momo.

Hepimiz gülüyoruz, Momo dışında. Bütün köylüler gibi, adeta dinsel bir öfkeyle çıplaklıktan nefret ediyor. Dudaklarını büzerek:

– Dinsiz imansız bir kız! diyor. Memelerini açıp heriflere göstermek...

– Haydi haydi, Menou! diyor Colin. Herkes zaten gördü onları. Momo'dan başka herkes tabiî.

Bunları söylerken, kafa tutarcasına Fulbert'e bakıyor. Fulbert, Falvine'le konuşmaya dalmış, duymuyor ya da duymamış görünüyor. Ama Peyssou birden dönüp bana bakıyor, bakışları şaşkın, birden korkumu hatırlıyorum ve işleri çabuklaştırmaya, kutsal konuğu en kısa zamanda göndermeye karar veriyorum. "Miette artık içeri gel" diye sesleniyorum. Sonra Menou'dan, büyük bir ateş yakmasını istiyorum: "Duydun mu Menou, çok güçlü bir ateş!" Onun, şu anda oğlunun ısınıp kuruması söz konusuyken tutumlu olmaya özen göstereceğini sanmıyorum, zaten! Miette

gömleği elinde, hâlâ az önceki oyun çocuğu saflığı içinde yanımıza geliyor (ve Fulbert'in onu tek kelimeyle azarlamadığını, hatta dönüp bakma cesareti bile göstermediğini fark ediyorum). Momo hemen içeri giriyor peşi sıra, Miette'in gömleğini şöminede kurutacağı ümidiyle heyecanlı. Öyle de yapıyor Miette. Hepimiz ateşin başındayız, giysilerimizden buharlar tüterek, o cehennem ateşinin çevresinde neredeyse kavrularak ve sanırım, düşüncelerimizle, şeytandan pek de uzak değiliz.

Miette bana bakıyor, sonra gömleğini alçak bir iskemleye asıyor, çünkü elleriyle konuşacak. Benden şikâyeti var, bir kenara çekiyor beni. Ayinde, yanındaki sandalyeyi bana ayırmıştı ama gördü ki (bir parmağı gözünün üzerinde) en son dakika ikinci sıraya kaçtım (eliyle, son anda yön değiştiren bir balığı taklit ediyor).

Onu rahatlatıyorum. Ondan değil, Momo'dan kaçtım ve nedenini kendisi de biliyor. O da kabul ediyor, evet Momo gerçekten (başparmak ve işaretparmağıyla burnunu tutuyor). Buna şaşıyor. Momo'yu yıkarken nasıl zorlandığımızı anlatıyorum: beklemediği bir anda üstüne atlayıp yakalamak zorunda kaldığımızı, bu iş için birkaç kişi gerektiğini, bütün gücümüzle saldırdığımızı ve Momo'nun bu girişimleri etkisiz bırakmak için başvurduğu gücü ve kurnazlığı. Dikkatle dinliyor, gülüyor. Sonra birden dimdik önümde durarak, yumrukları kalçalarının üzerinde, bakışları kararlı, parlak, kara yelesini sallayarak bana, bundan böyle Momo'yu kendisinin yıkayacağını anlatıyor.

Sonra yanıma sokulma sırası Menou'da, alçak sesle, "'İnsanlara' bir iki lokma bir şey ikram etmek gerekmez mi?" diye soruyor. (Özellikle oğlunun karnını doyurmayı düşünüyor, kurnaz tilki, soğuk algınlığına karşı ön tedbir olarak!) Ben de aynı ses tonuyla rahibin gidişini beklemeyi yeğlediğimi ve La Roque'lular için Fulbert'e verilmek üzere bir ekmek ile bir kilo yağ hazırlamasını söylüyorum ona.

Fulbert, yağmurun biraz aralanmasından yararlanarak, alçakgönüllü bir tavırla boz eşeğinin sırtında şatodan ayrılırken bütün Malevil orada, giriş kulesinin önünde. Veda biçimleri çeşitli. Meyssonnier ve Thomas, buz gibi. Colin, saygı ile saygısızlığın sı-

nırında. Ben de, nezaket sözcükleri söylüyorum ama çok mesafeliyim. En samimî ve sıcak olanlar, en azından şimdilik, iki ihtiyar ile Jacquet. Miette uzak duruyor ve Fulbert onun varlığını unutmuş gibi. Miette yirmi adım ötemizde, Momo'yla çok hareketli bir konuşmaya dalmış. Sırtı bana dönük olduğundan, mimiklerini göremiyorum, ama söylediklerinin Momo'da büyük tepki yarattığını anlıyorum, çünkü onun alıştığımız "onomatope"leri[15] sıraladığını duyuyorum. Ama, gene de, benimle ya da annesiyle çoktan yapacağı gibi, öfkeyle sırtını dönüp, savuşmuyor. Miette'in önünde, ayakları yere yapışık, kımıldamadan duruyor, büyülenmiş gibi, yüz çizgileri gevşemiş ve bana öyle geliyor ki karşı çıkışların gücü de azalıyor, "ittemiyom"lar daha az duyuluyor şimdi.

Fulbert'e, nazik bir gülümsemeyle, tüfeğinin sürgü kolunu geri veriyorum. Yerine takıyor, silahı verevine boynuna asıyor. Kendine olan güveninden ve saygınlığından hiçbir şey kaybetmemiş Fulbert. Eşeğine binmeden önce, insanlardaki yardımseverlik duygusunun bu kadar azalmış olmasından duyduğu üzüntüyü belli eden derin bir iç çekişle, bana, La Roque'taki din kardeşlerimize bağışlanacak inek için ileri sürdüğüm koşulları, hâlâ çok ağır olduklarına inanmakla birlikte, kabul ettiğini bildiriyor. Ona, o koşulların bana ait olmadığını söylüyorum, bu itirazı, hiç şaşmadığım bir kuşkuculukla karşılıyor. Hiç şaşmıyorum, çünkü kendisi, o koşulları, La Roque'taki müminlere hiç danışmadan kabul etti. Arkadaşlarına ya da hemşerilerine değil, müminlere dedim, çünkü Fulbert onlardan, "din kardeşleri" diye söz etti. Kesin olan bir şey var: o, La Roque'ta her konuda tek başına karar veriyor ve benim de burada aynı güce sahip olduğumu düşünüyor.

Fulbert, daha sonra, hepimiz ölümü beklerken bize kurtuluşu getiren yağmurun, Tanrı'nın lütfu olduğunu hatırlatan kısa bir nutuk çekiyor. Konuşurken kollarını öne uzatıyor, sonra yukarı, göğe kaldırıyor, Papa VI. Paulus'unkinden bile hiç hoşlanmadığım, Fulbert'de büsbütün gülünç olan bir gösteri! Aynı anda, güzel, şehla gözleriyle teker teker hepimize bakıyor. Kendisine karşı davranışlarımızı belleğine yerleştiriyor, bir daha unutmayacak...

15. Ses taklidi yoluyla üretilen sözcük; yansılama. (ç. n.)

Sözlerini bitirdikten ve bizi dua etmeye davet ettikten sonra, Malevil'e bir papaz göndereceğini hatırlatıyor, bizi kutsuyor ve gidiyor. Colin, demir kuşaklı ağır ahşap kapıyı küfreder gibi çarparak kapıyor arkasından. Bir "tse, tse, tse" yapıyorum ama hiçbir şey söylemiyorum. Zaten söylemeye de vakit kalmıyor. Menou kaygı dolu bir sesle bağırıyor:

– Momo! Momo nerede?

– Momo mu? diyor Peyssou. Nerede olabilir ki? Kaybolacak değil ya!

– Az önce gördüm, diyorum. Doğumhanenin önündeydi.

Menou, "Momo! Momo!" diye bağırarak doğumhaneye koşuyor. Orada kimse yok.

– Hah, şimdi hatırladım, diyor Colin. Senin Momo iki dakika önce çekme köprüye doğru koşarak gidiyordu. Miette'le birlikte. El ele. Çocuklar gibi koşturuyorlardı.

– Aman Tanrım! diye bağırıyor Menou. Koşmaya başlıyor, biz de birlikte koşuyoruz, yarı kaygılı, yarı gülerek. Gene de aramaya katılıyoruz, Momo'yu herkes seviyor, çünkü. İkiye. üçe ayrılıyoruz, mahzene, odun deposuna, giriş kulesine bakıyoruz. Ve birden, Miette'in projesi aklıma geliyor. Bağırıyorum:

– Menou, buraya gel! Oğlunun nerede olduğunu biliyorum.

Kolundan tutup kuleye doğru sürüklüyorum. Hepimiz koşuyoruz, en önde ben, geniş avluyu geçip banyonun kapısına ulaşıyorum. Açmaya davranıyorum, kapı kilitli. Meşe kanada yumruğumla vurarak sesleniyorum:

– Momo, orada mısın?

– *İdin buddan be*! diye bağırıyor Momo.

– İçeride, Miette'le, diyorum. Çabuk çıkamaz.

– N'apıyor ona? diye korkuyla bağırıyor Menou.

– Korkma korkma, kötü bir şey yapmaz, diyor Peyssou. Ve ağzını kocaman açarak kahkahalarla gülmeye başlıyor, şaplaklar indiriyor. Herkes gülüyor şimdi. Ne garip. Hiçbirimiz Momo'yu kıskanmıyoruz. Momo, Malevil'den biri! Bu büsbütün başka bir şey. Karıştırmamak gerek! Momo bizden biraz daha geri bile olsa, içimizden biri!

– Onu yıkıyor, diyorum. Bana söylemişti.

– Bana haber vermen gerekirdi, diyor Menou sitemle. Onu gözümün önünden ayırmazdım.

Herkes bir ağızdan karşı çıkıyor. Ne yani, Miette'in Momo'yu yıkamasına engel mi olacaktın? Teke gibi kokuyor senin Momo! Miette'in onu yıkaması hepimize fayda! Hastalık bile kapabilir. Hele bir de bitlenirse...

– Momo asla bitlenmedi, diyor Menou alınganlıkla. Hiç kimseyi inandıramayacak küçük bir yalan! Orada, kapının önünde, sıska ve sapsarı, civcivi elinden alınmış tavuk gibi dolanıyor. Biz oradayken Momo'yu çağırmaya ya da kapıyı yumruklamaya cesaret edemiyor. Zaten, oğlunun ne cevap vereceğini de biliyor kuşkusuz.

– Elin vahşileri, diyor öfkeyle. Daha ilk günden bir halt olmadıklarını anlamıştım. İyi bir Hıristiyan bunlarla aynı çatı altında olamaz. Sen...

Falvine şimdiden başını önüne eğiyor, kadere razı. İş dönüp dolaşıp onun başına patlayacak çünkü. Jacquet erkek, genç bir çocuk. Ona kızmaz. Miette'in koruyucusu çok. Oysa garip Falvine...

– Elin vahşileri mi? diyorum sertlikle. Falvine senin akraban. Kuzinin.

– Ne akraba ama, ne güzel akraba! diyor Menou.

– Ona bakarsan, sen de pek güzel sayılmazsın, diyorum Patua'yla. Haydi haydi! Şimdi git Momo'ya temiz çamaşır getir. Bu arada, ona üç numaralı pantolonunu verirsin umarım, ayağındaki dökülüyor.

Banyonun kapısı nihayet açılınca Colin, gösteriye katılmam için beni çağırmaya geliyor: odamda, temizlenmiş tüfekliği duvardaki yerine yerleştiriyorum.

Momo, olaydan bir süre önce satın aldığım mavi, sarı çizgili bornozuma sarılmış sarmalanmış, hasır taburede oturuyor. Gözleri kocaman açılmış, yüzünde, bir kulaktan ötekine yayılmış bir gülümsemeyle Momo, pırıl pırıl; arkasında Miette, eserini seyrediyor. Momo tanınmayacak halde. Cildinin rengi birkaç ton açılmış, tıraş olmuş, saçları kesilmiş, taranmış, süslü kokonalar gibi

buram buram lavanta kokuyor, çünkü Miette dolabın dibinde Birgitta'nın unuttuğu Chanel 5 şişesini üzerine boca etmiş.

Bir ay sonra odamda Peyssou ve Colin'le önemli bir şey konuşuyoruz, konuşma bitince ikisi Rhunes'ü dolaşmaya gidiyorlar. Peyssou, buğdayın şimdiden çıkmış olabileceği konusundaki olmayacak hayalinin peşinde, herhalde. Ya da belli bir hedefi olmayan, sadece yağmurdan sonra tarlalarını görmek isteyen çiftçinin refleksi. Bense salona gidiyorum. Yağmurun tertemiz oluşu ve onun kadar tertemiz olmayan Fulbert'in gidişiyle mutluyum, Menou'ya doğru yürürken ıslık çalıyorum.

Menou yalnız, arkası dönük, tencerenin üstüne doğru eğilmiş.

– Ey, Menou, neler yiyoruz bugün bakalım? diyorum.

– Bekle, görürsün, diyor bana bakmadan.

Sonra dönüyor, küçük bir çığlık atıyor, gözlerinin birden yaşla dolduğunu görüyorum.

– Bir an amcan sandım seni, diyor.

Yüzüne bakıyorum, boğazımda bir yumruk var.

– Aynı amcan gibi, Emmanuel, diyor sonra. Aynı onun gibi. Islık çalarak içeri girer, "Bugün neler yiyoruz bakalım Menou?" derdi. Sesin de tıpkı onun sesi.

Bir an susuyor, devam ediyor:

– Ne kadar neşeli, keyifli bir insandı amcan, Emmanuel! Hayatı severdi, yaşamayı! Hatta, biraz fazla bile severdi, diye devam ediyor, bir yaştan sonra erdemli ve ahlakçı olan Menou. Tıpkı senin gibi...

– Bak bak! diyorum, sözcüklerin ardındaki anlamı yakalayarak. Oğlunu yıkadı diye Miette'i suçlayacak değilsin herhalde? Elinden almaya kalkışmadı. Temizledi sadece.

– Evet evet, biliyoruz! diyor Menou.

Birden, bana amcamdan söz açtığı ve beni ona benzettiği için çok mutlu hissediyorum kendimi. Bir aydan beri, Falvine'e yaptıklarının –sık sık tersledim Menou'yu, gülümsüyorum. Gülümseyişim birden duygulandırıyor onu, sırtını dönüyor. İhtiyar cadı, hayır, kalpsiz değildir, sadece kalın kabukların altındadır kalbi.

– Peki, sen, Emmanuel, diyor bir süre sonra, sana bir şey sor-

mak istiyorum: neden günah çıkarmayı reddettin? İyi gelir insana. İçini temizler.

Bu akşam Menou'yla teolojik bir konuda tartışacağımı hiç düşünmemiştim. Ellerim cebimde, ateşin önünde ayakta duruyorum. Bugün, sıradan bir gün değil. Cenaze giysilerim hâlâ sırtımda. Kendimi en az Fulbert kadar saygın ve ciddî buluyorum.

– Günah çıkarma konusunda ben de sana bir şey sorabilir miyim? diyorum.

– Sor tabiî, diyor. Aramızda saklı gizli olmadığını biliyorsun.

İskelet kafası, küçük, sıska bedeniyle önümde duruyor, aşağıdan yukarıya, yüzüme bakarak, kepçesi elinde. Gerçekten de çok küçük, Menou. Ve yıllarla daha da küçülmüş. Ama gözleri? Bakışları! Keskin, delici, pırıl pırıl!

– Günah çıkarırken, Falvine'e kötü davrandığını da söyledin mi Fulbert'e?

– Ben mi? diyor öfkeyle karışık bir hayretle. Ben mi kötü davranıyorum? Falvine'e, hem de! Daha neler duyacağız bakalım? Bir bu eksikti! Oysa ben her gün o ihtiyar şişkoya katlanarak cennetimi kazandığıma inanıyordum!

Yüzüme bakıyor, sonra birden vicdanının sesini duymuş gibi,

– Birine kötü davranıyorum belki, diyor, evet, ama Falvine'e değil. Momo'ya kötü davranıyorum, oğluma! Her dakika tepesindeyim, azarlıyorum, itip kakıyorum, hayatını karartıyorum. Dövüyorum çocukcağızımı, o yaşta! Sonradan pişman oluyorum, Fulbert'e söylediğim gibi, ama...

Sonra ciddi bir yüzle ilave ediyor:

– Ama bu suçumu affettirmez ki!

Gülmeye başlıyorum.

– Neye gülüyorsun? diyor, alınmış gibi.

O an Peyssou, ardında Colin'le içeri giriyor ve gelişleri cevap vermeye vakit bırakmıyor. Yazık. Çünkü bu fırsattan faydalanarak Menou'ya, günah çıkartarak, lekenin sadece bir tanesini temizlemiş olabileceğini söylemek istiyordum.

O akşam, hep birlikte ve konuğumuz gittiği için çok ferahlamış olarak yediğimiz yemekten sonra, şöminenin çevresinde, tüm

Malevil'in eksiksiz katıldığı bir toplantı yapılıyor.

Öncelikle, hiçbir koşulda, Fulbert'in bize göndereceği bir din görevlisini kabul etmeme kararı alınıyor. İkinci bir öneriyle, Peyssou ve Colin'in önerisiyle yapılan bir oylama sonunda, oybirliğiyle Malevil rahipliğine seçiliyorum.

Thomas'nın notu

Bu bölümü ve vicdanımı rahatlatmak için, ardından geleni de okudum: Emmanuel, Peyssou ve Colin'in önerisi sonucunda kendisinin oybirliğiyle Malevil rahibi seçildiği toplantı konusunda daha fazla bir şey söylemeyecek.

Okuyucu biraz şaşırmıştır sanırım. Üç saat sürmüş bir toplantı hakkında sadece üç-beş satır bilgi verilmiş çünkü.

Ayrıca, Peyssou ve Colin'e böyle bir öneride bulunma fikrinin nereden geldiğini düşünebilir, özellikle de Meyssonnier'nin ve benim, "evet" oyu kullanmış olmamıza şaşabilirsiniz.

Bu iki soruyu cevaplıyorum:

1. Önce, oylamadan bir gün sonra, Emmanuel Malabar'ı çalıştırdığı sırada Colin'le yaptığım konuşmayı nakledeceğim. Colin'in sözlerini olduğu gibi yazıyorum, kelimesi kelimesine:

– Tabiî, onu Malevil'e rahip adayı olarak önermemizi bizden, Peyssou ile benden, Emmanuel, kendisi istedi. Çocuk musun, bu bizim aklımıza gelebilecek bir şey mi? Momo'nun yıkanma faslından sonra, kendi odasında istedi bizden. Nedenleri de biliyorsun. Dün gece az tartışmadık. Birincisi: Fulbert'in içimize sokmak istediği casusa kesinlikle geçit vermemek gerek. İkincisi: buna karşılık, Malevil'de, pazar duasına katılmak isteyecekleri karşımıza almamalıyız. Aksi halde, her pazar, Malevil'in yarısı La Roque'ta ayine gidecek, yarısı şatoda kalacak. Birlik bozulacak ve çok sağlıksız bir ortam yaratılmış olacak yok yere.

– Ama, sen de benim kadar biliyorsun ki Emmanuel inançlı biri değil!

– Ha, bak, dedi Colin, o konuda ben senin kadar kesin değilim!

Hatta, sana, Emmanuel'in eskiden beri mistik bir yanı olduğunu söyleyebilirim. Ne var ki o, her zaman, kendi kendinin rahibi olmayı istemiştir.

Sonra, o ünlü gülümsemesiyle bana baktı ve devam etti:

– Eh, işte, sonunda başardı da!

Colin'in tanıklığında, kanımca iki şeyi birbirinden ayırmak gerek: *olgu* –Emmanuel rahip olarak önerilmek için Peyssou ve Colin'i kullandı– ve *yorum* –Emmanuel'in her zaman mistik bir yanı vardı.

Olgu, Peyssou'nun da tanıklığı eklendiğinde, doğru olarak kabul edilebilir. Ama yorum, tartışmaya açık. Ben gerçekten, tartışılabilir olduğumu düşünüyorum.

2. Seçim sırasında, bir değil, iki oylama yapıldı. Birinci oylama; kabul: Peyssou, Colin, Jacquet, Menou, Falvine ve Miette; çekimser: Meyssonnier ve ben.

Emmanuel, çekimser kalışımızı çok fena karşıladı. Ne yaptığımızın farkında değildik! Konumunu zayıflatıyorduk! Fulbert iki çekimser oyu La Roque'lulara, güvensizlik olarak gösterecekti! Özetle, Malevil'deki birliği dinamitliyorduk! Ona gelince... Israr edecek olursak, Malevil rahipliğinden vazgeçecek, işi Fulbert denilen o sahtekâra bırakacak ve artık hiçbir şeyle ilgilenmeyecekti.

Yani, özetle şunu söyleyebilirim, Emmanuel üzerimizde –en azından– ustaca baskı yaptı. Ve ötekiler de bize, Malevil'in bağrında beslenmiş birer yılanmışız gibi bakmaya başladığı için ve üstelik, Emmanuel'in gerçekten hayal kırıklığına uğradığını, gerçekten her şeyi yüzüstü bırakabileceğini fark ettiğimiz için, kabul ettik. Çekimser oylardan vazgeçtik, ikinci oylamaya geçtik ve ikincide, kabul oyu verdik.

Emmanuel böylece oybirliğiyle seçimi kazandı.

11

Seçildiğim günün gecesi. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor. Saatlerdir uyanık yatıyorum yatağımda, yağmurun sesinden değil, ona duyduğum neredeyse kişisel minnet duygusu yüzünden uyuyamıyorum. Tabiattaki suyu her zaman sevdim, ama pek de değerini bilmeden. İnsan onu çok doğal, olağan bir şey kabul ediyor. Oysa bu yanlış, hiçbir şey sonsuza kadar bizim değildir, bir gün, bir anda yok olabilir. Ve ben bunu anladığım ve şimdi suyu yeniden görebildiğim için, ölümcül bir hastalıktan yeni kalkmış bir insan gibi mutluyum.

Şimdi yattığım bu odayı, küçük küçük kare camlı geniş penceresi Rhunes'ün doğu yamacına ve karşı yamaçtaki dünya güzeli Rouzies Şatosu'na baktığı için seçmiştim –şato şimdi yıkıntıdan ibaret. Güneş, işte o geniş pencereden giriyor ertesi sabah ve beni uyandırıyor, gözlerime inanamıyorum. Peyssou'nun dediği gibi, her şey beraber geliyor. Kalkıyorum. Thomas'yı sarsarak uyandırıyorum, ikimiz birlikte, iki aydan sonra ilk güneşimize bakıyoruz.

Dernek arkadaşlarıyla, bisikletle yaptığımız yirmi beş kilometrelik bir gece yolculuğunu hatırlıyorum birden, sonra yörenin en yüksek tepesinden (512 m) güneşin doğuşunu seyretmek için bir buçuk saat yokuş yukarı yürüdüğümüzü. Bu ancak on beş yaşlarımızda, sonradan kaybettiğimiz bir coşkuyla yapılabilecek bir çılgınlıktı. Oysa ne kadar yazık! Hayatı, çok daha sarılarak yaşamak gerekirdi! O kadar da uzun değil çünkü!

– Gel, diyorum, Thomas'ya. Atları eyerleyip, güneşi seyretmeye Poujade'a gidiyoruz.

Ve öyle yaptık, yıkanmadan, kahvaltı etmeden. Poujade, Malevil'e yukarıdan bakan bir tepe, buraların en yüksek tepesi. Malabar'ı alıyorum ve her zaman yaptığım gibi, Algülüm'ü Thomas'ya bırakıyorum. Malabar hâlâ dikkat istiyor, oysa Algülüm çok yumuşak bir hayvan.

Şafak vakti, Thomas'yla Poujade'a yaptığımız bu kısa yolculuğu asla unutmayacağım, herhangi, beklenmedik bir şey olduğundan değil –güneş ve bizden başka hiç kimse yoktu!– ya da önemli bir şeyler konuştuğumuz için değil –tek kelime konuşmadık. Hatta, Poujade'da gördüklerimizin çok güzel oluşundan da değil: kavrulmuş, kül olmuş bir belde, yıkılmış, harap çiftlikler, göz alabildiğine simsiyah toprak, ağaç iskeletleri. Ama gene de hepsinin üstünde, gökte güneş vardı.

Tepeye eriştiğimizde, yuvarlağı, kırmızıdan pembeye, pembeden, pembemsi beyaza dönüşen ufkun üstüne çıkmış bile. Sıcağını hissetmeye başladığımız halde gözlerimizi kısmadan ardında gizli. Suya doymuş toprak tütüyor her yanda. Ve yerden, kömürleşmiş toprağın kapkara rengi yanında daha da beyaz görünen bir sis yükseliyor.

Atlarımız yan yana, Poujade'un doruğunda, yüzlerimiz doğuya dönük, tek kelime konuşmadan, güneşin buhar örtüsünden sıyrılıp çıkmasını bekliyoruz. Sonunda göründüğü zaman –birden oluyor bu– kısrak ve aygır aynı anda kulaklarını dikiyor, olağanüstü bir şey görmüş gibi. Algülüm kısık sesle kişniyor ve başını Malabar'dan yana çeviriyor, Malabar hemen dönüp ağzını dişliyor hafifçe, kısrak rahatlıyor. Başı bana dönük olduğundan, kısrağın inanılmaz bir çabuklukla gözlerini kırpıştırdığını görüyorum, bir insanın yapabildiğinden çok daha hızlı. Aslında Thomas'ya da, gözkapakları yeterince koruyamıyormuş gibi, elini gözlerine siper etmiş. Ben de öyle yapıyorum. Işık, zor katlanabileceğimiz kadar parlak. Gözlerimizi böylesine kamaştırmasından, iki aydan beri bir mahzen loşluğunda yaşamış olduğumuzu anlıyoruz. Ama alışır alışmaz sevinç sarhoşluğu geliyor ardından. Ciğerlerim genişliyor sanki. Garip şey, derin derin nefesler alıyorum, aydınlık, solunabilir bir şeymiş gibi. Gözlerim, hiçbir zaman olmadığı ka-

dar kocaman açılıyor ve ben de gözlerimle birlikte açılıyormuşum gibi hissediyorum kendimi. Aynı anda, içim bu aydınlıkla yıkanırken, inanılmaz bir hafiflik, bir şeylerden kurtulmuş olma duygusu yaşıyorum. Sonra, sıcağı ensemde, sırtımda hissetmek için Malabar'ı döndürüyorum, bütün bedenim güneşten payını alsın istiyorum ve tepenin üzerinde tırısla bir tur atıyorum. Algülüm, Thomas'nın fikrini almadan hemen Malabar'ın peşinden geliyor. Ayaklarımın dibine, yere bakıyorum. Toprak yağmuru emmiş, artık tozdan ibaret değil. Yaşayan bir varlık gibi. Sabırsızlığıma yeniliyor, toprakta taze bir yeşilin izini arıyor gözlerim, tomurcukları görebilirmişim gibi daha az kavrulmuş dallara bakıyorum.

Ertesi gün, Prens'i, küçük danayı feda etmeye karar veriyoruz. Malevil'de bir boğamız var. *Etang*'ın boğası Herkül. La Roque'ta da bir boğa var. Prens'i beslemenin anlamı yok ve Karakız'ı La Roque'a vereceğimize göre ve Markiz kendi ikiz "kızlarını" emzirdiği için, Prenses'in sütüne ihtiyacımız var.

Ne var ki bu "kurban" işi –bazı özel dergilerde hayvanlara karşı işlenen cinayet suçları bu ikiyüzlü terimle ifade edilir– tam bir facia olacaktı. Prens'i yanından aldığımız an Prenses, yürekleri parçalayan bir sesle böğürmeye başladı. Son anına kadar yanında durup başını okşayan Miette, yere, taşların üzerine çökerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya koyuldu. Gene de, bizi biraz rahatlatan bir şey oldu; bu tür "kurban törenlerinde" utanç verici işlem bitinceye kadar vahşî çığlıklar atarak tepinen Momo, bu kez Miette'in gözyaşlarını görünce sustu, onu avutmaya çalıştı, başaramayınca yanına oturdu ve birlikte, sessizce ağladı.

Prens, iki aylıktı, Jacquet danayı yüzüp parçaladıktan sonra, yarısını La Roque'takilere vererek karşılığında şeker ve sabun almayı düşündük. Ayrıca iki somun ekmek ve tereyağı da götüreceğiz, bunlar armağan olacak. Yanımıza üç tane sağlam demir çubuk da alıyoruz, felaket günü devrilerek yolu kapayan ağaç kütüklerini kaldırmak için gerekli.

Çarşamba sabahı, şafakla yola çıkarıldı, Malabar'ı koştuğumuz arabayla. Ben, Malevil'den ayrılmak zorunda kaldığım için yüre-

ğin burkularak –bir gün için bile olsa–, Colin, dükkânına kavuşacağı için çok mutluyuz ve Thomas, değişik bir yer, değişik insanlar göreceği düşüncesiyle memnun. Üçümüz de silahlıyız, tüfekler omuzlarımızda asılı.

Etang takımı Catie'yi ve Marcel Dayı'yı görecekleri için sevinç içinde. Miette, saçları yeni yıkanmış, sırtında tertemiz, çiçekli bir küçük elbise, hepimiz beğeniyoruz elbisesini (teşekkür olarak sarılıp öpüyor hepimizi). Jacquet tıraş olmuş, saçlarını taramış. Ve Falvine, mutluluktan uçuyor, çünkü kardeşini görmek mutluluğuna birkaç saat için bile olsa ev işlerinden ve Menou'nun zorbalığından kurtulmuş olmanın keyfi de ekleniyor.

Bu mutluluk fazla büyük onun için: Malevil'in kapısından çıkarken, Colin'in deyimiyle "iplikçi karının kıçı gibi" işlemeye başlıyor çenesi. Bu sevinç sarhoşluğunun nedenini biliyoruz, bu yüzden kimse terslemiyor onu, kıyamıyoruz. Ama rastladığımız ilk devrilmiş kütükte iniyoruz dördümüz de, Miette de iniyor ve bir daha arabaya binmiyoruz, lakırdı seline katlanmak görevi Jacquet'ye düşüyor. Zaten hızlı ilerleme şansımız yok. Karakız arabanın arkasına bağlı, yürüyebildiği kadar yürüyor. La Roque'a kadar olan yolu üç saatte ancak alabileceğiz. Bu süre içinde Falvine, hiç kimse dinlemediği halde, durmadan konuşuyor. Birkaç kez, bu mucizenin sırrını çözebilmek için, kulak veriyorum. Anlaşılmayacak bir şey yok: çok basit bir çağrışım olgusuyla, bir konu ötekine ulaşıyor. Falvine'in konuşması, tespih çekmeye benziyor. Ya da, daha doğrusu, tuvalet kâğıdına: bir ucundan çekiyorsunuz, hepsi geliyor.

Saat sekizde La Roque'un kapısındayız. Ve orada, büyük kanadın içine açılmış küçük kapının kilitli olmadığını görüyoruz. İçeri girmek, sürgüleri çekmek ve büyük kapının iki kanadını da açmak yetiyor. Kasaba meydanındayız, görünürde kimse yok. Sesleniyorum. Cevap veren olmuyor. Aslında kapı kasabanın aşağı mahallesine açılıyor ve evler yanıp yıkılmış olduğu için, artık burada hiç kimsenin bulunmaması doğal. Ama kapıda ne bir bekçi, ne de kilit bulunmayışı, Fulbert'in ne kadar sorumsuz olduğunu kanıtlıyor.

La Roque, bir yalıyara yaslanmış, hatta tırmanmış bir küçük kasaba, yamacın eteği tümüyle surlarla korunmuş, güzel şatosu, tepede, kasabayı süsleyen bir taç gibi. Fransa'da birçok benzer Ortaçağ kasabası vardır ve hepsi turistlerce çok sevilirdi. La Roque en güzellerinden biri, tarihî doku hiç değişmemiş, evler özelliğini korumuş, bozulmamış, kale duvarları yıkılmamış, iki güzel kulesi ve bu iki kulede iki kapısı var, biri güneyde –az önce girdiğimiz–, biri kuzeyde, eyalet merkezine giden ana yola açılıyor.

Güney kapısından girince önünüze daracık sokaklardan oluşan bir labirent çıkar, oradan kasabanın büyük caddesine ulaşırsınız. Ötekilerden çok da geniş değildir ama, iki yanında sıralanan dükkânlardan dolayı ana cadde sayılır. Ve bu caddenin bir adı daha vardır: *orta yol.*

Dükkânlar çok güzel, çünkü modernleşme akımı başlayınca Anıtlar Kurulu bu yapıların cephelerindeki açılı kemerlere dokunulmasını yasakladı. Cepheler, ek yerleri neredeyse kaybolmuş, sarımsı, altın ışıltılı yontma taştan ve çatı örtüsü yassı, siyahımsı gri taşlar. Yeni bölümler, eski, kararmış taşlar arasında kırık çizgiler çizen sarı, aydınlık yüzlü yeni loz[16] taşlarıyla yapılmış. Yolların düzensiz kocaman taşları da evler gibi dört yüz yıllık ve üzerinden gelip geçişlerine tanık olduğu onca insanın ayaklarıyla pırıl pırıl cilalanmış.

Bu "ana" cadde dimdik bir yokuşla şatonun çok süslü ama kulesiz, çıkmasız, mazgalsız kapısına ulaşıyor –şatonun inşa edildiği dönemde bu savunma sistemi artık terk edilmiştir çünkü. Kapı Lormiauxlar tarafından yeşile boyatılmıştı, göreni şaşırtan bir renk, çünkü La Roque'un bütün kepenkleri, gelenek icabı, koyu kırmızıdır. Şatonun kendisi de bir iç surla çevrilidir, surlarla aynı yaştaki evler –hepsi XVI. yüzyılda yıkılmış yanmış bir kalenin yerine inşa edilmiştir– duvarların hemen yanından başlar. Şatonun önünde, otuz metreye elli metre genişliğindeki düzlük, bütün çevreye hâkim bir konumdadır. Açık havada, Malevil'in bile görüldüğü olur. Lormiaux'lar burada İngiliz çimi yetiştirmek için dünya kadar çürük toprağı getirtmişlerdi. Ve şatonun arkasında,

16. Fransa'da inşaatta kullanılan bir taş. (ç. n.)

ona yüksekten bakarken, bütün tehlikelerden de koruyor yalıyar.

Daracık ara sokaklardan çıkınca Malabar'ın nalları ve tekerlekler, orta yolun eğri büğrü taşlarında çok hoş bir gürültü yapmaya başlıyor. Pencerelerde tek tük kafalar görüyoruz. Jacquet'ye, Lanouaille'ın, kasabın önünde durmasını söylüyorum, yarım danayı vermek için. Ve araba durduğu zaman insanlar kapılarının önüne çıkıyor.

Onları zayıflamış buluyorum, üstelik, çok da keyifsizler. Coşkulu bir karşılama bekliyordum. Sonra, Jacquet Prens'in yarısını omzuna aldığı ve Lanouaille'ın yardımıyla dükkândaki bir çengele astığı zaman gene de gözleri parlıyor. Aynı şey, iki ekmekle tereyağını Lanouaille'a verdiğim zaman da tekrarlanıyor ve Lanouaielle'ın getirdiklerimizi garip bir tereddütle, hatta korkuyla aldığını fark ediyorum, etrafımızı alan La Roque'lular ekmeğe, hüzünlü bir ifadeyle, gözlerini ayırmadan bakıyor.

Kız kardeşiyle küçük yeğeninin coşkun sevgi tezahürlerini yarıda keserek yanımıza gelen Marcel Falvine:

– Bunları bize mi veriyorsun? diyor haşin, neredeyse kavgacı bir tavırla.

Sesindeki öfkeye şaşarak yüzüne bakıyorum. Onu uzun zamandır tanırım, ama çoğunluk, dükkânında kalıbı dizlerinin arasında ayakkabı tamir ederken gördüm Marcel Falvine'i. Altmış yaşlarında, neredeyse dazlak bir adam, kapkara gözlü, kocaman burnunun sağ kanadında iri bir et beni olan sıradan bir adam. Ama benim için en çarpıcı yanı, kısa ve kalın bacaklarıyla, Herkül'e taş çıkartacak geniş omuzları arasındaki karşıtlık.

– Tabiî size getirdik, diyorum.

– O zaman, diyor Marcel kararlı bir sesle, Lanouaille'a dönerek, beklemeye gerek yok. Hemen her şeyi paylaştır. Ekmeklerden başlayarak.

– Bilmem ki rahip efendi ne der? diye itiraz ediyor Fabrelâtre. Beklesek daha iyi olur, bence.

Fabrelâtre, La Roque'un nalburu. Gevşek çizgili yüzü, burnunun altında kırçıl, küçük bıyığı, demir çerçeveli gözlüklerinin ardında durmadan kırpıştırdığı gözleriyle ince uzun, silik bir adam.

– Onun payını ayırırız, diyor Marcel, yüzüne bakmadan, eliyle öfkeli bir hareket yaparak. Armand'ınkini de, Gazel'le Josepha'nınkini de. Kimsenin hakkını yiyecek değiliz. Haydi Lanouaille, çabuk ol! Ne bekliyorsun? Duymadın mı?

– Bağırıp çağırmana gerek yok! diyor Fabrelâtre, emreder gibi. Ne oluyorsun?

Bir sessizlik oluyor. Lanouaille fikrimi almak ister gibi bana bakıyor. Yirmi beş yaşlarında, en az Jacquet kadar sağlıklı, iri yapılı bir genç adam, dürüst, cesur bakışlı gözleri var. Görebildiğim kadarıyla, Marcel'le aynı fikirde fakat Fabrelâtre'ın itirazı karşısında ne yapacağını bilemiyor.

Etrafımızda yirmi kişi kadar La Roque'lu var. Yüzlerine bakıyorum, kimi tanıdık, kimi ilk kez gördüğüm yüzlere, hepsinde açlık, korku ve hüzün var. Müdahale edeceğim, ne yönde harekete geçeceğimi de biliyorum. Ama durumu daha iyi kavrayabilmek için biraz bekliyorum.

Biri bize doğru geliyor. Pimont bu. La Roque'ta gazete, tütün, pul satılan küçük dükkânın sahibi. Onu iyi tanırım, karısı Agnès'i daha da iyi. İkisi de otuz beş yaşında olmalılar. Pimont, amcam ile annem ve babamın araba kazasında öldükleri gün oynanan maçta Malejac'ı yenen takımın eski forvetiydi. Ufak tefek, sağlam yapılı, saçları fırça gibi, hep gülümseyen bir genç adam. Ama bugün gülümseme yok olmuş yüzünden.

– Dağıtımı geciktirmenin anlamı yok, diyor, gergin bir ifadeyle. Burada hepimiz paylaşımın hakça yapılacağını ve kimsenin unutulmayacağını garanti ederiz.

– Gene de beklemek, nazik bir hareket olur, diyor Fabrelâtre kuru bir sesle, gözleri demir çerçeveli gözlük camlarının ardında kırpışarak.

Ne Pimont'un, ne Marcel'in, ne Lanouaille'ın, konuşurken Fabrelâtre'a bakmamış olması dikkatimi çekiyor. Bir şey daha dikkatimi çekiyor, Marcel, çabuk öfkelenen, alıngan Marcel, Fabrelâtre ona, herkesin içinde, bağırıp çağırmamasını söylediğinde, karşılık vermiyor, susuyor. Ekmeklere dikilen gözlerdeki aç ve kaygılı ifadeye bakılırsa, herkes dağıtımın hemen yapılmasından ya-

na. Ama Marcel ve Pimont dışında, kimsede konuşma cesareti yok! Gevşek, soluk, silik Fabrelâtre yirmi kişiye hükmediyor!

– Ay ay, diyor birden ihtiyar Pougès Lanouaille'a bakarak Patua'yla (hemen anlıyorum ki Fabrelâtre Patua bilmiyor), dağıt şunları, ekmeklere baktıkça şimdiden iştahım kabardı!

İhtiyar Pougès'ten ileride söz edeceğim. Gülerek, şaka yapar mış gibi konuştu, ama hiç kimse şakasına karşılık vermiyor. Sessizlik! Lanouaille bana, sonra şatonun yeşil kapısına bakıyor, birden açılıvermesinden korkar gibi.

Sessizlik uzadığı için, harekete geçme vaktinin geldiğini anlıyorum.

– Tartıştığınız şeye bakın, diyorum, gülerek. Yok yere işi uzatıyorsunuz! Bence, eğer ne yapmanız gerektiğini kestiremiyorsanız, çoğunluğun fikrine uyun. Haydi bakalım, diyorum sesimi yükselterek, kimler hemen dağıtım yapılmasını istiyor?

Bir anlık bir şaşkınlık oluyor. Sonra Marcel ve Pimont el kaldırıyor. Marcel, zor tuttuğu bir öfkeyle, Pimont daha sakin, ama kesin bir kararlılıkla. Lanouaille, tedirgin, gözlerini kaçırıyor. İki saniye sonra, ihtiyar Pougès bir adım öne çıkıyor, sağ işaretparmağını kaldırıyor bana bakarak, ama kolunu bedeninden ayırmadan, önünde duran Fabrelâtre'ın görmeyeceği biçimde. Bu küçük kurnazlık onun adına utandırıyor beni ve verdiği oyu saymıyorum.

– İki oy kabul, diyorum, ona itiraz vakti bırakmadan. Şimdi, kim istemiyor?

Fabrelâtre, tek başına elini kaldırıyor ve Marcel gülüyor, yüksek sesle, ama ona bakmadan. Pimont anlamlı bir gülümsemeyle bana bakıyor.

– Çekimser kalan?

Kimse kımıldamıyor. Bakışlarımı La Roque'luların yüzlerinde gezdiriyorum. İnanamıyorum: çekimser kalmaya bile cesaretleri yok.

– Bir ret oyuna karşı iki kabul, diyorum, çok doğal bir sesle, hemen dağıtım yapılması yönünde oy kullanıldı. Dağıtım, malzemeyi getirenlerin kontrolünde yapılacak. Thomas ve Jacquet, siz

dağıtımdan sorumlusunuz.

Catie'yle hararetli bir konuşmanın ortasında olan Thomas (daha rahat bir zamanda ayrıntıları vereceğim) yanımıza geliyor, peşinde Jacquet. Kalabalık, Lanouaille'ın dükkânına girebilmeleri için sessizce yol açıyor onlara. Fabrelâtre'a bakıyorum bir an, sapsarı ve tedirgin. Onun, önerdiğim oylamaya katılarak, oy kullanması ve böylelikle, kalabalıkta azınlıkta kaldığının görülmesine izin vermesi için fevkalade ahmak olması gerekir. Eminim, bu uzun dangalak, yalnız olduğunda bir hiçtir. İpler, yeşil kapının ardındaki güçlü ellerde.

Lanouaille hevesle işe girişiyor, o ekmek keserken, Agnès'ın, kucağında bebeğiyle, kenarda durdugunu görüyorum, kocası kuyrukta bekliyor. Bana biraz zayıflamış görünüyor, ama güneşte parlayan sarı saçları, hep maviymiş izlenimi veren ela gözleriyle hâlâ çok hoş. Onu görünce, içimdeki o eski, geçmiş, sıcak heyecan kımıldıyor tekrar. Agnès da, o da sevgi ve hüzün dolu gözleriyle, "Evet, Emmanuel evet canım, on yıl önce karar verebilmiş olsaydın şimdi Malevil'de olurdum ben de" diyor sanki. Biliyorum. Hayatımda yapamadıklarımdan biri de bu. Sık sık düşünüyorum şimdi. Geçmişin anılarını böyle paylaşırken, sözcüklerle de konuşuyoruz. Bebeğinin yanağını okşuyorum, her şey başka türlü olsaydı, benim olabilecek bebeğin yanağını... Agnès'tan kız olduğunu, yakında sekiz ayını tamamlayacağını öğreniyorum.

– Agnès, diyorum eğer biz ineği La Roque'a vermemiş olsaydık, sen bebeğini Malevil'e göndermeyi kabul etmeyecekmişsin, öyle mi? Doğru mu bu?

Öfkeli gözlerle bakıyor.

– Kim söyledi bunu? Böyle bir şeyin sözü bile geçmedi.

– Kimin söylediğini tahmin edersin.

– Ha, o mu? diyor, zor zapt ettiği bir öfkeyle. Ama sesini alçalttığını fark ediyorum.

O sırada, göze görünmeye çalışarak yeşil kapıya doğru yürüyen Fabrelâtre'a gözüm ilişiyor.

– Mösyö Fabrelâtre! diye çağırıyorum yüksek sesle.

Duruyor, dönüp bakıyor, bütün gözler üzerimizde.

– Mösyö Fabrelâtre, diyorum, neşeli bir sesle ona yaklaşırken. Tam dağıtım sırasında buradan ayrılmanız doğru olmaz.

Hep gülümseyerek, o daha kımıldayamadan kolunu yakalıyorum, sonra yarı ciddî, yarı şaka:

– Fulbert'i uyandırmayın, diyorum. Biliyorsunuz, sağlığı pek iyi değil, uykuya ihtiyacı var.

Yumuşak, kasları gevşemiş kolunun parmaklarımın arasında titrediğini hissediyorum ve elimden bırakmadan, dükkâna doğru yürütüyorum.

– Ama gelişinizi rahip efendiye haber vermem gerek, diyor, duygusuz bir sesle.

– Acelesi yok, Mösyö Fabrelâtre. Saat daha 8.30. Gelin, dağıtım için Thomas'ya yardım edin.

Ve yardım ediyor, koca ahmak! Söz dinliyor! Karşı çıktığı bir paylaşıma katılacak kadar gevşek ve aptal. Marcel, kolları deri önlüğünün üzerinde çaprazlanmış, yüksek sesle gülerek alay ediyor, Pimont dışında hiç kimse katılmıyor ona. Ama Pimont'a... Karısının gözleriyle yaptığım gizli ve fazlaca yumuşak duygu alışverişi yüzünden, Pimont'a bakmaya utanıyorum.

Catie'ye doğru yürüyeceğim anda Pouges beni yakalıyor. Onu iyi tanıyorum. Belleğim beni yanıltmıyorsa, yetmiş beşinde olmalı. Ufak tefek, bedeninde çok az yağı, çok az dişi, çok az saçı ve çok az çalışma arzusu olan bir adam. Bol bol sahip olduğu tek şey, sarımsı beyaz bıyıkları, Galyalılar gibi ağzının iki yanından sarkan bu bıyıklarla çok mağrur herhalde, iki de bir sıvazlar eliyle. Malejac'ta rastladığımda bana, "Böyle göründüğüme bakma, Emmanuel" derdi, "yaş tahtaya basmam ben! Önce karıyı yolladım öbür tarafa. Ne karıydı ama! Ne yılandı, sen de tanıdın. Altmış beş yaşında emekli oldum, sonra ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle çiftliği verdim. Sonra gittim La Roque'a, keyifler kekâh, ister burada, ister orada, ayağını uzat, otur, o salaklar baksın sana! Parmağımı bile oynatmıyorum! On yıldır bu böyle! Daha da sürecek, görürsün. Doksanıma kadar, babam gibi! O salaklar bana bakacak!"

Ona ve bıyığına Malejac'ta sık sık rastlıyordum, çünkü Pouges,

La Roque ile Malejac arasındaki on beş kilometreyi bisikletiyle aşar, kar kış demeden her gün Malejac'a gelirdi, Adelaïde'in sonradan bakkal dükkânının yanında açtığı bistroda iki bardak şarabını içmek için. İki bardak, fazla değil. Biri kendi parasıyla. Öteki, eski dostlara karşı hep cömert olan Adelaïde'in ikramı. Orada da Pougès, çıkarını bilirdi. Bedava şarabı çabuk bitirmezdi.

– Ne oldu, diyor Pougès alçak sesle, bıyığını çekiştirerek ve sinsi gözlerle yüzüme bakarak, benim oyumu niye saymadın?

– Görmedim, diyorum, gülerek. Elini pek yukarı kaldırmadın herhalde. Bir dahaki sefere iyice kaldır kolunu.

– Gene de gördün, diyor beni tutup kenara çekerek, kabul oyu verdim. Unutma Emmanuel, kabul oyu verdim. Burada olup bitenlerden hiç hoşlanmıyorum.

Elini taşın altına sokmaktan da hoşlanmayacak eminim.

– Bisikletle yaptığın o kaçamakları, özellikle de Malejac'ta içtiğin o iki bardak şarabı arıyor olmalısın, diyorum, nazik bir tavırla.

Başını sallayarak yüzüme bakıyor.

– Bisikleti, hayır, aramıyorum Emmanuel, diyor, inanmayacaksın ama, gene her gün iki saat bisikletle dolaşıyorum, şehirlerarası yolda. Kötü olan, yolun sonunda oturup, soluklanacak yer olmaması. Şarap hele! Düşünebiliyor musun, şatodakilerden yüksük kadar bir şey bekleyemezsin, haydutlar! diyor sonra gitgide öfkelenerek.

– Dinle bak, diyorum Patua'yla. Şimdi yol açıldığına göre, ara sıra Malevil'e kadar uzanamaz mısın? Menou sana bizim bağların kırmızısından iki bardak bir şey ikram edebilir, inan, Adelaïde'in beyazını aratmaz bizimki de.

– Böyle bir ikramı reddedemem, diyor Pougès, bedava şarabın düşüncesiyle bile duyduğu sevinci fütursuzca göstererek. Çok naziksin, Emmanuel! Korkma, kimseye söylemem, fırsattan yararlanmaya kalkanlar olabilir.

Sonra, omzuma dostça bir tokat indiriyor, gülümsüyor, bıyığını çekiştirerek göz kırpıyor ve böylece bende içeceği bedava şarapların bedelini ödemiş oluyor. Ve ikimiz de sonuçtan memnun, ayrılıyoruz, o yeni bir yiyim yeri bulduğu için, ben La Roque'la

düzenli ve gizli bir ilişki imkânı yarattığım için.

Lanouaille'ın dükkânında dağıtım bitmek üzere. İnsanlar, ekmek ve yağ paylarını alır almaz acele evlerine koşuyorlar, son anda ellerinden alınmasından korkuyorlar sanki.

– Şimdi, gecikmeden eti kes, ayır, diyorum Lanouaille'a.

– Biraz zaman alır, diyor Lanouaille.

– Sen başla bakalım.

Yüzüme bakıyor –çok hoş bir çocuk, çok güçlü, bir o kadar da yumuşak– sonra yarım danayı çengelden indirerek, tezgâhın üzerine atıyor, bıçağı bilemeye başlıyor. Dükkânda Marcel, Thomas, Catie ve Catie'nin elinden tuttuğu bir kız çocuğundan başka kimse yok. Jacquet, dağıtım bittiğinden, orta yolun biraz aşağısında, dükkânındaki malzemeyi yükleyen Colin'e yardım etmeye gitmiş. Falvine ile Miette görünürde yok, kasabadaki eski arkadaşlarına gitmiş olmalılar. Karakız'a gelince... Ekmekleri, tereyağını görünce insanlar onu unutmuşlar, büyük yeşil kapının sağındaki bir halkaya bağlanmış, burnu Jacquet'nin, akıllıca davranarak getirdiği saman balyasının içinde.

Nihayet Catie'ye dikkatle bakma fırsatı buluyorum. Miette'ten daha uzun, daha ince yapılı, kuşkusuz La Roque'ta kadın dergilerinden ve zayıflık kültünden etkilenmiş. Kız kardeşi gibi burnu ve çenesi biraz iri, güzel kara gözler, ama bu gözler adamakıllı boyanmış, kan kırmızı boyalı dudaklar, daha az dolgun, ama daha bakımlı saçlar. Sırtında, çok dar bir kot pantolon, desenli bir bluz kocaman, yaldızlı tokası olan kalın bir kemer ve kulaklarında, boynunda, bileklerinde ve parmaklarında takılar. Böyle boyanmış ve süslenmiş olarak *Mademoiselle Age Tendre*'ın sayfalarının birinden fırlamışa benziyor; cesur, kendinden emin ve umursamaz bir tavırla, geriye yaslanarak ve belinden aşağısını öne çıkararak durmayı, *Redoute* kataloğundaki mankenlerden esinlenmiş olmalı.

Catie'nin gözleri, Miette'inkiler gibi yumuşak ve sevgi dolu değil. Ama, şu anda kendinden geçmiş bir halde karşısında duran Thomas'yı iki dakikada yakalayıp tutsak ettiğine göre, bakışlarında çok etkili bir cinsel saldırganlık olması gerek. Arabadan indi-

ğimizde Catie ilk bakışta seçimini yaptı kuşkusuz ve seçtiği erkeğe öylesine süratle ve kararlılıkla saldırıya geçti ki, kanımca karşısındakine en ufak bir şans bırakmadı.

Bunları düşünürken Marcel'i duyuyorum:

– Emmanuel, benim küçük yeğeni tanımıyorsun herhalde.

Küçük yeğenin elini sıkıyorum, birkaç söz söylüyorum, cevap veriyor ve bu küçük tanışma töreni sırasında hızlı ve işini bilir bir bakışla tartıyor beni. Böylece bana bir değer biçiliyor, ölçülüyorum, tartılıyorum ve hakkımda bir hüküm veriliyor; manevî açıdan değil, hayır, zekâ ve bilgi açısından da değil, ama, onun için hayatta önemli olan tek etkinlikte muhtemel bir eş olarak inceliyor beni. Ve sanırım iyi not alıyorum. Sonra Catie alev saçan gözlerle Thomas'ya dönüyor tekrar. Bu olayda beni en çok şaşırtan, Thomas'nın elde edilme sürecindeki inanılmaz hız, hatta şiddet. Aslında, felaket gününden beri yaşadığımız hayatta hiçbir şey normal değil. Bir örnek: La Roque'ta yiyecek paylaşımında ortaya çıkan sorun. Bir başka delil, hiçbirimizin omzumuza verevine asılı tüfekleri çıkarmamış olmamız, özellikle Colin, malzemeyi arabaya yüklediği sırada silahı onu çok rahatsız etmiştir kuşkusuz.

– Peki ya sen? diyorum Catie'nin elini tuttuğu küçük kıza –başının üzerindeki bakış alışverişini eğlenerek seyrediyor bir süredir. Senin adın ne?

– Evelyne, diyor, ciddi gözlerle bakarak; altları mor, çukura kaçmış iri mavi gözleri, omuzlarına kadar dümdüz inen sarı saçların çevrelediği yüzünün neredeyse yarısını kaplamış. Ellerimle koltuklarından tutarak yüzümün hizasına kadar kaldırıyorum öpmek için, ama küçük kız o an bacaklarını belime dolarken, incecik kollarıyla da boynuma sarılıyor. Öpüşlerime yüzünde büyük bir mutlulukla karşılık veriyor; elleri ve ayaklarıyla adeta vücuduma tırmanıyor, gerçekten şaşırtıyor beni.

– Bakar mısın, Emmanuel, diyor Marcel, benden yana dönerek, öbür haydut takımı görünmeden benim dükkânda biraz konuşabilir miyiz?

– Tabiî, diyorum. Siz ikiniz (bunu Catie ve Thomas'ya bakarak

söylüyorum) Colin'e malzemeyi arabaya yüklemesi için yardım edin. "İn aşağı Evelyne, bırak beni" diyorum küçük sıska kollarını çözmeye çalışarak, aynı anda Catie Thomas'yı elinden yakalayarak sokağa sürüklüyor.

– Hayır hayır, diyor Evelyne, bana yapışarak. Marcel'in dükkânına kadar böyle götür beni.

– Oraya kadar taşırsam ineceğine söz veriyor musun?

– Söz!

– Sen buna bir kez peki dersen, bir daha paçanı kurtaramazsın bu küçük cadıdan, diyor Marcel.

İlave ediyor:

– Felaketten beri bizimle yaşıyor. Catie meşgul oluyor onunla. Ve inan bana, çok da kolay olmuyor, astımı var çünkü. Bazı geceler çok zor geçiyor.

Demek Fulbert'in sözünü ettiği, o sözde "hiç kimsenin meşgul olmak istemediği" öksüz kız Evelyne. Ne iğrenç adam. Nefes alır gibi yalan söylüyor, hiç gereği olmadığı zaman bile.

Marcel bizi, herkesin görebileceği dükkânına değil, penceresi küçücük bir arka bahçeye bakan, bahçeden pek az büyük bir yemek odasına alıyor. Girer girmez leylaklarını görüyorum. Dört duvar tarafından korunmuş, biraz kızarmış, ama yanmamış ağaçlar.

– Gördün mü, diyor Marcel, kara gözlerinde yanıp sönen bir mutlulukla. Tomurcuklarımız var! Leylaklarımın ölmedi hiçbiri, yeniden canlanacak hepsi. Otursana Emmanuel.

Sözünü dinliyorum, Evelyne hemen bacaklarımın arasına giriyor, başparmaklarımı elleriyle sımsıkı tutuyor, sırtı bana dönük, kollarımı göğsünün üzerinde çaprazlıyor. Sonra kımıldamıyor artık.

Otururken, ceviz büfenin üstünde Marcel'in kitaplarını dizdiği raflara bakıyorum. Cep kitapları ve polis romanları sadece. Çünkü, cep kitapları her yerde satılır ve polis romanı almak için büyük bir kitabevine girmek zorunda olmazsınız. Marcel'in beni ilk kez şaşırttığı gün on iki yaşındaydım. Amcama göstermek istediği bir kitabı raftan almadan önce, mutfağın musluğunda uzun

uzun ellerini yıkamıştı. Ve yanımıza geldiğinde, bu ellerin, az öncekinden daha beyaz olmadığını görmüştüm. Tabaklanmış deri gibi rengi dönmüş, kara boyanın ta derinlere işlediği geniş, güçlü eller.

– Sana ikram edebileceğim hiçbir şey yok, Emmanuel, oğlum, diyor karşıma otururken.

Kederle başını sallıyor:

– Her şeyi gördün.

– Gördüm.

– Bak, doğruyu söylemek gerek. Fulbert, ilk günler çok yararlı oldu. Ölülerimizi onunla gömdük. Bir anlamda, bize cesaret bile verdi diyebilirim. Sonra, zamanla, Armand'la birlikte vidaları sıkmaya başladı.

– Peki, karşı koymadınız mı?

– Karşı koymaya kalkıştığımızda iş işten geçmişti. Başta, biliyor musun, hiç kuşkulanmadık. İnsan kandırmasını iyi biliyor Fulbert. Bize, sahipleri öldüğüne göre bakkaldaki bütün yiyecek içecek stokunu, yağmacıların saldırılarına karşı bir güven önlemi olarak, şatoya taşımayı önerdi. Tamam, çok mantıklı göründü bize, öyle yaptık. Şarküteri için de aynı şey. Sonra, bize, "Silahları el altında bulundurmayın, insanlar birbirini öldürebilir" dedi. "Onları da şatoda saklamalıyız." Tamam, bu da olmayacak bir şey değil. Zaten, tüfeklerimiz olsa ne olacak, avlanacak hayvan kalmadıktan sonra, dedik. Sonra, günün birinde, şatonun her şeye sahip olduğunu gördük: hayvanların otu, samanı; tahıl, atlar, domuzlar; şarküteri, yiyecek, içecek ve silah. Senin getirdiğin ineği saymıyorum. İnsanlara her gün, günlük istihkakı şato dağıtıyor. Ve istihkak, adamdan adama değişiyor, anlıyor musun? Tabiî bir günden bir güne de, patronun keyfine göre. Bizi böyle tutsak etti işte Fulbert. İstihkaklarla.

– Armand'ın bu işteki rolü ne peki?

– Armand mı? O şatonun sivil şubesi! Terör! Fabrelâtre, haber alma servisi. Fabrelâtre, gördün ya, ahmağın biri üstelik.

– Ya Josepha?

– Josepha hizmetçi, ahçı. Elli yaşında. Suratına bakılır bir karı

değil. Ama gene de sadece ortalığı temizlemiyor, anlıyorsun ya! Fulbert, Armand ve Gazel'le şatoda yaşıyor o da. Gazel, diyor sonra Marcel, Gazel, Fulbert'in size, şatoya atadığı papaz naibi.

– Nasıl bir şey, bu Gazel?

– Gerçek bir kadın! diyor Marcel ve gülmeye başlıyor, onu gülerken görmek birden içimi ısıtıyor, çünkü hep keyifli görürdüm dükkânında, kara gözleri parlak, burun kanadındaki et beni kıpır kıpır, güçlü omuzları, ağzındaki çiviler yüzünden tutmaya çalıştığı bir gülüşle yukarı kalkmış, çivileri tek tek alıp köseleye mıhlarken. Ve onun dümdüz, tekini bile ıskalamadan bir vuruşta ve inanılmaz bir hızla çivi mıhlayışına bayılırdım.

– Gazel, diye devam ediyor, ellilik bir adam, karısı ölmüş. Canın eğlenmek istiyorsa, bir sabah, saat onda evine gitmeni tavsiye ederim. Kafasında başörtüsü saçları tozlanmasın diye, ha babam temizle, sil süpür, cilala, toz al, bütün bunlar boşuna üstelik, çünkü şatoda oturuyor Gazel! Ama bundan memnun, evi kirlenmiyor çünkü!

– Peki, bunlar dışında?

– Yok, çok da kötü biri değil aslında. Ama neylersin ki inanmış bir kere. Fulbert'e tapıyor. Eğer gelip Malevil'de yaşayacaksa ona sakın güvenme.

Gözlerine bakıyorum.

– Hiçbir zaman Malevil'de yaşamayacak! Arkadaşlarım pazar akşamı bir oylama yaparak beni Malevil rahipliğine getirdiler.

Evelyne birden ellerimi bırakarak dönüyor, ürkmüş gözlerle bana bakıyor, ama yüzümde okuduğu bir şey onu rahatlatmış olacak ki, dönüp eski durumuna geliyor. Ve Marcel, gözlerini ve ağzını koskocaman açıyor önce, sonra kahkahayla gülmeye başlıyor.

– Tıpkı amcana benziyorsun Emmanuel, diyor, iki kahkaha arasında. Ah, La Roque'ta olmaman ne kadar yazık! Bizi bu pis sürüngenden kurtarırdın. Biliyor musun, diyor birden ciddileşerek, ben de düşünmedim değil. Açıkçası, cesaret edemedim. Burada, sadece Pimont var güvenebileceğim. Ama Pimont için bir rahibe dokunmak...

Sessizce yüzüne bakıyorum. Marcel gibi bir adamın bunları düşünebilmesi için Fulbert'in uyguladığı terörün korkunç olması gerek.

– Bak, mesela, diyor, geçen pazar, Malevil'den ayrılırken Fulbert'e ekmek vermiştin, değil mi?

– Evet, ekmek ve tereyağı.

– Gördün mü, biz Josepha'dan öğrendik. Neyse ki karı gevezenin biri.

– Ama ben hepiniz için göndermiştim onları.

– Anladım zaten!

Kapkara, nasırlaşmış avuçlarını iki yana açarak devam ediyor:

– Görüyorsun işte, diyor, ne halde olduğumuzu görüyorsun. Yarın, eğer Fulbert'in canı öyle isterse, geberirsin. Farz edelim, ayine gitmek ya da günah çıkarmak istemedin, değil mi! Tamam, işin bitti! İstihkakın yarıya iner. Yok, öyle büsbütün aç bırakmaz! Yavaştan yavaştan! Seni süründürür. Sesini yükseltmeye kalkışırsan, Armand geçerken uğrayıverir sizin eve. Hayır, buraya hiç gelmedi! diyor Marcel, yerinde doğrularak. Armand benden çekiniyor, ne de olsa!

Deri önlüğünün ön cebinden, köseleleri kestiği, ustura gibi bilenmiş falçatayı çıkarıyor. Bir saniye sürüyor bu, sonra hemen cebine sokuyor.

– Bak Marcel, beni dinle, diyorum. Birbirimizi uzun yıllardır tanırız. Sen amcamı tanırdın, seni çok severdi, çok takdir ederdi, bilirsin. Eğer Catie ve Evelyne'le birlikte Malevil'e gelip bizimle yaşamak istersen çok mutlu oluruz.

Evelyne dönüp bakmıyor ama başparmaklarını sımsıkı tutarak kollarımı inanılmaz bir güçle göğsüne bastırıyor.

– Çok teşekkür ederim, diyor Marcel, kara gözlerinde yaşlar beliriyor birden. Gerçekten teşekkür ediyorum ama kabul edemem. İki nedenle: önce, Fulbert'in yasaları yüzünden.

– Yasa mı?

– Evet, düşünebiliyor musun? Rahip efendi yasalar çıkarıyor, tek başına, kimseye danışmadan. Ve pazar günü kilise kürsüsünden bize okuyor. İlk yasa –ezbere biliyorum hepsini–: La Roque'ta

özel mülkiyet lağv edilmiştir, kasaba surları içindeki bütün taşınmaz mallar (bina, dükkân), bu sınır içindeki yiyecek içecek ve malzeme La Roque kilisesine aittir.

– Olamaz!

– Dur! Hepsi bu kadar değil! İkinci yasa: hiçbir La Roque'lu kilise konseyinin izni olmaksızın La Roque'tan ayrılamaz. Ve konsey –kendi seçtiği– şu üyelerden oluşur: Armand, Gazel, Fabrelâtre ve kendisi.

Kulaklarıma inanamıyorum. Ve Fulbert konusunda, bugüne kadarki ihtiyatlı tavırdan vaçgezme zamanının geldiğini düşünüyorum. Ayrıca, üç çeyrek saattir burada görüp işittiklerime bakarak işler karıştığında Fulbert'in La Roque'ta kendine pek az yandaş bulabileceğine de inanıyorum.

– Sen de hak verirsin ki, diyor Marcel, kilise konseyinin bana La Roque'tan ayrılma izni vermesini bekleyemem. Bir kunduracı, çok gerekli hele şu günlerde.

Hemen cevap veriyorum:

– Fulbert de, yasaları da umurumda değil! Haydi, davran Marcel, topla öteberini! Gidiyoruz!

Marcel kederle başını sallıyor:

– Gidemem. Sana gerçek sebebi söyleyeyim. Bu insanları bırakıp gidemem. Biliyorum biliyorum, pek cesur sayılmazlar. Ama gene de, burada olmazsam, işler daha da kötüye gider. Ben ve Pimont, o adamları bir ölçüde frenleyebiliyoruz. Pimont'u yalnız bırakamam. Bu çok kalleşçe bir şey olur.

Susuyor. Bir süre sonra, ilave ediyor:

– Buna karşın, Catie ile Evelyne'i götürmek istersen, götür. Bir süredir Fulbert, şatoda işlere yardıma gelmesi için Catie'yi sıkıştırıp duruyor. Anlıyorsun, değil mi? Armand'ın manevraları da cabası.

Parmaklarımı Evelyne'in ellerinden kurtarıyorum, yüzünü bana döndürüyorum, omuzlarından yakalıyorum:

– Dilini tutabilir misin Evelyne?

– Evet.

– O halde, Catie ne derse yapacaksın ve kimseye bir şey söylemeyeceksin, anlaştık mı?

– Evet, diyor, yemin eder gibi.

Mor halkalarla büsbütün kocaman görünen gözlerindeki ciddî ifade komik geliyor bana, ama duygulandırıyor da. Tekrar bana sarılmasın diye kollarımı sımsıkı tutarak, eğilip yanaklarından öpüyorum.

– Sana güveniyorum, diyorum, doğrulurken.

O anda, dışarıdan bağrışmalar geliyor, sonra koşan birinin, sokağın taşları üzerindeki ayak sesleri ve Catie görünüyor, nefes nefese, kapıdan haykırıyor: "Çabuk koşun! Armand Colin'le dövüşüyor."

Aynı anda dönüp kayboluyor. Fırlayarak odadan çıkıyorum, ama Marcel'in de peşimde olduğunu görünce geri dönüyorum.

– Burada kalmak istediğine göre bu işe karışmasan iyi olur, diyorum Patua'yla. Çocuk da seninle kalsın, orada ayak altında dolaşmasın.

Arabanın yanına gelince Armand'ı görüyorum, müthiş öfkeli, bağırıyor. Jacquet ve Thomas kollarından tutmuş, onu zapt etmeye çalışıyorlar (Thomas'nın elinde bir ingilizanahtarı). Ve Colin, önünde, kıpkırmızı, küçük bir horoz gibi, elindeki demir boruyu havaya kaldırmış.

– Hey, durun bakalım, ne oluyor burada? diyorum barışsever bir gülümsemeyle.

Sırtımı Colin'e dönerek, Armand'la aralarına giriyorum.

– Çocuklar, siz ikiniz, bırakın Armand'ı. Ne istiyormuş bakalım?

Thomas ve Jacquet söz dinliyorlar, işe karışmamdan memnunlar, görüyorum, çünkü Armand'ı zapt etmeye çalışıyorlar ve Colin saldırmaya karar veremiyor bir türlü; ne yapacaklarını bilemiyorlar.

– O başlattı, diyor Armand, Colin'i göstererek. Rahatlamış görünüyor o da. Arkadaşın bana küfretti.

Yüzüne bakıyorum. Ben görmeyeli şişmanlamış Armand. La Roque'taki şişmanlamış tek kişi. Uzun, iri yapılı. Peyssou'dan bile iri. Geniş omuzları, kalın boynu çok güçlü olduğunun belirtileri. Ve kötü şöhretinden dolayı, felaketten önce, bir eğlence yeri-

ne girmesi, oranın üç beş dakikada boşalmasına yeterdi.

Eğlence yerlerini boşaltması yüzünden zaten, bir kız bulup evlenemedi –şatoda iyi aylık aldığı, lojman, elektrik, su bedava olduğu halde. Ve evlenemediği için de, çevredeki eskiyip kokuşmuşlarla, kırk kocadan arta kalmışlarla yetinmek zorunda kaldı, bu da onu büsbütün saldırgan yaptı. Aslında, soluk gözleri, bembeyaz kaşı, kirpiği, kocaman, yassı burnu, çıkık çenesi ve sivilceleriyle hiç de cazip sayılmaz. Ama asıl sorun bu değil. En çirkin insan bile bir gün evlenir, hatta bir daha, bir daha evlenebilir. Armand'ın en büyük kusuru, hoyratlığı ve kabalığına eklenen tembelliği. Armand çalışmayı sevmez. Korkutmaktan hoşlanır sadece. Ve çevredekiler onun, kendisine, şatonun kâhyasıymış ya da orman bekçisiymiş gibi bir hava vermesine sinirlenirlerdi. Oysa ne kâhya, ne de orman bekçisiydi. Biraz olsun bir sempati duyuluyorsa, onu da seçtiği üniformayla yok etmişti: eski bir polis kasketi, düğmeleri sarı yaldızlı siyah deri ceket, külot pantolon, o da siyah ve siyah çizmeler. Ve tüfek. Tüfeği unutmayalım! Av yasağı olduğu aylarda bile.

– Küfür mü etti? diyorum. Ne dedi?

– "Sıçarım yasanızın içine" dedi. "Sana da, yasanıza da..." dedi.

– Öyle mi dedin? diyorum, Colin'den yana dönerek ve çabucak göz kırpıyorum ona.

– Evet, diyor Colin, hâlâ kıpkırmızı. Ona...

Sözünü kesiyorum.

– Hayır, çok ayıp etmişsin. Utanmadın mı söylerken? diyorum Patua'yla, yüksek sesle. Şimdi hemen sözünü geri al, buraya insanlara küfretmeye gelmedik.

– Pekâlâ, geri alıyorum sözlerimi, diyor Colin, nihayet oyuna katılarak. Ama o da bana "pis cüce" dedi diye devam ediyor.

– Öyle mi dedin? diyorum Armand'a dönerek sert bir sesle.

– Beni deli etti, diyor Armand.

– Ama gene de biraz ileri gitmişsin, diyorum. "Pis cüce" de "içine sıçarım"dan daha hafif değil. Çünkü sonuçta biz La Roque rahibinin konuklarıyız. Yani, biraz ayıp olmuyor mu Armand? Size bir inek getiriyoruz, yarım dana getiriyoruz, iki ekmek ile tereya-

ğı getiriyoruz, sen tutup bize "pis cüce" diyorsun!

– Ben "pis cüce" diye ona dedim, diyor Armand.

– Ona ya da bize, hepsi aynı. Haydi Armand, onun yaptığı gibi yap, sözünü geri al.

– Eğer çok istiyorsan, diyor Armand, zorlanarak.

– Bravo! diyorum, daha fazla ısrar etmenin ihtiyatsızlık olacağını hissederek. Tamam, şimdi oldu. Barıştık. Ve madem barıştık, sakince konuşabiliriz, sorun nedir? Nedir o, ne yasasından söz ediyorsunuz?

Armand açıklıyor, bu bana cevabımı hazırlamam için gerekli zamanı kazandıracak.

– Sen de, tabiî, diyorum, Armand sözünü bitirince. Colin'in mağazasını taşımasına engel olarak, rahibinin yasasını uygulamak istedin. Çünkü o yasaya göre mağaza La Roque kilisesine ait.

– Evet öyle, diyor Armand.

– Öyleyse senin suçun yok, sen görevini yapmışsın.

Armand şaşırıyor, beyaz kirpikleri kırpışırken şaşkınlıkla, biraz da kuşkuyla bakıyor yüzüme.

– Ne var ki iş o kadar basit değil, diyorum. Çünkü biz de Malevil'de bir yasa yaptık. Bu yasaya göre, Malevil'de yaşayanların bütün malları, nerede bulunursa bulunsun, Malevil'e aittir. Yani, Colin'in La Roque'taki mağazası bundan böyle Malevil'indir. Sanırım, buna bir itirazın yoktur. Colin! diyorum ciddî bir yüzle.

– Hiçbir itirazım yok, diyor Colin.

– Kanımca, burada özel bir durum var, diyorum. Senin rahibinin yasası Colin için geçerli değildir, uygulanamaz, çünkü Colin La Roque'lu değil, Malevil'li.

– Olabilir, diyor Armand, kibirli bir tavırla. Ama buna rahip efendi karar verir, ben değil.

– Çok iyi, diyorum, kolundan tutarak, böylece olaysızca çıkıp gitmesine yardımcı oluyorum. Şimdi hemen git, dediklerimi ona naklet, benim adıma. Ona burada olduğumuzu ve geç olmadan gitmek istediğimizi de söyle. Sizler, diyorum omzumun üstünden, yeni bir emre kadar arabayı yüklemeye devam edin. Alçak sesle, sır verir gibi konuşuyorum, beş on adım uzaklaştıktan sonra,

övünmek gibi olmasın ama, diyorum, seni kötü bir durumdan kurtarmış oldum, çünkü bela heriflerdir bunlar, biliyor musun, hele Colin, Tanrı'ya şükür ki kafanı parçalamadı, ona "pis" dediğin için değil, ama o "cüce" lafı! "Cüce" lafını affetmez! Buna rağmen Armand, diyorum kolunu kuvvetle sıkarak, La Roque ile Malevil hiçbir işe yaramayacak bir araba demir parçası için dövüşecek değillerdir herhalde! Farz et, Fulbert Malevil'in Colin'in mağazası üzerindeki yasal hakkını tanımak istemedi, işler karıştı ve bu insanlar birbirine silah çekti, bunun için ölmek aptallık olmaz mı? Bir şey daha var, şatodaki silahları bu insanlara dağıtacak olursanız, onları bize karşı kullanacaklarından da o kadar emin olamazsınız.

– Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin? diyor Armand, durup yüzüme bakarak, öfkeyle ve korkuyla bembeyaz.

– Peki, oğlum, bir an etrafına bak. Tartışmanız epeyi gürültülü oldu. Ama bak, evet, bak bak: sokakta hiç kimse yok! Gülümsüyorum: benimkiler seni tartaklamaya başladığında tek bir La Roque'lu yardımına koşmadı.

Demir leblebiyi rahatça yutabilsin diye bir an susuyorum, yutuyor da, sessizce, üstü kapalı ültimatomu da birlikte.

12

Armand'ın uzaklaşması bir işaret oluyor. Pencerelerde başlar görülüyor yeniden. Sonra La Roque'lular büyük caddeyi dolduruyor. Çünkü az önce yedikleri ekmekle tereyağı onlara biraz güç vermiş, özellikle de camların ardından seyrettikleri kavgada Armand'ın bozgunu morallerini düzeltmiş. Ama korku yok olmamış, bunu Fabrelâtre'a fırlattıkları kaçamak bakışlardan ve hiçbirinin kavgaya müdahale etmeye, Colin'e yardıma, hatta arabanın yanına sokulmaya cesaret edememiş olmasından anlıyorum. Ama hepsi daha yüksek sesle konuşuyor, daha serbest hareket ediyor şimdi. Ve bakışlarda heyecan var. Lanouaille'ın dükkânının önündeki iki basamağı çıkarak, ellerimi çırpıyor, bağırıyorum:

– Kısrakları götürmeden önce, şatonun önündeki düzlükte birkaç tur atarak hayvanları sakinleştirmeyi düşünüyorum. Ve çoktan maneje çıkmadıkları için de, beni epeyi terletecekler sanırım. Şayet ilgilenirseniz, Fulbert'den, sizin de katılmanız için izin isteyebilirim.

Bütün eller aynı anda havaya kalkıyor ve beni şaşırtan sevinç çığlıkları yükseliyor. Vaktim kısıtlı olduğu halde, coşku gösterisini kaçırmamak için durup bekliyorum, bu aşırı heyecan hüzün veriyor bana. La Roque'luların hayatı o kadar boş, o kadar kasvetli ki, ata binmiş bir adamı seyretme düşüncesi bile onları böylesine sevindirebiliyor. Sol elimde küçük, ılık bir el hissediyorum: Evelyne. Ona doğru eğiliyorum.

– Koş, arabanın yanında Catie'yi bul, onu dayısının dükkânında beklediğimi söyle. Çok acele!

Fabrelâtre'ın bir an sırtını dönmesini bekliyorum, kunduracının evine koşuyorum. Birkaç saniye sonra Marcel de geliyor. O da keyifli.

– Küçük gösterinle La Roque'luları mutlu edeceksin Emmanuel! diyor. Burada bizi öldüren, haksızlıklar değil. İç sıkıntısı. Yapılacak hiçbir şey yok. Ben gene biraz çalışıyorum, mesleğim gereği. Yani, elimdeki deriler bitinceye kadar tabiî. Ama ötekiler? Pimont, Lanouaille, Fabrelâtre? Ekimden önce hiçbir şey yapamayacak olan çiftçiler? Ve radyo yok, televizyon yok, biraz müzik dinleme imkânın bile yok. Başta, insanlar, sırf beraber olmak için, birisinin onlara bir şeyler anlatması için kiliseye gidiyorlardı. İlk günler Fulbert televizyonun yerini tuttu. Ama ne yazık ki, papaz efendinin, üç gün sonra artık ne diyeceğini ezbere biliyorduk, hep aynı laflar... İnanmayacaksın ama gün geldi şatodaki atların gübresini süpürüp atmak için gönüllü olduk. Hatta gübre atmak işi sırasında ödül oldu! Düşünüyorum da, bize meşgul olacak bir şeyler verseydi, Fulbert'in baskısına daha kolay katlanırdık. Ne bileyim, mesela, aşağı mahalleyi temizlemek gibi, taşları toplayıp bir yere yığmak, çivileri çıkarıp bir yerde biriktirmek gibi. Ve bunları hep birlikte yapmak, ekipler kurarak. Çünkü buradaki en büyük felaket, hiçbir ortak hayatın olmaması. Hiç! Herkes kendi evinde! Köpek mancası gelecek diye bekle! Böyle giderse insanlıktan çıkacağız.

Cevap verecek vakit olmuyor. Gelir gelmez dizlerimin arasındaki yerine dönen Evelyne'in arkasından rüzgâr gibi Catie giriyor içeri.

– Catie, diyorum, çok az vaktim var, sana nutuk çekecek değilim. Evelyne'le birlikte Malevil'e gelip bizimle yaşamak ister misin? Dayın da razı.

Kıpkırmızı oluyor ve gözlerinde açgözlü bir ifade beliriyor. Ama hemen kendini topluyor.

– Ah, bilmem ki, diyor, gözlerini yere indirerek, şaşırmış gibi.

– Hoşuna gitmedi galiba? Bak, Catie, seni zorlamak istemem. İstemiyorsan reddedebilirsin.

– Hayır hayır, onun için değil, diyor Catie, ama dayımı bırakıp gitmek hoşuma gitmiyor.

– Bak hele! diyor Marcel.

– Peki, bu kadar üzüleceksen, vazgeç, diyorum. O zaman kalman daha iyi olur. Bir daha lafını etmeyelim.

Birden kendisiyle alay ettiğimi anlıyor, gülümsüyor ve o ana kadar takındığı özentili tavırdan çok daha fazla hoşuma giden köylü pervasızlığıyla:

– Gül gül, alay et sen! diyor. Tabiî ki gelmek isterim, biliyorsun!

Gerçekten de gülmeye başlıyorum, Marcel de gülüyor. Kasap dükkânının önündeki alçak sesle konuşmaları, anlamlı bakışları o da görmüş olmalı.

– O zaman, geliyorsun! diyorum. Üzgün değilsin ya?

– Dayıcığını bırakıp gittiğin için çok üzülmüyorsundur umarım?

Catie de gülüyor, açık yüreklilikle, dürüstçe ve bütün vücuduna yayılıyor gülüşü, omuzlarını, göğsünü, kalçalarını dalgalandırarak. Bu gösteri hoşuma gidiyor, gözlerimi alamıyorum. Hemen fark ediyor, gizlice göz kırparak küçük dansına devam ediyor.

– Dinle Catie, diyorum. Gelmen için Fulbert'den izin alabileceğimizi düşünmüyorsun herhalde. Evelyne'le ikiniz gizlice çıkacaksınız La Roque'tan. Birkaç dakikaya kadar insanlar, atlarla yapacağım gösteri için düzlükte toplanacaklar. Sen onlarla gitmeyeceksin. Evelyne'in astım krizi tuttuğu için, onunla birlikte burada kalmaya mecbur olacaksın. Herkes şatoya gidince, acele kendi valizinle Evelyne'inkini hazırla, arabaya götür, ekmekleri getirdiğimiz torbalar boşaldı, onların altına sakla. Sonra güney kapısından çıkın, Malejac yoluna sapın, beş kilometre kadar yürüyerek, Rigoudie sapağına gelince, bir yerde saklanarak bizi bekleyin.

– O sapağı biliyorum, diyor Catie.

– Bizi görmeden ortaya çıkmayın. Ve sen Evelyne, Catie'nin sözünü dinleyeceksin, ne olursa olsun.

Evelyne, başını eğerek, "evet" diyor işaretle, tek söz söylemiyor, dilsiz bir heyecanla yüzüme bakıyor.

Ve hemen gidiyor, ardından bakıp bakmadığımı anlamak için kaçamak bir bakış fırlatarak.

– Haydi bakalım Marcel, ben de gidiyorum, Fulbert'in beni burada görmesini istemiyorum. Senin de başını belaya sokmayalım.

Sarılıp yanaklarımdan öpüyor. Koridora çıkmışken, geri dönüyorum, cebimden bir paket çıkarıyor, masaya bırakıyorum.

– Bunu kabul edersen memnun olurum. Catie'nin kaçtığını fark edince Fulbert senin istihkakını azaltacaktır, bununla birkaç gün idare edebilirsin.

Sokakta, mavi bir kazakla bol pantolon giymiş uzun boylu, yapılı bir kadın yolumu kesiyor. Sık, kısa kesilmiş saçları kırlaşmış, çıkık çeneli, mavi gözlü.

– Mösyö Comte, diyor, tok, kalınca sesiyle, izin verirseniz kendimi tanıtayım: Judith Medard, matematik öğretmeniyim, bekârım. İhtiyar kızım demiyorum, bekârım diyorum, yanlış anlaşılmaması için.

Bu giriş hoşuma gidiyor ve konuşması bura ağzı olmadığından, La Roque'lu olup olmadığını soruyorum.

– Normandiyalıyım, diyor, sonra güçlü parmaklarıyla sol pazımı yakalayarak devam ediyor, Paris'te yaşıyorum, daha doğrusu bir Paris varken, Paris'te yaşıyordum. La Roque'ta da bir evim vardı, hayatımı kurtaran da bu ev oldu zaten.

Kendimi dişi Viking'in elinden kurtarmak için belli belirsiz bir hareket yapıyorum, parmakları hemen mengene gibi kolumu sıkıyor.

– Hayatımı kurtaran ve görülmemiş bir din diktatörlüğüyle tanışmamı sağlayan bir ev...

Fulbert'in kulaklarından korkmayan biri var demek ki. O uzun kulaklar hemen yakınımızda dolanıyor oysaki, beş metre ilerimizde, ama bizim Viking ona bakmıyor bile.

– Bakın, ben Katoliğim, diye devam ediyor, yüksek sesle, sözcüklerin üzerine basa basa. (Kolumu üçüncü kez sıkarak.) Ama bu cins bir papaza pek rastlamadığımı söyleyebilirim. Ya buradaki insanların uyuşukluğu? Her şeyi kabul ediyorlar! Birileri onların önlerinden o övündükleri uzantıları da koparıp almış sanki.

Aksine, o uzantılardan nasibini almış olmalı. Judith Medard, cinsiyetine rağmen. Çünkü karşımda duruyor şu anda, sağlamca

yere basarak, pantolonu, yüksek yakalı kazağının büsbütün ortaya çıkardığı güçlü çenesi, pırıl pırıl mavi gözleriyle. Ve La Roque'un ortasında, yüksek sesle iktidara kafa tutuyor.

– Biri dışında, diyor, Marcel! O, evet, o bir erkek!

Acaba Marcel'in de pazısını yakalıyor mudur? Herhalde! Öyleyse hakkı da var. Altmışını geçtiği halde, sırım gibi Marcel ve hâlâ, ona dokunmaktan hoşlanan kadınlar var –sadece bekârlar değil hem de!

– Mösyö Comte, diye devam ediyor, kürsüden halka seslenen bir konuşmacının sesiyle, sizi alkışlıyorum. Armağanlarınızı bekletmeden dağıttığınız için, çünkü yiyeceklerden pay almamızın tek çaresi buydu. Ayrıca SS'e hak ettiği cevabı verdiğiniz için de. (Kolumda güçlü parmakların basıncı.) Daha kalkmamıştım, yoksa size yardıma gelirdim.

Bana doğru eğiliyor. "Eğiliyor" diyorum, çünkü iri bedeniyle benden en az üç dört santim daha uzun olduğunu sanıyorum, eğiliyor ve kulağıma:

– Bir gün bu cüppeli iblise karşı bir şeyler tasarlarsanız, yanımızda olduğumu hatırlayın, diyor.

"Yanınızdayım" diyor, alçak sesle, ama büyük bir kararlılıkla. Doğruluyor ve Fabrelâtre'ın neredeyse sırtımızda olduğunu fark edince kolumu bırakıyor, olanca öfkesiyle dönüyor, dönerken omzuyla Fabrelâtre'a çarpıyor ve kilise mumu gibi upuzun, sapsarı adamı savuruyor.

Çekil! Çekil! diye bağırıyor Judith eliyle de iterek. Çekil yolumdan! Koca La Roque'ta yer mi yok?

Affedersiniz Madam, diyor Fabrelâtre zayıf bir sesle.

Dönüp bakmıyor bile adama. İri elini uzatıyor, sıkıyorum elini ve ayrılıyorum, sol kolum biraz acıyor. Böyle bir müttefik bulduğum için mutluyum.

Arabanın yanına gidiyorum. Yükleme işi hızlı yapılmış, bitmek üzere. Lanouaille'ın ayaklarının dibine kadar sokulup kırıntıları toplayan Kako, Malabar'ın geniş sırtında dolaşıyor. Beni görünce, inçli bir "Gaak!" sesiyle uçup omzuma konuyor. Thomas, yüzergin, kızarmış, bakışları sürekli kunduracı dükkânına gide-

rek çalışıyor, sonra yanıma sokuluyor, soruyor:

– Ne oluyor? Catie niye bizi bırakıp gitti?

Bu "biz" ifadesi çok güzel!

– Evelyne'in astım krizi tuttu. Catie ona bakıyor.

– Bu çok mu gerekli?

– Tabiî gerekli! diyorum öfkeyle. Astım krizi çok ıstıraplıdır! Yardım gerekir.

Şaşkın ve utanmış, gözlerini indiriyor, sonra doğruluyor, birden cesaret bulmuş gibi tek nefeste konuşuyor:

– Bak bana, Catie'nin annesi ve kız kardeşiyle birlikte yaşamak için Malevil'e gelmesinde bir sakınca var mı?

Yüzüne bakıyorum. Bu "annesi ve kız kardeşiyle" formülü az önceki "biz"den de daha güzel!

– Hem de önemli bir sakınca var, diyorum.

– Neymiş o?

Fulbert La Roque'tan Malevil'e göçü kesinlikle yasaklamış, kuşkusuz Catie'nin gitmesine izin vermeyecektir. Onu kaçırmak gerekir.

– Ee, olmaz mı? diyor, titrek bir sesle.

– Ne demek, olmaz mı? Bir kız yüzünden Fulbert'le kanlı bıçaklı mı olalım?

– Belki o kadar ileri gitmez.

– Gider! Fulbert bu kızdan hoşlanıyor, eminim. Şatoda çalışması için çağırmış onu.

Thomas bembeyaz oluyor.

– Gördün mü, bak?

– Neye bakayım?

– Kızı o heriften kurtarmak gerek.

– İnanılmaz bir adamsın Thomas! Catie'nin fikrini sormadan nereden bilebilirsin, belki hoşlanıyor Fulbert'den?

– Kesinlikle hayır!

– Sonra, diyorum, aslında Catie'ye doğru dürüst tanımıyoruz bile. Tanışalı daha bir saat olmadı.

– O çok iyi bir kız.

– Yani, ahlak açısından mı?

– Evet, tabiî.

– Eh, sen öyle diyorsan, bu her şeyi değiştirir. Bu konularda senin tarafsızlığına güvenirim.

"Tarafsızlık" sözcüğünü vurgulayarak söylüyorum bunları. Boşuna zahmet: normal zamanda bile mizah yeteneğinden tamamen yoksundur Thomas. Hele şimdi, bu koşullarda...

– O zaman, kabul mu? diyor kaygılı bir sabırsızlıkla. Tamam mı, götürüyor muyuz?

Bu kez, ciddî gözlerle gözlerine bakıyorum:

– Bir konuda bana söz vermeni istiyorum Thomas. Sen hiçbir işe karışmayacaksın, hiçbir girişimde bulunmayacaksın.

Tereddüt ediyor, sonra sesimdeki, gözlerimdeki bir şey onu düşündürüyor herhalde:

– Söz veriyorum, diyor.

Sırtımı dönüp yürüyorum, artık omzuma fazla ağır gelmeye başlayan Kako'yu elimle uzaklaştırıyorum, "ana cadde"yi tırmanıyorum. Yolun sonunda koyu yeşil kapı açılmış, ben yaklaşınca konuşmalar kesiliyor.

Kapıdan ilk çıkan Armand, suratı asık, keyifsiz. Ardından biri geliyor, tanımadığım biri, ama Marcel'in tarifinden, Gazel olduğunu anlıyorum. Ve sonunda Fulbert görünüyor.

Usta bir komedyen. Sadece görünmekle yetinmiyor. Sahneye giriyor! Ardından kapıyı kapama zahmetini Gazel'e bırakıyor, duruyor, bir an hareketsiz kalarak "şefkatli" bakışlarını kalabalığın üzerinde dolaştırıyor. Aynı kömür rengi giysi sırtında, ona "armağanım" olan gömlek, aynı siyah örgü kravat ve boynundaki zincirin ucunda, sol elinin başparmağı ile işaretparmağının arasında, "vahiy"in simgesi gibi tuttuğu piskoposluk haçı. Güneş, siyah saçlarının oluşturduğu kaskı parlatırken, güzel, şehla gözlerinin ışıldadığı çilehanedeki keşiş yüzünde çukurları büsbütün belirgin hale getiriyor. Ama satımlı bir duruş değil Fulbert'inki. Aksine, bedenini başından biraz geride tutuyor, kendi varlığına ne kadar az önem verdiğini göstermek için. Bakışları La Roque'luların üzerinde, iyi niyetli, iyi yürekli, sabırlı, onlar uğruna eziyet çekmeye hazır görünüyor.

Küçük topluluğu yararak ona doğru yürüdüğümü görünce, birden hareketsizliğinden sıyrılıyor, neşeli ve sevecen bir tavırla ellerini uzatarak beni karşılıyor.

– La Roque'a hoş geldin Emmanuel, diyor, güzel, tok sesiyle, sağ elimi eline alarak ve sol elini de, bir hazineyi saklarmış gibi elimin üzerine koyarak. Seni tekrar görebilmek ne büyük mutluluk! Kuşkusuz, hiçbir sorun yok, diyor, Colin, La Roque'lu olmadığı için, La Roque'un yasaları ona uygulanamaz. Dükkânını taşıyabilir.

Bütün bunlar çok çabuk, sanki hiç sorun olmamış gibi söyleniyor.

– İşte inek, diyor sonra hayranlıkla, o yana dönerek ve ellerini havaya kaldırarak, kutsanmak ister gibi. Tanrı'nın size ot ve samandan süt yapan bir hayvan yaratmış olması mucize değil midir? Adı nedir?

– Karakız.

– Ama Karakız bize bembeyaz süt verecek, diyor Fulbert, papazlara özgü yarım gülüşle ve sadece Fabrelâtre ile Gazel katılıyor gülüşüne. Ooo! Arkadaşların da buradaymış Emmanuel. Hoş geldin Thomas. Hoş geldin Colin. Hoş geldin Jacquet, diyor gülerek ama onlara doğru yürümeden ve ellerini sıkmadan, böylece, efendi ile yardımcıları arasında fark gözettiğini belirtmek istiyor. Miette ve Falvine'e başıyla bir selam vermekle yetiniyor. Bize güzel armağanlar getirdiğini öğrendim, diyor, minnet duygularıyla nemlenen gözleriyle bana bakarak. Ekmek, et, tereyağı!

Her sözcükte elleri coşkuyla havaya kalkıyor.

– İki ekmek ile tereyağı armağan, evet, diyorum kararlı bir sesle. Ama et değil! Gel, gör, Fulbert.

Kasabın dükkânına kadar önünden yürüyorum.

– Gördüğün gibi, küçük bir şey değil. Bir dananın yarısı. Lanouaille'a kesmesini söyledim çünkü hava çok sıcak olacağa benziyor, buzdolabı olmadığına göre...

Tekrarlıyorum:

– Ekmek ile tereyağı, dedim ya, onlar bizden armağan. Ama dana, değil, Malevil danaya karşılık La Roque'tan şeker ve sabun istiyor.

Bu nutukta üç şey Fulbert'in hoşuna gitmiyor: ona, kendi hükümdarlık alanı içinde Fulbert diye hitap ediyorum; dananın kesilip, parçalanmış olması artık geri dönülemez bir şey ve ondan erzak istiyorum.

– Bu, bizim felaket gününden bu yana yediğimiz ilk taze et olacak, diyor, güzel, bariton sesiyle, hüzünlü bakışlarını yüzümde, arkadaşlarımın, hep suskun bekleyen La Roque'luların üzerinde gezdirerek. Benim için önemli değil, ama onlar için çok seviniyorum. Benim gibi bir ayağı çukurda olan bir adamın pek fazla yemek yiyemeyeceğini bilirsin sen de. Ama, buna rağmen, hayatta olduğum sürece, La Roque'un kısıtlı imkânlarının bekçisi olmaya mecburum, bu nedenle, sana biraz cimrice davranırsam, kusura bakma.

– Armağan armağandır, diyorum, soğuk bir sesle. Ama takas da takasdır. Eğer Malevil ile La Roque arasında böyle değiş tokuşlar devam edecekse, verilenin karşılığı dengeli olmak zorundadır. Yarım danaya karşılık on kilo şeker ile on beş paket sabun istersem, bu abartılı bir talep olmaz.

– Bakalım Emmanuel, diyor Fulbert yumuşak bir sesle. Ne kadar şekerimiz kaldı, bilmiyorum (ve konuşmak üzere olan Gazel'i sert bir bakışla susturduğunu fark ediyorum), ama seni memnun etmek için, hiç olmazsa. elimizden geldiğince memnun etmek için zorlanacağız. Bizim burada gerçekten yoksulluk içinde yaşadığımızı görüyorsun. Malevil'deki bolluktan eser yok burada. (Ve din kardeşlerine anlamlı gözlerle bakıyor.) Kusurumuzu bağışlayacaksın Emmanuel, seni yemeğe davet etme imkânımız bile yok.

– Zaten biz de atları, tüfekleri ve erzakı alır almaz gitmek durumundayız. Hayır, hemen değil. Yola çıkmadan önce, atları biraz talim ettirmek istiyorum.

Ona, şatonun önündeki düzlükte yapmayı planladığım gösteriyi anlatıyorum.

– Çok güzel bir fikir! diyor Fulbert, kendisine hiçbir külfeti olmayacak bu teklifi kabul ederek iyi bir "senyör" olarak görünme fırsatını kaçırmıyor. Yazık ki burada çok az eğlence imkânımız

var. Gösterin bizi mutlu eder, hele sen kendini tehlikeye atmıyorsan! Haydi, başlayalım diyor, iki elini cömertçe iki yana açarak, madem acelen var. Gazel ve Armand, bir işareti üzerine, kapının iki kanadını birden açarken, Catie'yi göremiyorum, diye devam ediyor etrafa bakarak; La Roquelular şatoya giden yolda yürüyor, biraz daha canlılar, ama gene de sesleri çıkmıyor.

– Biraz önce duydum, Evelyne'in astım krizi tutmuş, Catie ona bakıyormuş.

Ve durup daha fazla sormasına engel olmak için hızlı adımlarla yürüyorum.

Atları en sona bırakıyorum, Fulbert'den tüfekleri, fişekleri ve erzakı vermesini istiyorum. Fulbert, beni havale ederek anahtarlarını verdiği yardımcısına, eğilip alçak sesle bir şeyler söylüyor. Thomas ve Jacquet de ellerinde torbalar ve çuvallarla arkamızdan yürüyor.

O ünlü Amerikan komiklerinin zayıfı hangisiydi, iyi bilmiyorum; Laurel şişmanı, Hardy zayıfı mıydı ya da... Her neyse, Gazel o zayıf olana benziyor. Aynı uzun boyun, ensiz yüz, sivri bir çene, fırlak gözler, salak bir ifade. Ama benzerinden farklı olarak, kır düşmüş saçları tepesinde dimdik değil, aksine özenle taranmış, kız kardeşlerimin saçları gibi, sıcak maşayla kıvrılmış. Omuzları dar, beli ince, kalçaları geniş ve sırtında tertemiz, beyaz bir hastabakıcı gömleği, gömleğin kemerini, bir erkeğin yapacağı gibi beline bağlayacak yerde, çok yukarıdan bağlamış. Sesi ne erkek, ne kadın, nötr bir ses, bir hünsa sesi.

Yanı sıra şatonun mermer döşeli uzun, upuzun koridorlarının birinde yürüyorum.

– Gazel, diyorum, sanırım Fulbert seni rahip olarak atamak istiyor.

– Yo, hayır, diyor Gazel, o cinsiyetini çakaramadığım sesiyle, Rahip efendi seçilmem için La Roque'luların oylarına başvurmayı düşünüyor.

– Sonra da seni Malevil'e yollayacak, değil mi?

– Şayet beni aranıza kabul edersiniz, diyor Gazel alçakgönüllülükle ve tuhaf şey, bu alçakgönüllülük yapay görünmüyor.

– Sana karşı değiliz, seni istememiz için hiçbir neden yok, diyorum. Ama bana öyle geliyor ki La Roque şatosundan ve köydeki evinden ayrılmak seni üzecektir.

– Evet, diyor Gazel, beni şaşırtan bir açık yüreklilikle. Özellikle de evimden ayrılmak.

– O zaman söyleyeyim, öyle bir şey olmayacak. Pazar akşamı Malevil'dekilerin oybirliğiyle Malevil rahipliğine getirildim.

Ardımda kısık bir gülüş duyuyorum, sanırım Colin, ama dönüp bakmıyorum, Gazel'e gelince, duruyor Gazel ve fırlak gözleriyle yüzüme bakıyor. Bu gözlerin fırlak ve aynı zamanda kaşların gözlerden çok yukarıda oluşu yüzünden, hep, bir şeylere şaşmış gibi görünüyor. Bu alışılmadık görünüm Gazel'e ahmakça bir ifade veriyor, tamamen yanlış, çünkü o hiç de aptal değil. Uzun boynunun altında bir şişkinlik de dikkatimi çekiyor. Bu, sanırım bir guatr başlangıcı, buna şaşıyorum, çünkü bizim buralarda özellikle kadınlarda, ileri yaşlarda görülür bu hastalık. Zavallı adamın vücudunda hiçbir bezin normal görevini yapmadığına eminim.

– Bunu Rahip efendiye söylediniz mi? diyor tuhaf sesiyle.

– Fırsat bulamadım henüz.

– Rahip efendinin çok canı sıkılacak, diyor Gazel, tekrar yanım sıra yürümeye koyularak.

Sanırım, bu demektir ki, kendisi için aynı şey söz konusu değil. La Roque'u terk etmek ve zaten tertemiz olan bir evi her sabah yeniden temizleme mutluluğundan yoksun kalmak düşüncesi onu çok üzüyor olmalı! Aslında, çok sevimsiz değil Gazel. Güzel bukleleri, lekesiz, tertemiz giysisi, günahlarından arınmış, alçakgönüllü ruhuyla cennete girmeyi, girer girmez de Kutsal Bakire'nin eteklerine sığınmayı düşleyen, rahip efendisine hayran, sevimli bir manyak. Zararsız. Hayır, tam da değil. Tam da zararsız değil, Fulbert gibi birine bağlanabildiği ve haksızlıklara göz yumduğuna göre.

Mahzenin kapısı çift kilitli, Gazel kapıyı açıyor. Fulbert, hile ve kandırmacayla La Roque'tan topladığı hazinesini buraya saklamış. Mahzen iki bölüm. Şimdi bulunduğumuz yer, yiyecek dışındaki malzemeye ayrılmış. Öbür bölümde –kocaman bir asma ki-

lit takılı bir kapıyla gecilen bölümde, erzak, şarküteri, şarap. Gazel bu bölüme girmeme izin vermiyor. O girip çıktığı sırada çabucak bakabildiğim kadarıyla görüyorum. İlk mahzende tüfekler, bir silahlıkta dizili ve duvar boyunca uzanan bir rafta fişek ve kurşunlar büyük bir düzenle yerleştirilmiş.

– İşte, diyor Gazel. İstediğini al.

Bu cömertlik karşısında şaşırıyorum. Bunu, Fulbert'in ve Gazel'in bilgisizliğine borçlu olduğumu anlıyorum, ama şaşkınlığımı belli etmeyeceğim, bir şey söylemesin diye Colin'e bakıyorum. On bir tüfek sayıyorum, çoğu av tüfeği olan bu on birin arasında, zebun arabaatları içinde bir safkan gibi pırıl pırıl parlayan harika bir Springfield görüyorum; büyük olasılıkla Lormiaux bir safariye katılmak için satın almıştı. Yüz elli metreden bir yabanöküzünü vurabilen (müşterinin beceriksizliği fark edilmesin diye belli yerlere gizlenmiş üç keskin nişancıyla tabii!) çok pahalı bir silah. Hemen almıyorum, cephaneye bakıyorum önce. Uygun kalibrede kurşun var, çok var hem de. Öbür ikisinin seçimi kolay: Lormiaux'nun oğluna ait olması gereken, 22 kalibrelik uzun namlulu, tek atışlı dürbünlü tüfek ve av tüfeklerinin en iyileri arasından seçtiğim bir çifte. Onların fişekleri de çok. Yolda giderken birbirlerine çarpmasınlar diye Gazel'den, iple bağlamasını rica ettiğim tüfekleri koyduğumuz çuvala, kurşunları ve fişekleri de yerleştiriyoruz. Gazel o zaman ikinci çuvalı alıyor, bulunduğumuz yerde beklememizi rica ederek –kural böyle diyerek özür diliyor– erzak deposuna yalnız giriyor, birkaç dakika sonra çıkarak dolu çuvalı bize uzatıyor.

Ne var ki Armand'la gittiğimiz atların yanında bazı zorluklarla karşılaşıyoruz. Biraz ileride özelliklerini anlatacağım iki kısrak, felaket gününden beri pek iyi beslenmiş görünmüyor. Karınları sırtlarına yapışmış, üstelik çok da pis ikisi de, böylesine gübreye bulanmış atlara binemeyeceğim için, Armand'ın soluk gözleri önünde kaşağılayıp fırçalayarak vakit kaybettim. Gözünü benden ayırmıyor, ama yardım için parmağını bile kımıldatmadan. Eyerlerin durduğu yere doğru yürüyerek iki eyer seçtiğimi ve seçtiklerimi duvarın üzerine bıraktığımı görünce, o zaman müdahale ediyor.

– O eyerleri ne yapacaksın? diye soruyor, somurtkan bir yüzle.

– Kısrakları eyerleyeceğim tabiî.

– A, yok! Olmaz, diyor. Buna izin veremem. Ben sana atları vermek için emir aldım, eyerleri değil. Ya da, numaran bitince geri getirirsin.

– Peki sonra atları nasıl götürürüm Malevil'e? Çıplak mı binerim? Bu atlara?

– Bu beni ilgilendirmez. Gelirken eyerlerini getirseydin.

- Malevil'de, sadece oradaki atlara göre eyerim var, bunlara yok.

- Bana ne, sen düşün.

– Armand, kafanı kullan, La Roque'a gerekli olacak bir şey almıyorum ki. Üç at için üç eyer kalıyor size.

– Peki yıpranma payı? Yerine ne koyacağız? Üstelik en kötüleri de seçmedin, gördüm. Hermes'in eyerleri, satın almak için Lormiaux'la birlikte Paris'e gitmiştik! Her biri iki yüzer papel! Maldan anlıyorsun. Gözünden kaçmadı! Ama benim de gözümden kaçmaz!

Cevap vermiyorum. Kaşağılamaya devam ediyorum. Armand patronunun çıkarlarını böylesine savunacak bir herif değil, patronu Lormiaux ya da Fulbert olsun, fark etmez. Bu çıkışın sebebi ne olabilir? Colin'in dükkânının intikamı mı?

- Neden bu kadar telaşlandığını anlayamıyorum, diyorum bir süre sonra, at da, eyer de Fulbert'in umurunda değil.

– Evet, bence de öyle, diyor Armand. Fulbert, yenecek, içilecek bir şey değilse, kesinlikle umursamaz. Ama gene de, ben ona, "Dikkat et, eyerleri verme, her biri iki yüzer papel eder" dersem, şunu iyi bil, o eyerlerin yüzünü bile göremezsin. Tamam mı?

Bu nutukta iki şey dikkatimi çekiyor. Öncelikle, küçük bir şantaj havası. İkinci olarak, Armand'ın "rahip efendi"ye açık saygısızlığı. Bu görüntü, iki haydut arasındaki iktidar paylaşımını akla getiriyor, öbür ikisi Fabrelâtre ve Gazel iki adım geriden yürüyorlar, pek de belli edilmese bile.

– Haydi canım sen de! diyorum doğrularak, bir elimde kaşağı, bir elimde fırça. Bunu gidip Fulbert'e söyleyecek değilsin, herhalde!

– Kimden korkacağım?

– Söylemekte ne çıkarın var?

– Söylememekte de çıkarın yok.

Evet, sonunda bu noktaya vardık. Anladığımı ve küçük bir özveriye hazır olduğumu belli etmek için gülümsüyorum. Ama arkası gelmiyor. Kısrağı kaşağılamaya koyuluyorum yeniden. Beyaz tüyleri bu uzun, çok uzun süren pazarlıktan faydalanmış, Gazel'in hastabakıcı üniformasıyla yarışabilir.

Armand, dirsekleri boksun alçak tahta perdesine dayalı, bana bakıyor, beyaz kirpikleri soluk gözlerinin üzerinde kırpışarak.

– Çok güzel bir altın yüzüğün var, diyor.

– Takıp bir denemek ister misin?

Şövalye yüzüğünü parmağımdan çıkarıp ona veriyorum. Kocaman dudaklarını açgözlü bir ifadeyle öne uzatıyor, parmaklarının arasında evirip çevirdikten sonra serçeparmağına takıyor. Sonra elini tahta perdenin üzerine koyarak seyretmeye başlıyor. Aynı anda kaşağıyla fırçayı aldığım yere koyuyorum ve kısrakları eyerlemeye başlıyorum. Tek kelime konuşmuyoruz.

Bu iki kısrağı, çalışmaktan vazgeçmiş bir sirk cambazından satın almıştım. Birinin adı Seheryeli, öteki İncebel: hiç hoşlanmadığım isimler, ama itiraf etmeliyim ki bir afişte dikkati çeker. İkisi de lekesiz beyaz, bembeyaz yeleleri, kuyrukları uzun.

Mösyo Lormiaux onları bende gördü, üç İngiliz-Arap'la birlikte onları da istedi. Boş bir çabayla, bunların sirklerde ya da sinema için terbiye edilmiş hayvanlar olduğunu anlatmaya çalıştım, bu yüzden, işaret dillerini bilmeyenler için tehlikeli olabilirdi. İnat etti ve şımarık bir sonradan görme oldugu için, şantaj yaptı: ya beşini birden alacaktı ya da hiçbirini. Boyun eğdim. Yani, sözün gelişi, aslında iyi para verdi.

Lormiaux'nun, sonunda hiç kimsenin canını tehlikeye atıp da binmek istemediği bu atları ekurisinde bulundurmaktan bıkacağını sanmıştım. Öyle olmadı. Onları gösteriş yapmak için kullandı. 76 yazında, Birgitta'dan konuklarının önünde binmesini rica etti. Gösteri başına iki yüz frank ödedi. Değerdi, çünkü numara sırasında düşülüyordu da. Ama paraya epeyce meraklı olan Bir-

gitta bu fiyata her öğleden sora düşmeye razıydı.

Seheryeli'yle birlikte düzlüğe geldiğimde –Armand da İncebel'i getiriyordu– La Roque'lular şatonun terasında toplanmıştı. Onlara yaklaştım, düştüğüm zaman bağırmamalarını, hareket etmemelerini istedim. Gereksiz bir uyarı. Çünkü bugün televizyonun yerini tutan benim ve La Roque'lular ekran karşısındaki o mutlu dalgınlıkla oturuyorlar bugün de. Çocuksu mutlulukları zayıf yüzlerinden okunuyor ve sık sık Fulbert'e fırlattıkları kaçamak bakışlar –sanki eğlendikleri için kendilerini suçlu hissediyorlar– yüreğimi burkuyor.

Korkunç patlama düzlüğün çimlerini sarartmış ama yok etmemiş, bakışlarımla ve ayağımla toprak zemini yoklayarak Seheryeli'ni iki kez dolaştırdım, yanında yürüyerek. Zemin fena değildi, yağmur yumuşatmış ama balçık haline getirmemiş. Eyere atladım, rahvanla iki tur attım, sonra Seheryeli'nin öğrendiklerini unutmadığından emin olmak için üçüncü turda peş peşe dönüşler yaptım. Dördüncü tura başladım ve Seheryeli'ne yapacağı numaranın işaretini, daha doğrusu işaretlerini verdim. Bacaklarımı bedenine yapıştırdım, iki dizgini birden sol elime aldım, bacak kaslarımın bütün gücüyle hayvanı sıkıştırırken, sağ elimi öne ve yukarı doğru kaldırdım birden. O zaman Seheryeli, seyirciye beni sırtından atmak istiyormuş izlenimini veren hareketlerle, birdirbir atlar gibi peş peşe sıçramaya başladı. Aslında yaptığı benim emrime uymaktı. Ve adamakıllı sarsılmama rağmen, vahşi bir atın sırtında durmaya çalışır gibi, bir elim havada denge bulduğum sırada, hiçbir tehlike söz konusu değildi, biliyordum.

Üç seri sıçrama hareketi yaptım, rahvanla bir turdan sonra durdum.

İlk sırada, Fabrelâtre ile Gazel'in arasında, çok masum bir yüzle taş parmaklığa yaslanmış duran Fulbert kısa bir "bravo"yla bana seslendikten sonra iki elini birbirine vurur gibi bir hareket yaptı. O an beklenmedik bir şey oldu: Fulbert'in alkışı, La Roque'luların çılgın alkışları arasında kayboldu ve Fulbert'in sahtekâr el çırpması bittikten sonra da ısrarla devam etti coşku. İncebel'in dizginlerini kontrol ediyordum, işi biraz uzatarak göz ucuyla Ful-

bert'e baktım. Yüzü solgun, dudakları sımsıkı kapalı, gözleri korkuluydu. Alkış uzadıkça –yaptığım basit numaralarla kesinlikle orantılı değildi– bu alkışın kendisine karşı bir gösteri olduğu duygusuna kapılıyordu kuşkusuz.

İncebel'e atladım. Onunla her şey başka türlüydü. Ne mükemmel bir hayvan, bu İncebel! Numaramız düşüşe dayalı. Bir macera filminin çekimi sırasında düşman kurşunları altında kusursuzca yere devrilerek sahibine ne kadar para kazandırmıştı kim bilir! Isınma hareketleri epeyi uzun sürdü. Düştüğünde canı yanmaması için bütün kaslarının adamakıllı sıcak olması gerekiyordu. Hazır olduğunu hissedince ayaklarımı özengilerden çektim ve kayışları eyerin önünde çaprazladım. Sonra dizginleri kısaltmak, böylece düşüş sırasında İncebel'in ayağıma takılmasını önlemek için düğümledim dizginleri. Sonra atı dörtnala kaldırdım. Düşüşün, şatoya en yakın noktada, yolun bir dönüş yaptığı yerde yapılmasına karar verdim, sol dizgini hızla çekerken kendim ters yöne yattım, bu hareket dengesini bozmaya yetti. Devrildi, düşman kurşunlarının dehşetiyle ayakları havayı dövdü. Son anda sırtından atlayarak ben de savaş alanında yerde yuvarlandım. Birden hayret dolu bir "oh!" duyuldu kalabalıktan sonra "ha!", ayağa kalktığımda. İncebel bu sırada yerde yan yatıyordu, ölü gibi hareketsiz, başı toprağa yaslanmış, gözleri kapalı. Yanına gittim, dizginleri aldım, dilimi şaklattım: bir anda ayağa kalktı.

İki düşüş hareketi yaptım ve ikinci düşüş epeyi sert geçtiğinden, Catie'ye yeterince vakit kazandırdığımı ve La Roque'luları yeterince eğlendirdiğimi düşünerek attan indim. Biraz hınzırca bir düşünceyle ve biraz da hışımla dizginleri Armand'a verdim, reddetmeyi gururuna yediremediği için aldı. Seheryeli'ni da tuttuğundan, iki eli dolu, hareketsiz kaldı.

Çılgın bir coşku oldu. Alkışların yoğunluğu –hatta şiddeti– ilk numaranın aldığı alkışı geride bıraktı. Bir yandan, Armand'ın bir süre için zarar veremeyecek durumda olduğunu gördükleri, öte yandan, spor coşkusunun affedilir bir bahane olduğunu düşündükleri için La Roque'lular merdivenlerden aşağıya koştular, düzlüğü doldurdular ve alkışlamayı sürdürerek etrafımı aldılar. Ful-

bert terasta kaldı, sadece Gazel ve Fabrelâtre'la, terk edilmiş, gülünç duruma düşmüş bir küçük grup. Armand, orada, düzlükte, ama kalabalığın ani alkışıyla korkmuş kısrakları zapt etmeye uğraştığında, sırtı bana dönük. Onun başının dertte oluşundan cesaret alan La Roque'lular, alkışlamakla yetinmiyor, seçim meydanındaymış gibi, adımı haykırıyorlardı. Hatta birkaçı, terasta hareketsiz durmuş, dikkatli ve affetmeyen gözleriyle bakan Fulbert'e görünmemeye özen göstererek, bağırıyordu: "Dağıtım için teşekkürler Emmanuel!"

Ortamda, gizli başkaldırı havası vardı ki, dikkatimi çekti. Fulbert iktidarını devirmek için bundan faydalanmak geçti aklımdan, ama Armand silahlıydı. Ata binerken tüfeğimi Colin'e emanet etmiştim, Colin, Agnès Pimont'la konuşmaya dalmıştı. Thomas'nın aklı başka yerlerdeydi. Jacquet'yi hiçbir yerde göremiyordum. Ve bu gibi işlerin hazırlıksız yapılamayacağını düşündüm, her zaman da öyle düşünmüşümdür. Kalabalıktan sıyrıldım, Fulbert'e doğru yürüdüm.

O zaman, ardında Gazel ve Fabrelâtre'la merdiveni inerek beni karşıladı ama karanlık, ezici bakışları bana değil, iki dakika önce etrafımı alarak beni alkışlayan, oysa şimdi onun yaklaşmasıyla susup sessizce yol açan La Roque'luların üzerindeydi. Soğukça kutlayarak teşekkür etti, bana bakmadan, gözlerini sağda solda, hâlâ La Roque'luların üzerinde dolaştırıyordu, "müminler sürüsünü" doğru yola sokmak için. İğrenç bir adam olmasına ragmen soğukkanlılığına ve etkileme gücüne hayranlık duymamak mümkün değil! Şatonun kapısına kadar benimle yürüdü, öteye gitmedi. Sanki daha ötede, ben gittikten sonra, "din kardeşlerinin" ortasında yalnız kalmaktan çekiniyordu.

Veda ettiğimde, sesindeki yumuşak tını yoktu. Nezaket sözcüklerini söylemedi, beni La Roque'a tekrar gelmem için davet etmedi. Son La Roque'lu da gittikten ve dizginlerini Colin'in tuttuğu atlar da çıktıktan sonra yeşil kapı onun, Gazel'in, Fabrelâtre'ın ve Armand'ın üstüne kapandı. Kilise konseyi derhal toplanacak kuşkusuz, günahkâr "koyunları"[17] en kısa zamanda hizaya sokmak için.

17. Hıristiyanlıkta, rahip bir çoban, müminleri de onun koyunları gibi algılanır. (ç. n.)

Jacquet bizden önce gelmiş, arabayla ve Malabar'la kent dışında bekliyordu, aygırın, kalabalık sokakta kısrakların varlığıyla huysuzlandığını bahane etmişti. Güney kapısından çıkarken, iki yandaki küçük kulelerden birinde, duvarda üzerinde PTT yazılı bir kutu gördüm. Güzel, sarı renginden eser kalmamıştı, hatta hiç rengi yoktu, boyalar sıyrılmış, yer yer kalkmış, kararmış ve harflerin girinti çıkıntısı dümdüz olmuş.

– Görüyor musun, dedi Marcel yanım sıra yürüyordu, anahtar hâlâ kilitte. Zavallı postacı tam mektupları alacağı sırada yakalanmış, yanıp kömür olmuş. Kutu dayanmış, madeni kıpkızıl kesilmiştir kuşkusuz ama dayanmış.

Anahtarı kilitte döndürdü, küçük kapak rahatça açılıp kapanıyordu. Marcel'i bir kenara çektim, Malejac yoluna doğru yürüdük.

– Anahtarı al, sende dursun. Sana bir mesajım olursa, kutuya bırakırım.

Başıyla "evet" diyor. Zeki, kara gözlerine, burnundaki et beninе ve onu, ruhuna dolmaya başlayan hüzünden koruyamayan geniş, güçlü omuzlarına bakıyorum. Üç beş dakika daha konuşuyoruz. Marcel'in evine döndüğünde, Catie'siz, Evelyne'siz evine, Fulbert'in intikam hırsına ve istihkak kısıtlama cezasına tek başına katlanacağı günlerin hiç hoş olmayan beklentisi içinde kendini nasıl yalnız hissedeceğini düşünüyorum. Ve zihnimi bütünüyle bu düşüncelere veremiyorum gerçekte. Malevil'i çok fazla özlüyorum. Bir an önce Malevil'de olmak istiyorum. Etrafımda Malevil'in duvarları olmadığı zaman, kabuğundan çıkmış bir yengeç gibi savunmasız hissediyorum kendimi.

Onunla konuşurken gözlerimi çevremdeki insanlarda gezdiriyorum, La Roque'ta sağ kalmış olanların hepsi burada, iki bebek dahil, Marie Lanouaille'ın –genç kasabın karısı– ve Agnès Pimont'un çocukları. Miette, heyecan ve coşku içinde birinden ötekine gidip geliyor. Falvine, her yerde gevezelik etmekten bitkin düşmüş, Jacquet'yle birlikte arabada, Jacquet, huysuzlanan, kişneyip duran Malabar'ı zapt etmeye çalışıyor.

La Roguelular, öğle güneşinde, boğucu duvarlardan kurtulup

dışarı çıkabildikleri için mutlu görünüyorlar. Ama, şuna dikkat ediyorum, Fulbert olmadığı zaman bile kesinlikle fikirlerini söylemiyorlar, ne sevgili rahipleri hakkında, ne yiyeceklerin paylaşımı ne de Armand'ın uğradığı yenilgi konusunda. Fulbert'in, bazı küçük hileler, tuzaklar ve planlı boşboğazlıklarla aralarında bir güvensizlik ve korku ortamı yaratmış olduğundan kuşkulanıyorum. Judith'e, Marcel ya da Pimont'a yaklaşamadıklarını fark ediyorum, kilise otoritesi yasak koymuş gibi. Benim için bile, Fulbert'in benden ayrılırkenki soğuk tavrı, benimle ilişki kurmayı tehlikeli hale getirmeye yetmiş sanki, düzlükte yaptıkları gibi etrafımda toplanmıyorlar. Ve biraz sonra, onlara, "Tekrar görüşmek üzere!" diye veda ettiğim zaman (Fulbert'in söylemek istemediği bu cümleyle!) bana sadece gözleriyle cevap verecekler. Apaçık görünüyor, iktidar duruma el koydu bile. Fulbert'in, hakça yapılmış paylaşımı kendilerine çok pahalıya ödeteceğini hissediyorlar. Ve belki de bu yüzden, benim ekmeğimle benim tereyağım henüz midelerindeyken, benden nefret etmeye başladılar bile.

Davranışları hüzün veriyor bana. Ama onları suçlayamıyorum. Köleliğin kendine özgü, korkunç bir mantığı vardır. Marcel'i dinliyorum –onları korumak için onlarla kalan, ama hiç kimsenin tek kelime konuşmadığı Marcel, Judith ve Pimont dışında. Judith, Tanrı'nın La Roque'a bir armağanı. Başkaldırının gücü! Bizim Jeanne d'Arc'ımız! (Ama o genç bir bakire değil, bu noktaya dikkatimi çekmişti, "karışıklığa meydan vermemek için"!) Marcel'in kapıldığı hüznü fark etmiş olmalı, çünkü hemen yanına geliyor ve hemen kolunu yakalıyor, Marcel'in mutlulukta ona terk ettiği kolunu; kara gözleri dişi Viking'in görkemli çizgilerinde.

Pimont, daha az lanetlenmişe benziyor. Çiftçi görünüşlü iki adamla konuştuğunu görüyorum. Bakışlarımla Agnès'i arıyorum. İşte orada. Colin, Seheryeli'ni, bir eliyle İncebel'i tutmaya çalışan suskun, keyifsiz Thomas'ya emanet ederek, Agnès'le hararetli bir konuşmaya dalmış. Bir zamanlar iki rakiptik. Colin kendiliğinden aradan çekildi ve Racine'in dediği gibi "kalbini başka kıyılara taşıdı". Sonra, ben de başka yöne gidince, Agnès, iki sevgilisini de kaybetmiş oldu. Bu yüzden, acı, sevimsiz bir kız olabilirdi, yapısı öyle

olsaydı! Colin'e neredeyse cilve yaptığını fark ediyorum, İncebel onları gözlerden saklıyor ve Miette, bu fırsattan yararlanarak Agnes'in bebeğini seviyor, kucağına almış. Tuhaf şey, hiç kıskançlık hissetmiyorum. Onu tekrar gördüğümde duyduğum heyecan yok olmuş.

Marcel'in yanından ayrılıyorum, Thomas'ya yaklaşıyorum alçak sesle:

– Sen Seheryeli'ne bin, diyorum.

Bana bakıyor, Seheryeli'ne bakıyor, sonra,

– Deli misin? diyor. O gördüklerimden sonra!

– Gördüklerin sirk numarası. Seheryeli dünyanın en yumuşak başlı hayvanıdır.

İki kelimeyle ona verilmemesi gereken işaretleri anlatıyorum ve Malabar artık yerinde duramaz olduğu için İncebel'i Colin'in elinden alıyorum, biniyorum ve öne geçiyorum, Thomas arkamdan geliyor. İlk dönemece gelince rahvana geçiyorum, Malabar kısrakları gözden kaybedince birden hızlanabilir. Thomas hemen yanıma geliyor, dönüyor, tek kelime söylemiyor, artık ifadesiz olmaktan çok uzak yüzüyle bana bakıyor.

- Thomas?

- Evet, diyor, saklayamadığı bir öfkeyle.

- Bir sonraki dönemeçte Seheryeli'ni tırısa kaldır, öne geç. Beş kilometre sonra, taştan bir haçın dikili olduğu bir kavşak var. Orada dur, beni bekle.

– Gene gizli kapaklı işler, diyor, keyifsiz, ama Seheryeli'ne hafifçe dokunuyor topuğuyla. Kısrak hemen usta bir süzülüşle tırısa kalkıyor.

Aklıma bir şey geliyor, yanına gidiyorum.

– Thomas?

– Evet? (Hep somurtarak, yüzüme bakmadan.)

– Seni şaşırtan bir şey görecek olursan, Seheryeli'nin sırtında olduğunu unutup sağ kolunu kaldırma! Kendini yerde bulursun.

Hayretle yüzüme bakıyor, sonra anlıyor. O anda yüzü aydınlanıyor ve Seheryeli'ne binmiş olduğunu unutarak dörtnala uzaklaşıyor. Deli! Bu taşlı topraklı yolda!

İncebel'i sıkıca tutuyorum. Malabar, elli metre arkamda, kısa bir yokuştan iniyor, onu hızlandırmanın zamanı değil. Yalnız kalmaktan memnunum, La Roque ziyaretimizi rahatça düşünmek istiyorum. Malevil'den ancak on beş kilometre uzaklıkta. Başka bir dünya. Başka tür bir örgütlenme. Kuzeydeki yalıyarın koruyamadığı ya da yeterince koruyamadığı aşağı mahalle tamamen yok olmuş. Halkın dörtte üçü ölmüş. Marcel'in çok iyi gördüğü gibi hiçbir toplumsal hayat yok. Açlık, iç sıkıntısı, zorbalık ve korku. Ve ek olarak, hiçbir güvenlik tedbiri yok. Çok iyi korunma imkânlarına rağmen, çok kötü korunan bir kale. Herkese yetecek kadar çok, ama insanlara dağıtılamayan silahlar. Bölgenin en bereketli toprakları, ama vereceği ürün hakça paylaşılmayacak. Hayatta kalma şansı çok sınırlı olan yalnız, bahtsız, aç, birbirine kuşkuyla bakan bir avuç insan.

Artık La Roque'lulardan yana korkum yok. Fulbert'in onları asla bize karşı harekete geçiremeyeceğini biliyorum. Ben onlar için korkuyorum, üzülüyorum. Ve şu anda, İncebel'i tırısa kaldırırken, önümüzdeki haftalar, aylar süresince onlara bütün gücümle yardım etmeye karar veriyorum.

Bakışlarım dizginleri tutan ellerime gidince, şövalye yüzüğümü göremediğim için şaşıyorum bir an. Bokstaki sahneyi hatırlıyorum ardından. Ne salak şu Armand! Verdiğimin çakıl taşından farkı yok! Sanki altının, felaketten iki ay sonra, bir değeri kalmış gibi! O günlerde değiliz şimdi, yahut, isterseniz, o günlere daha çok zaman var! Değerli taşlar çağından çok, çok gerilere gittik: değiş tokuş çağına. Mücevher ve para o kadar uzak ki bize: torunlarımız belki görebilirler. Bizler hayır!

İncebel kulaklarını dikiyor, irkiliyor ve bir sonraki dönemeçte, birkaç metre ilerimizde küçük bir siluet görünüyor, yolun ortasında, arkadan gelen güneş saçlarını aydınlatıyor. Kısrağı durduruyorum.

– Sana rastlayacağımı biliyordum, diyor Evelyne korkusuzca bana doğru yürürken, kocaman, güçlü atın yanında incecik, dayanıksız görünüyor gözüme. O ikisini bırakıp geldim. Öpüşüp duruyorlar, görülecek şey! Sanki ben orada yokmuşum gibi.

Gülüyorum, attan iniyorum.

– Gel, yanlarına gidelim.

Eyerin önüne oturtuyorum onu, gerçekten çok az yer işgal ediyor.

– İki elinle ön kaşlara sıkıca tutun.

Ben de biniyorum, dizginleri küçük vücudunun sağından ve solundan geçiriyorum. Başı çeneme değmiyor.

– Göğsüme yaslan.

İncebel'i tırısa kaldırıyorum ve Evelyne'in titrediğini hissediyorum.

– İyi misin?

– Biraz korkuyorum.

– Gel, iyice yaslan bana. Kendini sıkma, rahat bırak!

– Çok sallanıyor.

– Düşmezsin, korkma, kollarım iki yandan parmaklık gibi tutar seni.

Biraz daha sıkı tutmak için oturuşumu değiştiriyorum, iki yüz üç yüz metre konuşmadan gidiyoruz.

– Şimdi daha iyi misin?

– Ah, evet, diyor değişmiş bir sesle, heyecanla titreyerek, harika bir şey! Ben senyörün nişanlısıyım, beni şatosuna götürüyor!

Bunu, korkusunu yenmek için uydurmuş olmalı. Koştuğu zaman, başını bana çeviriyor. Nefesini boynumda hissediyorum. Biraz sonra tekrar konuşuyor:

– La Roque'u ve Courcejac'ı ele geçirmelisin.

– Nasıl yapacağım bunu?

– Silah elde saldıracaksın.

Bu cümle, gördüğü son tarih dersinin anısı herhalde. Bir daha yapılamayacak tarih dersinin.

– Peki, bu neyi değiştirir sence? diyorum.

– Armand ile papazı kılıçtan geçirirsin ve ülkenin kralı olursun.

Gülmeye başlıyorum.

– Gerçekten, tam bana göre bir programı. Hele "kılıçtan geçirme" bölümü.

– O zaman tamam mı, yapıyor muyuz? diyor Evelyne bana dönerek, ciddî gözlerle bakıyor.

– Bir düşünelim.

İncebel kişnemeye başlıyor, otuz kırk metre gerimizden gelen Malabar ona karşılık veriyor ve birden, önümüzde yolun dönemeç yaptığı yerde Seheryeli'ni görüyoruz. Çenesini Catie'yi tutkuyla öpen Thomas'nın omzuna yaslamış.

– Şu üçlüye bak, ne komik! diyor Evelyne.

– Emmanuel, diyor Thomas, dalgın gözlerle gözlerimi arayarak, Catie'yi terkime alabilir miyim?

– Alamazsın.

– Sen Evelyne'i İncebel'e bindirdin.

– Aynı ağırlık değil. Aynı hacim değil, sonra...

Aynı binici de değil diyecektim, ama sustum, Catie yüzünden.

O sırada Malabar yetişiyor arkamızdan, çok sinirli Catie büyükannesinin yanına bindiği sırada Jacquet'nin hayvanı arabadan zapt etmesi çok zor, Colin de iniyor Malabar'ı tutmak için. *Etanglılar* sevinç gösterileri yapıyor, ama şaşmıyorlar, çünkü Miette, La Roque'tan çıktığımızda çuvalların altında valizleri görmüş ve açınca Catie'nin eşyasını tanımış.

– Gel Thomas, önden gidelim, diyorum. Yakınında durursak Malabar zapt edilmez hale gelecek.

Mesafe yeterli görününce rahvana geçiyorum.

– Emmanuel, diyor Thomas, koşmuş gibi nefes nefese, Catie yarın bizi evlendirmeni istiyor.

Yüzüne bakıyorum. Hiçbir zaman bu kadar güzel olmamıştı. Bugüne kadar içinde hapsedilmiş olarak yaşadığı eski Yunan heykeli yaşıyor artık. Hayat ateşi gözlerinden, burun deliklerinden, aralık dudaklarından fışkırıyor. Kararsız, tekrarlıyorum:

– Catie sizi evlendirmemi mi istiyor?

– Evet.

- Ya sen?

Hayretle bakıyor bana.

– Ben de, tabiî!

– O kadar da tabiî değil, diyorum. Sen ate değil misin?

Ona bakarsan, diyor, sen de gerçek bir rahip değilsin.

– Yanlışın var, diyorum, hemen. Fulbert gerçek bir rahip değil,

çünkü yalan söylüyor. Ben, hayır. Ben sahtekâr değilim. Rahipliğim, beni seçmiş olan müminlerin inançları doğrultusunda verdikleri oylarla gerçekleşti. Onun içindir ki benden bekledikleri dinî vecibeleri eksiksiz yerine getirmek istiyorum.

Thomas anlamakta zorluk çekermiş gibi bakıyor.

– Ama sen, kendin, diyor bir süre sonra, sen inanç sahibi değilsin.

Kuru bir sesle:

– Benim dinî inançlarımdan söz etmiyoruz, diyorum aslında, benim inançlı olmam ya da olmamamın, rahiplik görevlerimle hiçbir ilgisi yok.

– Bir sessizlik oluyor, sonra titreyen sesiyle soruyor:

– Şimdi sen, ben ate olduğum için bizi evlendirmeyi reddediyorsun, öyle mi?

Bağırıyorum:

– Hayır, daha neler! Öyle bir şey yok! Senin evliliğin kendiliğinden geçerlidir zaten, madem sen istiyorsun! Evliliğiniz senin ve Catie'nin iradesiyle oluşur.

Biraz sonra, tekrarlıyorum:

– İçini rahat ettir. Sizi evlendireceğim. Bu bir çılgınlık, ama gene de evlendireceğim.

İrkiliyor, yüzüme bakıyor:

– Çılgınlık mı?

– Hiç kuşkum yok. Evleniyorsun, çünkü eski dünyanın kavramlarına sadık olan Catie, öyle istiyor. Sana yüzde yüz sadık kalabileceğine inanmasa bile!

Şiddetle irkiliyor, dizginlere öyle büyük bir güçle yapışıyor ki Seheryeli duruyor.

– Böyle düşünmen için bir neden mi var?

– Hayır, yok. Bu sadece bir kuram.

Topuklarımla kısrağın karnına dokunuyorum. Thomas aynı şeyi yapıyor.

– Senin fikrince, bu bir çılgınlık, çünkü Catie beni aldatacak, öyle mi? diyor Thomas, alaydan çok, gizli bir kaygıyla.

– Her neyse! Evet, bu bir çılgınlık, durumu biliyorsun: altı er-

keğe karşılık iki kadının bulunduğu bir küçük toplumda tekeşliliğin yeri yoktur.

Kısa bir sessizlik oluyor.

– Onu seviyorum, diyor Thomas.

Eğer dizginleri tutuyor olmasaydım, iki elimi birden havaya kaldıracaktım.

– Ben de seviyorum onu! Meyssonnier de seviyor! Colin de! Peyssou da! O da gördüğü an sevecek!

– Ben o anlamda söylemiyorum, diyor Thomas.

– Evet, sen de o anlamda söylüyorsun. Tanışalı sadece iki saat olduğuna göre!

Cevabını bekliyorum. Ne var ki büyük tartışma uzmanımız konuşmak istemiyor bu kez.

– Pekâlâ, diyor sonunda soğuk bir sesle. Bizi evlendiriyor musun, evlendirmiyor musun?

– Evlendiriyorum.

Sonra, kuru bir sesle, "Mersi" diyor ve kapanıyor, bir istiridye gibi! Ona bakıyorum. Artık konuşmayacak, yalnız kalmak ve Malabar yüzünden yanında olamadığı Catie'sini düşünmek istiyor. Yüzünde, bütün gözeneklerinden dışarı vuran bir aydınlık görüyorum. Bu mahrem, bu saklı tutku kaynaşması beni duygulandırıyor. Kıskanıyorum biraz genç Thomas'yı, biraz da acıyorum. Bir Catie'nin onu bu kadar etkilemesi için, çok fazla kız tanımamış olması gerekir. Bu kısa mutluluk dakikalarını ona bırakalım. Yüreği çok yakında acıyla tanışacak. İncebel'i hızlandırarak öne geçiyorum. Arkamdan geliyor.

Uzun bir saat boyunca, sadece, kısraklarımızın toprak yolda toynaklarıyla çıkardığı seslerle, kâh uzaktan kâh yakınımızdan, taşlı yolda Malabar'ın nallarının ve tekerleklerinin bize kadar gelen seslerini duyuyoruz.

Malevil'i gördüğümde, her seferinde kalbimin böyle çılgınlar gibi atmaya başlamasının sebebi ne olabilir? Giriş kulesine beş yüz metre kala, Peyssou'nun bizi beklediğini görüyorum, tüfeği omzunda, ablak yüzünde, bir yandan bir yana mutlu bir gülümseme. Duruyorum.

– Ne yapıyorsun burada? Ne var, ne oldu?

– Sana güzel bir haberim var, diyor, gülümseyişi bütün yüzüne yayılırken.

Zafer sevinciyle ilave ediyor.

– Rhunes'deki buğdaylar çıkmış.

13

Doğru, buğdaylarımız çıkmış.

Alelacele bir dilim jambon yiyorum –Menou'nun kendi payımı Marcel'e verdiğim için söylenerek kestiği dilimi– sonra Peyssou bizi, Colin'i, Jacquet'yi, beni ve tabiî, bir an bile yanımdan ayrılmayan Evelyne'i peşi sıra koşturarak Rhunes'e götürüyor. Tüfekler omuzlarımızda, artık La Roque'lulardan korkmadığımız için güvenlik önlemlerinden vazgeçecek değiliz.

Uzaktan, taşlı, çakıllı sel yatağını inerken, sürülmüş bir tarla görünüyor sadece. Yağmurdan önceki ölü, tozdan ibaret derisini değiştirmiş, güzel, kara bir toprak. Ve filizleri görebilmek için çok yakına sokulmak gerekiyor. Ah, küçükler, çok küçükler daha! Birkaç milimetre ancak! Ama, bereketli toprakta belirmiş bu küçücük yeşil noktacıklara bakarak sevinçten ağlayabiliriz! Evet, doğru, bu toprak parçasına çok emek verdik, gübresini eksik etmedik. Gene de, yağmur yağalı sadece dört ve güneş geri geleli sadece üç gün olduğu ve tohumun bu kadarcık bir sürede filiz verip, topraktan çıktığı düşünülünce, gelişmedeki bu inanılmaz hıza şaşmamak mümkün değil. Elimin tersiyle toprağı yokluyorum. Canlı bir beden gibi ılık. Neredeyse, damarlarında dolaşan kanı hissedeceğim.

– Artık kurtuldu, diyor Peyssou, bayram sevinciyle.

Kurtulan toprak herhalde ya da Rhunes'deki tarla veya ürün.

– Evet, çıkmış, diyor Colin, aksini söyleyemeyiz, ama... Hatta, uzayıp boylanacağı da kesin.

– On beş güne kalmaz erişir, diyor Peyssou, kendinden emin.

– Peki diyelim ki öyle, ama mevsim ne kadar gecikti bir düşünsene.

Bu sözler, kutsal bir şeye sövülmüşçesine öfkelendiriyor Peyssou'yu.

– Salak salak konuşma, diye çıkışıyor Colin'e. Bu kadar çabuk gelişen buğday mevsim filan dinlemez.

– Bir şartla, diyor Jacquet.

Peyssou, ablak yüzünde müdahaleyi hoş görmediğini belli eden bir sertlikle:

– Neymiş o şart? diye soruyor.

– Güneşin devam etmesi diyor Jacquet, cesaretle.

– Yağmurun da, diyor Colin.

Bu şüphecilik Peyssou'yu sinirlendiriyor, geniş omuzlarını silkerek,

– Bütün bu başımıza gelenlerden sonra, biraz güneşle biraz yağmura hakkımız var herhalde. diyor. Sonra, pek ustaca yontulmamış kafasını kaldırarak, gökyüzüne bakıyor, isteklerinin ne kadar alçakgönüllü olduğunu hatırlatmak ister gibi.

Rhunes'deki tarlamızın karşısında, arkadaşlarımla birlikte, Evelyne'in eli avucumda, ayakta dururken, yağmur başladığında duyduğuma benzer bir minnet duygusu var içimde, yaygın, güçlü! Biliyorum, minnet duygusunun, evrenin ötesinde, iyi niyetli ve iyi yürekli bir gücün varlığını kabul ettiğim anlamına geldiğini söyleyeceksiniz. Evet, ama epeyi karmaşık bir biçimde. Mesela, gülünç olmaktan korkmasam, Rhunes'de toprağa diz çökeceğim ve "Teşekkürler, ılık toprak" diyeceğim. "Teşekkürler, sıcak güneş. Teşekkürler, küçücük, yeşil filizler." Eski çağlardaki gibi toprağı, filizleri, güzel, çıplak kızlarla simgeleştirmek üzereyim. Korkarım Malevil sahibi olarak yeterince "Hıristiyan" değilim.

Bizden sonra, bütün Malevil, buğdayları seyretmeye Rhunes'e gidecek, Catie ile Thomas bile. Bu ikisi, evet, yollarına çıkmamaya çalışıyoruz, çünkü görmezler, çarparlar; geldiğimizden beri Thomas Catie'ye şatoyu gezdiriyor ve epeyi uzun sürüyor bu iş, şato çok büyük, kenar köşe çok ve gecikmek için de çok sebep var.

Öğleden sonra, Malabar'ın eyerini çıkarıyorum, Evelyne benimle birlikte boksta, tahta perdeye yaslanmış, düz, sarı saçları yüzünün üzerinde, mavi gözlerinin altındaki gölgeler daha koyu

bugün, çok zayıf ve yorgun görünüyor, durmadan öksürüyor, kuru, kesik kesik, gırtlaktan gelen bir öksürük; biraz kaygılıyım, çünkü Catie bir an bulutlardan yere indiğinde, astım krizinin gelebileceğini söylemişti.

Birden Thomas görünüyor, yüzü kızarmış, telaşlı.

– Ne o? Catie yok mu? diyorum.

– Görüyorsun, diyor beceriksizce.

Ve susuyor. Bokstan çıkıyorum, eyeri yerine götürüyorum, Thomas tek kelime söylemeden arkamdan geliyor. Vay vay vay, bu bir elçilik görevi sanırım. Ve tatsız bir durum, yalnız geldiğine göre. Onu Catie'nin gönderdiği kesin.

Boksun kapısını kapatıyorum, sırtımı kapıya dayıyorum, iki elim ceplerimde, çizmelerimi seyrediyorum.

– Şu oda meselesi var, diyor Thomas, keyifsiz bir sesle.

– Oda meselesi mi, diyorum. Hangi oda?

– Catie'yle benim odamız, evlendiğimiz zaman...

– Benimkini ister misin? diyorum, yarı şaka, yarı ciddî.

– Yok canım, daha neler, diyor Thomas. Seni odandan çıkaracak değiliz herhalde.

– O zaman Miette'inkini?

– Hayır hayır, onun odaya ihtiyacı var.

Aferin, kutlarım! Unutmamış demek! Ama Miette'le ilişkisine mesafe koydu hemen, sesinin tonundan anlıyorum. Benimle de, başka açıdan. Ne kadar değişti Thomas. Onun adına mutluyum, ama hüzünleniyorum da ve kıskanıyorum. Ona bakıyorum. Kaygılar içinde. Haydi, artık bu kadar eziyet yeter, tamam!

– Yanılmıyorsam, diyorum, gülümseyerek ve yüzü hemen aydınlanıyor, ikinci kattaki odayı istiyorsun, bizim odanın yanındakini. Öyle değil mi?

– Evet.

– Ve arkadaşlarımızdan odayı terk etmelerini ve giriş kulesinin ikinci katındaki odaya taşınmalarını isteyeceğiz.

Hafifçe öksürüyor.

- Yani! Odayı terk etmeleri lafı güzel değil, ben öyle söylemezdim.

Bu küçük ikiyüzlülüğe gülüyorum.

– Peki, çaresine bakarım. Elçilik görevin sona erdi mi? diyorum gülerek. Başka bir istediğin var mı?

– Hayır.

– Catie neden seninle gelmedi?

– Senden çekiniyor. Ona soğuk davranıyormuşsun.

– Soğuk mu?

– Evet.

– Senin karın olacak bir kıza iltifat edecek değilim herhalde. Yarın evleneceksin onunla.

– Oh, ben kıskanç değilim, diyor Thomas, usulca gülerek.

Şuna bakın hele, ne kadar da kendinden emin, bizim genç horoz.

– Şimdi git artık. Çaresine bakacağım.

Gidiyor ve nasıl olduğunu bilmiyorum, avucumda küçük, ılık bir elle, durmuş düşünür buluyorum kendimi.

Evelyne, kaygılı yüzünü bana doğru çevirerek,

– Emmanuel, diyor, benim göğüslerim de çıkacak mı dersin? Catie'ninkiler gibi? Ya da Miette'inkiler gibi, onunkiler daha da büyük.

– Merak etme Evelyne, çıkacaktır.

– Sahi mi? Çok zayıfım ama, diyor, sol elimi göğsünde gezdirerek. Baksana, oğlan çocukları gibi dümdüz göğsüm.

– Hiç ilgisi yok, zayıf da olsan, şişman da olsan zamanı gelince çıkacaktır.

– Emin misin?

– Eminim.

– İyi o zaman, diyor geniş bir nefes alarak ve öksürmeye başlıyor.

O an, giriş kulesindeki çan çalınıyor. İrkiliyorum. İki saniyede kapıdayım, gözetleme penceresini birkaç milimetre çekiyorum. Gelen Armand, La Roque'un atlarının birinin sırtında, bakışları karanlık, tüfeği omzunda.

– Armand, sen misin? diyorum, yumuşak bir sesle. Bir iki dakika bekleyeceksin, anahtarı almam gerek.

Gözetleme penceresini kapatıyorum. Anahtar kilidin üstünde tabiî, ama biraz vakit kazanmak istiyorum. Acele adımlarla uzaklaşıyorum kapıdan, Evelyne'e:

– Koş yukarı, Menou'ya giriş kulesine bir şişe şarapla iki bardak getirmesini söyle, diyorum.

– Beni götürmeye mi gelmiş, diyor Evelyne, öksürerek yüzü sapsarı.

– Hayır, yok öyle bir şey! Zaten olursa, çaresi var. Seni götürmek isterse, hemen kılıçtan geçiririz.

Gülüyorum, o da gülüyor öksürük nöbetiyle biten hırıltılı bir gülüşle.

– Bak bana, Catie ile Thomas'ya söyle, ortada görünmesinler. Sen de onlarla kal.

Gidiyor. Kulenin giriş katına koşuyorum. Hepsi oradalar. Thomas dışında. Colin'in malzemesini yerleştiriyorlar.

– Bir konuğumuz var, diyorum: Armand. Peyssou, Meyssonnier, giriş kulesine gelin, tüfeklerinizle. Sadece bir önlem olarak. Adam tehlikeli görünmüyor.

– O hayvanı ben de görmek isterdim, diyor Colin.

– Hayır, ne sen, ne Jacquet, ne Thomas, sebebini biliyorsun.

Colin keyifle gülüyor. Onu böyle keyifli görmek çok güzel. Agnès Pimont'la yaptığı küçük sohbet ona iyi geldi.

İç avludan geçerken, Thomas'nın kulenin kapısından fırlayıp koştuğunu görüyorum.

– Ben de geliyorum.

– Ne? diyorum, sertçe. Sana özellikle haber yolladım gelmemen için.

– Catie benim karım! diyor gözleri ateş saçarak.

Halinden onu vazgeçiremeyeceğimi anlıyorum.

– Gel, ama bir şartla: ağzını açmayacaksın.

– Söz.

– Ben ne söylersem söyleyeyim, ağzını açmayacaksın.

– Söz, dedim.

Dış kapıya kadar hızlı hızlı yürüyorum. Ve orada anahtarı, açmadan önce kilitte oynatıyorum biraz. Armand orada. Elini sıkı-

yorum, serçeparmağında benim şövalye yüzüğümün parladığı elini. İşte karşımda, soluk gözleri, beyaz kirpikleri, kocaman, kaba hatlı suratı ve asker özentisi üniformasıyla. Yanında, benim güzel, benim zavallı Faraon'umu görüyorum. Okşuyorum, konuşuyorum onunla. Zavallı diyorum, sırtında, ağzını bu hale getirecek kadar kötü davranan bir binicisi olan ata başka ne denir. Katı tüketim kurallarımıza rağmen cebimden bir parça şeker çıkarıyorum, yumuşak dudakları hemen kapıyor şekeri. Ve Momo da, bardaklarla şişeyi getiren Menou'yla birlikte yanımıza geldiği için, Faraon'u ona emanet ediyorum, gemini çıkarmasını ve arpa vermesini söylüyorum.

Giriş kulesindeki mutfakta oturuyoruz, Meyssonnier ve Peyssou da orada, güler yüzlü ve silahlı. Armand, saklayamadığı bir tedirginlikle şarap dolu bardağı eline alınca –şarap bardağı nedeniyle değil tabiî, bize söyleyecekleri yüzünden– hemen saldırıya geçiyorum, tartışmayı ben yönlendirmek istiyorum çünkü.

– Seni gördüğüme sevindim Armand, diyorum, bardağımı onunkine dokundurarak. (Şarabın hepsini içmek niyetinde değilim, bu saatte asla içmem. Momo sonra bardağın dörtte üçünü yuvarlayıp mutlu olacak.) Çünkü ben de bugün Marcel'e bir haberci gönderecektim. Kuşkusuz çok merak etmiştir zavallı.

– O zaman buradalar, öyle mi? diyor Armand, sıradan bir soru sorma tonuyla suçlama tavrı arasında kararsız kalarak.

– Tabiî, nereye gidebilirler ki? Ama iyi ayarlamışlar numaralarını! Onları Rigoudie sapağında, yanlarında valizleri, beklerken bulduk. Ve büyük kızımız, "Anneannemle on beş gün geçirmeye geliyorum" dedi. Kendini benim yerime koy: geri göndermeye içim elvermedi.

– Bunu yapmaya hakları yoktu, diyor Armand, öfkeyle.

İyi niyetli ve bön adam görüntüsü içinde kalarak küçük bir çelme takmanın zamanı. İki elimi birden göğe kaldırarak,

– Hakları mı yoktu? diyorum. Sen ne diyorsun Armand? Anneanneyle birlikte on beş gün geçirmeye hakları yoktu, öyle mi?

Thomas, Meyssonnier, Peyssou ve Menou dilsiz bir kınamayla Armand'a bakıyorlar. Ben de bakıyorum. Aile bizimle! Kutsal ai-

le bağları bizim safımızda.

Armand yenilgisini saklamak için iri burnunu bardağa sokarak bir dikişte şarabını bitiriyor.

– İkileyelim mi Armand?

– Fena olmaz.

Menou homurdanıyor ama şarap koyuyor gene de. Bardakları tokuşturuyoruz, ama ben içmiyorum.

- Yanlışları, diyorum, barışçı ve haksever bir tavırla, Marcel'den izin almamış olmaları.

– Fulbert'den de, diyor, ikinci bardağı da yarılamış olan Armand.

Bu oyuna gelmeyeceğim.

– Marcel'den tabiî, o Fulbert'e haber verirdi.

Armand, bu küçük farkı anlamayacak kadar aptal değil. Ama Malevil'de La Roque'un yasalarından söz etme konusunda tereddüdü var. Şarabı sonuna kadar içip bardağı masaya bırakıyor. Momo bir deneme yapabilir, ama bir damla bile şarap bulamayacak.

- Evet, ne yapıyoruz? diyor Armand.

Ne mi yapıyoruz? diyorum ayağa kalkarak. On beş gün sonra onları La Roque'a getiririz. Marcel'e tarafımdan böylece söyle.

Thomas'nın oturdugu tarafa bakmaya cesaret edemiyorum. Armand şişeye bakıyor ama üçüncü bardağı ikram etmek niyetinde değilim; kalkıyor, tek bir veda sözcüğü söylemeden mutfaktan çıkıyor. Bence, bu beceriksizlikten: korkutamadığı zaman, insanlarla nasıl ilişki kuracağını bilemiyor.

Momo, keyfi yerine gelmiş bir atın gemini takıyor. Yem çanağı, yaklarının dibinde, boştan da daha boş, içindekiler yalanıp yutulmuş.

Binici ve atı gidiyor, mideleri dolu, at Malevil'i unutmayacak.

Görüşmek üzere Armand, diyorum.

Görüşmek üzere, diye homurdanıyor Armand.

Kapıyı hemen kapatmıyorum, arkalarından bakıyorum. Thomas patladığında işitemeyeceği kadar uzaklaşmış olmasını istiyorum. Kapının kanatlarını ağır ağır kapatıyorum, sürgüleri itiyorum ve kocaman anahtarı çeviriyorum.

Tepki beklediğimden de sert oluyor.

– Bu rezillik de ne oluyor? diye bağırarak üzerime geliyor Thomas, gözleri yuvarlarından uğramış.

Doğruluyorum, tek kelime söylemeden yüzüne bakıyorum, sonra sırtımı dönüp yürüyorum onu orada bırakarak. Arkamda Peyssou'nun sesini duyuyorum:

– Eh, arkadaş, bu kadar ahmak olmak için üniversiteleri bitirmen gerekmezdi! Emmanuel'in o iki çocuğu geri vermeyeceğini düşünemiyor musun? Daha tanıyamadın mı Emmanuel'i?

– Peki öyleyse, diye hırsla bağırıyor Thomas (çünkü gerçekten bağırıyor) bütün bu numaralar ne oluyor?

– Onu kendilerine sor, diyor Meyssonnier, sert bir sesle.

Arkamda koşan ayak sesleri duyuyorum: Thomas. Yanım sıra yürüyor. Ama ben görmüyorum. Çekme köprüye bakıyorum. Hızlı hızlı yürüyorum, ellerim ceplerimde, çenem yukarıda.

– Özür dilerim, diyor, ifadesiz bir sesle.

– İster dile, ister dileme, diyorum. Paris salonlarında değiliz.

Ümit verici bir başlangıç değil. Ama çaresiz, ısrar edecek.

– Peyssou kızları geri vermeyeceğini söylüyor.

– Peyssou yanılıyor, diyorum. Yarın seni evlendireceğim ve on beş gün sonra Fulbert becersin diye Catie'yi La Roque'a yollayacağım.

Formül pek zarif sayılmasa da sözlerim Thomas'yı rahatlatmışa benziyor.

– O zaman bu komedi niye? diye soruyor yalvarır gibi, Thomas'da hiç alışmadığımız bir ses tonu. Hiçbir şey anlayamıyorum.

– Anlamıyorsun, çünkü sadece kendini düşünüyorsun.

– Kendimi mi düşünüyorum?

– Peki Marcel? Marcel'i hiç düşünüyor musun?

– Marcel'i neden düşünmem gerekiyor?

– Çünkü bedelini o ödeyecek.

– Nasıl yani?

– Fulbert öfkesini ondan çıkaracak, günlük yiyeceğini azaltacak ve daha kim bilir neler...

Kısa bir sessizlik.

– Öyle mi, diyor Thomas, bir süre sonra. Bilmiyordum, diye ekliyor, üzülmüş gibi.

Devam ediyorum:

– İşte bu yüzden o aşağılık herifin elini sıktım. Olayı iki kız çocuğunun çılgınca bir fikri gibi göstermeye çalıştım. Marcel'i temize çıkarmak için.

– Peki, on beş gün sonra ne olacak?

Hâlâ içi rahat değil, salak!

– Ne mi olacak? Sana söyleyeyim: Fulbert'e Catie ile senin birbirinize âşık olduğunuzu, sizi evlendirdiğimi ve bu nedenle de Catie'nin kocasıyla birlikte Malevil'de oturmak zorunda olduğunu yazacağım.

– Buna rağmen Fulbert'in Marcel'den intikam almak istemeyeceğini kim söyleyebilir?

– Niçin yapsın? Olay, onun elini kolunu bağlayan bir biçime büründü. Komplo yokmuş. Marcel işin içinde değilmiş.

Soğuk sayılacak bir sesle devam ediyorum:

- Senin deyişinle, bütün o numaraların nedeni buydu işte.

Uzun bir sessizlik.

– Bana kızdın mı Emmanuel?

Omuz silkiyorum, onu orada bırakıp geldiğim yoldan geri dönüyorum, Peyssou ile Meyssonnier'nin yanına gidiyorum. Çözülmesi gereken oda sorunu var bir de. Kocaman gönüllü çocuklar! Kabul etmekle kalmıyorlar, sevinçle karşılıyorlar üstelik. "İki gencecik çocuk düşünebiliyor musun?" diyor Peyssou, ağlayacak gibi, az önce onlardan birine ahmak dediğini unutmuş.

Ertesi gün, büyük salonda, Catie ile Thomas'yı evlendirdiğim sırada da ağlayacak gibi oluyorlar hepsi. Salonun düzenlenmesi Fulbert'in sabah duası için yapılanla aynı: ben, sırtım iki büyük pencereye dönük, yemek masası, sunak görevi yapıyor önümde ve karşımda, arkadaşlarım iki sıralı. Menou, inanılmaz yaratıcılığıyla masanın iki yanına iki büyük mum yakmış, hava apaydınlık olduğu, güneş, büyük pencerelerden, taş zeminde, insanı etkileyen haç biçimi iki kocaman gölge yaparak, bütün cömertliğiyle içeri dolduğu halde. Herkesin, erkeklerin bile gözleri parlıyor. Ve

herkes, Meyssonnier bile, kudas ayinine katılarak kutsal ekmekle şarabı tadıyor. Menou gözyaşları içinde, neden olduğunu sonra söyleyeceğim. Ama Miette'in gözyaşları çok farklı. Sessizliğinin içinde yaşlar taze yanaklarından yuvarlanıyor. Ya, işte böyle, güzel Miette! Ben de bu tantanalı zaferin, gönülden paylaşmayı bilmeyen bir kıza nasip olmasındaki haksızlığı görüyorum.

Törenden sonra Meyssonnier'yi kenara çekiyorum, iç avluda bir aşağı bir yukarı yürüyerek konuşuyoruz. Meyssonnier'de gözle görülen bir değişiklik var. İnce uzun, ciddi yüz aynı, birbirine çok yakın gözler ve bu gözlerin heyecanlandığında sürekli kırpışması da değişmedi. Hayır, değişen, saçları. Berbersizlikten, önce dimdik yukarı gitti bu saçlar, sonra daha da uzayınca arkaya yattı, böylece görünümünde eksik olan yuvarlaklığı kazandırdı yüzüne.

– Ekmek ile şarabı aldığını fark ettim, diyorum, duygusuz bir sesle. Sebebini sorabilir miyim?

Dürüst yüzünü hafif bir kızıllık kaplıyor ve gözleri kırpışmaya başlıyor hemen.

– Tereddüt ettim, diyor biraz sonra. Ama reddedersem, ötekilere saygısızlık etmiş olurum diye düşündüm. Onlardan ayrıymışım gibi gözükmek istemedim.

– Çok haklısın, diyorum, doğru düşünmüşsün. Kudasa neden böyle bir anlam verilmesin? Bir paylaşma, bir katılım...

Biraz şaşırarak bakıyor bana:

– Demek istiyorsun ki, sen, böyle bir anlam veriyorsun, öyle mi?

– Evet, tabiî. Kudas ayininin toplumsal yönü çok önemli bence.

– En önemlisi mi?

Kurnazca bir soru. Meyssonnier bir tuzak hazırlıyor sanırım bana. "Hayır" diyorum, ama arkasını getirmiyorum.

– Ben de sana bir şey soracağım, diyor Meyssonnier. Gerçekten de, sadece Gazel'in gelmesini önlemek için mi kendini Malevil rahibi seçtirdin?

Bu soruyu soran Thomas olsaydı cevap vermeden önce iki kez düşünürdüm. Ama Meyssonnier'nin çok çabuk hüküm vermedi-

ğini bilirim. Söylediklerimi uzun uzun, telaş etmeden tartacak ve ihtiyatlı, adil, sonuçlar çıkaracak. Gene de kelimelerimi özenle seçerek cevap veriyorum.

– Diyelim ki, her toplumun bir ruha ihtiyacı vardır.

– Ve bu ruh, din, öyle mi?

Bu cümleyi söylerken yüzünü buruşturuyor. Cümlede hiç sevmediği iki kelime var: "ruh" ve "din". Tarihe karışmış iki kelime. Meyssonnier aydın bir eylemciydi, Komünist Parti saflarında eğitim gördü.

– İçinde bulunduğumuz koşullarda, evet.

Konuya bir sınırlama getiren bu sözleri düşünecek. Meyssonnier yavaştır, adım adım ilerler, ama küçümsenemeyecek bir zekâsı vardır. Şimdi de sözlerime kesinlik kazandırmak istiyor.

– Buradaki, Malevil'deki toplumun ruhundan söz ediyorsun, değil mi?

Ses tonu "ruh" kelimesini tırnak içine alıyor uzaktan, maşayla tutar gibi.

– Evet.

– Yani, sen, bu ruhun, Malevil'de yaşayanların çoğunluğunun inancı olduğunu söylüyorsun, öyle mi?

– Sadece o değil. Bu aynı zamanda toplumumuzun şu andaki yaşam düzeyine de en uygun olan teklif.

Olay biraz daha karmaşık. Ama ona çok da aykırı gelmemesi için basite indirgiyorum. Gene de kabullenemiyor. Yanakları kızarıyor, gözleri kırpışıyor: saldırıya geçeceğini anlıyorum.

– Bu senin deyişinle "ruh", pekâlâ bir öğreti de olamaz mı? Marksizm mesela?

Tamam! Gene başlıyoruz!

– Marksizm bir sanayi toplumu için söz konusu olabilir. Tarıma dayalı, ilkel bir paylaşım toplumunda faydalı olamaz.

Duruyor, bana dönüyor, yüzüme bakıyor. Söylediklerimden çok etkilenmiş gibi. Oysa çok da önemsemeden, sıradan bir olayı anlatır gibi konuşmuştum.

– Malevil'deki küçük toplumumuzu böyle mi nitelendiriyorsun? Tarıma dayalı, ilkel bir paylaşım toplumu?

– Öyle ya, başka nedir?

Israr ediyor, ama epeyi keyifsiz:

– Bu tarıma dayalı ilkel paylaşım, gerçek komünizm değil mi sence?

– Bunu benden öğrenecek değilsin herhalde.

- Evrimde bir geriye dönüş, öyle mi?

– Sen daha iyi bilirsin.

Garip şey. Marksist olmadığım halde, benim hükümlerime kendininkilerden daha fazla güveniyor. Ve rahatlamış görünüyor. Gerçek komünizmi uygulama ümidini kaybetse bile, onu zihninde ideal bir teklif olarak yaşatmaya devam edecek. Sözlerimi sürdürüyorum:

– Evet bir geriye dönüş, bilim ve teknik yok olduğuna göre! Yaşama biçimi daha ilkel, daha korkutucu tehlikelere açık. Ama bu demek değildir ki insanlar daha mutsuz. Hayır! Aksine!

Bunları söyler söylemez pişman oluyorum, çünkü karşımdaki insan –birden hatırlıyorum– iki ay önce bütün sevdiklerini kaybetti. Ama Meyssonnier o günlere dönmüş gibi görünmüyor, sarsılmıyor, bana bakarken ağır ağır başını sallayarak "evet" demek istiyor, tek kelime söylemeden. O da felaket gününden bu yana hayatın daha yoğun yaşandığını ve toplumsal hazların daha derinden hissedildiğini kabul ediyor.

Ben de konuşmuyorum. Düşünüyorum. Değer yargıları değişti, olan bu! Malevil, mesela. Malevil eskiden biraz yapay bir şeydi: restore edilmiş bir şato. Tek başıma yaşıyordum orada. Onunla gurur duyuyordum, bir ölçüde bu gurur nedeniyle biraz da kâr amacıyla, şatomu turistlere açmayı planlıyordum. Malevil bugün büsbütün başka bir şey. Malevil bir klan –toprakları, sürüleri, tahıl ve yem ambarları, bir elin parmakları gibi birbirine bağlı erkekleri ve bize çocuklar verecek kadınlarıyla. O aynı zamanda bizim sığınağımız, inimiz, kartal yuvamız. Duvarları bizi koruyor ve o duvarlar arasında gömüleceğimizi biliyoruz.

O akşam Evelyne –sürekli öksürüyor– Thomas'nın, benim sağımdaki yerine el koyuyor. Thomas, hiçbir şey söylemeden biraz öteye gidiyor ve Catie onun yanına oturuyor. Şimdi sofrada on iki

kişiyiz, öteki yerler değişmiyor, sadece Momo, nasıl oldu bilmiyorum, Menou'nun masanın öbür başındaki sandalyesine geçmiş, Menou şimdi Colin'in solunda, Momo böylece çok elverişli bir konuma kavuşmuş oluyor. Kış gelince, sırtı ocağa dönük olacak. Ve özellikle de sol komşusu Catie ile masanın öbür yanındaki Miette'i çok iyi seyredebileceği bir yerde şimdi. Yemeğini silip süpürürken, bir yandan da onları seyrediyor, bakışları birinden ötekine giderek. Ama aynı bakışlarla değil. Catie'ye, hoş bir sürprizin zevkini çıkararak bakıyor hareminde yeni bir yüz keşfeden bir sultan gibi. Miette'e bakışı bir tapınma.

Catie de Momo'nun komşuluğundan rahatsız görünmüyor. Hayran bakışlardan hoşlanmadığı söylenemez. Hatta, Thomas'nın arkadaşlarını fazla saygılı bulduğunu sanıyorum. Momo'yla, istediği oluyor. Momo'nun bakışlarında, çocuksu bir saflığın, kösnül bir erkeğin utanmazlığıyla karıştığı garip anlamlar var. Üstelik, komşuluğu da artık rahatsız etmiyor. Miette onu yıkamaya başlayalı beri, koku sorunu kalmadı. Yemekte, ağzına kocaman lokmalar alması ve bu lokmaları parmaklarıyla itmesi dışında bizlerden biri gibi. Zaten Catie hemen duruma el koyuyor, tabağını alıyor, jambonunu küçük küçük kesiyor, ekmek payını lokmalara ayırıyor, tabağı tekrar ona uzatıyor. Momo büyülenmiş gibi hareketsiz bekliyor, Catie işini bitirince, maymunlarınkine benzeyen kolunu uzatarak, onun omzuna küçük darbeler indirirken, "*Aol! Aol!*" (Sağ ol! Sağ ol!) diyor. Ve bu sahneyi hiç karışmadan seyretmekle yetiriyor Menou.

Menou, evet... Evelyne ile Catie'yi Malevil'e getirdiğimde Menou'nun tepkisini düşünerek korkmuştum. Çok şiddetli olmadı. "Ey, Emmanuel, oğlum, iki zilliyle iki kısrak daha getirdin!" demekle yetindi. Yani, işe yaramayacak yeni boğazlar! Ama Menou, Rhunes'deki buğdaylar çıkalı beri aç kalmaktan eskisi kadar korkmuyor. Ve özellikle de, Malevil'de bir evlilik olacağı düşüncesiyle göklerde uçuyor. Düğünleri her zaman çok severdi. Malejac'ta biri evleniyorsa, hiç tanımasa bile, *Sept Fayards*'da bütün işleri bırakıp, bisikletine atladığı gibi kiliseye koşardı. "Bu deli ihtiyar gene salya sümük ağlamaya gitti" derdi amcam. Yanılmazdı

da. Menou dış kapının yanında dururdu, içeri girmezdi, rahiple kavgalıydı, Momo'ya kutsal ekmeği ve şarabı vermediği için, yeni evli çift kapıda göründüğü an gözyaşları akmaya başlardı. Bu kadar gerçekçi bir kadında bu duygusallık beni her zaman şaşırtmıştır.

Momo Evelyne'in karşısında da büyülenmiş gibi oluyor, ama Evelyne ona hiç ilgi göstermiyor. Gözleri hep üzerimde. Başımı çevirdiğimde bakışlarıyla karşılaşıyorum, başımı çevirmediğim zaman da hissediyorum. Yüzümün sağ tarafının, sürekli bakılmak yüzünden ısındığı hissine kapılıyorum. Çatalımı bırakıp elimi masanın üzerine bırakacak olursam, hemen küçük bir el elimin altına sokuluyor.

Yemekten sonra, sofradan kalkıp biraz dinlenmek için odanın öbür ucuna doğru iki adım atıyorum ki Catie yakalıyor beni.

– Seninle konuşmak istiyorum.

– Bak sen, diyorum, artık benden çekinmiyorsun ha?

– İşte görüyorsun, diyor gülümseyerek.

Gözlerinde aynı yumuşak sevgi ışığının olmaması dışında, ablasına benziyor. Evlenme töreni için, sırtındaki bağırgan renkli, çirkin giysileri çıkarmış, küçük beyaz yakalı, mavi, çok sade bir elbise var üzerinde. Bu haliyle çok daha güzel. Yüzünde bir mutluluk ve zafer ifadesi var. Sadece mutluluk olsaydı çok daha memnum olurdum. Gene de sıcaklığıyla çevresindekileri de etkileyen garip bir hava yayılıyor bütün varlığından. Bunda, bir ölçüde bir gönül güzelliğinin de payı var. Yok, bütünüyle iyilik ve cömertlik olan Miette'le kıyaslanamaz tabiî. Ama gene de, Catie'nin, sofrada Momo'nun jambonlarını kestiğini, birkaç kez, durmadan öksüren Evelyne'e doğru eğilerek onu avuttuğunu düşünüyorum.

– Beni hâlâ çok mu soğuk buluyorsun? diyorum kolumu boynuna dolayarak yanağını öperken.

– Hey, ne oluyoruz? diyor Peyssou. Thomas, kolla kendini!

Gülüşmeler. Catie de öpüyor beni, yarı yanağımdan yarı ağzımdan, çok da acele etmeden mutlulukla gülerek ayrılıyor benden, beline bir kesilmiş kafa daha asmış olarak. Ben de, kendi yönümden, epeyi mutluyum. Catie'yle hiçbir zaman yatmayacak ol-

mam, ilişkimize hoş bir özgürlük kazandırıyor.

- Önce, diyor, oda için teşekkür ediyorum.

– Odayı sana verenlere teşekkür etmen gerek.

– Onlarla çoktan konuştum, diyor. Şimdi sana teşekkür ediyorum, bu işi ayarladığın için. Beni Malevil'e kabul ettiğin için. Sonra, diyor, birden utanmış gibi, devam ediyor, her şey için teşekkür ederim.

Yaptığımız küçük tartışmayı kastettiğini anlıyorum, Thomas anlatmış olmalı. Gülümsüyorum yüzüne bakarak.

Sesini alçaltıyor:

– Sanırım bu gece Evelyne'in astım krizi tutacak, diyor. İki gündür öksürüyor.

– Kriz gelince ne yapmak gerekiyor?

– Yapılacak çok bir şey yok. Yanında olacaksın, cesaret vereceksin, kolonyan varsa alnına, göğsüne süreceksin...

Bu "sın... sin..."ler dikkatimi çekiyor. Catie'nin yüzünden, en zor olanın henüz söylenmemiş olduğunu anlıyorum. İşini kolaylaştırmaya karar veriyorum.

Ve sen bu gece onunla benim ilgilenmemi istiyorsun!

Evet, diyor, birden rahatlayarak. Anneannemin ödü kopacak, anlıyor musun, sağa sola koşup çırpınmaya başlayacak, ağlayıp inleyecek, yani yapılmaması gereken her şeyi yapacak. Falvine'in başarılı bir betimlemesi. Başımla peki diyorum.

– O zaman, diyor, Evelyne'in krizi tutarsa anneannem seni çağırmaya gelir.

Başımı sağa sola sallıyorum:

– Hayır gelemez. Geceleri kulenin kapısı içeriden kilitleniyor.

– Bir gece için kilitlemesek...

Sert bir sesle,

– Mümkün değil! diyorum. Korunma önlemlerinde ayrıcalık olmaz.

Hayal kırıklığıyla yüzüme bakıyor.

– Bir çare var, diyorum. Evelyne benim odamda, Thomas'dan boşalan kanepede yatabilir bu gece.

– Bunu yapar mısın? diyor sevinçle.

– Neden yapmayayım?

– Yalnız, sana şimdiden söyleyeyim, diyor dürüstçe. Bir kez odanda yatırırsan, bu iş biter. Bir daha ayrılmak istemeyecektir.

Gülümsüyorum.

– Merak etme, diyorum. Bir gün nasıl olsa gider.

O da gülümsüyor. Üzerinden yük kalkmışçasına rahatladığını görüyorum.

Malevil'e geldiği akşam ikinci katta Falvine ve Jacquet'yle kalmış olan Evelyne, benim odamda yatacağını öğrenince çılgınlar gibi seviniyor. Ama sevincini uzun süre yaşayamayacak. Kanepedeki yerine henüz yatmışken yatağını yapmaya yardım eden Miette odadan çıkıyor ve o an kriz başlıyor. Boğuluyor Evelyne. Burun delikleri kısılıyor. ter alnından akıyor. Astım krizi geçirmekte olan birini hiç görmemiştim, gördüğüm şey korkunç: nefes alamayan bir insan. Heyecanıma ve korkuma hâkim olmam için birkaç saniye gerek. Her şeyden önce kendime hâkim olmalıyım. Evelyne korku dolu gözlerle bana bakıyor ve onu sakinleştirebilmek için önce kendim sakinleşmeliyim. Sırtını yastıklara dayayarak oturtuyorum, ama yastıklar kayıyor, kanepenin arkalığı yok. Kollarıma alıyorum, kendi yatağıma taşıyorum Evelyne'i. Amcamdan kalma, iki kişilik büyük bir yatak, yüksek, kapitone bir başlığı var, çocuğun sırtını oraya dayıyorum. Yüzüne bakmamaya çalışıyorum. Ciğerlerine havayı alabilmek için çırpındığını duydukça, boğulacağını sanıyorum her an. Kandil çok az ışık veriyor, ama gece aydınlık, yüzünün acıyla buruşan çizgilerini çok net görebiliyorum. Pencereyi ardına kadar açıyorum, dolabımdan son kolonya şişemi alıyorum, küçük bir havluyu ıslatarak alnını, göğsünü serinletmeye uğraşıyorum. O da bana bakmıyor artık. Konuşacak hali yok, gözleri, ileride bir noktaya dikili, başı arkaya devrik, yanakları terle sırsıklam, öksürüyor, soluk alamıyor. Saçları durmadan alnına düşerek rahatsız ettiği için, yazı masamın çekmesinden bir ip alarak saçlarını bağlayacağım.

Onu tedavi edebilmek için başvurabildiğim çareler sadece bunlar: bir şişe kolonya, bir parça ip. Bir tıp ansiklopedim yok. bu konudaki bilgim sıfır ve amcanın on ciltlik *Larousse*'unun da,

korkarım, bana hiçbir yardımı olamayacak. Gene de *Larousse*'taki ilgili maddeyi zorlukla okuyorum –kandilin ışığı çok az. Sadece yok olmuş ilaçların adlarını buluyorum: belladon, atropin, novokain. Kocakarı ilaçlarının tariflerini verecek değillerdi kuşkusuz. Oysa şimdi bana gereken onlar.

Evelyne'e bakıyorum. Yoksunluklarımızı ve güçsüzlüğümüzü olanca gerçekliğiyle bir kez daha görüyorum. Ve, yeni bir apandisit krizi gelirse ne yaparım, diye düşünüyorum, her şeyin mümkün olduğu o günlerde ameliyat olmayı ihmal etmiştim.

Evelyne'in yanına oturuyorum. O zaman bana öylesine korku dolu gözlerle bakıyor ki, yüreğim eziliyor. Onunla konuşuyorum, birazdan geçeceğini söylüyorum ve bakışları üzerimden ayrılır ayrılmaz onu gözlüyorum. Bir süre sonra, nefes almaktan çok, ciğerlerini boşaltmakta zorluk çektiğini anlıyorum. Neden bilmem, hep aksini zannederdim. Eğer gözlemim doğruysa, iki kez zehirleniyor demektir: kirlenmiş havayı süratle dışarı atamadığı için ve temiz havayı gereken hızla ciğerlerine alamadığı için. Ama tıkanma daha çok nefes verme sırasında oluyor. Ve buna eklenen bir de öksürük var. Sanırım, öksürme, havanın girişini engelleyen şeyi –her neyse– çıkarıp atma çabası. Kuru bir öksürük, çok sarsıyor, yoruyor Evelyne'i. Ve hiçbir şey çıkaramıyor.

Zayıf göğsünün çöküp kalkışını seyrederken aklıma bir şey geliyor. Mekanik hareketlerle, dışarıdan, nefes alıp verişine yardım edemez miyim? Sırtüstü yatarak değil, öksürmesini, gerektiğinde tükürebilmesini kolaylaştıracak bir durumda. Karyolanın arkalığına yaslanarak yatağa oturuyorum. Evelyne'i kollarıma alarak, sırtı bana dönük olacak biçimde bacaklarımın arasına oturtuyorum. Sonra ellerimle omuzlarının biraz aşağısından, kollarından tutuyorum onu ve nefes verme hareketini onunla birlikte yapıyorum. Omuzlarımı öne getirirken, onun göğüs kafesini de aynı anda öne eğiyorum. Nefes alması için, aynı işlemi tes yönde uyguluyorum, omuzlarımı olabildiğince geriye alarak, onun sırtı göğsüme değinceye kadar belimden yukarısını kendime doğru getiriyorum.

Yaptığım faydalı mı, bilmiyorum. Bir doktorun, çabalarımı gü-

lünç bulup bulmayacağını bilmiyorum. Ama Evelyne'i biraz olsun rahat ettirmiş olmalıyım ki, bir ara, zor duyulan bir sesle, "Sağ ol Emmanuel" diyor.

Devam ediyorum. Artık kendini tamamen ellerime bırakıyor, bir süre sonra, çok hafif olmasına rağmen hareket ettirmekte zorlanmaya başlıyorum. Ve sonra, herhalde yorgunluğun da eklenmesiyle, uyku bastırıyor, bir ara uyuyakalmışım, yağ bitmiş, ben fark etmeden kandil sönmüş.

Geceyarısı, sanırım geceyarısı, çünkü saatim yazı masamda kalmış, zaman kavramını kaybetmişim, Evelyne uzun uzun öksürüyor ve zor duyulan bir sesle mendil istiyor. Boğazını yırtarcasına bir şeyler çıkarmaya uğraştığını duyuyorum. Öksürük üst üste, nöbetlerle geliyor, her seferinde tükürüyor. Sonra göğsüme yığılıyor, bitkin ama sakinleşmiş olarak.

Gözlerimi tekrar açtığımda ortalık apaydınlık, oda güneş içinde, yatakta verevine, çok rahatsız bir biçimde yatıyorum, Evelyne kollarımın arasında derin uykuda. Uykumun arasında oturduğum yerden kaymış olmalıyım, şu an olduğum gibi, iki büklüm. Davranıp kalktığım zaman sol kalçamın uyuşmuş oldugunu hissediyorum, tutulmuş gibi. Evelyne de benim gibi iki büklüm olmuş uyuyor, uyandırmadan yatağa düzgünce yatırıyorum, saçlarına bağladığım ipi de çözüyorum. Gözlerinin altları mosmor, yanakları çökük, yüzü öylesine solgun ki, nefesleri duyulmasa ölmüş sanılabilir.

Saat on birde, aşağıdan getirdiğim bir kâse sıcak, şekerli süt ve tereyağlı ekmekle uyandırıyorum onu. Ama bir lokma bir şey yedirmek hemen de imkânsız. Kâh yalvararak, kâh tehditler savurarak bir ölçüde başarılı oluyorum. Tehditteki çoğul eki gereksiz aslında, çünkü bir tek tehdit var: eğer yemezse bu akşamdan tezi yok, yatağını alt kata taşıyacağımı söylüyorum. Birkaç lokma için işe yarıyor, sonra inanılmaz bir kararlılık şantajın hedefini değiştiriyor. Odamda kalmasına izin vereceğime yemin etmediğim sürece kesinlikle yemek yemeyecek. Sonunda bir anlaşma yapıyoruz. Her süt içişinde bir gün kazanıyor. Her tereyağlı ekmek lokmasında, bir gün daha. Önce sıkı bir pazarlıkla, bir yudum ve bir

lokmanın ne kadar olması gerektiği konusunda anlaşmamız gerekiyor.

Evelyne kahvaltısını bitirdiğinde, ona yirmi iki gün borçlanmış oluyorum. Yakın gelecekte tümüyle silahsız kalmaktan korktuğum için, önümüzdeki günlerde yemeğini reddetmesi halinde bir günlük borcu silme hakkını koruyorum gene de. Hemen karşı çıkıyor; "Ya, öyle mi?" diyor. "Seni kurnaz tilki, tabağıma bir dolu yemek doldurmayacağını nereden bilebilirim?" Böyle aldatmacalar yapılmayacağına söz veriyorum, yiyeceği yemek arkadaşların da fikri alınarak yaşına göre ayarlanacak. Evelyne küçük, zayıf bedeninde inanılmaz bir güç kaynağına sahip herhalde, geçirdiği korkunç geceden sonra, sabah, bu konuşma sırasında capcanlı ve keyifli. Ancak sonuna doğru biraz yorulmuş görünüyor. Hatta kalkmak istiyor. Bırakmıyorum. Öğlene kadar uyuyacak, öğleyin onu almaya geleceğim. "Geleceğine söz veriyor musun, Emmanuel?" diyor. Söz veriyorum ve kapıya doğru yürüdüğümde, bakışlarıyla beni izliyor, solgun yüzlü başı yastıkta. Kocaman gözleri var. Beden yok, hatta yüz bile yok, sadece kocaman gözler.

Elimde, boşalmış süt kâsesini koyduğum tepsiyle aşağı indiğim zaman avluda küçük bir grupla karşılaşıyorum. Thomas, Peyssou, Colin elleri ceplerinde ve beni bekler görünen Miette. Gerçekten de, beni görür görmez tepsiyi elimden alıyor ve şaşılacak şey, yüzüme bile bakmadan sırtını dönüp, içeri giriyor.

- Emmanuel, diyor Peyssou, biz Colin'in döküntülerini yerleştirdik, bitti; şimdi içimiz sıkılıyor.

- Peki, Meyssonnier?

Meyssonnier'nin keyfi yerinde. Senin ısmarladığın yayı yapıyor. Jacquet ile Momo hayvanlara bakıyor. Biz ne yapacağız? Bütün gün tarlanın kenarında durup buğday nasıl uzuyor diye bakacak değiliz herhalde.

– Bak, mesela, diyor Colin, kayık gibi yayılan gülüşüyle, kadınlara, "Sabah erken kalkmayın" deriz, sonra kahvaltılarını yataklarına götürürüz.

Gülüyoruz.

Colin, kıçına tekmeyi yersin ha!

– Ama dediği doğru, diye söze karışıyor Thomas, hiçbir iş yapmadan dolaşmak insana sıkıntı veriyor.

Ona bakıyorum. Hayır, hiç de "sıkılmış"a benzemiyor. Daha çok, uykusuz, bence. Ve çok da çalışmaya hevesli görünmüyor, en azından bu sabah. Başka bir yerde olmayı şiddetle arzuladığı halde burada, işsizler korosunda yer almışsa bu, karısının eteğine yapışmış görünmekten korktuğu içindir.

– İyi ki konuyu açtınız, diyorum, tasarladığım birçok iş var. Bir: herkese binicilik dersleri. İki: atıcılık dersi. Üç: giriş kulesinde, surların yükseltilmesi gerek; duvar, bir merdiven dayatılsa rahatça aşılabilecek kadar alçak.

– Atıcılık dersi mi? diyor Colin. Bir sürü kurşun harcarız, o kadar çok cephanemiz var mı?

– Hayır, öyle değil. Amcamın bana verdiği küçük karabinayı hatırlıyor musun, atış talimleri yapardık? Onu buldum, çatı arasında, birçok da kurşun var. Atış eğitimi için yeter bize.

Peyssou surların yükseltilmesi işiyle ilgileniyor. Babası duvarcıydı, kendisi de çok becerikliydi bu konuda ve surların yükseltilmesine olmaz, demiyor. Üstelik çimento da var, *Etang*'dan getirilen malzeme arasında. Kum, bizim buralarda istediğin kadar, taş da tabiî. Daha önce de düşünmüş bunu. Ama...

– Ama, diyor, görünümü de bozmamak gerek, duvarı yükseltin mi, mazgal dişlerini yok edersin. Mazgal dişi olmadan, güzel olmaz. Bakan göz rahatsız olur.

– Sen bir çaresini bulursun, diyorum. Bakan gözün beğenisi ile güvenlik sorununu bağdaştırabilirsin.

Tereddüt ediyormuş gibi dudak büküyor, başını sallıyor. Ama Peyssou'yu bilirim, çok mutlu şu an. Gece gündüz duvarın yükseltilmesini düşünecek. Çizimler yapacak. Bir çare bulacak, yaratacak. Ve her şey olup bittikten sonra, tarlalardan dönüşte, her seferinde, giriş kulesine yaklaştığımızda, hiç kimseye söylemeden, şöyle düşünecek: "İşte bunu ben yaptım, ben Peyssou!"

– Thomas, diyorum, onlarla git, atların nasıl eyerleneceğini göster. Üç kısragı al, Aşkım'ı bırak. Ben de gelir sizi doğumhanede bulurum.

İçeri giriyorum sonra ve büyük salonun dibinde dört kadının bir şeylerle uğraştıklarını görüyorum, iki kocakarı ve iki genç. Falvine ailesi çoğunluğa sahip şimdi: bire karşı üç. Ama Menou kendini savunabilecek kadar dişlidir. Kapıyı açtığım sırada Falvine'i azarlamakla meşgul. İki genç susuyor, biri dilsiz olduğundan, öteki susmayı daha akıllıca bulduğu için.

– Miette, bir dakika gelebilir misin?

Koşup geliyor Miette. Onu dışarı çekip, kapıyı arkasından kapıyorum. Birkaç kez onarılmış küçük yünlü etek, kısa kollu, solmuş bluz –ikisi de tertemiz–, ayaklar çıplak. Yerdeki taşları yeni yıkamış ve ayaklarına bir şey giymeye vakti olmamış. Avlunun taşlarına basan ayaklarına bakıyorum, sonra o simsiyah, inanılmaz güzellikteki saçlarına ve nihayet gözlerine, sevgi dolu yumuşaklığıyla atlarınkine benzeyen güzel gözlerine. Sonra bakışlarım ayaklarına geri dönüyor. Neden bilmem, bu görünüş, heyecan veriyor bana, aslında hiçbir olağandışı özelliği olmadığı halde: bu ayaklar enli ve güçlü. Sanırım çıplak olduğundan, Miette'in bu sabah bana sunduğu vahşi çocuk tablosunu tamamladığı için. Kendi kendime, karşımda duran, çağların ötesinden çıkıp gelmiş Havva, Taş Devri'nin Havva'sı, diyorum. Ahmakça bir düşünce. Thomas cinsel putperestlik, diyecektir. Kendisi, şu aralar aynı duygular içinde değilmiş gibi!

– Miette, bir şeye mi üzüldün? Küstün mü?

Başını sallıyor, hayır, küskün değil!

– Neyin var peki?

Aynı baş hareketi. Hiçbir şeyi yok.

– Haydi Miette, az önce çok tuhaf baktın bana!

Önümde duruyor, uslu bir çocuk gibi, benden uzak.

– Miette, haydi, konuş, söyle, ne oldu?

Gözlerimden ayrılmayan yumuşak bakışlarında siteme benzer bir şeyler okuyorum.

– Miette, anlat bana, söyle, ne oluyor?

Kolları aşağı sarkmış, öylece bana bakıyor. Ne bir hareket, ne bir mimik. İki kez dilsiz şimdi.

– Miette, canını sıkan bir şey varsa bana söylemelisin. Seni ne

kadar çok sevdiğimi bilmiyor musun?

Yüzündeki anlam değişmeden başını sallıyor: biliyor tabiî.

– O halde?

Cevap yok.

Omuzlarından yakalıyorum onu, kendime çekiyorum yanaklarını öpüyorum. O zaman, ani bir hareketle kollarını boynuma doluyor, sımsıkı sarılıyor bana, ama öpmüyor, aynı anda benden ayrılıyor, koşarak gidiyor.

Sahne o kadar çabuk olup bitiyor ki gözlerim, ardından kapatmayı unuttuğu ağır meşe kapıya dikili, öylece duruyorum birkaç saniye.

O sabahı takip eden iki ayı düşündüğümde, en çok şaştığım şey, zamanın bu kadar yavaş akıp gitmiş olması. Hayır, iş eksik değildi. Atıcılık, binicilik, dış surların yükseltilmesi (koca Peyssou'nun işçileriyiz hepimiz) ve benim için, ayrıca Evelyne'e jimnastik, dilbilgisi, imla ve matematik dersleri.

Çok işimiz var, ama acele etmiyoruz. Keyfimizce çalışıyoruz. Günlük hayatın ritmi yavaş. Ve şaşılacak şey: günler eskisi gibi yirmi dört saat, ama bize çok, çok daha uzun geliyor. Gerçekte, bize hayatımızı kolaylaştırmak için sunulduğunu düşündüğümüz bütün o makineler, otomobil, telefon, traktör, biçerdöver, otomatik öğütücü, elektrikli testere, evet, kolaylaştırıyordu. Ama aynı anda zamanın akışını hızlandırıyordu. Çok şeyi, çok çabuk yapıp bitirmek istiyorduk. Makineler hep oradaydı, peşimizde, acele etmemiz, koşmamız için kışkırtıyordu bizi.

Mesela, La Roque'a gidip, Catie'yle Thomas'nın evlendiklerini Fulbert'e haber vermek için –telefon etmek istemediğimi farz edelim– otomobille dokuz buçuk dakika yeterliydi bana, o da yol çok virajlı olduğu için. Oraya atla gittim, Colin benimle gelmek istedi, kuşkusuz Agnes'i bir kez daha görmek için ve yol bir saatimizi aldı. Orada, Fulbert daha kalkmamış olduğu için, mesajımızı Fabrelâtre'a verdik, hemen dönmemize imkân yoktu, on beş kilometrelik yoldan sonra atların dinlenmesi gerekti. Üstelik, dönüşte, hayvanların taşlı yolda fazladan eziyet çekmemesi için, ormanın içindeki toprak zeminli kestirmeyi tercih ettim, devrilmiş

yanık kütükler bizi epeyi geciktirdi. Özetle, sabah erken yola çıktık, öğleyin, yorgun ama memnun, döndük; Colin, Agnes'le konuştuğu için, ben, şurada burada, toprakta, hatta öldü sandığımız bazı ağaç gövdelerinde incecik yeşil fışkınlar gördüğüm için.

Hareketlerimizin de daha yavaş olduğunu fark ediyorum. Hayatın ritmine uyduk biz de. Attan, otomobilden iner gibi inilmiyor. Araba kapısını arkanızdan çarpıp kapamak söz konusu değil, çalmaya başlayan telefona yetişmek için merdiveni dörder dörder atlayarak çıkmanız gerekmiyor. Avluya girer girmez attan iniyorum. Yanı sıra yürüyerek Algülüm'ü boksuna götürüyorum, eyeri alıp kısrağı kaşağılıyorum, su vermek için terinin iyice kurumasını bekliyorum. Bütün bunlar en az yarım saatimi alıyor.

Olabilir, tıp ve hekimler yok olduğuna göre, insan ömrü kısalacak belki. Ama hayat daha yavaş yaşandığına göre, yıllar burnumuzun dibinden korkunç bir hızla geçip gitmiyorsa artık, nihayet gerçekten yaşamaya vakit bulabiliyorsak, o zaman, ne kaybetmiş oluyoruz, diye düşünebilirim.

İnsanlar arasındaki ilişkiler bile, hayatımızdaki bu yavaşlama sayesinde gözle görülür bir yoğunluk kazandı. Mesela düşünüyorum şimdi: Germain, olay günü gözlerimizin önünde ölen zavallı Germain yıllarca en yakın yardımcım olduğu halde, onu hemen de hiç tanımıyordum daha da kötüsü, kullanabileceğim kadarını tanıyordum. Korkunç bir şey, bu "kullanma" kavramı, bir insan söz konusu olduğu zaman. Ama, ben de herkes gibiydim, hep acelem vardı. Hep, her an telefon, mektup otomobil, büyük şehirlerde binek atı satışları, muhasebe defterleri, kâğıtlar kâğıtlar, maliye denetçileri... Böylesi bir hızlı yaşama içinde, insanca ilişkiler yok oluyordu.

Ağustos başında, bisikletiyle küçük günlük gezintisini bize kadar uzatan ihtiyar Pouges geliyor. Yetmiş beş yaşındaki bu adamın performansına şapka çıkarılır! İki bardak şarap içmek için berbat bir yolda gidiş-dönüş otuz kilometre boyunca pedal çevirmek! Kanımca, içkiyi fazlasıyla hak ediyor. Ama Menou'nun onu sevinçle kucakladığı söylenemez. Şarap maşrapasını elinden alıp, onu yukarı gönderiyorum. "Ben bu kadına ne yaptım ki?" diyor

ihtiyar Pouges ağlamaklı bir sesle, uzun bıyıklarını çekiştirerek. "Hiç" diyorum, "aldırma sen, kocakarı huysuzlukları!" Aslında, Menou'nun öfkesinin nedenini biliyorum: Pouges, ölmüş kocasını, bundan kırk yedi yıl önce, Adelaïde'e götürmüş olduğu için! Bu olayın etkisi yıllarca aile yuvasında yaşandı, dişi domuza verilen ada kadar sürüp gitti. Yarım yüzyıl Menou'nun kinini yumuşatamadı. Eh, kutlarım, diyecek bana, akşam yemeğinde, evine aldığın herif için. Karı peşinde koşan pisliğin, sarhoşun biri. Haydi Menou, haydi, artık kimsenin peşinden koşacak hali yok, bisiklete biniyor ancak. Sarhoşluğa gelince, senden fazla içtiği yok.

Pouges bana La Roque'tan haberler getirmiş. Pazar günü kilisede Fulbert beni ikiyüzlülükle suçlamış, böyle anlatıyor Pouges, Catie hakkında çirkin sözlerle. "Hemen anladım" diyor; "kışkırtıyor Fulbert! Neyse ki Marcel'in yanında Judith vardı, sanırım iyi anlaşıyorlar. Adamın kıpkırmızı olduğunu görünce Judith onun kolunu tuttu, sonra Fulbert'e dönerek yüksek sesle, 'Rahip efendi' dedi, 'ben kiliseye Tanrı'yla ilgili sözler dinlemeye geldim, sizin bir kız yüzünden Mösyö Comte'la olan anlaşmazlığınızın öyküsünü değil!' Nasıl konuştuğunu bilirsin: kupkuru, kısa, sert. Nazik, ama komut veren onbaşı gibi. Sağlığına!"

– Sağlığına.

– Ertesi gün, günlük istihkakını azalttı Fulbert. O zaman elinde yemeğiyle bütün köyü dolaştı insanlara göstermek için, Fabrelâtre'a, "Mösyö Fabrelâtre, rahip efendiye, bana oruç tutturduğu için teşekkür ettiğimi söyleyin" dedi. "Ama yarın da normal yemeğim verilmezse yiyecek dilenmeye Malevil'e gideceğim." İnanmayacaksın ama, ertesi gün istihkakı eksiksiz verildi, herkes gibi.

– Bu demektir ki, zoru görünce götleri sıkmadı.

He ya! He ya! diyor Pouges, cebinden koca bir mendil çıkarırken, sonra uzun bıyıklarını özenle kuruluyor.

Bu, sadece temizlik merakından değil, bana bardağının boşaldığını anlatmak için. Bardağı bir kez daha ağzına kadar doldurıyorum. Sonra şişenin mantarını sıkıca bastırıyorum. Üçüncüyü beklemesin.

İlk bardağın içimi sırasında Pougès durmadan konuşmuştu. Ama ikincisi için, bana yeterince ödeme yaptığını düşünüyor kuşkusuz. Susuyor. İkincisi, deyim yerindeyse, "müessesenin ikramı", Adelaïde'deki gibi, yani bedava. Ona saygı duruşu yapmak gerek. Ben de onun suskunluğundan yararlanarak Marcel'e bir mektup yazıyorum, giriş kulesindeki posta kutusuna bırakacak. Pougès böylece işin dışında kalabilecek. Mektupta Marcel'e iki karşı cephe öneriyorum. Biri açık, göz önünde, Judith tarafından Fulbert'e karşı yürütülecek. Öteki Fabrelâtre'a karşı, gizliden gizliye ve aşağılayıcı bir muhalefet biçiminde.

İçimizde, sadece Peyssou, buğdayın "her şeye rağmen" hayatta kalmayı başaracağını söyleyerek haklı çıktı. Ağustosun 15'inde epeyi gecikerek de olsa– başaklar belirmiş görünüyor, 25'inde hemen de olgunlaşmış hepsi ve gene Peyssou, bir öğle sonu, Rhunes'ün dereye en yakın kenarında, devrilip ezilmiş saplar, yenmiş başaklar ve yerde ayak izleri görüyor.

– Porsuk olmalı, diyor, hem de en irisinden, ayaklar arasındaki açıklığa baksana.

– Porsuk mısır yer, diyor Colin. Ya da üzüm.

Peyssou omuz silkiyor.

– Buna cevap bile gerekmez, diyor, cevap vererek. Mısır bulamazsa, ha? Ne yapar? Bu baş belası hayvan, bomba patladığında, toprağın altındaydı tabiî. Porsuk yuvasını derin kazar.

– Peki o zamandan beri ne yedi bu? diyor Jacquet.

Peyssou bir kez daha omuz silkiyor.

– Hiçbir şey yemedi, uyudu.

Peyssou'nun haklı olduğunu düşünüyorum.

Kışların çok soğuk geçmediği, yiyeceğin bol olduğu yöremizde porsuk kış uykusuna yatmaz olmuş. Ama açlık tehlikesi karşısında, kazdığı delikte, uyuklayarak ve gövdesindeki yağ deposundan az az harcayarak güzel günleri bekleme yeteneğini kaybetmemiş.

Savaş hali! Eskiden, porsuğu uzak tutmak için tarla kenarına boydan boya ateş yakılırdı. Ama bu yöntem bugün öfkemizi yatıştırmaya yetmiyor. O pis yaratığı uzaklaştırmak değil, gebertmek

istiyoruz. Köylünün, ürününü çalmak isteyen zararlıya karşı duyduğu nefret, her zamankinden daha da güçlü olarak içimizde.

Yamacın eğimi üzerinde, Rhunes'ün öte yakasında, buğday tarlasının yirmi adım uzağında toprağa bir sığınak kazıyor, üstünü dört direk üzerine oturan bir çatıyla örtüyoruz. Çatı sadece avcıyı gizlemek için değil, rüzgârdan, yağmurdan da korumak için. Bu avcı barınağının tasarımını borçlu olduğumuz Meyssonnier, zeminde toprakla teması engelleyen tahta ızgarası bile olan kusursuz bir eser meydana getirmiş. "Çünkü" diyor, "kalın kauçuk çizmelerle bile toprağın nemi bir süre tüm bedeninize işler."

Geceleri küçük kazamatımızda sırayla nöbet tutmak için ekipler oluşturuluyor. Kadınlar da görev alacak, iki genç kadın, iki aydır atıcılık eğitimi görüyorlar ve işi, başlarının çaresine bakacak kadar ilerlettiler. Catie, doğal olarak Thomas'yla nöbet tutacak. Ve benimle geleceğini düşündüğüm Miette, Jacquet'yi seçiyor. Böylece Peyssou, Jacquet'yi alamadığı için Colin'le kalıyor ve ben, Meyssonnier'yle. Burada, Evelyne –Miette bunu düşünmüş olmalı– benim ekibime katılmak için kıyameti koparıyor, reddetmem üzerine bir açlık grevine başlıyor ve sonunda kabul etmek zorunda kalıyorum.

Sekiz gün geçiyor. Porsuk görünürlerde yok. Kendisi pis koktuğu halde burnu çok duyarlı olmalı, bizi fark etti sanırım. Aslında, belki de onun açısından, pis kokan bizleriz. Ne olursa olsun, beklemeye devam ediyoruz.

Böylece zaman geçiyor, bir nehir gibi ağır ağır akarak. Şafakta, günün ilk ışıklarıyla uyanıyorum. Havanın güzelleştiği günden bu yana pencereyi açık bırakıyorum. Uyandığımda, karşı yamaçlarda bitkilerin hayata dönüşünü seyretmek hoşuma gidiyor. İnanılmaz bir şey. İki ay önce bu kadar çok yeşillik görebileceğine kim inanırdı ve bu kadar çok yaprak, ama ağaçlarda değil –pek azı hayatta kalabildi–, dev komşularının yok oluşundan yararlanarak büyüyen gelişen ağaççıklarda, göz alabildiğine. Thomas'nın kanepesinde uyuyan Evelyne'e de bakıyorum. Bir lokma ekmek ve bir yudum süt karşılığında odamda kalma uygulaması sonucunda, bir gece için konuk olduğu kanepede iki aydır yatı-

yor. Ama uygulamaya son vermeye cesaret edemiyorum, çok faydalandı. Yüzüne renk geldi, yanakları doldu, kasları belirdi. Ve göğsü benim kehanetimi yalancı çıkararak hâlâ yamyassı duruyorsa da, hiç olmazsa jimnastikle güçlendi. At binmeyi öğrendi, ötekilerden çok daha çabuk, korkusuzca, coşkuyla biniyor, dörtnala kaldırmak için küçük ayaklarıyla atının karnını döverek ve sarı saç örgüleri arkası sıra uçuşuyor. Ata binerken saçlarını örmesini söyledim ona, çünkü Seheryeli'ne binmişken, saçlarını geriye atmak için elini kaldırdığında, hayvan peş peşe atlayıp sıçramaya başladı ve binicisini bir ağaççığın üzerine, neyse ki tehlikesizce fırlattı.

Evelyne'in kendisine baktığını hissederek gözlerini açtığı an, bir el silah atılıyor. Sonra bir el daha, birkaç saniye sonra bir üçüncüsü. O birkaç saniye içinde şaşkınlığım, korkuya dönüşüyor. Peyssou ile Colin gece barınaktaydılar, ama şu saatte yukarı geliyor olmalılar. Porsuk, sabah, güneş doğduktan sonra ortaya çıkacak değil herhalde. Öyle bile olsa Colin ile Peyssou'nun hayvanı vurmak için üç el ateş etmelerine gerek olmaz. Kalkıyorum, acele pantolunumu giyiyorum.

– Evelyne, fırla, giriş kulesine koş, Meyssonnier'ye tüfeğini alıp, beni beklemesini söyle, diyorum.

Bir aydır –öyle karar verdik– herkes silahını yanında, kendi odasında bulunduruyor. Gece, beklenmedik bir şey olursa, giriş kulesinde üç tüfek, iç kalede üç tüfek ve Jacquet'de de bir tüfek bulunacak böylece. Jacquet'nin, Miette'in odasında olduğu geceler dışında tabiî. Bu gece de Jacquet Miette'in yanında.

Evelyne fırlıyor, yalınayak, gecelikle ve tam ben pantolonumu ilikleyerek odadan çıkarken Thomas kapıda görünüyor, ayağında pijama, üstü çıplak.

– Ne var, ne oldu?

Tüfeklerinizi alın, ikiniz de, hemen giriş kulesine gidin. Sakın oradan ayrılmayın. Malevil size emanet! Giyinmenize gerek yok! Çabuk çabuk!

Döner merdiveni ikişer ikişer atlayarak iniyorum ve Jacquet'yle karşılaşıyorum, Miette'in odasından çıkıyor. Tepkisi Tho-

mas'nınkinden çok daha hızlı olmuş: pantolonunu giymiş, silahı elinde. Tek kelime söylemeden yan yana koşuyoruz.

İç avluya ulaştığımızda Rhunes'den beşinci kez silah sesi duyuluyor. Duruyorum, silahımı doldurup havaya ateş ediyorum. Bunun, "geliyoruz, yetiştik" demek olduğunu anlayacaklarını umarak koşmaya başlıyorum yeniden. Meyssonnier'yi görüyorum, önümde, elinde tüfek kapıyı açıyor. Uzaktan bağırıyorum:

– Koş! Koş! Arkandan geliyorum!

Havaya ateş ettiğim sırada koşup beni geçmiş olan Jacquet önümde şimdi. Peşinden giriş kapısını geçip dışarı çıkıyorum, yokuşun başına ulaşıyorum, arkamda birinin soluklarını duyuyorum, dönüp bakıyorum, Evelyne, yalınayak, geceliğiyle, bana yetişmek için deli gibi koşuyor.

Birden müthiş öfkeleniyorum, kolundan yakalıyorum, bütün gücümle sarsarak bağırıyorum:

– Çıldırdın mı? Ne işin var burada? Git, git buradan! Çabuk geri dön!

Bağırıyor, gözleri dışarı uğramış:

– Hayır! Hayır! Senin yanında olmak istiyorum!

– Çabuk geri dön! diye haykırıyorum.

Tüfeğimi sağ elimden sol elime geçirerek olanca hırsımla tokatlıyorum onu. Dövülmüş bir hayvan gibi boyun eğiyor, kapıya kadar geri geri gidiyor, insanı çıldırtacak kadar yavaş adımlarla ve korku dolu gözlerle bana bakıyor. Tekrar haykırıyorum:

– Geri dön!

En değerli saniyeleri kaybediyorum! Ve Catie ile Thomas hâlâ görünürlerde yok! Evelyne'i emanet edeceğim kimse yok! Menou da, çünkü ardına kadar açılmış olan kapının önünde iki eliyle gömleğine yapıştığı Momo'yu durdurmaya çalışıyor o sırada.

Evelyne'i belinden yakalayıp sırtıma vuruyorum, kapıya kadar koşuyorum ve bir çuval gibi kapıya bırakıyorum.

Aynı anda, gömleğin yırtıldığını görüyorum ve Momo anasından kurtulmuş, çılgın gibi atılarak koşmaya başlıyor, Rhunes'e giden yokuşu rüzgâr gibi iniyor.

Ve o ikisi hâlâ ortalıkta görünmüyor! İnanılacak şey değil, hiç

kuşkum yok, kızımız boyanıyordur! Öbürü de onu kapıda bekliyordur!

Evelyne'i orada bırakıp koşmaya başlıyorum, kısa bacaklarıyla koşturan Menou'nun yanından geçip gidiyorum ve "Momo! Momo!" diye bağırıyorum. Ama ona yetişemeyeceğimi biliyorum. Çocuklar gibi ayaklarını yere sürterek koşar ama çok hızlıdır ve nefesi iyidir.

Tam bir U çizerek sel yatağına inen yolda, dönmeme gerek kalmadan –çünkü burada yol kendi kendisine paraleldir neredeyse–, bütün gücüyle koşmaya devam eden Menou'yu görüyorum ve arkasında ona yetişmek üzere olan Evelyne! Bu inanılmaz disiplinsizlik karşısında öfkeden boğulacak gibi oluyorum. Ve neden bilmem Catie ile Thomas'nın da nöbet yerlerini bırakıp arkamızdan koştuklarını düşünüyorum, eminim! Malevil savunmasız şu anda! İsteyen her şeyimizi, yiyeceğimizi, hayvanlarımızı, her şeyimizi alabilir! Birden, korkunç bir ümitsizliğe kapılıyorum kalbim nedereyse kaburgalarıma çarpacakmış gibi atarken, dişlerim kenetlenmiş, boğazım canımı acıtacak kadar kuruyor. Öfke ve kaygıdan çıldırmışçasına koşuyorum.

Rhunes'e ulaştığım zaman, epeyi uzağımda, sırtları bana dönük, hareketsiz, silahları ellerinde yan yana dizilmiş durduklarını görüyorum: Peyssou, Colin, Meyssonnier, Jacquet. Kımıldamıyorlar. Tek kelime konuşmuyorlar. Taş kesilmişler sanki. Neden böyle donup kalmışlar, anlamıyorum, çünkü arkadan görüyorum onları. Ama tehikedeymiş gibi görünmüyorlar, kendini savunmaya çalışan ya da korumuş insanlar gibi... Sadece duruyorlar, sessiz, kıpırtısız; telaşlı ayak seslerim bile onları uyandırmıyor.

Yaklaşıyorum, ama hep öyle büyülenmiş gibiler, bakmıyorlar, kımıldamıyorlar, aralarında yer açmıyorlar bana. Sonra ben de görüyorum.

On metre ancak ötemizde, yamacın üzerinde, paçavralar içinde yirmi kadar insan, kaşeksinin son evresinde bir deri bir kemik, yüz derileri kemiklerine yapışmış, göz kürelerine bile hâkim olacak güçleri kalmadığından, dehşet verecek kadar kaymış gözleriyle buğdaylarımızın üzerinde diz çökmüş, kimisi boylu boyunca

yatmış yirmi kadar hayalet, daha olgunlaşmamış başakları, ağlar gibi sesler çıkararak yiyorlar. Taneleri kavuzlarından ayırmaya bile vakitleri yok, öylece, bütünüyle ağızlarına atıyorlar. Ağızlarının çevresinin yemyeşil olduğunu görüyorum, buğdayımıza rastlanmadan önce, ot yemeye çalıştıkları anlaşılıyor. İskelet haline gelmiş hayvanlara benziyorlar. Gözleri korku ve açlıkla parlıyor ve taneleri aceleyle ağızlarına doldururken yan gözle bize bakıyorlar. Taneler boğazlarına kaçıyor, boğulur gibi olunca yediklerini avuçlarına tükürüyor, sonra tekrar ağızlarına atıyorlar. Kadınlar da var aralarında. Saçlarının uzunluğundan anlaşılıyor, çünkü korkunç zayıflıkları görünür cinsel özellikleri de yok etmiş. Hiçbirinde tüfek yok. Ama yanlarında, buğday saplarının üzerine yatmış, direnler ve sopalar görüyorum.

Görünüş o kadar yürek paralayıcı ki, ürünümüzün dörtte birini mahvettiklerini, engel olmazsak hepsinin yok olacağını ancak birkaç saniye sonra anlayabiliyorum. Sadece yedikleri için değil, ayaklarıyla çiğneyerek, üzerlerine yatarak daha da fazla buğdayı öldürüyorlar. Ve yedikleri ya da ezip yok ettikleri o taneler bizim hayatımız! Eğer Malevil'in buğdayı böylece, ceza görmeden yok edilebilecekse, o zaman Malevil'dekiler de günün birinde, oradan oraya sürüklenen aç hayaletlere katılacaklar demektir. Ve bu gördüklerimiz, göreceğimiz son hayaletler değil, kesinlikle! Bitki örtüsünün yeniden fışkırması bu insanları yiyecek bulmak ümidiyle yollara düşürmüş olmalı.

Peyssou yanımda. Orada, yanında durduğumun farkında değil. Ter yanaklarından süzülüyor.

– Her şeyi denedik, diyor Colin, öfke ve acıyla kısılmış sesiyle. Konuştuk, bağırıp çağırdık. Havaya ateş ettik. Üzerlerine taşlar fırlattık. İnanır mısın, taşlara aldırış bile etmediler, kollarını kaldırıp kafalarını koruyarak yemeye devam ettiler.

– Kim bu insanlar? diyor Meyssonnier, başka zaman olsa komik bulacağım çocukça bir hayretle. Nereden geliyorlar?

Ve çaresiz bir öfkeyle titreyerek, Patua'yla bağırıyor:

– Gidin buradan, kahrolasıcalar! Buğdayımızı mahvediyorsunuz! Biz ne yiyeceğiz sonra?

– Konuş konuş, diyor Colin, Patua ya da Fransızca! Cevap bile vermiyorlar! Sadece tıkınıyorlar! Salak gibi porsuğu bekledik günlerce!

– Dipçikle kovalamaya çalışsak... diyor Peyssou, sonunda konuşarak, sesi zor duyuluyor.

Başımla, "hayır" işareti yapıyorum. Güçsüzlüklerine bakıp da aldanmamalı! Köşeye sıkışmış insandan her şey beklenir. Direne karşı dipçik: hakça bir savaş olmaz bu. Hayır. Yapılması gereken tek mantıklı şeyi biliyorum. Arkadaşlarım da biliyor. Ve yapamıyorum. Orada, buğday tarlasının kenarında, silahım elimde emniyeti açılmış, kurşun sürülmüş ve parmağım tetikte duruyorum, tereddüt etmiyorum, hayır. Tereddüt değil, aklıma ve mantığıma rağmen beni felce uğratan bir güç var içimde, bunu reddediyor. Ben de taş kesilmiş gibiyim.

Tek çırpınan, Momo. Çok çabuk heyecanlandığını bilirim, ama onun bu kadar öfkelendiğini, öfkeden deliye döndüğünü hiç görmemiştim. Tepiniyor, elleri havada yumruğunu sallayarak hayvansı seslerle bağırıyor. Çılgın bir öfkenin pençesinde, ateşli gözlerle bana bakarak, hareketleriyle ve sesiyle beni yağmaya son vermeye çağırıyor:

– *Buday! Buday!*

Yağmacılar kendi aralarında ya da başka aç insanlarla dövüşmüş olmalılar, çünkü giysileri parçalanmış ve bu pis, yırtık, toza toprağa batmış paçavralardan bacakları, omuzları, sırtları görünüyor. Bir kadın görüyorum, dörtayak üzerinde sürünürken birer deri torbaya dönüşmüş buruşuk memeleri yere değiyor. Kadının ayakkabıları var ama pek çoğunun ayaklarında bez parçaları sarılı. Çocuk yok aralarında, çok gençler yok, yaşlılar yok. Dayanıksızlar ölmüş. Burada gördüklerim sadece "güçlü kuvvetli"ler. İskeletler söz konusu olduğunda bu deyim, acımasız bir alay gibi geliyor insana. Kalça kemiklerinin görünüşü, kocaman diz eklemleri, kürekkemikleri, köprücükkemikleri dehşet veriyor bana. Çiğnediklerinde çene kaslarının hareketi görünüyor. Derileri, kemiklerini örten buruşuk bir torba ve kokuları, genzimizi tıkayan, mide bulandırıcı kokuları bize kadar geliyor.

– *Buday! Buday!* diye haykırıyor Momo ve iki eliyle saçlarını çekiştiriyor yolacakmış gibi.

Sağ elim tüfeğimde, parmağım tetikte ama hâlâ kolum aşağı sarkık, namlu yere bakıyor. Bir türlü omuzlayamıyorum silahımı. Bu yabancılara, bu yağmacılara karşı müthiş bir öfke var içimde, çünkü hayatımızı yiyip yok ediyorlar. Ve üstelik, ileride bu yağma devam ederse, bizim de Malevil'de hızla bu hayaletlere benzeyeceğimizi biliyorum. Ama aynı anda, nefretimi dengeleyen dayanılmaz, sefil bir acıma duygusu elimi kolumu bağlıyor.

– *Buday! Buday!* diye çığlık çığlığa bağırıyor Momo, çılgınlığa varan bir isyanla.

Ve birden bizi hayaletler sürüsünden ayıran on metreyi bir anda geçiyor, en yakındaki yağmacının üzerine atlıyor ve yumruklarıyla, botlarıyla vurmaya, tekmelemeye başlıyor.

– Momo! Momo! diye bağırıyor Menou.

Biri gülüyor, belki Peyssou. Ben de güleceğim. Momo'ya olan sevgimden; çünkü böylesine bir hareket, bu kadar çocuksu, bu kadar gülünesi bir hareket o kadar Momo'ya yakışıyor ki. Çünkü Momo'nun yaptığı hiçbir şey ciddî bir sonuç yaratmaz, çünkü Momo, hayatın katı gerçekleri içinde bir parantezdir, çünkü Momo hayatın "tadı tuzu, tuzu biberi"dir. Çünkü Momo'ya hiçbir zaman, asla hiçbir şey olmayacağından o kadar eminim ki. Her zaman o kadar korunmuştur ki, Menou tarafından, amcam tarafından, ben, arkadaşlarım, hepimiz...

Adamın korkunç bakışını yarım saniye geç fark ediyorum. Direni fırlattığını saniyenin dörtte biri kadar bir süre gecikerek görüyorum. Ateş ederek durduracağımı sanıyorum; fırlatmış bile. Ve kurşunum düşmanın boğazını parçaladığı an, direnin dişleri Momo'nun kalbine saplanıyor.

Birlikte yere düşüyorlar. İnsan sesine benzemeyen bir çığlık duyuyorum, Menou'nun koştuğunu ve kendini ölmüş oğlunun üzerine attığını görüyorum. O zaman bir otomat gibi yürüyorum ve yürürken ateş ediyorum. Sağımda solumda arkadaşlarım aynı hizada yürüyerek ateş ediyorlar. Öylece, kalabalığa ateş ediyoruz, hedef gözetmeden. Zihnim boş, bomboş. "Momo öldü" diye

düşünüyorum. Ve hiçbir şey hissetmiyorum. Yürüyorum, ateş ediyorum. Yürümeye gerek yok, artık yanlarındayız. Ama yürüyoruz, makine gibi, düzenli adımlarla, orak sallar gibi.

Hiçbir kımıltı yok artık, ama hâlâ ateş ediyoruz. Kurşunları bitirene kadar...

14

Hiçbirimiz, Menou dışında, Momo'yu kaybettiğimizi anlayamadık ilk günler, öncelikle, bir çeşit aymazlıkla inanmak istemediğimizden, sonra, yok etmek zorunda kaldığımız hayalet insanlar yüzünden on beş gün süresince, gece gündüz, korkunç bir uğraşla boğuştuğumuz için.

Önce ölüleri gömmek gerekti. Fecî bir şeydi bu ve cesetlere yaklaşılmasını yasaklamam işi daha da güçleştiriyordu. Cesetlerde, hiçbir şekilde kendimizi savunmamıza imkân olmayan salgın hastalıklar bulaştıracak parazitler bulunmasından korkuyordum. Pirenin vebayı ve bitin hıyarcıklı tifüsü taşıdığını biliyordum. Bu bahtsız insanların acınacak durumları ve pek çoğunun ayaklarına sardıkları paçavralara bakılırsa, çok uzak yerlerden geliyor olmaları beni daha da tedbirli olmaya zorluyordu.

Hayvanların gömülü olduğu yerin yakınında derin bir çukur kazıldı önce, çukurun dibine çalı çırpı doldurduk, sonra son tarlanın hizasına gelecek biçimde kütükleri yerleştirdik. Ardından uzun bir sopanın ucundaki ilmek yardımıyla, her cesedin ayağına bir ip geçirdik ve cesetleri, birer birer, kendimizden epeyi uzak tutmaya çalışarak odun yığınının tepesine çektik. Beşi kadın on kiz ceset vardı.

Henüz sıcak olan küllerin üzerine son kürek toprağı attığımızda saat gecenin on biriydi. Sırtımızdaki giysilerle Malevil'e girmemizi istemedim. Giriş kulesinin kapısını çaldım, Catie görününce oma, Miette'i de yardıma çağırarak bize su dolu iki büyük çamaşır leğeni getirmelerini istedim. Leğenler gelince, üzerimizdekileri çıkarıp suya bıraktık, iç çamaşırlarımızı da ve içeri çıplak gir-

dik, kuledeki banyoda sırayla yıkandık. Giysilerimizin dikişlerini dikkatle inceledik, hiç kimsede parazit çıkmadı. Ertesi sabah giriş kulesinin önünde, çamaşır leğenlerinin altında kocaman ateşler yakıldı ve içlerindekiler avluya alınarak güneşte, iplere asılmadan önce uzun uzun kaynatıldı.

Altımız büyük salonda yemek yedik, Catie hizmet ederken. Evelyne oradaydı, ama onunla konuşmadım, o da bana yaklaşmaya cesaret edemedi. Miette, Falvine ve Menou giriş kulesinde, Momo'yu bekliyorlardı. Yemekte tek kelime konuşulmadı. Yorgunluktan yıkılmak üzereydim ve duygularım uyuşmuş gibiydi. Yemenin içmenin ve gücümü toplayabilmenin verdiği hayvanı bir hazzın dışında, sadece yatıp uyuma ihtiyacı hissediyordum.

Oysa buna imkân yoktu. Alınması gereken kararlar vardı ve hemen o akşam, yemekten hemen sonra bir toplantı yapmak zorundaydık. Kadınların katılmasını istemedim. Thomas'ya söyleyeceğim çok tatsız şeyler vardı ve Catie'nin yanında konuşmak istemiyordum. Evelyne'in de, odamdan kovmadığım ama yüzüne bile bakmadığım Evelyne'in de tartışmalarımıza tanık olmasını istemedim.

Çevremdeki bütün yüzlerde yorgunluğun ve derin bir kederin izleri vardı. İfadesiz bir sesle ve sözcüklerimi seçerek konuşmalıydım. Çok kötü saatler yaşanmıştık. Hatalar yapılmıştı. Şimdi durum değerlendirmesi yaparak ortak bir noktada buluşacaktık. Önceklikle herkes olanlar hakkında düşündüklerini söylemeliydi.

Uzun bir sessizlik.

– Konuş, Colin, diyorum.

– Ne diyebilirim? diye başlıyor Colin, boğuk bir sesle, kimseye bakmadan, Momo'nun ölümüne çok üzüldüm ama öldürdüğümüz insanlar için de üzülüyorum.

– Meyssonnier?

– Ben, diyor Meyssonnier, hiçbir şeyin olması gerektiği gibi yürütülmediğini söyleyeceğim. Bu olayda pek çok disiplinsizliğe tanık olduk.

O da bunları söylerken hiç kimseye bakmıyor.

– Peyssou?

Peyssou geniş omuzlarını kaldırıyor, güçlü ellerini masaya dayarken,

– Bence, zavallı Momo, kendisi arandı biraz da, diyor. Ama, ne olursa olsun, Colin'in dediği gibi...

Devam etmiyor.

– Jacquet?

– Ben de Colin gibi düşünüyorum.

Thomas'ya en son söz veriyorum. Bu küçük mesafeyi koyarak bir şeylerin altını çizmek için. Zaten kendisi de, yanımda boş duran Evelyne'in yerine oturmayarak bu mesafeyi kabullenmiş,görünüyor. Doğruluyor, ama başını benden yana çevirmiyor. Gergin yüzünü profilden görüyorum, önüne bakıyor. Dimdik, hatta kaskatı oturduğu halde elleri ceplerinde –Thomas'da hiç görmediğim bir davranış. Eminim, ellerini saklayışı küstahlık işareti değil, titremesinden korktuğu için.

Kontrol etmekte zorluk çektiği bir sesle,

– Meyssonnier disiplinsizlikten söz etti, diyor. Bu konuda iki hata işlediğimi itiraf etmek istiyorum. Bir: silah sesleri üzerine Emmanuel, giyinmeden, öylece silahımı alıp aşağı inmemi istedi. Oysa ben giyinerek vakit kaybettim, giriş kulesine çok geç ulaştım ve sonuç olarak, Momo'yu tutması için Menou'ya yardım edemedim.

Yutkunuyor, devam ediyor:

– İki: Emmanuel'in dediği gibi, Malevil'i korumak için Catie'yle birlikte surların üzerinde nöbet tutacak yerde, kendi kararımla ağıya, Rhunes'e yardıma indim. Malevil'i savunmasız bırakarak çok büyük bir yanlış yaptığımı biliyorum. Eğer karşımızda örgütlenmiş bir düşman olsaydı ikiye ayrılırdı: bir grup, buğdayımızı çalmalayarak bizi aşağıya çekerken ikinci grup şatoyu ele geçirebilirdi.

Thomas'yı bu kadar iyi tanımasam, bunun, çok ustaca hazırlanmış bir nutuk olduğunu söyleyebilirdim. Çünkü Thomas, kendi kendisini suçlayarak bizi silahsız bırakıyor. Kendi kendisini suçlayan bir sanığa karşı nasıl bir iddianame okuyabilirsiniz? Oysa, biliyorum, bu sözlerde böyle bir niyet yok. Burada bir hile, bir

art niyet varsa, bu sadece karısını aklama çabasının sonucu. Çok duygulandırıcı bir tutum ama aynı derecede tehlikeli. Çünkü, itiraf ettiği hatalı davranışlarda Catie'nin payı konusunda benim de fikrim var.

Duygusuz bir sesle:

– Dürüstlüğün için sana minnettarım, diyorum. Ama Catie'yi biraz fazla koruduğunu düşünüyorum.

Yüzüne bakıyorum. Yalan söyleyemeyeceğini biliyorum.

– Evet, oydu, diyor, hafifçe titreyen bir sesle. Ama onun fikrini kabul ettiğime göre, gecikmemizden ben sorumluyum.

Bu itiraf ağırına gidiyor, görüyorum, hem de çok. Müthiş gergin, Thomas. Ama gene de devam edeceğim:

– Surlara çıktığımız zaman, Rhunes'de neler olup bittiğini görmek için aşağıya inmenizi isteyen Catie olmadı mı?

– Evet, o istedi diyor Thomas, yüzü kıpkırmızı. Ama ben bunu kabul ederek hata ettim. Bu hatanın sorumlusu sadece benim.

Sert bir sesle cevap veriyorum:

– İkiniz de sorumlusunuz. Catie'nin buradaki herkesle eşit hakları ve sorumlulukları var.

– Ama, diyor Thomas, dişlerinin arasından, kendisini suçladığım bu toplantıya katılma hakkı yok!

– Catie'yi tartışmanın dışında tutmak istedim. Ama onun da dinlemesini istiyorsan, git çağır, haydi! Bekliyoruz!

Sessizlik. Herkes ona bakıyor. Bakışları yerde, elleri ceplerinde hâlâ. Dudakları titriyor.

– Gerek yok, diyor sonunda.

– Bu durumda, diyorum, Colin'in bu konudaki sözlerini –aldanmıyorsam, Peyssou ve Jacquet de ona katılıyor– tartışmaya açmak istiyorum.

– Konuşmamı bitirmedim, diyor Thomas.

– İyi ya, konuş, diyorum sabırsızlıkla. Her seferinde aynı şeyi yapıyorsun! Kimse seni engellemiyor!

Thomas devam ediyor:

– Hatalarımın sonuçlarına katlanarak, Catie'yle birlikte Malevil'den ayrılmaya hazırım.

Omuzlarımı silkiyorum, susuyor, sustuğunu görünce soruyorum:

– Bitirdin mi?

– Hayır, diyor Thomas, pürüzlü bir sesle. Yeni bir emre kadar, Malevil'dekilerden biri sayıldığıma göre, tartıştığımız konu hakkında düşündüklerimi söyleyebilirim değil mi?

– Söyle, diyorum. Seni engelleyen mi var?

Bir an susup bekliyor, sonra biraz daha rahat bir sesle konuşuyor:

– Ben Colin'le aynı fikirde değilim. Yağmacıları öldürdüğümüz için üzülmemiz gerektiğine inanmıyorum. Hatta, Emmanuel'in, daha erken ateş emri vermeyerek önemli bir yanlış yaptığını düşünüyorum. Bu kadar gecikmeseydi, Momo şimdi yaşıyor olacaktı.

"Aa!" sesleri ya da öfke belirten bazı hareketler olmuyorsa da, yüzlerde apaçık bir kınama ifadesi görüyorum. Ama bu kez ustalığımı kullanmayacağım. Kalabalığın ortak hükmünden yararlanmayacağım bu konuda. Konu çok önemli.

Heyecansız bir sesle,

– Haşin bir ifade oldu, Thomas, diyorum, ama söylediklerin doğru. Hatta, yanlışını düzeltmek istiyorum: bir değil, iki önemli hata yaptım.

Arkadaşlarıma bakıyorum, susuyorum. Birkaç saniye susabilirim. Çünkü ilgi ve dikkatlerini son sınıra kadar uyarmayı başardım.

Sonra devam ediyorum:

– İlk hatam –sanırım, sadece bu olayla sınırlı olduğu söylenemez– Evelyne'e karşı çok yumuşak ve zayıf olmam. Dizginlerini bir kez çocuğuna kaptırmış yaşlı başlı bir adam olarak topluluğumuza laubaliliği getirdim ve disiplinin bozulmasına neden oldum. Bu başıboşluğun sonucu ortada: Rhunes'e yardıma koştuğum sırada Evelyne paçalarıma yapışmasaydı, Momo'yu tutması için Menou'ya yardım edebilirdim, hiç olmazsa Thomas gelene kadar tutabilirdim onu.

Bir an susuyorum, sonra ilave ediyorum:

– Bunları, özeleştiri yaparak kendimi tatmin etmek için söyle-

miyorum, Thomas, diyorum. Benim Evelyne konusundaki zaafımla senin Catie'ye olan zaafın arasındaki benzerliğe işaret etmek istiyorum.

– Şu farkla ki, Evelyne senin karın değil, diyor Thomas.

Soğuk bir sesle cevap veriyorum:

– Burada suçu ağırlaştıran bir unsur mu görüyorsun?

Susuyor, ısrar edemiyor: sanırım, söylemek istediği, Catie'yle evli olmasının, kendi sorumluluğunu artırmış olduğu. Ama, herkesin önünde bunu açıklarken, zaafını itiraf etmiş olacağını düşünüyor. Ve bu konuda, çoktan geçmişte kalmış bir anlayışla –tümüyle yanlış– bir erkek egemen evliliğe inanıyor hâlâ.

– İkinci hata: Thomas'nın dediği gibi, yağmacılara ateş etme kararını çok geç aldım.

Meyssonnier iki kolunu birden kaldırıyor.

– Yok, hakça konuşmalı! diyor yüksek sesle. Eğer bir hata varsa, bu sadece sana ait değil! Hiçbirimiz o zavallılara ateş açmaktan yana değildik. Öylesine zayıftılar ki! Öylesine açtı ki hepsi!

Soruyorum:

– Thomas, sen de aynı şeyleri hissettin mi?

– Evet, diyor, tereddütsüz.

Ondaki bu dürüstlüğü çok seviyorum: savunduğu tezi kaybedeceğini bilse bile asla yalan söylemez.

– Bu durumda, diyorum, yanlışın hepimize ait olduğunu kabul ediyoruz.

– Evet, diyor Thomas, ama şefimiz sen olduğuna göre senin sorumluluğun herhangi birimizden daha fazla.

İki elimi birden havaya kaldırıyor ve heyecanla bağırıyorum:

– Evet, işte sorun bu! Ben şef miyim, değil miyim? Eğer kendini şef sanan birinin komutasındaki koskoca insanlar, savaşın ortasında onun emirlerine uymuyorlarsa, o şefin şefliğinden söz edilebilir mi?

Sessizlik çöküyor, bırakıyorum, uzasın. Etkisi hissedilsin biraz. Thomas kendi kendisiyle hesaplaşsın.

– Bence, diyor Colin, burada hiç de net olmayan bir durum var. Malevil'in bir çeşit meclisi var ve hep birlikte kararlar alınıyor.

Tamam. Bu meclis toplantılarında Emmanuel önemli bir rol oynuyor. Ama hiçbir zaman, acil durumlarda ve tartışma için vakit olmadığında emir verme yetkisinin Emmanuel'e ait olacağı söylenmedi.

Meyssonnier elini kaldırıyor.

– İşte, diyor, kendinden memnun. Az önce, hiçbir şeyin olması gerektiği gibi yürütülmediğini söylerken, bunu kastetmiştim. Hatta, olup bitenlerin, utanç verici olduğunu söyleyebilirim. İnsanlar, hiç kimseyi dinlemeden, sağa sola koşmaya başladı. Sonuçta öyle bir an geldi ki Malevil'i savunmak için, surların üzerinde Falvine ile Miette'ten başka kimse kalmadı. Üstelik, Miette, silah kullanmayı biliyordu ve tüfeği yoktu!

– Çok haklısın, diyor Peyssou, kocaman kafasını sallayarak. Tam bir rezaletti! Rhunes'de bulunmaması gereken Momo, oradaydı, gene oraya gelmemesi gereken ama Momo'nun peşinden gelen Menou oradaydı. Emmanuel'in kıçından ayrılmadan Evelyne oradaydı. Hatta...

Birden duruyor, kulaklarına kadar kızarıyor. Heyecanla sayıp dökerken az kaldı Thomas'dan da söz edecekken susuyor. Bir sessizlik oluyor. Thomas, elleri cebinde, kimseye bakmıyor. Colin gözleri pırıl pırıl, bana bakarak gülümsüyor belli belirsiz.

– O düşündüğün şey, diyor birden Peyssou, masada bir uçtan bir uca kolunu uzatarak, kocaman eliyle Thomas'nın kolunu yakalıyor, o düşündüğün ahmakça bir şey! Ahmakça bir şey, diyor tekrar bağırarak, Catie'yle birlikte Malevil'den gitmek... Daha ahmakça bir şey bulamazdın!

– Aynı fikirdeyim, diyorum.

– Hem, nereye gideceksin salak? diyor "salak" sözcüğüne inanılmaz bir sevgi ve sıcaklık katarak.

Colin gülmeye başlıyor, her zaman yaptığı gibi tam vaktinde ve tam gerektiği gibi. Böylece "la" sesi veriyor bize de, hepimiz gülüyoruz. Gülüşlerimiz birden havayı yumuşatıyor, Thomas'nın sımsıkı kapalı dudaklarında hafif bir gülümseme beliriyor. Az sonra vücudunun katılığını kaybettiğini, hatta ellerini ceplerinden çıkardığını fark ediyorum.

Gülüşmelerden sonra oylama yapılıyor, bir oy eksiğiyle –benim oyum: ben Meyssonnier'ye oy veriyorum– acil durumlar ve tehlike hallerinde yetkili olmak üzere Malevil'in askerî şefliğine getiriliyorum. Acil durumlar dışında, kararlar, güvenlikle ilgili olanlar bile eskisi gibi, mecliste oylama yapılarak alınacak. Meyssonnier'nin şef yardımcılığına getirilmesini öneriyorum; yaralanma vb. başka nedenlerle görevimi yapamaz duruma geldiğim takdirde askerî şefliği Meyssonnier devralacak. Yeni oylama ve sonuç beni memnun ediyor. Nihayet rahatlıyoruz, gürültülü konuşmalar oluyor, birkaç dakika bekliyorum.

– Colin'in az önce dile getirdiği bakış açısına geri dönelim, diyorum sonra. Evet, doğru, hepimiz aynı duyguyu yaşadık, o zavallı insanlara ateş etme zorunluğu korkunç bir şeydi. Bu nedenle tereddüt ettik, zaten gene de bu noktada söylemek istediğim bir şey var. Tereddüt edişimiz Momo'nun hayatına mal olmuşsa, demek ki bu tepkimizde yanlış bir şey vardı. Felaket gününden beri, eskisinin aynı olan bir dünyada yaşamıyoruz, bunun gerektiği ölçüde bilincine varmış ve yeni hayatımıza uyum sağlayabilmiş değiliz.

– Eskisinin aynı olan bir dünyada yaşamıyoruz, ne demek? diye soruyor Peyssou.

Ona dönüyorum.

– Bir örnekle anlatayım. Felaket gününden önce bir geceyarısı birinin gelip, senden intikam almak için ambarını, samanını, hayvanlarını ateşe verdiğini farz edelim.

– Biraz zor yapar onu! diyor Peyssou, bir an, her şeyini kaybetmiş olduğunu unutarak.

– Farz edelim! Çok büyük bir kayıp, sana hak veririm, ama hayatını tehdit edecek kadar da büyük değil! Öncelikle, sigortan var. Sigorta sana ödeme yapıncaya kadar beklemezsen, otunu ve hayvanlarını satın almak için tarım kredisine başvurabilirsin. Oysa şimdi, dikkat et, oysa şimdi, ineğini, atını çalan ya da buğdayını yiyen birini düşün! Anlıyor musun, işin bitti demektir! Bunun çaresi yok, ilacı yok, yakın ya da uzak bir gelecekte seni ölüme mahkûm etmiştir! Bu basit bir hırsızlık değil, bir cinayettir. Ve

böyle bir suç, ölümle cezalandırılmalıdır, hemen ve tereddütsüz!

Jacquet'nin yüzünü buruşturduğunu görüyorum ve konuşmamın heyecanı içinde sebebini düşünmüyorum. Momo'nun ölümünden beri bu sözleri o kadar çok tekrarladım ki. Ve daha pek çok kez konuşacağımızı biliyorum, bütün bir ömür benimsenmiş bir tutumun üç beş günde değişmesi mümkün değil. Kendini savunma refleksinin, insan yaşamına olan saygının önüne geçmesi!

– Gene de, diyor Colin, hüzünle. İnsanları öldürmek!

– Gerekiyor, diyorum, sesimi yükseltmeden. Bu yeni çağ bunu gerektiriyor. Buğdayını yiyen biri, tekrar söylüyorum, seni ölüme mahkûm etmiştir. Ve senin, kendi ölümünü onunkine tercih etmek gibi bir hakkın yok!

Colin susuyor. Ötekiler de. Onları ikna edebildim mi, bilemiyorum. Ama yaşadığımız olayın ağırlığı var. Belleklerde bırakacağı derin izlere ve öncelikle de bende, kendini savunan hayvandaki o çok hızlı ve kesin korunma refleksinin yerleşmesine yardımcı olacağına güvenebilirim.

Sonunda Jacquet'nin yüzünün kıpkırmızı olduğunu fark edebiliyorum, alnında beliren ter taneleri şakaklarından süzülüyor. Gülmeye başlıyorum.

– Korkma Jacquet! Bu gece alınan kararlar geçmişe etkili cinsten değil!

Jacquet, yumuşak bakışlı kahverengi gözlerini gözlerime kaldırarak soruyor:

– "Geçmişe etkili" ne demek?

– Geçmişteki olaylara uygulanmayacak, demek istiyorum.

– Ha, iyi! diyor Jacquet rahatlamış.

– Şaşkın oğlum! diyor Peyssou.

Ve bakışlarımız Jacquet'de, gülüyoruz, az önce Thomas'ya güldüğümüz gibi. Böyle gülebileceğimizi düşünemezdim bile, kaybettiğimiz ve döktüğümüz onca kandan sonra, bu neşenin özel bir anlamı var, toplumsal bir anlamı. Tekrar bütünleştiğimiz anlamına geliyor. Thomas, hatalarına rağmen, bizim Thomas'mız! Jacquet de! Küçük toplumumuz geçtiği zor sınavlardan sonra toparlanıyor, güçleniyor.

Cenaze töreni öğleyin; törenden önce kudas ayini yapılacak. Sabah toplantısından sonra odamda günah çıkarmak isteyenleri bekliyorum.

Colin'i, Jacquet'yi ve Peyssou'yu bekliyorum daha doğrusu. Bu üçü konuşmaya başladıkları an, yüreklerini ezen sıkıntının ne olduğunu anlayacağım. Ve onlar, benim bu sıkıntının yükünü biraz olsun hafifletebileceğime inanırlarsa mutlu olacağım.

> "Kutsal ruhu alın, dedi. Kimin günahlarını bağışlarsanız bağışlanmış olur. Kimin günahlarını bağışlamazsanız, bağışlanmamış olarak kalır."[18]

Tanrı beni, bu sınırsız güce sahip olma zorunluğundan korusun! Aslında ben, bazen, Tanrı'nın bile insanoğlunun vicdanını yıkayıp temizleyeceğinden kuşku duyarım. Ama bu kadar yeter! Kendi sapkın düşüncelerimle hiç kimsenin iç huzurunu bozmak istemem. Üstelik kendim de bu konularda hiçbir şeyden emin değilken.

Colin sözlerini bitirdikten sonra kendine özgü gülüşüyle,

– Biliyor musun? diyor. Peyssou, Fulbert'in günah çıkarma sırasında bir sürü soru sorduğunu söylüyor. Sen öyle yapmıyorsun!

Ben de gülüyorum.

– Ne yani! diyorum. Sen gelip günah çıkarıyorsan bu huzur bulmak içindir. Ben sorularımla seni büsbütün huzursuz edecek değilim herhalde!

Ve hayret: Colin'in yüzü birden çok ciddî bir ifade alıyor.

– Ben sadece rahatlamak için günah çıkarmıyorum, diyor. Daha iyi bir insan olmak için yapıyorum bunu.

Konuşurken, yüzü kızarıyor birden, çünkü cümle çok gülünç geliyor ona da. Kararsızlıkla dudak büküyorum.

– Bunun mümkün olacağına inanmıyor musun? diye soruyor sonra.

– Senin için, belki. Ama pek çok insan için, hayır inanmıyorum!

– Neden!

– Çünkü insanlar hatalarını saklamak konusunda çok ustadır.

18. Dirilişinden sonra Hz. İsa'nın havarilerine söylediği sözler. (ç.n.)

Bu nedenle, günah çıkarmalarının hiçbir değeri olmaz. Menou'yu alalım, mesela: o bana günah çıkarmadı, altını çizerek söylüyorum, çünkü öyle olsaydı, sana sözünü etmezdim. Ama Menou, Momo'ya çok "sert davranmadığını" söyleyerek kendi kendini suçluyor hep, ama Falvine'e ettiği eziyetin lafı bile geçmiyor. Menou için, burada "kötü muamele" filan yok, yaptıkları onun doğal hakkı.

Colin gülmeye başlıyor. Ve ben, Momo'dan, sanki o hayattaymış gibi söz ettiğimi fark ediyorum ve birden, dayanılmaz bir acı hissediyorum yüreğimde. Çabuk çabuk konuşarak devam ediyorum:

– Çevrede yağmacı gruplar görüldüğünü haber vermek için Fulbert'e iki satır yazı yazdım. La Roque'u özellikle de geceleri daha iyi korumasını söyledim. Bu mesajı götürmek ister miydin?

Colin ikinci kez kızarıyor.

– Sana anlattıklarımdan sonra, bunun uygun olacağını düşünür müsün? Belki...

Cümlesini tamamlamıyor.

– Ben senin La Roque'ta çocukluk arkadaşların olduğunu ve onları tekrar görmenin seni mutlu edeceğini düşündüm. Ne var bunda? Kötülük bunun neresinde?

Üç erkekten sonra, Catie geliyor odama. Girer girmez atılıp kollarını boynuma doluyor. Çok hoşuma gittiği halde, onu hafifçe iterek gülmeyi tercih ediyorum:

– Ne yapıyorsun? Bana sarılmaya mı geldin, günah çıkarmaya mı? Haydi gel, otur! Karşıma otur, masanın öbür ucuna, böylece biraz daha güvende olurum.

Bu karşılamadan çok mutlu. Beni daha mesafeli, daha soğuk bulmaktan korkuyordu sanırım. Hemen itiraflara başlıyor, duraksamadan. Ardından gelecekleri bekliyorum, çünkü gerçek amacın günah çıkarmak olmadığını biliyorum. Vicdanını hiç rahatsız etmemiş, hiç önemi olmayan olayları sayıp döktüğü sırada, gözlerinin boyanmış olduğunu fark ediyorum. Belli belirsiz, ama hepsi tamam: kaşlar, kirpikler, gözkapakları. Bomba öncesinin boya deposundan hâlâ faydalanabiliyor.

İncir çekirdeği doldurmayan itiraflar sona eriyor. Susuyorum. Bekliyorum. Bekleyişimin daha da belirgin olması için, ona bak-

mıyorum. Kurşunkalemimle sumenin üzerindeki kurutma kâğıdına bir şeyler çiziyorum. Kâğıt ziyan edemem, artık çok değerli.

– Ne var? diyor sonunda. Bana hâlâ kızgın mısın?

Çizimlere devam ediyorum.

– Kızgın mı? diyorum. Hayır değilim.

Sözün arkasını getirmediğim için, tekrar soruyor:

– Ama memnun değilsin?

– Evet. Memnun da değilim.

Sessizlik. Şekiller çizmeyi sürdürüyorum.

– Benden mi memnun değilsin, Emmanuel? diyor en masum çocuksu sesiyle.

Özel mimikleri, cilveli bakışlarıyla bana bakıyor olmalı. Boşuna zahmet. Gözlerim çok meşgul. Kurutma kâğıdına bir melek resmi çiziyorum.

– Anlattıklarından memnun değilim, diyorum, sert bir sesle.

Ancak o zaman başımı kaldırıyor, ona bakıyorum. Bunu beklemiyordu herhalde; Malevil'in rahibi olarak beni çok da ciddiye almamış olmalı.

– Kötü bir günah çıkarma oldu, diyorum, aynı sert sesle. En önemli kusurundan söz etmedin.

– Sence o kusur ne, peki? diyor, zor zapt ettiği bir saldırganlıkla.

– Dişiliğini sürekli sergilemen.

– Ha! Anladım, diyor.

– Evet, anladın! Ama senin için hiç önemi yok tabiî! Kocanı seviyorsun, onu aldatmayacağını biliyorsun (burada, alaycı bir gülümseme beliriyor yüzünde), onun için, kendi kendine, biraz eğlenirim, ne çıkar? diyorsun. Ama ne yazık ki altı erkekle sadece iki kadının bulunduğu bir küçük toplumda bunlar çok tehlikeli oyunlar! Ve senin erkeklerle oynaşma huyuna bir set çekmezsek yakında Malevil'de tatsız olaylar yaşanacaktır. Daha şimdiden, mesela Peyssou, sana biraz fazlaca bakmaya başladı.

– Sahi mi? diyor Catie.

Gözleri pırıl pırıl! Şaşmış ya da üzülmüş görünme zahmetine bile katlanmıyor.

– Evet, sahi, diyorum. Ve sen, ötekilere de, hepsine cilve yapı-

yorsun. Neyse ki onlar aldırış etmiyorlar.

– Yani, sen kendinin de umursamadığını söylemek istiyorsun, diyor küstah bir gülümsemeyle. Ben bunu zaten biliyorum. Sen etli butlulardan hoşlanırsın, yatağının başucuna astığın o tombul çıplak gibi. Gerçekten de, bir rahip için, şaşılacak bir şey! Orada koca bir haç olması gerekmez miydi?

Korkmasa saldırıp, tırnaklarını geçirecek.

– O resim Renoir'dan bir röprodüksiyon, diyorum ve birden kendimi savunma durumuna düştüğümü fark ederek, öfkeleniyorum. Sen sanattan ne anlarsın?

– Peki, ya o büronun üstünde duran Alman karının resmi? O da mı sanat eseri? Üstelik çok da çirkin bir kadın. Her yanda çıplak memeler! Ama doğru, senin umurunda değil, senin Evelyne'in var!

Bu kız bir yılan! Buz gibi bir öfkeyle cevap veriyorum:

– Nasıl, Evelyne'im var? "Evelyne'in var" ne demek? Sen beni Wahrwoorde mu sanıyorsun?

Ve gözlerimi gözlerine dikerek, öldürecekmiş gibi bakıyorum ona. Ayaklarının ucuna basarak derhal savaş alanından çekiliyor.

– Ben asla öyle bir şey söylemedim. Deli misin? diyor. Aklımdan bile geçmedi.

Demek öyle, hanımefendi, demek aklından bile geçmedi, ha! Yavaş yavaş sakinleşiyorum. Kalemi tekrar elime alıyorum ve küçük meleğimin kanatlarını siliyorum. Sonra ona iki ufacık boynuz ve uzun bir kuyruk ilave ediyorum. Tutunmaya yarayan bir kuyruk, maymunlarınki gibi. Ve bu sırada Catie'yi görüyorum karşımda, ne yaptığımı anlayabilmek için kıvranıyor. Dişiliği nasıl da mağrur, küçük maymun! Ve her an bu gücü hissetmek istiyor. Başımı kaldırıyorum, dikkatle yüzüne bakıyorum.

– Aslında, senin istediğin, Malevil'deki bütün erkeklerin sana âşık olması, bu ümitsiz aşkla acı çekmesi. Ve sen, bu sırada, sadece Thomas'yı seveceksin!

Sanırım, onu çok fazla zorlamış oldum, çünkü gözlerinde saldırgan bir alevin tutuştuğunu görüyorum.

– Ne yaparsın, diyor. Herkes senin Miette'in gibi orta malı olamaz.

Bir sessizlik oluyor. Sesimi yükseltmeden,

– Kız kardeşinden çok güzel söz ediyorsun, diyorum.

Çok da kötü bir kız değil Catie. Çünkü kızarıyor ve günah çıkarmaya başladığından beri ilk kez gerçekten pişman olmuş görünüyor.

– Miette'i çok sevdiğimi biliyorsun. Sanma ki...

Uzun bir sessizlik. Sonra:

– İyi bir insan olmadığımı düşünüyorsun, diyor Catie.

Ona bakarak gülümsüyorum:

– Çok genç ve çok tecrübesiz olduğunu düşünüyorum.

Ve onun, söylediği bütün o çirkin sözlerden sonra kendisiyle böyle dostça konuşmama şaşarak tek kelime söylemeden yüzüme bakması üzerine, devam ediyorum:

– Thomas, mesela. Thomas sana tutkun ve sen onun sana olan zaafından yararlanmak istiyorsun, çünkü çok gençsin. Ona hükmediyorsun, oysa bu yanlış. Çünkü Thomas senin oyuncağın değil. O bir erkek. Bunu affetmeyecektir.

– Şimdiden suçluyor zaten.

– Onu yapmak zorunda bıraktığın saçmalıklar için mi?

– Evet, öyle!

Ayağa kalkıyorum, bir kez daha gülümsüyorum.

– Haydi haydi, hepsi düzelir. Toplantıda her şeyi üzerine aldı. Seni aslanlar gibi savundu.

Yüzüme bakıyor, gözleri pırıl pırıl.

– Ama sen de o toplantıda çok acımasız değildin, diyor.

– Gene de, tekrar hatırlatmak istiyorum. Peyssou'ya karşı dikkatli ol!

– Bak, buna söz veremem, diyor, beni şaşırtan bir açık yüreklilikle. Erkekler konusunda aklımı kullanamam, hiçbir zaman kullanamadım.

Ona bakıyorum. Beni şaşırtıyor. Düşünüyorum. Bu kızı hiç anlayamamışım! Eğer dediği doğruysa, hakkında edindiğimi sandığım bütün fikirler iflas ediyor demektir.

Devam ediyor:

– Biliyor musun, kötü bir rahip olmazmışsın, zamparalıklarına rağmen. Evet, işte böyle, söylediğim bütün o tatsız lafları geri alıyorum, özellikle de... Her neyse, geri alıyorum. Sen çok iyisin. Be-

nim en büyük kusurum dilimi tutamamam! Seni öpebilir miyim?

Gerçekten de sarılıp öpüyor beni. İçeri girdiğinde yaptığı gibi değil. Daha değişik. Neyse, bu öpüşün masumiyetini çok da abartmayalım. Beni heyecanlandırmasından belli, o da bunu fark ediyor ve hınzırca, küçük bir kahkaha atıyor. Sonra ona kapıyı açıyorum, çıkıyor, boş koridoru koşarak geçiyor ve kulenin döner merdivenine geldiği zaman dönüp çabucak elini sallıyor.

Momo, Germain'in mezarıyla arkadaşlarımızın ailelerinden arta kalanların yattığı küçük toprak tümseğin yanına gömüldü. Bu mezarlık embriyonu felaket günü oluşturuldu orada, sonraki dünyanın bir parçasıydı ve o gün bile hepimiz sonunda oraya gideceğimizi biliyorduk. Dış surların önünde, eski araba parkının yanında. Orada, yalıyara oyulmuş küçük bir düzlük var ki, kırk metre kadar ötede daralıyor, ileride, kayalıkla yalıyarın dik duvarı arasına sıkışmış dar bir yol haline geliyor. Ve orada yol, bir dikaçı çizerek yalıyarın etrafında dönüyor.

Malevil'in dış surlarının gece baskınlarından koruyacak savunma barikatını, işte orada, o dar boğazla ona tepeden bakan kaya yığınının arasına yapılmasına karar verildi. Öndeki boşluğa doğru genişlemiş, aralıksız, sımsıkı yan yana dizilmiş kunt, sağlam meşe kalaslardan oluşacak bu duvarda, giriş kapısının altında, yerle aynı hizada ve bir insanın zor geçebileceği boyutlarda sürgülü bir kapak olacak. Kapıdaki gizli gözetleme deliğinden bakarak kim olduğunu anladığımız konukları buradan içeri alacağız.

Barikata tırmanarak yapılabilecek bir saldırıyı da düşündük. Araba geçmesi için yukarı kaldırılabilecek olan barikatın üst kısmı, dokunulduğunda büyük bir gürültü yapacak metal kutular bağlanmış dört sıra dikenli telle korunuyor. Ve iyi niyetli konukları, Colin'in dükkânındaki malzemeyle yapıp, kapıya, gözetleme deliğinin yanına astığı çanı çalabilecekler.

Meyssonnier, barikatla dış surların dibindeki hendeğin arasında kalan küçük düzlüğe "öncü savunma bölgesi" –kısaca ÖSB– adını verdi.

Gene onun önerisiyle buraya, yere, tuzaklar hazırlamaya karar verdik. Sadece, sağ hendeği, sonra yalıyarın girintisini izleyerek

küçük mezarlığın önünden geçtikten sonra barikata ulaşan üç metre eninde bir yol bırakıldı. Bu tuzaklar –Meyssonnier'in deyişiyle *it kapanları* en klasik tipte: içine sivriltilerek ateşte sertleştirilmiş kazıklar ya da iri çiviler mıhlanmış tahta parçaları yerleştirilen altmış santim derinliğinde çukurlar. Üstleri kartonla kapatıldı ve toprakla örtüldü.

Bu süre içinde Peyssou dış surları yükseltme işini bitiriyordu. Mazgal dişlerinin üstüne kalın, sağlam latalar koyduktan sonra, bir buçuk metre yüksekliğinde bir taş duvar ördü. Sonra Meyssonier'den, bu yeni oluşan deliklere "dışarıya doğru ve aşağıdan yukarıya açılacak tahta kapaklar" yapmasını istedi. Böylece "surların dibinde sana ateş etmeye hazırlanan köpeği uzaktan görebilirsin. Ayrıca, tahta kapağın altından ateş edebilirsin, mazgal deliklerinin sayısı ikiye katlanmış olur".

Kuşkusuz, hepimiz gibi o da, söylemese de saldırıda düşmanın bizimkilere benzer av tüfekleri kullanacağını ve yıllanmış, sağlam meşenin o kurşunları durdurmaya yeteceğini düşünüyordu. Olayların yalancı çıkaracağı çocukça bir kuram!

Bir sabah ÖSB'de yalnızdım –barikat yapılıp, bitmişti ama tuzaklar tamam değildi–, çan çalındı. Gelen, Fulbert'in boz eşeğine binmiş olan Gazel'di. Küçük gözetleme penceresini açtığım zaman eşeğinden indi, nazik ve soğuk bakışlı gözlerini gördüm.

Hayır, inip "soğuk bir şey içmek" istemedi, küçük pencereden Fulbert'in yazdığı bir mektubu uzattı ve cevabı orada bekleyeceğini söyledi. Doğrusu ben de girmesi için ısrar etmedim, ÖSB daha tamamlanmamıştı.

İşte mektup:

Sevgili Emmanuel,

Yağmacılara karşı bizleri uyardığın için sana minnettarım. Buralarda henüz böyle bir şey görmedik. Şu da bir gerçek ki biz Malevil kadar zengin değiliz.

Menou'ya oğlunun kaybından dolayı başsağlığı dileklerimi iletmeni ve dualarımda oğlunu unutmadığımı söylemeni rica ederim.

Öte yandan, kilise çevremizin müminleri tarafından La Roque

piskoposluğuna seçilmek şerefine nail olduğumu da bildirmek isterim.

Bu vesileyle Mösyö Gazel'i Courcejac papazı ve Malevil başpapazı olarak atadığımı da bildiriyorum.

Seninle iyi ilişkilerimi sürdürmek istememe rağmen, Malevil'de yerine getirdiğini sandığım ruhanî görevleri geçerli kabul edecek olursam, kendi görevimi ihmal etmiş olurum.

Başpapaz Mösyö Gazel gelecek pazar sabah duası için Malevil'de olacaktır. Onu gerektiği gibi ağırlayacağından kuşkum yok.

En içten sevgi ve takdir duygularımı tekrarlayarak, hoşça kal diyorum.

Fulbert le Naud
La Roque Piskoposu

Hamiş: Armand hasta olduğu ve yataktan çıkamadığı için Mösyö Gazel'den bu mektubu götürmesini ve cevabını almasını rica ettim.

Bu inanılması zor satırları okuyup bitirdikten sonra gözetleme penceresini tekrar açtım. Mektubu alır almaz dikkatle kapatmıştım: Gazel'in, açmakta olduğumuz tuzak çukurlarını görmesini istemedim. Sevgili Gazel oradaydı, cinsiyetine karar verememiş garip, palyaço yüzü kaygılı ve gergin, barikatın önünde bekliyordu.

– Gazel, dedim, sana hemen cevap veremem. Malevil Meclisi ne danışmam gerek. Fulbert'e cevabı hemen yarın Colin getirir.

– Bu durumda, yarın sabah cevabını almaya gene ben geleceğim, dedi Gazel, hünsa sesiyle.

– Yok canım, senden eşek sırtında otuz kilometre daha yapmanı isteyemem. Colin getirir.

Bir sessizlik. Gazel kirpiklerini kırpıştırarak ve istemeye isteyeye:

– Affedersin, dedi, ama biz artık kilise çevremize yabancı olanları La Roque'a kabul etmeme kararı aldık.

Ne? diye bağırdım müthiş bir şaşkınlıkla. Ve o yabancılar da bizleriz, öyle mi?

Hayır tam da öyle değil, dedi Gazel, önüne bakarak.

– Ya! Demek buralarda bizden başka birileri de var!

– Yani, dedi Gazel. Kilise konseyinin aldığı bir karar.

Öfkeyle cevap verdim:

– Aferin kilise konseyine! Peki, kilise konseyinin aklına, Malevil'deki kilise konseyinin de aynı yasağı La Roque'lulara karşı uygulayabileceği gelmedi mi?

Gazel, gözleri yere dikili, çarmıhta bir günahkâr gibi sessiz, duruyor. Fulbert'in deyişiyle "azap verici" dakikalar yaşıyor sanırım. Devam ettim:

– Fulbert'in önümüzdeki pazar sabah duası için seni buraya göndermeyi düşündüğünü biliyorsun herhalde.

– Biliyorum, dedi Gazel.

– Yani, senin Malevil'e girmeye hakkın varken, benim La Roque a girmeye hakkım yok, öyle mi?

– Bu geçici bir karar aslında.

- Bak sen! Neden geçici peki?

– Bilmiyorum, dedi Gazel, çok şey bildiğini belli eden bir tavırla.

– Pekâlâ, o halde yarına, dedim, buz gibi bir sesle.

Gazel, "Hoşça kal" dedikten sonra, eşeğine binmek için sırtını döndüğü sırada, seslendim:

– Gazel!

Geri geldi, yüzüme baktı.

– Ne tür bir hastalık bu, Arınand'ınki?

Birden, La Roque'ta salgın hastalık başlamış olduğu ve La Roque'un kendi kendine bir çeşit karantina uyguladığı düşüncesine kapılmıştım. Budalaca bir düşünce! Çünkü Fulbert'in, başkaları için kaygılanabileceği inancına dayanıyor.

Bu arada, sualimin Gazel'deki tepkisi inanılır gibi değil. Kıpkırmızı oldu, dudakları titrerken, gözleri bakışlarımdan kaçıp kurtulmak ister gibi göz çukurlarında dört dönmeye başladı.

– Bilmiyorum, dedi sonunda.

– Nasıl bilmiyorsun?

– Arınand'la Monsenyör ilgileniyor.

Bu "*Monsenyör*"ün Fulbert'i tanımladığını anlamam için saniyeler geçmesi gerekti. Her neyse, bir şey kesin: Arınand'a "*Mon-*

senyör" baktığına göre, hastalık bulaşıcı değil.

Gazel gitti sonunda ve akşam yemeğinden sonra meclisimizi, Fulbert in mektubu konusunu tartışmak üzere toplantıya çağırdım.

Kendi açımdan, özellikle de, Fulbert'in inanılmaz hak iddialarındaki saçmalığın, dikkatimi çektiğini söyledim. Kanımca mektubu, hastalıklı ve megalomanyak ruh yapısını çok iyi yansıtıyordu. Açıkça bellıydi, daha üstün duruma gelerek Gazel'i Malevil'e göndermek, böylece ruhanî alanda rakip olarak gördüğü benden kurtulabılmek için kendisini piskopos seçtirmişti. Bu hükmetme tutkusunda çocukça bir yan da vardı. La Roque'u yağmacılara karşı güvenli duruma getirecek yerde – ki bu başlı başına bir iştir – kendısını tehlikeye karşı uyaran insana, bana savaş açıyordu. Ve bu savaşı, kazanma şansının hiç de yüksek olmadığı bir dönemde başlatıyordu, çünkü güvendiği sağ kolu, silahşoru Armand'dı ve Armand şu anda, esrarlı bir hastalıktan yataktaydı.

Bütün bunları gülüp geçebilirdim, ama arkadaşlarım gülmedi. Muthış öfkelendiler. Malevil'e saygısızlık yapılmıştı. Bir, bayrağa küfretmedikleri kalmıştı! (O bayrağın var olduğu bile kesin değildi.) Fulbert, Malevil'in başpapazına ve onu seçmiş olanlara dil uzatmak cüretinde bulunmuştu! "Bu pezevengin gelip bizi rahatsız etmeye ne hakkı var?" diye bağırdı Colin (oysa küfretme alışkanlığı yoktur). Meyssonnier, "O papaz bozuntusuna haddini bildirmeliyiz" diyordu ve Peyssou, "Gelecek pazar o Gazel köpeği kapıda görünsün" diyordu öfkeyle, "elindeki asayı bilmem neresine sokmazsam..." Bir anda geçmişe, *Dernek* günlerine geri dönmüştük. Malevil surlarının dibinde Meyssonnier'nin Kutsal İttifak savaşçılarıyla Emmanuel'in kalenin tepesinde pusu kurmuş sapkın Protestanları arasında, boğaz boğaza gelmeden önceki küfür savaşı... En ilginç (çoğu kendi icadımız olan) küfürlerle! "Hem de sapına kadar" diyordu Peyssou, iri eliyle masaya vurarak, "sapına kadar sokacağım ve Gazel denilen sülüğün bilmem neresine!"

Bu coşkulu Malevil yurtseverliği karşısında biraz şaşırmış olak arkadaşlarıma, bugün öğleden sonra hazırladığım cevap mektubu okudum:

Fulbert le Naud, La Roque Rahibi

Sevgili Fulbert,

Malevil'le ilgili olarak, elimizde bulunan XV. yüzyıla ait belgeler, o dönemde, La Roque baronu olan Malevil senyörü tarafından 1452 yılında La Roque kilisesinde yapılan bir törenle atanmış bir piskopos bulunduğunu gösteriyor.

Gene aynı belgelere göre, Malevil başpapazı hiçbir zaman La Roque piskoposuna bağlı olmamış, bizzat Malevil senyörü tarafından, ailesinin, şatoda kendisiyle birlikte yaşayan erkekleri arasından seçilerek atanmıştır. Çoğunluk bir erkek evlat ya da küçük erkek kardeş. Tek istisna olan La Roque Baronu Sigismond, oğlu ve erkek kardeşi olmadığından, 1476'da Malevil başpapazlığı görevini de kendisi üstlenmiş ve o tarihten başlayarak günümüze kadar, Malevil senyörü aynı zamanda Malevil başpapazlığı unvanını da taşıyagelmiştir.

Malevil Şatosu'nun şu andaki sahibi Emmanuel Comte'un, Malevil senyörlüğüne ait bütün hak ve ayrıcalıkların da sahibi olduğu kuşkusuzdur. Bu nedenle kendisinin Malevil başpapazlığı unvanı ve görevi, müminlerinin oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Öte yandan, Malevil'in, atanmasını Papalık'tan talep etmediği ve kendi toprakları içindeki bir kilisede kutsal tacı giymemiş bir piskoposun yasallığını kabul etmesi mümkün değildir.

Malevil fiefi, La Roque üzerindeki tarihten gelen haklarını korurken, en içten iyi komşuluk ve barış arzularını ifade eder ve şimdilik, haklarının tanınması yönünde hiçbir zorlama niyeti olmadığını açıkça belirtmek ister.

Bununla birlikte, La Roque'ta yaşayan ve kasabadaki kurulu düzenden zarar gören herkes haklarının tanınması için bize başvurabilir.

Ve La Roque kasabasının bize her an ve her koşulda açık olması gerektiğini hatırlatırken kapıların Malevil'den gelecek bir haberciye kapalı olmasının Malevil'e yapılmış bir hakaret kabul edileceğini de ilave etmek isterim.

En içten duygularımla, sevgi ve saygıyla.

Emmanuel Comte
Malevil Başpapazı

Burada, şunun altını çizmek isterim ki benim kafamda bu mektup, kendi megalomanisinin gülünçlüğünü en kaba hatlarıyla Fulbert'e göstererek, onu hak ettiği yere oturtmak için yazılmış bir zırvalar dizisiydi. Asla, hiçbir zaman, hiçbir konuda kendimi Malevil senyörlerinin mirasçısı olarak görmedim. Ve La Roque'un vasallığı konusunu ciddîye almadım. Ama gene de mektubu, gülünç yanının arkadaşlarımın gözünden kaçmayacağını düşünerek, özentili bir sesle okudum.

Yanılıyormuşum. İşin mizah yanını fark etmediler bile.[19] Mektubumundaki ifade biçimini alkışladılar ("Ağızlarına etmişsin!" dedi Colin) ve içeriği büsbütün coşturdu onları. Bu içeriğin dayandığı belgeleri görmek istediler, kalkıp, büyük salondaki vitrinden eski metinleri ve amcamın bugünkü Fransızca'ya çevirerek yazdığı kopyaları getirmeye gittim.

Müthiş bir heyecan yaşandı. La Roque'un bizim fiefimiz olduğunu, Sigismond'un, kendi kendisini başpapaz ilan etme konusundaki tarihî kararını anlatan satırları tekrar tekrar okumak gerekti. "Şuna bak be" diyordu Peyssou, "görüyor musun? Seni gende yaptığımız gibi başpapaz seçmeye sahiden hakkımız olduğunu bilmiyordum. Bunu daha önce niye söylemedin?"

Haklarımızın bu kadar eskilere dayanması onları çocuklar gibi sevindirmişti. "Beş yüz yıl" dedi Colin, "düşünebiliyor musun? Beşyüz yıldır Malevil başpapazı seçilme hakkımız varmış!" "Bu kadar da abartmayalım" dedi Meyssonnier, hoşuna gitmese de dürüst davranma zorunluğu hissederek; "Fransız Devrimi yıllarını unutuyorsun. O çok uzun sürmedi" dedi Colin, "bununla kıyaslayamazsın!"

Onları en çok heyecanlandıran da, fiefimiz olan La Roque'taki piskoposa Malevil senyörü tarafından piskoposluk tacının giydirilmiş olmasıydı. Peyssou'nun ısrarı üzerine, olayı elimden geldiğince anlatmaya çalıştım. "Tamam işte, Emmanuel" dedi Peyssou, "sen tacını giydirmediğine göre, bizim Fulbert götünün piskoposu olur ancak!" (Coşkulu onaylama sesleri.) Şimdi yapıla-

19. Emmanuel'in iddia ettiği gibi, mizah duygusundan yoksun olabilirim. Ama bu mektubun, onun tarafından da, bir "zırvalar dizisi" olarak algılandığından emin değilim. (Thomas'nın notu.)

cak tek şey var: bize ettiği hakaretin öcünü almak için La Roque'a bir çıkarma yaparak, egemenlik haklarımızı kabul ettirmek.

Kendi kışkırttığım yurtseverlik çılgınlığını ses çıkarmadan seyrediyordum. Artık, arkadaşlarıma mektubumdaki art niyetin, sadece –biraz gülünç– bir gözdağı verme olduğunu söyleyemezdim. Çok fazla heyecanlanmışlardı. Bana küsecekler, affetmeyeceklerdi beni. Gene de en ateşli olanları sakinleştirmeye çalıştım ve Thomas ile Meyssonnier'nin, sonra Colin'in de desteğiyle, "La Roque'taki dostlarımızı asla terk etmeme" kararına vardık. (Colin'in sözleri.) Ve rahatsız edildikleri, kötü muamele gördükleri takdirde Malevil derhal müdahale edecekti, mektubumda da bunu söylüyordum.

Gazel ertesi gün geldi. Tek kelime konuşmadan mektubu ona verdim. İki gün sonra ÖSB tamamlanmış ve buğday, biçilecek olgunluğa erişmişti.

Hasat çok uzun sürdü, çünkü ekini orakla biçmek gerekti, sonra demetler yapıldı, demetler Malevil'e taşındı, dış avluda bir harman yeri hazırlandı, bir döveçle tanelerin başaklardan ayrılması çalışmasına girişildi ve tamamlandığında hepimizin, *Kitabı Mukaddes*'teki ekmek ve alın teri konusundaki sözleri büsbütün başka duygularla hatırladığı kuşkusuzdu.

Her şeye rağmen, sonucun bütün bu zahmete değdiği söylenebilir. Yağmacılar tarafından yok edilen ekine rağmen, toprağımız, bir çuvala on çuval buğday vermişti. Yani bin iki yüz ellı kılo. Ambarlarımızdaki buğdaya kıyasla az, tabiî (*Etang*'ın buğdayı sayesinde ambarlar doluydu) ama felaketten sonraki ilk ürün olarak, çoktu ve geleceğimiz için büyük bir ümitti.

Ürün toplama işinin bittiği günün gecesi, yanımdan gelen hafif bir gürültüyle uyandım, uykumun arasında ne olduğunu anlayamamıştım. Ama gözlerimi açınca, hiçbir şey görmeden, çünkü gece karanlıktı, pencerenin yanındaki kanepede Evelyne in yastığına saklanarak hıçkırdığını anladım.

– Ağlıyor musun? diyorum usulca.

– Evet.

– Neden?

Boğuk hıçkırıklar.

- Çok üzülüyorum.

– Gel, anlat bana!

Bir anda kanepesinden fırlayıp, yatağıma girdi, kollarımın arasına sokuldu. Biraz toplanmış gibi görünse de, bana o kadar hafif geldi ki! Omzumun üzerindeki başı bir kedi yavrusundan daha ağır değil. Hâlâ hıçkırıyor.

– Üstümü ıslatıyorsun! Bu ne böyle, çeşme gibi! Sil şu gözyaşlarını!

Mendilimi uzatıyorum, burnunu sildiği için bir an hıçkırıkları kesiliyor.

Ee, söyle, ne var?

Sessizlik. Burnunu çekiyor sürekli.

- Burnunu çekeceğine mendile silsene!

– Sildim.

Bir daha sil.

Gerçekten de bir daha sümkürüyor, ama sanırım sonuç yok. Burnunu çekmeye başlıyor yeniden. Asabî, herhalde. Öksürüğü bi, hıçkırması gibi bütün bedenini sarsan kasılmalar gibi. Belki stını gibi. Buğday tarlamızın yağmalanmasından ve Momo'nun ölümünden sonra korkunç bir kriz geçirdi. Yeni bir krizin gelmeinden korkuyorum. Kollarımla sımsıkı sarılarak soruyorum:

Söyle, neyin var, ne oluyor?

Bir sessizlik.

Bütün bu ölümler, diyor sonra, alçak sesle.

Şaşırıyorum. Beklediğim cevap bu değil.

Bu yüzden mi ağlıyorsun?

Evet.

Ve sustuğum için, devam ediyor:

Neden? Bu seni şaşırttı mı Emmanuel?

Evet. Bana, "Beni artık sevmiyorsun" diyeceğini sanmıştım.

A, yok, diyor, beni eskisi kadar sevdiğini biliyorum, hissediorum. Sadece her istediğimi yapmıyorsun artık. Ama ben böylemi daha çok seviyorum.

Daha mı çok seviyorsun?

Sessizlik. Düşünüyor, kendi kendini anlamaya çalışıyor ve öylesine kendiyle meşgul ki, burnunu çekmeyi unutuyor.

– Evet, diyor sonunda. Böylece kendimi daha önemli biri gibi hissediyorum.

Bunu unutmamaya karar veriyorum ve susuyorum.

– Öldürdüğünüz o insanlar, onları Malevil'e alamaz mıydık? Malevil'de yer var.

Karanlıkta başımı sallıyorum, beni görebilirmiş gibi.

– Sorun yer değil, yiyecek. Şu an on bir kişiyiz. Çok gerekirse iki ya da üç kişiyi daha besleyebiliriz, ama yirmi kişiyi, hayır.

– O zaman, diyor biraz sonra, bıraksaydık, buğdayı yeselerdi hiç olmazsa.

– Peki ötekiler?

– Hangi ötekiler?

– Sonra gelecek olanlar! Onları da bırakalım, domuzlarımızı öldürsünler, ineklerimizi yesinler, atlarımızı alıp götürsünler. Biz de otlarız, ot bulursak.

Bu acı alay, Evelyne'i etkilemiş görünmüyor.

– Sen kendin, Rhunes'deki buğdayın pek de çok olmadığını söyledin.

– Evet, değil, Tanrı'ya şükür, ambarlarımızdaki buğdayla kıyaslanırsa, tabiî. Gene de, bin iki yüz elli kilo buğday epey ekmek demektir.

– Ama gerekirse o ekmekler olmadan da yaşayabiliriz, değil mi? Sen öyle dedin.

Söylediklerimin hepsi unutulmamak üzere belleğine kazılıyor sanki.

– Mecbur kalırsak, evet. Ama gelecek yıl ürünün çok kötü olmayacağını nereden bilebiliriz? Her zaman tedbirli olmak zorundayız. En azından, ihtiyaçları olduğunda, La Roque'taki arkadaşlarımıza yardım edebilmek için.

– Peki Rhunes'dekilere neden yardım etmedik?

– Sana söyledim, çok kalabalıktılar.

– La Roque'taki insanlardan daha kalabalık değillerdi.

– Ama La Roque'takileri tanıyoruz, değil mi?

Sustuğu için devam ediyorum:

– Pimont, Agnès Pimont, Lanouaille, Judith, seni baba gibi bağrına basan Marcel.

– Evet, diyor. Sonra Pougès. Çoktan beri gelmedi Pougès, değil mi?

Sahiden. On-on beş gündür palabıyıklarına şarap banyosu yaptırmaya gelmedi, ihtiyar tilki. Tartışmayı böyle, hiçbir sonuca varmadan, hiçbir şeyi çözümlemeden ortada bırakmak Evelyne'in kendine özgü davranışlarından biri. Bu kez bu tartışmada erişkin bir insan tavrıyla fikrini savunması beni şaşırttı. Sözlerinde hiçbir çocuksu ifade yok. Ve konuşma dilinde de çok ilerleme var. "Her istediği yapılmaz" olduğundan beri, hasta çocuk kimliğine sığınmıyor artık.

– Pekâlâ. Tartışma bitmiştir. Artık yatağına dön! Uyumak istiyorum.

Sımsıkı sarılıyor.

– Biraz daha kalamaz mıyım? diyor, birden küçük çocuk sesine dönerek.

– Hayır. Kalamazsın. Fırla!

Hemen söz dinliyor. Hatta, bir çeşit hevesle söz dinliyor, sanki bütün ömrünü yanımda, mutlu bir boyun eğiş içinde geçirmeye hazırlanıyormuş gibi.

Gene de onda anlayamadığım bir şeyler var. Rhunes'dekilerden bahsetti, Momo hakkında tek söz söylemedi.

Ama Menou da asla söz etmiyor Momo'dan. Oğlunun öldürüldüğü gün gelecek günlerdeki davranışları hakkında düşündüklerimin hiçbiri gerçekleşmedi. Ümitsiz bir karamsarlığa düşmedi. Malevil'in yöneticisi kimliğinden hiçbir şey kaybetmedi. Şatonun kadın taifesi üstündeki egemenliğini sürdürüyor, en yaşlı ve çenesi düşük olanı durmadan gagalayarak; piliçleri de kovalamaktan geri kalmadan, Catie'yi en fazla ve Catie karşı saldırıda oldukça usta. Ölmeye de hiç niyetli görünmüyor Menou, çatalı ve şarap bardağı hep elinin altında biraz olsun et tutma ümidi olmadan. Ve her zamanki gibi tertemiz, her şeyin, kasların, organların en küçük boyutlarda olduğu tertemiz bir canlı iskelet, mumya kafasın-

da saçları sımsıkı geriye taranmış, dümdüz siyah elbisesiyle ve yamyassı göğsünde kare biçimindeki yakada dizili bir sıra çengelliğneyle. Ve son olarak, büyük ayaklarıyla, damarları görünen sıska boynu öne eğik, aynı kısa, fakat hızlı ve kararlı adımlarla koşturuyor.

Sofrayı Catie ya da Miette kuruyor, peçeteleri Menou tabakların içine koyuyor. Sağlık kaygısıyla peçetelere, sadece kendisinin tanıyabileceği işaretler yapmış. Ve bir sabah, biraz endişeyle, birinin masanın karşı ucuna Momo'nun tabağı içine bir peçete koymuş olduğunu görüyorum. Colin de fark etmiş olmalı, gözleriyle ve başıyla karamsar bir işaret yapıyor. Oysa, otururken sofrada on iki değil, on bir tabak sayıyorum. Sofrayı Catie kurduğuna göre, o bir yanlışlık yapmış diye düşünebilirim. Ama bakışlarımla sormak için ona doğru eğildiğimde Catie sağ elinin işaretparmağını belli belirsiz kaldırarak "hayır" diyor işaretle.

Herkes sofrada şimdi. Masanın yanında ayakta durmuş, kolları iki yanında hareketsiz, yaldızlı kahverengi gözleri kaygılı, sofrada bomboş kalmış yerine korkuyla bakan Jacquet dışında. Bana bakıyor çocuksu bir alçakgönüllülükle. aç bırakılmasına neden olacak ne suç işlediğini sormak ister gibi. Acımasız bir efendiden sonra, çok sevecen bir aile tarafından sahiplenilmiş, yüreği sevgi dolu bir köpeğe benziyor. Hep, günün birinde uykudan uyanıp kendini çok da layık görmediği bu mutluluğu kaybetmiş olarak bulmak korkusu içinde ve hep, bir rüya görüp görmediğini soruyor gibi kendi kendine. Ona yemek vermezsen, bunu kendisine yapılmış bir haksızlık saymayacak, hayır. Ben öyle yapmışsam, demek ki doğrudur. Ve sonra, bomboş mideyle, bizimle birlikte çalışmaya başlayacak, itiraz etmeden.

İçini rahat ettirmek için gülümsüyorum ve tam söze başlayacakken, Menou, pürüzlü bir sesle:

– Tabağını mı aradın evlat? diyor. İşte orada.

Ve çenesiyle, Momo'nun her zaman oturduğu yeri gösteriyor.

Birden, derin bir sessizlik oluyor ve Jacquet, şaşkın, bana bakıyor. Başımla işaret ediyorum ve Jacquet, masanın bir ucundan ötekine giderek Momo'nun yerine oturuyor, dikkati çekmekten

nefret ettiği halde, bütün gözlerin üzerinde olduğunun bilinciyle çok rahatsız.

Colin, büyük bir incelikle hemen konuşmaya başlıyor. ÖSB'deki tuzakları kapayan, üzeri toprakla örtülü kartonlarla ilgili bir sorun var. Yağmurlar başlayınca ıslanıp yumuşayacak hepsi ve üzerlerindeki toprağın ağırlığıyla içeri doğru, çukurlara doğru çökecek. Sonuç olarak, gelen düşman da tuzakları hemen fark edecek. Peyssou, çare olarak, yağmur suyunu doğrudan tuzak çukuruna akıtmak için kartonda delikler açmayı öneriyor. Meyssonnier, ortalarından ince bir tahtaya tutturulmuş iki kontrplakla yapılacak bir kapak düşünüyor, kapak düşman ayağını bastığı an çökecek.

Bir iki sözcükle katılmak için bu tartışmaya kulak verirken, masanın öbür yanında olup biteni ve konuşulanları dinliyorum. Jacquet, utançtan felce uğramış gibi tabağına eğilmiş, tek kelime söylemeden yiyor ve Menou, alçak sesle, ona durmadan bir şeyler söylüyor: "Dik otur! Ekmeğinle oynamasana! Ağzınla şapur şupur yapmaktan vazgeç! Dağ başında mıyız? Peçeten yok mu, elle ağız silinir mi?" Ve en çok dikkatimi çeken, her öğütten sonra Jacquet'nin adını söylemesi, sanki Menou bize bunun bir bunalım saçmalaması olmadığını göstermek istiyor, Jacquet, istemeye istemeye de olsa, bu role seçilmiş olsa bile. Menou'nun tamamen bilinçli olduğunun bir delili daha: Jacquet bir yabancı olduğu için onunla konuşmalarında tek kelime Patua kullanmıyor.

ÖSB tamamlandıktan kırk sekiz saat sonra, atış eğitimine (okçuluk dahil) herkes katılmaya hazırlanırken, ihtiyar tilki Pougès eski bisikletinin üzerinde kapıda görünüyor. Güvenlik barikatından dörtayak üstü geçmek hiç hoşuna gitmeyecek. Hele tuzakların olduğu yerden geçerken, gözlerinin bağlanması. Giriş kulesindeki mutfakta oturur oturmaz, bunca eziyetin bir karşılığı olması gerektiğini hissettiriyor bize. Biz, diyorum, geldiği duyulduğu için, bütün Malevil orada, ayakta, söyleyeceklerini bekliyor.

Vay be, sana ulaşmak amma zorlaşmış Emmanuel, diyor, sarmış beyaz bıyıklarını sıvazlayarak.

Sonra böyle herkesin ilgi odağı olmaktan memnun, etrafına bakıyor.

– Üstelik, La Roque'tan çıkmak da zor artık, Fulbert iki kapıya da nöbetçi dikti. İnanmayacaksın ama, Malevil yolunda dolaşmak yasak. Bir yasa çıkarıldı. Ancak eski şehirlerarası yolda dolaşmama izin var benim de. Neyse ki senin yola çıkan bir patika biliyorum. Faujaux'ların oradan, bilirsin sen de.

– Faujaux'ların oradan mı geldin? Bisikletle? diyorum şaşkınlıkla.

– Bazı yerlerde sırtımda taşıdım, diyor Pougès. Kros yapar gibi. Bu yaşta! Umarım, diyor sonra, bir dram oyuncusu tavrıyla, gözlerini çevresindekilerde dolaştırarak, bugün şişenin ağzını bekletmeden açarsın Emmanuel, bu kadar eziyete katlandığıma göre.

– İç bakalım, diyorum, şişeyi önüne sürerken. Bugün hak ettin.

– Bak, bu doğru, diyor Pougès. Bisikletle Faujaux'ların oradan dolanıp gelmek az iş değil, ha! Sana ne haberler getirdim, biliyor musun? Kafamın içi dolu. Ama bacaklar yorgun! Onca pedal çevirmek...

– Senin antrenmanlı olman gerek, diyor Menou, o orospunun koynuna girmek için La Roque'tan Malejac'a az mı gittin geldin!

– Sağlığına Emmanuel, diyor Pougès, duymazlıktan gelerek, ama içinden, başarısının kutlandığı şu anı berbat eden Menou'ya müthiş öfkelendiği belli.

– Menou, diyorum sert bir sesle, Pougès'e yiyecek bir şeyler versene.

– Doğrusu, bu teklifi reddetmem, diyor Pougès. Üstelik, ta Faujoux'dan dolaşmak karnımı acıktırdı.

Menou, ocağın sağındaki dolabı açıyor, Paugès'in önüne öfkeyle bir tabak atıyor, sonra ince bir dilim jambon kesiyor, jambonu başparmağı ile işaretparmağı arasına alarak Pougès'in tabağına fırlatıyor.

Sert bakışlarla yüzüne bakıyorum ama görmezden geliyor Menou. Pougès'e ekmek kesmekle meşgul, en ince dilimi kesmeye uğraşıyor, ki kolay olmuyor, ekmek çok taze. Bu zor işle uğraşırken, alçak sesle söyleniyor durmadan. Ama Pougès, gözü şişeye dikili, ilk şarabını içtiği için sustuğu ve biz, hepimiz, onun müjdesini ver-

diği haberleri bekleyerek sustuğumuz için, mutfaktaki sessizlik Menou nun güya alçak sesle söylediklerinin netlikle duyulmasına neden oluyor ve onu susturmak için hiçbir şey yapamıyorum.

– Öylelerini biliyorum ki, diyor bana bakmadan, sülük gibi kanını emerler adamın. Şu Adelaïde'i al, mesela. Matah bir şey değildi Adelaïde de, herkes bilir. Kolunu tutan, alır götürürdü. Ama gene de... Onu da sömüren birini tanıyorum. Az siftinmedi ona, önce koynuna girmek için, sonra bir halt edemez hale gelince de bedava şarabını içmek için, o salak böyle müşterilerle kazancın yolunu bulmuştu, kuşkusuz!

Pouges bardağını masaya bırakıyor, oturduğu yerde dikiliyor, sol eliyle bıyığını sıvazlıyor.

– Emmanuel, diyor kibirli bir yüz ifadesiyle, sana akıl öğretmek gibi olmasın ama, hizmetçinin, senin çatının altında bana saygısızlık etmesine izin vermemelisin.

– Bak sen, diyor Menou, bir de saygı gösterecekmişiz, ha?

Hizmetçi yerine konulduğu için öfkeden bütün kanı çekilmiş yüzüyle incecik ekmek dilimini masaya fırlatıyor, ateş saçan bakışlarını Pouges'e dikerek kollarını göğsünde kavuşturuyor. Ama Pouges ikinci bardak şarabı yudum yudum içerken, hem şarabın, hem Menou dan aldığı küçük intikamın tadını çıkarıyor, ikisiyle de mutlu.

– Menou benim hizmetçim değil, diyorum, sert bir sesle. Onun malı mülkü var. Burada, benim yanımda evin idaresine yardım etmek için bulunuyor. Ben ona para ödemiyorum. Yani, bombadan önce öyleydi.

– Sizin papaz efendinin evindeki gibi, diyor Colin.

Ve hepimiz, Menou'dan başka hepimiz gülüyoruz, hava yumuşuyor.

Kalkıp, Menou'nun yanına gitmek için bundan faydalanıyorum ve kulağına eğiliyorum: "Eğer devam edersen seni herkesin önünde dışarı atarım." Cevap vermiyor. Sesle nefes veriyor, gözleri hâlâ ateş içinde, dudakları sımsıkı kapalı, burun delikleri titriyor. Bir bakıma, onu böyle görmek hoşuma gidiyor, az önce olanlardan sonra.

Yerime oturuyorum. Pougès yemeğini ve üçüncü bardak şarabını bitirmek üzere. Uzun sürüyor. Çabuk içiyor ama uzun uzun çiğneyerek yiyor.

Üçüncü bardak bitince, bıyıklarını sıvazlıyor konuşmadan, gözleri şişede. Bardağını bir kez daha dolduruyor ve ani bir hareketle mantarı şişenin ağzına itiyorum. Yaptığıma bakıyor, dolu bardağa bakıyor, ama içmiyor. Hemen içmiyor. Son bardağı her zaman konuşmadan içer, sessizce. Şimdi onu konuşturmanın tam zamanı. Hâlâ sustuğu için, ben başlıyorum:

– Demek Armand hasta, öyle mi?

Pougès başını sallıyor.

– Hasta değil, diyor, çok şey bilenin, bilmeyenle konuşurkenki küçümser tavrıyla ve bir türlü konuşmaya başlamamasından, bize herhangi bir şey, hatta bir haber vermenin bile ona zor geldiğini anlıyorum.

– Evet, sonra? diyorum sert bir sesle, anlaşmamızı, hatırlatmak için.

– Sonrası, orada olanlar pek hoş değil!

Bir an susuyor, sonra ekliyor:

– Kan döküldü sonunda.

Başını sallayarak yüzlerimize bakıyor.

– Pimont, Agnès'i becermek isteyen Armand'ı yakaladı.

– Zorla mı yani? diyor Colin, yüzü sapsarı.

– Zorla mı, değil mi, bilmem, diyor Pougès açık bir kötü niyetle sırıtarak. Agnès, zorla diyor. Ben bilemem, sen onu daha iyi tanırsın, senin bilmen gerekir, evlat!

– Kısa kes! Sonra? diyorum, sinirli.

– Sonra, kanı başına çıkmış Pimont'un. Mutfaktan bıçağı aldığı gibi herifin sırtına saplamış. Ama ister inan, ister inanma, vız gelmiş Armand'a. Arkasına dönmüş, "Sırtıma yumruk indirmeyi göstereceğim sana, hayvan herif" demiş. Sonra, tabancasını çektiği gibi burnunun dibinden ateş edip beynini dağıtmış oğlanın, öyle ki garipte surat diye bir şey kalmamış. Hepimiz koşup geldik. Armand, Pimont'un evinin kapısında, suratı bembeyaz ama dimdik dikiliyor, bize sırtına yediği yumruğu anlattı. "Şimdi, yolu

açın, yoksa hepinizi gebertirim" diye bağırdı. Tabancayı üzerimize tutup şatonun kapısına kadar geri geri gitti. Kapıyı açmak için arkasını dönünce sırtına saplanmış bıçağı gördük. Görünmeyecek gibi de değildi, Armand siyah ceket giymişti, bıçağın sapı kırmızıydı. Yani, senin anlayacağın Emmanuel, Armand sırtında bıçakla oraya kadar yürümüş.

– Peki, Agnès? diyor Colin.

– Deli gibi oldu, tahmin edersin, diyor Pougès tam bir duygusuzlukla. Kocası öldürülmüş, suratının ortasında kapkara bir delik ve yerde kan gölü, öküz boğazlanmış gibi. Neyse, Judith bebekle annesini yanına aldı. Dur, daha bitmedi, diye devam ediyor Pougès, şimdi anlatacakları daha önemliymiş gibi. Armand şatoya geliyor, Josepha ile Gazel'in yanında olanı biteni anlatıyor. Ve Josepha, o laf kalabalığı arasında birden, "Ah, Mösyö Armand, sırtınızda bir bıçak var!" diyor. İnanmıyor Armand. Eliyle yokluyor, sonra, güm, yere yığılıyor. Bayılıyor yani! Bunları bize Josepha anlattı.

- Peki, sonra diyorum, sabırsızlıkla.

- Sonrası, hepsi bu kadar, diyor Pougès dolu bardağa doğru bakarak.

– Nasıl, hepsi bu kadar? Siz böyle misiniz yani La Roque'ta? Gündüz ortasında, herkesin gözünün önünde, kendi evinde bir adam öldürülüyor, katili biliyorsunuz ve hiç kimse bir şey söylemiyor, öyle mi? Marcel de mi ses çıkarmıyor? Judith de?

– Onlar mı, diyor Pougès, küçümsemeyle, ama bana bakmamaya çalışarak. O ikisi köy halkını toplayıp, vızırtı bir oylama yapmaya kalktılar. Sözüm ona, Armand'ın yargılanıp, cinayetten ceza görmesi gerekiyormuş.

– Bu önemsiz mi, sence? diyorum sinirlenerek, az bir şey mi?

Öfkeyle ilave ediyorum:

– Hiç kuşkum yok, sen oylamaya katılmadın değil mi?

Pougès, bıyıklarını çekiştirerek, sitemle bakıyor bana.

– Senin de menfaatine Emmanuel, diyor. Eğer bisiklet gezilerini sürdürebilmek istiyorsam, Marcel'den yana görünmemem gerekir.

Ve böyle derken, göz kırpıyor bana.

– Ya Fulbert? O bu oylamaya bir şey demedi mi?

– Hayır, dedi. Şato kapısının küçük penceresine gelerek bize, olayın bir meşru müdafaa olduğunu ve yargılamaya gerek olmadığını söyledi. Adamlar kapıda bağırıp yuhaladılar. O günden beri Fulbert biraz sindi, üstelik Armand da yatıyor hâlâ. Şatodan çıkmaz oldu, günlük istihkakımızı o küçük pencereden veriyor. Ortalığın yatışmasını bekliyor. Sağlığına Emmanuel.

Bu son sözler, nezaket gereği söylenmişe benziyor, oysa tam aksi. Şimdi şarabını içtiğini, artık rahat bırakılmak istediğini, şarabın karşılığının çoktan ödenmiş olduğunu hatırlatıyor bana.

Sessizlik çöküyor yeniden. Biz de konuşmuyoruz. Ama kelimelere ihtiyacımız yok. Hepimiz aynı şeyi düşündüğümüzü ve bu cinayetin cezasız kalmasına izin vermeyeceğimizi biliyoruz. La Roque'a gidip durıma el koyma vakti gelmiştir.

Thomas'nın notu

La Roque'a böyle bir sefer düzenlendi, ama planlanandan çok daha geç ve bizlerin de gerçek ve ölümcül bir tehlikenin kıl payı yanından geçmemiz pahasına. Bu nedenle, şu anda, ileride olaylar büyük bir hızla yaşanmaya başladığında söylenmesi uygun olmayacak bazı şeyleri söylemek için Emmanuel'in öyküsüne kısa bir ara veriyorum.

Emmanuel'in, bu sayfalarda Catie'den söz ederken takındığı küçümseyici tavra üzüldüğümü itiraf etmeliyim. Özellikle de Emmanuel'de böyle bir peşin hükmü anlayamıyorum. Günah çıkarma sahnesini anlattığı satırlarda, "kadınlığını sürekli sergilediğini" söylerken, "*Dişiliğiyle nasıl da mağrur, küçük maymun*" diyecek kadar ileri gidiyor.

Soruyorum: neden olmasın? İzin verirseniz, bu açıdan (üstü kapalı da olsa söyleyeceğim) Catie bir düzine Miette eder.

Aslında Emmanuel, Catie'nin, "dişiliğini sergileme" alışkanlığından söz ederken, bu psikolojik tanımda tümüyle yanılıyor. Hayır, gerçek bu değil. Catie, hoşlandığı erkeğe kendini sunma ihtiyacı duyuyor. Ve aslında, kardeşinin görev duygusuyla yaptığı şeyi, haz duymak için yapıyor.

Bu konuda da, her konuda olduğu gibi dürüst Catie. Evleneceğimiz gün bana, "Bir tek şey için söz veremem sana" dedi, "sana sadık kalacağıma yemin edemem".

Demek biliyordum, bu yüzden kıskançlık göstermem anlamsız olur. Üstelik, onunla evlenerek, gerçeklere ters düşen bir ayrıcalığa talip oldum. Emmanuel, Miette'i terkisine almış olarak *Etang*'dan geldiği gün, o da şöyle diyebilirdi: Miette benimdir. Ve

kuşkusuz bu, Miette'in en çok istediği şey olurdu. Öyle yapacak yerde Emmanuel, çekildi, Miette'le arasına mesafe koydu ve Miette kendisinden beklenileni anladı. Böylece ilk cömertlik Miette'ten değil, Emmanuel'den geldi.

Bu konuda akılcı ve iradeli oldu. Ben aynı şeyi yapamadım. Miette'i arkadaşlarımla paylaştığımı unutarak Catie sadece benim olsun istedim. Ve altı erkeğin bulunduğu bir toplumda gerçekten beğenilebilecek tek kadını (gerçekten beğenilebilecek tek kadın diyorum) onu sevdiğimi söyleyerek sahiplenmek istedim.

Evet, ona minnet ve dostluk duyuyorum. Ama tutkunun ilk ateşi geçtikten sonra, şimdi, onu seviyor muyum? Demek istediğim şu ki, Emmanuel'i, Peyssou'yu ya da Meyssonnier'yi sevdiğimden daha fazla seviyor muyum? Ve neden bir kadını –sırf onunla yattığımız için– bir dosttan daha fazla sevelim? Bu eskimiş romantizmde yalanın ve kabul edilegelmiş değer yargılarının pek çok payı olduğuna inanıyorum.

Bir başka soru: bir kadını "*seviyor*" olmak size kadınların çok az olduğu bir toplumda ona el koyma hakkını verir mi? Cevap, "evet"se, o zaman, Catie'ye tutkun olduğunu hissettiğim Peyssou'nun da ona tek başına sahip olma hakkı var, demektir. Catie de, bir köylü kızı olarak, Peyssou'yu benden daha çekici bulamaz mı? Düşündükçe, kendi kendimi oldukça zor bir duruma getirmiş olduğumu ve bu gizli savaştan, süngüsü düşmüş olarak çıkacağımı anlıyorum. Catie bana sadık kalmayacak, biliyorum ve önceden, gururu kırılmış görünmemeye alıştırıyorum kendimi. Kaybettiğimiz dünyadan getirdiğimiz bütün kavramlara ters düşüyor olsa da, Emmanuel haklıydı: her şeyin, toplumun uyeleri arasındaki sevgi ve güvene bağlı olduğu bir toplumda, kadın-erkek arasındaki tekelci ilişkinin yeri olamaz.

Emmanuel'in Catie'ye beslediği olumsuz duygulara geri dönmek istiyorum. Bu durum Malevil'de gerginlik yaratıyor. Catie Emmanuel'e hayran ve onun tarafından küçümsenmenın ıstırabını çekiyor. Onun kendisini sürekli Miette'le karşılaştırdığını ve bu karşılaştırmada yenik düştüğünü hissediyor. Sanırım disiplinsiz ve isyancı davranışının nedeni bu. Ve sanırım Emmanuel, Ca-

tie'ye bir insan olarak daha fazla değer verdiği gün her şey düzelecek.

2. Şimdi Evelyne'den söz etmek istiyorum. Bu konuda çirkinliğe izin vermeden dürüst olacağım.

Şunun derhal altını çizmek isterim: Emmanuel ile Evelyne arasında fizik olarak hiçbir şey olmadığına kesinlikle eminim.

Catie uzun süre aksini söyledi, bu yüzden çok tartıştık.

Bütün bu soylentilere, Malevil'e dönüşümüz ile yağmacıların gelişi arasında yaşanan ve Emmanuel'in öyküsünde sözünü etmediği şaşırtıcı bir olay neden oldu. Dikkatinizi çekmek isterim ki, bu, Emmanuel'in, hoşuna gitmediği için susmayı yeğlediği ilk konu değildir.

Malevil'deki kuralı biliyorsunuz: her gece, yatma vakti gelince Miette o gece için seçtiği konuğunu elinden tutarak götürür. İtiraf etmeliyim ki, başta beni çok rahatsız etmişti. Sonra, sıramın gelmesini sabırsızlıkla beklerken ben de alışmıştım. Şimdi evliyim ve ayrıcalıklı durumumun rahatlığı içinde –hiç olmazsa bir süre için– bir kez daha bu tören beni tedirgin ediyor. Evet evet, ne diyeceğinizi biliyorum. İnsanın, ona çok kötü görünebilecek bir olaydan yararlanıp yararlanmadığına göre değişen ikiyüzlü bir ahlakı vardır.

Evelyne'in Malevil'e gelişi üzerinden bir ay geçmişti, bir gece, Miette, yatma vakti gelince, Emmanuel'in yanına gitti, sevgiyle gülümseyerek elini tuttu. O an, Emmanuel'in solunda ayakta duran Evelyne hemen sağına geçti ve tek kelime konuşmadan, hepimizi şaşırtan bir güç ve kararlılıkla iki eli birbirinden ayırdı. Emmanuel'in hiç karşı koymadan buna razı olmasına çok üzülen Miette ısrar etmedi. Emmanuel'e baktı. Ama Emmanuel, büyük bir dikkatle Evelyne'e bakıyordu, ne yapmak istediğini keşfetmeye alışır gibi –oysa herkes anlamıştı. Evelyne, kurtardığı eli kendi küçük parmaklarıyla sımsıkı tuttu ve Emmanuel itiraz etmeden elini onun eline bıraktı.

O zaman Evelyne'in Miette'e bakışını unutmadım. Bu bir çocuğun değil, bir kadının bakışıydı. Ama Miette bu konuya hiç değinmedi. Emmanuel'in sırası gelince onu atladı ve Emmanuel bunu

fark etmemiş göründü.

Evelyne ile Emmanuel arasındaki ilişki konusunda Catie'yle tartışmamızın kaynağı bu. Catie, Emmanuel'in, Miette'ten yoksun olduktan sonra keşiş gibi yaşayabilecek bir erkek olmadığını söylüyor.

Kuşkularımı naklettiğim Colin aksi fikirde; "Yanlış" diyor, "Emmanuel kadınsız yaşayabilir. Yirmi yaşındayken, bunu sana ben söylüyorum, iki yıl, evet iki yıl Emmanuel'in tek bir kadına dokunmadığını biliyorum. Öncesinde zamparaydı, sonrasında da zamparaydı, ama o iki yıl, hiç, hiçbir şey! Sanırım, bir kadın çok üzmüştü onu".

Sonra ekliyor: "Üstelik, sen Emmanuel'in tanımazsın, bu onun yapabileceği bir şey değil! Asla bir kıza saygısızca bir harekette bulunduğunu görmedim. Hatta aksi olabilir! Hayır küçük bir kızdan faydalanmayı düşünebilecek bir insan değildir o!"

O zaman ona, durum hakkındaki fikrini soruyorum. "Eh kızı seviyor herhalde" diyor, "ama nasıl bir sevgi, bilemiyorum. Kuşkusuz, bu beni şaşırtıyor biraz, Evelyne sıska bir kedi yavrusu ve Emmanuel, bu güne kadar kadınları ne kadar etli butlu olursa, o kadar mutlu olurdu. Şuna da şaşıyorum, Evelyne on dört yaşında ve güzel bile değil, gözleri dışında tabiî. Ama ona el sürmek mi? Asla! Bunun altını çiz: Emmanuel'in yapacağı şey değil!"

Şunu söylemeliyim ki Catie de bir süre sonra bu fikre katıldı, sürekli "gözetleme"ye rağmen kuşku uyandıracak hiçbir şeye rastlamamıştı.

3. Bir önceki bölümde Emmanuel'in anlattığı akşam toplantısı, sadece "*yeni dünyamıza*" daha iyi uyum sağlayan bir "*katı düzen*"e geçişi sağlamakla kalmadı. Emmanuel'in "olağanüstü ve tehlikeli" hallerde askerî şef olması kararının da alındığı önemli bir toplantı oldu. Ve kararı izleyen aylarda böylesi olaylar çok sık yaşandığı için, aynı zamanda başpapazımız da olan Emmanuel, sonuçta toplumun bütün güçlerini –ruhanî, askerî, idarî– kendinde toplamış oldu.

Emmanuel'in "*senyörlük*"e doğru gidişi mi bu? Feodal geçmişe dönüş mü? Hayır, hiç sanmıyorum. Kanımca Emmanuel'in

toplumumuzla olan ilişkileri kesinlikle çağdaş. Hepimizin kesin onayı olmadan hiçbir karar alınması ve uygulamaya geçmemesi de öyle. Fakat, bunun yanında, Emmanuel'in ve hepimizin, böyle sürekli her şeyi konuşup tartışarak kendi kendimiz olma niteliğimizi kaybettiğimizi de düşünmüyor değilim.

15

Pouges'in gelip gidişinden iki gün sonra; sabah şafakta La Roque'un surları çevresinde bir keşif yaptım. Fulbert'in yeterli savunma önlemi almadığı ve kasabayı ele geçirmenin kolay olacağı kanısına vardım. İki kapıda nöbetçi vardı ama kapılar arasında uzanan surlar tamamen savunmasızdı, üstelik duvar, bir merdiven ya da kancalı bir halatla çok rahat ulaşılacak kadar alçaktı.

La Roque'a yapılacak saldırıyı hemen ertesi sabah gerçekleştirmeye karar verdim, ama, arkadaşların itirazına rağmen Malevil'deki nöbetlerin sabaha kadar sürdürülmesini istedim. Hasattan bu yana Rhunes'de artık başında beklenecek bir şey kalmadığı için gece nöbetleri *Sept Fayards*'ın yamacında kazdığımız ve Malevil'e gelen yolla barikatları rahatça görebilen bir kazamatta tutuluyordu.

Arkadaşlarımda, La Roque'a yapılacak saldırının hemen öncesinde, Malevil dışındaki nöbetlere devam etme konusunda bir isteksizlik sezdiğim için, sanırım nedeni büyük güne uyuyup dinlenmiş olarak başlama düşüncesiydi, Meyssonnier'yle birlikte gece nöbetini devralmaya karar verdim.

Bir gece nöbeti kadar hiçbir şey insanı yılgınlığa düşüremez. Bu bıktırıcı ve anlamsız görünen bir angaryadır. Orada oturur, bir şeyler olursa diye beklersiniz ve genellikle hiçbir şey olmaz. Thomas ile Catie hiç olmazsa sevişirler nöbet gecelerinde, kazamat Meyssonnier'nin oturulur hale getirmek için harcadığı çabaya rağmen bu iş için pek uygun olmasa bile. Rhunes'deki gibi, çukurun yan duvarları çalılarla örtülmüştü. Yere tahta bir ızgara dönmüş, zemine dışa doğru eğim verilmiş, yağmur suyunu akıt-

mak için ince uzun bir ark açılmış ve içine bir tahliye borusu yerleştirilmişti. Çatı sadece ağaç dallarıyla örtülü değildi, üstünde kalın bir sac çatı vardı, üzeri toprakla kapanmış, orasından burasından geciken ilkbaharla çevrede her yerde olduğu gibi, yeşillikler fışkırmıştı. Ve etrafa bol yapraklı ağaççıklar dikmiştik, yeşillik içeriden dışarının görünmesine engel olmadan, kazamatı tamamen gözden gizliyordu, öyle ki, Malevil'e giden yoldan baktığınızda, dürbünle bile yakındaki kömürleşmiş ağaç kökleri ile taze yeşilliklerden ayırt etmenize imkân yoktu.

Çevreyi gözetleyebilmemiz ve barikat yönünde ateş edebilmemiz için kazamat, kuzeyde ve doğu yönünde, göğüs hizasına kadar açıktı. Yazık ki yağmurlar ve sürekli esen rüzgâr da kuzeyden ve doğudan geliyordu, öyle ki, çatının geniş çıkmasına rağmen fırtınalı havalarda ıslanıyorduk, yağmur ve fırtına da geceyi bekliyordu çoğu kez.

Meyssonnier'yle uyku ve nöbet saatlerimizi ayarlarken şafak vaktindeki son nöbeti kendime ayırmıştım, bence en tehlikeli saat buydu, çünkü düşmanın hedefine yaklaşabilmek için bir şeyler görmesi gerekti.

Hiçbir ses duymadım. Her şey sessiz bir film gibi yaşandı. Malevil yolunda, barikata yaklaşan iki gölge gördüğümü zannettim. "Zannettim" diyorum, çünkü önce gördüğüme inanamadım. Yetmiş beş metre uzaktaki bir adam, gerçekten de çok küçük bir görüntü, kendisi de gri olan bu görüntü, gün ağaracağına yakın o alacakaranlıkta, sisli havada zor seçilen yalıyarın boz renkli duvarı önünde çok yavaş hareket ediyorsa, insan, hayal görüp görmediğini sorar kendine.

Üstelik bir ara uyuklamıştım da belki. Sanırım, çünkü dürbünün gözlerime dokunuşuyla yerimden sıçradım ve ayarını yaparken –kolay olmadı, sis vardı, çizgiler belli belirsizdi– birden terlediğimi hissettim, oysa hava serindi. Ama toprak ısınıyordu herhalde, yerden yükselen, kuytularda toplandıktan sonra parça parça dağılan sis bu yüzden, diye düşündüm. Sonunda dürbünü ayarlayabildim, barikattan başlayarak ve yalıyarı izleyerek görme alanımı batıya doğru kaydırdım.

Onları yüzleri ele verdi. Açıklı koyulu grilerin ortasında küçü-

çük, pembemsi beyaz iki leke. Bu iki küçük lekenin, alacakaranlığa rağmen bu kadar netlikle görünmesi şaşılacak bir şeydi, oysa koyu renk giysiler yalıyarın önünde ayırt edilemiyordu. Buna rağmen, artık pembemsi lekeler bakışlarıma yol gösterdiği için bütünlerini de görebiliyordum.

Malevil'e giden yolda, yalıyarın oluşturduğu kayalık duvara mümkün olduğunca yapışarak, ağır ağır ilerliyorlardı. Şimdi artık iyice fark ediliyordu; biri ötekinden daha uzun, daha atlelik yapılıydı. İkisinin de ellerinde birer tüfek vardı ve tüfekler beni şaşırttı, çünkü av tüfeğine benzemiyordu ikisi de.

Meyssonnier'yi dürttüm ve gözlerini açtığı an elimle ağzını kapayarak, alçak sesle,

Sus, dedim, ses çıkarma. Barikatın önünde iki adam var.

Gözlerini kırpıştırdı, ağzındaki elimi çekerek fısıltıyla sordu:

– Silahlı mı?

– Evet.

Dürbünü ona verdim. Meyssonnier gözüne göre ayarladı, sonra bir şey söyledi, o kadar alçak sesle konuştu ki, duyamadım.

– Ne dedin?

– Sırt çantaları filan yok, dedi, dürbünü geri verirken.

O an, bu sözlerin önemini kavrayamadım. Birkaç saniye sonra birden uyandım, dürbünü tekrar gözüme ayarladım. Ortalık ağarmıştı ve yürüyenlerin yüzleri pembemsi lekeler olarak değil, bütün hatlarıyla görünüyordu. Kesinlikle, derisi kemiğine yapışmış yüzler değildi bunlar, Rhunes'deki yağmacılarla hiçbir benzerlikleri yoktu. Bu iki adam genç ve güçlüydü, iyi beslenmişti. Uzun boylunun barikata sokulduğunu gördüm, vücudunun aldığı biçimden ne yaptığını anladım. Konuklar için yazıp oraya çiviledi-ğimiz pankartı okuyordu. Beyaza boyanmış, büyük, dört köşe bir kontrplaktı bu ve Colin siyah yağlıboyayla şu satırları yazmıştı:

DOSTÇA NİYETLERLE GELDİNİZSE, YANDAKİ ÇANI ÇALIN. BARİKATI GEÇMEYE ÇALIŞAN HERKESE DERHAL ATEŞ EDİLECEKTİR.

MALEVİL

Emek verilmiş, özenilmiş bir yazıydı. Colin boyamadan önce bütün harfleri kurşunkalemle çizmiş, sonra fırçasını, boyayı taşırmamak için dikkatle keserek inceltmişti. Malevil'in üst yanına bir kurukafa ile iki çapraz kemik de çizmek istemişti, ben bırakmadım. İbarenin yeterince etkili olduğunu düşünüyordum.

İki adam, sonuçsuz bir çabayla barikatın öbür yanını görebilecekleri bir çatlak, bir aralık arıyorlardı. Hatta biri cebinden bir çakı çıkardı ve taş gibi sertleşmiş meşeyi delmeyi denedi. O sırada dürbün Meyssonnier'deydi, bana uzatarak:

– Şu salağın yaptığına bak, dedi alçak sesle.

Baktım, ama ben dürbünü ayarladığımda adam denemeden vazgeçmişti bile. Arkadaşına doğru yürüdü. Baş başa vererek bir şeyler konuştular. Bana, aynı fikirde değillermiş gibi geldi ve eliyle yolu göstererek konuşmasından uzun boylunun geri dönmek istediğini, küçüğün, aksine devam etmekte direndiğini anladım. Devam etmek, ama neye? İşte anlayamadığım buydu. Herhalde kendi başlarına, iki kişi Malevil'e saldırmayı düşünmüyorlardı.

Ve sonunda bir karara vardılar sanırım, çünkü peş peşe ikisinin de tüfeklerini omuzlarına astıklarını gördüm. (Silahların tipi bir kez daha şaşırttı beni.) Sonra uzun boylu olan arkasını barikata verdi ve ellerini karnının hizasında birleştirerek küçüğe basamak yaptı. O an, ikisinde de sırt çantası olmadığına dikkatimi çeken Meyssonnier'nin sözlerini hatırladım. Apaçık bir gerçekti bu: adamlar yalnız değillerdi. Amaçları Malevil'e saldırmak, hatta gizlice içeri girmek bile değildi. Bir çetenin adamlarıydı ve dün bizim La Roque'ta yaptığımız gibi, saldırmadan önce çevreyi keşfe gelmişlerdi.

Dürbünü bıraktım, Meyssonnier'ye, alçak sesle, çabucak:

– Küçüğü vuracağım, dedim, ötekini yakalayalım.

– Kararımız öyle değildi.

– Kararı değiştiriyorum, dedim sert bir sesle.

Ona baktım ve hiç sırası olmadığı halde, içimden kahkahayla gülmek geldi. Çünkü Meyssonnier'nin dürüst yüzünde, alınmış karara olan saygı ile şefin emrine duyulması gereken saygı arasındaki çatışmanın azabı okunuyordu. Aynı ses tonuyla devam ettim:

– Ateş etmeyeceksin. Bu bir emirdir.

Tüfeği omuzladım. Springfield'in dürbününde, iki ayağı arkadaşının omuzlarında, elleri barikatın üstünü yakalamış, gözleri içeriyi görebilecek hizaya gelene kadar başını santim santim yukarı kaldıran adamın pembemsi profilini görüyordum. Bu mesafeden ve dürbünlü tüfekle, çocuk oyuncağıydı. Bu ufak tefek gepegenç ve sağlıklı adamın önünde yaşayacağı üç beş saniyelik ömrü kaldığını düşündüm o an. Barikatı aşmaya kalkışacağı için değil, böyle bir niyeti yoktu, kafasında saldırganın yararlanacağı bilgiler bulunduğu için ölecekti; Springfield'in kurşunuyla bin parçaya ayrılacak olan kafasında.

Küçük genç adam uzun uzun, dikkatle ve belleğine yerleştirdiği bilgilerin şimdiden ne kadar gereksiz olduğunun farkında bile olmadan içeriyi gözlemeyi sürdürürken, dürbünle kulağını nişanlayarak ateş ettim. Yere yuvarlanmadan önce, birden yukarı, havaya fırlar gibi oldu ve arkaya devrildi. Arkadaşı bir an hareketsiz kaldı, sonra tam bir dönüş yaparak Malevil yolundan gerisin geriye ve bütün hızıyla koşmaya başladı.

– Dur! diye haykırdım.

Koşmaya devam ettim. Olanca sesimle bağırdım:

– Hey, sen! Dur orada!

Ve Springfield'i omuzladım. Tam dürbünü sırtının ortasına ayarlarken, şaşkınlıkla, yolun ortasında durduğunu gördüm. Bağırdım:

– Ellerini ensene koy! Dön! Barikata doğru yürü!

Ağır ağır geri döndü. Tüfeği omzunda asılıydı. Elim tetikteydi, şüpheli bir hareketini gördüğümde ateş etmeye hazır olarak.

Hiçbir şey olmadı. Adamın, barikata birkaç adım kala durduğunu gördüm ve arkadaşının parçalanmış kafasını görmek istemediğini anladım. O an giriş kapısındaki çan çalmaya başladı. Susmasını bekledim, sonra bağırdım:

– Yüzünü yalıyara dön, kıpırdama!

Söz dinledi, Springfield'imi Meyssonnier'ye verdim, onun 7'lik karabinasını aldım ve,

– Ben öteden dolaşıp gelene kadar gözünü ondan ayırma, de-

dim. Sonra hemen yanımıza gel.

– Bir çetenin adamları olduğunu mu düşünüyorsun? dedi Meyssonnier, kurumuş dudaklarını diliyle ıslatarak.

– Hiç kuşkum yok.

Tam o anda, biri, sanırım Peyssou, giriş kulesinden bağırdı:

- Comte? Meyssonnier? İyi misiniz?

- İyiyiz iyiyiz!

Sept Fayards'ın yamacından inip öbür yamaca tırmanmak bir dakikadan fazla zamanımı aldı. Adam kımıldamamıştı. Ayakta, yüzü kayalık duvara dönük, elleri ensesinde. Bacaklarının hafifçe titrediğini fark ettim. Peyssou'nun sesi, barikatın arkasından;

– Açayım mı? diye sordu.

– Hayır. Meyssonnier'yi bekliyorum.

Adama bakıyordum. Bir seksen boy, simsiyah sık saçlar, genç bir ense. Jacquet'nin yapısında ama daha ince. Güçlü ama ince. Çevredeki genç çiftçilerin pazar günleri giydikleri blucin pantolon, kısa konçlu bot ve kareli yün gömlek. Ama onun sırtında bu giysiler çok daha zarif görünüyor. Bütünüyle zarif. Ve onu beklemek zorunda bıraktığım küçük düşürücü durumda bile özsaygısından ve gururundan bir şey kaybetmemiş görünüyordu.

Meyssonnier yanıma gelince:

– Silahını al, dedim.

Kendi silahımın namlusunu adamın ensesine dayadım. Hemen ve bizim söylememize gerek kalmadan, Meyssonnier'nin tüfeğin askısını başının üstünden geçirebilmesi için kollarını yukarı kaldırdı.

– Silah ordudan, dedi Meyssonnier, saygıyla, 36 model.

Mendilimi çıkardım, katladım, sonra,

– Şimdi gözlerini bağlayacağım, dedim. Elini indir.

Ses çıkarmadan gözlerini bağlamamı bekledi.

– Şimdi dönebilirsin.

Döndü ve sonunda, gözleri dışında yüzünü gördüm. En çok yirmi yaşında. Yanaklar tıraş edilmiş ama kenarları özenle düzeltilmiş siyah bir sakal çenesini örtüyor. Ciddî ve kararlı bir yüz. Ama kuşkusuz gözlerini görmek gerekti.

– Meyssonnier, dedim, ölünün silahını al, üzerindeki kurşunları da tabiî.

Meyssonnier homurdandı. O ana kadar cesede ve patlamış kafatasına bakmamaya çalışmıştı. Ben de öyle.

– Peyssou, açabilirsin.

Üst sürgü çekildi, sonra alttaki, sonra ortadaki iki sürgü. Bir takırtı duyuldu: asma kilidin sesiydi bu.

– Bu da ordudan, 36 model, dedi Meyssonnier, çömeldiği yerden kalkarken.

Peyssou göründü, cesede bir an baktı, güneş yanığı yüzü soldu ve silahları Meyssonnier'nin elinden alırken,

– Springfield mi bu hale getirdi bunu? diye sordu.

Meyssonnier cevap vermedi.

– Sen mi ateş ettin? dedi sonra, Springfield'i Meyssonnier'nin elinde görerek.

Meyssonnier başını sallayarak, "hayır" dedi.

– Ben vurdum, dedim öfkeyle.

Avucumu genç adamın sırtına dayayarak önüm sıra ittim. Peyssou kapıyı kapadı. Tutsağı kollarından tuttum, tuzaksız bölgeye girmeden önce birkaç kez kendi etrafında döndürdüm. Giriş kulesine kadar aynı şeyi tekrarladım üç dört kez. Meyssonnier ile Peyssou tek kelime konuşmadan arkamdan geliyorlardı. Meyssonnier, ölünün ceplerini boşalttıktan sonra konuşacak halde olmadığından ve Peyssou, onu terslediğim için.

Giriş kulesinin surları üzerinde, eski mazgal dişlerini örten tahta kapakların açılmış olduğunu gördüm, arkalarında belli belirsiz yüzler fark ediliyordu. Başımı kaldırdım ve işaretparmağımı dudaklarıma götürdüm.

Colin giriş kulesinin kapısını açtı. Arkamdan kapatmasını bekledim, sonra tutsağın kolunu bıraktım, Meyssonnier'yi kenara çektim ve alçak sesle,

– Tutsağı zikzaklar yaptırarak içeri götür, dedim, ama çok da fazlasına gerek yok.

Meyssonnier tutsakla birlikte uzaklaşınca Colin ile Peyssou'ya konuşmadan peşlerinden gitmelerini işaret ettim.

İki ihtiyar, Miette, Catie, Evelyne, Thomas ve Jacquet kale duvarının taş basamaklarından iniyorlardı. Onlara da konuşmamaları için işaret ettim. Hizama geldiklerinde fısıldadım:

– Thomas, Miette ve Catie surların üzerinde olacaklar. Evelyne de. Jacquet, tüfeğini Miette'e ver. Sen bizimle geleceksin. Menou ile Falvine de.

– Ben niye gelmiyorum? dedi Catie.

– Sorularını kendine sakla, dedi Thomas, haşin bir sesle.

Evelyne dudaklarını ısırdı, tek kelime konuşmadan yüzüme bakıyordu.

– Ama bu haksızlık, dedi Catie, alçak sesle ve öfkeyle. Herkes tutsağı görecek, sadece biz göremeyeceğiz.

– İşte onun için, dedim. Tutsağın ikinizi, Miette ile seni görmesini istemiyorum.

– Yani onu serbest bırakmayı düşünüyorsun, dedi Catie.

– Evet, dedim, mümkün olursa.

– Çok güzel, dedi Catie öfkeyle. Onu serbest bırakacaksın ve biz yüzünü bile görmemiş olacağız.

– Beni görüyorsun ya, dedim, bu sana yetmiyor mu? O herife de mi kırıtman gerekiyor? Üstelik de bir düşmana!

– Kırıtacağımı kim söyledi? diye bağırdı Catie, öfkeden ağlayacak gibi. Hep aynı lafları duymaktan bıktım. Bıktım!

Olanları açık bir hoşnutsuzlukla seyreden Miette beklemediğim bir şey yaptı: birden sol koluyla Catie'ye sarıldı ve sağ elini ağzına yapıştırdı. Catie vahşi bir kedi gibi çırpındı. Ama Miette, dilsiz ve kararlı, onu zapt etti. Evelyne'in bana baktığını fark ettim. Alçakgönüllü ve erdemli bir insan ifadesiyle bakıyordu. O söz dinliyordu. Hiçbir şey söylemeden hem de. Arada bu küçük sahtekâra gülümseyecek vakit bulabildim.

– Jacquet, geliyor musun?

Jacquet şaşkındı. Tüfeğini Miette'e vermesini söylemiştim, oysa Miette'in iki eli de meşguldü.

Yürürken, omzunun üzerinden,

– Tüfeği Thomas'ya ver, dedim.

Arkamdan birinin koştuğunu duydum. Jacquet'ydi.

– Her zaman böyleydi, dedi hizama geldiğinde, alçak sesle. On iki yaşında bile. Hep yırtıcı kedi gibi. *Etang*'da babamla da bu yüzden kavgalı oldu. Ama gene de ders almadı.

Sonra ekledi:

– Yok, Miette'in tırnağı olamaz! Hayır!

Hiçbir şey demeyeceğim. Birilerine tekrarlanabilecek bir hüküm vermek istemiyorum. Ben de çok öfkeliyim. Thomas anlamış, Catie hayır. Hâlâ anlamamış. Disiplinsizlik sürüyor.

Büyük salonda, tutsak, gözleri bağlı, masanın ucunda sırtı ocağa dönük, Momo'nun ve sonra Jacquet'nin olan sandalyede oturuyor. Ortalık aydınlanmış ama güneş henüz görünmüyor. Tutsağın yanındaki pencere açılmış. Hava ılık. Bugün de güneşli, güzel bir gün olacak.

Ötekilere de oturmalarını işaret ediyorum. Hepsi her zamanki yerine oturuyor, silahları bacaklarının arasında. İhtiyarlar ayakta duruyor ve Falvine, ilk kez susuyor. Kahvaltı zamanı ve sofra hazır. Ocakta süt kaynamış, kâseler masanın üzerinde, ekmek ortada, kendi ürünümüz olan tereyağıyla birlikte. Birden midemde bir kazınma hissediyorum.

– Colin, gözlerindeki bağı çıkar.

Tutsağın gözleri görünüyor. Şiddetle kırpışıyor önce, sonra yavaş yavaş alışıyor ışığa. Sonra bana bakıyor, arkadaşlara bakıyor, süt kâselerine, ekmeğe, tereyağına da bakıyor. Gözleri hoşuma gidiyor. Duruşunu da beğeniyorum. Kendini koyuvermiyor. Solgun ama ürkmüş değil. Dudakları kurumuş ama yüzü ciddî, kararlı.

– Bir şey içmek ister misin? diyorum, hiçbir duygu katmadığım bir sesle.

– Evet.

– Ne istersin? Şarap mı, süt mü?

– Süt.

– Bir şey yer misin?

Tereddüt ediyor. Tekrarlıyorum:

– Bir şey yer misin?

– Evet, lütfen.

Alçak sesle konuştu. Sütü şaraba tercih etti. Demek ki çiftçi de-

ğil, ama gene de toprağa çok yabancı olmadığı izlenimini alıyorum.

Menou'ya işaret ediyorum. Kâsesine süt koyuyor ve Pouges'e fırlattığı dilimden çok daha kalın bir dilim ekmek kesiyor. Hep söylediğim gibi, güzel erkeklere zaafı vardır Menou'nun. Ve tutsağımız güzel, siyah saçları, siyah gözleriyle ve pürüzsüz derisini büsbütün ortaya çıkaran küçük sakalıyla, siyah ve ince görünüşüne rağmen güçlü. Çünkü Menou erkeği, çalışacak güç olarak da tartar.

Ekmeğin üzerine yağ sürerek uzatıyor ona. Ekmek önüne geldiğinde tutsak, yarım dönerek Menou'ya bakıyor ve annesine gülümseyen bir oğul gibi gülümsüyor ona ve heyecanla teşekkür ediyor. Evet, kararımı verdim, hâlâ soguk ve mesafeli durmama rağmen. Colin'e baktığımda onun da aynı fikirde olduğunu görüyorum, bu beni yüreklendiriyor.

Menou kâselerimize süt koyuyor, hiç konuşmadan, sessizlikte kahvaltı ediyoruz. Ve ben, eğer öldürdüğümüz oğlan omuz verseydi tutsağımıza barikattan içeri bakması için, şu anda kafası parçalanmış olan o olacaktı, diye düşünüyorum. Bu aptalca, iğrenç, berbat bir düşünce ve kimseye bir faydası yok, hemen zihnimden çıkarmaya çalışıyorum, çünkü hoş bir fikir değil. Ama kahvaltı boyunca birkaç kez geri geliyor ve keyfimi kaçırıyor.

Tutsak yemeğini bitirdi. Ellerini masanın üzerine koyuyor ve bekliyor. Yemek iyi gelmiş. Yanakları daha az solgun şimdi. Ve şaşılacak şey, aramızda olmaktan mutlu görünüyor. Mutlu ve rahatlamış.

Sorguya çekiyorum. Hemen cevap veriyor, hiç tereddütsüz, hiçbir şeyi saklamadan. Hatta, bizi bilgilendirmekten çok memnun, sanırım.

Karşımızdaki insanlar hakkında çok şey öğreniyoruz: on yedi kişilik bir çete, başlarında, eski bir havacı subay olduğunu iddia eden Vilmain adında biri var. Çetenin içinde iki grup var, birbirinden kesinlikle ayrılan: eskiler, yeniler ve bu sonunculara köle gözüyle bakılıyor.

Korkunç bir disiplin. Üç tür ceza: dayak, katıksız hapis ve herkesin gözü önünde boğazı kesilerek öldürülme. Vilmain'in elinde

bir bazuka, bir düzine bazuka mermisi ve yirmi kadar da tüfek var.

Hervé Legrand –tutsağın adı bu– nasıl yakalandığını anlatıyor bize. Vilmain, Hervé'in Fumel yakınındaki köyünü ele geçirmiş. Saldırı sırasında çetenin kayıpları olmuş, yerine yeni adamlar almak istemişler.

– Bizi yakaladılar, diyor Hervé; Maurice'i, René'yi, beni. Köyün meydanına getirdiler, Vilmain, René'ye, "Benim birliğime katılmayı kabul ediyor musun?" diye sordu René "Hayır" dedi. Hemen, aynı anda Feyrac kardeşler ona zorla diz çöktürdüler, Bébelle boğazını kesti.

– Bébelle kadın mı?

– Hayır. Yani... Hayır, değil.

– Nasıl biri?

– Bir altmış beş boy, uzun sarı saçlar, ince hatlı bir yüz, incecik bir bel. Elleri, ayakları küçük. Kadın kılığında dolaşmayı seviyor. Görsen, aldanırsın.

– Vilmain de aldanıyor mu?

– Evet.

– Yalnız o değil, herhalde!

– Evet, değil.

– Adamlar Vilmain'den korkuyorlar mı?

– En çok Bébelle'den korkuyorlar.

Hervé ilave ediyor:

– Bıçağını inanılmaz bir ustalıkla kullanıyor. Bütün eskilerin arasında bıçağı en iyi fırlatan o.

Yüzüne bakıyorum.

– "Eskiler" diyorsun. Nasıl eski olunuyor peki?

– Sana Vilmain'in sözleriyle cevap vereyim: "Asla eski olunmaz!"

– Ne yapmak gerekiyor o zaman?

– Görevlere gönüllü olmak gerekiyor.

Sert bir sesle soruyorum:

– Bu amaçla mı Malevil'i keşfe gönüllü oldun?

– Hayır. Maurice ve ben, size durumu haber verecek ve kaçacaktık.

– Peki neden öyle yapmadınız?

Hiç duraksamadan cevap veriyor:

– Çünkü yanımdaki Maurice değildi. Bakın nasıl oldu. Bu sabah, erken, Vilmain iki görev için –biri Malevil'in keşfi, ikincisi Courcejac'ın– dört gönüllü istedi. Sadece Maurice ve ben öne çıktık. İki yeni. O zaman Vilmain eskilere bağırdı ve sonunda aralarından iki kişi gönüllü oldu. Vilmain birini bana yamadı, Maurice'e ötekini. Maurice şu anda Courcejac'ta keşif yapıyor olmalı.

– Anlayamadığım bir şey var. Bu sabah Vilmain Courcejac a ve Malevil'e birer keşif kolu gönderiyor, peki La Roque'a neden göndermiyor?

Kısa bir sessizlik. Hervé bana bakıyor.

– Çünkü, diyor sözcüklere basa basa, La Roque zaten elimizde.

– Ne? diyorum.

Ve aynı anda, neden bilmem, oturduğum sandalyeden yarı kalkarak ellerimle masaya dayanıyorum.

– La Roque elinizde mi? Ne zamandan beri?

Sorumun hiçbir anlamı yok. Vilmain'in ne zamandan beri La Roque'ta bulunduğunun hiçbir önemi yok. Önemli olan, onun şu anda La Roque'ta olması. 36 model tüfekleri, dövüşe dövüşe bilenmiş adamları, bazukası ve deneyimiyle.

Arkadaşlarımın da sarardığını görüyorum.

– Çete dün akşam günbatımında La Roque'u aldı, diyor Hervé.

Kalkıyorum, masadan uzaklaşıyorum. Yıldırım çarpmış gibiyim. Bir gün önce şafakta surlarının çevresinde keşif yapmıştık ve aynı gün, akşam olurken La Roque işgal edilmişti, ama bizim tarafımızdan değil. Ve sabah, ben, aldığım kararlara ısrarla karşı çıkan Meyssonnier'ye rağmen adamlardan birini ele geçirmeyi düşünmüş olmasaydım bu sabah kolay bir zaferin inancıyla arkadaşlarımla birlikte La Roque surlarının önünde olacaktık. Ve şu an, çok kuvvetli hayal gücümle kendimizi görüyorum: çırçıplak arazide, savaş silahlarının acımasız ateşiyle paramparça...

Bacaklarımın, gövdemin ağırlığı altında titrediğini hissediyorum. Ellerimi ceplerime sokuyorum, sırtımı masaya dönerek ağır adımlarla pencereye yürüyorum. İki kanadı da ardına kadar açarak derin nefesler alıyorum. Tutsağın beni seyrettiğini düşünüyo-

rum ve sakinleşebilmek için kendimi zorluyorum. Hayatta olmamızı basit bir rastlantıya borçluyuz, hayır, iki rastlantı: biri acı, öteki mutlu, ikinci bir öncekinin sonucunu yok ederek. Vilmain, benim saldıracağım günün bir gün öncesi La Roque'u ele geçiriyor ve ben, saldırıya geçmeden birkaç saat önce onun bir adamını tutsak ediyorum. Hayatımız ne kadar önemsiz ve küçük tesadüflerin oyuncağı aslında, bizi alçakgönüllü yapan da bu olmalı.

Yüzüm gergin, dönüp yerime oturuyorum.

- Devam et, diyorum, kısaca.

Hervé bize La Roque'un nasıl ele geçirildiğini anlatıyor. Akşam olurken Bébelle güney kapısına geliyor, gene kadın kılığında, elinde küçük bir torba. Kapıdaki nöbetçi –sonra onun Lanouaille olduğunu öğreneceğiz– içeri girmesine izin veriyor ve Bébelle Lanouaille'ın yalnız olduğunu anlar anlamaz boğazını kesiyor. Sonra kapıları açıyor ve La Roque tek silah atılmadan düşüyor.

O zaman Meyssonnier söz istiyor, veriyorum.

– Kaç tane 36 model tüfek var? diye soruyor tutsağa dönerek.

– Yirmi.

- Ve bol da cephane tabiî?

Evet, sanırım, her gün dağıtım yapılıyor, hem de kısıntısız.

Sonra devam ediyor:

Vilmain'in kuralı, elinde her zaman yirmi tüfeğe yirmi adam bulunması.

Bana kesin sayıyı söylemeni istiyorum, diyorum. Yirmi kişi misiniz, on yedi kişi mi?

- Kural olarak, yirmi. Ama Fumel'den bu yana üç kişi öldü. Bu demektir on yedi kişiyiz şimdi. Hayır, on yedi de değil, sen birini daha öldürdün, on altı kişi! Beni de tutsak aldığınıza göre, on beş!

Sesinin tonundan, burada bizimle olmaktan mutlu olduğunu hissediyorum.

Kısa bir suskunluktan sonra soruyorum:

Şu seninle birlikte yakaladıkları Maurice, onu uzun süreden beri mi tanıyorsun?

Oho, tabiî, diyor birden heyecanlanarak. Çocukluk arkadaşım. Bomba patladığında onun evinde tatilimi geçiriyordum.

– Sever misin?

– Hem de çok, diyor Hervé.

Gözlerine bakıyorum.

– O zaman sen buradayken onu karşı cephede bırakamazsın. Olacak şey değil. Vilmain bize saldırdı farz et, kendini ona ateş ederken görebiliyor musun?

Hervé kızarıyor, gözlerinde iki şey okuyorum: bizimle birlikte savaşması için eline silah vermeyi düşünmüş olmamdan mutlu, öte yandan, Maurice'i unutmuş olduğu için utanç duyuyor. Elimin ayasıyla masaya hafifçe vurarak konuşuyorum.

– Ne yapacağımızı söyleceğim sana, Hervé. Seni serbest bırakacağız.

Şiddetle irkiliyor. Hangi tutsak serbest bırakılmaktan bu kadar az sevinç duyar? Göz ucuyla, arkadaşlarımda da değişik tepkiler fark ediyorum.

Hervé'ye bakıyorum. Yüzünden bütün kanı çekilmiş. Soruyorum:

– Bilmediğim bir şey mi var?

Başını eğerek, "evet" diyor.

– Tüfeğimi geri vermeden beni bırakacak olursan, diyor, boğuk bir sesle, bu beni ölüme göndermek olur.

– Ben de onu düşündüm. Gitmeden önce tüfeğini vereceğiz sana.

Arkadaşlarımda tepkiler daha da güçlü şimdi, görmezlikten geliyorum. Devam ediyorum:

– Bak ne yapacaksın. Kuşkusuz, tutsak alındığını söylemeyeceksin. Arkadaşının, barikatın arkasını görmek isterken öldürüldüğünü ve senin kurşun yağmuruna rağmen kaçıp kurtulduğunu anlatacaksın.

Ekliyorum:

– Ve kulenin tepesinden ateş edildiği izlenimini aldığını söyleyeceksin.

Vilmain'in, saldırıya geçmeden önce *Sept Fayards*'daki kazamattan haberi olmasını kesinlikle istemiyorum.

– Bunu sakın unutma, çok önemli.

– Unutmam, diyor Hervé.

– Tamam. Ve ilk fırsatta, Maurice'le birlikte...

– Biliyorum. Söylemene gerek yok, diyor Hervé.

- Son bir soru, Hervé: La Roque'tan buraya nasıl geldin?

– Nasıl mı, yoldan yürüyerek tabiî! diyor şaşkınlıkla. Başka bir yol mu var?

Cevap vermiyorum. Bitti. Birbirimize söyleyecek hiçbir şeyimiz kalmadı. Hervé bekliyor. Duygulu ve dürüst siyah gözlerini etrafta gezdiriyor. Küçük, siyah sakalı yakışmış ona. Ona olgun ve yaşlı bir hava veriyor. Ve oturduğu yerden bize bakıyor, Menou'ya bakıyor –kendisine duyduğu yakınlığı hemen hissetti–, küçük küçük çerçeveli büyük pencerelere, pencerelerin arasındaki duvarda asılı eski silahlara kocaman şömineye bakıyor. Boğazında âdemelmasının inip çıktığını görüyorum ve çok kararlı görünüyorsa da, çocuğun, çünkü o henüz bir çocuk, çok heyecanlı olduğunu biliyorum. Ve bir tek korkusu var: kendisini evlat edinmiş olanları kaybetmekten korkuyor. Malevil'i kaybetmekten!

Ayağa kalkıyorum.

– Vakit geldi, Hervé.

Kalkıyor, yanına yaklaşıyorum ve gözlerini bağlıyorum. Hep birlikte giriş kulesine kadar gidiyoruz onunla, oradan öteye, barikata kadar sadece Meyssonnier'yle ben götürüyoruz onu. Kapının altındaki dar geçitten dışarı çıkıyor. Neyse ki, eski çetecinin resedi uçurum yönünde devrilmiş ve Hervé karşı tarafa geçmek için eğilip dizleri üzerinde ilerlediğinde ona çok yaklaşmıyor. Delikten silahını da uzatıyorum ve ayağa kalkınca kolunu kaldırarak selam verirken çocuksu bir gülümsemeyle veda ediyor. Uzun uzun adımlar atarak uzaklaşıyor. Kapıdaki gözetleme deliğinden bakıyorum.

– Bir silah kaybettik galiba ne dersin? diyor Meyssonnier, alçak sesle.

Yüzüne bakıyorum.

- Belki de iki silah kazanacağız, diyorum.

Ve daha da önemlisi, iki savaşçı. Çünkü ölen adamınkiyle bir-

likte, sekiz tüfeğimiz var. Altı erkekten başka, Miette ve Catie'ye de silah verebiliriz. Hayır, bize gerekli olan, savaşacak erkek. Hervé ve Maurice kaçmayı başarırlarsa, Vilmain'in on dort adamı kalacak. Ve biz, bu plan gerçekleştiğinde on kişi olacağız. Oysa bizimki gibi bir savaşta sayı çok önemli.

Hervé'nin gidişinden hemen sonra giriş kulesinde yaptığımız toplantıda tartıştığımız öncelikli konu bu. O sırada Jacquet ölen adam için barikatın dışında bir çukur kazarken, Peyssou yüz metre ötede, yolun aşağısında, silahı elinde onu beklıyor. "Unutma, saklanacaksın" dedi Meyssonnier, "görünmeden göreceksin!"

O bizim uzmanımız çünkü. Her şeyi bilir. Komünist olduğu halde askerlik yaptı Meyssonnier. Kuşkusuz, nereden gelirse gelsin, öğrenmenin faydalı olduğuna inan. Ve toplantı başladığında bıze, 36 model tüfeğin İkinci Dünya Savaşı'nda Fransız ordusunca kullanıldığını anlattı. Tabiî, o günden bugüne çok daha iyileri yapıldı ama gene de model 36 kötü bir silah değildi. Bazukaya gelince, Meyssonnier, bazukanın 1942'de Amerikalılar tarafından tanklara karşı geliştirilen bir silah olduğunu söylüyor. Bu silahın menzili 60 metre civarında. Malevil için korkulacak bir şey yok, duvarlar çok kalın. Peyssou orada olsa, "Üstelik alçıyla örülmüş" derdi. "Altı yüz yıllık alçı, taş gibi kaskatı şimdi."

– Ama barikat! diyor Meyssonnier başını sallayarak. Dış surların kapısı! Ve içeride çekme köprü!

Birbirimize bakıyoruz. Hiç hissetmediğim halde, iyimserlik gösterisi yapıyorum. "Sorun değil" diyorum kararlı bir tavırla. "Barikat feda edilebilir. Zaten bir kamuflaj tehlikeyi haber verecek bir ek önlem sadece. Düşmanın yıkmak için ugraşmasına sebep olarak ona vakit kaybettirecektir." Buna mukabil, giriş kulesinin kapısının önüne, onu korumak için, en sert taşlardan, bır metre eninde ve üç metre yüksekliğinde bir duvar örülmesini teklif ediyorum. Köprüyle arasında bir atlının geçmesine yetecek kadar mesafe bırakarak ve sonra, avluda kum ve mahzende bır sürü çuvalımız olduğuna göre, çuvalları doldurarak duvarımızın önüne yığabiliriz.

Meyssonnier'nin de beni desteklediğini görerek, rahatlıyorum ve

verdiği teknik bilgilerden sonra desteği daha da ağırlık kazanıyor.

Işe başlamadan önce birkaç söz daha söylüyorum: "Bir akşam önce genelde herkesin karşı çıkmasına rağmen gece nöbetinin devam etmesine karar verdim. Ne kadar haklı olduğum görüldü. Bu konuyu fazla uzatmak istemiyorum, ama bir hususun altını çizeceğim: arkadaşlarımın karşı çıkışları gerçek bir disiplinsizlik örneğiydi. Tutsağın sorgulanması sırasında kendisine surların güvenliğini emanet etmek istediğim Catie'nin tavrı ise daha ağır bir disiplinsizlikti. (Sözlerimin burasında haşin konuşuyorum.) Bundan böyle, bu tarz davranışlara izin verilmeyecektir. Emir verdiğim zaman bir şımarığın saçma sapan laflarla bizi geciktirmesine izin vermeyeceğim, anlaşıldı mı?"

Ayağa kalkıyorum. Oturum, on dakikadan fazla sürmedi. Laf kalabalığıyla sürüp giden toplantılar gerilerde kaldı.

Catie hiçbir şey söylemedi ama bana çok tuhaf bir bakış fırlattı. Nefret mi? Öfke mi? Hayır, hiçbiri değil. Daha çok, şöyle bir şey: "Şımarığın biriyim, öyle mi? Eh, görürüz bakalım!" Ama bu görürüz bakalım" tehdide benzemiyor. Gülünç olmaktan korkmasam, bir vaat diyeceğim.

Mezar kazılmış, ceset gömülmüş; "herkese gerekli" Peyssou'yu yolun altındaki nöbet yerinden alıyorum, Colin'e devrediyoruz nöbeti, çünkü tam çalışmalar sırasında, gündüz ortasında saldırıya uğramak istemiyorum, aslında çok az olasılık var. İki ekip oluşturuyorum. Biri, Peyssou'nun komutasında, öreceği duvar için gerekli taşları getirecek, yontulmuş, hazır haldeki bu taşlar, dış avluda kenara yığılmış, bekliyor. İkinci ekip, kadınlarla Evelyne'den oluşuyor, kum torbalarını dolduruyor, ağızlarını kapatıyor ve sonra kapının önüne yığılmak üzere, hendeklerin kenarına taşıyorlar. İki madenî el arabamız var, akşama kadar durmadan malzeme taşıyacak.

Mümkün olduğunca az vakit kaybetmek için, barikatın yanında her zaman birileri olsun diye, yemeğimizi nöbetleşe giriş kulesinde yemeyi kararlaştırdık ve yemek, bir tabak şarküteriden ibaret olacak, Menou ile Falvine'in yemeği hazırlamaktan daha önemli işleri var.

Peyssou ilk taşı koymadan, arabalarımızı, bizimkini ve

Etang'dan geleni dışarı çıkaracağım. Onları hendeklerin yakınında, tuzakların olmadığı bölgeye çekiyorum. Burada, içeriden açılacak ateşe engel olmayacak. Böylece, duvar örülüp bittiği zaman, ardında hapsolup kalmalarını önlemiş oluyorum. Bence bu duvar, savunmamızın önemli ve sürekli bir elemanı olarak orada kalacak. Çünkü, günün birinde, elinde bazuka bulunmayan birilerinin saldırısına uğramış bile olsak, giriş kulesinin ahşap kapısı her zaman Malevil savunmasının zayıf noktası olacak: düşman kapıyı yıkabilir, yakabilir. Bu düşmanı, arkasında sadece yoğun bir ateşle korunan daracık bir girişin bulunduğu taş bir duvarla karşılamak çok önemli bizim için.

Ortaçağ taşçılarının, yonttukları taşların boyutlarında cimri davranmadıklarını fark ediyorum. Kullandığımız taşları, dış surların içindeki eski yerleşimin kalıntılarından alıyoruz ve irilikleri küçümsenecek gibi değil. Yerinden kaldırmak, sonra el arabasına devirip rahat bir nefes alana kadar, dizlerinizi büküp kocaman taşları kucaklamak kolay olmuyor. Bize iki kişi gerekiyor. Colin'i nöbetçi olarak görevlendirdim, güç isteyen bu işe girişmesini önlemek için, Thomas'nın güçlü yapısına rağmen zorlandığını görüyorum. Meyssonnier ter içinde. Sadece Jacquet, gorilinkilere benzeyen pazılarıyla, çok rahat görünüyor ve benim onun yardımı olmadan yerinden oynatamayacağım taşları zorlanmadan kaldırıyor.

Bana gelince, güçsüzlüğüm beni hayal kırıklığına uğrattı ve bu durumlarda her zaman yaptığım gibi –otuz yaşındayken de aynı şeyi yapardım–, yorgun olduğumu ve vücudumun hamlığını düşünecek yerde, kendi kendime, yaşlanıyorum diyorum ve bu düşünce hüzün veriyor bana. Ama çok sürmüyor, birden, dün gece çok az uyuduğumu hatırlıyorum, heyecanlı ve çok gergin saatler yaşadığımı. Bu saptama bana, fizik güç veremese de, moral güç veriyor ve yeniden işe girişiyorum, ağır bir hava ve sıcak bir güneşle terleyerek tırnaklarım kırılmış, parmaklarım ağrılar içinde, belim, sırtım tutuk.

Saat on üçte, Meyssonnier, birlikte tuttuğumuz gece nöbetini bırakarak "biraz kestirmeye" gidiyor. Saat on beşte, Meyssonnier'nın

dayanıklılık rekorunu yüz yirmi dakikayla kırmış olmaktan memnunken, birden kurşun gibi bir uyku bastırıyor ve işi bırakıyorum. Zaten Peyssou'mun önünde gerektiğinden fazla taş var ve duvarın tamamlanması için Jacquet'yi yardıma çağırıyor. Kumandayı "biraz kestirmiş" olarak –iki saatlik bir kestirme– geri gelen Meyssonnier'ye bırakıyorum, oradakilere, dinlenmeye gittiğimi haber veriyorum, arkamı dönüp yürürken, Meyssonnier'nin, çok yorulmuş olan Thomas'yı La Roque yolunda nöbette olan Colin'in yerine nöbete gönderdiğini duyuyorum.

Odamda, sırtımdakileri zor çıkarıyorum. Kalın duvarlara rağmen oda çok sıcak. Kendimi yatağa bırakıyorum, ölü gibi, bacaklarım tutmuyor, kollarım güçsüz ve yatar yatmaz gözlerim kapanıyor. Karabasanlarla dolu, rahatsız bir uyku. Anlatmak istemiyorum. Gerçek hayatta yeterince korkunç şeyler var. Zaten, herkesin gördüğü cinsten rüyalar: sizi öldürmek isteyen birileri peşinizden kovalıyor; yakaladıkları anda, onlara vuruyorsunuz, ama yumruklarınızın hiç gücü yok. Bu korkunç rüyayı bir kez görseniz neyse, ama hep geri geliyor. En yorucu olanı bu: tekrar tekrar gelmesi. Ve benimkinde, en kötüsü, kovalayanın Bébelle olması, uzun sarı saçları dalgalanarak bana doğru geliyor, bıçağı elinde.

Bıçağın keskin kenarı boğazıma değdiği an, uyanıyorum. Gözümü açıyorum. Odamda bir kadın var gerçekten, ama Bébelle değil Tanrı'ya şükür. Catie.

Yatağımın ayakucunda duruyor. Gözlerinde hınzır bir pırıltı. Hiçbir şey söylemeden bakıyor bana. Ve birden, ani bir atılışla boylu boyunca üzerime bırakıyor kendini ve dudaklarını dudaklarıma yapıştırıyor.

Yarı uykuda gibiyim hâlâ, Catie bir rüya sanki ve beni şaşırtan bir ustalıkla her şeyi o yapıyor. Ve sonunda, nihayet uyandığımda, artık çok geç, ben onun içindeyim. Pişmanlık, hazla birlikte eriyor ve haz yoğunlaştıkça, silinip yok oluyor. Bütün zincirlerini kırıp atmış bir bedenin verdiği ve paylaştığı bu haz çıldırtacak kadar yoğunlaşıyor, bir anda paylaşmanın doruğuna çıkıyor, benim bitkinliğe yuvarlanacağım son ana kadar iki kez, üç kez do-

ğuyor, tekrar ölüyor.

Zorlukla nefes almaya başlıyorum yeniden Catie'ye bakıyorum. Onun bu kadar güzel olduğunu fark etmemişim. Ona bakan gözlerim değişmiş sanki. Sıcak dağınıklığı içinde çok güzel buluyorum onu. Ama aynı anda, ahlak dürtülerim başkaldırıyor içimde ve ona sitem ediyorum, sitemde çok da suçlamadan.

– Bunu neden yaptın Catie?

Biraz fazla yumuşak. Üstelik, ne yaptıysa, tek başına yapmadığına göre, biraz da kalleşçe.

Hemen, keyifle ve tereddütsüz cevap veriyor:

– Öncelikle, hoşuma gittiğin için Emmanuel, yaşlı olmana rağmen. (Teşekkürler!) Sahiden sınıflandırmak gerekse Thomas dışında, Peyssou'dan sonra seni seçerim. (Tekrar teşekkür!)

Bir an duruyor, başını kaldırıyor, gözlerinde bir alev yanıp sönüyor.

– Ve en çok da Emmanuel, Catie'nin, biri, özel biri olduğunu öğrenmeni istedim. Catie, sandığın gibi, sıradan bir şımarık değil. Catie, bir kadın, gerçek bir kadın!

Kız kardeşe yapılan üstü kapalı sataşmayı duymazlıktan gelelim. (Zavallı Miette'çik.) Yatağın üzerinde bağdaş kurmuş oturuyor, saçları dağınık, yanakları kızarmış, memeleri küçük ama halâ ateşli; Catie beni seyrediyor, savaş kazanmış bir komutan gibi, gözleri gururla pırıl pırıl. Böyle baktığınızda onun, kendi marifeti olmayan, doğuştan getirdiği dişilik yeteneğiyle böylesine mağrur olması çok saçma görünüyor. Ama biz de, –ben de, tabiî– erkekliğimizle az mı şişiniyoruz! Tavus kuşları gibi, gerine gerine! Sonra, aslında, çok da aptalca değil, çünkü birkaç dakikadan beri, Catie'ye şimdiye kadar hiç duymadığım kadar ilgi ve saygı duyuyorum. Ben de onu "bir kadın, gerçek bir kadın olarak görüyorum şimdi. Hatta Thomas ve o zavallı "ahlak duygusu" olmasa, bu öğleden sonranın, bir alışkanlığın ilk adımı olmasını dileyebilirdim.

Catie'nin zeki olmadığını kim söyledi? Gözlerime dikili gözleri, az önce paylaştığımız o hazzı –aldığı ve bana vermekten çılgın bir gurur duyduğu o hazzı– okuduğum gözleri, birer birer, birbi-

rinin ardı sıra, zihnimde beliren düşüncelere giriyor. Artık kendisini küçümsemediğimi anlıyor –ya da hissediyor, nasıl olduğu önemli değil–, artık ona değer verdiğimi biliyor. Bu armağanın mutluluğunu yaşıyor. Başını arkaya atmış, dudakları aralık, gözleri pırıl pırıl. Zafer, usul usul içtiği bir şarap şimdi.

Boğuk bir sesle,

– Thomas'ya söylemeliyiz, diyorum.

Bu düşünce içimi üşütüyor, onu etkilemiyor ama.

Usulca gülerek,

– Sen onu düşünme, diyor. Ben hallederim. Senin bir şey söylemen gerekmez.

Böyle bir pervasızlık şaşırtıyor beni.

- Ama Catie, diyorum, sinirlenecek, gururu kırılacak.

Başını sallıyor.

– Hayır hayır. Korkma. Seni çok seviyor.

– Ben de onu çok seviyorum, diyorum ve birden, böyle bir anda bu sözleri söylediğim için rahatsız oluyorum.

– Tabiî, biliyorum, diyor bir an eski gergin tavrına dönerek, Malevil'de herkesi seversin sen, benden başka!

Sonra gülerek ekliyor:

– Ama o da bitti artık!

Kalkıyor, giysilerini düzeltiyor. Bana bakıyor bu sırada, kendisine ait bir şeymişim, çantası koltuğunda, eve dönerken, kentteki büyük mağazaya uğrayıp satın aldığı bir şeymişim gibi. Evine dönerken ya da benim evime. Çünkü sahiplenmeye hazır bakışları odamda dolaşıyor şimdi, çalışma yerime göz gezdiriyor (senin Alman'ın resmi!) ve pencerenin altındaki kanepeye bakıyor uzun uzun.

– Her neyse, diyor sonunda. Seninle biraz ilgilendiğim iyi oldu. Ah Emmanuel, yazık sana, şu aralar pek keyfinin yerinde olduğunu sanmıyorum!

Birden gözleri parlıyor. Yüzüme bakıyor, bakışlarında küstah bir ifade var.

– Evelyne için... Hâlâ bir karara varamadın mı?

İnanılır gibi değil, her şeye karışma hakkını görüyor kendinde!

Birden öfkeleniyorum. Hayır! Çok da öfkelenmiyorum. Önceleri olabileceğimden çok daha az! Beni nasıl yumuşattı, hayret! O da fark ediyor hemen. Israr ediyor:

– Cevap vermedin?

– Ne söyleyeyim istiyorsun? Daha on üç yaşında.

– On dört. Kâğıtlarını gördüm.

– Her neyse. Henüz bir çocuk.

Ellerini kaldırıyor.

– Çocuk mu? Hayır, bir kadın! Ve ne istediğini biliyor!

– Ne istiyor peki?

– Seni istiyor, ahmak!

Zafer kazanmışçasına gülüyor.

– Ve elde edecek!.. Benim de elde ettiğim gibi, evet, Malevil papazı!

Parth'ın oku bu, ama kaçarken atmıyor; boynuma sarılıyor, yüzümü gözümü öpüyor.

– Seni kaygılı görüyorum Emmanuel, diyor. Kendi kendine, disiplin misiplin, hak getire artık, diyorsun! Bu deli kızla! Hayır, yanlış efendim! Tam tersine. Göreceksin bak! Emirlerin baş üstüne! Gerçek bir asker! Haydi artık, gidiyorum.

Bu kez bir çılgın! Kapıyı çarparak çıkıyor. Sersemlemiş, şaşkın ve mutluyum. Havluyu boynuma atıyor, alt kata iniyorum, zihnimi toparlamak için duş yapacağım. Ama duş bittikten sonra da zihnim dağınık hâlâ. Aslında, umurumda değil: bir saat boyunca Vilmain'i düşünmedim ve kendimi canlanmış, kendine güveni artmış ve iyimser hissediyorum.

Aşağıda, şantiyede erkekler kesin bir doğallıkla karşılıyor beni, ama kadınlar, hayır. Onlar her şeyi anlamışlar. Ve Tanrı bilir, benim, işi kolaylamak için Thomas'yı aşağıya gönderdiğimi düşünmüşlerdir, oysa benimle hiç ilgisi yok: onu Meyssonnier yolladı.

Rastladığım ilk bakış, Evelyne'indi. Gözü mavi olduğu halde kapkara kararmış bir bakış. Sonra Falvine, keyifli bir suç ortağı bakışı. Menou'dan başını sallayarak, *sotto voce* bir monolog, çok tatsız kuşkusuz ama Evelyne de duyabileceği için benim işitebi-

leceğim kadar yüksek sesle olamıyor. Rastlamadığım tek bakış Miette'inki ve bu beni çok üzüyor.

Catie plastik bir torbanın ağzını açık tutuyor ve Miette küçük kürekle kum dolduruyor. Catie'nin, torbayı tutarken, mutlu ve umursamaz bir duruşu var, oysa Miette bir köle gibi çalışıyor, dilsiz ve üstelik kör bir köle, kör, çünkü iki kez yanından geçtiğim halde, başını kaldırıp bakmıyor ve her zaman olduğu gibi, içimi ısıtan gülümsemesini göremiyorum.

– İyi uyuyabildin mi? diyor Catie, rahat bir utanmazlıkla.

Mahsus yapıyor. Ona sert bir cevap vermek isterdim. Ona, ötekilerin yanında beni –kendi deyimiyle– "elde ettiğini" göstererek böbürlenmeye hakkı olmadığını hatırlatmak isterdim. Hiç olmazsa bazı konularda kız kardeşini tercih ettiğimi belli etmek isterdim. Ama Catie'nin gözleri, ısrarla davet eden bakışlarıyla beni biraz fazla etkiliyor. Başımı çeviriyorum ve oldukça beceriksiz bir tavırla:

– Merhaba çocuklar! diyorum.

Catie gülüyor. Miette hiç tepki vermiyor. Dilsiz ve kördü. Şimdi sağır da üstelik. Ve ben, ona ihanet etmişçesine suçlu hissediyorum kendimi. Kız kardeşine verdiğim yeni değer, ondan geri alınmış gibi.

Giriş kulesinden geçiyor ve kendimi erkekler bölümünde buluyorum. Burası daha sade ve sağlıklı bir dünya. İşler, sadece o işler düşünülerek yapılıyor. Sadece ulaşılacak hedef önemli. Hepsi çalışmakta olan adamlara minnetle bakıyorum.

İş, son bölüme ulaşmış, en uzun, en zor bölüm. Duvar üç metre yükseklikte, son sıra taş örülüyor. Yani iki merdiven de duvara dayalı, Peyssou ve Jacquet, her biri geniş omuzlarına birer taş alarak, merdivenin en alt basamağından yukarı, en üst basamağa kadar, taşı dengede tutmaya çalışarak çıkıyorlar. Sadece Peyssou ve Jacquet böyle bir işin altından kalkabilir. Colin, sırayla, Herkküllerimizin enselerine dayanarak omuzlarına bir taş almalarına yardım ediyor. Meyssonnier ise, bu işte Colin'e yardım etmiyor ve haklı, çünkü duvarı tamamlamaya yetecek kadar taş getirilmiş.

Ona birlikte çevreyi keşfe çıkmayı öneriyorum. Ama ondan

önce Menou'dan bir iki metre iplik isteyeceğim.

– Çok az ipliğim var, diyor, çukura kaçmış gözleri sitem dolu. Bittiği zaman bana nereden bulabileceksin?

– Haydi Menou, senden, bilemedin iki metre iplik istiyorum, ayrıca, eğlence olsun diye istemiyorum, biliyorsun.

Her zamankinden de daha fazla homurdanarak, mutfağa doğru gidiyor, benim dışarıda beklediğimi unutmuş –bir türlü bulamadığı siyah iplik gelene kadar– günlük laf payımı alıyorum.

– Ah kafasız Emmanuel, diyor göğüs geçirerek, hepsi ikiyüzlü bunların, hepiniz keyif peşinde. Sen hiç değişmeyeceksin, değil mi? Tıpkı Samuel Amcan! Utanmadın mı, kendi elinle nikâhını kıydığın arkadaşınla evlendirdiğin o şırfıntıyla hem de! Ama ne papazsın ama! Başpapaz hem de. Biz de günah çıkarıyoruz bununla. Kim kime günah çıkarsın acaba! Senin herkesten çok söyleyeceğin vardır kuşkusuz. Tanrı çok merhumdur senden, hiç korkma! Bak, o... O kadın için hiçbir şey demiyorum: terbiyem müsait değil! Ama bundan böyle ateş sönerse korkmayacağım. Yakmak gerekirse çırayı nereden tutuşturacağımı biliyorum. Ha! Üstelik bir de dili var, yılan, gerçek bir yılan! Bu genç yaşta hem de. Bak, sana söyleyeyim, bu kadın seninle yetinmez. Göreceksin, senden sonra Peyssou, Peyssou'dan sonra Jacquet, sonra ötekiler. Böylece karşılaştırma yapacak herhalde!

Amcamın yaptığı gibi dinliyorum ve susuyorum. Gene onun yaptığı gibi bu küçük komedideki rolümü oynuyorum. Kaşlarımı çatıyorum, omuz silkiyorum, başımı sallıyorum, kısaca, aslında hiç hissetmeden hoşnutsuzluğun belirtilerini gösteriyorum. Momo'nun ölümünden bu yana, Pougès'in azarlanışından sonra bu ikinci monolog. Denge, güç, saldırganlık, hepsi yerli yerinde. Küçük iskeletimiz hiçbir zaman bu kadar hayat dolu olmamıştı. Aslında bana böyle sayıp döktüğünde beni suçlaması gerek Menou'nun. Bunlar olmasa beni küçümseyecektir. Görüşleri çok açıktır: bir boğa, bir ineği aşmak için yaratılmıştır. Utanmazlık inekte. En azından, boğaya boyun kırıp katlanacak yerde, üstüne atladığı için.

Zılgıt başladığı yere dönüyor. Bir kez daha ateşin hani o bildi-

ğim yerde yakılacağını öğreniyorum. Hayal gücü yerini tekrarlamalara bırakınca duruma el koyuyorum. Çünkü rolümün gereği, son sözün bende olması lazım, öfkeli ve somurtkan, sesleniyorum:

– Hey, nerede kaldı şu iplik?

Öfkeli ses ipliğin gelmesini sağlıyor, nasıl oluyor bilmem. Karşımda, masanın üzerinde. Dikkatle ölçüyor, homurdanma gitgide duyulmaz olurken. Mutfaktan çıkıyorum, hâlâ kulaklarım uğuldu yor ve düşündükçe, her an yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz halde Malevil'de hayatın böylesine doğal sürüp gitmesine şaşıyorum.

– Ne düşünüyorum, biliyor musun, diyor Peyssou, merdivenin tepesinden, dev bir taş bloku, benim bir kaldırım taşını kaldırırkenki rahatlığımla yerleştirirken: "Şu torbaları, duvarı hiç göstermeyecek biçimde yerleştirmeliyiz, Vilmain'in karşısında sadece kum torbaları olduğunu sanması için. Gelip burnunu kırsın, hayvan!"

"Haklısın" diyorum ve Meyssonnier'yle ikimizin yokluğunda kumandayı Colin'e devrediyoruz, barikata kadar bizimle gelerek, geçidi arkamızdan kapayacak. Bir şatodan dizleri üzerinde sürünerek çıkmak biraz gurur kırıcı ama, örnek olmak istiyorum, alışkanlık oluşturmak için. Açılacak kapılardan bütün bir silahlı birlik bir anda içeri dolabilir ama yer hizasındaki bu delikten –söylemeyi unuttum, geçidin sürgülü kapısının içe bakan yanında bir tırpan da var– girmeleri hemen de imkânsız.

Önce La Roque yolundan gidiyoruz ve Thomas çok iyi ve dikkatli gizlenmiş olmalı ki kısaca: "Nereye gidiyorsunuz?" dediğini duyuyoruz, yerini kestiremeden. Sonra ortaya çıkıyor, çıplak göğsü ve dikkatli sakin yüzüyle her zamankinden daha da çok Yunan heykeli görünüşüyle.

– Ormandaki kestirme yola bakacağız. Dönüşte istersen nöbeti alırım senden.

– Yok canım, diyor Thomas, sadece yatıp etrafa bakıyorum. Senin yaptığından daha az yorucu.

Kızarıyorum ve bir anda kendimi aşağılık bir ikiyüzlü gibi his-

sediyorum.

– Her neyse, diyorum, seninle konuşacağım bir şey var.

İyice düşünmeden karar verdim. Ama şimdi memnunum. Catie'nin arkasına sığınacak değilim. Ağır bir darbe olacaksa, şoku ilk yaşayan ben olmalıyım. Thomas'ya hafifçe elimi sallıyor ve yola devam ediyorum, Meyssonnier solumda. Birçoğu kömürleşmiş kütüklerde yaprak yoksa da, ağaç altları, iki aydır birbirini kovalayan yağmur ve güneşten alabildiğine yararlanmış ve toprak, tropik ormanları aratmayan bir yeşillikle örtülmüş. Bitkilerde, enine, boyuna, her yöne fışkıran böylesine çılgın bir gelişmeye hiç tanık olmamıştım. Boyu üç metreye varan eğreltiotları görüyorum, sapları kolum kalınlığında, duvar gibi dikilen böğürtlenler, şimdiden birer ağaç olmuş akdikenler, kestane ağaçlarının, karaağaçların dev fışkınları başlarımızdan daha da yükseklere uzanmış.

La Roque'a giden kestirmenin girişi bu mevsimde yoldan görülemez ama yılların alışkanlığıyla edinilmiş işaret noktalarım var ve zorluk çekmeden buluyorum. Felaketten önce, atlarımı eğitmek için bu yolu çok sık kullanırdım. Çünkü yol, atların toynaklarına zarar vermeyen yumuşak, siyah bir humusla örtülüdür, üstelik, yokuşları, inişleri ve düzlükleri bu işe çok uygun. Hatta her yıl, böğürtlenleri ve yola taşan dalları budayarak bakım yaptım, orman benim olmadığı halde. Lormiaux'lar da binek atlarıyla dolaşmaya kalkışırlar endişesiyle La Roque'ta kimseye söz etmedim bu yoldan. Ve son olarak da Colin'le birlikte Fulbert e Catie'nin evlendiğini haber vermek için La Roque'a gittiğimizde dönüşte bize zorluk çıkaran kömürleşmiş gövdeleri de yol üstünden kaldırmıştım.

Kıyamet günü sadece yer altındaki yuvalarında olan hayvanlar sağ kalabilmişti. Bu sabahki silah sesinden beri ortalarda görünmeyen Kako'nun dışında hiç kuş yok ve bir ormanda, ağaçların altında tek kuş cıvıltısı işitmeden, tek bir böceği duymadan, görmeden dolaşmak insana hüzün veren bir şey.

Önden yürüyorum, yumuşak topraktaki en küçük ize dikkat ederek, ama hiçbir şey görmüyorum. Aslında La Roque'ta hayat-

ta kalabilmiş olanlar arasında bu kestirmeyi hatırlayacak ve Vilmain'e söyleyecek birisi olduğunu sanmıyorum. Çünkü La Roque ta tarımla uğraşanlar, geniş ve bereketli ovaların insanlarıydı, hiçbiri Malevil'in yamaçlarına ayak basmadığı gibi, traktörlerini, arabalarını da buralara sokmamışlardır. Bu yol yıllar önce basılmış resmî haritalarda da yoktur, çünkü kesilen ağaçları taşımak için bir ormancı tarafından açılan yol oldukça yeni. Yani Vilmain in burayı kullanması olasılığı az. Ama gene de emin olmak istiyorum, ormanın ölüm sessizliğinde yaptığımız yürüyüşün nedenin bu olduğunu fısıldıyorum Meyssonnier'ye.

Kuşku verici hiçbir şey görmedim, ne ayak izi, ne ezilmiş otlar, ne kırılmış bir dal ve gözüme ilişenler de Colin'le birlikte La Roque'tan dönerken atlarımızın kırdıkları.

Dönüşte, bir sonraki gelişimizde, yoldan kimsenin geçip geçmediğini anlamamıza yarayacak işaretler koyuyorum. Bunun için, yolun kenarındaki ince, taze bir dalı, kalçamın hizasına kadar eğerek, yolun karşısındaki bir başka dala siyah iplikle bağlıyorum. Rüzgâra dayanacak ama hızlı hızlı yürüyerek, farkına bile varmadan ipliği koparacak bir adama karşı koyamayacak bir engel. Şansım yardım eder de bir böğürtlen görürsem, siyah ipliği kullanmıyorum, bitkinin sarılıp dolanma tutkusundan yararlanmak üzere, en uzun dikenli dalı çekip, yolun karşısına geçiriyorum ve böğürtlen derhal incecik bir dala tutunup sarılıyor.

Bu, *Dernek* günlerinde oynadığımız bir oyuna benziyor, Meyssonnier hatırlatıyor bana. Fark şurada ki, bu kez oyunun sonunda ölmek de var. Ne o, ne ben bu tatsız gerçeği dile getirecek değiliz. Aksine, hiçbir şey yokmuşçasına günlük hayatımızı sürdürmeye kararlıyız. İki saatlik yürüyüşten sonra biraz soluklanmak için La Roque yolunu görebileceğimiz bir yerde yeşillikler arasına oturuyoruz. Buna karşılık, yoldan geçen birinin, at sırtında bile olsak, yüksek otlar arasında bizi görmesine imkân yok. Görünmeden görmek, Meyssonnier'nin dediği gibi.

– Biz bu işten kurtulacağız, diyor, şimdi de.

Ne var ki gözlerini kırpıştırıyor ve sinirlerinin gerginliği yüzüne yansıyor, yüzü daha bir uzamış sanki, olabildiğince sakin gene

de. Konuşmadan başımı salladığım için devam ediyor:

– Olacakları kestirmeye çalışıyorum. Vilmain bazukasıyla geliyor. İlk saldırıda barikatı yıkıp geçiyor. Önüne kum çuvalları çıkıyor, kapının çuvalların arkasında olduğunu düşünerek ateş ediyor. Bir el ateş ediyor, iki el ateş ediyor, başaramıyor. Elinde olsa olsa bir düzine bazuka mermisi var. Tabiî, hepsini harcamak istemeyecek. Onun için, çekilme emri veriyor.

Başımı sallıyorum.

– İşte ben de bundan korkuyorum, anlıyor musun? Dönüp giderse ondan kurtulmuş olmayacağız ki. O meslekten bir asker. Saldırının sonuç vermediğini görünce La Roque a çekilecek ve bizimle açık arazide savaşacak, tuzak kuracak bize.

– Biz de ona tuzak kurarız, diyor Meyssonnier. Çevreyi çok ıyi tanıyoruz.

– Çok geçmeden o da bizim kadar tanıyacaktır. Hatta bu kestirme yolu bile çok yakında keşfeder. Hayır, Meyssonnier, bu çeşit bir savaş olursa, bizim kazanma şansımız hemen de hiç yok. Vilmain'in daha fazla adamı var, daha iyi silanlanmış! Tüfeklerimizin çoğu kırk metreden ötede işe yaramıyor, onun 36 model silahları adamı dört yüz metreden indirebilir.

– Daha da fazla, diyor Meyssonnier.

Sustuğumu görünce, soruyor:

– Ne öneriyorsun?

– Hiçbir şey, şu anda. Sadece düşünüyorum.

Geri dönüp La Roque yoluna çıktığımızda güneş ufka yaklaşmış, ışıkları alçalmış, altın sarısı.

– Thomas?

– Buradayım, diyor Thomas, kolunu kaldırarak, yola yukarıdan bakan sık çalılıkta saklandığını anlıyorum.

Çevre sakin, huzurlu ama ben, Malevil'e giden Meyssonnier ye elimle güle güle diyerek Thomas'ya doğru yürürken huzurlu değilim.

Thomas çok iyi gizlenmiş, oradan yolun yüz metresini görüyor, tüfeğini iki yassı taşın üzerine bırakmış, yanına uzanıyorum.

– Savaş iğrenç bir şey, diyor. Sizi çok uzaktan gördüm, nişan

bile aldım. Keklik gibi vurabilirdim ikinizi de.

Keklik sözcüğüne teşekkürler! Eğer boş inançları olan bir insan olsaydım, bu sözlerin, yapmaya hazırlandığım konuşma için hiç de iyi bir başlangıç olmadığını düşünebilirdim.

– Thomas, sana söylemek istediğim bir şey var.

– Tamam, söyle, diyor Thomas tedirginliğimi hissederek.

Her şeyi anlatıyorum. Daha doğrusu, her şeyi söylemiyorum. Catie'yi suçlamasını istemiyorum. Anlattıklarım şunlar: öğlen uykusundan uyanmak üzereydim ki, Catie odama geldi, bir şey soracaktı kuşkusuz. Ve ben, işte, kendime hâkim olamadım.

Thomas, güzel, dürüst yüzü bana dönük, dikkatle bakıyor.

– Kendine hâkim olamadın, öyle mi?

Başımla, "evet" diyorum.

– İşte bak, gördün mü, diyor en sakin sesiyle, beğenilmeyecek bir kız değil. Sen hep küçümsedin onu.

O da mı! Olayı böyle karşılaması şaşırtıyor beni. Susuyorum, yere bakarak, gözlerimi kaldırmadan.

– Hayal kırıklığına uğramış gibisin, diyor Thomas yüzüme bakarak.

– Hayır, hayal kırıklığı değil. Ama biraz şaşırdım, evet.

· Çünkü bakış açım değişti, diyor Thomas. Ama sana söyleyemedim. Miette'i getirdiğin akşam toplantıda yaptığımız tartışmayı hatırlıyorsun, değil mi? Bir koca ya da birçok erkek! Sana karı tekeşliliği savunmuştum, sen azınlıkta kalmıştın ve çok canın sıkılmıştı.

Hafifçe gülümsüyor, devam ediyor:

– Özetle, fikrim değişti, sana hak veriyorum. Altı erkeğe karşılık iki kadının bulunduğu bir yerde hiç kimse bir kadına, kendi malıymış gibi el koyamaz.

Ciddî, kararlı profiline hayretle bakıyorum. Onun hâlâ tekeşlilik kavramına aynı inatla bağlı olduğuna inanıyordum. Ve şimdi onun ağzından, kendi düşüncelerimi işitiyorum.

– Ayrıca, diyor, Catie benim malım değil, onun sahibi değilim. İstediği gibi hareket eder. Catie bir insan! Bana sadık kalacağına dair söz vermedi ve ben onun bugün öğleden sonra ne yaptığını

bilmek zorunda değilim.

Kararlı bir sesle sözlerini bitiriyor.

– Bir daha bu konudan söz açmayacağız!

Bu konuşmama kararına bakarak, olayın onu etkilemediğini sanabilirdim. Öyle değil! Dudaklarında belli belirsiz bir titreme var. Bu demektir ki Thomas, Catie'nin sadakatsizliklerini önceden tahmin ederek, kendine mantıklı düşüncelerden bir zırh örmüştür. Benden kaptığı mantıklı düşünceler! Sevgili Thomas, onu o kadar iyi tanıyorum ki. Güçlü, dayanıklı ama duygusuz değil. Ve orada, yanında toprağa uzanmış, gözlerim onunkiler gibi gözetlemekle görevli olduğumuz yola dikili yattığım sırada yureğim ona duyduğum sınırsız sevgiyle dolu. Olanlardan pişmanlık duyduğumdan değil. Ama, öğleden sonra yaşadıklarımla şimdi, şu anda hissettiğim heyecan arasında hiçbir ilişki yok.

Suskunluk biraz fazla uzadığı için, dirseğimin üzerinde doğrularak,

– İstersen sen git, ben bekleyeyim biraz, diyorum.

– Hayır, diyor, Thomas, Malevil'de sana benden fazla ihtiyaç vardır. Duvar düşündüğün gibi olmuş mu, bak bakalım.

– Doğru, haklısın, diyorum. Ama sen de ortalık kararıktan sonra nöbeti uzatma, gereği olacağını sanmam. Gece için kazamat var.

– Kim kalacak orada?

– Peyssou ve Colin.

– Tamam, diyor Thomas. Hava kararınca gelirim.

Gerginliğin tek belirtisi, her şeyin çok olağan olduğunu ispat etmek istercesine çok doğal bir tavırla konuşmaya özen göstermemiz.

– Akşama görüşürüz! diyorum, bana bile sahte görünen bir rahatlıkla uzaklaşırken. Bu "akşama görüşürüz" bile, çünkü hiçbir zaman yapmadığım bir şey: aramızda bu kadar kuralcı değiliz.

Adımlarımı hızlandırıyorum. Barikata gelince çanı çalıyorum, Peyssou geçidi açıyor.

– Ey, bak bakalım! diyor yanında ayağa kalktığımda. Bitti. Ne diyorsun? Duvarı görebiliyor musun? Ve bak, yandan bile bak-

san, mezarların oradan ya da yalıyarın oradan, hiçbir şey göremezsin. Kamuflajın kralı bu! Çakıl taşı bile yok, nereye baksan torba! Vilmain bir gelsin, burnunu kırar burada.

Hala biraz nefes nefese, göğsü çıplak, akşam serinliğine rağmen hâlâ terli ve kasları şişmiş kocaman kolları, uzatamıyormuş gibi bükülü duruyor. Kıpkırmızı ve nasırlarının yanı sıra sıyrılıp yaralanmış ellerine gözüm ilişiyor. Mutluluktan uçuyor Peyssou.

– Şuraya bak, diyor, bir günde yaptık. Bir günümüzü aldı olan biten! Söyleseler inanmazdım. Aslında taşlar yontulmuş, hazırdı ve altı kişiydik. Daha doğrusu beş, dört de kadın.

İki ihtiyar kadınla Thomas'dan gayri bütün Malevil orada, etrafında ve batan günün ışıklarında duvarı seyrediyor. Catie merdivenlerden birinin tepesinde, son kum torbalarını yerleştiriyor, arkası bize dönük.

– Ne güzel kız, diyor Peyssou, alçak sesle.

- Kardeşinin yerini tutamaz, diyorum.

- Gene de... diyor Peyssou. Thomas şanslı oğlanmış. Öyle burnu büyük de değil, biliyor musun? Herkesle ahbaplık ediyor. Sonra, sokulgan da. Hemen sarılır öper, ben biraz utanıyorum bazen.

Alacakaranlıkta kızardığını görüyorum. Sonra,

– Sana bir şey söylemek istiyorum Emmanuel, diye devam ediyor. Yarın dövüşeceksek, ölebiliriz de, değil mi? Bu akşam bir kudas ayini yapmalıyız. Colin ile kendim için söylüyorum.

Kocaman ellerinde geçidin asma kilidini evirip çeviriyor. Yerine takmayı unutmuş.

– Düşüneyim, diyorum.

Ama vakit olmuyor. Bir silah patlıyor. Donup kalıyorum bir an. Sonra,

– Aç, diyorum Peyssou'ya. Gidelim. Thomas bu!

– Ya o değilse?

Aç şunu!

Sürgülü kapağı açıyor, geçide girerken sert bir sesle,

– Arkamdan kimse gelmesin, diyorum.

Tüfeğim elimde koşuyorum. Bitmek bilmiyor, yüz metre. İkindönemeçte yavaşlıyorum. Eğiliyorum, iki büklüm hendeğin

içinde ilerliyorum. Yolun ortasında, ayakta, Thomas'yı görüyorum, kımıldanmadan duruyor, tüfeği kolunun altında. Sırtı bana dönük. Yerde, ayaklarının dibinde beyaz bir şekil var.

– Thomas!

Dönüyor ama hava artık iyice kararmış, yüzünü seçemiyorum. Yaklaşıyorum.

Yerde yatan beyaz şekil, bir kadın. Bir etek, beyaz bir bluz, sarı, uzun saçlar görüyorum. Göğsünde siyah bir delik var.

– Bebelle, diyor Thomas.

16

– Emin misin?

Yarı karanlıkta omuz silktiğini görüyorum.

- Hervé'nin anlattıklarından sonra görür görmez tanıdım. Bir de yürüyüşünden. Yalnız olduğunu sanıyordu, onun için kadın gibi yürümeye gerek görmedi anlaşılan.

Sustu, yutkundu.

– Sonra?

– Yanımdan geçip gitmesine izin verdim, sonra kalktım, şu gördüğün ağaç gövdesine yaslandım ve "Bébelle!" dedim, öyle, alçak sesle. Bacağını köpek ısırmış gibi birden döndü, çantasını karnına bastırdı, sağ elini çantaya soktu. "Ellerini ensene koy!" dedim, tam o an bıçağı fırlattı.

– Yana mı sıçradın?

– Bilmiyorum. Yana mı sıçradım ya da Bébelle'in gözü ağaca mı gitti. Alışkanlıkla yani, bir ağaca atarak talim yaptıysa. Her neyse, göğsümün iki üç santim ötesinde ağaca saplandı. Ben de ateş ettim. İşte bıçak burada, hayal görmemişim.

Bıçağı avucumda tartıyorum ve ayağımın ucuyla Bébelle'in cesedini külotuna kadar kaldırıyorum. Sonra eğiliyorum, yetersiz aydınlıkta yüzünü görmeye uğraşıyorum. Çok güzel çizgiler, ince, düzgün ve uzun sarı saçlar. Bu yüz insanı aldatabilir. Eh, Bébelle, onunda sorunların çözüldü. Ölüm senin yerine seçimini yaptı. Seni kadın olarak gömeceğiz.

– Vilmain, La Roque a oynadığı oyunu bize de oynamak istedi, diyor Thomas.

Başımı sallıyorum.

– Hayır. Buralarda değil. Olsa çoktan gelirdi.

Gene de orada durmamak en iyisi. Bebelle cenaze töreninı biraz bekleyebilir. Thomas'yı koşarak Malevil'e kadar götürüyorum. Ve Jacquet'yi surlarda nöbet tutmaya gönderiyorum.

Giriş kulesindeki mutfakta, Falvine'in içeriden getirdiği gaz lambasının parlak ışığı altında masanın etrafında birbirimize sokulmuş oturuyoruz. Sessizlikte birbirimize bakıyoruz. Silahlar arkamızda duvara dayalı, kurşunlar blucinlerimizin ve mavi iş gömleklerimizin kocaman ceplerini şişiriyor. Sadece iki fişekliğimiz var, onları Miette ile Catie'ye ayırdık.

Basit bir yemek: ekmek, tereyağı, jambon ve istediğimiz kadar süt ya da şarap.

Thomas yemekte herkesin heyecanla ve Catie'nin hayranlıkla dinlediği öyküsünü bir kez daha anlatıyor ve ben yüreğimin burkulduğunu hissediyorum. İnanılır gibi değil. Geçiştirmeye uğraşıyorum ama biraz zor.

Genel kanı, Vilmain ile çetesinin oralarda olmadığı. Çünkü silah sesini duyunca, Bebelle'in tüfeği olmadığını da bildiklerine göre çoktan Thomas'ya saldırmış olurlardı. Bebelle'in görevi, nöbetçiyi öldürüp, kapıyı açmak değildi demek ki, keşif yapmaktı bu sabahki iki adam gibi.

Konuşma sona eriyor, yerini uzun ve gergin bir sessizliğe bırakıyor.

Yemekten sonra,

- Eğer herkes uygun görürse, diyorum, sofra kaldırıldıktan sonra kudas ayini yapmak istiyorum.

Kabul ediyorlar. Thomas ve Meyssonnier susuyor. Kadınlar sofrayı toplarken Peyssou bir kenara çekiyor beni.

– Bak, diyor alçak sesle, ben günah çıkarmak istiyorum.

– Şimdi mi?

– Evet.

Kollarımı havaya kaldırıyorum.

– Senin günahlarını ezbere bilirim ben!

– Yenisi var ama, diyor Peyssou, alçak sesle. Büyük bir günah.

Sessizlik. Yazık ki gece çok karanlık, yüzünü iyi göremiyorum.

Surların on beş metre yakınındayız, nöbet yerindeki Jacquet'yi bile göremiyorum.

Büyük günah mı? diye soruyorum.

– Yani... Evet, büyük.

Susuyoruz. Doğumhaneye doğru ağır adımlarla yürüyoruz.

– Catie mi?

– Evet.

Kafanda mı yani?

– Evet, diyor Peyssou, iç geçirerek.

Bu iç geçirişi fark ediyorum. Doğumhaneye geliyoruz ve beni göremeyen ama hisseden Algülüm, burnundan bir "püfff" sesi çıkarıyor. Yaklaşıyorum, okşamak için el yordamıyla kısrağın kocaman kafasını arıyorum. Parmaklarımın altında sıcacık, yumuşak.

– Çok yakınlık gösteriyor, değil mi?

– Evet.

– Sarılıp öpüyor seni.

– Evet, sık sık.

Nasıl öpüyor?

Yani, işte, diyor Peyssou.

– Birden boynuna atılıyor, yüzüne gözüne öpücükler konduruyor, ha?

– Nereden biliyorsun? diyor Peyssou, hayret dolu bir sesle.

– Aynı zamanda vücuduyla da yaslanıyor sana.

– Yaslanmak mı, diyor Peyssou, yapışıyor... Ah. Hem de nasıl!

Fulbert şu an benim yerimde olsa ne yapardı, biliyorum. Bu iyi bir ölçüt aslında: bu durumda Fulbert ne yapardı, diye düşünüp, aksini yapmak. Sonuç şöyle oluyor:

– Bu işte yalnız değilsin, biliyor musun?

– Ne? diyor Peyssou. Sen de mi?

– Ben de.

Bir gayret daha. Anti-Fulbertizmde sonuna kadar gidelim.

– Benimki daha da kötü, diyorum.

– Daha da mı kötü? diye tekrarlıyor Peyssou.

Öğlen uykumda neler olduğunu anlatıyorum ona. Onunla konuşurken sırtımı boksun alçak duvarına yaslıyorum, Algülüm'ün

kafası omzumda. Sağ elimle yanağını okşuyorum. Dişlerini geçirmeden dudaklarıyla boynumu ısırır gibi yapıyor.

– Eh. görüyorsun ya, diyorum, sen günah çıkarmak istiyordun, ben sana günah çıkardım.

– Öyle ama, diyor Peyssou, ben senin günahını bağışlayamam ki, papaz değilim.

Hemen cevap veriyorum:

– Önemli olan o değil. Önemli olan, seni rahatsız eden şeyi arkadaşına anlatmak ve onun seni yargılamasına izin vermek.

Sessizlik.

– Seni yargılamıyorum, diyor Peyssou. Senin yerinde olsam ben de aynı şeyi yapardım.

– Eh, işte, diyorum. İşte günah çıkarttın. Ben de öyle.

Peyssou "senin yerinde" dediğinde, pek yakında "benim yerimde" olacağını söyleyemedim ona. Bunu düşününce kıskançlık hissediyorum. Evet, kıskanacağım, ne yapalım ve Thomas gibi kıskançlığımı yenmeye çalışacağım. Bugün ya da yarın, bu sahiplenme alışkanlığından kurtulmamız gerek, Malevil'de rahat yaşamak istiyorsak.

– Tuhaf, diyor Peyssou, senle Catie'yi hiç düşünmemiştim, Evelyne vardı çünkü.

Cevap vermediğim için, devam ediyor:

Bir şey kastederek söylemiyorum, diyor.

– İyi edersin.

– Sizinki daha çok baba-kız gibi...

- O da değil, diyorum, soğuk bir sesle.

Susuyor, gerçekten dikkatli, nazik olan Peyssou, böylesine tehlikeli bir konuya girivermiş olmaktan dehşete düşüyor bir an. Kolunu tutuyorum, hemen pazısını şişiriyor. Peyssou, güzel adamım! *Dernek* yıllarımızdan kalmış bir alışkanlık bu.

– Dönelim, diyorum. Bizi bekliyorlardır.

Peyssou'nun kurallara uygun, gerçek bir bağışlanmayı tercih edeceğini biliyorum. Daha fazlasını yapamam. Menou, mesela, bunu benden istediğinde, her seferinde çok rahatsız oluyorum. Bu konuda düşündüklerimi anlatmıştım.

Sofra kaldırılmış, ekmek ufakları temizlenmiş, masa silinmiş, tertemiz. Koyu renk, güzel ceviz tahtası parlatılmış. Önümde büyük bir bardak şarap. Bir tabakta Menou'nun kestiği ekmek dilimleri. Alışkanlıkla sayıyorum. On iki tane. Momo'yu da hesaba katmış Menou.

Giriş kulesinin mutfağındaki masa, yukarı salondakinden çok daha küçük. Kimse tek kelime konuşmuyor. Çok sıkışık oturuyoruz, dirseklerimiz birbirine değiyor. Hepimiz Menou'nun yaptığı yanlışlığı gördük ve yanılma hepimize, belki yarın, akşam yemeğinde, içimizden birinin daha tabağının sofradan kaldırılacağını düşündürdü. Hüzün yüzlerimizden okunuyor. Ölüm düşüncesi kadar, bir daha burada, dostlarla birlikte olamama ihtimalinin hüznü bu.

Ekmek ve şaraptan önce birkaç söz söylemek istiyorum, retorikten kesinlikle uzak duracağım duygusal bir gösteri olmayacak. Aksine, en doğal sesimle konuşuyorum. Amacım güzel konuşmak değil. Tam tersi: aklımda olanları, yapacağı etkiyi düşünmeden öylece nakletmek.

– Ben, Malevil'de bizim yaptığımızın, yiyecek içeceğimizi topraktan ve hayvanlardan alarak var olma çabamızı sürdürmek olduğunu biliyorum. Aksine Vilmain ve Bebelle gibi insanların var olma mücadelesine bakışları tümüyle negatif. Dünyayı yeniden yaratmaya çalışmıyorlar. Onlar öldürüyorlar, yağmalıyorlar, yakıp yok ediyorlar. Vilmain için Malevil'i ele geçirmek, gelecek saldırıları için bir üs kazanmak demektir. Şayet insan soyu devam edecekse bu, bizim gibi, yeni bir toplumun embriyonunu oluşturmaya çalışanlar sayesinde gerçekleşecektir. Vilmain ve Bebelle gibiler parazittir, yırtıcı hayvanlardır. Yok edilmeleri gerekir.

Devamı ediyorum:

– Ama, davamızın haklı olması, mutlak kazanacağız anlamına gelmez. Ve "Tanrı'ya galip gelmemiz için dua ediyorum" demek de galip gelmemiz için yeterli olmaz.

Malevil başpapazının ağzından bu sözler, bazılarımızı şaşırtıyor. Ama ben neden söylediğimi biliyorum ve ilave ediyorum:

– Kazanmak için bütün dikkatimizi bu hedefe yöneltmemiz ge-

rekir. Ve hayal gücümüzü. Beni, olağanüstü durumlarda şefiniz olarak atadınız; bu sizin de çareler aramak için zihninizi çalıştırmanızı engellememeli. Şu ana kadar düşünmediğimiz savaş hileleri, kurnazlıklar, taktikler aklınıza gelirse, bana söyleyin. Şayet düşman yeterli zaman bırakırsa, tartışırız.

Bu objektif tavırla devam etmek istiyordum. Ama fikrimi değiştiriyorum. Ayakta, ellerim masaya dayalı, lambanın ışığında oturmuş arkadaşlarıma bakıyorum. O kadar sıkışık oturuyorlar ki, birbirlerine yapışmışlar sanki. Tek bir beden gibi. Yüzleri gergin, biraz kaygılı ama birlikte olmanın mutluluğu da var bu yüzlerde.

– Bizim buralarda çok söylenen şu özdeyişi bilirsiniz: "Senle ben olmadan biz olmaz." (Önce Patua'yla söylüyorum, sonra Thomas için Fransızca.) Malevil'de bu açıdan çok şanslıyız, biliyorum. Birbirimize olan sevgi ve bağlılığımız o kadar büyük ki, sanırım, içimizden birinin tüm ötekiler olmaksızın hayatta kalmayı istemeyeceğini söylersem, yanılmış olmam. Onun için Tanrı'dan şunu niyaz ediyorum: zaferi kazandıktan sonra hepimiz, sağ salim Malevil'de gene birlikte olalım!

Şarapla ekmegi veriyorum. Şarap içtiğim bardak elden ele dolaşıyor, ekmek tabağı da. Derin sessizlikte. Ben, söylediklerimle, hissettiğim heyecanın ilişkisini ölçmeye çalışıyorum. Şu ya da bu biçimde, heyecanımın, arkadaşlarıma ulaşabildiğini fark ediyorum. Bakışlardan, durgun, ciddî bakışlarından, hareketlerindeki ağırbaşlılıktan. Kısa söylevimde insanoğlunun geleceği üzerinde özellikle durdum, Thomas ve Meyssonnier gibi iki atenin de toplumun umudunu paylaşması için. Sonuçta, ilahî aşkı hissetmek için, mutlak Tanrı'ya inanmak gerekmez. Bu aşk, Malevil'de insanın insana olan sevgisinde de bulunabilir. Meyssonnier kendi şarap payını içerken, gözlerini kırpıştırıyor ve bütün bunlar hakkında ne düşündüğünü sormak için ona doğru eğildiğimde, her zamanki ciddî yüzüyle, "Bu belki de bizim kader gecemiz" diyor.

Ben bu deyimi kullanmazdım, fazla dramatik, ama aslında doğru. Meslekten bir rahip, "murakabe"[20] sözcüğünü yeğlerdi, kullanıla kullanıla yıpratılmış olsa da güzel bir sözcük. Ne demek iste-

20. Bütün dinlerde, insanın, kendi iç dünyasına yönelerek nefsiyle hesaplaşması. (ç. n.)

diği neredeyse gözle görülüyor şu anda: dağılıp, birçok yöne savrulduktan sonra herkes kendi içine, nefsine dönüyor. Catie, mesela, her zamanki kabına sığmaz Catie değil, şu an, kendi bedeninden ve başkalarınınkinden alacağı hazzı düşünmüyor. Düşünüyor. Nokta. Ve alışkın olmadığı için, yorgun görünüyor.

Bu masanın çevresinde ciddiyet ve başkaları için duyulan kaygı var. Cesaret de. Ve her şeyden önce, susmak ve bu akşam birden aramıza gelen konuğa başlarımız dik bakabilmek! Hiç kimse adını anmak istemese de o burada, soğuk ve korkunç!

Öyküsünü anlatırken kıpkırmızı olan Thomas, şimdi solgun. Bébelle'i öldürmek onu sarstı. Düşünüyor belki: birkaç santimetre farkla bıçağın sivri ucu onu bir daha geri dönmemek üzere bu masadan alıp götürebilirdi; dostluk ve sevgimizden başka hiçbir gücümüz olmadan, kırılgan ve ölümlü, sessizce çevresinde oturduğumuz bu masadan.

Menou ekmek ve şarabını alınca onu, surlarda nöbette olan Jacquet'yi çağırmaya gönderiyorum. Çok şaşıyor, nöbeti devralacak olan o değil kuşkusuz. Ama söz dinliyor ve dışarı çıktığında, o an tabağı elinde tutan Thomas'dan, fazladan bir parça ekmek daha almasını istiyorum. Ve Jacquet gelir gelmez nöbet yerine gitmesini söylüyorum ona.

Her şey tamamlanınca, bu gece iç kalenin birinci katında yatacak olan "silahsızlar" dışında (Falvine, Evelyne ve Menou) hepimiz giriş kulesinde nöbet tutmaya karar veriyoruz. Beş yatak var: daha fazlasına gerek yok.

Colin ve Peyssou –hava adamakıllı kararınca– basamaktaki nöbet yerlerine gidecekler, surlarda ayrıca nöbet tutulmasına gerek görmüyorum. Evelyne benden ayrılacağı için çok üzgün ama tek kelime söylemeden boyun eğiyor.

İki kişinin kazamata ve savaş dışı üç kişinin iç kaleye gidişi çabucak olup bitiyor, gürültüsüzce ve büyük bir düzen içinde. Beşimiz baş başa kalınca, Miette, Catie, Jacquet, Meyssonnier ve ben –Thomas surlarda nöbette– bir kâğıt parçasına nöbet çizelgesini yaparak lambanın altına koyduktan sonra fitili kısıyorum. Sabaha karşı saat dörtteki nöbeti kendime ayırıyorum ve her nöbetten

sonra geri gelenin beni uyandırmasını istiyorum. Bu zorunluluk benim için çok tatsız bir şey ama nöbetçiyi uyanık tutacaktır. Jacquet'den bana bir şilte getirmesini rica ettim ve mutfağın bir kenarında uzandım. Ötekiler kulenin iki katındaki yatakları paylaşacak, silahları baş uçlarında, soyunmadan yatacaklar.

Ben çok az uyuyorum o gece ya da bana öyle geliyor, her neyse. Bebelle'i gördüğüme benzer rüyalar görüyorum gene. Beni kovalayan birilerine karşı kendimi savunmaya uğraşıyorum ve tüfeğimin dipçiği onları yaralamadan kafalarının içinden geçiyor. Uyandığım anlar önce kendimi iyice dinlenmiş hissediyorum, sonra önemli hatalar yapmış olduğumu fark ediyorum: herkesin birden göreve çağrılması halinde, tek tek savaşçılarımın surlarda ve giriş kulesinde nerelerde bulunması gerektiğini hiç düşünmemiş olduğumu hatırlıyorum. Ve hedeflerinin ne olacağını.

Düşünmemiş olduğum başka bir sorun: *Sept Fayards*'dakı kazamat ile surlar arasındaki haberleşme. Kazamatın, barikata yaklaşan birilerini gördüğünde, saldırganlarca fark edilmeyecek bir işaretle bize haber vermesi kesinlikle gerekli: böylece, savaşçılarımızın görev yerlerine gidebilmesini sağlayacak çok değerli saniyeler kazanmış oluruz.

Gecenin ikinci yarısında, hiçbir çözüm bulamadan bu konuyu kafamda evirip çevirdim. İkinci yarısı diyorum çünkü verilen talimat gereği Miette beni uyandırdı önce. sonra kendi nöbetinin sonunda Meyssonnier ve bütün bu süre boyunca olmayacak projeler geliştirdim; kazamat ile barikat arasında, demir halkaların içinden geçerek gidip gelecek teller düşündüm. Bir ara, bir tolkivolkinin sorunu çözeceğine karar verdim sevinerek, sonra hiçbir zaman böyle bir şeye sahip olmadığımı hatırladım.

Gene de uykuya yenik düşmüş olmalıyım ki, Catie omzumu dürttüğü ve usulca kulağımı ısırarak alçak sesle nöbet sıramın geldiğini söylediği zaman korkuyla sıçrıyorum.

Catie mazgal kapağını açık bırakmış ve birisi, belki de Meyssonnier küçük taburelerimizden birini getirmiş. Çok iyi olmuş, çünkü mazgal deliği, oturmadan dışarı bakılamayacak kadar alçakta. Derin derin nefesler alıyorum, hava hoş bir serinlikle okşuyor yüzü-

mü,. şaşılacak kadar genç ve güçlü hissediyorum kendimi. Vilmain'in saldıracağına kesinlikle inanıyorum. Bebelle'ini öldürdük, bizi cezalandırmak isteyecektir. Ama, saldırıya geçmeden önce, savunmamızı ve savaş gücümüzü son bir kez daha keşfe gelip gelmeyeceğini kestiremiyorum. Herve'den, barikatın varlığını öğrendiğine göre, ardında ne olduğunu, herhalde biraz da kaygıyla düşünüyordur. Eğer bu gözü kanlı adamı biraz olsun tanıyabilmişsem, haydutluk raconu Bebelle'in öcünü almayı emretse de, iyi bir savaşçı olarak gözü kapalı saldırmaması gerektiğini düşünecektir.

Gün çok yavaş ağarıyor ve önümde en çok kırk metre ötemdeki barikatı hayal meyal görüyorum, üstelik yapıldığı ağaçların rengi de gecenin rengine karışıyor. Çevrenin çok zor göründüğü bu yarı karanlık, gözlerimi müthiş yoruyor ve birkaç kez sol elimin parmaklarını bastırıyorum gözkapaklarıma.

Bir ara, uyuklamakta olduğumu fark edince ayağa kalkıyorum, surların yanında gidip geliyorum ve alçak sesle, La Fontaine'in bildiğim bütün fabllarını söylüyorum kendi kendime. Esniyorum. Gelip yerime oturuyorum. *Sept Fayards* yönünde gökyüzü bir şimşekle aydınlanıyor birden. Şaşırıyorum, çünkü havada fırtınaya benzer bir hal yok ve Colin ile Peyssou'nun kazamattan el feneriyle ışıklı bir işaret verdiğini anlamam için birkaç saniye gerekiyor. Aynı anda, barikatın çanı çalınıyor iki kez.

Doğruluyorum, kalbim deli gibi çarpıyor, şakaklarımda nabzımın iri iri attığını duyuyorum, avuç içlerim terle sırsıklam. Koşmalı mıyım? Bir oyun olabilir mi? Vilmain'in bir tuzağı? Barikatın gözetleme penceresini açtığım an bazukasını ateşlerse?

Meyssonnier, silahı elinde, giriş kulesinin kapısında görünüyor. Bana bakıyor ve benden bir şeyler yapmamı bekleyen bakışı bir anda soğukkanlılığımı kazanmamı sağlıyor. Alçak sesle,

– Herkes uyandı mı? diye soruyorum.

– Evet.

– Çağır hepsini.

Çağırmasına gerek yok. Hepsinin, silahları ellerinde, çanın sesine geldiklerini görüyorum, hepsi orada. Sessizliklerinden, soğukkanlılıklarından, tepkilerinin süratinden memnunum. Alçak

sesle talimat veriyorum:

– Miette ve Catie giriş kulesindeki mazgallara. Meyssonnier, Thomas ve Jacquet, surlarda, mazgalların ardındaki nöbet yerlerine. Ateş komutunu Meyssonnier verecek. Jacquet, giriş kulesinin kapısını aç ve arkamdan hemen kapat.

– Yalnız mı gidiyorsun? diyor Meyssonnier.

– Evet, diyorum, itiraz istemediğimi belli eden bir sesle.

Susuyor. Kapının sürgülerini sessizce açması için Jacquet'ye yardım ediyorum. Meyssonnier omzuma dokunuyor. Alacakaranlıkta bir şey uzatıyor bana, alıyorum, geçidin asma kilidinin anahtarı. Yüzüme bakıyor. Tepkimden çekinmese, yerime gitmeyi teklif edecek.

– Yavaş, Jacquet.

Kapının menteşeleri, dünyanın yağını dökseniz gene de gıcırdıyor kırk beş dereceden fazla açıldığında. Kanadı usulca aralıyor ve karnımı içeri çekerek dışarı çıkıyorum.

Gece serin olduğu halde ter yanaklarımdan süzülüyor. Küçük köprüyü geçiyorum, duvarla hendeklerin arasından yürüyor, botlarımı çıkarmak için bir iki saniye duruyorum. Barikata kadar olan mesafeyi çorapla yürüyorum, yaklaştıkça nefesimin duyulmaması için özen göstererek. En sonunda, küçük pencereyi açacak yerde, nefesimi tutarak, Colin'in yaptığı gözetleme deliğinden bakıyorum. Gelen Hervé ve daha ufarak bir genç adam. Başka kimse yok. Pencereyi açıyorum.

– Hervé?

– Benim.

– Yanındaki kim?

– Maurice.

– Peki. Beni dinleyin. Geçidi açıyorum. Önce tüfeklerinizi geçireceksiniz. Sonra Hervé yalnız geçecek. Yalnız, diyorum. Maurice biraz beklesin.

– Tamam, diyor Hervé.

Geçidin asma kilidini çıkarıyorum, sürgülü kapağı kaldırıp yukarıya çengelliyorum. İki tüfek yan yana görünüyor. Kararlı bir sesle:

– Tüfekleri içeri itin, diyorum. Namlular öne gelecek biçimde.

Dediklerimi yapıyorlar, sürgülü kapağı indiriyorum. Peş peşe iki tüfeğin sürgü kollarını açıyorum. Namlularında da, haznelerinde de kurşun yok. Tüfekleri dikine barikata dayıyorum, omzumda asılı Springfield'i elime alıyorum.

Bütün bunlardan sonra, Hervé'nin içeri girmesine izin veriyorum. Geçidi kapatıp, Hervé'yi giriş kulesinin kapısına götürüyorum, kapı onun arkasından kapanınca arkadaşını almak için geri dönüyorum.

Bu sabahtan önce ÖSB'den nasıl faydalanacağımız kesin hatlarla zihnimde belirlenmemişti. Gerçekte, bu bir dış limanmış, bir bekleme yeri. Konuklarımızı birer birer, silahlarını aldıktan sonra kabul etmemizi sağlıyor. Giriş kulesine dönünce, önceki gece nöbet çizelgesini yazdığım kâğıdı alıyorum, arkasına, kurşunkalemle, Hervé'yi tekrar sorgulamayı bile beklemeden, yeni programı yazıyorum.

Yazıyı bitirmek üzereyken, Evelyne, Menou ve Falvine geliyorlar. Menou hemen ateşi yakmaya davranıyor, durup orada oyalanmak isteyen Falvine'e sağıma gitmesini söylüyor sert bir sesle. Evelyne gelip bana yaslanıyor ve "git" demediğim için de sol kolumu alıyor, başparmağımdan sımsıkı tutarak beline doluyor. Kıpırdamadan duruyor, yazdığıma bakıyor sadece, ileri giderse yakaladığı fırsatı kaybedebileceğini düşünerek, herhalde. Bir sözcükte tereddüt ederek gözlerimi kaldırdığımda, iki konuğun Miette ile Catie'ye ilgiyle baktığını görüyorum. Karşılıklı bir ilgi! Catie'ye bir göz atmam yetiyor anlamam için. Bir amazon pozuyla ayakta duruyor Catie, sol eli tüfeğinin namlusunda, sağ başparmağı fişekliğe takılı. Pervasız gözlerle Hervé'ye bakıyor.

Herkes burada değil, Colin ve Peyssou *Sept Fayards*'daki kazamatta, nöbette ve Jacquet surların üzerinde. Thomas, hemen fark ediyorum, Catie'ye bakmıyor, masanın öbür ucuna oturmuş. Meyssonnier, arkamda ayakta duruyor ve yazdıklarımı okuyor. Böylece orada bulunanlara, boşuna yardımcılığıma getirilmemiş olduğunu gösteriyor.

"Yazılarımı" bitirir bitirmez gaz lambasını söndürüyor, Menou

ve Hervé'yi sorgulamaya başlıyorum.

Çok ilginç haberler veriyor bana. Dün akşam Bébelle, Malevil'e keşfe geldiginde yalnız değildi, diyor. Eskilerden biriyle beraberdi. İkisi de La Roque'tan bisikletle ayrıldılar. Ama Bébelle, Malevil'e yüz metre kala bisikletini bir köşeye saklamış ve yanındakine, ne olursa olsun müdahale etmemesini söylemiş. Adam saklanmış, silah sesini duymuş, Bebelle'in vurulduğunu görmüş ve La Roque'a geri dönmüş. Vilmain derhal Malevil'in bunu "ödemesi gerektiğini" söyledi, iki "zamparasını" öldürmüştü Malevil. Ama ondan önce, "arkasını emniyete almak için", daha çok da iki yenilginin acısını çıkarmak için kuşkusuz, gece Courcejac'a baskın düzenlenmesini emretti: Feyrac kardeşlerin komutasında altı kişi. Ama, o sabah şafakta Maurice'le birlikte Courcejac'a keşfe giden adam, iki tavuk çalmışmış. Courcejac takiler nöbet tutuyorlarmış ve saldırganları görür görmez ateş açmışlar, Daniel Feyrac ölmüş. O an Jean Feyrac çıldırmış, ateş emri vermiş ve herkesi öldürmüşler.

– Ne demek "herkesi"?

– İki adamı, ihtiyar bir karıkocayı, genç bir kadın ile bebeğini.

Sessizlik. Birbirimize bakıyoruz.

– Ee, Vilmain bu işe ne dedi? diye soruyorum.

– "Yapılan doğrudur. Onlar senin bir adamını öldürdüler. Sen hepsini gebertirsin. Ödeşmiş olursunuz."

Yeni bir sessizlik. Hervé'ye devam etmesi için işaret ediyorum. Öksürerek boğazını temizliyor.

– Vilmain, Courcejac'tan sonra hemen Malevil'e saldırmak istedi. Ama eskiler kabul etmediler, hele Jean Feyrac hiç: "Malevil'e öyle ha deyince saldıramayız. Önce keşif yapmak gerek."

– Bunu Jean Feyrac mı söyledi?

Midem bulanıyor. İğrenç! Bir köyü yok edip ödeşirsiniz tabiî, bu kadar kolayken. Ama Malevil, başka! Malevil beyefendileri düşündürüyor. İspatı şu: Vilmain bir kez daha gönüllü istediğinde, eskilerden hiçbiri davranmıyor. Hervé ve Maurice kolayca görev alabiliyorlar.

– Vilmain ne dedi?

– Bu iki tüysüz başarılı olurlarsa, eskilere katılırlar. Postu deldirirlerse şanslarına küssünler. Anladınız ya!

– Peki eskiler?

– Kımıldamadılar bile.

– Ama Vilmain emir verirse, saldırırlar, degil mi?

– Evet. Vilmain'den korkuyorlar, gene de.

– Ne demek "gene de"?

– Diyelim, dün korktuklarından daha az korkuyorlar.

– Bebelle'in ölümünden beri mi?

– Bebelle'in ve Daniel Feyrac'ın ölümünden beri. Gaddarlar takımı kayıp verdi. Yani, ben böyle düşünüyorum.

Ve doğru düşünüyor kanımca. Devam ediyorum:

– Vilmain ölürse yerini alacak kimse var mı?

– Jean Feyrac.

– Jean Feyrac da ölürse?

– Hiç kimse.

– Çete dağılır mı?

– Evet, sanırım.

Kahvaltı hazır. Süt dolu kâseler cilalı ceviz masada usul usul tütüyor. Ne huzur verici bir görüntü ve buradan sadece birkaç kilometre ötede, bir çiftlik avlusunda altı ceset, biri henüz bir bebek! Nefret ve isyanla ürperiyoruz. Böylesine yoğun duygular uyandırması için, acımasızlığın insan ruhunda ne müthiş bir etkisi olmalı! Oysa küçümseme yeterli! Bu toplu cinayetin, sadizmden de çok, saçmalığı şaşırtıyor! İnsanoğlunun aptallığı! İnsanlar insan hayatına saldırıyor ve kendi kendilerini, yani insan soyunu yok ediyorlar.

Süt kâsemi önüme çekiyorum. Courcejac'ı düşünmek istemiyorum artık. Yaklaşan savaşı düşünmek istiyorum. Sessizce kahvaltı ediyoruz, sağımdan dönen Falvine'in önlenemez gevezeliğiyle bozulan sessizlikte. Aslında kanlı öyküyü işitmedi ve düşüncelerimizi paylaşamaz bu nedenle. Her neyse, bu sabah her zamandan daha beter, Menou'nun, keyifli günlerinde değirmene, musluktan akan suya, çim biçme makinesinin zırıltısına, kötü günlerinde, ağız ishaline benzettiği bu gevezelik! Öğrendiklerimizden

sonra, zihinlerimiz çok iyi tanıdığımız o küçük çiftlikle dolu, tek kelime konuşmadan yiyoruz. Ve Falvine'in hiç kimseye hitap etmeyen, hiç kimse cevap vermediği için bitmek bilmeyen ve sessizlikte daha da bitip tükenmez izlenimi veren sözleri. Ortak ruh halimizin tümüyle dışında, kaldırıma akan yağmur suyu gibi ya da eskiden, Malejac'ta, beton karıştırıcının ya da hızarhaneden gelen bıçkı makinesinin sesi gibi, uzak, yabancı. Bu sözcük selinin Fransızca ya da Patua kelimelerden oluşsa bile, hiçbir insanca yanı yok: bir sözlü alışverişin tam tersi, hiçbir beklentiye cevap vermediği, bütün kulaklar onu reddettiği halde, boşuna akıp durduğu için. Sonunda, belki de gecenin yorgunluğuyla ve gelecek olanın yarattığı gerginlikle, Menou'nun eline yeni bir silah vermeyi bile göze alarak:

– Lütfen biraz sus, Falvine! diyorum. Düşünmemi engelliyorsun.

Tamam! Şimdi de gözyaşları. Şöyle ya da böyle, bir şeylerin akması gerek! Hiç olmazsa sessizce aksa! Hayır. Hıçkırıklar, göğüs geçirmeler, burun çekmeler, sümkürmeler! Görmüyorum, sırtım dönük. Ama duyuyorum. Bu sesli sızıldanma, o bitmeyen monologdan beter. Üstelik şimdi, Menou'nun, sözcüklerini ayırt edemedeğim ama Falvine'in duyduğu homurdanışına da katlanmak zorundayım ve bu sözcükler Falvine'in açık yarasına ekilen tuz biber oluyor. Devam edecek olursa Catie müdahale edecek. Anneannesine bayıldığından değil. Fırsat buldu mu gagalar o da. Ama ne de olsa anneannesi. Kan bağı bu! Kendisi de ağlatana bir tekme, iki yumruk atmadan onun gözünün önünde ağlatılmasına izin veremez. Hızlı ve acımasız yumruklar! İyi saldırır, bu genç yaşta hem de"! Doğrusu harika bir iş yaptım, tavuk kümesine taş atarak. Ve şimdi gıdaklamalar, uçuşan tüyler, çırpılan kanatlar, fışkıran kan! Sessizlik istiyordum, değil mi? Sana teşekkür ediyorum Miette, dilsiz olduğun için. Sana da, küçük Evelyne, benden çekindiğin (şimdilik, tabiî!) ve öfkelenip bağırdığımda sustuğun için.

Sorunu hızla çözmek gerek. Catie'nin hemen başlayacak saldırısını başlamadan durduracağım.

– Catie, kahvaltını bitirdin mi?

– Evet.

– Falvine, ya sen?

– Evet, tabiî Emmanuel, bitirdim, görüyorsun ya!

Catie gibi tek kelimeyle cevap veremez. Altı sözcük gerekir ona.

– O zaman ikiniz ahırları temizlemeye gidin, Jacquet'nin işi var bu sabah.

Catie söz dinliyor. Hemen kalkıyor. Dün verdiği sözü tutuyor: gerçek bir asker!

– Ya bulaşık! diyor Falvine, göstermelik bir görev aşkıyla.

– Menou, Miette'le birlikte halleder.

– Ama bulaşık çok, diyor Falvine tereddüt ediyormuş gibi.

– Git sen! diyor Menou, öfkeli ve sabırsız. Ben sensiz de baş edebilirim.

– Haydi gel anneanne! diyor Catie de öfkeli.

Ve Catie gidiyor, incecik, hızlı, ok gibi fırlıyor, ardı sıra, kocaman bacakları üzerinde bir sağa bir sola yuvarlanarak yürüyen yağ tulumunu sürükleyerek.

Yüklü bir bulaşık angaryası karşılığında mutfağın efendisi Menou şimdi. Ama bu bedel bile ağır değil onun için. Süresini ve içeriğini, benden, zaferini gölgeleyecek bir müdahale gelmesine sebep olmayacak bir dozda tuttuğu monoloğunda söylediği bu! Bütün bunlar yavaş yavaş duyulmaz oluyor, sonra sessizlik ve sonunda düşünebiliyorum.

Savaş çok da eşitsiz değil artık. Vilmain üç eski adamını kaybetti ve iki yeni adam firarda. Dün on yedi kişi olan çetesi bugün on iki kişiden ibaret. Bu yanda, Hervé ve Maurice'le birlikte on savaşçımız var şimdi. Ve silahlarımız da aynı zamanda üç tane 36 model tüfekle güçlendi.

Hervé'ye inanacak olursak, Vilmain'in otoritesi sarsılmış. Üç ölüm, çetenin moralini bozmuştur. Hervé ve Maurice'in firarıyla büsbütün sarsılacaktır, çünkü çete için onlar da kayıptır.

Benim cephemde üç sorun var:

1. Arazinin sağladığı üstünlükten en iyi şekilde yararlanmamıza imkân verecek bir savaş düzeni bulmak.

2. Mümkünse, düşmandaki moral sarsıntıyı artıracak hileler icat etmek.

3. Çekilecek olurlarsa, neye mal olursa olsun, La Roque'a dönerek bize karşı bir açık arazi savaşı hazırlamalarına fırsat vermemek. Özellikle bu sonuncu bana çok önemli geliyor.

Falvine ile Catie'yi ahırlara gönderdiğimden beri giriş kulesinin mutfağında sürekli hareket var. Thomas, La Roque yolunda nöbet tutmaya gitti ve Jacquet kahvaltı etmeye geldi. Meyssonnier, Colin ile Peyssou'yu almaya gitti, onlarla birlikte geri döndü. Sonra Colin ve Hervé, Bébelle'i gömmeye gittiler.

Maurice'i sorgulamak için Hervé'nin gitmesini beklemiştim. Anlatacaklarının, arkadaşının öyküsüne tümüyle uyup uymadığını anlamak için sorgulamayı Hervé yokken yapmayı tercih etmiştim.

Maurice bir Avrasyalı. Colin'den, ancak bir iki santim uzun olduğu halde, o kadar ince, kalçaları o kadar dar ki, çok daha uzun görünüyor. Buna karşılık omuzları geniş (kemikleri ince olduğu halde) ki bu onu, bir Mısır alçak kabartmasındaki zarif bir siluete benzetiyor. Cildi kehribar renginde. İnce hatlı, ciddi yüzünü Jeanne d'Arc'ınkine benzer bir kesimle çevreleyen saçları düz ve simsiyah, yüzünde belli belirsiz, çok nazik bir gülümseme beliriyor bazen. Nazik evet ve terbiyeli, parmaklarının ucuna kadar nazik ve terbiyeli. Kaba olmak istese de olamazmış gibi geliyor insana.

Bana, Çinhindi kökenli bir kadınla evli bir Fransız'ın oğlu olduğunu anlatıyor, Lot-et-Garonne'da, Sainte-Livrade'da. Babasının Fumel yakınında küçük bir tarım işletmesi varmış, bomba patladığında Hervé'yle birlikte orada paskalya tatillerini geçiriyorlarmış. Bu noktadan itibaren öyküsü Hervé'nin anlattıklarına tıpatıp uyuyor, bir terslik yakalamak için kurduğum tuzaklara rağmen. Tek fark, Maurice'in, arkadaşı René'nin boğazı kesilerek katledilmesini unutamamış olması ve Vilmain'e beslediği öldüresiye nefret. Bu duyguyu sözle ifade etmiyor. Ama cinayetten bahsedildiğinde kömür karası gözbebekleri sertleşiyor ve çekik gözleri yarı yarıya örtülüyor. Hervé gibi, iyi izlenim bırakıyor bende. Daha bile iyi hatta. Hervé konuşkan, coşkulu, şakacı. Maurice, onun

kadar parlak değil, ama çok daha sağlam bir çelikten yapılmışa benziyor.

Peyssou'ya dönüyorum.

– Peyssou, kahvaltını bitirince senden bir şey isteyeceğim.

– Söyle.

– Depoda demir halkalar var. Maurice'le birlikte onları mahzenin duvarına çakmanı rica ediyorum. Boğayı, inekleri ve Aşkım'ı oraya bağlamak istiyorum savaş süresince. Adélaïde için de geçici bir bölme yapmanı isteyeceğim.

– Yalnız Aşkım mı? Öteki atlar?

– Doğumhane'de kalacaklar. Bakarsın ihtiyacımız olur. İşin bitince haber ver, hep birlikte doğumhaneden mahzene saman taşımak için imece yapacağız.

Peyssou, burnu kâsenin içinde, gözlerinin yarısı görünüyor, kaygılı bakışlarını yüzüme kaldırarak,

– Yani, diyor, dış avluyu ele geçirebilirler mi demek istiyorsun?

– Öyle bir şey söylemiyorum, sadece önlem almak istiyorum.

Kalkıyorum.

– Menou, bulaşığı bırak bir dakika, benimle gel.

Miette'in elinden renkli bezi çekip alıyor, yaşlı, boğum boğum kollarını kuruluyor, peşimden geliyor. Yanım sıra sürüklüyorum onu (ben bir adım attığımda o iki adım atmış oluyor), böylece çekme köprünün üstündeki makine odasına geliyoruz.

– Gerekirse bunu tek başına işletebilir misin Menou? Falvine de sana yardıma gelebilir istersen.

– O yağ tulumuna ihtiyacım yok, diyor Menou.

Ona gösteriyorum. İki üç denemeden sonra, sıska vücudu iki büklüm, dişlerini sıkarak, bocurgatın kolunu hareket ettiriyor rahatça. Paskalyadan önce, M. Poulat'yla 77 belediye seçimlerini tartıştığımız günden bu yana bocurgatı ilk kez işletiyoruz. Güzelce yağlanmış zincirlerin boğuk gıcırtısı inanılmaz bir gerçeklikle geçmişe götürüyor beni. Tamam! Peki! Duygusallığın, hüzne kapılmanın zamanı değil.

Menou'ya, çekme köprüyü kaldırdıktan sonra, indirirken fren yapmak gerektiğini söylüyorum. Köprü döşemesinin, hendeğin

taş duvarlarına çok yumuşak oturtulması gerek. Makine odasının küçük penceresinden, Peyssou ile Colin'in kulenin kapısından çıktıklarını görüyorum. Bize bakıyorlar. Zincirin gıcırtısı onlara da neler hatırlatmış olmalı.

– İşte senin savaş alanın Menou, ileri karakolun burası, diyorum. Ortalık kızışınca buraya gelecek ve bekleyeceksin. İşler ters gider de iç avluya çekilmek zorunda kalırsak, ne yapacağını biliyorsun: köprüyü kaldıracaksın hemen. Bir deneme daha yapalım mı? Unutmazsın, değil mi?

– O kadar aptal değilim, diyor Menou.

Ve birden, gözleri yaşla doluyor. Şaşırıyorum, çünkü çok zor ağlar Menou.

– Haydi, Menou!

– Rahat bırak beni, diyor, dişlerinin arasından. Bana bakmıyor, yere bakıyor. Dimdik, çenesi havada, hareketsiz. Gözyaşları güneş yanığı pörsümüş yanaklarından akıyor. (Sadece alnı beyaz, çünkü yazın başında geniş kenarlı hasır bir şapkayla dolaşır.) Orada, kaskatı ve iki eli, fırtınalı denizde bir gemiyi yönetiyormuş gibi bocurgatın iki koluna yapışmış. Paulat'nın geldiği gün bu köprüyü Momo indirip kaldırmıştı. Sevinç içindeydi, sevinçten dans ediyordu. Onu görebiliyorum ve Menou da görüyor ve ağlıyor, çenesi kilitlenmiş, makinenin önünde, ellerini gevşetmeden. Kendini hüzne koyuvermiyor. Kaderine ağlamıyor. Küçük bir zaaf anı bu; geçecektir. Dalgalı denizi geçip gidecek, fırtınadan kurtulacak biraz sonra. Rahatsız etmemek için arkamı dönüyorum ve pencereden dışarı bakıyorum. Ama göz ucuyla o inanılmayacak kadar güçlü küçük silueti görüyorum: başı dik, gözleri sonuna kadar açık, ağlıyor, sessizce, hıçkırmadan. Hayali küçük pencerenin camına yansıyor ve beni en çok etkileyen, bocurgat kollarını sımsıkı kavrayan elleri oluyor, hayata yavaş yavaş ve yeniden sarılır gibi.

Onu orada bırakıp gidiyorum. Onun istediği de bu, sanırım. Hızlı hızlı yürüyerek kuleye, oradan odama çıkıyorum. Yazı masamın önüne oturuyorum ve çoktan açmadığım çekmemde aradığımı buluyorum: iki keçe kalem, biri siyah öteki kırmızı. Arama-

dığım bir şey de buluyorum: kocaman polis düdüğü. Peyssou'ya, *Dernek*'e başkan olma fikrinden vazgeçirmek için sopa çektiğimiz gün, bir cömertlik krizi içinde hediye ettiğim düdük. Hâlâ bende, çünkü ertesi gün, Peyssou'nun iyi yürekliliğinden yararlanarak, bana geri vermesini sağlamıştım. Bugün bile aynı zevkle elimde evirip çeviriyorum. Harika bir şey, ilk günkü gibi. Kromu yıllara dayanmış ve çok uzaklardan duyulabilen keskin bir ses çıkarıyor. Gömleğimin göğüs cebine koyuyorum ve bir resim kâğıdının dörtte birini feda ederek işe başlıyorum.

Birisi kapıya vurdugunda beş dakikadır çalışıyordum. Gelen Catie.

Başımı kaldırmadan,

– Otur Catie, diyorum.

Yazı masam, pencerenin karşısında, yandan duvara dayalı ve Catie nin karşımda oturması için –sırtını aydınlığa dönük olarak– masanın çevresini dolanması gerek. Geçerken, sol eli ihmalkâr bir tavırla ensemde ve boynumda dolaşıyor. Aynı anda, ne yaptığıma bakıyor. Buradaki varlığının üzerimdeki etkisini belli etmemeye çalışıyorum. Ama aptal değil! İskemlenin ucuna oturuyor, ısrarla bana bakıyor, gözleri aralık, dudaklarında hafif bir gülümseme.

– Ahırlar tamam mı Catie?

– Evet, bitti, duş bile yaptım.

Bu, özellikle söylenmiş bir söz değil, sanıyorum. Ama gözlerim hâlâ yaptığım işte.

– Bana söyleyeceğim bir şey mi var? diyorum bir süre sonra.

– Evet var, diyor, göğüs geçirerek.

– Ne konuda.

– Vilmain konusunda. Bir fikrim var.

Devam ediyor:

– Aklınıza bir şey gelirse, sana söylememizi istemiştin.

– Evet, doğru.

– Eh, iyi işte. Ben bir şey düşündüm, diyor alçakgönüllülükle.

– Seni dinliyorum, diyorum, gözlerim yaptığım işte.

– Ama seni rahatsız etmeyeyim, diyor, üstelik görüyorum, çalı-

şıyorsun. Sahi, ne güzel yazın var! diye devam ediyor, keçe kalemle yazdığım iri matbaa harflerini tersten okumaya çalışarak. Ne bu yazdığın, Emmanuel? Bir afiş mi?

– Vilmain ve adamları için bir bildiri.

– Peki, senin bu bildiri ne diyor?

– Vilmain için çok tatsız şeyler ve adamları için o kadar da tatsız olmayan şeyler.

Devam ediyorum:

– Senin anlayacağın, çetenin içindeki moral bozukluğunu körüklemek ve adamlarıyla şefin arasını açmak istiyorum, yapabilirsem...

– İşe yarayacak mı dersin?

– İşleri kötü giderse, evet. Aksi halde, hayır. Ama benim için nihayet bir parça kâğıt ziyanı demek.

Arkamda kapıya vuruluyor. Dönüp bakmadan "Girin!" diye bağırıyorum ve çalışmamı sürdürüyorum. Catie'nin karşısında iskemlesinde doğrulduğunu fark ediyorum ve sessizlik uzadığından başımı arkaya çeviriyorum. Gelen Evelyne.

Kaşlarımı çatıyorum.

– Ne istiyorsun?

– Meyssonnier, Bebelle'i gömmüş, işi bitmiş yani. Ben de sana söylemeye geldim.

– Meyssonnier mi gönderdi seni?

– Hayır.

– Sen bulaşık için gönüllü olmamış mıydın?

– Evet.

– Bulaşık bitti mi?

– Hayır.

– O zaman git, işini bitir. İnsan bir işe başlarsa, aklına estiği an bırakıp gidemez.

– Gidiyorum, diyor, kımıldamadan, kocaman mavi gözleri üzerimde.

Bu hareketsizlik başka zaman olsa, bir azarı gerektirir. Ama Catie'nin önünde küçük düşürmek istemiyorum onu.

– Ee, ne bekliyorsun? diyorum oldukça yumuşak bir sesle.

Bu yumuşaklık gözlerinin dolmasına neden oluyor.

– Gidiyorum, diyor ağlamaklı. Çıkıyor.

– Evelyne!

Tekrar içeri giriyor Evelyne.

– Meyssonnier'ye söyle, ona ihtiyacım var, hemen gelsin, diyorum.

Birden mutlu bir gülümsemeyle yüzü aydınlanıyor Evelyne'in, çıkıyor, kapıyı kapıyor. Bir taşla üç kuş: Meyssonnier'ye gerçekten ihtiyacım var. Evelyne'in içini rahat ettirdim. Ve Catie tehlikesini uzaklaştırdım, çünkü onunla burada tehlikede olduğum bir gerçek. Aslında korku şu anda en ağır basan duygu değil, ama şimdi daha acil bir tehlike söz konusu.

Catie iskemlesine rahatça yerleşiyor. Gözlerimi kaldırmadığım için görmüyorum, hiç olmazsa gözlerine kadar kaldırmıyorum bakışlarımı. Tekrar işime döndüm. Neyse ki yaptığım şey sadece yazmak, metni küçük bir müsvedde kâğıdında hazırlamıştım. Catie'nin güldüğünü duyuyorum.

– Görüyor musun, nasıl rüzgâr gibi geri geldi? Senin için deli oluyor!

– Ben de ona karşı öyleyim, diyorum sert bir sesle başımı kaldırıp yüzüne bakarak.

Beni öfkelendiren bir gülümsemeyle bakıyor Catie.

– O zaman, bu durumda, anlanıyorum, neden?..

– O zaman, bu durumda, düşündüğün o şeyi söylesen? diyorum.

Göğüs geçiriyor, eğiliyor, bacağını kaşıyor. Kısaca, benim Evelyne'le ilişkim gibi müthiş bir konudan uzaklaşma zorunda kalmak canını sıkıyor kuşkusuz.

– Tamam, diyor. Vilmain saldırıyor. Dediğin gibi barikatta burnunu kırıyor. (Neden bilmem, gülüyor sözün burasında.) La Roque'a geri dönüyor, seninle ormanlık arazide savaşmak için hazırlanmaya başlıyor. Ve sen bunu düşünerek kaygılanıyorsun.

– Evet, Catie! Felaket olur bu. Bize çok zarar verebilir.

– O zaman, Vilmain, Malevil'den ayrıldıktan sonra, onu izleyerek La Roque'a varmasına engel olman gerek.

– Nasıl? O bizden çok önce yola çıkmış olacak!

Catie, gözlerinde bir zafer ifadesiyle bana bakıyor.

– Nasıl mı? diyor. Atlarla. Bizim atlarımız var.

Kulaklarıma inanamıyorum. Şaşkınım, bahane değilmiş demek, gerçekten bir fikri varmış. Ve bütün ömrünü atlarla geçirmiş olan ben, bunu akıl edememişim. Savaşı ve biniciliği asla yan yana getirememişim. Yok, hayır, aslında. Sadece bir kez, arkadaşlarımı iki kısrak karşılığında ineği Fulbert'e vermeye razı etmek için dil döktüğümde. Tartışmayı kazanmak için başvurduğum bir kanıt olarak sadece. Vilmain'in karşısında inanılmaz bir üstünlüğümüz vardı: süvari. Ve ben az kalsın, ondan faydalanamayacaktım.

İskemlemde doğruluyorum.

– Catie, sen bir dâhisin.

Kıpkırmızı oluyor ve bir anda yüzünü aydınlatan dudaklarına bu anlamı veren, gözlerini pırıl pırıl mutlu çocuk gözlerine dönüştüren sevinci görünce, onu hep küçük görmemden ne kadar azap çekmiş olduğunu anlıyorum.

Düşünüyorum. Ona, teklifini, onun hayal ettiği gibi uygulamamıza imkân olmadığını, Vilmain'i, nalları taşlı yolda yankılanan atlarımızla takip edemeyeceğimizi söylemiyorum. Bizi duyarlar, duyarlar ve bir dönemeçte beklerler ve keklik gibi vururlar hepimizi!

– Bravo, diyorum, bravo Catie! Bunu düşüneceğim, sen de şimdilik kimseye bir şey söyleme!

– Tabiî, diyor, gururla.

Ve yeni erdemlerine kibarlığı da katarak:

– Haydi bakalım, ben gidiyorum, diyor. Çalışıyorsun, görüyorum, seni daha fazla oyalamayayım.

Kalkıyorum, bu bir ihtiyatsızlık, çünkü masanın çevresinde dolanınca birden boynuma atılıyor Catie. Peyssou haklı: yapışıyor insana.

Kapıya vuruyorlar, düşünmeden "Girin!" diye bağırıyorum. Gelen Meyssonnier. Hayret, kızaran o oluyor. Ve ben başına böyle bir rezalet gelmiş adam durumuna düştüğüm için müthiş keyfim kaçıyor.

Kapı Catie'nin arkasından çarpılarak kapanıyor ve Meyssonnier, ne Peyssou'nun diyeceği gibi "Vay be!" diyor ne Colin gibi gülümsüyor.

– Otur, diyorum. Seni bir dakika bekleteceğim.

Catie nin sıcaklığıyla hâlâ ılık olan iskemleye oturuyor. Oturuyor, susuyor ve kımıldamıyor. Erkek erkeğe olmak ne kadar rahat. Başladığımdan çok daha çabuk ve çok daha başarılı bitiriyorum afişi.

– İşte, diyorum bildiriyi ona uzatarak. Ne diyorsun?

Yüksek sesle okuyor:

MALEVİL ve LA ROQUE YURTLUĞU

Aşağıda adları yazılı suçlular ölüme mahkûm edilmiştir:

VİLMAİN, kanun kaçağı, cete reisi.

JEAN FEYRAC, Courcejac kasabı.

Diğerleri, ilk uyarıdan sonra silahlarını teslim edecek olurlarsa, yanlarına sekiz günlük su ve yiyecek verilerek arazimizin dışına çıkarılacaklar, haklarında başka işlem yapılmayacaktır.

Emmanuel Comte
Malevil Başpapazı

Yüksek sesle okuduktan sonra, bir kez de alçak sesle okuyor Meyssonnier. Yüzünün her çizgisinde "sorumluluk duygusu ve dikkat" var. Çok iyi bir militan komünistti, ama çok iyi bir rahip ya da çok iyi bir hekim de olabilirdi. Malejac'ın belediye başkanı olamaması ne kadar yazık! Eminim, şimdi bile ara sıra düşünüp üzüldüğü oluyordur.

– Ne düşünüyorsun?

– Psikolojik savaş, diyor, ciddi bir yüzle.

Bu bir tanımlama. Onaylama sonra gelecek. Bir kez daha düşünüyor. Bırakalım, zihninde iyice bir tartsın. Çok yavaş olduğunu bilirim, ama sonuçlar her zaman beklemeye değer.

Sonunda,

– Ama bence, diyor, ancak Vilmain ve Feyrac öldükten sonra işe yarar. Bu durumda, başlarında onlara kumanda edecek biri ol-

madığından, dövüşmektense canlarını kurtarmayı tercih ederler.

Catie'ye, "İşleri kötü giderse" demiştim. Meyssonnier çok daha kesin konuşuyor: "Vilmain ve Feyrac öldükten sonra!" Haklı olan Meyssonnier. Aradaki fark önemli. Savaş sırasında, ateş emri vereceğim zaman bunu hatırlayacağım.

Ayağa kalkıyorum.

– İşte! Bir kontrplak bulup, bunu yapıştırabilir misin? Üstüne de iki delik açarsın.

– Olabilir, diyor Meyssonnier de kalkarken.

Afiş elinde, yazı masamın çevresini dönüyor, hizama gelince duruyor.

– Sana söylemek istediğim bir şey var: hâlâ sadece mazgal deliklerinden ateş etmemiz gerektiğini mi düşünüyorsun?

– Evet. Niçin sordun?

– Beş tane var da ondan. Giriş kulesinde de iki mazgal var, yedi ediyor. Oysa artık on kişiyiz.

Durup, yüzüne bakıyorum.

– Bundan ne sonuç çıkarıyorsun?

– Dışarıda iki değil, üç adamımız olması gerektiğini. Şimdiden söyleyeyim dedim, çünkü kazamat üç kişi için çok küçük.

Catie'den sonra Meyssonnier! Bütün Malevil düşünüyor, araştırıyor, icat ediyor. Tüm Malevil, bütün gücüyle bir tek hedefe yöneliyor. Şu dakikada, başında bulunduğum, ama aynı zamanda hizmetkârlarından biri, çarklarından biri olduğum, kendi adına düşünen, kendi adına hareket eden bir bütünün parçası olduğum hissine kapılıyorum. Önceki hayatımda, yaptıklarımın aşağılık hesaplarla sadece kendime yönelik olduğu önceki hayatımda hiç tatmadığım, baş döndürücü bir duygu bu.

– Memnun görünüyorsun, diyor Meyssonnier.

– Öyleyim. Malevil iyi hazırlanıyor.

Bu cümle, söylendiği zaman, şu an hissettiklerimin yanında öyle zavallı kalıyor ki.

– Gene de, diyor Meyssonnier, arada bir, mide boşluğuna şöyle yumruk gibi bir şeyin oturduğu olmuyor mu?

Gülmeye başlıyorum.

– Eh, biraz. Arada bir!

O da gülüyor ve ilave ediyor:

– Bu bana neyi hatırlatıyor biliyor musun? Bitirme sınavlarına girdiğimiz günleri.

Bir kez daha gülüyorum, döner merdivene kadar birlikte yürüyoruz, elim omzunda. Gidiyor, Springfield'i almak ve kapıyı kapamak için geri dönüyorum.

İç surların önünde Colin, Jacquet ve Hervé beni bekliyor, son ikisinin ellerinde hâlâ kürekleri var, Colin'in eli boş, ötekilerin biraz ilerisinde kısa boyuyla iki devin komşuluğundan hoşlanmamış olmalı.

– Kürekleri bırakmayın, diyorum. Size bir iş var gene. Meyssonnier'yi bekleyeceğiz.

Catie sesimi duyduğu için doğumhaneden çıkıyor, bir elinde kaşağı, öbür elinde fırça. Ne yaptığını biliyorum. Boksun içindeki samanın temiz olmasından yararlanarak Algülüm'ü tımar ediyor, çünkü kısrağın, yer temiz olsun, pis olsun, yatıp yuvarlanma huyu var. Falvine, mağaranın girişine konulmuş koca bir kütüğün üzerine oturmuş ve beni görünce suçlu bir gülümsemeyle ayağa kalkıyor.

– Kalkmasana Falvine, diyorum, otur dinlen biraz.

– Hayır hayır, diyor sinirime dokunan bir gayretkeşlikle. Dinlenmeye vaktim mi var?

Ve ayakta kalıyor, oturduğu zamankinden daha fazla bir şey yapmadan. Susuyor, bu bile bir şey. Bu sabahki zılgıt etkisini kaybetmemiş daha.

Bu davranış Catie'yi de öfkelendiriyor, çünkü pis altlığı dışarı çıkarmak dahil, işin asıl yükü ona kalmıştır. Anneannesine saldıracağını hissettiğim için, araya giriyorum:

– Algülüm'ün işi bitti mi?

– Daha bitmesin mi? Bir ton gübre tozu yuttum? İyi ki de duş yapmışım yani! Omzunda tüfekle kaşağılamak kolay mı zannediyorsun? (Neden bilmem, gülüyor.) Bu sersem, tavuklara da düşman üstelik. Ha bak, haber vereyim: bir tavuğun daha gitti. Bir yumruk indirdim burnuna, senin Algülüm'üne, bir daha unutmaz kolay kolay.

Kurbanı görmek istiyorum. Kart bir tavuk neyse ki, Falvine'e uzatıyorum.

– Al Falvine, yol, temizle, sonra Menou'ya götür.

Falvine alıyor, oturduğu yerde yapılacak bu işten memnun.

Evet böyle! Meyssonnier'yi bekliyoruz. Malevil'de hayat devam ediyor. Jacquet, kollarını sarkıtmış, işsiz kaldığı için şaşkın, bir şeyler soran, bekleyen, sevgi dolu güzel köpek gözleriyle bana bakıyor. Hervé, zarif bir eğilişle bir ayağına yaslanmış, ona bakmayan, ama yarı ona yarı bana cilve yaparcasına hiç gereği olmayan hareketlerle vücudunun yuvarlaklarını sergileyen Catie'ye bakıyor, küçük, siyah sakalını okşayarak. Colin, duvara dayanmış, gülümseyerek sahneyi seyrediyor. Ve Falvine oturmuş, tavuk kucağında. Yolmaya başlamamış daha, ama nasıl olsa başlar. Şimdilik hazırlanıyor.

– Özetle, diyor Catie, bedeniyle oynamayı sürdürürken, senin Algülüm'ün kusuru çok: ısırıyor, gübrelerde yuvarlanıyor, tavukları öldürüyor.

– Senin için önemli değil belki, diyorum, ama Algulum çok iyi bir attır, Catie.

– Aa, tabiî, kuşkusuz, diyor Catie küstahlıkla, atını çok seviyorsun, biliyorum. Ona da bayılıyorsun. Ama gene de onun kapısının altına bir tel kafes yaptırsan iyi olur. İçlerinden bırı bile bu kadarcık bir şeyi yapamıyorsa evde sekiz erkeğın bulunması ne işe yarar? (Gülüyor, yan gözle Hervé'ye bakıyor.)

Gruptan ayrılıyorum, kuledeki malzeme deposuna gıdıyorum, bir rulo tel ve bir pense alıyorum Thomas'nın defterine aldıklarımı yazıyorum. Bu hareketleri robot gibi yaparken, Catıe'yi ve atlarımızdan faydalanma önerisini, Meyssonnier'yı ve mazgal delikleri konusundaki değerli uyarısını düşünüyorum. Bırden bır şeyı fark ediyorum: Malevil'de yaptığımız şey –ve çabuk, çok çabuk yaptığımız, çünkü sürat hayatta kalabilmemizin en önemli şartı– savaş sanatını öğrenmek. Gerçeği görmemek için kör olmak lazım: bizi koruyacak bir başka güç, kurulu bir sosyal duzen yok artık. Tek gücümüz, silahlarımız. Sadece silahlarımız da değil: kurnazlıklarımız. Bizler, paskalyada, Malejac seçimlerini kazanmak gibi mutlu bir sorundan başka kaygısı olmayan bizler, hepimiz, il-

kel kavimlerin acımasız yasalarını benimsiyoruz birer birer.

Malzeme deposundan çıktığımda, elinde pankartla Meyssonnier'yı görüyorum. Pankartı alıyorum. Çok güzel. Neredeyse bir sanat eseri. Meyssonnier resim kâğıdının çevresinde kontrplakın çerçeve gibi görünmesine özen göstermiş. Dış surlara dönerken, bildiriyi bir kez daha okuyorum. Ve birden mide boşluğumda o yumruk gibi şeyi hissediyorum. Önemli değil. Geçecek.

Ötekilerin yanına gittiğimiz zaman Catie, pankartta ne olduğunu soruyor, kolumu uzatarak gösteriyorum hepsi okusun diye. Colin de yaklaşıyor.

Ne? Sız rahip misiniz? diyor Hervé, hayretle ve birden sizli bizli konuşmaya başlaması herkesi güldürüyor.

Malevil başpapazlığına seçildim, ama sen gene bana "sen" diyebilirsin.

– Her neyse, diyor Hervé, kendini toplayarak, kartona öyle yazmakla akıllılık etmişsin, çetedeki bazı elemanları çok etkileyecektir. Ve Vilmain'e "kanun kaçağı" diyerek de iyi etmişsin O hayvan oğlu hayvan, güya subay olduğu için yaptıklarının hepsinin yasal olduğunu söylüyor.

Bu iki saptama beni memnun ediyor. Düşündüklerimi doğruluyor: yaşadığımız bu anarşi ortamında, sadece silahın önemli olmadığını gösteriyor. Zannedilenin aksine, bir unvan, bir rütbe, kaosta insanlar, kaybolmuş düzenden geriye kalmış kavramlara sarılıyorlar. En küçük bir yasallık izlenimi onları büyülüyor. Böylece ben, kâğıt üzerinde bile olsa omzundaki rütbe işaretlerini söktüren Vilmain'e ağır bir darbe indirmiş oluyorum.

- Catie, beşimizi gizli geçitten sen çıkaracaksın, diyorum Ve biz dışarıda olduğumuz sürece giriş kulesinin yakınında olacaksın. Falvine, Peyssou'ya çıktığımızı haber ver. Mahzende Maurice'le beraber.

Hemen mi? diyor Falvine, oturduğu yerden; tavuk el sürülmemiş olarak kucağında.

- Hemen, diyorum, sert bir sesle. Haydi, kımılda biraz!

Catie, pelte gibi sallanarak giden anneannesine bakarak gülüyor.

Hepimiz dışarıya, yola çıkınca Meyssonnier'yi kolundan yakalayarak alçak sesle yapılacakları söylüyorum. *Sept Fayards*'ın yamacına bitişik yamaçta, barikatı rahatça görebilecek bir yerde tek kişilik bir çukur hazırlamasını istiyorum.

Kabul ediyor. Onu Herve ve Jacquet'yle orada bırakarak Colin'le birlikte ormandaki kestirmeye gidiyoruz. Önden yürüyorum ve ondan, benim bastığım yerlere basmasını istiyorum, çünkü tuzak olarak bağladığım dallara rastlarsam, zarar vermeden etrafından dönüp yürüyeceğim.

Bütün tuzakları buluyorum. Düşman La Roque'a çıkan kestirme yolu keşfetmemiş demek ki. Bunu gözümle görmüş olmaktan memnunum.

Sıra ikinci göreve geliyor. Son kez ana yoldan La Roque'a atla gittiğimde iki yamaç arasında kalmış çok dar bir geçit görmüştüm, iki yamacın da üstünde, birbirine karşı, yanıp kömürleşmiş iki kütük vardı. Bu iki kütük arasına, getirdiğim demir teli germek ve Vilmaine'le ilgili bildiriyi buraya asmak niyetindeyim. Ama yazık ki, kestirmeden gidilse bile, epeyi uzak. Arkamda Colin'in zorlandığını, nefes nefese kaldığını fark ediyorum ve birden vicdan azabı duyuyorum, önceki gece çok az uyumuş olmalı, kazamattaydı.

– Biraz şiştik, değil mi? diyorum.

– Evet.

– Bir yarım saatlik yolumuz kaldı. Pankartı astık mı, oturur biraz dinleniriz.

– Yok canım, o kadar da değil! diyor kaşlarını çatarak çenesini öne çıkarırken.

Kırkını geçmiş olmasına rağmen böyle surat asmasını çok çocuksu buluyorum. Ama bunu ona söyleyemem. Güçlü erkekliğine çok önem verir, bilirim, Peyssou gibi gösteri derecesinde değilse de, gene en az onun kadar.

Hava çok sıcak. Ter içindeyim. Yakamı açıyor, gömleğimin kollarını kıvırıyorum. Arada bir dönüp bir dalı tutuyorum, Colin'e çarpmasın diye. Yüzü solgun, gözleri çukura kaçmış görünüyor, dudakları birbirine yapışmış. Nihayet gideceğimiz yere ulaşınca onun adına rahatlıyorum.

Ormandaki kestirmeden ana yola çıkış, önce yumuşak bir yokuşla başlıyor, ama son yirmi metresi çok dik ve sarp. İnerken, gerekirse kayabilirim. Çıkışta zorlanacağım. Yolun karşı tarafında da arazi yapısı aynı, zaten yolun burada ürkütücü bir görünüm alması da bu yüzden. İki sarp duvar arasında boğulmuş gibi.

İstediğimden daha hızlı, fırlatılmış gibi iniyorum. Ve yola düşüyorum sanki. Demir teli pankartın deliklerinden geçiriyorum, bir ucunu bu yandaki yanmış kütüğe bağlıyorum, sonra çekerek karşıya götürüyor, öbür ucu oradaki kütüğe bağlıyorum. Acelem var. Colin, dik kayalığın kenarında, ormanın bittiği yerde bir yeşilliğe gizlenmiş, onu göremiyorum, gözü La Roque yönünde, tüfek elinde beni koruyor. Bu iş için iyi bir yer bulmuş. Ama karşımızdaki tek kişiyse. Ya kalabalık bir grupsa? O zaman, ta bir sonraki dönemece kadar ne saklanacak bir çukuru ne bir yeşilliği olan çırçıplak arazide çok kolay bir hedef olurum, belki de düşmanın gözü önünde buradaki ya da yolun karşısındaki dik yokuşu tırmanmaya çabalarken.

Üstelik, omzuma azılı, yani kullanamayacağım bir silahla, iki elimle yapışarak, kayarak, kayıp yeniden tırmanarak ve inanılmaz bir yavaşlıkla, tırmanmayı başarabilirsem...

Sonunda başarıyorum, Colin yeşillikler arasında o kadar iyi gizlenmiş ki, hiçbir yerde göremiyorum. O beni görüyor kuşkusuz, ama gürültü ederim korkusuyla seslenmiyor. O an bir baykuşun öttüğünü duyuyorum. Duruyorum, şaşkınım. Çünkü felaket gününden beri tabiat sessiz: ne böcek sesi, ne kuş cıvıltısı. Baykuş bir kere daha ötüyor, çok yakın. Oraya doğru yürüyorum ve Colin'in bacaklarına çarpıyorum.

– Şşt! Dikkat et! Buradayım! diyor alçak sesle.

– Baykuşu duydun mu?

– Bendim, diyor Colin, sessizce gülerek. Seni çağırmak için yaptım.

Ve sert bir hareketle, zafer kazanmışçasına tüfeğin emniyetini kapatıyor.

– Sendin ha! Çok iyiydi ama! İşe bak, inandım gerçekten.

– *Dernek* günlerimizde, hatırlamıyor musun, taklit yapardım. En iyiniz bendim.

Bugün bile gurur duyuyor. Güç istemeyen her şeyde en iyiydi Colin: ok, sapan, bilye, sihirbazlık. Ve tabiî, üç topla jonglorluk numaraları, kamıştan flüt yapma, karasinekler için kâğıttan giyotin, bir demir telle kilit açma, öğretmenin yanına giderken yapılan başarılı bir düşme numarası.

Ona bakarak gülümsüyorum.

– On dakika mola. Haydi, biraz kestir.

– Seni korurken ne düşünüyordum, biliyor musun Emmanuel? Burası pusu kurmak için bulunmaz bir yer. Dört kışıyle, iki yanda ikişer kişi, bütün bir çeteyi temizleyebilirsin.

– Haydi uyu uyu! Savaş planlarını sonra yaparsın.

Ve daha çabuk uyuması için uzaklaşıyorum, ama bu kez onu kaybetmemek için işaret noktaları buluyorum. Yürürken, Colin e bakıyorum. Uzanır uzanmaz dalıyor, bir iki küçük eğreltiyi ezerek, tüfeği kollarının arasında çok sevilen bir kadın gibi.

Saatime bakıyorum. Bir aşağı bir yukarı yürüyorum. Botlarım hiç gürültü yapmıyor. Yamacın bu yüzü kuzeye bakıyor, ust uste yağan yağmurlarla yeşillik her tarafı kaplamış. Bitki örtüsünun, tropik ormanları andıran çılgın yeşilliğine bir kez daha şaşıyorum Ama çeşit az. Sanırım eğreltiler, ezici yaşama güçleriyle her yeri ele geçirecek. Sessizlik, hiçbir canlının var olmayışı korkunç bir şey. Bir tek örümcek ağı, bir daldan ötekine uzanmış tek bir ağ görmek beni mutlu etmeye yetecek. Ama korkarım, az zarar görmüş bölgelerden buraya göç etmedikleri takdirde, bir daha hiç böcek göremeyeceğiz. Peki kuşlar? Başka yerlerde hayatta kalmış olsalar bile, hiçbir böcek yokken burada nasıl yaşayacaklar? Orman çeyrek yüzyıla kalmadan kendini yeniden yaratacak ama tabiat pek çok şeyini kaybetmiş olacak.

Bitki örtüsünün rutubetli sıcağında, yaprakları kımıldatacak en küçük bir esintinin olmadığı bu boğucu sessizlikle kuşatılmış olarak kendimi birden çok yalnız hissediyorum ve dehşete kapılıyorum. Bu, yaklaşan savaşın kaygısı değil. Karnımın içi boşalmış gibi olur, midemde bir yumruk, kalbim küt küt çarpmaya başlar, evet, bunu iyi bilirim. Hayır, şu an yaşadığım, daha kötü. Bu başka bir korku. Colin uyuyor ve o olmadan, arkadaşlarım olma-

dan, Malevil'den uzakta, hiçbir şey olmadığım hissine kapılıyorum. Boş bir gıysi gibi boşlukta asılıyım.

Bu hıçlığı öylesine katlanılamaz buluyorum ki Colin'i uyandırıyorum. Ne bencillik. Kararlaştırdığımız saatten beş uzun dakika once. Gözlerini açıyor, geriniyor, konuşuyor ve ilk sözleri bana küfretmek ıçın. Ama konuştuğu an, kendimi buluyorum Sevgi baglarımla, sorumluluklarımla, arkadaşlarımın bana uygun gördukleri rolle ve çok iyi bildikleri niteliklerimle. Tekrar benliğime yerleşıyorum, bir benliğim olduğunu görüp rahatlayarak.

– Bir dakika adamı rahat bırakamaz mısın be? Ne güzel bir rüya görüyordum.

Anlatmaya can atıyor, ama susması için işaret ediyorum. Burada yola çok yakınız. Yüksek otların arasına dalıyoruz ve nihayet, keçıyoluna geldiğimizde, rüyasını unutmuş oluyor ama zihni hâla rahatlamış değil. Tehlikenin günlük düşüncelerimizi tümüyle unutturmaması ne kadar garip.

Bana bakıyor, kaşları havada, yarım bir gülüşle:

– Catie sana asılıyor, değil mi! diyor.

– Evet.

– Peyssou'ya da asılıyor!

– Sen de fark ettin, değil mi?

– Sonra da Hervé...

– Belki.

Bir sessizlik.

– Peki ama, Thomas?

– Thomas, Malevil'de altı erkeğe karşılık iki kadın var diyor

– Yani?

– Catie yle evlenmekle iyi edip etmediğini düşünüyor.

Bir sessizlik oluyor, sonra Colin devam ediyor:

Sence, niye bu kadar az kadın var?

Oradan oraya dolaşan gruplar için, doğal. Ya grup şefleri istemıyor ya da kendiliğinden yok olup gidiyorlar. Yiyecek çok az olunca, en güçlüler yiyor sadece.

– Ama bizim gibi insanlar için?

– Yani yerleşik olanlar için mi diyorsun?

– Evet.

– Sanırım, o başka bir olay. Felaketten önce, kırsal kesimin kızları, yüzde sekseni kaçıp büyük kentlere gidiyordu.

– Sen bütün kentlerin yıkıldığını mı düşünüyorsun?

– Bilemem. Ama bugüne kadar karşılaştığımız grupların hiçbiri kentli değildi.

Bir sessizlik.

– Bu boktan bir iş, diyor Colin. Herkesin kendi kadını olması herkes için daha iyi olurdu.

Miette için hiç de hoş olmayan bir düşünce, diye düşünüyorum. Zavallı Miette'çik, işte senin görev duygundan biraz bıkmış görünen biri daha.

Konuyu değiştiriyorum.

– Colin, bugün öğleden sonra bir güzel uyumanı istiyorum.

Tahmin ettiğim gibi, dikleniyor hemen:

– Neden ben? diyor omuzlarını gererek.

Neden o? Yoksa biraz ufak tefek olduğu için...

Ciddî bir tavırla anlatıyorum.

– Savunma düzeninde sana çok önemli bir görev vereceğim.

– Ha! diyor, rahatlayarak.

– Şu anda Meyssonnier'nin kazdığı tek kişilik çukurda senin olmanı istiyorum.

– Kazanatta kim olacak?

– Hervé ile Maurice.

– Ve ben, tek kişilik çukurda?

– Evet. Bu demektir ki gece uyumayacaksın. Onlar nöbetleşe uyuyabilirler. Sen uyuyamazsın.

– Bir gece uykusuz kalmaktan korkacak değilim, diyor Colin, önemsemez bir tavırla. Sonra soruyor: silahım ne olacak?

– 36 model tüfek.

– İyi, diyor memnun.

Yüzüme bakmak için başını kaldırıyor.

– Ötekiler?

– Hervé ile Maurice mi?

– Evet.

– Kendi silahlarını alacaklar.

Sessizlik.

– Neden üçümüz de 36 model?

– Vilmain'in adamları, siz ateşe başlayınca, seslerden bizimkileri kendi tüfeklerinden ayırt edemesinler diye.

Duruyor ve o kayık gibi geniş gülümsemesiyle bana bakıyor.

– Seslerden anlamazlar ama kurşunu yiyince anlarlar, diyor. Ekliyor: kimsenin aklına gelmeyecek şeyler senin aklına gelir Emmanuel.

– Senin de.

– Benim de mi?

– Sonra söyleyeceğim sana. Daha sözümü bitirmedim. Bu gece dürbünümü sana vereceğim.

– Ha! diyor Colin.

İlave ediyorum:

– Vilmain'in şafakta saldıracağını düşünüyorum. Gelirlerken görmen ve derhal işaret vermen için sana güveniyorum.

– El feneriyle mi?

– Kesinlikle hayır. Hemen fark ederler.

- Neyle peki?

Durup, yüzüne bakıyorum.

– Baykuş sesiyle.

O da bana bakıyor, ışıl ışıl bir gülümsemeyle ve öylesine gururla bakıyor ki, tepkisi biraz hüzün veriyor bana, kendim yol açtığım halde. En basit şeylerde boyunun kısalığını unutturacak bir gurur payı aramaktan vazgeçmesi için imkân olsa kendi fazla santimetrelerimin yarısını ona verirdim.

– Benim bir fikrimden söz ettin, diyor biraz sonra.

– Catie'nin bir fikrinden ve senin bir fikrinden.

– Catie'nin fikri mi? diyor Colin.

– Evet ya, ummazdın, değil mi? Zihninde onu fazla "özel" bir yerde görüyorsun, belki!

Erkek erkeğe biraz gülüyoruz, sonra, konuya dönüyorum:

– Vilmain çekilirse, onu atlarla takip edeceğiz, ama ana yolda değil. Şu yürüdüğümüz kestirmeden. Pankartı astığımız yere on-

lardan çok önce ulaşacağız böylece. Ve orada onlara pusu kuracağız.

– Pusu fikri benim, diyor Colin gizli bir gururla. Ya Catie'ninki?

– Catie atları düşündü. Ben de kestirmeden gitmeyi.

Bırakıyorum, zaferinin tadını çıkarsın. Beş uzun dakika konuşmadan yürüyoruz, yan yana. Sonra değişmiş bir sesle soruyor.

– Şu Vilmain hayvanının ağzına sıçabilecek miyiz Emmanuel? Buna inanıyor musun?

– Evet, inanıyorum.

Sonra, ilave ediyorum.

– Şimdi bir tek korkum var: ya gelmezse!

Bu gece de, dün geceki gibi şafak vaktini kendime saklıyorum. Tek farkla. Evelyne giriş kulesinin mutfağında yerdeki yatağımı benimle paylaşacak ve son nöbette yardımcı olacak.

İki görevi var: omzunu sarstığım an fırlayıp giriş kulesindeki savaşçılara haber verecek, sonra derhal doğumhaneye koşarak, Algülüm ile iki beyaz kısrağı eyerleyecek, takibe hazır olmaları için. Malabar'ı almıyorum. Kısrakların arasına girince kişneyerek bizi ele verebilir.

Bütün görevler dağıtıldı. Menou, çekme köprüde. Falvine, mahzende, oraya bağladığım boğayı ve inekleri rahatlatmak için. Durmadan işleyecek çenesini uzaklaştırmanın çaresini böyle buldum.

Mazgalları güneyden kuzeye 1'den 7'ye kadar numaraladım. Evelyne'in çağrısıyla herkes kendi görev yerine gidecek, olabildiğince sessiz ve çabuk. 1. mazgalda Jacquet. 2.'de Peyssou. 3.'de Thomas. 4.'de ben. 5.'de Meyssonnier. Miette ve Catie 6. ve 7.'de. Bu son iki mazgal deliği giriş kulesinin içinde. Çünkü bunlar, zekice, özel bir biçimde yapılmış, savaşçılarımıza ateş etme imkânı sağlıyor fakat düşman ateşinin ulaşmasına izin vermiyor. Hepimiz bu konuda aynı fikirdeyiz: kadınlarımızı feda edemeyiz, toplumumuzun geleceği onlara bağlı.

Dışarıda, Hervé ve Maurice kazamattaki yerlerini aldılar. Colin, tek kişilik çukurda. Öbür ikisine ateş emrini o verecek –Vilmain ve adamları yeterince yaklaştığı zaman.

– Okumu da yanıma alacağım, diyor Colin, gitmeden önce.

– Okunu mu? Ee tüfeğin var ya!

– Bu da benim buluşlarımdan biri, diyor Colin. Korku yaratmak, anlıyor musun? Ses yok, duman yok, vız! Sırtının ortasına! Neye uğradıklarını şaşırırlar. Sonra 36'lık tüfekle ateşe başlarım.

Bu yeni fikirden o kadar memnun ki, itiraz etmiyorum. Ve onu akşam, surların üzerinde yürürken görüyoruz, 36 model tüfeği omzunda ve kocaman yay verevine boynuna asılmış. Meyssonnier omuz silkiyor, Thomas öfkeli: "Aklına eseni yapmasına izin veriyorsun!" diyor.

Çok az uyudum, ama bir gece önce şafakta son nöbette olduğu gibi, 4. mazgal deliğinin önünde, Meyssonnier'nin taburesinde otururken kendimi çok rahat ve zinde hissediyorum. Springfield tüfeğimin namlusu mazgalın yüzlerce yıllık taşına dayalı, kabzası bacağımın üzerinde. Benim, XX. yüzyıl insanının burada, nice İngiliz ya da Protestan savaşçının, metal halkalardan örülmüş zırhları içinde nöbet tuttuğu bu kulede bulunmam çok garip değil mi? Evelyne yanımda olmasa kader arkadaşlarım giriş kulesinde uyuyor olmasalar, bu kadar ilkel koşullarda yaşamayı sürdürmek için böylesine çırpınmazdım herhalde. Haydut sürüleriyle bu savaşlar, bu her an tetikte garnizon hayatı... Daha kaç yıl böyle yaşayacağız?

Evelyne, yanımda, çok sevdiği küçük taburesinde oturuyor. Sol baldırıma dayalı ve başı dizimde. O kadar hafif ki başı, hissetmiyorum bile. Uyumuyor. Ara sıra sol elimle boynunu, yanağını okşuyorum. Küçük eli hemen elimi yakalıyor. Tek kelime konuşmamaya karar vermiştik.

Evelyne'le ilişkimin arkadaşlarımı şaşırttığını, tedirgin ettiğini biliyorum, öte yandan ona bakmak, beden egzersizlerini yaptırmak, eğitmek için gösterdiğim sabrı da alkışlıyorlar. Aslında, gerçekten benim kadınım olsa, beni kınayacaklar belki. Ama daha iyi anlayacaklar. Gerçek şu ki ben de kendimi anlamaya çalışmaktan vazgeçtim. Evelyne'le ilişkilerim, platonik, cinsel duyguların da katıldığı platonik bir ilişki. Ona sahip olma arzusu duymuyorum, ama küçük bedeni beni mutlu ediyor. Kocaman, berrak gözleri, uzun saçları. Bir gün Evelyne güzel bir genç kız olursa, bir erkek olarak, tutkularıma hâkim olamam. Ama bana öyle

geliyor ki, çok şey kaybolur benim için. Onun hep böyle kalmasını yüz bin kere tercih ederim ve ilişkilerimizin değişmemesini.

Bugün, öğleden sonra, yazı masamın çekmelerini "yerleştirdiği" sırada, ben kısa bir uyku kaçamağı yaparken, amcamın bana kâğıt keseceği diye verdiği ince, keskin bir küçük bıçak buldu. Uyandığımda, bıçağı benden istedi.

– Ne yapacaksın onu?

– Ne yapacağımı biliyorsun.

Evet, biliyorum, gerçekten. Bana söylemesini istemiyorum. Başımla, "evet" diyorum.

Hemen, kılıfın halkasına bir ip geçirip kemerine takıyor. Akşam, bütün Malevil, küçük hançeri için onu şakacı sözlerle, övgülerle karşılıyor. Ben de, yoksa Vilmain'i "kılıçtan geçirmeye" mi hazırlandığını soruyorum. Tıpkı ötekiler gibi ben de bu küçük ve tuhaf oyuna katılıyorum, anlamamış görünüyorum. Ama ben bu oyunun ardında saklanan gerçeği biliyorum.

Gece serin ve mürekkep karasının yerini belli belirsiz bir gri almaya başlıyor yavaş yavaş. Mazgal deliğinden pek bir şey göremiyorum. Özellikle de "kulağımla dikkatli olmaya" çalışıyorum. Bu, Meyssonnier'nin askerde öğrendiği bir terim olmalı. Bütün kuşlar ölmüş, şafak hüzün verecek kadar sessiz. Kako bile bana küskün. Bekliyorum. Bu gözünü kan bürümüş serseri kesinlikle saldıracak. Bir kere saldıracağım, dedikten sonra, kararından nasıl dönebilir! Ve üstelik, eski tip bir bazukaya dayandırdığı teknolojik üstünlük inancıyla kendine kör bir güveni var!

Bu cins adamların en iğrenç yanını, kafalarının nasıl işleyeceğini önceden bilebilirsiniz. Madem bazuka benim elimde, o halde benim dediğim olur! Ve onun dediği: bizi, hepimizi öldürmek. Onun iki "zamparası" öldürüldü. Bütün Malevil bunu "ödeyecek".

Hayır, hiçbir şey ödemeyecek! Bütün gün, ara ara, korku içimi ürpertti, şimdi bitti artık. Önümüz aydınlık. İçime yerleşmiş küçük bir heyecan dışında, sakinim. Şu saniyelerde Colin'in baykuş sesini bekliyorum.

Bekliyorum ve duyduğum an, beni felce uğratacak kadar gafil avlıyor. Evelyne'in omzunu sarsmam gerektiğini Evelyne elime

dokunarak hatırlatıyor bana. Ve gülünç bir şekilde omzunu sarsıyorum, ne yapacağını biliyor halbuki.

Evelyne gidiyor, kararlaştırdığımız gibi taburesini de götürüyor, kimse çarpmasın diye ve ben, kendimi, az önce oturduğum taburenin önünde diz çökmüş buluyorum, sol kolum tabureye dayalı ve sağ yanağım silahın kabzasında.

Arkadaşlarımın görev yerlerine koştuklarını duyuyorum ardımda, göz ucuyla da görüyorum, çünkü ortalık ağarıyor. Bütün bunlar büyük bir sürat ve sessizlik içinde yapılıyor.

Sonra bitmek tükenmek bilmeyen dakikalar geçiyor. Vılmain barikata ateş açmaya karar veremiyor bir türlü ve gariptir, senaryomda ona ayırdığım rolü oynamaya hevesli görünmediği için birden çok sinirleniyorum ona. O sırada ne söylediğimin farkında değilim, ama Meyssonnier durmadan, alçak sesle, "Ne bekliyor bu herif Tanrım, daha ne bekliyor?" diye söylendiğimi sonradan anlattı bana.

Nihayet, beklediğimiz silah sesi geliyor. Ve tahmin ettiğimden çok daha güçsüz olduğunu anlıyorum. Vilmain'de hayal kırıklığı yaratmış olmalı, çünkü bazuka mermisi bütün barıkatı yok edemiyor, iki kocaman kapıyı menteşelerinden bile sökemiyor. Ortasını parçalayarak bir buçuk metre çapında bir delik açıyor ancak, üst yanı ve altı biraz tahrip olmuş ama yıkılmamış, öylece duruyor.

Sonra ne oluyor? Uzun bir düdük sesiyle ateş emri vermem gerek. Vermiyorum. Ama hepimiz ateşe başlıyoruz, ben de birlikte, kuşkusuz herkes ötekinin bir şey gördüğünü zannederek, gerçekte kimse bir şey görmemiş, çünkü görülecek bir şey yok. Düşman görünürde yok henüz.

Tutsak aldıklarımız anlatacak sonra: biz ateşe başladığımızda, Vilmain'in adamları on metre kadar aşağıda, yalıyarın çıkıntısıyla korundukları bir yerde, menzilimizin dışındalar. Erken ve hiçbir hedefe yönelmeyen ateşimiz başladığında, bazukanın barikatta açtığı gediğe doğru saldırıya geçiyorlar, ama ateşimiz onları durduruyor. Onlara zarar verdiğinden değil, peş peşe ateş ettiğimiz sırada kurşunlarımız, barikattan geri kalan tahtalara yağmur gibi yağarken, koca koca parçalar kopup çevreye savrulduğu için.

Saldırganlar yere yatıyor o zaman ve ateşe başlıyorlar. Ama yalıyarın onlara erişmemizi engelleyen çıkıntısı, onların da bizi görmesini engelliyor. Böylece iki düşman karşı karşıya ve olmayan hedeflere ateş yağdırıyor.

Durumu anlıyorum sonunda, Meyssonnier de anlıyor, çünkü,

– Bunu durdurmalıyız, diyor, aptallık bu!

Hak veriyorum, ama durdurmak için, düdüğümü bulmam gerek (Peyssou'nun düdüğünü yani). Alnımdan terler akarak, bütün ceplerimi karıştırıyorum, bulamıyorum. Ve, korku içinde olduğum halde, şu an ne kadar gülünç durumda bulunduğumu fark ediyorum. Başkomutan birliklerine komut veremiyor, çünkü düdüğünü kaybetti! "Ateşi kesin!" diye bağırabilirim! Hatta giriş kulesindeki Miette ile Catie bile sesimi duyabilir. Hayır, neden bilmem, düdük bana çok önemli görünüyor şu an, her şey kaidesince yapılmalı.

Sonunda buluyorum değerli ve kutsal şeyi! Hiçbir yere kaybolmamış, sakladığım yerdeymiş, gömleğimin göğüs cebinde. Üç kez peş peşe öttürüyorum, birkaç saniye arayla ve ateş kesiliyor.

Düdük sesimiz Vilmain in savaşçı ruhunda da yankı bulmuş olmalı ki, iki büklüm saklandığım yerden, onun adamlarına bağırdığını duyuyorum: "Kime ateş ediyorsunuz, sersemler?"

Sonra, karşılıklı iki cephede, cehennemî gürültüyü sessizlik izliyor. Ölüm sessizliği demiyorum, ölen kalan olmadı. Savaşın bu ilk bölümü –gülünç ve durağan– böylece sona eriyor. Düşmanı aramaya Malevil'den çıkma gereği duymuyoruz, o da bir buçuk metre çapında bir delikte kurşunlarımızla tanışmaya hevesli görünmüyor.

Bundan sonra olanları ben görmedim, dışarıdaki komando anlattı.

Hervé ve Maurice ümitsiz ve çaresiz. Kazamat yapılırken yer seçiminde önemli bir hata olmuş. Malevil yolunda dolaşan insanlar çok rahat görünüyor, ama ayakta oldukları zaman. Yattıkları an –ki şimdi durum böyle– tamamen görünmez oluyorlar. Yol kenarındaki şev, üzerindeki yeşillikle onları bütünüyle gözden saklıyor. Hervé ile Maurice'in ateş etmesine imkân yok. Ayrıca, düş-

manlardan biri bir an ayağa kalksa bile, ateş açmaları gerekiyor mu bilemiyorlar, çünkü Colin'in silahı suskun.

Oysa Colin çok iyi bir konumda. Malevil'in tam karşısında, yolun şatoya doğru barikata kadar tırmanarak çıktığını görüyor. Yalıyarın yanında yüzükoyun yere yatmış saldırganları görüyor. Ve Vilmain, benim düdük sesimden sonra, "Kime ateş ediyorsunuz, sersemler?" diye bağırmak için dirseğinin üzerinde doğrulduğu zaman Herve'nin tarif ettiği tıraşlı, sarışın kafasından onu tanıyor.

Ve Colin, Vilmain'i öldürmeyi düşünüyor. Böyle söylendiğinde, evet, iyi fikir! Ama Colin, her zamanki gülüşüyle, bu fikri eyleme nasıl dönüştürdüğünü anlattığında donup kaldım.

Kuşkusuz, Colin'in tüfeğini kullanması imkânsız. O kadar istediği o "sessiz, dumansız" dehşeti yaratmak için yayını kullanmaya karar veriyor.

Colin ufak tefek, yer dar, yay çok büyük; bu "sıçan deliği"nde bu işi yapamayacağını anlıyor. Çukurundan çıkıyor (tüfeğini orada bırakarak). Tırmanıyor, yayı elinde, üç metre yukarıda, kömürleşmiş bir kestane gövdesi var, arkasına geçiyor, daha iyi nişan alabilmek için ayağa kalkıyor. Ayağa kalkıyor! Ve soğukkanlılıkla Vilmain'in sırtına nişan alıyor.

Ama, ne yazık ki Vilmain emir vermek için dönüyor ve ok, yanındaki adamın sırtına saplanıyor, herhalde bazukanın taşıyıcısı, çünkü Colin elinden iki üç bazuka mermisinin yere düşerek, bayır aşağı birkaç metre yuvarlandıktan sonra durduğunu görüyor. Yaralı korkunç bir çığlık atarak ayağa kalkıyor (o an kazamattakiler de görebilir onu) sırtındaki oku söküp çıkarmak ister gibi eğilip bükülerek yolda yalpalanmaya başlıyor. Birkaç metre ötede, yere yığılıyor, karınüstü çırpınıyor, tırnaklarını toprağa geçirerek.

Dehşet etkisi hemen hissettiriyor kendisini, ama yeterli değil. Ve Vilmain okun nereden geldiğini görebilmiştir. Bağırarak bir emir veriyor. Ve bir düzine tüfek, kendisininki de birlikte, Colin'in arkasında yere yapıştığı kestane kütüğüne kurşun yağdırıyor, Colin'in karşılık vermesi imkânsız, tüfeği üç metre ötesinde

ve yatar durumda yayını da kullanmasına imkân yok.

Surlardan, bu korkunç yaylım ateşini duyuyorum ama hiçbir şey göremeden, kime ateş edildiğini bile anlayamadan, çünkü dışarıdaki komando düşmanla aynı silahı kullanıyor. Meraktan ölecek gibiyim, çünkü bizim üç tüfeğimizle Vilmain'in on iki tüfeği arasındaki savaş beni çok korkutuyor, Vilmain, sırf sayıca üstünlüğü sayesinde arkadaşlarımızı kuşatabilir. Ve biz, hiçbir şey yapamayız, Malevil'dan çıkamayız, bu bir çılgınlık olur.

Kazamattakiler hâlâ düşmanı göremiyor. Colin'in siperinden çıktığını da görmedikleri için, Vilmain'in neden çıldırmış gibi otlara ateş ettiğini anlamadıkları gibi Colin'in silahının neden hâlâ sustuğunu da anlayamıyorlar, çünkü tek kişilik çukurun Malevil'i çok rahat gördüğünü biliyorlar –hiç olmazsa Hervé biliyor, Jacquet'yle birlikte çukuru onlar kazmıştı.

Ama en çok kaygılı olan şüphesiz, Colin. Oradan çıkma şansı olmadığını biliyor, en ufak bir şansı yok. Kararmış kestane kütüğünün arkasında, düşmanın yetmiş metre ötesinde, silahsız ve geri dönüp kaçma şansı yaylım ateşiyle yok edilmiş olarak, tek başına. Düşmanın 36 model kurşunları sağır gürültülerle ağaca saplandıkça başının üstüne kopmuş yongalar dökülüyor. Sonunda kararını veriyor Colin, üç metre ötede açık ağzıyla kendisini bekleyen çukura (tüfeği de orada, özenle kenara dayalı) ilk suskunlukta atlayacak. Ama tüfekler susmuyor, kurşunlar ağaca isabet etmediği zaman sağında solunda dehşet verici ıslıklar çalıyor inatla. "Hayatımda ilk ve tek kez, biraz daha küçük olmadığıma üzüldüm" diyecek sonra.

Tutsakların anlattığına göre, Vilmain, Colin'in oku yanındaki adamı öldürdüğü an, arkasında bir düşman olduğunu anlayarak çok ürküyor. Ama sonra düşman, ateşe ateşle cevap vermeyince silahsız olduğuna hükmediyor ve onu ağacın arkasından çıkarmaya karar veriyor. En usta atıcılarından dördü adamı ağacın arkasına hapsederken, eskilerden iki kişiyi, tepeye tırmanarak adamın arkasından çevirmeye gönderiyor. Ama bir iki metre uzaklaşmadan geri çağırıyor onları. "Şimdi sıra bende" diyor, "bu pezevengi ben, kendi ellerimle geberteceğim." Ve ayağa kalkıyor. Kuş-

kusuz, Malevil'in işgali istediği gibi yürümediği için, kolay bir başarıyla adamları üzerindeki gücünü tazelemek istiyor. Bu da çok cesaret isteyen bir iş değil, Colin ateşe ateşle cevap vermiyor ve yalıyarın çıkıntısı onu bizim ateşimizden koruyor.

Hervé ve Maurice, adamlarını görmedikleri gibi Vilmain'i de görememişlerdir o ana kadar. Ama ayağa kalktığı ve dövüşlerde pişmiş bir savaşçının hayvansı esnekliğiyle amaca doğru yürüdüğünde onlar için mükemmel bir hedef oluşturuyor. Hâlâ Colin'in işaretini bekleyen Hervé seyrediyor onu. (Sonra yürüyüşünün taklidini yapacak.) Ama Maurice korkunç bir nefretin dürtüsüyle silahını doğrultuyor, yolda yaylanarak yürüyen adamı namlusunun ucuyla izliyor bir süre, Vilmain'in durduğunu ve tüfeğini omuzladığını gördüğü an, şakağına nişan alıyor ve ateş ediyor.

Vilmain, kafatası paramparça yere yuvarlanıyor: bir ay önce, destekli ateşi öğrettiği kendi adamlarından birinin kurşunuyla ölmüş olarak. Colin'e yapılan yaylım ateş kesiliyor ve Colin kendini siperine atıyor. 36 model tüfeğini buluyor. Ve orada iyice gizlenmiş, iyice korunmuş olarak ateş ediyor. Mükemmel bir atıcı, hızlı ve şaşmaz: peş peşe iki adamı öldürüyor.

Durum, üç beş saniyede tersine dönmüştür. Jean Feyrac (tutsaklar, onun Malevil saldırısına pek sıcak bakmamış olduğunu söyleyecek) çekilme emri veriyor. Bu bir çekilme, bir ricat, taktik değişimi değil. Peş peşe birkaç kurşun, Colin'in çukurunun yanına gelerek onu saklanma zorunda bırakıyor, başını kaldırdığında, düşman yok olmuştur. Ama o kadarcık zamanda bazukayı, bazuka mermilerini ve ölülerin tüfeklerini alabilmişler.

Colin zafer kazanmış bir baykuş sesiyle ötüyor. Bir baykuş beni asla böyle mutlu etmemişti. Düşmanın kaçtığını ve hiç olmazsa Colin'in hayatta olduğunu haber veriyor bana.

Thomas'ya kapıyı açmasını söylüyorum, olanca hızımla merdiveni inerken yuvarlanacak gibi oluyorum ve son beş basamağı birden inerken atlamak zorunda kalıyorum. Doğumhane'ye koşuyorum, peşimde Meyssonnier. Omzumun üstünden,

– İncebel'i al! diye bağırıyorum.

Koşarken, tüfeğimin emniyetini kapatıyorum, omzuma asıyo-

rum. Evelyne, sesimi duymuş, elinde Seheryeli'yle doğumhaneden çıkıyor. Ben de Algülüm'ün dizginlerini yakalıyorum, hayvan o kadar sinirli ki ben kendime hâkim olmaya çalışıyorum. Konuşarak, okşayarak oyalanıyorum biraz. Önce zorluk çıkarmıyor. Ama barikatın parçalanmış tahtalarının yanına gelince, kokluyor tahtaları ve duruyor, ön ayaklarını gererek, sarışın yelesini öfkeyle silkeleyerek. Ter yanaklarımdan akıyor.

Algülüm'e ve inadını iyi bilirim.

Ama şaşkınlıkla ve derin bir nefes alarak, kısrağın bir iki yumuşak dizgin hareketi ve dilimle çıkardığım birkaç dost sesle inadından vazgeçtiğini görüyorum. Algülüm yürüyünce öbür iki kısrak itirazsız peşinden geliyor.

Ben tam dört ölü saydığım ve düşmanın silahlarını götürmüş olduğunu fark ettiğim sırada, dışarıdaki üç komando da yolun ucunda görünüyorlar. Geliyorlar, kıpkırmızı, nefes nefese, coşkulu. Sarılıp öpüyorum, ama öyküler anlatıp, duygusallığa kapılacak zaman yok. Maurice'in Meyssonnier'nin terkisinde İncebel'e binmesine yardım ediyorum, sonra Hervé, Colin'in arkasına biniyor, onun çok daha ağır olduğunu düşünürken Colin'in tüfeğinin yanında, yayının da omzunda olduğunu görüyorum. Küçük vücudunun yanında çok büyük görünüyor yay, ucu başından yukarıda.

– Yayını bıraksana diyorum. Ormanda başına dert olur.

– Hayır hayır, diyor Colin, mutluluktan yanakları kıpkırmızı.

Ata bineceğim an, yularları unuttuğumuzu fark ediyorum. Gidip almak bir sürü vakit kaybettirecek!

– Evelyne, sen de bizimle geliyorsun!

– Ben mi?

– Atları bekleyeceksin.

Öylesine mutlu ki, donup kalıyor. Belinden yakalayıp Algülüm ün sırtına oturtuyorum, arkasından eyere atlıyorum. Ormanın sınırına varınca, elimi Algülüm'ün sağrısına dayayarak, Colin'e doğru dönüyorum.

– Yayına dikkat et! Dörtnala gideceğiz!

– Bir şey olmaz, diyor en erkeksi ve mağrur gülümseyişiyle.

O sırada, dövüşte oynadığı rolü henüz bilmiyorum, ama yüzün-

deki ifadeden, bu rolün epeyi önemli olduğunu anlıyorum.

Algülüm iki gündür dışarı çıkmamıştı. Adımlarını açmak için yalvarmamı beklemiyor. Bacaklarımın arasında, şahlanışındaki olağanüstü gücü ve alnımda koşunun serin rüzgârını hissediyorum. Evelyne, iki kolumun arasına hapsedilmiş, rüyada gibi. Oturuşu kusursuz, eyerin ön kaşı üzerinde ilişir gibi oturuyor ve bir daldan korunmak için öne eğildiğim zaman, göğsümün altında iki büklüm olarak ellerini usulca Algülüm'ün boynuna yaslıyor. Kısrağın sarışın yelesi rüzgârla uçuşuyor, Evelyne'in uzun saçları da aynı sarı ışıltılı renginde boynumda, yüzümde. Toynakların yumuşak toprakta çıkardığı sesten ve Algülüm'ün göğsüyle ikiye ayırdığı yeşilliğin bacaklarıma çarpmasından başka hiçbir ses duyulmuyor. Algülüm dörtnala gidiyor ve arkasından biraz daha ağır –çünkü yükleri daha fazla– Seheryeli ile İncebel. Bu ikisi, birer robot. Ama Algülüm bir ateş, bir soylu kan, bir hız sarhoşu. Onunla tek kişi oluyorum, evet, ben de at oluyorum, salınışları benim salınışım, sırtının ritmiyle doğruluyorum ve iniyorum, Evelyne, tüy kadar hafif, aynı salınışa uyuyor. Ve inanılmaz bir hız, bir mükemmellik ve güç duygusu içindeyim. Dörtnala gidiyorum, bedenimde Evelyne'in küçük bedenini hissederek, düşmanın yok edilişine doğru, Malevil'in kurtarılışına ve La Roque'un fethine doğru gidiyorum, dörtnala. Şu anda ne yaşam, ne ölüm, hiçbiri yenemez beni. Dörtnala gidiyorum. Ve mutluluğumu haykırmak istiyorum olanca sesimle.

Öbür iki kısrakla arayı çok açtığımızı fark ediyorum. Ekip başlarını gözden kaybederlerse kişneyerek bizi ele verirler diye korkuyorum. Bir çıkışta Algülüm'ü tırısa geçiriyorum. Kolay olmuyor, yumuşak toprakta dört güçlü ayağıyla koşmak istiyor. Sonunda başarıyorum, patika dik bir açıyla dönüyor ve hep ardımızdaki kısraklar Algülüm'ü görebilsin kaygısıyla, duruyorum. Sağımda dev eğreltiler başımdan da yukarılara yükseliyor, oymalı yapraklarının arasından, epeyi aşağıda La Roque yolunun dönemeçlerini görüyorum önce, sonra, birden en uzaktaki dönemeçte, yola dağılmış, hızlı hızlı yürüyen Vilmain'in adamları görünüyor. Bazılarında ikişer tüfek var.

Colin ve Meyssonnier yetişiyorlar, ses çıkarınamalarını işaret ediyorum ve elimle uzaktaki grubu gösteriyorum. Nefeslerimizi tutuyoruz ve eğreltilerin arasından birkaç saniye sonra öldüreceğimiz insanlara bakıyoruz sessizce.

Meyssonnier İncebel'i Algülüm'ün yanına getiriyor ve alçak sesle:

– Yedi kişiler, diyor. Sekizinci nerede peki?

Doğru. Sayıyorum, yedi kişiler.

– Belki arkadan geliyordur!

Algülüm'e dörtnala kaldırıyorum yeniden ama bu kez daha az hızlı, durduğumuzda beyaz kısrakların soluk soluğa olduğunu fark ettim. Zaten o koşu heyecanı da bitti benim için. Zafer, soyut bir hedef olduğu zamanki çekiciliğini kaybetti. Şimdi, şu yolun üzerinde ayaklarını sürükleyen, terli, yorgun zavallıların çehresine büründü.

İşte anayola inen patikada son işaret ipliğim. Tam koparacağım an fark ediyorum. Geldik.

– Evelyne, şu ilerideki küçük açıklığı görüyor musun? Atlarla orada bekleyeceksin.

– Üçüyle mi? Dizginlerinden bağlayamaz mıyız?

Başımla, "hayır" diyorum. İki kısrak da yanımıza geliyor, dört süvari atlarından iniyorlar, Colin ile Meyssonnier'ye, hayvanların ayaklarına takılmaması için dizginlerin boyunlarına nasıl bağlanacağını gösteriyorum.

– Başıboş mu bırakacaksın? diye soruyor Meyssonnier.

– Uzağa gitmezler. Algülüm'den ayrılmazlar. Evelyne Algülüm ü tutacak. Colin, onlara nerede olacağımızı göster.

Gidiyorlar ve Evelyn'e, Algülüm u zapt edemeyecek olursa, binerek oralarda rahvanda dolaştırmasını söylemek için geride kalıyorum.

– Seni öpebilir miyim Emmanuel?

Eğiliyorum, aynı anda Algülüm, her zamanki şakası, başının tepesiyle sırtıma vurarak itiyor beni. Evelyne'in üzerine düşüyorum, dirseklerimin üzerine, daha doğrusu. O da, ben de o kadar gerginiz ki, gülmüyoruz bile. Ayağa kalkıyorum. Evelyne de. Diz-

ginleri bırakmamış. Yüzü kaygıdan ihtiyarlamış sanki.

– Onları öldürme Emmanuel, diyor alçak sesle. Afişinde onları öldürmeyeceğini söyledin.

– Dinle Evelyne, diyorum, zor hâkim olduğum bir sabırsızlıkla, sekiz kişiler ve güçlü silahları var. Onlara, "Teslim olun!" diye bağıracağım. Dövüşmeyi tercih edebilirler. Ve dövüşecek olursak Malevil'den biri yaralanabilir, hatta ölebilir. Bu tehlikeyi göze almamı ister misin?

Başını önüne eğiyor, cevap vermiyor. Sarılıp öpmeden yürüyüp gidiyorum. Sonra dönüp el sallıyorum, hemen karşılık veriyor. Küçük meydanlıkta öylece duruyor, saçlarında bir tutam güneş, "hançeri" kemerine takılı, kocaman, güçlü hayvanların arasında küçücük ve kırılgan. Huzur dolu bir görüntü ve o toplu cinayet emrini vereceğim şu anda yüreğimi burkuyor.

Grup yolun biraz yükseğinde beni bekliyor. Emirleri tekrarlıyorum. Uzun düdük sesinden önce ateş açılmayacak. Ateşkes, üç kısa düdük sesiyle. Savaş düzenini de hatırlatıyorum. Demir telin bağlandığı iki ağaç ve tele asılı bildirimiz, aşağı yukarı, sağda yolun ortasında olduğuna göre, Colin ve ben pankarttan yirmi adım önde mevzi alacağız, Colin yolun karşısında, ben burada. Meyssonnier ile Hervé pankarttan yirmi metre uzakta olacaklar, Meyssonnier bu yanda, Hervé karşıda.

Hazırlık çabuk ve sessizce tamamlanıyor. Grup ağı kapandı. Yolu hapseden iki dik yamaç çapraz ateşimizin menzilinde. Ricat yolu kesildi. Öne koşup kaçma imkânı yok.

Colin'le, aramızdaki yol izin verdiğince birbirimizi görerek haberleşebileceğiz, Maurice yanımda, gerekirse kırk metre aşağıdaki Meyssonnier'ye haber ulaştırmak için onu göndereceğim, o da karşısındaki Hervé'ye mesajı iletecek.

Bekliyoruz. Bildiriyi taşıyan tel öylece duruyor. Bu sabah şafakta, yanlarında pense bulunmayan Vilmain ve adamları altından eğilip geçmişler herhalde. Birkaç dakika sonra bir kez daha geçecekler. Ölümle randevuları orada. Rüzgâr yok. Bildirimiz, yolu bütünüyle kaplayarak, hareketsiz, asılı duruyor, tartışmasız bir gerçek görünümüyle ve resim kâğıdı güneşte parlıyor. Dürbünüm

olsa yazdığım satırları okuyabileceğim. Evelyne'i düşünüyorum. Ben de, Vilmain'in adamlarını, bağışlanacaklarını vaat ettiğimiz pankartın önünde, tavşanlar gibi vurmanızdaki acı istihzayı düşünüyorum. Ne var ki Evelyne'in kendisi de, onları yok etmemin nedenlerinden biri. "Malevil'e ödetmeyi" başardıkları takdirde, ona ne yapacaklarını aklımdan çıkarabilir miyim?

Vücudumun altında toprak soğuk ve güneş şimdiden başımın, omuzlarımın, ellerimin üstünde sıcacık. Maurice yanıma uzanmış, dirseği dirseğime değiyor. Çok hoşuma giden bir susuşu ve hareketsiz kalışı var. Hiçbir şeyin ağırlığı hissedilmiyor onda, yanınızdaki varlığının bile. Bizi engelleyen iki çalıyı kestik iki dönemeç arasındaki dümdüz uzanan altmış metreyi gözleyerek, tek kelime konuşmadan bekliyoruz. Colin daha ilerisini de görebiliyor, çünkü ikinci dönemecin dirseğinde bekliyor ve bütünüyle dönecek olursa, bizim göremediğimiz otuz metreyi de görebilir.

Duyduğum ilk sesle irkiliyorum. Bu bir gıcırtı. Bize yaklaşıyor, düzenli ve ısrarlı. Bu ses bir hayvan değil. Kesik kesik, bir kuyu çıkrığının ekseni etrafında dönen zincirini hatırlatıyor. Kesik kesik, ama araları düzenli: her iki zamanda bir gıcırtı duyuluyor.

Maurice'e bakıyorum, kaşlarımı kaldırarak; kulağıma eğiliyor:

– Bisiklet zincirine benziyor.

Doğru. Bunun, Bebelle'in Malevil'e yakın bir yerde bıraktığı ve bizim almayı akıl etmediğimiz bisiklet olup olmadığını düşünüyorum. Eğer o bisikletse, büyük bir hata yapmışız, şimdi bedelini ödüyoruz.

Çünkü, yolun aşağısında, ilk dönemeçte tek başına ortaya çıkanın kim olduğunu Maurice'e sormama bile gerek yok: Hervé'nin tarifini hatırlıyorum. Yüzünü bir boydan bir boya ikiye bölen kalın kara kaşlı adamı tanıdım: Jean Feyrac bu. Aramızdaki altmış metreyi tırmanmaya başladığında bacaklarının arasında bazukayı fark ediyorum. Bisikletinin kadrosuna bağlamış. Yokuş oldukça dik, zor pedal çeviriyor. Sağa sola yalpalanıyor, arada bir ayağını yere basacak kuşkusuz. Biraz vaktimiz var.

Ne için vaktimiz var? Ter yanaklarımdan süzülüyor. Feyrac çetenin yeni reisi. Üstelik, Herve'ye bakılırsa, kararlı ve acımasız

bir adam. Onu öldürmem gerek. Ama onu vurduğum an çetenin bir kilometre ileride yayan yürüyen öbür adamlarını uyarmış olacağım. Silah sesini duyar duymaz herifler orman alanına doğru dağılacak, kim bilir belki Evelyne'e ve atlara rastlayacaklar. Zaten, ormanlık alanda üstünlüğü kaybedeceğim, yediye karşı beş kişiyle hiç şansım kalmayacak.

Tahmin ettiğim gibi Feyrac pankartın yanına gelince bisikletten iniyor ve telin altından geçmek için eğiliyor. Bacakları kısa, kalın, tıkız, yüzü çirkin, karanlık. Ona bakarken, bir an ürperiyorum, Courcejac'taki toplu cinayet geliyor gözümün önüne. Buna rağmen seçimimi yapıyorum, bırakacağım, geçip gidecek, cinayetlerine rağmen, bazukasına rağmen. Adamlarından uzak bir çete reisi, postlarını kurtarmak için sağa sola saldıran yedi adamdan daha az tehlikelidir.

Hizama ulaşıyor. Aramızda sadece kayalık sırtın yükseltisi var, Pouges'in bisikletine biniyor tekrar ve zincir gıcırtısı başlıyor yeniden, düzenli ve sinir bozucu. Dönemece varmak üzere, Az sonra görünmez olacak. Parmaklarım Springfield üzerinde kasılmış, ter kabzanın tahtasına damlıyor.

Feyrac dönemeçte kayboluyor. Onu artık göremiyorum. Sonra her şey o kadar çabuk olup bitiyor ki, gözlerime inanamıyorum. Yolun karşı tarafında Colin'in boylu boyunca ayağa kalktığını görüyorum, sol ayağını öne atıyor, bütün kurallara uyarak geriyor yayını, dikkatle nişan alıyor. Bir ıslık sesi ve yarım saniye sonra, birinin yuvarlandığını belli eden sağır bir gürültü! Ben hiçbir şey görmüyorum, ama Colin dönemeci görebiliyor. Eliyle sevinçli bir işaret yapıyor bana ve yeşillikler arasında kayboluyor.

Colin'in, bir dâhi olduğuna inanacağım neredeyse, evet, Thomas'nın beni eleştirerek söylediği gibi, "aklına eseni yapmasına izin vermekte" ne kadar haklıymışım diye düşünüyorum. O sırada, Colin'in, Malevil'in surları dibinde kaderini en çok sevdiği silaha emanet etmek üzere, tek kişilik siperiyle tüfeğini ardında bırakıp çıktığını bilmiyorum henüz. Bu hareketin, büyük bir yanlış olduğunu söyleyeceğim, öğrendiğimde. Ama *Etang*'da yaşadıklarımızdan beri ok hakkındaki fikrimin değiştiğini itiraf etmeliyim:

bir çete savaşında sessiz ve güvenilir bir silah.

Soğukkanlılığım yavaş yavaş geri geliyor. Feyrac sekizinci adamdı demek ki. Sandığım gibi arkadan gelmiyordu. Adamlarından önce gideceği yere gitmek için önlerine geçmişti yiğitçe. Ve az bir fark yapabilmişti, çünkü Malevil ile La Roque arasında dik yokuşları vardı. Yani adamları Feyrac'ın çok gerisinde değiller. Bu nedenle çok bekleyeceğimizi sanmıyorum. Ama gene de vakit geçmek bilmiyor, Maurice'le yan yana eğreltilerin arasında yüzükoyun yatarken.

Sonunda görünüyorlar. Peş peşe dizilmiş, pabuçlarını yolun taşlı zeminine sürterek, yüzleri kızarmış, ter içinde, nefes nefese. Köylü kafalarına bakıyorum, kırmızı, kocaman ellerine, hantal yürüyüşlerine. Her savaşta –bizim savaşımızda da– ölen, öldürülen "bitli piyade" onlar! Peyssou burada olsaydı, kendi kendine silah çekiyormuş gibi gelirdi ona.

Üçü önden yürüyor, en canlıları, sanırım. Sonra ikisi, birkaç metre geride ve öbür ikisi, zorlukla onları izliyor. Savaş planımıza göre, başta yürüyen üç adam ve en arkadaki iki kişi mahkûm ettiklerimiz. En güçlüler ve en zayıflar.

Düdüğü dudaklarıma götürürken yanağımı silahın kabzasına dayıyorum. Colin'le, aynı hedefe ateş etmemek için, karşılıklı çaprazlama hedeflere nişan almayı kararlaştırmıştık. Ben yolun karşı tarafına en yakın olan adama nişan alacağım, o bana en yakın olana. Bu ikisinden sonra, Maurice istediğini seçebilecek. Sağdaki yolun altında bekleyen Meyssonnier ile Hervé aynı taktiği uygulayacaklar.

Başta yürüyenin pankartı geçmesini bekliyorum. Ortadaki iki adam da pankart hizasına gelince, düdüğümü çalıyorum uzun uzun ve tetiğe basıyorum. Silahlarımız hemen de aynı anda patlıyor, birbirinin eşi patlamalar arasında Meyssonnier'nin 22 kalibrelik karabinasının sesi ayırt ediliyor: daha sağır, daha kuru ve bir saniyelik gecikmeyle geliyor. Beş kişi düşüyor. Ama savaş filmlerindeki gibi birden değil, inanılmaz bir yavaşlıkla yuvarlanıyorlar yere, ağır çekim gibi. Vurulmamış iki adam ayakta hâlâ, kendilerini yere atmayı bile akıl edemeden, bütün refleksleri yok olmuş

gibi ve ancak birkaç saniye sonra ellerini kaldırıyorlar. Tam zamanı! Üç kez peş peşe öttürüyorum düdüğümü. Savaş bitti.

Maurice'e dönerek alçak sesle soruyorum:

– Bu ikisi, kim bunlar?

– Şu küçük, dazlak kafalı ve göbekli olan karavanacı, Burg. Sıskası, Jeannet, Vilmain'in emir eriydi, uşağı.

– Yenilerden mi?

– Evet, ikisi de.

Kendimi göstermeden, bağırıyorum:

– Ben Emmanuel Comte, Malevil başpapazı. Burg! Jeannet! Arkadaşlarınızın tüfeklerini alın ve dikine, pankartın yanına bırakın.

Şaşkın, dehşet içinde, elleri titreyen, güneş yanığına rağmen bembeyaz olmuş yüzleriyle iki genç adam. Sesimi duydukları an şiddetle irkiliyorlar. Başlarını kaldırıyorlar. Yolun iki yanındaki dik yamaçlarda, ne birinde ne ötekinde yaprak kımıldamıyor. Korku içinde her yana bakıyorlar. Pankarta bile bakıyorlar, sesim oradan gelebilirmiş gibi. Ben buradayım, oysa onlar Malevil'de kuşatmışlardı beni! Ve onlara adlarıyla sesleniyorum!

Ağır ağır, kararsız hareketlerle dediğimi yapıyorlar. Bazı silahlar, sahiplerinin altında kalmış, alabilmek için cesetleri oynatmaları gerekiyor. Çok dikkatle, çok yumuşak davrandıklarına dikkat ediyorum ve ölenlerin kanlarına basmamaya özen gösteriyorlar.

İşleri bitince üç kez daha düdük çalıyorum. Yamaçtan aşağı kayarak yere basıyorum, arkamda Maurice. Colin aynı şeyi yapıyor, kırk metre aşağımızda Hervé ile Meyssonnier de.

Sert bir sesle, "Elleriniz enselerinize!" diyorum, iki tutsak söz dinliyor. Meyssonnier'nin vurulanların ölüp ölmediklerini kontrol ettiğini görüyorum. İçimden teşekkür ediyorum ona. Yapmaktan hoşlanacağım bir iş değil. Kimse konuşmuyor. Ter içinde olduğum halde bacaklarım buz gibi ve tutuk. Yolda birkaç adım atıyorum. Çok uzaklaşamıyorum. Her taraf kan içinde. Kanı görüyorum, kokusunu duyuyorum, yavan ve güçlü. Kırmızısı, yolun mavimsi gri zemini üzerinde pırıl pırıl. Ama az sonra parlaklığını kaybedeceğini, kararacağını biliyorum. Anlaşılmaz insanoğlu! Geçmişin dün-

yasında gruplara ayrılan, aranan, stoklarda biriktirilen kan, paha biçilmez kan ve aynı zamanda sorumsuzca toprağa akıtılan... Genç ölülere bakıyorum. İçinde yattıkları kan göllerinin üstünde ne bir karasinek, ne bir küçük böcek var. Akıp gitmiş güzel, kırmızı, pırıl pırıl kan, kimseye faydası olmayan, böceklere bile.

– Papaz efendi, diyor birden, zayıf tutsak.

– Bırak şu papaz efendi lafını!

- Ellerimi indirebilir miyim? Kusura bakmayın, kusacağım.

– Haydi, git bakalım.

Sallanarak yolun alt yanına kadar gidebiliyor, dizlerinin üzerine yığılıyor, iki kolu toprağa dayalı. Sırtının öğürtülerle inip kalktığını görüyorum ve birden ben de kusmak üzere olduğumu hissediyorum. Silkiniyorum.

– Hervé, sen bazukayı ve bisikleti al. Feyrac'ın ölmüş olup olmadığına da bak lütfen.

Tutsaklara dönüyorum, ellerini indirmelerini söylüyorum, sonra oturtuyorum onları. Oturmaya gerçekten ihtiyaçları var. Göbekli, ufak tefek, dazlak kafalı olan Burg, karavanacı. Kapkara, canlı ve kurnaz bakışlı gözler. Şaşkın ve sersemlemiş olan, sinirleri bu gerginliğe dayanamayan Jeannet. Beni ürkek bir saygıyla sürekli gözlüyor.

Pek çok şey öğreniyorum. Armand yediği bıçak darbesinin sonucunda dün sabah ölmüş. Vilmain, şatoya yerleşir yerleşmez Josepha'yı kovmuş: bir kadının kendisine hizmet etmesini istemiyormuş. Burg yemek yapıyor, Jeannet sofrada hizmet ediyormuş. Vilmain gelince Gazel şatodan ayrılmış, ama kendi arzusuyla! Lanouaille'ın öldürülüşünü kabullenemediği için.

Kulaklarıma inanamıyorum. Bu haberi bir kez daha tekrarlatıyorum onlara. Bizim cinsiyetsiz kuklaya bravo! Böylesine cesaret gösterebileceğini kim düşünürdü?

– Sadece kasap için değil, diyor Burg. Gazel o "zorlamaları" da hoş görmüyordu.

– Zorlamalar mı?

– Tecavüzleri yani, diyor Burg. Öyle diyordu.

Hervé geri dönüyor, bazukanın bağlı olduğu bisikleti yanında

yürüterek. Siyah sakalının üstünde yüzü solgun. Bisikleti yamaca dayıyor, elindeki iki tüfekten birini de oraya bırakarak yaklaşıyor.

– Feyrac ölmemiş diyor, donuk bir sesle. Çok acı çekiyor. Benden su istedi.

– Evet?

– Ne yapalım?

Yüzüne bakıyorum.

– Çok basit. Arabaya atlar, Malejac'a gidersin, hastaneye telefon edersin, bir cankurtaran gönderirler. Ve haftaya pazara, bir kilo portakal alır, ziyaretine gideriz.

Tuhaf! Bu kadar öfkeli olduğum halde, geçmişte kalmış bu sözcükleri peş peşe söylerken, sonsuz bir hüzün doluyor içime.

Hervé başını öne eğiyor, ayakkabısının burnuyla asfaltı kazıyor.

– Hiç hoşuma gitmiyor, diyor boğuk bir sesle.

Maurice yanımıza geliyor.

– Ben hallederim, diyor, kısık gözkapaklarının arasında kara gözleri pırıl pırıl. Hiçbirini unutmamış o! Ne René'yi, ne Courcejac'ı!

– Gidiyorum, diyor Hervé, bir rüyadan uyanır gibi.

Tüfeğin askısını omzundan kaydırıyor ve gitgide güçlenen adımlarla uzaklaşıyor. Ne olduğunu biliyorum: Feyrac su istedi ve o an, insan denen hayvandaki özel refleks harekete geçti. Feyrac tabu oldu birden.

Tutsaklara dönüyorum tekrar.

– Devam edelim. Armand öldü, Josepha kovuldu, Gazel gitti. Peki şatoda kim var şimdi?

– Kim mi? Fulbert var.

– Ve Fulbert, Vilmain'le aynı sofrada yemek yiyor...

– Evet, tabiî.

– Lanouaille'ı öldürdükleri halde? O "zorlamalara" rağmen? Sen, Jeannet, sofrada hizmet ediyordun...

– Fulbert, diye anlatıyor Jeannet, Vilmain ile Bébelle'in arasında oturuyordu, şu kadarını söyleyeyim, bu üçü yiyip içip, gülüyorlardı durmadan.

– Yani, şakalaşıyorlardı!

– Özellikle de Vilmain'le. İyi ahbaptılar, o ikisi!

Durumla tamamen yeni bir görüntü veren sözler! Sadece benim için değil. Colin'in dikkatle dinlemeye başladığını, Meyssonnier'nin yüzünün gerildiğini görüyorum.

– Dinle Jeannet. Sana önemli bir sual soracağım. Apaçık gerçeği söylemeni istiyorum. Ve özellikle de, gerçekdışı hiçbir şey eklemeden.

– Seni dinliyorum.

– Sence, Malevil'e saldırması için Vilmain'i Fulbert mi kışkırttı?

– Kesinlikle, diyor Jeannet tereddütsüz. Nasıl gaza getirdiğini de gördüm.

– Mesela?

– Malevil'in müthiş bir kale olduğunu söylüyordu her dakika, korkunç zengin olduğunu...

"Korkunç" olmasına, korkunç oldu, evet! Fulbert'in iki yönlü çıkarı vardı: Vilmain'in La Roque'taki vesayetinden kurtulacak ve bizi Malevil'den atmaktan da öte, yok edecekti. Ne yazık ki Fulbert'in, eli kanlı Vilmain'le suç ortaklığını ispat etmek mümkün değil, La Roque'lulardan hiç kimse "baş başa yedikleri" o yemeklerde bulunmamıştır.

Bir silah patlıyor, bana çok şiddetli gibi gelen ve beni rahatlatan bir silah sesi. Aynı rahatlamayı Meyssonnier'de de, Colin'de de, Maurice'de de, hatta tutsaklarda da görüyorum. Ola ki, ikinci Feyrac da ölünce kendilerini çok daha güvende hissedecekler.

Hervé geliyor. Elinde kılıfı içinde bir tabancanın asılı olduğu bir kemer.

– Bu Vilmain'in tabancası, diyor Burg. Vilmain vurulunca Feyrac aldı, çekilme emrini vermeden önce.

Katilin tabancasını alıyorum, ama belimde taşımaya niyetim yok. Bakışlarımla sorduğum Meyssonnier de istemiyor. Oysa, bu tabancanın çok mutlu edeceği birini tanıyorum.

– Bu tabanca senin Colin. Feyrac'ı sen vurdun.

Kanı birden yüzüne hücum ediyor Colin'in, tabancanın kemerini ince beline takıyor sevinçle. Maurice'in gülümsediğini görü-

yorum, simsiyah gözleri muzip bir ışıkla pırıl pırıl. O an, Vilmain'i onun öldürmüş olduğunu bilmiyorum. Ve öğrendiğim zaman, suskunluğu ve güzel gönüllülüğü için ona minnettar olacağım.

Ciddi bir sesle talimat veriyorum:

– Tutsaklar, ölülerin üzerini arayarak silah ve cephaneyi bir araya toplasın. Ben Malevil'e dönüyorum. Arabayı getireceğim. Colin benimle gel. Meyssonnier bu arada cephanenin toplanma işine kumanda edecek.

Colin'i beklemeden yamacı tırmanıyorum ve beni göremeyecekleri bir yere gelince koşmaya başlıyorum. Açıklığa ulaşıyorum. Evelyne orada, başı Algülüm'ün omzuna ancak geliyor. Mavi gözleri, içimi burkan bir mutlulukla yüzüme dikili. Bana doğru koşuyor ve onu bütün gücümle göğsüme bastırıyorum. Hiçbir şey söylemiyoruz. Birimize bir şey olduğunda, öbürünün yaşamayacağını biliyoruz.

Dallar çıtırdıyor, yaprak hışırları duyuyorum. Gelen Colin. Evelyne'in kollarından sıyrılarak ona, "Sen Seheryeli'ne bin" diyorum. Hâlâ ona bakıyorum, gülümsüyorum. Bunlar bizim mutluluk anlarımız, kısa ama yoğun.

Ata atlıyorum, onu da kendi kendine binmeye bırakıyorum. Küçücük bedenine rağmen, çok çabuk ve ustaca biniyor, üzengilere daha kolay erişebilmek için hemen oradaki bir kütüğe çıkmayı düşünmeden, hatta, Colin'in yaptığı gibi, yolun eğiminden faydalanmadan, inanılmaz bir çeviklikle. Aslında Colin'in yükü fazla: 36 model dahil bütün silahlar, Vilmain'in tabancası ve boynuna asılı, bana geri vermeyi "unuttuğu" dürbün. Burada yeşillik çok sık olduğundan, Colin'in kocaman yayını düşünerek, rahvanla gidiyorum, Seheryeli hemen arkamda, başı neredeyse Algülüm'ün sağrısında, ama tavuklara karşı acımasız olan Algülüm arkadaşlarına tekme atmaz asla. En çok, omzunu dişler hafifçe, üstünlüğünü kabul ettirmek için. Evelyne'in bakışlarını hissediyorum sırtımda. Eyerimin üzerinde yarım dönerek bakıyorum, gözlerindeki soruyu görüyorum.

– İki tutsak aldık, diyorum.

Sonra, dörtnala kalkıyorum. Malevil'e yaklaştığımızda, yolun

aşağısında, ileri karakol nöbetinde olduğu için göremediğim Peyssou birden ortaya çıkıyor, yüzü kaygılı. Bağırıyorum: "Hepimiz sağız!" Bir sevinç çığlığı atıyor, tüfeğini havaya kaldırarak. Algülüm birden korkuyor, yana sıçrıyor, Seheryeli de ardından ve İncebel, bir şaha kalkma denemesi yaparak Colin'i fırlatıyor, Colin bir anda kısrağın boynunda buluyor kendini, elleriyle yelesine yapışıyor. Neyse ki öbür iki kısrağın durduğunu görerek İncebel de duruyor, Colin geri geri gidebiliyor o zaman ve çok komik bir görünüm oluşturuyor kaba etleriyle arkasını yoklaya yoklaya eyerin üzerine kayarken. Gülüyoruz.

– Salak herif, diyor Colin, ne yaptığını gördün mü?

– Ne bileyim, diyor Peyssou, ay dede suratını boydan boya ikiye bölen gülümsemesiyle. Ben senin at binmeyi çoktan öğrendiğini sanıyordum!

O kadar çok gülüyorum ki yere inmeye mecbur oluyorum. Bu, beni otuz yıl geriye götüren çocuksu bir gülüş, tıpkı, şu anda gücünün farkında olmayan bir çoban köpeği gibi, elinin erişebileceği yere geldiğim an üstüme atılan Peyssou'nun, itip kakarak indirdiği yumruklar gibi. Ben de azarlıyorum, koca elleriyle canımı yakıyor hayvan! Neyse ki bana doğru koşan Miette ile Catie sayesinde bu sevgi gösterisinden kurtuluyorum. "Gülüşünü tanıdım" diyor Catie, "ta surlardan duydum, tanıdım sesini." Sarılıyor. Çok daha yumuşak, sıcak böylesi! Miette gözyaşları içinde. "Emmanuel, oğlum" diyor biraz sonra Menou, kupkuru dudaklarını yüzüme sürerek "oğlum!" derken, sanki ölmüşüm gibi söylüyor bunu. Jacquet hiçbir şey söylemeden bakıyor, öldürülen dört düşmanın çukurlarını açacağı kazma elinde ve Thomas, duygularını belli etmeden, "Pabuçları aldım" diyor, "sağlam görünüyor, depoda ayrı bir yer yaptım."

Falvine su içinde. Güneşte kalmış yağ gibi her yanından ağlıyor. Dünkü azarı unutmamış olmalı ki, yanıma sokulmaya cesaret edemiyor. Ben ona doğru gidiyorum, kısa ama cömert bir kucaklamayla onu öpüyorum. Burada tekrar Malevil'de olmaktan, küçük topluluğumuzun ortasında, ailemizin koruyucu kabuğu içinde olmaktan o kadar mutluyum ki!

– Altısı öldü, ikisi tutsak, diyor Colin, eli silahının kabzasında, uzun adımlar atarak yanımıza gelirken.

– Anlatsana Emmanuel, diyor Peyssou.

Yürürken iki elimi kaldırarak cevap veriyorum:

– Vaktimiz yok şu anda! Hemen gidiyoruz. Sen de geliyorsun, Thomas, Jacquet de. Colin burada kalacak, Malevil'in komutası onda. Siz yemek yediniz mi? diye soruyorum, Peyssou'ya dönerek.

– Bir şeyler atıştırdık, diyor Peyssou, onu suçlamışım gibi.

– Tabii, iyi etmişsiniz. Menou, bize yedi sandviç hazırla.

– Yedi mi? Neden yedi? diyor Menou, saldırmaya hazır.

– Colin, ben, Hervé, Maurice, Meyssonnier ve iki de tutsak.

– Tutsaklar! diyor Menou, o iki ayaklı hayvanları da besleyeceğiz, değil mi?

Jacquet kızarıyor, kendisinin geçmişteki durumuna benzer bir durumla karşılaştığı her seferinde olduğu gibi.

– Dediğimi yap Menou; Jacquet, Malabar'ı arabaya koşacaksın. Atları istemiyorum, yalnız arabayı. Evelyne, Catie'yle gidin, kısrakların eyerlerini alın. Ben yüzüme bir su çarpıp geleceğim.

Yüzüme su çarpmaktan fazlasını yapıyorum. Duş alıyorum, tıraş oluyorum. Çabuk çabuk. Bir kez başladığıma göre, La Roque'a girişime hazırlık olarak, biraz süsleniyorum. Felaket gününden beri hep üzerimde olan eski binici pantolonuyla boyasız çizmeleri çıkarıyorum ve konkurhipiklerde giydiğim beyaz külot pantolonumu yeni –oldukça yeni– çizmelerimi ve balıkçı yakalı beyaz kazağımı giyiyorum. Dış avluda göründüğümde pırıl pırıl ve göz alıcıyım. Tezahürat o kadar büyük ki Evelyne ile Catie ahırdan çıkıyorlar, fırça ve kaşağı ellerinde. Miette koşup geliyor ve işaretlerle hayranlığını anlatıyor. Önce saçımı ve yanağımı çimdikliyor (saçlarım temiz, güzelce tıraş olmuşum). Bir eliyle kendi gömleğine dokunurken, öbür elinin parmaklarını açıp kapıyor (ne güzel kazak, bembeyaz, pırıl pırıl). İki elini beline koyarak sıkıyor (külot pantolonum beni ince gösteriyor), sonra tarif edemeyeceğim bir işaret (daha da erkek gösteriyor beni). Çizmelere gelince, elinin parmaklarını açıp kapıyor birkaç kez, güneş

ışınlarını simgeliyor bu işaret, "Çizmelerin parlıyor" demek istiyor, kazağım için yaptığı gibi. Nihayet, elinin dört parmağını başparmağıyla bileştirerek dudaklarına götürüyor (ne kadar yakışıklısın Emmanuel!) ve boynuma sarılıp beni öpüyor.

Erkekler cephesinden de laflar atılıyor. Hızlı yürümeye çalışıyorum. Gene de birkaçına yakalanıyorum. Peyssou, sandviç paketi kolunun altında peşimden gelirken, "Böyle süslenip püslenmiş, damat olmaya mı gidiyorsun?" diyor arkamdam.

– Sahiden de, diyor Catie, La Roque'a geldiğinizde seni böyle görseydim, Thomas'yla evleniceğime seninle evlenirdim.

– Kıl payı kurtulmuşum, desene! diyorum neşeyle arabaya binmeye davranarak.

– Bir dakika! Bir dakika! diyor Jacquet, kolunun altında eski bir torbayla. İkiye katlayıp oturacağım yere koyuyor, arabanın tahtası kirletmesin diye. Neşe herkese yayılıyor o zaman, Jacquet'ye gülümsüyorum.

Başta gülüşmelere katılan Colin, bir kenarda duruyor şimdi, yüzünde acınacak bir ifadeyle. Birden hatırlıyorum, Malabar sarsılarak yürürken: felaketten bir hafta önce, konkurhipikler sırasında gene bu kıyafetle karısıyla ikisini bir lokantaya davet etmiştim. On beş yıllık evlilikten sonra hâlâ birbirlerine çok yakındılar, el ele tutuşuyorlardı. Bana o yemekte çocukları hakkındaki kaygılarından söz etmişti, Nicole (10 yaşında) çok sık anjin oluyor, Didier (14 yaşında) imla kurallarını öğrenemiyordu bir türlü. Ve şimdi, hepsi, Peyssou ailesinden ve Meyssonnier ailesinden geri kalanlarla birlikte, küçük bir kutunun içindeydi, bir avuç kül olarak.

– Colin, diye kararlı bir sesle bağırıyorum, beni beklemene gerek yok, onlara anlat hepsini. Bir tek ricam var: biz yokken şatodan çıkmayın. Üst tarafı senin kararın.

Birden, uyanmış gibi oluyor, eliyle bir işaret yapıyor ama kımıldamıyor, oysa ötekiler, Catie, Miette, Evelyne, arabanın yanı sıra koşuyorlar, Malevil yolunda, barikatın parçalanmış kapısından geçerek. Malabar'ın nallarının çıkardığı ses ve tekerleklerin gıcırtısı arasında Miette'e bağırıyorum: "Colin çok keyifsiz, onunla meşgul ol."

Jacquet, ayakta, dizginler elinde. Thomas yanımda oturuyor, Peyssou karşımda, uzun bacakları neredeyse benimkilere değecek.

– Sana bayılacağın bir haber vereceğim, diyor Thomas. Vilmain'in kâğıtlarına baktım. Subay filan değilmiş, muhasebeciymiş.

Gülüyorum, ama Thomas gülmüyor. Bunda gülünecek bir şey görmüyor. Vilmain'in kimliği konusunda yalan söylemesi, öbürlerine eklenen ilave bir suç! Benim için değil! Şaşmadım bile. Birkaç kez ben de Hervé'nin anlattıklarını dinlerken, Vilmain'in çok abarttığı, asker özelliğini çok fazla öne çıkardığı izlenimi almıştım. Öte yandan, düşünüyorum da... Papaz olmayan bir papaz, asker olmayan bir asker! Ne çok sahtekâr! Acaba bu yeni dünya düzeni mi böyle gerektiriyor?

Thomas çalışma kartını bana uzatıyor, bir göz atıyor, sonra cüzdanıma koyuyorum, ben de onlara, atlattığımız büyük tehlikede Fulbert'in oynadığı rolü anlatıyorum. Peyssou derhal fikrini söylüyor. Thomas dişlerini sıkıyor, tek kelime konuşmadan.

Pusu kurduğumuz yerde Meyssonnier, Hervé, Maurice ve tutsaklar bizi bekliyor. Onları arabaya alıyoruz, bazukayı, tüfekleri, cephaneyi ve bisikleti de yüklüyoruz. Dokuz kişi epeyi bir Malabar için bile ve biraz dik bir bayıra geldiğimizde, Jacquet dışında hepimiz iniyoruz, yükünü hafifletmek amacıyla. Planımı anlatmak için bundan yararlanıyorum.

– Önce, sana bir soru, Burg. La Roque'taki insanların seni ve Jeannet'yi suçlamaları için bir neden var mı?

– Bizi neyle suçlayabilirler ki? diyor Burg, haksızlığa uğramış gibi.

– Bilmem. Belki kötü muamele ya da zorlama !

– Bak, sana söyleyeyim, diyor Burg, bir erdem şahlanışıyla. Ben kimseye kötülük edebilecek bir adam değilim, Jeannet de öyle. Öteki iş için, diyor ve açık yüreklilikle devam ediyor sonra: hiç fırsat düşmedi, doğrusu bu. Vilmain'de yeni birinin hiçbir hakkı yoktur. Birini "zorlamaya" kalkışsam eskiler canıma okurlardı.

Peyssou'nun arkamda Meyssonnier'ye "zorlama'nın ne demek olduğunu sorduğunu işitiyorum.

Soruyorum:

– Başka bir soru: La Roque'un güney kapısında nöbetçi var mı?

– Evet, diyor Jeannet. Vilmain oraya La Rogue'tan birini nöbetçi diye dikti. Fabre bir şey... Neyse işte, Fabre bilmem ne.

– Fabrelâtre mı?

– Evet.

– Ne? Ne? diyerek yanımıza geliyor Peyssou, güldüğümü duyunca.

Ona söylüyorum. Gülmeye başlıyor.

– Eline tüfek de verdiler mi Fabrelâtre'ın?

– Evet.

Kahkahayla gülüyoruz. Devam ediyorum:

– Bu durumda sorun yok. La Roque'a gelince sadece Burg ve Jeannet görünür. Kapıyı açtırırlar. Fabrelâtre'ın silahını alırız. Jacquet onu bekler.

Birkaç saniye susup bekliyorum.

– Ve bu noktadan itibaren komedi başlar, diyorum Burg'a göz kırparak.

Bana bakarak gülümsüyor. İkimiz arasında oluşturduğum suç ortaklığıyla çok mutlu. Geleceği için ümit olduğunu düşünüyor kuşkusuz. Bir an durup Peyssou'nun getirdiği paketteki sandviçleri dağıttığım zaman, Burg ve Jeannet ekmeğe bayılıyorlar, özellikle Burg, bir aşçı olarak.

– Ekmeği siz mi yaptınız? diyor Burg, saygıyla.

– Ne yani! diyor Peyssou. Malevil'de biz her şeyi yaparız, ekmekçi, duvarcı, marangoz, muslukçuyuz. Hatta Emmanuel, çok iyi papazlık da yapar. Ben duvarcıyım, diye ilave ediyor, alçakgönüllükle.

Tabiî, surların yükseltilmesinden söz etmeyecek, ama düşündüğü ve gelecek yüzyıllara bu şaheseri bırakabileceği için mutlu olduğunu biliyorum.

– En önemlisi maya, diyor Jacquet arabanın tepesinden söze karışarak. Ama yazık ki mayamız kalmayacak yakında.

– Şatoda dolu maya var, diyor Burg, bize yardım edebildiği için memnun.

Bembeyaz, sağlam dişleriyle sandvici ısırırken, ekmeğin usta bir elden çıktığını düşünüyor.

– Planım şöyle, diyorum, Fabrelâtre zararsız hale gelince, Burg ve Hervé yalnız olarak La Roque'a giriyorlar. Fulbert'i buluyorlar ve ona şöyle diyorlar: "Vilmain Malevil'i aldı. Emmanuel Comte yakalandı, Vilmain onu sana gönderdi. Bütün La Roque'luları kilisede toplayarak onların önünde Comte'u yargılamanı istiyor, hiç vakit kaybetmeden."

Tepkiler çeşitli: Peyssou, Hervé, Maurice ve tutsaklar şaşkın. Meyssonnier bakışlarıyla soruyor bana. Thomas çok kötü karşılıyor ve Jacquet arabasında dönüp bakıyor, benim için korkuyor kuşkusuz.

Devam ediyorum:

– Herkesin, ama herkesin kilisede toplandığından emin olduktan sonra, güney kapısına beni almaya geliyorsunuz. Ben görünüyorum, silahsız olarak, tüfekleri omuzlarına asılı Burg, Jeannet, Hervé ve Maurice'in sözcüsü sen olacağına göre, benim kendimi savunmama ve La Roque'lulardan isteyenlerin söz alıp konuşmasına izin vereceksin.

– Peki, ya biz? diyor Peyssou, gösteriyi seyredemeyeceği için üzgün.

– Siz, işin sonunda, Maurice sizi çağırdığında oyuna katılacaksınız. Dördünüz birlikte ve Fabrelâtre'ı da getireceksiniz. Jacquet, Malabar'ın yularını almış mıydın?

– Evet, diyor Jacquet, gözleri kaygılı.

Devam ediyorum:

– Burg'u seçtim, aşçı olduğundan Fulbert onu tanır ve Hervé'yi de, oyunculuk yeteneğinden faydalanabileceğimize inandığım için seçtim. Sadece Hervé konuşacak. Bu nedenle, yanlış yapmaktan korkmanıza gerek yok.

Sessizlik. Hervé, işinin ehli bir sanatçı tavrıyla küçük sakalını okşuyor. Sanırım, rolünün provasını yapıyor şimdiden.

– Artık binebilirsin, diyor Jacquet, Malabar'ı durdurarak.

– Haydi, siz binin, diyorum yenilerle tutsakları kapsayan bir kol hareketiyle. Arkadaşlarla konuşacağım bir şeyler var.

Thomas'nın, içinde bir zehir biriktiğinin farkındayım, deşip akıtmak istiyorum. Arabanın on-on beş metre uzaklaşmasını bekliyorum. Thomas solumda, Meyssonnier sağımda, Peyssou Meyssonnier nin sağ yanında. Tek sıra halinde yürüyoruz.

– Bu komedi de ne oluyor? diyor Thomas, alçak ve öfkeli bir sesle. Bütün bunların anlamı ne? Tamamen gereksiz! Fulbert'i ensesinden yakalayıp bir duvarın dibine götürürsün ve kurşuna dizersin, bu kadar basit!

Meyssonnier'ye dönüyorum,

– Sen de duruma böyle mi bakıyorsun? diye soruyorum.

– Bu, diyor Meyssonnier, La Roque'ta ne yapacağımıza bağlı.

– Daha önceden de söylediğimizi: yönetime el koyacağız.

– Ben de öyle tahmin etmiştim, diyor Meyssonnier.

– Buna bayıldığım için değil, diyorum, ama öyle olması gerekiyor. La Roque'un zayıflığı bizi de zayıflatıyor bizim için sürekli tehlike oluşturuyor. Herhangi bir haydut çetesi herhangi bir gün La Roque'u ele geçirerek bize karşı bir saldırıda üs olarak kullanabilir.

– Ayrıca, diyor Peyssou, çok verimli toprakları var.

Bunu ben de düşünmüştüm. Ama söylemedim. Thomas'nın beni çıkarcılıkla suçlamasını istemem. Bu gerçekten haksızlık olur. Sorun, benim için, güvenlik sorunu, mülkiyet sorunu değil. Üç beş ay içinde, bütün sahiplenme duygularımdan arındım. Malevil'in bir zamanlar benim mülküm olduğunu bile unuttum. Benim korkum, günün birimde güçlü bir şefin La Roque'u ele geçirmesi ve toprağın zenginliğinin, günün birinde, mutlak bir iktidara zemin oluşturması. Bize hükmetmeye kalkışacak bir komşu istemiyorum. La Roque'a hükmetmeye de talip değilim. Benim istediğim, birbirini destekleyen ve gerekirse yardımına koşan, ama bütünün içinde kendi kişiliğini koruyan iki kardeş toplumun birliği.[21]

Bu durumda, diyor Meyssonnier, Fulbert'i kurşuna dizemezsin.

– Neden o? diyor Thomas, saldırgan bir tavırla.

– İktidarı kan dökmeden almaya çalışmalıyız.

Söze karışıyorum:

21. Bu satırlar ileride bizler ve La Roque'lular tarafından çok tekrarlanan ve aksi tezlere karşı kullanılan bir düstur olacaktır. (Thomas'nın notu.)

– Özellikle de bir din adamının kanını, bir rahibin.

– Sahte bir rahip, diyor Thomas.

– Fark etmez, onu gerçek bir rahip olarak kabul edenler var oldukça.

– Farz edelim ki öyledir, diyor Thomas. Gene de oynadığın komedinin sebebini anlayamıyorum. Ciddi bir şey değil, bir tiyatro!

– Evet, bir komedi. Ama çok belli bir hedefi var: Fulbert'in, bütün La Roque'luların önünde, Vilmain'le suç ortağı olduğunu ikrar etmesini sağlamak! Durumunun sağlam olduğuna ne kadar çok inanırsa, o kadar korkusuzca kendini ele verir.

– Peki sonra?

– Sonra, ona yönelteceğimiz karşı davada bu itirafı delil olarak kullanacağız.

– Ama ölüme mahkûm etmeyeceğiz?

– Hiçbir şey beni bunun kadar mutlu edemezdi ama, dedim ya, yapamayız.

– Ya ne olur?

– Bilemem, sürgün, belki.

– Thomas duruyor, biz de duruyoruz onunla birlikte, arabanın biraz daha uzaklaşmasını bekliyoruz.

– Ve sen bunun için, diyor, alçak sesle, canı sıkkın, sadece o herifi sürgüne göndermek için, daha dün tanıdığın, ne olduğu belirsiz dört herife canını emanet ediyorsun! Vilmain'in çetecilerine!

Yüzüne bakıyorum. Şimdi anlıyorum, nihayet, benim "komedi"me olan düşmanlığının nedenini. Aslında Jacquet'ninkiyle aynı. Benim için korkuyorlar. Omuz silkiyorum. Benim gözümde, var olmayan bir risk. Dünden beri Hervé ile Maurice'in eline ihanet için bin kez fırsat geçti. Böyle bir şey yapmadılar, bizimle birlikte dövüştüler. Öbür ikisine gelince, bir tek istedikleri var şimdi: toplumumuzca kabul edilmek.

– Onlar silahlı, senin silahın yok.

– Hervé ile Maurice'in tüfekleri olacak, kurşunları da. Burg ve Jeannet'nin tüfekleri olacak, ama cephaneleri olmayacak. Benimse, şu var yanımda.

Cebimden, üstümü değiştiğimde baş ucumdaki çekmeden al-

mayı akıl ettiğim, amcamın armağını olan küçük tabancayı çıkarıyorum. Bir oyuncak. Ama Rhunes olayından beri omzumda sürekli bir tüfek taşımaya alıştığımdan, silahsız kendimi çıplak hissedeceğim. Ve tabancam, küçük bile olsa, Thomas'nın rahatlamasını sağlıyor.

– Ben, diyor Meyssonnier, sorunu beynimin bütün kıvrımlarında ayrı ayrı incelemiş olarak, ben bu planı beğendim. Josepha ile Gazel artık şatoda olmadığına göre, La Roque'lular Fulbert'in Vilmain'le nasıl canciğer olduğunu bilemezler. Ve Fulbert, sadece seni mahkûm etmekle bile, bu suç ortaklığını ikrar etmiş olur. Sonuçta, iyi bir fikir. Düşmanı kendini ele vermeye zorlamış olacağız.

18

"Dava"nın görüleceği küçük kilise, şatonun kilisesi olacak, La Roque'un, aşağıdaki asıl büyük kilisesi felekat günü yanıp yıkıldığı için. Lormiauxlar pazar duasını, özel bir izinle ve bir dost aracılığıyla çağrılan bir rahiple burada yaparlar, La Roque'un ve yakın çevrenin ileri gelenlerini davet ederlerdi; bu da, kadınlar ve çocuklarla, yirmi kadar seçilmiş konuk demekti.

La Roque şatosu, daha önce yazdığım gibi, Rönesans dönemi yapılarındandı bir Malevil'li için "çok yeni" sayılırdı, ama küçük kilise XII. yüzyıldan kalmadır. Dar, uzun bir iç mekân, büyük ayaklara oturmuş, tonozlu kubbeler: tamamı, mazgal deliklerinden büyük olmayan ince uzun pencerelerle yer yer oyulmuş, kalın duvarlara bina edilmiş. Koronun yer alacağı yarım daire başka bir kubbe sistemiyle örtülmüş, dışarıda pekitme ayaklarına ve içeride küçük sütunlara oturuyor yarısı yıkılmış olan bu bölüm. Parisli bir mimar tarafından, büyük bir özenle yeniden yapılmış. Bu da şunu kanıtlıyor: paranız varsa, her şeyi satın alabilirsiniz, sanat zevkini bile.

Lormiaux'lar sahnın arkasında (müminlerin tam karşısında, iki kalın ayak üzerine oturmuş dümdüz bir mermer) kemerli bir pencere yapılması için ısrar ettiler, güzel bir vitray koydurdular. Amaç güneşin sabah duasını yaptıran rahibi arkadan aydınlatmasıydı. Ama ne yazık ki Lormiaux'lar, vitrayın batı yönüne açıldığını ve sabah –bir mucize olmadıkça– güneşin, ayini yöneten rahibi ilahî bir ışıkla nurlandıramayacağını çok geç fark ettiler. Bununla birlikte, hiç kimse yeni pencerenin işe yararlığını inkâr edemezdi, çünkü duvarlardaki daracık pencerelerle güzelim sahın, bir mezar gibi loş oluyordu. Müminleri, gelecekte olacakları

hayaletler gibi dolaştıkları kutsal mekânda şimdi hiç olmazsa sahnı ve onun önerdiği ümidi rahatça görebiliyorlar.

Bütün La Roque'lular orada sanırım. Çünkü sıcak ve aydınlık ikindi güneşinden ayrılıp içine girdiğimiz Ortaçağ karanlığında hiçbir şey göremiyorum, sadece nemli soğuğu hissediyorum sırtımda. Kararlaştırdığımız gibi, Vilmain'in dört silahlı adamı beni koro yerinin basamaklarından birine oturtuyorlar. Sonra kendileri de, ikişer ikişer, sağıma soluma oturuyorlar, yüzleri haşin, silahları dizlerinin arasında. Arkamda, az önce sözünü ettiğim yenilenmiş kubbesiyle sahın var, daha da arkada, tepede, Lormiaux'ların vitrayı. Şu an aydınlık olması gerekir, saat dördü geçti, ama aydınlanmıyor, güneş, ben geldiğim sırada buluta girmiş. Belim en üst basamağa dayalı, kollarımı kavuşturuyorum ve loşlukta yüzleri seçmeye çalışıyorum. Şimdilik, sadece şurada burada parlayan gözleri ya da beyaz bir gömlek görebiliyorum. Ancak bir süre sonra La Roque'luları ayırt edebiliyorum. Bazıları, üzülerek fark ediyorum, gözlerini kaçırıyor. Pougès tilkisi de aralarında. Ama solumda, yandaki ince uzun pencereden gelen ölü ışıkta dostlarımı görüyorum. Marcel Falvine, Judith Médard, iki dul: Agnès Pimont ve Marie Lanouaille ve adlarını hatırlayamadığım iki çiftçi. Gazel ön sırada oturuyor, elleri küçük göbeğinin üzerinde ve dar alnının tepesinde, kız kardeşiminkileri hatırlatan iri bukleler.

Yan kapıda koro yerine girdiğimde Fulbert'i görememiştim. Anayolda dolaşarak bekliyordu herhalde, şimdi hafifçe yalpalayan yürüyüşüyle kemerli ön kapıya geliyor olmalı. Oturduğum yerden hiç göremiyorum, sahnın girişi büsbütün karanlıkta kalıyor, çünkü bu bölümde ince uzun pencere de yok. Ama girişimle çöken sessizlikte, görmeden önce, taş zeminde yankılanan ayak seslerini duyuyorum. Ne kömür karası giysisini, ne gri gömleğini, ne de siyah kravatını ayırt edilebiliyorum loşlukta. Ve önce beyaz alnını görüyorum, sık saçların oluşturduğu simsiyah kaskın iki yanında, şakaklarındaki beyaz tutamları, gözevlerinin çukurlarını ve derisi kemiğine yapışmış yanaklarını. Bir iki saniye sonra da, kuşkusuz çok "dünyevî" tutkuların etkisiyle inip kalkan göğsüyle birlikte sallanan kocaman, gümüş haçı.

Topukları zeminin taşlarında, bir hükümdarın ayak sesleri gibi yankılanarak, başı, bedeninden çok öne uzanmış, ölçülü ve kararlı adımlarla bana doğru ağır ağır yürürken, beni canlı canlı yemeye geliyor gibi. Hayır, iki üç adım kala duruyor, elleri arkasında, ayakları üzerinde hafifçe öne arkaya sallanarak, vurmadan önce gözleriyle büyülemek ister gibi bakıyor, yukarıdan aşağı, bana doğru ve başını sallıyor. Bu kadar yakından bile papaz giysisinin karasıyla kilisenin karanlığında kaybolan bedenini çok zor seçebiliyorum. Ama başını, benden yüksekte, boşlukta duruyor zannını veren başını çok iyi görüyorum ve güzel, şehla gözleri bir kez daha şaşırtıyor beni. Çünkü bana çevrili bakışlarında sadece iyilik, hoşgörü ve hüzün var, başını hafifçe sallayışıyla birlikte bu bakışlar, çok acı dakikalar yaşadığının belirtisi.

Hayal kırıklığına uğruyorum, kaygılıyım daha doğrusu. Bir an bile içtenliğine inanmıyorum, ama sonuna kadar bu peygamber rolünü sürdürürse bütün planım altüst olur ve beni yargılamak istememiş bir adamı mahkûm etmek zorlaşır. Çünkü bu acıma, bu hoşgörü tavrı yargılamayı reddettiği izlenimini veriyor.

Sessizlik sürüyor. Bütün La Roque'lular bir bana, bir Fulbert'e bakıyor ve Fulbert'in tek kelime söylemeden duruşuna şaşıyorlar. Ve ben, rahatlamaya başlıyorum. Bu "giriş" suskunluğu, bence dikkati çekmek isteyen vaizin hilelerinden biri ve eminim, sanığa boş bir ümit vermek için kullanılan sadistçe bir uygulama. Fulbert'in gözlerime dikili gözlerine dikkatle bakınca, şaşılığının sadece gözbebeklerinin arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmadığını anlıyorum, sağ gözün ifadesi sol gözünkinden tamamen farklı. Sol göz, başın babaca sallanışına ve dudaklardaki hüzünlü bükülüşe uygun olarak, merhamet ve hoşgörüyle bakıyor. Sağ göz, aksine, kötülükle, acımasızlıkla pırıl pırıl ve sol gözün gönderdiği mesajları yalanlıyor: bütünün etkisinden sıyrılarak sadece o göze yoğunlaştığınızda hemen görüyorsunuz bunu.

Bu keşfimden çok memnun oluyorum çünkü Fulbert'in kişiliğindeki İanus[22] özelliğinin altını çiziyor bence: aydın bir insan izlenimi veren başı yalancı çıkaran kalın parmaklı, geniş, iri eller

22. İki ayrı yöne bakan iki yüzle betimlenen Roma tanrısı. (ç. n.)

ve adaleli, gürbüz bedenle hiç uyuşmayan zayıf, derisi kemiğine yapışık yüz. Aslında bütün vücudu, gözüyle birlikte –ağzını açmasına gerek kalmadan– çelişki ve yalanların oluşturduğu bir garip bütün.

İşte, nihayet konuşuyor. Alçak ve bir viyolonselden çıkıyormuşçasına uğultulu, derin bir sesle. Ahenkli, yoğun! Fulbert, beni içinde gördüğü durumu anlatacak sözcük bulamadığını söylüyor. Onda çok azap verici (bunu bekliyordum!) duygular uyandıran –özellikle de bana olan "çok sıcak" dostluk ve sevgisi sebebiyle onu çok üzen– bir durum. İhanet ettiğim ve bu nedenle kalbinden silmek zorunda kaldığı için çok üzüldüğü o "dostluk ve sevgi"! Günahkâr kendini beğenmişliğimin beni sürüklediği bu ihanet ve hatalar, Tanrı'nın emrettiği gibi cezalandırılacaktır!

İğrenç sözlerle dolu giriş bölümünü kısaltarak alıyorum buraya. Arkadan, baştaki hoşgörü ve duygusallıktan gitgide uzaklaşan suçlama faslı geliyor. Bana yönelttiği ilk suçlamadan sonra –bu suç, onun deyimiyle Catie'nin zor kullanılarak kaçırılması– kalabalıktan karışık sesler duyuluyor ve bu homurdanmalar, Fulbert'in çevresine fırlattığı tehdit dolu bakışlara ve suçlamalarını sayıp dökerken, sesinin aldığı korkutucu ifadeye rağmen kesilmiyor.

Suçlamalar üç yönlü. Kilise konseyinin koyduğu yasayı çiğnemiş, La Roque'lu bir genç kızı zor kullanarak kaçırmışım, tecavüz etmiş ve sonra, hevesimi aldıktan sonra sahte bir nikâhla adamlarımdan birine devretmişim. Hizmetçilerim vasıtasıyla kendimi başpapaz seçtirerek ve onlarla birlikte Kutsal Kilise'nin ayin ve törelerini gülünç birer oyun haline getirerek dinimizi alenen tahkir etmişim. Bu meyanda, dinimizin emri olan günah çıkarma müessesesini sapkın eğilimlerime alet etmişim. La Roque'taki kötü niyetli kişileri, piskoposlarına karşı başkaldırılarında kışkırtmış, hatta yazılı bir bildiriyle, silahlı saldırı yapmakla tehdit etmişim. Düzmece birtakım evrakla, Malevil'in La Roque üzerinde egemenlik hakkı olduğunu iddia edecek kadar ileri gitmişim. "Ve açıkça görülüyor" diye sözlerini bağlıyor Fulbert. Eğer Yüzbaşı Vilmain (ondan böyle bahsediyor) La Roque'a gelip, yerleşmesey-

miş (homurdanmalar, bağırışlar: "Lanouallie! Lanouaille!") üçbeş güne kalmadan La Roque benim canice saldırılarıma maruz kalacakmış "Yurttaşlarımızın özgürlükleri ve can güvenlikleri ne halde olurdu?" tahmin etmek zor değilmiş. (Öfkeli bağırışlar: "Lanouaille! Pimont! Courcejac!")

O sırada kilisenin içindeki hava son derece gergin. Dinleyicilerin dörtte üçü, düşmanca bir suskunlukla ama gözleri önlerinde hareketsiz, hiç olmazsa şimdilik Fulbert'in sesinden ve fırlattığı bakışlardan dehşete kapılmışa benziyorlar. Geri kalan dörtte bir, Judith, Agnès Pimont, Marie Lanouaille, Marcel Falvine ve adlarını hatırlamaya çalıştığım iki çiftçi, öfkeden çıldırmış gibiler. Bağırıyorlar, yerlerinde ayağa kalkmış, öne eğilerek, Fulbert'e yumruklarını göstererek haykırıyorlar. Özellikle iki kadın, kendilerini kaybetmiş gibiler, yanlarındaki dört erkek tutmasa, kilisenin ortasında paramparça etmek için papazlarına saldıracaklar.

Davamın, bir infilakı ateşlediğini düşünüyorum. Muhalefetin La Roque'un şefine karşı birikmiş isyanını su yüzüne çıkardı. İlk kez, açıkça, Fulbert'i korkutan bir şiddetle patlıyor.

Usta bir yalancı olarak, kendi kendini de aldatmış olmalı Fulbert. La Roque'a hükmetmeye başladığı günden beri, yarattığı korkuyu saygı olarak algılamaya alıştırmıştır kendini. Açıkça görülüyor, La Roque'luların kendisinden böylesine nefret ettiğini, edebileceğini düşünmemiştir, bütün La Roque'luların, çünkü sadece mırıldanmakla yetinen çoğunluk da en az ötekiler kadar nefret dolu. Bu nefretin Fulbert'deki etkisi korkunç. Kaidesi üzerinde sallanan bir heykel gibi baştan ayağa titrediğini görüyorum. Kızarıyor, bembeyaz oluyor, yumruklarını sıkıyor, birini bile bitiremediği cümlelere başlıyor, yüzü kasılıp buruşurken gözlerden korku ve öfke fışkırıyor.

Ama korkak degil Fulbert. Göğüs geriyor. Sert adımlarla koro yerinin merdivenine yürüyor, basamakları çıkıyor, Jeannet ile Maurice in arasında duruyor, kollarını uzatarak susmalarını istiyor kalabalıktan. Ve şaşılacak şey: susuyorlar. La Roque'ta susup, dinleme alışkanlığı öylesine yerleşmiş ki.

Öfkeden ve nefretten titreyen bir sesle,

– Kötü tohumları ayırıp yok etme zamanı geldi, diyor. Burada, Hıristiyan olduklarını iddia ettikleri halde, piskoposlarının arkasından ona karşı komplo hazırlayanlar var. Bu komplocuların bir şeyi çok iyi bilmeleri gerekir: zaaf göstermeden görevimi yerine getireceğim. Eğer burada rezalet çıkaran ve müminler topluluğunu kirleten kimseler varsa, onlara kiliseyi yasaklayacağım ve babamın evini tertemiz yapacağım. Eğer bir pislik varsa, o pisliği süpürüp atacağım.

Bu nutuk, öfkeli bağrışmalara, şiddetli protestolara yol açıyor. Özellikle de, Marcel ile Judith'in zor zapt ettiği Marie Lanouaille'ın haykırışını duyuyorum: "Pislik sensin, kocamın katiliyle baş başa yemek yiyen sen!"

Oturduğum yerde, "savcı"mın sağ gözünü görüyorum. Öfke ve nefretle ateş saçıyor. Öfkesine yenilen Fulbert, bütün politik ustalığını kaybetti, kendine hâkim değil artık. Manevralar yapmıyor, saldırıyor. Kurnazca davranmıyor, kışkırtıyor. Vilmain'in arkasındaki silahlarına güveniyor, onlar sayesinde kendisinin de güçlü olduğuna inanıyor. La Roque'lulara meydan okumaya ve onları ezmeye kararlı! Birkaç saniye içinde Vilmain'in –belki bir hastalık gibi bulaşıcı olan– o ilkel ve insanlık dışı kafa ve ruh yapısını benimsemiş, birkaç saniye içinde insanlıktan uzaklaşmış görünüyor. Öfkeyle çılgına dönmüş, vatandaşlarına saldırıyor ve eminim, şu an, en çok istediği şey, üzerlerine kurşun yağdırarak hepsini yok etmek.

Fulbert bir kez daha kolunu kaldırdığı zaman, susuyorlar ve değişik bir sesle, bağırır gibi, genellikle kullandığı o duygulu viyolonsel sesine benzemeyen, hastalıklı bir sesle haykırıyor:

– Bütün bu komploların gerçek tahrikçisi olan Emmanuel Comte, şu andaki tutumunuzla bana seçme imkânı bırakmadınız! Kilise konseyi adına, sizi ölüme mahkûm ediyorum.

Gürültü ve bağırışlar düşündüğümün de ötesinde. Sağımda Herve'nin korktuğunu görüyorum, kendisinin de arkadaşlarıyla birlikte saldırıya uğramasından korkmuş, La Roque'lular öylesine öfkeli. Şu an eyleme geçmiyorlarsa bu hazırlıklı olmadıklarından ve en çok da önlerine düşecek bir lider olmadığı için. Ve Fulbert

oradaki varlığıyla, cesaretiyle, yüzünden açıkça okunan nefretiyle hâlâ onları etkilemeye devam ettiği için.

Eski suç ortağı kilise konseyinden söz ettiği zaman Gazel yüzünü buruşturmuştu. Başını sallamış ve gevşek ellerini indirip kaldırarak bir olumsuzluk işareti yapmıştı. Hervé'ye doğru eğilerek fısıldıyorum:

– Gazel'e söz ver, sanırım söyleyecek bir şeyi var.

Hervé ayağa kalkıyor ve barışçı amacını belli etmek için silahını omzuna asıyor. Ve öylece duruyor, birkaç saniye, ayağının birini zarif bir hareketle öne atarak, eli, dikkati çekmek ister gibi havaya kalkmış, genç yüzünde tatlı bir gülümsemeyle. Sessizlik oluşur oluşmaz, az önce işitilen sert ve öfkeli sese hiç benzemeyen sakin ve yumuşak bir sesle konuşuyor:

– Sanırım Başpapaz Mösyö Gazel'in bir diyeceği var. Sözü ona veriyorum.

Sonra yerine oturuyor. Hervé'nin gençliği, zarifliği, kararlı ve terbiyeli konuşma biçimi ve özellikle de, Fulbert'i atlayıp kendiliğinden Gazel'e söz vermesi müthiş bir şaşkınlık yaratıyor, en çok şaşıran da kuşkusuz Fulbert. Vilmain'in temsilcisi ve sözcüsü olan adamın neden Gazel'in konuşmasına izin verdiğini anlamıyor. Gazel ki Lanouaille'ın öldürülmesi ve sonraki "zorlamalar" için Vilmain'i açıkça suçlamıştı.

Gazel, talep etmediği bu söz hakkı karşısında şaşkın. Kendisini bu işlere çok da bulaştırmayacak bir el hareketiyle yetinmeyi tercih ederdi. Ama kalabalıktan, "Konuşun! Konuşun! Mösyö Gazel!" sesleri duyulduğu ve Hervé onu yüreklendirmek için el işaretleri yaptığı için, sonunda ayağa kalkmaya karar veriyor. Kır saçlarına sıcak maşayla yaptığı güzel buklelerin altında ince uzun, palyaço yüzü görünüyor, gevşek, şaşkın, cinsiyetsiz ve konuştuğunda hiç kimsenin gizlice gülmeden dinleyemediği o ince, çocuksu özentili sesiyle söylüyor diyeceklerini. Ama, bizim önümüzde, Fulbert'in önünde böyle konuşması cesur bir hareket.

– Şunu belirtmek isterim, diyor Gazel, elleri göğsünde kavuşmuş olarak, La Roque'ta yaşanan bütün o çirkin olaylar nedeniyle şatodan ayrıldığımdan beri, kilise konseyi hiç toplanmadı.

– E ne olmuş diyor hemen Fulbert, ezici bir aşağılamayla, senin kilise konseyinden ayrılıp ayrılmaman kimi ilgilendirir, aptal?

Guatrın şişirdiği boynunda bir yumru inip çıkıyor Gazel'in, yüzü sertleşiyor. Onun gibi yarı sakat insanların asla affedemeyecekleri şey, gururlarıyla oynanmasıdır.

– Özür dilerim, Monsenyör, diyor tamamen değişmiş bir sesle. acı ve keskin bir ihtiyar kız sesi bu. Siz, Mösyö Comte'u kilise konseyi adına mahkûm ettiğinizi söylediniz. Ben de size, kilise konseyinin toplanmamış olduğunu ve benim Mösyö Comte'un mahkûmiyet kararını onaylamadığımı hatırlatmak istedim.

Gazel alkışlanıyor, sadece muhalefetteki beş kişi tarafından değil, çoğunluktan da birkaç kişi –gösterdiği cesaretten utanarak belki de– alkışlıyor Gazel'i. Yerine oturuyor, kıpkırmızı, elleri titreyerek, Fulbert korkunç gözlerle bakıyor ona.

– Senin onayın kimin umurunda? Sen benim güvenime ihanet ettin, sefil! Kafasız! Bu sözleri unutmayacağım, bunu pahalıya ödeteceğim sana!

Sözleri bağrışmalarla karşılanıyor ve birden Hıristiyan solcu geçmişine dönen Judith, ses tellerinin bütün gücüyle, "Nazi! Nazi! SS!" diye bağırmaya başlıyor; Marcel de, görüyorum, engellemeye çalışmıyor onu. La Roque'luların, kendilerini saldırıya götürecek lideri onda bulmaları olasılığından korkuyorum birden, özellikle de yeni dostlarımız için korkuyorum. Ayağa kalkıyorum, yüksek sesle,

– Söz istiyorum, diyorum.

– Söz verildi, diyor Hervé, birden rahatlayarak.

– Ne? Ne dedin? diyor Fulbert öfkesi bir anda Hervé'ye yönelmiş olarak. Bu rezile söz hakkı mı veriyorsun? Bu sahte papaza! Bu Tanrı düşmanına! Çıldırdın mı? Az önce ölüme mahkûm ettiğim adama!

– Daha iyi ya! diyor Hervé, sivri sakalını sakin bir yüzle sıvazlayarak. Böylece ona son sözlerini söyleme fırsatı vermiş oluruz.

– Olacak şey değil, diyor Fulbert. Bunu kabul edemem! Ne demek oluyor bu? Bu bir aptallık mı, yoksa ihanet mi? Sen aklına eseni yapamazsın! Ben sana, mahkûmu susturmanı emrediyorum. Anladın mı?

– Sizden emir alacak değilim, diyor Hervé, soğukkanlılıkla. Benim komutanım değilsiniz. Vilmain olmadığı sürece burada emirleri ben veririm, diyor sonra elinin ayasıyla tüfeğinin kabzasına vurarak. Ve ben, sanığın konuşmasına izin veriyorum. İstediği kadar konuşabilir.

O zaman inanılmaz bir şey oluyor. La Roque'luların en az yarısı Hervé'yi alkışlıyor. Aslında, gerçekten de, çetedeki yenilerden biri olduğu ve çete arkadaşları gibi, Gazel'in sözünü ettiği o "çirkin olaylar"da yer almadığı için, ona karşı özel bir öfkeleri yok. Ama, ne olursa olsun, Vilmain'in bir adamını alkışlamak! Gerçekten, olmayacak şeyler yaşanıyor!

– Bunu kabul edemem! diye bağırıyor Fulbert, yumrukları sıkılı, şehla gözleri yuvalarından uğramış. Bu herife söz hakkı vererek komplocularla, isyancılarla suç ortağı durumuna düştüğünü görmüyor musun? Bu böyle devam edemez! Anladın mı? Bak, sana söylüyorum, komutanına söyleyeceğim, o senin cezanı verecektir.

– Hiç sanmıyorum, diyor Hervé, o kadar gerçeğe yakın bir rahatlıkla ki, Fulbert'in bir şeyler fark edeceğini düşünerek kaygılanıyorum. Her neyse, karar verildi bir kez: sanık konuşacak, diyor sonunda.

– O zaman ben dinlemeyeceğim, diye bağırıyor Fulbert. Gidiyorum! Şatoda Vilmain'i bekleyeceğim!

Merdiveni iniyor ve muhalefetin bağırışları arasında uzun adımlarla kapıya doğru yürüyor. Bu tam benim işimi bozacak bir şey. Fulbert olmazsa, karşı dava da olmaz. Olamaz! Arkasından bağırıyorum:

– Demek söyleyeceklerimden o kadar korkuyorsun! Durup dinlemeye bile cesaretin yok!

Duruyor, dönüyor, yüzüme bakıyor. Yüksek sesle devam ediyorum:

– Saat beşi çeyrek geçiyor. Vilmain beş buçukta burada olacağını söyledi. On beş dakikalık ömrüm kaldı, ama sen, bu on beş dakikada bile benden o kadar korkuyorsun ki, tir tir titriyor ve odanda yatağın altına saklanıp efendini beklemeye gidiyorsun!

Yatağının üstüne bile değil, altına!

Hervé'nin davranışı Fulbert'i ürkütmüştü, sanırım Vilmain in on beş dakika sonra geleceğini söyleyerek onu rahatlattım. Üstelik, ödleklikle suçlayarak fiyakasına dokundum. Oysa, hayır, korkak değil. Evvelce de söyledim. Ama güçlü karakterinin bir zayıf noktası var. Bütün cesur insanlar gibi, cesaretini sergileyerek övünmeyi seviyor. Kışkırtmam karşısında, tahmin ettiğim gibi, bu nedenle tepki verecek.

Sapsarı, yüz hatları donmuş gibi, gözleri ateş saçarak öylece duruyor, kımıldamadan ve küçümseyen bir dudak hareketiyle cevap veriyor.

– İstediğin bütün aptalca fikirleri sayıp dökebilirsin! Beni hiç rahatsız etmez! Bundan yararlan, vaktin varken!

Topu hemen yakalıyorum.

– Özellikle de senin suçlamalarını çürütmek için yararlanacağım, diyorum. Önce Catie olayı. Hiç utanmadan söylediğin gibi, Catie'yi zorla kaçırmadım, ona tecavüz etmedim. O kendi arzusu ve amcasının izniyle ("Doğru!" diye bağırıyor Marcel, "Artık onu bu işlere karıştırmaktan korkmuyorum.") anneannesini görmeye Malevil'e geldi. Orada Thomas'ya âşık oldu ve evlendiler. Bu olay seni hayal kırıklığına uğrattı, çünkü Catie'nin şatoda senin hizmetçin olmasını istiyordun.

Gülüşmeler duyuluyor ve Fulbert öfkeyle bağırıyor:

– Baştan sona yalan!

– Bir dakika, bir dakika, diyor hemen ardından elli yaşlarında, ufak tefek, ama yapılı bir kadın, söz istemeden.

Ayağa kalkıyor. Josepha bu, şatoda ev işlerini gören kadın. Portekizli olduğundan La Roque'larca pek tutulmaz (La Roque ırkçıdır) ama aslında sevilen bir kadın, çünkü epeyi sivri dilli ve "düşündüğünü arkadan değil, yüzüne" söyler.

Josepha güzel sayılmaz. Ne kadar yıkansa kirli izlenimi veren cildiyle çirkin hatta. Üstelik, kısa boylu, koca kalçalı, koca memeli. Ama sağlam, bembeyaz dişleri, iri çenesi, canlı kara gözleri, kıvırcık, sık siyah saçlarıyla öyle doğal bir yaşama gücü vardır ki bütününde, hoşuna gider insanın.

– Ozür dilerim, bir dakika! diyor, pervasız ve oldukça bayağı bır tavırla ve bu tavır söylediklerine garip bir güç katıyor. Doğru olana yalan demek olmaz, doğrusu şu: Monsenyör artık beni istemiyordu, o kızı almak istiyordu şatoya. Oysa, eminim, benim kadar işine yaramazdı o kız!

Bu sözleri saflıkla mı, özel bir niyetle mi söyledi, anlayamıyorum. Sonra, Fulbert, duymazlıktan geldiği gülüşmeler, alçak sesle yapılan sataşmalar arasında yerine oturuyor. Dikkat ediyorum, Josepha'yı karşısına almaktan kaçınıyor. Sivri dili hakkında fikri var herhalde, bana dönüyor. Kibirli bir tavırla,

– Bu pislikleri piskoposuna karşı kullanmakla ne kazanacağını sanıyorsun? diyor sadece.

– Sen benim piskoposum filan değilsin. Ne kazandığıma gelince: yalanlarını birer birer suratına çarpıyorum. Çarpacağım da! İşte ikinci bir yalan: benim, hizmetçilerime kendimi başpapaz seçtirdiğimi söyledin. Önce, şunu öğren, diyorum, sesimi yükselterek, benim hizmetçim yok. Dostlarım, aynı seviyede olduğum arkadaşlarım var. Ve La Roque'ta yapılanın aksine, Malevil'de birlikte tartışılıp oylanmadan hiçbir karar alınmaz. Neden Malevil papazı seçildim? Söyleyeyim: sen Mösyö Gazel'i bu görevle Malevil'e sokmaya uğraşıyordun ve biz Mösyö Gazel'i Malevil'de istemiyorduk. Bunu söylemekle onu kırmadığımı umarım. İşte arkadaşlarım bu nedenle beni başpapaz seçtiler. İyi bir rahip miyim, kötü bir rahip miyim, onu bilemem! Mösyö Gazel gibi, seçilmiş bir rahibim. Elimden geleni yapıyorum. Tarlanı sürecek atın yoksa, eşekle sürersin. Mösyö Gazel'den kötü olduğumu sanmıyorum ve senden daha iyi bir rahip olmak da o kadar zor değil! (gülüşmeler ve alkışlar).

– Seni böyle konuşturan o günahkâr gururun! diye öfkeyle haykırıyor Fulbert. Gerçekte sen düzmece bir papazsın, sahte bir papaz! Kötü bir papaz! Cehennemlik bir papaz! Kendin de biliyorsun! Özel hayatından söz etmeye bile gerek duymuyorum.

– Ben de seninkinden!

Kurcalamıyor. Miette'ten söz etmemden korkuyor kuşkusuz.

– Al, sana bir örnek vereyim, diyor, öfkeden titreyerek. Günah

çıkarmada baştan sona yanlış, sapkın fikirlerin var, her şeyin yanlış, kötü!

– Bilmem, diyorum, alçakgönüllükle, sapkınca şeyler olup olmadığını bilemem. Bu konuda hüküm vermeye yetecek dinî bilgim yok. Şunu söyleyebilirim ancak: günah çıkarma uygulaması beni korkutuyor; kötü niyetli bir papazın elinde bir casusluk, bir şantaj aracı olarak kullanılabilir, diye düşünüyorum.

– Çok doğru Mösyö Comte, diye bağrıyor Judith, stentor sesiyle, burada günah çıkarma işi bu SS'in elinde o hale geldi.

– Susun! diyor Fulbert, ona dönerek. Siz çıldırmışsınız! Tehlikeli bir asi ve kötü bir Hıristiyansınız!

– Ayıp ayıp! diye bağırarak söze karışıyor Marcel, öne eğilmiş, güçlü elleriyle sandalyenin arkalığına yapışmış. Bir kadınla böyle konuşmaya utanmıyor musunuz? Hem de okumuş, bilgili bir kadınla! Sizden bile bilgili, geçen gün Hz. İsa'nın erkek ve kız kardeşleri diye saçma sapan şeyler anlattığınızda yanlışlarınızı o düzeltti!

– Düzeltti mi? diye bağırıyor Fulbert kollarını kaldırarak. O delinin hiçbir şey bildiği yok! Erkek ve kız kardeşler bir çeviri hatasıdır. Onlar Hz. İsa'nın yeğenleridir.

Davanın tam ortasında, *Kitabı Mukaddes* konusundaki bu şaşılacak yorum savaşı sürerken, Maurice'e alçak sesle: "Git ötekileri gör" diyorum, "kilisenin dibindeki kapının önüne gelsinler ve Vilmain'in öldüğünü haber verdiğim sırada içeri girsinler."

Maurice, bir kedi kadar sessiz, uzaklaşıyor ve ben, durumu ve yeri unutmuş, Fulbert'le İsa'nın akrabaları konusunda kıyasıya bir tartışmaya girmiş olan Judith'in sözünü kesiyorum.

– Bir dakika! diyorum, sözümü bitirmek istiyorum.

Birden sessizlik geri geliyor ve beni unutmuş olan Judith bir an hayretle bakıyor bana. Sakin bir sesle devam ediyorum.

– Fulbert'in beni itham ettiği son suça geliyorum. Malevil'in La Roque üzerindeki egemenlik hakkını ileri süren ve şehri silah zoruyla ele geçirme kararını bildiren bir mektup yazdığımı iddia ediyor. Yazık ki Fulbert, bu mektubu La Roque'lulara okuma gereğini bile duymamış, öyle olsaydı buradaki herkes mektubun

bunu kastetmediğini anlardı. Ama, farz edelim, diyelim ki böyledir. Evet, diyelim ki mektubumda, La Roque'a saldıracağımı söyledim. Burada sorulacak tek soru var: böyle bir şey yaptım mı? Ben, akşam karanlığında, La Roque'a hileyle girip, bir insanı boğazını keserek öldürdüm mü? Yiyecek depolarını, ambarları yağmaladım, La Roque lulara kötü muamele ettim, kadınların ırzına geçtim mi ? Courcejac'ı kundaktaki bebeğine kadar kurşuna dizip, öldüren ben miyim? Oysa, bütün bunları yapan, Fulbert'in yakın dostu şimdi ve aynı Fulbert beni, bütün bunları yapmayı düşünmüş olduğum gerekçesiyle ölüme mahkûm ediyor! İşte size Fulbert'in adaleti: bir masuma ölüm ve caniye dostluk eli!

Güneş, arkamdaki vitrayı aydınlatmak için tam o anı seçiyor ve Hervé, günün son haydut rolünü oynamak için:

– Ee, dur bakalım, sanık, şefim hakkında böyle konuşamazsın, diyor o sırada.

Sözünü kesiyorum.

– Gereği yok, Hervé. Oyun bitti.

Başımdaki nöbetçiyle emreder gibi konuştuğumu duyan Fulbert şiddetle irkiliyor ve La Roque'lular hayretle bakıyorlar. Kalkıyorum. Daha da fazlası, ayaklarımı açarak, heykel gibi dikiliyorum. Vitraydan gelen aydınlıktan mutlu hissediyorum kendimi. Gözlerimin daha da kocaman açıldığını ve bütün varlığımın bu birden gelen aydınlıkla hayat bulduğunu hissediyorum. Güneşin, bu renkli camlardan geçip geldiği halde beni, omuzlarımı, sırtımı böylesine ısıtabilmesi şaşılacak bir şey. Çok ihtiyacım vardı. Soğuk içime işlemişti.

Tekrar söze başladığımda, aldatıcı sakinliğimi bırakıyorum. En yüksek sesimle konuşuyorum, sesimin kiliseyi doldurmasından korkmuyorum artık.

– Armand, karısına tecavüz edip Pimont'u öldürdüğünde, onu yanında sakladın. Bébelle, Lanouaille'ın boğazını kestiği gün, onu da Vilmain'le birlikte sofrana konuk ettin. Jean Feyrac Courcejaclıları kurşuna dizdi, onunla kadeh tokuşturmaya devam ettin. Bütün bunları niye yaptın? Vilmain'in dostluğunu kazanmak için! Çünkü Armand'ın ölümünden sonra, La Roque'taki terörü ve zor-

balığı sürdürebilmek için ona ihtiyacın vardı ve onun yardımıyla hem içerideki muhalefetten, hem de Malevil'den kurtulacaktın.

Derin sessizlikte yankılanan bir sesle konuştum. Sözlerimi bitirdiğimde Fulbert'in kendini toplamış olduğunu görüyorum.

– Anlamıyorum, diyor, viyolonselden geliyora benzeyen sesine kavuşmuş olarak, bütün bu boş, saçma sapan sözler neye yaradı? Onlar senin akıbetini değiştirmeyecek ki!

– Şuna cevap vermeyin! diye bağırıyor Judith, öne eğilerek.

Dik yakalı kazağından dört köşe güçlü çenesi görünüyor ateş saçan mavi gözleri Fulbert'e dikili.

– Bir şeyi açıklamak isterim, diyor Fulbert kaçamak bir bakışla saatine bakarak. (Sanırım artık kaygılarını bastırmayı başarmış, her an içeri girebilecek olan Vilmain'i bekliyor.) Söylemeye gerek yok, Yüzbaşı Vilmain ile adamlarının burada ve civarda yaptıklarının hepsini onaylıyor değilim. Ama asker, her yerde askerdir, elimizden bir şey gelmez. Ve burada, La Roque piskoposu olarak benim rolüm, bu kötülerden mümkün olduğunca iyilik ve hayır sağlayabilmektir. Eğer, Yüzbaşı Vilmain'in yardımıyla, La Roque'taki ve Malevil'deki sapkınlıkların kökünü kazıyabilirsem, kendimi görevini yerine getirmiş sayacağım.

Şu an, gerginlik tehlike sınırında, kilise müthiş bir öfkeyle uğulduyor. Sadece muhalefet değil, çoğunluk da bu itiraf karşısında isyan ediyor. Ve ben, bundan yararlanmayı düşünmüyorum, susuyorum. Çünkü, derin bir şaşkınlıkla, Fulbert'in, bu söylediklerinde hemen de samimî olduğunu gördüm az önce. Evet, tabiî, bunlarda kişisel bir intikam arzusunun çok büyük payı var, bundan kesinlikle eminim. Ama, şimdi, şu anda, bu düzmece, bu sahte papazın, bu şarlatanın, bu serüven avcısının kendini taklit ettiği kişilikle aynileştirdiğini, Hıristiyanlığın koruyucusu rolünü neredeyse benimsemeye başlayacağını fark ediyorum.

Nedenini anlayamadıkları halde, yanımdaki nöbetçilerin sözümü dinler görünmesi, kilisedekileri rahatlatmış ve cesaretlendirmiş olmalı, Fulbert'e, şurada burada küçük, miskin öfkelerin de aynı şiddetle işe karıştığı açık suçlamalar, tehditler savruluyor. Pougès'in, öfkeli sesiyle, "papaz efendinin" bir gün kendisinden o

bir bardaklık şarabı nasıl esirgediğini anlattığını duyuyorum. Vilmain'in az sonra geleceğine inanan sadece Fulbert sanırım. Bu ümide sımsıkı sarılıyor. Bu umidin, arkasındaki kemerli kapıdan gelen seslerle birden güçlendiğini fark ediyor. Hemen dönüp bakıyor ve döndüğü sırada Maurice görünüyor kapıda ve arkadaşlarının orada olduğunu işaret ediyor bana.

Kilisenin ortasında, umursamaz bir yüz ifadesiyle, hareketsiz duran Fulbert'e öfke ve lanet yağıyor. Eğer sözler, bakışlar ve el hareketleri yalnız başlarına insan öldürebilseydi, Fulbert çoktan ölmüştü. Ve ben ona son darbeyi indireceğim şu an, bu darbeden sonra olacakları düşünerek, tereddüt ediyorum. Kuşkusuz bu tereddüt anı, ruhumun da giysilerim gibi lekesiz, ak pak olduğuna inanmam için vicdanımın son dakikada bana küçük bir ikramı. Çünkü, çok geç artık. Vakit kalmadı. Bir mekanizmayı harekete geçirdim, istesem de durduramam. Fulbert, sapkın ve kötülüklerin yaratıcısı oldugum için ölmem gerektiğine hükmetmişti, ben karşılıklı güvenliğimizin temeli olarak La Roque-Malevil birliğinin gerçekleşmesi için onun ölümünün kaçınılmaz olduğuna inanıyorum. Fark şu ki, ben onu gerçekten öldüreceğim, ölüme mahkûm etmeden, yargılamadan, tek silah patlamadan, ellerimi kanına bulaştırmadan.

Fulbert'in sesi, dinleyicilerin nefret dolu bağırışları arasında duyulmaz oluyor ve ben, sesini duyuramadığı halde, bakışa bakışla cevap vererek dimdik ayakta duran Fulbert'in cesaretine gerçekten hayran oluyorum. Sonra, bir ara, bağrışmalar durulur gibi oluyor ve Fulbert bir kez daha tehdit etme gücü buluyor kendinde.

– Yüzbaşı Vilmain geldiğinde böyle bağıramayacaksın!

Beklediğim fırsatı sunuyor bana. Sahneye çıkma vaktim geldi. Son andaki buluşumuzu kullanacağım. Fulbert'in az önce yaptığı gibi kollarımı uzatıyorum ve gürültü kesilir kesilmez en ciddî sesimle konuşuyorum:

– Hiç anlamıyorum, Fulbert, neden "Yüzbaşı Vilmain" diyorsun? Vilmain yüzbaşı değildi (geçmiş zaman ekini hafifçe belirterek söylüyorum). Bende elimde (yan cebimden cüzdanımı çıka-

rıyorum) bunu, itiraz edilemeyecek biçimde kanıtlayacak bir belge var. Bir çalışma karnesi. Mükemmel bir resimle. Burada Vilmain'i görmüş olan herkes bakar bakmaz tanıyacak. Ve bu kartta, çok okunaklı bir yazıyla, Vilmain'in muhasebeci olduğu kayıtlı. Mösyö Gazel, lütfen bu kartı alıp, Fulbert'e gösterir misiniz?

Birden, kurşun gibi ağır bir sessizlik çöküyor ve kalabalık şaşırtıcı bir birliktelikle, tek bir beden gibi, Fulbert'i görmek için, ani bir hareketle öne eğiliyor, boyunlar uzatılıyor, başlar yana dönüyor. Çünkü ne kadar güçlü olma çabasında olursa olsun, kör değil Fulbert. Ona getirilen belge benim elime geçmişse, bunun bir tek açıklaması olabilir. Fulbert Gazel'in uzattığı kartı alıyor. Bir kez bakması yetiyor. Yüzünde tek çizgi kımıldamıyor, rengi değişmiyor, ama kartı tutan el titremeye başlıyor. Bu hafif şiddette bir hareket ama çok hızlı ve hiçbir şeyin durduramayacağı bir titreme. Yüz çizgilerinde okuduğum gerginlik, Fulbert'in parmaklarının ucunda kuş kanadı gibi çırpınan küçük kartın titremesine engel olmak için ümitsizce çaba harcadığını gösteriyor. Uzun bir saniye geçiyor, tek kelime söyleyemiyor. Karşımda kapıldığı dehşetle bütün gücüyle savaşmaya çalışan bir insan var şimdi. Bu korkunç azap, bu işkence birden midemi bulandırıyor ve kısa kesmeye karar veriyorum.

Fulbert'in ardındaki kemerli kapının öte yanındakilerin de duyabileceği kadar yüksek sesle konuşuyorum:

– Sanırım size bir açıklama yapmak zorundayım. İki yanımda gördüğünüz dört nöbetçi, Vilmain tarafından zorla çetesine alınmış dürüst çocuklardır. İkisi çatışmadan önce bizim safımıza geçmişti, öteki ikisi hemen sonra bize katıldı. Bu dört kişi Vilmain çetesinden hayatta kalabilmiş olanlar. Vilmain şu anda Malevil toprakları içinde iki metrekarelik bir yerde yatıyor.

Şaşkın bir gürültü arasında Marcel'in sesi yükseliyor:

– Yani, öldü mü demek istiyorsun?

– Evet, öyle demek istiyorum. Jean Feyrac öldü. Vilmain öldü. Ve, dostlarımız olan bu dört kişi dışında, geri kalanların hepsi öldü.

Aynı anda kilisenin dibinde kemerli büyük kapı yarım açılıyor ve peş peşe birer birer Meyssonnier, Thomas, Peyssou ve Jac-

quet, ellerinde silahları, içeri süzülüyorlar. Süzülüyorlar, diyorum, yürümek değil bu, çok yavaş, ağır ağır. Ellerinde silahları olmasa, barışsever konuklar sanılabilir. Orta geçide geliyorlar, durmaları için işaret ediyorum. Nöbetçilerim de. bir işaretimle ayağa kalkıyor, etrafımı sarıyorlar. Bir anlık bir şaşkınlık yaşanıyor, sonra kalabalıktan Fulbert'e çığlık çığlık ölüm tehditleri yağmaya başlıyor. Sadece, orta geçidi başında ve sonunda kapayan iki silahlı grup sessiz kalıyor.

Her şey yarım saniye içinde olup bitiyor. Kemerli kapını çıkardığı gıcırtıyla birden arkasına dönüyor Fulbert, son ümidi de yok oluyor. Tekrar benden yana döndüğünde, yüzü altüst. Ve etrafımda adamlarımla beni görüyor: yakalandığı ağ kapanmıştır. Ona verdiğim onca ümitten sonra böylesi bir darbeye dayanması imkânsız. Vazgeçiyor birden. Şu an sadece kaçmak istiyor, peşindeki insanlardan kaçmak –gerçek anlamıyla. Dehşet içinde, sıralar arasından geçerek yan kapıya ulaşmaya çalışıyor. Çılgın telaşı arasında, körlemesine, Marcel, Judiht ve iki genç dulun bulunduğu aralığa dalıyor. Marcel vurmuyor bile, elinin ayasıyla itiyor onu, ama kolunun korkunç gücünü hesaba katmıyor. Orta geçide savruluyor Fulbert ve yere düşüyor. Vahşî bir uğultu duyuluyor. Kalabalık her yandan, iskemleleri devirerek geliyor ve Fulbert bir anda etrafını saran öfkeliler sürüsü arasında görünmez oluyor. İki kez haykırdığını duyuyorum. Geçidin öbür yanında Peyssou'nun dehşet ve tiksintiyle buruşmuş yüzünü görüyorum, gözleri "Müdahale edelim mi?" der gibi gözlerimi arıyor. Başımla, "hayır" diyorum.

Kalabalıkların adaleti, seyri hoş bir şey değil, ama düşünüldüğünde buradaki hak edilmiştir. Ve ben, çarkların böyle dönmesi için her şeyi yaptıktan sonra, ikiyüzlülükle, olanları durdurmaya kalkışacak ya da kınayacak değilim.

La Roque'luların öfkeli çığlıkları duyulmaz olduğunda, biliyorum, ellerinde hareketsiz bir beden var. Bekliyorum. Ve Fulbert'i kuşatmış olan yığın çözülüyor yavaş yavaş. İnsanlar yığından kopuyor, yerlerine dönüyorlar, sandalyeleri kaldırıyorlar, kimisi hâlâ kıpkırmızı, nefes nefese, ötekiler, gözleri yerde, şaşkın ve gali-

ba utanç içinde. İkişer üçer, konuşuyorlar aralarında. Ne konuştuklarını bilmiyorum, dinlemiyorum. Ortada yerde yatan terk edilmiş bedene bakıyorum. Arkadaşlarıma, gelmeleri için işaret ediyorum. Yanıma yaklaşıyorlar ve gelirken, yerdeki bedenin çevresinden dolanıyorlar. Sadece Thomas durup bakıyor Fulbert'e.

Konuşmuyoruz, yeniler saygı gösterip biraz uzağımızda durdukları halde. Diz çökmüş olan Thomas kalktığı ve bana doğru geldiği zaman, gruptan uzaklaşmak için ben de iki adım atıp ona doğru yürüyorum.

– Ölmüş mü? diyorum alçak sesle.

Başını sallıyor.

– Eh, diyorum, gene alçak sesle. Memnunsun herhalde, istediğin oldu.

Uzun uzun yüzüme bakıyor. Ve bakışlarında her zaman tanık olduğum o sevgi ve antipati karışımı garip anlamı yakalıyorum gene.

– Sen de, diyor, kısaca.

Koro yerinin merdivenini çıkıyorum bir kez daha. Kalabalığa dönüyor, sessizlik istiyorum.

– Burg ve Jeannet, Fulbert'i odasına götürecekler diyorum. Mösyö Gazel onu bekleyecektir. Bize gelince on dakika sonra toplanmamızı öneriyorum. La Roque'la ve Malevil'le ilgili kararlar almamız gerekiyor.

Alçak sesle konuşmalar duyuluyor önce, sonra Burg ve Jeannet Fulbert'i götürünce, sesler yükseliyor birden, sanki onunla birlikte ortak eylem de ortadan kalkmış gibi. Arkadaşlarımdan, çevremi kuşatan insanları kırmadan uzaklaştırmalarını istiyorum. Gizlilik gerektiren bazı konuşmalar yapmam lazım.

Basamakları inerek muhalifler grubuna gidiyorum. Zor sınavda cesaret gösteren tek grup ve zaferde onurlu bir ağırbaşlılık: hiçbiri linç olayına karışmadı, Marcel bile. Fulbert'i savuran darbeden sonra yerinden kıpırdamadı, Judith de ve iki genç dulla, adlarının Faujanet ve Delpeyrou olduğunu öğrendiğim çitfçiler de. Korkudan titreyenler öldürdü Fulbert'i.

Agnès Pimont ve Marie Lanouaille boynuma sarılıyorlar. Marcel'in, dükkânındaki deriler kadar pişip kararmış yanaklarında iri

gözyaşları var. Ve Judith, her zamankinden de erkeksi, kolumu yakalıyor: "Mösyö Comte, müthiştiniz. Bembeyaz giysilerinizle, canavarı korkutmak için arkamızdaki vitraydan çıkmışa benziyordunuz." Konuşurken sağ pazımı güçlü parmaklarıyla sıkıyor, sonradan, hoşlanabileceği yaştaki erkeklerle (kendi yaşı düşünülürse bunun epeyi genç bir yelpaze oluşturacağı kesin) kollarına yapışmadan konuşmadığını öğreneceğim. İlk kez karşılaştığımızda kendini "bekâr" olarak tanıtmıştı ve şimdi, ona teşekkür ederken, Judith'in, olay gününden bu yana, Marcel'in geniş ve güçlü omuzlarından etkilenip etkilenmediğini düşünüyorum. Ve Marcel'in, onun çekiciliğine kapılıp kapılmadığını. Evet, gerçeği söylüyorum, Judith'in garip bir çekiciliği var.

– Bir dakika, diyorum alçak sesle, onları biraz kenara götürerek, uzun uzun ellerini sıktığım Faujanet ve Delpeyrou'ya da. Çok az zamanımız var. Hemen duruma hâkim olmalısınız. La Roque'u, Fulbert'in eski kıç yalayıcılarının eline bırakamayız. Bir belediye meclisi seçilmesini önereceksiniz. Hemen bir kâğıda altı adamınızın adını yazın ve bu listeyi önerin. Şu an hiç kimse size karşı çıkmayacaktır.

– Beni yazmayın, diyor Agnès Pimont.

– Beni de, diyor, hemen arkasından Marie Lanouaille.

– Neden?

– Çok fazla kadın olursa bozulurlar. Ama Madam Médard, evet. Madam Médard profesör.

– Bana Judith deyin çocuğum, diyor Judith, elini Agnès'in omzuna koyarak (kadınları da yakalıyor eliyle).

– Ah, yok, utanırım, diyor Agnès, yanakları kızarmış.

Ona bakıyorum. Çabucak kızarıveren bu incecik, sarışın cilt ne kadar hoş.

– Peki başkan? diyor Marcel. Belediye başkanı? İçimizde konuşmayı bilen tek kişi, Judith. Sakın alınmayın, sizi kırmak için söylemiyorum, diye devam ediyor, yumuşak bakışlarını ona çevirerek, ama buradakiler kadın bir başkanı kabul etmezler. Üstelik sen "sen"le "siz" karıştırarak (kendi de fark ettiği için kızarıyor) Patua da bilmiyorsun.

– Size bir şey soracağım, diyorum, çabucak Malevil'den birini başkanınız olarak kabul eder misiniz?

– Sen mi? diyor Marcel, ümitle.

– Hayır, ben değil. Ben, mesela Meyssonnier'yi düşünmüştüm.

Göz ucuyla Agnès Pimont'un biraz hayal kırıklığına uğradığını fark ediyorum. Belki başka bir isim bekliyordu.

– Olabilir, diyor Marcel. Ciddî bir adamdır, dürüsttür...

İlave ediyorum:

– Üstelik, askerlik alanında bilgisi vardır, savunma sorununuzu halledebilir.

– Ben onu tanırım, diyor Faujanet.

– Ben de, diyor Delpeyrou.

Daha fazlasını söylemeyecekler. Ciddî, dürüst, güneş yanığı yüzlerine bakıyorum. Bu "onu tanırım"da hiçbir üstü kapalı yan yok.

– Gene de... diyor Marcel.

– Gene de, ne?

– Meyssonnier komünist.

– Haydi canım, kafanızı çalıştırın biraz, diyor Judith. Komünist Parti olmadığı zaman bir komünist nedir ki?

Profesörlere özgü o ağır, dura dura, tane tane konuşma biçimi dikkatimi çekiyor, her gün görecek kadar yakın ilişkim olsa, sanırım sinirime dokunur. Ama Marcel'i etkiliyor.

– Doğru, diyor, dazlak kafasını sallayarak. Doğru ama gene de burada diktatörlük istemeyiz, bir diktatörden az çekmedik.

Kuru bir sesle,

– Bu Meyssonnier'nin yapacağı şey değil, diyorum. Asla! Hatta bunu düşünmek bile ona hakarettir.

– Hakaret için söylemedim, diyor Marcel.

– Üstelik, unutuyorsun galiba, diyor Faujanet. Hepimizin silahı olacak.

Faujanet'ye bakıyorum. Çok geniş pişmiş toprak rengi bir yüz. Omuzlar da çok geniş. Aptal değil Faujanet, hiç değil. Silah sorununu, halledilmiş gibi böyle ortaya atmış olmasını bağeniyorum.

– Sanırım, belediye meclisinin alacağı ilk karar, La Roque'lula-

rı silahlandırmak olacak, diyorum.

– O zaman, tamam, diyor Marcel.

Birbirimize bakıyoruz. Bir anlaşma yaptık. Ve Judith, beni gerçekten şaşırtarak, çok dikkatli davrandı. Söze çok az karıştı.

– Tamam, diyorum, gülümseyerek. Şimdi Meyssonnier'yi ikna etmek kalıyor.

Onlardan ayrılıyorum, uzaklaşıyorum, sonra geri dönüyorum, Marie Lanouaille'ı yanıma çağırıyorum. Hemen geliyor. Esmer, sıkı etleri, yuvarlak hatlarıyla otuz beş yaşında bir genç kadın Marie Lanouaille. Ve söyleyeceklerimi dinlemek için başını bana doğru kaldırdığında birden onu kollarıma almak için çılgınca bir arzu duyuyorum. Onunla hiç flört etmediğim, hiç böyle bir hayal kurmadığım halde şu anda duyduğum ani arzuya bir neden bulamıyorum, yorgun savaşçının dinlenme ihtiyacı belki de. Hayır, dinlenme sözcüğü yanlış. Daha az yorucu işler vardır. Aşk da bir mücadeledir, bir savaştır. Ama en derin, en gizli içgüdülerime, şimdi içinde çırpındığım savaştan çok daha arzu edilir görünmüş olmalı, çünkü biri hayatı yok ederken, öbürü yeni bir hayat yaratır.

Bu arada, tıpkı büyük "kol tutucumuz" gibi ben de yuvarlak, zarif kolunu yakalama arzusu duyuyorum, kolsuz giysisinin içinde büsbütün arzulanır haldeki kolunu.

– Marie, diyorum, biraz boğuk bir sesle, Meyssonnier'yi tanırsın. Sade bir hayatı sever. Şatoda oturmak istemeyecektir. Senin büyük bir evin var. Onu evine alamaz mısın?

Yüzüme bakıyor, şaşkın. Hemen "olmaz" dememesi cesaretimi artırıyor.

– Yemek yapmana gerek yok. Eminim, Meyssonnier bütün La Roque'luların birlikte yemek yemelerini isteyecektir. Sadece çamaşırlarıyla ilgilenirsin, o kadar.

– Yani, diyor, isterim belki. Ama herkes ne der? İnsanları bilirsin. Meyssonnier benim evimde oturacak olursa zannederler ki...

– Zannetsinler, ne çıkar? Öyle olsa bile ne çıkar Marie?

Hüzünlü gözlerle yüzüme bakıyor, başını sallıyor, kilisenin içi soğuk, üşüyor, okşamak istediğim kollarını ovuşturuyor elleriyle.

– Doğru, haklısın Emmanuel, diyor. Burada yaşadığımız onca şeyden sonra!

Bakıyorum ona.

– Aynı şey değil, diyorum.

– Hayır hayır, diyor hemen. Aynı şey değil, biliyorum.

Gülümsüyorum.

– Meyssonnier epeyi peşinden koşmuştu senin.

– Ah, evet! diyor bu anıyla mutlu.

Devam ediyor:

– Ben de çok istedim. Babam razı olmadı, fikirleri yüzünden.

Yani, evet. Teşekkür ediyorum, küçük Nathalie'yi soruyorum. Arkadan hiç dinlemediğim, sıradan bir konuşma, ne dediğimi bile hatırlamıyorum. Ama sonunda Marie bir kaygısını anlatırken ayrılıyorum ve ürküyorum birden.

– Ne olacak, bilemiyorum. Olaylar yüzünden aşılarının hiçbiri yapılamadı. Agnès'in Christine'i de öyle. O yüzden, küçük bebeğime her şey olabilir, diyorum kendi kendime. O zaman? Hiç! Ne doktor, ne antibiyotik, üstelik eskiden adını bile bilmediğimiz hastalıklar çıkacaktır yeniden, aşı olmayınca, değil mi? Bir yeri ağrısa ödüm kopuyor. Oksjenli su bile yok. Ne var biliyor musun elimde, bir derece!

– Peki şimdi kim bakıyor ona?

– Yukarı mahallede bir ihtiyar kadın, Christine'e de o bakıyor.

Agnès'i göndermesini isteyerek ayrılıyorum ondan. Geliyor. Agnès'le aynı şey değil! Agnès'le kısa konuşuyorum; kısa, otoriter sesle:

– Agnès, seçim için Judith'e oyunu verdikten sonra git, Christine'i gör. Sonra eve git, beni bekle. Seninle konuşacaklarım var.

Bu emir yağmuruyla bir an şaşırıyor Agnès, ama tahmin ettiğim gibi söz dinliyor. Birbirimize bakıyoruz, bir kez ve Meyssonnier'yi bulmak için ayrılıyorum ondan.

Çetin cevizdir Meyssonnier. Karşımda gördüğümde. insanlarla böyle dama taşları gibi oynadığım için, özellikle de Meyssonnier söz konusu olduğunda, pişmanlık duyuyorum, mutlu değilim. Ama bu, hepsinin yararına, Malevil'dekilerin de, La Roque'luların

da. İşte, manevralarım kendime de çirkin göründüğü zamanlar –Thomas'ya göründüğü gibi– kendi kendime böyle söylüyorum. Meyssonnier'den isteyeceğim, çok çok büyük bir şey. Biraz utanıyorum. Ama bu, benim bütün kozlarımı oynamama ve onun belediye başkanlığı konusundaki gizli tutkusundan ve özel hayatıyla ilgili bazı konulardan yararlanmama engel olmayacak.

Tek kelime söylemeden dinliyor, görev duygusunun ve irade gücünün biçimlendirdiği uzun, keskin hatlı yüzü, kırpışan gözleri ve dimdik saçlarıyla. (Nasıl yapmışsa, kesebilmiş saçlarını.) Ne yaptığımı çok iyi biliyorum: altın bir tabak içinde ona La Roque'un anahtarlarını ve Marie Lanouaille'ı ikram ediyorum. Bu ikisi, Malevil'den ayrılmasının karşılığı olarak hiç de çok değil. Onun için çok zor olacak, biliyorum. Ama seçim şansım yok. La Roque'ta onun kadar değerli, onun yerini tutabilecek hiç kimse yok.

Her şeyi anlatıyorum, ne evet, ne hayır diyor. Düşünüyor.

– Eğer anladımsa, La Roque'ta görevim iki yönlü olacak: toplumsal hayatı yeniden hayata geçirmek ve savunmayı örgütlemek.

– Öncelikle savunmayı, diyorum.

Başını sallıyor.

– Bu o kadar kolay olmayacak, şehir duvarları yüksek değil. Güney kapısıyla batıdaki arasında çok uzun bir duvar var. Ve yeterli adamım olmayacak. Özellikle de gençlerden.

– Burg ve Jeannet'yi verebilirim.

Dudak büküyor.

– Ya silah? Bana Vilmain'in 36 model tüfeklerini verme.

– Yirmi tüfeğimiz var. Paylaşırız.

- Bana bazuka da lazım.

Gülmeye başlıyorum.

– Daha neler! Abartıyorsun! Bu milliyetçilik de nereden çıktı? Şimdiden La Roque'un çıkarlarını biraz fazla kollamaya başladın.

– Henüz kabul edeceğimi söylemedim, diyor, soğuk bir sesle.

– Üstelik şantaj yapıyorsun bana!

Ama onu gülümsetmeyi bile başaramıyorum.

– Peki, diyorum bir süre düşündükten sonra, La Roque'ta sur-

lar yükseltilip tamamlandığı zaman, her ayın on beş günü bazuka senin olacak.

– Neyse!

Bu bizim Malejac'ta kullandığımız, sınırı belirsiz, kaçamak, bir şeyleri gizleyen "neyse"ye benziyor. Devam ediyor:

– Feyzac'ın buraya getirdiği, Courcejac'tan alınmış ganimet var. Epeyi çok. Onları alacak mısın?

– Neler var? Sen biliyor musun?

– Biliyorum. Az önce söylediler. Tavuklar, iki domuz, iki inek, çok miktarda saman ve pancar. Saman orada, ambarda kalmış, gene de onu yakacak kadar hayvan değillermiş.

– İki inek mi? Courcejac'ta bir tane inek olduğunu sanıyordum.

– Fulbert'e vermemek için birini saklamışlar.

– Sen şu adamları görüyor musun? Kendi bebeleri bol bol içsin diye La Roque'takileri açlıktan ölmeye bırakmışlar! Çok da uğur getirmemiş onlara!

– Pekâlâ, diyor Meyssonnier, sert bir sesle beni konuya dönmeye davet ederek. Ne yapıyorsun? Kendi payını alıyor musun?

– Payımı mı alıyorum? Ne iyi iş be! O ganimetin tamamı Malevil'e ait, Vilmain'i Malevil yendiğine göre!

– Dinle, diyor Meyssonnier, gülümsemeden. Sana şunu öneriyorum: bütün tavukları alıyorsun...

– Tavuklar umurumda değil. Malevil'de sürüyle tavuk var, çok yem yiyorlar.

– Bir dakika: tavukları, iki domuzu alıyorsun, gerisi bizde kalıyor.

Gülmeye başlıyorum.

– Malevil'e iki domuz, La Roque'a iki inek! Senin hakça paylaşımın bu mu? Peki ya saman? Pancarlar?

Cevap vermiyor. Tek söz yok. Bir süre sonra ilave ediyorum:

– Zaten bunlara tek başıma karar veremem. Malevil'de konuşmam gerek.

Ve haşin gözlerle bakarak susmaya devam ettiği için, istemeye istemeye:

– La Roque'ta bir tek ineğiniz olduğu için diyorum, o konuda bir şey yapabiliriz herhalde.

– Pekâlâ! diyor Meyssonnier hüzünlü bir sesle, sanki yaptığımız paylaşımda kaybeden taraf kendisiymiş gibi.

Sonra, sesizlik! Düşünüyor yeniden, tartıyor. Sıkıştırmak istemiyorum.

– Anlaşılan, diyor yüzünü buruşturarak, üstüne üstlük bir de demokratik kurallara uyup saatlerce tartışmak gerekecek, sonra oturduğu yerde göt büyütmekten başka bir halt etmeyen birtakım herifler gelip sana hesap soracaklar.

– Abartma, diyorum, altın gibi bir belediye meclisin olacak.

– Altın gibi mi? Peki o karı, o da mı altın?

– Judith Médard mı?

– Evet, o Judith! Bir dili var! Nedir aslında o kadın? diyor, küçümseyerek, BSP'li[23] herhalde:

– Hayır, kesinlikle hayır! Hıristiyan solculardan.

Yüzü aydınlanıyor.

– Böylesini tercih ederim. Bu çeşit Katoliklerle her zaman çok iyi anlaştım. İdealisttir hepsi, diyor sonra, gizli bir alayla.

Sanki kendisi idealist değilmiş gibi! Şimdi artık içi iyice rahat etmişe benziyor. Marcel, Faujanet, Delpeyrou onları tanıyor. Sadece Judith –biraz kabaca, ama söyleyeceğim–, "o ne olduğu belirsiz şişko karı" keyfini kaçırıyordu.

– Kabul ediyorum, diyor sonunda.

– Madem kabul ettin, şimdi de ben koşullarımı söyleyeceğim.

– Dinle, La Roque belediye meclisiyle Malevil'in bir konuda anlaşmaya varmasını istiyorum: Vilmain'in on adet 36 model tüfeği ve Courcejac'ın iki ineği La Roque'a hibe edilmiş değildir. Senin La Raque'ta başkan olduğun süre için kişisel olarak senin tasarrufuna bırakılmış olacaktır.

Dikkatle yüzüme bakıyor.

– Anladığım kadarıyla, La Roque'lular beni def edecek olurlarsa, bunları geri alacaksın, öyle mi?

– Evet.

23. Birleşik Sosyalist Parti'nin kısaltması. (ç. n.)

– Bu o kadar kolay olmaz.

– Tamam, o zaman da tüfeklerle inekler tamamı hakkındaki müzakerelerde anlaşmanın koşulları olur.

– Pazarlık konusu yani diyor, nedense beni suçlayan bir bakışla.

Bütün bu konuşmalar, hep, soğuk bir hava içinde. Uzak hatta, mesafeli. Huzursuzum. Malevil'de ilişkimizin en büyük özelliği olan o sıcak yakınlığı hissettiren bir şeyler söylemeden ondan ayrılmak istemiyorum.

Zoraki bir neşeyle,

– Eh, La Roque belediye başkanısın, diyorum. Mutlu musun?

Sualim hiç uygun değil, sorar sormaz hissediyorum.

– Hayır, diyor haşin bir tavırla. Umarım, iyi bir belediye başkanı olurum. Ama mutlu değilim.

Densizliğe devam ediyorum.

– Marie Lanouaille'ın evinde bile mi?..

– Marie Lanouaille'ın evinde bile! diyor, gülümsemeden ve arkasını dönüp yürüyor.

Haşin sözleri kulaklarımda, yalnız kalıyorum. Bunları hak ettiğimi düşünmek hiçbir işe yaramıyor. Neyse ki, ruh halleri üzerinde durup düşümeye vakit yok. Fabrelâtre dirseğime dokunuyor ve neredeyse dalkavukluk sayılabilecek bir nezaketle, benimle konuşmak istediğini söylüyor. Bu rengi soluk, uzun kilise mumunu sevdiğimi söyleyemem, o burnunun altındaki gölge bıyıkla ve demir çerçeveli gözlüğün arkasında kırpışıp duran küçük gözleriyle. Nefesi de kokuyor üstelik.

– Mösyö Comte, diyor, kişiliksiz bir sesle. Burada beni yargılayıp asmak isteyenler var. Siz bunu doğru buluyor musunuz?

Bir adım geri çekiliyorum, doğrusu, sadece onunla mesafeli olmak istediğimi belli etmek için değil. Soğuk bir sesle:

- Sizi yargılamadan önce, asılmanızdan söz etmelerini doğru bulmuyorum, diyorum.

Dudakları titriyor, gözleri büsbütün kırpışıyor. Bu gevşek, kişiliksiz adama acıyorum. Ama, "gene de" diyecektir Marcel, La Roque'lular arasında dolaşıp casusluk yaptığını unutabilir miyim? Fulbert'in zorbalığındaki suç ortaklığını?

– Kim bunlar? diye soruyorum.

– Kimler, Mösyö Comte? diyor Fabrelâtre, zor duyulan bir sesle.

– Seni yargılamaktan söz edenler.

Bir ikisinin adını söylüyor, bunlar, tabiî Fulbert zamanında korkudan deliklerinden çıkamayanlar. Fulbert'in sonu gelince –onlar parmaklarını bile kımıldatmamışlardır– bu ödlekler aslan kesiliyor şimdi.

Silik, kişiliksiz Fabrelâtre aptal değil, düşüncelerimin akışını takip ediyor. Cinsiyetsiz sesiyle:

– Ben onlardan daha fazla ne yaptım ki? diyor. Emirlere uydum, o kadar.

Yüzüne bakıyorum.

– Belki de biraz fazla, Mösyö Fabrelâtre diyorum.

Tanrım, ne kadar gevşek! Suçlamam karşısında, sümüklüböcek gibi büzülüyor. Oysa ben, sümüklüböcekleri, botlarımla bile ezemedim hiç. Ayağımın ucuyla, bir vuruşta uzağa fırlatırım.

– Bakın Mösyö Fabrelâtre, diyorum, siz şimdi bir süre ortalarda görünmeyin. Kimseyle konuşmayın, evinizde oturun. Dava işini... Durun bakalım, bir şeyler yapmaya çalışacağım.

Sonra onları yerlerine gönderiyorum, Fabrelâtre'ı ve bitmeyen teşekkürlerini. Kilisenin öbür ucundan, küçük sivri göbeği önde, gözleri ışıl ışıl, kısa bacaklarıyla bana doğru koşturan Burg'a dönüyorum.

– Vay vay, vay! diyor nefes nefese. Mösyö Gazel'in başı dertte. Birileri geldi, Fulbert'in mezarı başında dua edilmesine engel olmak istiyorlar. Mösyö Gazel çıldırmak üzere. Beni size haber vermem için gönderdi.

İnanamıyorum! Evet, insanın aptallığı ve alçaklığının sınırı yok, demek ki! Şu an, bu soyun, bu kötü soyun devam etmesi için bunca mücadeleyi göze almaya değer mi, diye düşünüyorum. Burg'a beni beklemesini, Gazel'i görmeye gideceğimi söylüyorum. Ve Judith i yanımdan geçerken yakalayarak bir kenara çekiyorum.

Onunla konuşacağım. Tabiî, kolumu tutuyor hemen. Bu önemli konuşma karşılığı olarak, pazımı ona bırakabilirim.

– Madam Médard, diyorum, insanlar sabırsızlanıyor, bir şeyler yapmalıyız. Size birkaç öneride bulunabilir miyim?

Kocaman başını sallıyor.

– En başta: belediye meclisi listesini Marcel açıklamalı bence. Ve bunu yaparken çok dikkatli olmalı. Sizinle daha açık konuşabilir miyim?

– Tabiî, Mösyö Comte, diyor geniş ve güçlü eli kolumda.

– Listede sorun olabilecek iki isim var, biri sizinki, kadın olduğunuz için, öteki Meyssonnier, geçmişte Komünist Parti'yle olan ilişkisi yüzünden.

– Ne sersemce bir suçlama! diyor Judith.

Liberal düşünceleri savunma heyecanına kapılmasına fırsat vermeden, devam ediyorum:

– Sizin için Marcel, yükseköğrenim görmüş bir insan olarak her alanda bilginizden yararlanabileceklerini söylemeli. Meyssonnier için, onu, savunma ve askerlik konularında bir uzman ve Malevil'le ilişkileri en rahat sürdürebilecek kişi olarak takdim edebilir. Şimdilik, belediye başkanlığından hiç söz etmeyeceğiz.

– Politik dehanıza hayranım Mösyo Comte, diyor Judith, kol kaslarımı bir kez daha sıkarak.

– İzin verirseniz bir şey daha söyleyeceğim. Fabrelâtre'ı yargılamak isteyenler var. Bu konuda ne düşünürsünüz?

– Çok saçma! diyor Judith, erkeksi bir öfkeyle.

– Ben de aynı fikirdeyim. Herkesin önünde yapılacak bir kınama yeterli, bence. Bunun dışında, birileri, belki aynı kişiler, Fulbert'e dinî tören yapılmaması için Gazel'e baskıda bulunuyorlar. Yani, yeni bir Antigone[24] var karşımızda.

Judith, bu geçmişte kalmış klasik anıyla gülümsüyor.

– Bana bilgi verdiğiniz için teşekkür ederim, diyor. Seçilirsek bütün bu saçmalıkları daha başlarken hallederiz.

– Ve özür dileyerek hatırlatmak istiyorum Fulbert'in yasalarının hepsini geçersiz ilan edeceksiniz, herhalde.

– Gayet tabiî!

24. Sofokles'in *Antigone* adlı trajedisinden: Thebai Kralı Kreon, vatanına karşı savaşan Polineikes'in cesedinin gömülmesini yasaklar. Polineikes'in kız kardeşi Antigone kralın yasağına karşı çıkarak kardeşini gömer ve bu nedenle ölüme mahkûm edilir. (ç. n.)

– Peki, ben de bu arada, La Roque'lulara seçimlerde baskı yapıyormuş gibi görünmemek için kaçıyorum, Mösyö Gazel'i görmeye gideceğim.

Gülümsüyorum ve bir saniyelik bir duraklamadan sonra, sağ kolumu bana geri veriyor. Ufak tefek kusurlar hariç, hayatın tuzu biberi bu kadın. Meyssonnier'yle çok iyi anlaşacaklarına eminim.

Burg beni, bir sürü koridordan geçirerek Fulbert'in odasına götürüyor. Bizim Antigone'yi rahatlatıyorum, müthiş heyecanlı çünkü ve düşmanımızın ölüsüne dinimizin emrettiği töreni eksiksiz yapmak için dişiyle tırnağıyla mücadeleye kararlı görünüyor. Fulbert'in cesedine bir göz atıyorum. Hemen kaçırıyorum bakışlarımı. Yüzü kanlı bir yaradan ibaret. Ve biri bıçaklamış herhalde, göğsünde kan var. Gazel, ona arka çıkacağımdan emin, teşekkürler ediyor ve Fulbert'in kâğıtlarını düzenlemeye başlamış olduğundan (hiç kuşkusuz, o ihtiyar kızlara özgü açgözlü meraka karşı koyamamıştır) bir ikramda bulunuyor. Tarihsel hakları öne sürerek La Roque'tan Malevil'e bağlılık talep ettiğim mektubu bana vermek istiyor. Kabul ediyorum. La Roque'la ilişkilerimizde Fulbert'i köşeye sıkıştırmak için kullandığım bu iddialar artık gerekli değil. Aksine, mektubu okuyan kötü niyetli birinin ileride bundan yararlanmaya kalkmasından korkarım.

Şatonun önündeki küçük meydanda, koyu yeşil boyalı büyük kapıya doğru yürürken, güneş birden sıcak aydınlığıyla kucaklıyor, mutlu ediyor beni. La Roque meclisi La Roque'luları bundan böyle, şatodaki, belki daha az şatafatlı ama kiliseden daha az rutubetli, daha aydınlık bir salonda toplamalı, diye düşünüyorum.

Agnès Pimont anayolda, kocasının işlettiği küçük kitapçı-kırtasiyeci dükkânının üstünde oturuyor. Çok eski, çok güzel bir küçük ev. Her şey çok küçük, üst kata çıkan dik döner merdiven de omuzlarımı yana çevirmeden geçemeyeceğim kadar küçük. Agnès beni sahanlıkta karşılıyor ve pencere bile sayılamayacak ufak bir pencerenin aydınlattığı küçük bir salona alıyor. Bütün bunlar bir bebek evi, bir oyuncak ev gibi, eskiden, sokağa bakan ön pencerede sardunya saksıları da vardı. Duvarlar uçuk sarı, dünyanın en alçak iki koltuğunun yanında oraya nasıl sokulduğuna şaştığım

bir divan –koltuklar gibi mavi kadife kaplanmış bu divan, ne pencereden, ne kapıdan girebilmiştir. Belki de duvarlar örülmeden önce de oradaydı. Bunu akla getirecek kadar eski görünüyor ve hiçbir belli stili yok, ama giriş kapısı üzerindeki büyük mermer levhadan, evin XIII. Louis dönemine ait olduğu anlaşılıyor.

Salonda yerde, iki koltukla divan arasında bir düz halı, üzerinde Fransız malı bir Şark halısı var, en üstte beyaz bir sunî kürk atılı. Bu son ikisi herhalde Pimont'a miras kalmış olmalı, bu kadar küçük bir evde ne yapacaklarını bilemediklerinden üst üste koymayı düşünmüşler. Sonuç çok sıcak, çok hoş. Agnès'in ev sahipliği de çok sıcak, her zaman mavi izlenimi veren güzel kahverengi gözleriyle, taze, pembe, sarışın Agnès. Koltuklardan birine buyur ediyor beni; kendimi o kadar alçakta ve yerdeki beyaz kürke o kadar yakın hissediyorum ki, divana oturan Agnès'in ayaklarının dibinde gibiyim.

Onunla birlikte olduğumda hep bir sıcak samimiyet bir güven ve hüzün hissederim. Onunla neredeyse evlenecektim ve o uğradığı hayal kırıklığına rağmen bana hep dost kaldı. Buna saygı duyuyorum. Bir genç kız böyle davranamazdı. Ve ben, ne zaman ona rastlasam, biraz da pişmanlıkla, "Hayatımda beni, belki de bir yere götürecekken girmeye cesaret edemediğim yollardan biri' derim kendi kendime. Şimdi bir kere daha, bir erkeğin, deneyip yaşamadan, bir kadınla mutlu olup olmayacağını bilmesine imkân yok, diye düşünüyorum. Ve bir kere denemeyi göze aldığında da, bu artık, deneme olmaktan çıkar, bir hayat biçimi olur.

Ne var ki bir şey kesin. On beş yıl önce onunla evlenmiş olsaydım çok da hata etmiş olmayacakmışım. Çok az yaşlandı. Daha doğrusu, çok güzel yaşlandı, kurumadan, solmadan, daha yumuşak, daha kadınsı oldu. Beli ince, Christine'e rağmen, belinin altı ve yukarısı yuvarlak, diri. Ve pespembe, taze, sarışın cildiyle az önce yıkanmış gibi. Gözleri hafifçe boyanmış, saçları taranmış, beni beklerken hazırlanmış herhalde. İşi biraz kolaylaştıracak ayrıcalıklar, çünkü bu konuşmada, kaybedilmiş bir uygarlığın, bütün ağırlığıyla karşımda dikileceğini biliyorum.

Köylü kurnazlığına, uzun, çapraşık giriş sözlerine gerek yok.

Bu küçük kasabada yaşamasına rağmen Agnès bir kentli; konuşma dili Menou'nunkinden daha iyi olmasa bile. Koltuğuma yaslanıyorum, gözlerine bakıyorum, içimdeki heyecanı bastırmaya çalışarak, dosdoğru konuya giriyorum:

– Agnès, Malevil'e gelip bizimle yaşamak ister miydin?

"Biz" diyorum, "ben" demiyorum. Ama, şu arada, farkı hissetti mi, bilemiyorum, çünkü pembelikleri içinde kıpkırmızı oluyor ve bütün vücudunu sarsan bir heyecanla irkildiğini görüyorum. Ağır bir sessizlik. Gözlerime bakıyor ve ben bakışlarımın gerektiğinden fazlasını söylememesi için çaba harcıyorum, onun beni yanlış anlamasından çok korkuyorum çünkü.

Ağzını açıyor (güzel, etli dudaklarını), tek söz söylemeden kapatıyor, yutkunuyor, sonra, nihayet kendinde konuşacak gücü bulduğunda, kısaca cevap veriyor:

· Eğer bu seni mutlu edecekse Emmanuel!

Korktuğum buydu: öneriyi kişiselleştiriyor. Daha açık olmak zorundayım.

– Mutlu olacak olan sadece ben değilim Agnès.

Yüzüne tokat yemişçesine şiddetle irkiliyor. Bembeyaz oluyor, hayal kırıklığına benzer, pişmanlığa benzer bir şeylerle, soruyor:

– Colin'den mi söz etmek istiyorsun?

– Sadece Colin'den değil.

Ve anlamaya cesaret edemeden hâlâ yüzüme bakmayı sürdürdüğü için ona Miette'i, Catie'yi, özellikle de Catie'yi ve Thomas'yla evliliğinin başarısızlığını anlatıyorum. Gene kişiselleştiriyor:

– Bu konuda Emmanuel, ben ta baştan, Catie gibi bir kızla.

Sözünü kesiyorum.

– Catie'yi bırak, sorun şu ya da bu kişi değil, diyorum. Bugün Malevil'de sekiz erkek ve iki kadın var. Üç kadın olacak sen de gelirsen. Bu durumda, bir erkeğin, kadınlardan birine el koyma hakkı var mı? Böyle yaparsa, ötekiler ne düşünür?

– Ee, duygular? diyor Agnès çok yakın bir heyecanla. Duyguların hiç mi önemi yok?

Duygular! Evet, onun kozu çok kuvvetli. Arkasında yüzyıllar boyu yaşanmış tutkulu aşklar, romantik aşklar var. Yüzüne bakı-

yorum.

– Beni anlamadın Agnès. Hiç kimse seni, yapmak istemediğin bir şeyi yapmaya zorlamayacaktır. Zorlayamaz. Seçimlerinde özgür olacaksın.

– Seçimlerim ha! diyor Agnès.

Bu bir çığlık! Bu çığlıkta yürek dolusu sitem var ve sadece sitem de değil, çünkü aşkını itirafa hiçbir zaman şu anki kadar yakın olmamıştı. Ve duygularının çılgın akışı o kadar güçlü ki, kapılıp sürüklenmek üzereyim. Ona bakmıyorum. Suskun, bekliyorum. Kendimi topluyorum. *"Ben"*leri susturabilmem için zamana ihtiyacım var. Ama bunun iyi bir seçim olmayacağını ve Malevil'de sürekli birlikte yaşayacak bir çiftin toplumsal hayatla çok çabuk ters düşeceğini biliyorum. Bu açıdan, benim tartışmalarda kullanmayı sevdiğim, erkekle kadın sayısı arasındaki dengesizlik iddiası en önemli unsur değil aslında. Gerçekte bir seçim sorunu bu: toplumun çekirdeği olacak aile mi, sahiplenmenin olmadığı bir toplum mu?

Sanırım Agnès'e, ondan vazgeçerek nasıl bir fedakârlık yaptığımı bile anlatamam. Söyleyecek olursam, onu "duygular" cephesinde güçlendirmiş olurum.

– Agnès, diyorum, ona doğru eğilerek, Colin'i düşünmek bile yeter. Seninle evlenirsem, çok büyük hayal kırıklığına uğrar. Onunla evlenirsen, bu kez ben bundan mutlu olmam, olamam. Hem sadece Colin değil. Ötekiler de var.

Colin, onu etkileyebilecek bir koz. Ve kararlılığımı hissettiği, ama her şeye rağmen La Roque'u Malevil'e tercih etmesine imkân olmadığını düşündüğü için, ne yapacağını bilemiyor. Sonunda, herhangi birinden daha kötü olmayan "kadına özgü" bir davranışı seçiyor. Sessizliğe ve gözyaşlarına sığınıyor. Koltuktan kalkıyorum, divana, yanına oturuyorum, elini elime alıyorum. Ağlıyor. Onu anlıyorum. O da benim gibi, ümit edebileceği mutluluklardan birine veda ediyor.

Gözyaşlarının yanaklarında kuruduğunu görünce mendilimi veriyorum. Bekliyorum. Yüzüme bakıyor, alçak sesle,

– Tecavüz ettiler bana. Biliyor muydun? diyor.

– Bilmiyordum. Ama tahmin ediyordum.

– Bütün kadınlara tecavüz ettiler. Yaşlılara bile. Josepha'ya bile.

Sustuğum için, devam ediyor, ağlamaklı:

– Sen, bu yüzden mi?..

Bağırarak itiraz ediyorum:

– Deli misin? Hayır, tek bir neden var, sana söyledim.

– Çünkü bu haksızlık olur Emmanuel! Tecavüze uğramış bile olsam, orospu değilim ben.

– Neler söylüyorsun, diyorum, en inandırıcı tavrımla. Bundan senin en küçük bir suçun yok, aklıma bile gelmedi!

Ona sarılıyorum, göğsüme bastırıyorum, titreyen elimle yanaklarını, saçlarını okşuyorum. Ve dostça bir merhamet duymam gereken o an, sadece hayvanî bir arzu hissediyorum. Birden geliyor ve beni dehşete düşüren bir zorbalıkla ele geçiriyor bedenimi. Gözlerim bulanıyor, nefeslerim değişiyor. Sadece, onun da arzu edip etmediğini öğrenmem gerekiyor diye düşünebilecek kadar kısa bir süre bilincime sahip olabiliyorum.

Sarsıyorum onu. Karşılık vermeye zorluyorum. Kımıldamıyor kollarımda, kararsız, biraz direniyor ve sonra kendini bıraktığında, sanırım bu, benim çılgın arzumun ona da bulaşmasından oluyor, bir ateşli hastalık gibi.

Ona olan yumuşak sevgimi tamamen unutmuş olarak yerdeki beyaz kürkün üzerine kayıyoruz birlikte. Sanki bu duyguları, beni engellememesi için yüreğimin bir yerlerine kapatıp hapsediyorum. Ve huşunetle, neredeyse öfkeyle sahip oluyorum Agnes'e.

Bu saldırı, bu talan bitince, ben de ödüyorum payıma düşeni. Eğer değişik derecelerde mutlu olunuyorsa çok zavallı bir mutluluk benimki. Ama bütün o savaşlardan, dökülen onca kandan sonra, bu bir avuç insanın hayatta kalabilmesinden gayri bir mutluluğa yer olabilir mi? Ben kendime ait değilim artık: ona veda ederken bunları söyledim, beni biraz soğuk, biraz uzak bırakıp, gittiğinde, içim hüzünle dolarken, bir saat önce Meyssonnier'nin yaptığı gibi.

Oysa Meyssonnier'yi, günbatımının alacakaranlığı içindeki kilisede bulduğum zaman –toplantı bitimi– çok daha sıcak, daha

dost ve rahatlamış görüyorum onu. Bana doğru yürüyor, bir kenara çekerek,

– Neredeydin? diyor. Her yerde seni aradık. Neyse diyor, her zamanki saygılı nezaketiyle, önemi yok. Dinle. Sana güzel haberlerim var. Hiç sorun çıkmadı. Liste hiç itirazsız kabul edildi, sonra Judith'in önerisiyle Gazel az bir oy farkıyla La Roque papazı oldu ve sonunda, seni de La Roque piskoposu olarak atadılar.

Kulaklarıma inanamıyorum. En güzeli, bu ilahî armağının, az önce olup bitenle aynı dakikalara rastlaması. Gözden uzak olanın değeri fazla olur derler, belki doğrudur. Ama bu rastlantıda Tanrı'nın parmağı olduğunu düşünecek olursak, onun, kendisinin hiç tatmadığı bu günahkâr zaafları hoşgörüyle karşıladığını söyleyebiliriz.

Gene de o an, gözüme çarpan, işin gülünç yanı değil. Şaşkınlıkla,

– Ben, La Roque piskoposu! diye bağırıyorum. Ama benim yerim Malevil! Onlara söylemedin mi?

– Dur biraz, onlar senin Malevil'den ayrılmayacağını biliyorlar. Sanırım, iyi anlamışsam, Gazel'in üstünde onu dizginleyecek biri olsun istiyorlar. İşi fazla ciddîye almasından korkuyorlar.

Gülmeye başlıyor:

– Fikir Judith'in, ben de dürtükledim biraz.

– Dürtükledin mi?

– Evet, tabiî! Bir kere arada bir Gazel'in yularını sıkılamam iyi olur, gerçekten. Sonra, böylelikle seni daha çok görebilirim diye düşündüm.

Alçak sesle, ilave ediyor:

– Çünkü, sonuçta, Malevil'den ayrılmak...

Ona bakıyorum. O da bana bakıyor. Biraz sonra başını çeviriyor. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Neler hissettiğini biliyorum. İlkokuldan beri, Peyssou, Colin, Meyssonnier ve ben, birbirimizden hiç ayrılmadık. Mesela Colin, dükkânını La Roque'ta açtığı halde, Malejac'ta oturmaya devam etti. Şimdi bitti artık. *Dernek*, bir ucundan kopuyor. Şu an bilincine varıyorum, evet! Bizim için de Malevil'de Meyssonnier'yi görememek çok zor katlanılır bir yoksunluk olacak.

Sağ omuzunu yakalıyorum, beceriksizce,

– Göreceksin, diyorum, burada çok iyi işler yapacaksın.

Sanki iş, insanı teselli edebilirmiş gibi, söylüyorum bunu.

Thomas yanımıza geliyor ve gizli bir alayla kutluyor beni. Sonra Jacquet geliyor. Peyssou'yu göremiyorum. Meyssonnier gösteriyor, birkaç metre ötede, bir şeylerle meşgul. Judith yanında, nihayet kendinden bir baş daha uzun bir erkek bulunduğu için mutlu. Konuşurken, gözlerini onun iri çizgilerinde gezdiriyor. Hayranlık karşılıklı, çünkü Malevil'e dönüşümüzde Peyssou, bana, "Parçayı gördün mü?" diyecek. "Yemin ederim böyle bir karı yatakta adamın iliğini sömürür!" Daha oraya varmadık. Şimdilik Judith onun koluna yapışıyor. Ve benim Peyssou oğlumun da anında pazısını şişirdiğini biliyorum. Judith'in çok hoşuna gidecek bir cevap.

– Biraz öncesi için kusura bakma, diyor Meyssonnier, moralim bozuktu.

Soğuk davranışı için özür dilemesi çok duygulandırıyor beni, ama hâlâ ne diyeceğimi bilemiyorum. Susuyorum.

– Biliyor musun, diye devam ediyor, yolun üzerinde, çatışmadan sonra, Malevil'e ötekileri getirmeye gittiğimde beni yalnız bıraktığın zaman, bir süre cesetlerle baş başa kaldım ve çok tatsız şeyler düşündüm.

– Nasıl şeyler?

– Ne bileyim, mesela, işini bitirmek zorunda kaldığımız o Feyrac! Farz edelim, öyle ağır bir yarayı bizimkilerden biri aldı! Ne yapabiliriz? Doktorsuz, ilaçsız, ameliyathanesiz. Hiçbir şey yapamadan, öylece ölmesini beklemek berbat bir şey.

Susuyorum. Ben de düşündüm. Thomas da, yüzünden anlıyorum.

Meyssonnier devam ediyor:

– Ortaçağ'dayız sanki.

Başımı sallıyorum.

– Hayır. Tam da değil. Koşullarda benzerlik var, doğru, Ortaçağ'da buna benzer durumlar yaşandı. Ama bir şeyi unutuyorsun. Bilgi seviyemiz kıyas kabul etmeyecek kadar yüksek şimdi. Ma-

levil'in küçük kitaplığında saklı bilgi hazinesinin sözünü bile etmiyorum. Ve bütün bunlar kalıcı. Ve çok, çok önemli! Bütün bunlar, bir gün, her şeyin yeniden yaratılmasını sağlayacak.

– Ne zaman? diyor Thomas, yüzünü buruşturarak. Şimdilik, sadece hayatta kalmaya çalışarak yaşıyoruz.

Yağmacılar, açlık. Yarın hastalıklar, salgınlar. Meyssonnier haklı, Jeanne d'Arc çağına geri döndük.

– Hayır, diyorum, heyecanla. Senin gibi bir matematikçi böyle bir şeyi nasıl söyler? Biz beyin olarak, Jeanne d'Arc çağının insanından çok daha hazırlıklıyız. Teknolojik seviyemize tekrar ulaşmamız için yüzyıllar gerekmeyecek.

– Her şeye yeniden başlamak, öyle mi? diyor Meyssonnier, açık bir kuşku ifadesiyle kaşlarını kaldırarak.

Yüzüme bakıyor. Gözlerini kırpıştırıyor. Soru etkiliyor beni. Çünkü soruyu o soruyor: evrimin savunucusu. Ve onun, bu yeni başlangıcın sonunda, gelecekte ne gördüğünü çok iyi biliyorum.

Thomas'nın notu

Bu öyküyü bitirmek bana düştü.

Kişisel iki söz, önce. Fulbert'in linç edilmesinin ardından, Emmanuel, bakışlarımda her zaman olduğu gibi "*sevgi ve antipati*" okuduğunu söylüyor.

"Sevgi" doğru değil. "Antipati" de. Hayranlık ve kuşku daha doğru olurdu.

Kuşkumu izah etmek isterim. Olay sırasında yirmi beş yaşındaydım ve bu yirmi beş yaş için pek az hayat tecrübem vardı, Emmanuel'in olayları ve insanları yönlendirmedeki ustalığı bana çıkarcı ve ikiyüzlü görünüyordu.

Olgunlaştım. O günlerden bu yana sorumluluklar yüklendim, artık öyle düşünmüyorum. Hatta aksine, insanları idare etme durumunda olan biri için, o insanlar en çok sevdikleri bile olsa, belli dozda bır Makyavelizmin gerekli olduğunu biliyorum artık.

Önceki sayfalarda çok sık görüldüğü gibi Emmanuel her zaman kendinden oldukça memnundu, haklı olduğuna inanırdı. Artık bu kusurlar beni öfkelendirmiyor. Bunlar, Emmanuel'in, bizi yönetmek için gerek duyduğu özgüvenin görünür belirtileriydi sadece.

Son olarak, şunu da söylemek isterim: bütün insan topluluklarının (küçük ya da kalabalık) her zaman muhtaç oldukları büyük lideri yaratabildiklerini sanmıyorum. Aksine, tarihte korkunç bir boşluğun hissedildiği anlar olur: gerekli lider ortaya çıkmamıştır ve her şey hızla çöküntüye gider.

Bizim küçük toplumumuz için sorun aynı. Malevil'de Emmanuel çok büyük bir şanstı bizler için. Birliği korudu ve bize ken-

dimizi savunmayı öğretti. Meyssonnier, onun yönlendirmesiyle La Roque'u daha güvenli duruma getirdi.

Emmanuel'in, La Roque'a yerleştirerek Meyssonnier'yi toplumun yararı uğruna feda ettiği düşünülse de. Meyssonnier'nin "belediye başkanlığında" çok iyi işler yaptığını da itiraf etmek gerekir. Surları yükseltti, iki şehir kapısının tam ortasına, ikinci katında bir bekçinin sürekli oturabileceği, dört köşe, büyük bir kule inşa ettirdi üzerinde çevreyi rahatça görebilecek mazgallarla. Surların bedeni üzerinde yapılan ahşap bir kazıklı yol dört köşe kuleyi, sağından ve solundan, şehir kapılarına bağladı. Bu inşaat için gerekli malzeme aşağı mahallelerin yıkıntılarından sağlandı ve çimento yerine kil kullanıldı.

Surların çevresinde Meyssonnier, tuzaklar ve kapanlarla Malevil'dekinin benzeri bir ÖSB yaptı. Arazi, çok geniş ve açık, ama yer yer tepelik olduğundan, barikat yapılmasına uygun değildi, Meyssonnier şatonun depolarında, herhalde tarlaları çevirmek için alınmış dikenli tel ruloları buldu, iki anayolun girişini kapatmak için bunlardan yararlandı (Malevil'den gelen asfalt yol ve kent merkezine giden devlet yolu); girişler, gündüz açılıp, gece kapanan zikzaklı dikenli tel engeliyle emniyete alındı.

Meyssonnier, kendisini çok takdir eden Judith'in de yardımıyla, meclisle ve çalışanlarla çok iyi bir ilişki içine girdi, ne var ki Gazel'le dine bakış açısından ters düştü. Meyssonnier, Emmanuel'e verdiği söze sadık kalarak pazar ayinlerine ve kudasa katılıyordu, ama Gazel'e günah çıkarmayı kesinlikle reddetti, bir anda yobaz Katolikliğin militanı kesilen Gazel, tıpkı Fulbert gibi, kudas ayinini günah çıkarmaya bağlamakta ısrar ediyordu. Beklenmedik cesaret göstererek, belediye meclisinde Meyssonnier'yle tartıştı ve Meyssonnier her türlü pazarlığı reddettiği için de anlaşmazlık çözülemedi. "Eğer bir aptallık yapmışsam" diyordu, Meyssonnier, "herkesin önünde bu konuda bir özeleştiri yapabilirim, ama hatamı neden sadece size itiraf etmem gerektiğini anlayamıyorum."

Sonunda, La Roque piskoposu olarak Emmanuel'e başvuruldu. Dikkatle ve ihtiyatla yaklaştı konuya, herkesi dinledi ve haf-

tada bir kez, pazar sabahları yapılacak bir toplu ve açık günah çıkarma sistemine karar verildi. Herkes sırayla, kendisinde bulduğu bir hatayı itiraf ederken, başkalarında gördüklerini de söyleyecek, suçlananların da kendilerini savunmak ya da hatalarını kabul etmek için konuşma hakkı olacaktı. Emmanuel ilk seansa gözlemci olarak katıldı ve öyle memnun kaldı ki, Malevil'de aynı sistemi benimsedi.

Emmanuel, buna *toplu çamaşır yıkama töreni* adını verdi: sağlıklı, hatta eğlenceli bir uygulama, diyordu.

Buna karşılık, "baş başa" günah çıkarma tamamen kalktı ve Gazel, başkalarının günahlarını "bağışlama" ya da "bağışlamama" imtiyazından, Emmanuel'in hatırlanabileceği gibi, "kabul edilemez" olduğunu söyleyerek her seferinde rahatsız olduğu bu imtiyazdan yoksun kaldı.

La Roque rahibinin "engizisyonuna" son verecek kurnazca bir çare buluncaya kadar Emmanuel, Meyssonnier ile Gazel arasındaki gerginlik nedeniyle çok kaygılıydı. Birçok kez benimle konuştuğunu hatırlıyorum, özellikle odasında, yazı masasında karşılıklı oturduğumuz bir akşam, Evelyne ağır bir astım krizini henüz atlatmış (bence, Agnès Pimont'un Malevil'e gelişi nedeniyle), büyük yatakta bembeyaz, bitkin yattığı sırada konuştuklarımızı hatırlıyorum.

– Thomas, görüyorsun işte, bir toplumda iki şef, biri sivil, öteki ruhanî iki şef olmaması gerek. Aksi halde sonu gelmeyecek anlaşmazlıklar, gerginlikler yaşanır. Malevil'i yönetecek olan, aynı zamanda Malevil başpapazı da olmalı. Bir gün benden sonra askerî şef seçilecek olursan, sen de...

Sözünü keserek şiddetle itiraz ettim:

– Deli misin? Bu benim bütün düşünce sistemime aykırı!

Öfkeli bir heyecanla bağırdı:

– Senin düşünce sisteminin hiçbir önemi yok! Kesinlikle yok! Önemli olan Malevil! Malevil'in bütünlüğü! Bütünlük yoksa, yaşama ümidi de yok!

– Ne diyorsun sen? Arkadaşlarımın karşısına dikilip dua okuyacağım, öyle mi? Olabilir mi böyle bir şey?

– Neden olmasın?

– Kendimi gülünç hissederim.

– Neden gülünç hissedesin kendini?

Soruyu öylesine şiddetle sordu ki bir an şaşaladım. Sonra, daha sakin bir sesle ve benimle değil de, kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi devam etti:

–Dua etmek neden gülünç olsun? Çepeçevre meçhulle kuşatılmışız. Hayatta kalabilmek için iyimser olmaya ihtiyacımız olduğuna göre, o meçhulün bizi sevdiğini, koruyup kolladığını farz ediyoruz ve ondan bize yardım etmesini istiyoruz.

Emmanuel'in "imanını" anlayabilmek için –eliyle yazılmış metinler bulunmadığına göre–, bir "minima" kuram ile "maksima"[26] kuram arasında seçim yapmak gerekir. Ben bu iki uç arasında bir seçime gerek görmüyorum sadece yukarıdaki sözlere bakarak "minima"yı daha gerçekçi buluyorum.

Bundan böyle yazacaklarım bana o kadar acı veriyor, ki çok kuru ve kısa yazarak ayrıntılara girmemeyi tercih ediyorum. Ne yazık ki "sihir" diye bir şey yok, eğer susarak olanı yok etmek mümkün olsaydı, sonsuza kadar susardım.

Malevil ve La Roque, 1978–1979 ilkbahar ve yazında, güçlerini birleştirerek iki yağmacı çeteyi yok etti. Komşumuzla saldırıları ilk anında birbirimize haber verecek, böylece karşılıklı yardımlaşmayı sağlayacak bir iletişim sistemi oluşturmuştuk.

En ciddî tehlike 1979 martında yaşandı. 17 mart sabahı şafakta La Roque kilisesinin çanı çalmaya başladı ve alışılmışın dışında çok uzun süre çalarak bize tehlikenin çok büyük olduğunu haber verdi. Emmanuel, Malevil'i iki kadın ile Jacquet'ye emanet etti, üç çeyrek saatlik çılgın bir koşuyla ormandaki kestirmeden La Roque'a ulaştık ve düşman mevziine yüz metre kala durduk. Gördüklerimiz bizi dehşete düşürdü. Tuzak ve kapanlara, dikenli tellere rağmen, beş altı merdiven, surların şurasına burasına dayanmış bile. Çete, elli kadar gözü kara hayduttan kuruluydu ve Malevil güçleri çatışmaya müdahale ettiği sırada, en az on haydudun surları aşıp içeri girmiş olduğunu öğrenecektik sonradan. Male-

26. Minima ve maksima: en küçük ve en büyük ölçek. (ç. n.)

vil'liler saldırganları arkadan kuşatarak tüfekleri ve bazukalarıyla (bazukayı kullanma sırası bizdeydi) birçoğunu öldürdü, sonunda adamları kaçmak zorunda bıraktı. Emmanuel, küçük gruplar halinde dağılarak çevrede saklanan bu tehlikeli çete artıklarının peşine düştü. İnsan avı sekiz gün sürdü ve Malevil'liler bu süre içinde yokuşlarda, dik yamaçlarda at sırtından inmediler.

Martın 25'inde, son yağmacının da öldürülmüş olduğu anlaşıldı. O gün Emmanuel, sevgili Algülüm'den inerken karnında birden şiddetli bir sancı hissetti, kusmaya başladı ve yüksek ateşle yatağa düştü. Benden karnını muayene etmemi istedi ve gösterdiği yere dört parmağımla bastırdım. Kısa bir çığlık attı, sonra, hayatımın sonuna kadar unutamayacağım bir bakışla baktı bana, kuru bir sesle, "Devam etmene gerek yok" dedi, "bu bir apandisit krizi. Üçüncü kriz."

Sonraki günlerde, 1976'da iki kriz geçirdiğini, Noel'de ameliyata karar verildiğini anlattı. Randevu alınmış, klinikte odası ayrılmıştı ama son dakikada, çok işi olduğu ve kendini çok iyi hissettiği için, ameliyatı paskalyaya atmıştı. Yüzüme bakmadan ilave etti: "İhmalin bedelini şimdi ödüyorum."

25 marttaki krizden sekiz gün sonra yataktan kalkmıştı, gene de. Yemek yemeye başladı. Ama dikkat ettim, at binmiyor, kendini zorlamamaya çalışıyordu. Az yiyor, sık sık yatağına uzanıyor ve mide bulantısından yakınıyordu. Böylece, bir ay geçti, bizim iyileşme işareti olarak kabul etmeye çalıştığımız aslında sadece yeni bir krizin hazırlanma süresi olan bir ay.

Martın 27'sinde Emmanuel sofrada müthiş bir sancıyla kıvranmaya başladı. Odasına taşıdık. Tir tir titriyordu, ateşi 41'e yükselmişti. Karnı şiş ve gergindi. Sonraki günlerde bu gerginlik daha da arttı. Emmanuel korkunç ıstırap çekiyor ve inanılmaz bir hızla zayıflıyordu. Üç gün içinde gözleri çukura kaçtı ve o dolgun, güneş yanığı, sağlıklı yüz sapsarı oldu, derisi kemiklerine yapıştı sanki. Istırabını biraz olsun hafifletmek için yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu, bir aspirin bile. Odasının etrafında, normal bir dünyada on dakika sürecek bir ameliyat yapılamadığı için ölecek olan Emmanuel'in kapısının önünde isyan ve ümitsizlikle ağlıyorduk.

Altıncı gün sancıları hafifledi. Sabah verdiğim yarım kâse sütü içebildi ve bana, "Kırk üç yaşındayım" dedi. "Çok sağlam bir yapım vardı. En çok neye şaşıyorum, biliyor musun? Bedenimin, bana onca mutluluk tattırmış olan bedenimin, beni terk etmeden önce bu kadar ağır bir bedel ödetmesine!"

Sonra, çukura kaçmış gözleriyle bana baktı, bütün kanı çekilmiş dudaklarıyla hafifçe gülümseyerek,

– Yani, dedi, "beni terk ediyor" demek pek doğru değil. Sanırım, yakında ikimiz birlikte gideceğiz.

Öğleden sonra, Meyssonnier geldi. La Roque'tan her gün geldiği gibi. Emmanuel, bitkin göründüğü halde, onunla Gazel hakkında konuştu ve ilişkilerinin iyiye gittiğini öğrenerek memnun oldu. Bilinci tamamen yerindeydi. Akşam, bütün Malevil'i yatağının ayak ucunda toplamamı istedi benden. Herkes toplanınca, teker teker hepimize baktı, yüzlerimize; yüzlerimizi gönül gözüne nakşetmek ister gibi. Konuşabiliyordu hâlâ, ama konuşmadı, tek söz söylemedi. Belki konuşurken, duygularına hâkim olamamaktan korktu, gözyaşlarını bize göstermekten. Her neyse, sadece hepimize müthiş bir hüzünle, sevgi ve özlemle baktı uzun uzun. Sonra eliyle çıkmamızı işaret etti, gözlerini kapadı. Tam çıkacağımız sırada tekrar açtı, Evelyne'den ve benden kalmamızı istedi. Saat yediye doğru Evelyne'in elini sıktı ve öldü.

Evelyne, gece, onu önce kendisinin beklemek istediğini söyledi. Bu sözleri, çok sakin bir sesle, ağlamadan söylediği için, hiçbir şeyden kuşkulanmadan kabul ettim. İki saat sonra onu, Emmanuel'in üzerine uzanmış olarak buldular. Kemerinde asılı küçük hançeriyle kendini öldürmüştü.

İntiharı hoş görmediğimiz halde, hiç kimse buna şaşmadı. Aslında, Evelyne'in hareketi önlenemeyecek bir sonun çabuklaştırılmasıydı. Emmanuel'in bütün gücüyle yaptığı savaş sadece onu hayatta tutmaya yetiyordu ve hepimiz, onun, adeta pençeleriyle hayata sarılmasının tek nedeninin, Emmanuel'den ayrılma korkusu olduğunu hissediyorduk. Aramızda tartıştık, Colin dışında herkesin kabul etmesiyle, Evelyne'i Emmanuel'den ayırmamaya ve birlikte gömmeye karar verdik. Colin'in ret oyu –dinî nedenler

ileri sürerek herkesi şaşırttı– Emmanuel'in ölümünden sonra yaşanılan ilk anlaşmazlık oldu.

O günlerden bu yana, düşündükçe, Evelyne ile Emmanuel arasındaki ilişkiye şaşmaz oluyorum. Emmanuel, yeni dünya düzeninde tekeşliliğe karşı çıktığı ve bu tercihini ısrarla belirttiği nedenlere bağladığı halde, ömür boyu sürecek büyük ve tek bir aşkın özlemini ruhunda taşıyordu hâlâ. Evelyne'le olan platonik ilişkisini besleyen tutku buydu. Sonunda, bütün varlığıyla seve bileceği kadını bulmuştu. Ama o tam manasıyla bir kadın değildi. Ve bu evlilik, bir evlilik olmadı.

Meyssonnier'nin surları beklemekle görevlendirdiği iki kişi dışında bütün La Roque'lular Emmanuel'in cenazesine geldi, ki bu, ormandaki kestirmeden bile, gidiş-dönüş yirmi beş kilometrelik yol demekti. Bu, La Roque'luların, her yıl, kurtarıcılarını mezarına yapacağı "haç" ziyaretinin ilki oldu.

Judith Medard, belediye meclisinin isteği üzerine, epeyi uzun ve dinleyicilerin başlarının bir karış üstünden geçen bir konuşma yaptı. Emmanuel'in hümanizminden söz ederek, "*insana olan büyük sevgisini ve adeta hayvanî bir tutkuyla kendini insan neslinin devam etmesine adadığını*" söyledi. Bu cümleyi unutmadım, çünkü doğruydu ve hiç kimse tarafından anlaşılmadı sanıyorum. Nutkum sonunda Judith gözyaşlarını tutamadı. Bu heyecanından dolayı ve nutku karmaşık ve anlaşılmaz olduğu için ona minnet duydular, böylesi duruma çok daha uygundu.

Acılarımızın sonuna gelmemiştik henüz. Cenazeden bir hafta sonra Menou birden, öbür insanlarla olan bütün ilişkisini kesti, yemek yemeyi reddetti, konuşmadı, tam bir bitkinlik ve suskunluk içinde hareketsiz kaldı. Ateşi yoktu, ıstırabı yoktu, hiçbir hastalık belirtisi yoktu. Yatmadı. Gündüzleri, dudakları sımsıkı kapalı, gözleri alevlere dikili, ocağın karşısında oturuyordu, bomboş bakışlarla. Başlangıçta, kalkıp gelmesi, yemek yemesi için seslendiğimizde, Momo'nun, hayattayken hep yaptığı gibi, "Rahat bırakın beni, ne istiyorsunuz benden?" diye karşılık veriyordu. Sonra yavaş yavaş, karşılık vermez oldu ve bir gün, sofrada yemek yediğimiz sırada, oturduğu yerden kaydı, ateşe doğru düştü. Koştuk: ölmüştü.

Ölümü bizi şaşırttı. Yaşama gücüyle, Emmanuel'in ölümüne dayanabileceğini sanmıştık, Momo'nun kaybına dayanabildiği gibi. İki büyük kaybın birbirine eklenen ağır yükünü hesap edememişiz demek ki. Ve en önemlisi, Menou'nun enerjisinin, ona güven veren büyük bir güce yaslanma ihtiyacında olduğunu anlayamadık: bu güç, Emmanuel'di.

Cenazeden sonra, Malevil meclisi beni askerî şef tayin etme ve Colin'i Malevil başpapazı seçme kararı aldı. Reddettim. Emmanuel'in, sivil ve ruhanî yetkilerin birbirinden ayrılmasında sakınca gördüğünü hatırlattım. O zaman ruhanî görevi de yüklenmemi istediler. İkinci kez reddettim. Emmanuel'in hayattayken söylediği gibi henüz kişisel düşüncelerime çok fazla bağlıydım.

Bu, hayatımdaki en büyük yanlışlardan biri oldu. Colin iki iktidarı da eline aldı.

Colin, Emmanuel varken, nazik, insancıl ve güler yüzlüydü. Evet, böyleydi, çünkü Emmanuel'in onu her zaman korumuş olan sevgisi kuşatıyordu Colin'i. Emmanuel ölünce, kendini yeni bir Emmanuel sandı. Ve ne onun karakter gücüne, ne ikna yeteneğine sahipti, sonunda saygı görmeyen bir zorba oldu. Düşünüyorum da, Emmanuel'in çağdaş bir "*derebeyi*" olma eğiliminde olduğundan kuşku duymuştum! Oysa Emmanuel, kendinden sonra gelenle kıyaslandığında, bir demokrasi peygamberiydi! Seçildiğinin ertesi günü Colin, meclisi toplamaktan vazgeçti. İktidarı tek başına kullandı.

Malevil'de "şef"in Peyssou'yla, benimle. Hervé'yle, Maurice'le, hatta Jacquet'yle sürtüşmeleri günlük alışkanlıklar haline geldi. Erkeklerce eleştirilen Colin, kadınlarla da iyi ilişki kuramadı. Agnès Pimont'la arası açıldı önce, öbür erkeklerle ilişkisini –aslında boşuna bir çabayla– düzenlemeye kalkıştığı için. La Roque'ta da daha iyi sonuç alamadı, bizden zorbalık eğilimini öğrenen La Roque'lular onu piskoposluğa getirmediler. Çok alındı bundan, Meyssonnier'yle ilişkisini kesecek duruma geldi ve bizleri de –sonuçsuz bir çabayla– bu tartışmanın içine çekmek istedi.

Doğru, Emmanuel'in arkasından, onun yerini almak kolay değildi, ne var ki Colin'in kendini beğenmişliği ve "ben"ini, herkes-

ten üstün olduğunu gösterme çabası onda patolojik bir hal almıştı. Askerî şef ve Malevil başpapazı seçildiği gün, birkaç nota daha pesten, ağır, ciddî bir sesle, mesafeli bir tavırla konuşmaya başlamıştı, sofraya aynı ciddî yüzle oturuyor, içimizden biri ondan önce konuşmaya başlayınca irkiliyordu. Ufak ufak, kendi etrafında bazı ayrıcalıklar, bazı öncelik haklarıyla –aslında çok çocukça– bir sistem yarattı ki, hiç kimse, ona karşı gelmiş durumuna düşmeden, bu sistemi bozamıyordu. Kıvrak zekâsı –Enumanuel'in övdüğü zekâsı– tutumunun saçmalığını ona göstermeye yetmiyor, sadece durumu hiç onaylamadığımızı fark etmesine yarıyordu. Ve ezildiğine, hep haksızlığa uğradığına inanmaya başladı. Kendini yalnız hissediyordu, çünkü kendisini çevresinden soyutlamıştı.

Anlaşmazlık ve bölünmüşlük Malevil'e yerleşti. Kötü anlamlı bakışlar, dayanılmaz gerginlikler, bir o kadar dayanılmaz, ağır, yüklü suskunluklar. Agnès Pimont ve Catie, La Roque'a geri dönmekten söz ettiler birkaç kez. Bu bölünme, kopma tehdidi Colin'i daha akılcı yapamadı. Aksine, arkadaşlarına, sadece emir vermek için hitap ediyordu artık. Sonra, can korkusuna düştü. Tabancasını hep belinde taşımaya başladı, sofrada bile. Ve yemek yerken, bize, arada bir, öfkeli ve ürkek bakışlar fırlatıyordu.

Her şeye alındığı için sofrada konuşmaz olduk. Bu Malevil'deki havayı daha da ağırlaştırdı. Ve şatonun kocaman, kalın duvarlarına hüzün ve korku sindi yavaş yavaş.

Colin, ona karşı bir komplo hazırlamamızdan korkuyordu, gerçekten de düşündük bunu. Onun bilgisi dışında Malevil meclisini toplayarak, yönetimden uzaklaştırmak için oylama yapmaya karar verdik. Planımızı uygulamaya fırsat olmadı, Colin, altı kişiden ibaret, çok kötü silahlanmış sefil bir yağmacı çeteyle yaptığımız savaş sırasında vuruldu. Colin, belki de parlak bir başarıyla zihinlerimizde kaybettiği yeri geri alma ümidiyle Vilmain'le savaşırken yaptığı gibi, çılgınca bir hareketle ayağa kalktığı an, bir av tüfeğinin çok yakınında açtığı ateşle vurularak öldü. Ölümünde yüzü, Emmanuel'in hayattayken kendisine o sınırsız hoşgörüyle bakmasını sağlayan o çocuksu ve muzip ifadeye kavuşmuştu son kez.

Ölümünden sonra Malevil'de iki görevi birden üstlenmeyi kabul ettim. La Roque'la, Colin'in zedelediği dostça ilişkileri canlandırdım ve bir yılın sonunda La Roque beni piskopos ilan etti.

78 yılı ürünü çok iyi oldu, 79'unki daha da iyi. Çok da zorlanmadan La Roque'lulara, bundan böyle ürünün ortak olması ve nüfus sayısına göre, adam başı hesabıyla paylaşılması konusundaki önerimi kabul ettirdim. La Roque'a iki pay, Malevil'e bir pay, La Roque'ta yirmi, Malevil'de on kişi yaşadığına göre. Normal zamanda, biz bu paylaşımda kazançlıydık, La Roque'un etrafı bereketli alüvyon topraklarıyla çevrili olduğu düşünülürse bu kolayca anlaşılırdı. Ama ben de şunu söyleyebilirdim, engebeli olmayan bir düzlükte bulunan La Roque tehlikelere çok daha açıktı. Günün birinde yağmacıların saldırısına uğrayacak olurlarsa, kayıplarını bizden alacakları üçte iki ürünle karşılamak onları mutlu edecekti.

Bu pazarlık ve anlaşma sırasında, artık iyice La Roque'lu olmuş olan Meyssonnier bana hiç ödün vermedi. Ama ben de, "kararlılık için esnek" oldum, Emmanuel olsa böyle derdi. Bu pazarlıkları sona erdirdikten ve anlaştıktan sonra, Malevil'de meclis beni sıcak sözlerle kutladı. "Bak" dedi Peyssou, "Emmanuel de olsa daha iyisini yapamazdı. Fulbert'le inek pazarlığını hatırlıyor musun?"

Daha Emmanuel hayattayken, 1977'de on aylık bebek Christine Pimont'un şatoya gelmesiyle Malevil'de gerçek bir çocuk kültü yerleşmişti. Gözlerimize inanamıyorduk: yaşlı duvarlarımızın arasında bize o kadar taze, o kadar yeni görünüyordu ki. Dışarıdan gelmiş bile olsa, o bizim ilk bebeğimiz oldu ve derhal çılgın bir coşkuyla kuşatıldı, ilk yaşını bir kucaktan ötekine dolaşarak yaşadı. Sürekli kucakta, herkes tarafından sevilen, okşanan, şımartılan Christine bütün kadınlara anne ve bütün erkeklere baba dedi. Sonunda, şef seçildiğimde kendiliğinden oluşan bu alışkanlık meclisin de kabul etmesiyle yasa haline geldi. Çünkü 77'den beri, başka çocuklarınız da olmuştu: Catie'nin kızı Brigitte, Miette'in oğlu Gérard ve Agnès'in Emmanuel'in ölümünden dört ay sonra doğan oğlu Marcel. Agnès, kolayca anlaşılacak bir sebeple, oğlu-

na Emmanuel'in adını vermek istedi, ben vazgeçirdim ve teklifim üzerine meclis çocukların ana babalarla fizik benzerliğinin sürekli araştırılmasını da yasakladı, yaşadığımız koşullarda bunun, hele evliler için tehlikeli ve zararlı olabileceğini düşünüyordum.

Fulbert'in ölümünden sonra Agnès Pimont'un Malevil'e gelişi kadınlar cephesinde dengeyi bozdu. Agnès, Emmanuel'in kendisine verdiği özgürlüğün tadına çok çabuk varmış göründü ve bu özgürlükten faydalanırken Miette gibi hakça davranmadı. Catie gibi dişiliğini sürekli sergileyerek, cilve yapmayı, kapris yapmayı tercih etti. Catie'nin kollarında insan, ateşine sürüklenmeden önce bir yanardağın üzerinde dans eder gibidir. Agnès "nisanda bir akarsu gibi serin ve okşayıcıdır" (Emmanuel) sizi alevleriyle kuşatmadan önce tazeliğiyle cezp eder.

Emmanuel'in yönetiminde kadınların gizli süregelen rekabeti, Menou'nun ölümüyle bütün şiddetiyle patlak verdi. Haftalarca süren "dil" savaşı sonunda "saç saça baş başa" çatışmaya kadar vardı. O zaman Miette duruma el koydu ve tek tanık olan Peyssou'nun şaşkın bakışları arasında "ikisini de bir güzel patakladı". Sonra onlardan özür diledi, sarılıp öptü, avuttu, böylece, gücü yanında, iyi kalpliliğiyle de üstünlüğünü kabul ettirdi.

Colin, zorbalığıyla, iki rakibeyi de kendine düşman ederek onları bir araya getirmişti. İkisi Colin'e karşı ortak cephe oluşturdular ve onu sivri dilleriyle topa tuttular. Ama yazık ki bu oyundan çok hoşlanmışlardı, silahlarını öbür akadaşlara da yöneltir oldular, öyle ki Colin'in ölümünden sonra bu iki kadın hiçbir kural tanımaz olmuştu. Bizim savaşçıları silah bırakmaya razı etmem için, sonsuz bir sabır ve kararlılık gerekti. Sanırım, içlerinden, gizliden gizliye, onlara verdiğimiz sınırsız özgürlük için bizi suçluyorlar ama o özgürlükten vaz da geçemiyorlardı. Ve sanırım, Emmanuel'in ölümüyle bir çeşit baba disiplini ve şefkati de yok olmuştu ve bu yoksunluğun ıstırabını yaşıyorlardı. Üç kadının, sık sık Miette'in odasında toplandığını öğrendim ve onları, orada, Emmanuel'in bir resminin, kilisedeki sunağın üstünde durur gibi bir masada duran resminin önünde, dua ederek ağladıklarını gördüm: hiç karışmadım, iyi mi ettim, kötü mü ettim, bilmiyorum! Ve

La Roque'lu kadınları da yanlarına alarak, bir süre sonra ikinci bir din hüviyeti kazanan bu "ölmüş kahraman" kültürünü de onlar yarattı.

1979'da, La Roque'la yaptığım anlaşma sonucunda, iki yıllık bereketli ürünle Malevil zengindi artık, zenginlik, bol bol tahıl, hayvan yemi ve hayvan demekti. Ve 1979'da bir tek saldırı yaşadık, Colin'in hayatını kaybettiği o saldırı. Her konuda dayanışmaya kararlı olarak, Malevil ve La Roque, barışı nasıl kullanacağımız daha doğrusu barış dönemlerinde ne yapacağımız konusunu tartıştı.

Önce Meyssonnier, Judith Médard ve ben bir özel ön tartışma yaptık, sonra toplu olarak yaptığımız görüşme de önceden aldığımız kararları onaylar nitelikte oldu.

Tartışma konusu, La Raque'u Fulbert'in zorbalığından kurtardığımız gün, Emmanuel ve Meyssonnier'yle kendi kendimize yönelttiğimiz aynı soruydu. Malevil'deki küçük kitaplığın yanında, La Roque şatosunda da, bilimsel açıdan daha zengin bir kitaplık vardı. Mösyö Lormiaux fen fakültesi mezunuymuş çünkü. Orada bekleyen bütün bilgilerden –ve bizim çok mütevazı bilgilerimizden– yararlanarak, hayatımızı kolaylaştıracak ve onu korumamızı sağlayacak aletler yapmak için harekete geçecek miyiz? Ya da yaşadığımız korkunç tecrübe bize, teknolojinin tehlikelerini en acı biçimde gösterdiğine göre, makine yapımından ve bilimsel ilerlemeden kesinlikle vaz mı geçeceğiz?

Eminim, eğer Fransa'daki ve başka ülkelerdeki başka insan gruplarının ilk alternatifi seçmeyeceklerinden emin olsak, biz ikinci alternifi tercih ederdik. Ne var ki ileride, teknolojik açıdan bizden çok üstün olacak bu gruplar bizi tutsak, hatta köle durumuna getirebilir.

Böylece, boş ümitlere kapılmadan, kendimizi aldatmadan ve bu ilerlemenin gelecekte kötüye kullanılacağını bile bile bilim ve teknolojiden yana karar aldık.

Malevil ve La Roque meclislerinde bu konu tartışıldı. La Roque'un depo sorumlusu seçtiği Fabrelâtre, 36 model tüfek kurşunlarının azaldığına dikkat çekti, bittiğinde, son kartuşla birlik-

te tüfekler kullanılamaz olacaktı. O zaman Meyssonnier kara barut yapmayı önerdi, yakında terk edilmiş bir kömür madeni vardı, kükürtlü su kaynaklarından kükürt ve asırlık duvarlarla mahzenlerden kolaylıkla güherçile sağlanabilirdi. Metale gelince, Fabrelâtre'ın nalbur dükkânı ile Colin'in eski dükkânında istediğimizden fazlası vardı. Geriye, dökümhane sorunu ve fişek uçlarını kıvırma işlemi kalıyordu ki, bunlar da çözümlenemez gibi görünmüyordu.

Böylece, sonunda, La Roque ve Malevil meclis genel kurulları, 18 ağustos 1980'de, 36 model tüfek kurşunlarının üretimi için araştırma ve deneylerin en kısa zamanda başlatılması kararını oybirliğiyle aldı.

O günden bu yana bir yıl geçti, aldığımız sonuçlar beklediğimizden çok daha başarılı olduğundan, savunma alanında çok daha cesur projeler üretiyoruz. Bundan böyle geleceğe güven ve ümitle bakabiliriz artık. "Güven" sözcüğünü biraz ihtiyatla kullanıyor olsak bile.

ROBERT MERLE

KIYAMET

Çoğumuz geçmişin özlemini duyarız, ama hep bugünün koşulları içinde... Oysa gerçek çok başka!

Bir Ortaçağ şatosu. Malevil.
Patlayan bir atom bombası. Bir anda yok olan dünya ve canlılar... Emmanuel ve arkadaşları bu kale şato sayesinde yok olmaktan kurtuluyorlar. Ve kendilerini bugünün dünyasından uzaklaşmış, kutsal kitaplarda anlatılan kaos içinde ve Ortaçağ'ın karanlığında buluyorlar. Yaşamak ve yeryüzünde yeniden bir hayat başlatmak için Malevil'de acımasız şartlarla ve "başka yerlerde hayatta kalmış olanlarla" savaşacaklar. Var olma mücadelesi verecekler...

Yok edilmiş bu dünyada, tıpkı önceden olduğu gibi hırslar, yalanlar, acımasızlık ve bencillik var. Ama, modern dünyanın unutturduğu sıcak ve yakın dostluklar, vefa, içtenlik ve sevgi de var, paylaşma ve yetinme de...
Kıyamet bir dostluk, sevgi, kendine ve diğer insanlara güven hikâyesi aslında...
Bir hüzün ve mutluluk hikâyesi...
Hayatın hikâyesi...

Robert Merle, 1908'de Cezayir'de doğmuş bir Fransız yazar. Edebiyat ve İngiliz dili doktoralarını tamamladıktan sonra Fransa'nın ünlü üniversitelerinde, bu arada 1968 Olayları'nın beşiği sayılabilecek Nanterre Üniversitesi'nde hocalık yaptı. 1949'da *Week-end à Zuydcoote* adlı kitabıyla Goncourt Ödülü aldı. *Yunusların Günü* adlı eseri sinemaya aktarıldı. *Kıyamet, Madrapur*'dan sonra Robert Merle'in Doğan Kitapçılık tarafından yayımlanan ikinci kitabı, bunu yazarın diğer kitapları izleyecek.

ISBN 975-6612-94-0

DK DOĞAN KİTAP